

10.000
X

BRASOVUL SI INDEPENDENTA DE STAT A ROMANIEI

CV MIDAVA X
BRAȘOV 1977

www.cimec.ro

BRASOVUL SI INDEPENDENTA DE STAT A ROMANIEI

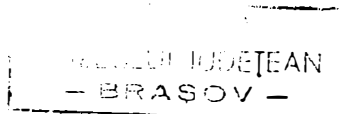
CV MIDAVA X
BRASOV 1977
www.cimec.ro

Supracoperta:
Alexandru Andrieș

C94

**BRAȘOVUL
ȘI INDEPENDENȚA DE STAT
A ROMÂNIEI**

16.026 ✓

CUMIDAVA X
Brașov 1977

Redactor responsabil :

TITUS N. HAȘDEU

Secretar de redacție :

MIRCEA GHERMAN

Colegiu de redacție :

TIBERIU COLIBAN

LUANA POPA

ȘTEFAN SUCIU

La transcrierea și traducerea documentelor au colaborat: Radu Ștefănescu, Măriuca Radu, Mariane Siegmund, Nussbächer Gernot, Dinu Elisabeta, Potroviță Alexandru, Voinea Monica.

C U P R I N S

Prof. dr. doc. TITU GEORGESCU, Independența României.....	Pag. 11
---	--------------------------

S T U D I I

MIRCEA GHERMAN, Conflictul oriental și contribuția Gazetei Transilvaniei la debaterile privind independența României	33
LUANA POPA, Gazeta Transilvaniei, oglindă a războiului pentru cucerirea independenței de stat a României	53
ȘTEFAN SUCIU, Contribuția Brașovului la sprijinirea războiului pentru independența de stat a României	73
Dr. MICHAEL KRONER, Poziția sașilor brașoveni față de războiul pentru cucerirea independenței de stat a României	89
MIRCEA GHERMAN, Consecințe politice ale războiului de independență asupra luptei de eliberare națională a românilor transilvăneni	97

A N E X E

I. Documente	123
II. Selecțiuni din presa vremii	315
— Indice	389

S O M M A I R E

	Pag.
Prof. dr. doc. TITU GEORGESCU, L'indépendance de la Roumanie	11

É T U D E S

MIRCEA GHERMAN, Le conflit oriental et la contribution de Gazeta Transilvaniei (La Gazette de Transylvanie) aux débats concernant l'indépendance de Roumanie	33
LUANA POPA, Gazeta Transilvaniei (La Gazette de Transylvanie) miroir de la guerre pour la conquête de l'Indépendance d'état de Roumanie.....	53
ȘTEFAN SUCIU, La contribution de Brașov à l'appui de la guerre pour l'indépendance de Roumanie	73
Dr. MICHAEL KRONER, La position des allemands de Brașov envers la guerre pour la conquête de l'indépendance d'état de Roumanie.....	89
MIRCEA GHERMAN, Les conséquences politiques de la guerre d'indépendance sur la lutte de libération nationale des roumains de Transylvanie.....	97

A N N E X E S

I. Documents	123
II. Sélections de la presse du temps	315
— Index	389

S U M M A R Y

Prof. dr. doc. TITU GEORGESCU, Romania's independence.....	Page. 11
---	---------------------

S T U D I E S

MIRCEA GHERMAN, The oriental conflict and the contribution of Gazeta Transilvaniei (The Journal of Transylvania) at the debates concerning Romania's independence	33
LUANA POPA, Gazeta Transilvaniei (The Journal of Transylvania) mirror of the War for the conquest of the Romanian's state independence	53
ȘTEFAN SUCIU, The contribution of Brașov at the support of the War for Romania's Independence	73
Dr. MICHAEL KRONER, The position of the Saxons of Brașov towards the War for Romania's independence	89
MIRCEA GHERMAN, Political consequences of the Independence War for the fight of national deliverance of the Transylvanian Romanians	97

A N N E X E S

I. Documents	123
II. Selections from the press of the time.....	319
-- Index	389

I N H A L T S V E R Z E I C H N I S

Prof. dr. doc. TITU GEORGESCU, Freiheit Rumäniens.....	Seite. 11
---	----------------------

S T U D I E N

MIRCEA GHERMAN, Die Orientfrage und die Beteiligung der Gazeta Transilvaniei an den Debatten betreffend die Unabhängigkeit Rumäniens.....	33
LUANA POPA, Gazeta Transilvaniei, ein Spiegelbild des Krieges für staatliche Unabhängigkeit Rumäniens	53
ŞTEFAN SUCIU, Der Beitrag Kronstadts zur Unterstützung des Unabhängigkeitskrieges Rumäniens	73
Dr. MICHAEL KRONER, Die Kronstädter Sachsen und der Krieg für die Erringung der staatlichen Unabhängigkeit Rumäniens	89
MIRCEA GHERMAN, Die politischen Folgen des Unabhängigkeitskrieges für den nationalen Befreiungskampf der Siebenbürger Rumänen	97

A N H A N G

I Urkunden	123
II Auszüge aus der Presse der Zeit	315
— Index	389

S T U D I I

Dobîndirea independenței de stat a României nu a fost deci rezultatul unor împrejurări întâmplătoare sau al unei conjuncturi politice, nu a reprezentat un dar primit din afară, ci este rodul luptelor purtate timp de veacuri de înaintași, lupte care au culminat cu marea victorie obținută în 1877 pe câmpul de bătălie împotriva Imperiului otoman — ce a deschis o eră nouă în dezvoltarea liberă și independentă a patriei noastre. Trebuie să spunem că fără cucerirea independenței România nu ar fi putut să-și asigure dezvoltarea și nu ar fi putut să se afirme din plin atât ca națiune, cât și pe plan internațional.

NICOLAE CEAUȘESCU

INDEPENDENȚA ROMÂNIEI

Prof. dr. doc. TITU GEORGESCU

Pentru independența cucerită în 1877 ne-am pregătit cu toată istoria noastră.

Sîntem moștenitorii unui testament care cuprinde în el tot ce înseamnă lupta unui popor spre a-și menține ființa în libertate și independență.

Existența poporului român se întrepătrunde în modul cel mai intim cu atributul independenței naționale. Ne-am născut cu nobila pecete a libertății și aceasta s-a săpat pentru totdeauna în ființa neamului.

Istoria luptei noastre pentru independență este un adevărat imn de cinstire a unui popor brav care și-a modelat cu însemnele naționale lăcașurile de cultură și rugă, poeziile, baladele și legendele, capitalele, cetățile, târgurile și satele, iar pe deasupra tuturor așezînd o dreaptă conștiință pătrunsă de umanism.

Din tăvălugul apelor turbate sau din sbuciumul teluric al pămîntului ne-am ridicat mereu și ne ridicăm mai drepli mai, dirzi pentru a relua, harnici și calmi, zidurile patriei. În ele, în toate, sînt gîndurile, mințile, planurile chibzuite, cu omenie și încordare, de către un popor care a ieșit la limanul istoriei cu fruntea sus. În ele, în toate, sînt însă și jertfele care, cu viața lor precum în legenda meșterului Manole, au dat țării zidurilor țării.

O metaforă homerică e legenda care luminează tot sbuciumul, de secole, al poporului român spre a dăinui și crea, înfruntînd cîte, nu mai știe, cataclisme. Nu am pierit. Am rezistat, adăugînd în seva fiecărei generații tăria și calmul, cutezanța și măsura, înțelepciunea și omenia meșterilor Argeșului, care înălțau minunea de zidire, punînd chezaș viața. Și am zidit trup viu și scump, de atîtea ori, învingînd toate vrăjmășiile. Stau zidiți de vii, din depărtate adîncuri de istorie, zidiți în tot ce am clădit pe pămînt românesc, părinți, feciori, soții și surori. Toți și toate ale noastre, regăsindu-i azi în zonele cele mai sacre ale simțămîntelor unui întreg popor.

Cîte generații vor fi retrăit legenda în adevărurile unei istorii care arată frumusețea acestui neam! Frumos prin generozitatea sa, prin spiritualitatea, prin creația, prin tăria sa, poporul român și-a săpat geniul peste timp, peste genuri de cutremure, de războaie, de fluvii și rîuri revărsate ucigaș, rezistînd și pustitoarelor horde de năvălitori și lăcomiei marilor imperii.

Am viețuit neconținut pe vatra Dunării, mării și munților dacici și a amfiteatrelor, municipiilor și drumurilor romane, peste care au domnit și au dăinuit strămoșii, cu simțămîntul neclintit că s-au născut pe aceste pămîn-

turi sacre, că ele le aparțin dintotdeauna și că pentru apărarea acestora nici un sacrificiu nu este prea mare. „Păstrînd de la daci setea nestinsă de libertate, voința de a nu-și pleca fruntea sub jug străin, hotărîrea de a rămîne mereu el însuși, unic stăpin pe viața și soarta sa, și continuînd spiritul rațional, judecata și pasiunea creatoare a romanilor, poporul român, nou apărut în lume, avea să împlinească, într-o existență de aproape două milenii, un eroic, zbuciumat și măreț destin istoric, dezvoltîndu-se continuu și afirmîndu-se cu putere în rîndul popoarelor și, astăzi, al națiunilor lumii”¹.

În veacurile marilor migrații, poporul român a rezistat, rămânînd să-și reclădească așezările și drumurile și ce mai putea fi reclădit din marea civilizație daco-romană, supusă unor distrugerii cumplite. Cu acele populații migratoare, devenite sedentare și așezate în vecinătatea poporului român, s-au stabilit cu vremea relații de conviețuire pașnică. Exceptînd invaziile coto-pitoare de teritorii românești, s-au așezat în țara Birsei, țara Bihorului, țara Bistriței, țara Hațegului și sași, șvabi, maghiari, secui, semănați ca niște insule cum spunea Iorga, rămînînd să convețuiască pașnic pe pămînturi românești și legîndu-și pentru totdeauna soarta de poporul român, cu care au muncit și trăit laolaltă, înfruntînd, nu odată, împreună vitregia vremurilor.

În a doua jumătate a mileniului doi, poporul român era purtătorul civilizației bizantine în aria centrală și răsăriteană a Europei, trecînd la organizarea de formațiuni statale, la hotarul celor două milenii.

Românii, pe aceste pămînturi ale lor cu oamenii lor dintotdeauna știuți aici din buni străbuni, s-au născut și au crescut cu simțul dreptei stăpîniri a celor mai frumoase locuri din lume pentru ei, cuprinse în coroana Carpaților întinse pe cîmpiile din jurul lor pînă la Mare și Dunăre. Pe acest spațiu au trăit preromânii traci, daci și daco-romani și s-au clădit civilizațiile autohtone, în care a înflorit statul dac, populația daco-romană, poporul nostru cu locuitorii săi plămădiți aici, știuți aici harnici și viteji și înmormîțați aici, în acest pămînt pe care-l simțim de milenii ca parte din ființa noastră.

Sînt puține țări în lume care timp de peste două mii de ani și-au păstrat, în linii principale, conturul pe care au viețuit cu o permanență impresionantă.

Tăvălugurile de populații nomade care s-au abătut peste această poartă de istorie nu au distrus poporul român. Am supraviețuit ieșind întăriți la începutul mileniului II cu voievozede și state feudale independente. Aceasta este concluzia pe care o relevă cei o mie de ani de la „retragerea” romană și pînă în ultimul val migrator în secolul al XIII-lea. Am fost atît de prezenți aici, atît de mulți și de puternici aici, încît am creat asemenea state feudale în cele trei țări române, în stare a ridica una din cele mai rezistente bariere ale Europei împotriva imperiului otoman.

Dezvoltarea poporului român, după secolul XIII, în trei formațiuni statale, Moldova, Țara Românească și Transilvania, se înscria în evoluția generală a statelor feudale, cu fărâmițări, centralizări, suzeranități și vasa-lități. Aceste trei țări române reprezentau aceeași arie de formare a poporului, a căruia viață economică, de creație, de spiritualitate, de grai s-a dovedit comună și liant pentru unitatea neamului, dincolo de granițe vremelnice, me-

¹ Nicolae Ceaușescu, Expunere prezentată la Sesiunea solemnă din 9 mai 1977 consacrată centenarului independenței de stat a României, Ed. Politică, București, 1977, pag. 8

dievale, încălțate mai mult sau mai puțin brutal de imperiile vecine. Transilvania, Moldova și Țara Românească au fost trei provincii locuite de același popor, care a aspirat totdeauna la unitate și independență. Aceste denumiri, cu care istoria a operat o jumătate de mileniu, nu pot suplini unitatea poporului român, ale cărei fundamente sînt mult mai adînci decît epoca înscrisă între secolele XIV-XIX. Istoria țărilor române de la Mircea și Alexandru, la Corvin, Ștefan și Tepeș, apoi Mihai unificatorul și pînă la revoluțiile din 1784, 1821 și 1848 încununate de Unirea Principatelor din 1859, la independența din 1877 și marea Unire din 1918, reprezintă Eroica unui popor cu o înaltă demnitate și conștiință a libertății. Aceste acte istorice ale arhivei trecutului poporului român, aparțin întregii națiuni. Fiecare eveniment, bătălie militară pierdută sau cîștigată, răscoală sau revoluție, acțiune diplomatică sau culturală, fie că se petrecea între Carpați, la sud sau la răsărit de Carpați, privea interesele fundamentale ale unui popor care s-a știut dintotdeauna românesc.

Ridicarea revoluționară a românilor transilvăneni din 1784 a deschis marea carte a luptei de eliberare socială și națională pentru afirmarea drepturilor poporului și redeşptarea virtuților daco-romane în epoca modernă. Școala Ardeleană va înălța la rang de politică națională și culturală aceste drepturi pregătind eliberarea și Unirea.

Revoluția populară condusă de Tudor Vladimirescu urmărea repunerea Țării Românești în drepturile statale încălțate flagrant de Poarta otomană în epoca domniilor fanariote, drepturi amenințate și de expansiunea țarismului rus spre zona balcanică.

După 1821, domnitori, cadre militare, intelectuali, cer cu tot mai multă insistență respectarea autonomiei țărilor române, așa cum o prevedeau tratatele-capitulații încheiate cu Poarta. Încălcarea și anularea lor însemna stăvilirea cursului spre independența poporului român. De aici și ostilitatea față de acele prevederi ale păcii din 1829, dintre Turcia și Rusia, și ale Regulamentului organic, care urmăreau să înlocuiască suzeranitatea Porții asupra țărilor române cu ocupația țaristă.

Revoluțiile de la 1848 în cele trei țări române, cu un profund caracter social, au fost declarațiile de război ale unui întreg popor împotriva asupririi de către imperiile vecine și apelul națiunii la independență și unire. Răspunsul marilor imperii a fost pe măsura politicii lor antipopulare, contra-revoluționare. Imperiul otoman, imperiul țarist și imperiul habsburgic și-au trimis armatele peste trupul țărilor române. Aprecierile lui Karl Marx despre lupta pentru libertate a românilor sînt un atestat al drepturilor istorice pe care poporul nostru le promova cu fermitate la mijlocul veacului al XIX-lea. Marx arăta că spiritul revoluționar, eliberator al românilor va crește în condițiile ocupațiilor străine, fapt care va determina ca „naționalitatea valahă să joace un rol important în rezolvarea definitivă a acestor teritorii”².

Doctrina independenței românești s-a întemeiat pe unitate și apărare a ființei naționale în vatra străveche de viață a poporului, însă niciodată pe cuceriri și războaie coto-pitoare. Mihai Viteazul cădea ucis, în 1601, de către

² K. Marx și Fr. Engels, Opere, vol. 9, Editura politică, București, 1959, p. 10.

cei care trebuiau să-i fie aliați în necurmata luptă antiotomană. Unii istorici europeni contemporani nouă, cu lacunară consistență științifică, puneau la îndoială conștiința unității care a animat pe voievodul român când a așezat sub același sceptru poporul nostru. Conștiința unității poporului român, cu aceeași origine, aceeași limbă și același obiceiuri și-a dovedit trăinicia și continuitatea fiind atestată de mărturiile arheologice despre o excepțională omogenitate a vieții materiale și spirituale a românilor.

Aspirația spre Unire întâmpina dura politică a marilor imperii; împărțiți în trei provincii, românii puteau fi mai ușor stăpîniți și ingenunchiați. După revoluția de la 1848, Turcia și Rusia decideau menținerea armatelor lor în Principate pentru trei ani, iar în 1853, când va izbucni războiul Crimeei, vor face din acestea, din nou, teren de război. Imperiul habsburgic se temea atât de mult de afirmarea cît de cît suverană a Principatelor încît declara că în cazul participării românilor la războiul Crimeei, va trece de partea Rusiei. Spaima imperiului, care ținea sub jug Transilvania, era determinată de spiritul unității ce anima pe românii din toate provinciile lor și nu concepea să scape de sub coroană una din cele mai bogate regiuni.

Tratatul de la Paris din 1856 lua pentru prima oară în considerare hotărîrea fermă a românilor pentru Unire. Fără să o recunoască deschis „cele șapte puteri”, confruntate cu interese deosebite în sud-estul Europei și cu contradicții mari, vor ajunge pas cu pas pînă în 1859 să recunoască, aproape toate, actul de voință națională al poporului român pentru Unirea Principatelor.

Țelul independenței va constitui, după Unire, obiectivul fundamental al politicii românești, de aceea marile acte reformatoare și diplomatice din epoca lui Cuza poartă însemnele cuceririi libertății de afirmare națională și de completă desprindere de sub tutela otomană. Cuza a fost înlocuit și pentru că unele „puteri garante” se arătau foarte îngrijorate de emanciparea rapidă a statului român. Un prinț străin, dintr-o casă domnitoare a unei mari puteri, „casă” la distanță de holarele românilor, a fost apreciată ca soluția potrivită spre a pondera actele de suveranitate. Erau calcule din afară care vor fi întoarse de către oamenii politici români în favoarea României. Independența țării, trebuia afirmată, cucerită, nu numai de la imperiul otoman, ci în raport cu toate acele puteri care se opuneau afirmării suverane a României. În mai multe rinduri și îndeosebi în 1873 România a încercat să-și proclame independența, dar guvernele otoman țarist, habsburgic s-au împotrivit cu înverșunare.

*

Între marile momente de răscruce ale istoriei noastre, 1877 ocupă un loc deosebit prin tot ce cumula din trecutul luptei pentru independență și prin tot ceea ce deschidea viitorului afirmării națiunii române.

1877 a însemnat ultimul război al românilor împotriva imperiului otoman și primul tratat suveran cu Rusia, de la Dimitrie Cantemir încoace, pentru trecerea armatelor țariste pe teritoriul românesc.

Prin unitatea de voință și acțiune a întregului popor, marile puteri europene s-au găsit în față cu un popor ferm hotărît să-și apere cu orice sacrificiu libertatea și să-și afirme dreptul la existență suverană, independentă.

1877 a dovedit, așa cum afirma Kogălniceanu, că sintem o națiune vie, că avem conștiința misiunii noastre, că trebuie să facem sacrificii și că le putem face pentru a păstra această țară și drepturile ei pentru urmașii noștri.

România înțelegea să fie prezentă la înfringerea turcilor prin participarea directă la război cu armata sa, proprie unui stat organizat, cu o clară politică națională și internațională. De aici hotărârile guvernului român de a duce tratative cu guvernul Rusiei, privind problemele poziției României în apropiatul război. Negocierile diplomatice cu demnitarii ruși, prezența miniștrilor români la Livadia și întilnirile cu țarul și miniștrii săi, au pregătit convenția din primăvara anului 1877 între Rusia și România. Convenția era expresia raporturilor între două state, care conform uzanțelor epocii stipula condițiile trecerii armatelor rusești pe teritoriul unui stat liber, obligațiile românești, sprijinul reciproc. România își declara hotărîrea participării efective cu armata sa, la operațiunile militare contra Turciei.

Cu atît mai mult se impunea participarea României la război alături de Rusia cu cît Turcia încerca pe toate căile să-și exercite „drepturile” medievale de suzeranță asupra României, împiedicînd afirmarea cu adevărat independentă a țării pe care noua constituție otomană o socotea provincie privilegiată a imperiului.

Acest război din 1877-1878 ruso-româno-antiotoman, a avut mobiluri politice pentru fiecare țară: Rusia urmărea să slăbească imperiul semilunci și să dobîndească poziții cheie în detrmientul acesteia, să sprijine, nu dezinteresat, lupta de eliberare a popoarelor care zăceau sub jug turcesc; România urmărea să lichideze ultimele urme de tutelă otomană pentru a-și promova interesele economice și politice proprii, într-un cuvînt independența și să ajute vecinii; Turcia urmărea menținerea unui imperiu retrograd, medieval într-o Europă care înainta vertiginos în epoca modernă.

Semnarea convenției dintre România și Rusia, la 4 aprilie era o convenție între două state, care s-a extins pînă la alianță militară³. Turcia aflînd de această convenție ruso-română a trecut la amenințări, ultimatum-uri și bombardarea întregului mal românesc al Dunării. Unități izolate turcești au atacat așezări românești peste fluviu. Minia poporului era de nestăvilit. Se așteptau cu nerăbdare hotărârile guvernului român.

După cum se știe, la 23 aprilie armatele rusești au trecut frontiera României, conform convenției și a doua zi a fost declarat război Turciei.

La cartierul general al marelui duce Nicolae, stabilit din aprilie la Ploiești, s-au dus tratative ruso-române privind participarea armatelor române la război. Totodată guvernul român precipita pregătirile de intrare în operațiunile militare din aripa vestică a frontului din Balcani, concentrînd armata pe Dunăre, în zona Olteniei.

În acest context de evenimente, la 9 mai 1877, Adunarea Deputaților a proclamat, la București, independența de stat a României. În același timp s-a anunțat starea de război a României împotriva Turciei. „De la o margine la alta a țării — scria în memoriile sale T. Văcărescu — toate inimile sînt

³ „România în războiul pentru independență”, 1877 — 1878. Ed. Militară, București, 1977, pag. 85 — 88.

cuprinse de nespus entuziasm. Autoritățile și corpurile constitutive, orașele, satele, cătunele, toți într-un cuvânt, de la mic la mare, se rostesc gata de orice jertfă pentru a susține cu toate bunurile națiunii, cu aurul și sîngele ei, libertatea și neatinarea patriei”⁴.

Independența României decretată în mai 1877 și consfințită cu prețul a nenumărate jertfe în războiul antiotoman, aparține în primul rînd orașelor satelor, și cătunelor, maselor largi populare, care „se rostesc gata la orice jertfă”. De aceea a vorbi despre independența României, cucerită în 1877, se cuvine a sublinia în primul rînd rolul poporului, rolul maselor care au constituit temelia de granit a independenței. Masele au înțeles că scuturarea jugului otoman reprezintă propria lor cauză.

Războiul din 1877, legat atît de strîns cu năzuințele de independență ale maselor, a fost un război cu adevărat popular. Muncitori, țărani, intelectuali, tineri și vîrstnici, care nu erau încadrați în unități militare, s-au oferit voluntar să lupte pentru cauza independenței patriei. Țăranii care au alcătuit cea mai mare parte a oștirii, au sprijinit cu toată dăruirea aprovizionarea frontului, trecerea Dunării, transportul munițiilor și armamentului.

Intelectualii, începînd cu scriitorii, savanții cei mai de seamă, și terminînd cu învățătorii satelor au fost adevărați creatori ai entuziasmului popular. Medicii, inclusiv studenții au mers pînă în primele linii ale fronturilor, au asigurat asistența sanitară a spitalelor de pe malul Dunării și din principalele orașe ale României în care au fost îngrijiți mii de ostași români și ruși, răniți în război.

În istoria și în memoria poporului român războiul din 1877 a rămas ca război al independenței. Este o titulatură sacră pentru noi. Pentru Rusia a fost războiul antiotoman cu precedentele și urmările știute.

În cazul României — fără a exclude nici un moment existența armatei Rusiei de circa 200 000 ostași, a armatei române de circa 100 000, avînd în sudul Dunării peste 50 000 —, acest război este legat, indisolubil de cucerirea independenței de stat.

Pentru popoarele subjugate, din sudul Dunării, pentru bulgari, sirbi, macedonei, muntenegreni, albanezi, greci și ramuri ale românilor prezente insular, războiul se înscria ca un eveniment decisiv al scuturării jugului otoman, toți participînd cu cîteva zeci de mii de voluntari, în grupuri mai mici sau mai mari, uneori organizați în unități armate.

*

România s-a afirmat nu numai ca o forță militară, aliată printr-un tratat cu statul rus pentru a crea coaliția ruso-română în războiul contra Turciei, ci și prin sprijinul efectiv dat popoarelor din Balcani spre a-și organiza unități armate. Scriind despre situația grea, de secole, a popoarelor aflate sub jugul otoman și rolul poporului român în sprijinirea lor Nicolae Iorga remarcă: „Atunci, eram singurii în genunchi în mijlocul celor căzuți la pămînt; în miinile noastre era măcar o spadă ruptă, de ale vecinilor atîrnau lanțuri seculare...

⁴ T.C. Văcărescu „Luptele românilor în rezelul din 1877—1878“, București, 1887, pp. 61—62.

Eram singurii care aveam domni creștini; vasal cum era, scaunul domnilor noștri era un Tron pe baldachinul căruia strălucea crucea. La noi sunau în voie clopotele bisericilor și treceau în voie steagurile oștilor”⁵.

Ospitalier azil pentru mii și mii de sirbi, bulgari, macedoneni care s-au adăpostit la nord de Dunăre, poporul român a înțeles prietenește, uman, deschis, fără alte scopuri, că ajutorarea popoarelor vecine este o cauză comună a libertății. Pe pământul românesc și-au găsit adăpost, numeroși reprezentanți ai popoarelor vecine care luptau pentru libertate națională și democrație. Grecii încă din secolul XVIII, ca și sirbii și bulgarii, ungurii, polonezii, slovacii, cehii după revoluțiile de la 1848 și după mișcările de eliberare națională, revoluționarii ruși în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, au găsit la poporul român un adăpost frățesc și sigur.

„Grecii nu pot uita niciodată, că își datorează libertatea și existența, ca stat contemporan — spunea prim ministrul Greciei, Caramanlis, în 1975 — , luptei care a început tocmai pe acest teritoriu , al României... Românii care și-au vărsat singele pentru a ajuta la creșterea arborelui libertății grecești sint numeroși”... Sugestiv, cu peste un secol în urmă Heliade Rădulescu scria despre Grecia: „Cind fiii tăi rătăceau în lume, fără patrie și familie, România le deschidea sinul, le dădea adăpost. Limba ta degenerată chiar în sinu-ți... găsea azil și onoruri pe pământul meu natal”⁶. Nicăieri în altă țară grecii, atât de crunt asupriți de către străini, nu au cultivat cu așa persistență valorile școlii elene, fiind ajutați de domnitorii și dregătorii țărilor române să creeze adevărate academii în limba nemuritoarei Elade. Școală în limba lor au creat și sirbii și bulgarii, ca și alte popoare asuprite de către Semilună și care aveau în România adevărate centre de tipărire și răspindire a propriilor culturi. După 1848 se va intensifica sprijinul dat mișcărilor revoluționare eliberatoare. „Nu pot să nu amintesc cu profundă recunoștință de ospitalitatea pe care poporul român — spunea Todor Jivkov — a acordat-o revoluționarilor noștri, luptătorilor pentru eliberarea națională a poporului bulgar”. Președintele Sobranei bulgare Z. Stoianov, la sfârșitul secolului trecut, scria: „Timp de o jumătate de secol, de-a lungul unor vremi teribile pentru noi, privirile poporului bulgar nu au încetat să se îndrepte spre malul stîng al Dunării... toți cei care nu puteau trăi și respira în Bulgaria aservită au trecut în sfînta Romînie”⁷.

Independența României reprezenta o mare cucerire a poporului român, dar era, în același timp, un moment de progres, de ascensiune a luptei tuturor popoarelor din această parte a Europei, pentru eliberarea națională de sub jugul imperiilor asupritoare.

*

Războiul din 1877 și cucerirea independenței constituie fapte de istorie nemuritoare pentru întregul popor român, fiind salutate cu entuziasm și de către milioanele de români din provinciile aflate sub stăpînire străină. Ei

⁵ N. Iorga — „Luptele românilor cu Turcii de la Mihai Viteazul încoace”, București, 1898, pp. 45—46.

⁶ I.H. Rădulescu — „Suvénire și impresii ale unui proscris”, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1975, p. 88.

⁷ N. Copoiu, „Anale de istorie”, nr. 2/1977.

vedeau în independența României actul suveranității naționale, al politicii proprii națiunii, care deschidea imediate perspective progresului țării și întregirii sale.

„Putem spune — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu în expunerea de la centenarul independenței — că fără cucerirea independenței din 1877 nu ar fi fost posibilă nici realizarea statului național unitar în 1918”⁸.

Esența progresistă, revoluționară a acestui proces de unitate națională a fost profund înțeleasă de către românii aflați sub jug străin. De aici, și sprijinul acordat luptei pentru independență, sprijin manifestat prin cele mai felurite forme.

„Gazeta Transilvaniei” surprindea în câteva cuvinte o mare istorie a întregului nostru popor, aflat atunci în pragul unui viu examen al afirmării sale: „Cauza ostașului român e o cauză generală română, victoria lui e a întregii națiuni”.

La nord de Carpați, din vestul și nord-estul țării românii priveau spre București și așteptau, în primăvara anului 1877, o primăvară a eliberării și unității întregului popor.

Din Brașov, Alba, Bistrița, Sibiu, Făgăraș, Cluj, din părțile bihorene și bănățene, din orașele, târgurile, satele Maramureșului și Bucovinei, au pornit nenumărate mărturii ale solidarității cu actul proclamării independenței și al prezenței cu arma în mână spre a-l consfinți.

Războiul României, împreună cu Rusia, contra imperiului otoman a amplificat mișcarea de eliberare națională a românilor, acționînd atunci sub semnul marelui comandament istoric — independența. Românii de pretutindeni se simțeau totuna în aceste momente de supremă încordare și independent de provincia în care se aflau socoteau că trebuie să-și dea contribuția la victorie.

„Descendenții vechilor noastre legiuni, românii, se luptă astăzi cu eroism pe țărmul Dunării pentru independența lor, — scria Giuseppe Garibaldi — îmi pare că este bine a face să se audă o aplaudare din capitalele vechii lumi și a Italiei întregi, îndreptată valoroaselor noastre rude”. Aceste gînduri, marele conducător revoluționar le-a plămădit și din cunoașterea preocupărilor active ale intelectualilor români, din arcul Carpatic, aflați la studii în Italia și de la acei care acționau ferm împotriva jugului austro-ungar. Aceștia erau exponenții unei stări de spirit proprie acelei populații românești asuprite din imperiul habsburgic, remarcați pentru aspirațiile și lupta lor de eliberare.

Strălucitoare pentru istorie sînt paginile înscrise de masele populare din provinciile românești aflate sub ocupație străină, mase care au dat un sprijin din cele mai necesare României aflată într-o încețare de forțe militare cum nu mai cunoscuse din epocile de glorie ale lui Ioan de Hunedoara, Ștefan cel Mare sau Mihai Viteazul. Sînt impresionante dovezile de solidaritate națională, spiritul de frăție pe care le-a manifestat populația românească din provinciile asuprite, venind cu contribuții din cele mai diferite după posibilitățile sale și folosind mijloacele existente, în condiții grele, cu distanțe uriașe și piedici din partea autorităților opresive, care păreau de netrecut.

⁸ Nicolae Ceaușescu — Expunere prezentată la Sesiunea solemnă consacrată centenarului independenței de stat a României — pag. 25.

De la sume mici de bani ale școlarilor, la cămăși și încălțări pentru oșteni, de la medicamente, bandaje și instrumente sanitare la mari sume de bani și convoaie cu colete de veșminte, românii de peste Carpați au ajuns să fie prezenți, prin mulți cutezători luptători, pe fronturile victoriei antiotomane.

Femeile din Transilvania, Banat și Bucovina au dovedit în acele momente că sînt demne urmașe ale virtuților romane; ele s-au găsit în primele rînduri pentru colectarea donațiilor, ofrandelor cum li se spunea, pentru armata României⁹. Femeile din Țara Birsei, din Apuseni, din Țara Hațegului, de pe Valea Mureșului și din părțile Timișului și ale Sucevei au constituit comitete de ajutorare, au alcătuit echipe de lucru, pentru cusutul și confecționatul veșmintelor ce au fost trimise pe front. Comitetul Executiv al Societății femeilor din Sibiu în apelul din prețuia declarării independenței sublinia: „În fața conflagrațiunii din Orientul Europei, conflagrațiune ce are să atingă și a atins pe frații și surorile noastre din România, noi, conduse de simțul inimii noastre și inspirate totdeauna de instinctul sublim al umanității, nu putem sta indiferente la aceea ce frații și surorile noastre și singele nostru vor avea de îndurat în această mare dramă ce se prepară și a început deja pe frumoasele, istoricele și de vechi sînge fumegînde țărmuri ale Danubiului”¹⁰. Comitetul femeilor din Sibiu a fost inițiatorul unei ambulante de Cruce Roșie care va merge pe front în apropierea diviziilor românești. Societatea „Arboroasa” din Bucovina, a pus la dispoziție sumele de bani strînse de la mii și mii de locuitori spre a procura armament și echipament militar grupurilor de studenți bucovineni ce se înrolau voluntar în armata războiului de independență a României. Alături de numele Mureșanu, Grozea, Măcelariu, Brediceanu, Pop și ale altor români luptători pentru cauza națională, se află sute de mii de români, din așezările transilvane, anonimi ca nume, dar care s-au aflat împreună cu Țara, au vibrat la încordarea sa și au sprijinit, sub dura stăpînire străină, victoria poporului căruia aparțineau.

Scrisoarea căpitanului Moise Groza către Aureliu Mureșanu releva starea de spirit a armatei române în ajunul intrării în război: „Așteptăm ca fiecare moment să ne dea semnalul în urma căruia armele bravilor români să deștepte toată Europa și mai mult pe acei care de veacuri nu au vrut sau nu le-a convenit a ne vedea liberi și independenți...”¹¹.

9 mai 1877, cînd a fost proclamată independența de stat a României a fost sărbătoare pentru românii din toate regiunile. Intrarea țării în război a fost salutată cu entuziasm și mari nădejdi de eliberare apropiată și de către românii de la nord, est și vest de Carpați. Victoriile de la Plevna, Rahova, Smîrdan aparțin și populației românești din provinciile subjugate, care au ajutat, în acele vitrege condiții, ca armata română să fie mai bine echipată și înarmată. Aparține victoria și acestei populații inclusiv prin participarea nemijlocită a multor voluntari care în grupuri au trecut granițele spre a lupta cu arma în mînă în tranșeele națiunii pentru asaltul redutelor otomane și victoria independenței românești. „Românii au dovedit că sînt adevărați

⁹ E. Georgescu „Mișcarea democratică și revoluționară a femeilor din România” Ed. „Scrisul românesc”, Craiova, 1975, p. 25.

¹⁰ „Gazeta Transilvaniei” din 8 mai 1877.

¹¹ „Magazin istoric” nr. 11 din noiembrie 1976, p. 30.

urmași ai străbunilor, că știu să apere o cauză, că sînt un popor de bărbați. Și astăzi nimeni nu mai cutează să deosebescă pe români de români: fie oriunde în Muntenia, în Moldova, în Ardeal..." — scria presa vremii¹².

Independența României a fost declarată în capitala țării, la București, consfințită prin victoria războiului antiotoman și impusă prin unitatea de voință și acțiune a întregii națiuni. Puterile europene, care se erijau în diriguitoare ale destinului popoarelor, s-au găsit în fața unui popor român cu aceeași unitate de simțire, de voință și de acțiune pentru a-și cuceri drepturile cu prețul oricăror sacrificii.

La aniversarea mărețului eveniment al independenței, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia învățămintele profunde pe care istoria națiunii noastre le-a înscris: „Greutățile prin care a trecut poporul român, adversitățile pe care le-a înfruntat, precum și victoriile pe care le-a cucerit în momentele de răscruce ale existenței sale demonstrează în mod incontestabil că un popor hotărît să-și apere glia, libertatea și nealinierea, decis să nu precupețească nimic pentru a-și afirma drepturile inalienabile, pentru a-și cuceri un loc demn sub soare, nu poate fi înfrînt și ingenuchiat de nimeni și de nimic niciodată! Chiar dacă el poate suferi înfrîngeri vremelnice, chiar dacă un timp forțele agresoare se dovedesc superioare, pînă la urmă el nu poate fi oprit din drumul său, victoria cauzei sale nu poate fi împiedicată și, mai devreme sau mai tîrziu, acel popor va ieși triumfător în lupta sa dreaptă”¹³.

*

Învățămintele istoriei sînt sacre pentru poporul român. A suferit prea mult, a înfruntat prea mari vicisitudini pentru a privi altfel decît cu toată răspunderea istoria sa în contextul internațional și a defini, cu fiecare etapă, obiectivele fundamentale care să asigure consolidarea libertății, independenței, unității sale precum și dezvoltarea economică, socială, culturală care să-i întărească prezența activă la patrimoniul civilizației lumii.

Sensurile contemporane ale independenței popoarelor s-au îmbogățit în acest din urmă veac, dobîndind valori care obligă atît la aprofundata cunoaștere a trecutei lupte pentru independență, a momentului cuceririi acestei independențe dar și a consolidării acesteia spre a fi pivot al descătușării energiilor creatoare ale poporului pe noi trepte de civilizație.

Acordarea învățămintelor istoriei cu istoria contemporană este un imperativ al maselor făuritoare de istorie, al personalităților conducătoare, al celor care scriu și trebuie să scrie cu desăvîrșită responsabilitate despre trecutul și prezentul popoarelor spre mai deplina lor înflorire, în viitor.

Într-o lume ca a noastră, de sfîrșit al mileniului doi, — cînd orientarea spre viitor este dominată prin tot ceea ce înseamnă civilizație, progres, mutații cu mari prefaceri economice — politice — cu o impetuoasă revoluție tehnică și științifică -- istoria drumului parcurs de popoare pînă în această fază dobîndește valori deosebite. Sumum-ul fantastic de experiență umană,

¹² „Telegraful român” din 29 decembrie 1877.

¹³ Nicolae Ceaușescu, Op. cit., p. 21.

acumulat de popoare este ridicat prin istorie de la o înmagazinare cantitativă la o știință axiologică, ale cărei valori au profunde semnificații și concluzii pentru progres și civilizație.

Concluzia istoriei lumii, la finele veacului douăzeci relevă capacitatea popoarelor de a se dezvolta libere, de a-și valorifica potențialele materiale și spirituale și a contribui toate la un nou salt al civilizației omenirii. Ne aflăm într-una din cele mai mari deschideri ale istoriei omului de cînd durează el pe pămînt, asaltînd universul prin depășirea condiției Terrei.

Istoria drumului parcurs de omenire ne obligă, ne dă responsabilități funciare pentru tot ce întreprindem în beneficiul istoriei în curs de făurire de către contemporani și urmași.

Istoria este o componentă fundamentală a prezentului și viitorului. A face abstracție de ea înseamnă a pauperiza grav substanța eforturilor omenirii spre neconținutul progres care îi este propriu. Această legitate a progresului intrinsec societății omenesti implică o așezare a activității umane multilaterale în cît mai deplină concordanță cu sensurile devenirii lumii. Astfel raportăm contemporaneitatea și prognoza actelor economice, sociale, politice la dialectica istoriei, cu trecut, prezent și viitor. Fără această raportare calitativă arbitrarul se manifestă pronunțat și primejdios, ieșind din sfera legității, a procesualității transformărilor innoitoare ale omenirii.

Imprevizibile structuri superioare va cunoaște societatea viitoare și acestea vor putea fi cu atît mai bine așezate în folosul omenirii întregi, cu cît le vom lua în stăpînire acum fără a fi robii unor canoane, foste magistra vitae acum o sută sau cincizeci de ani, sau strangulați de malformațiile de Quasimodo pe care, războiul rece, le-a dat omenirii, pînă de curînd.

Răspunsurile pe care le dăm azi, în contemporaneitate, cuprind în ele viitorul popoarelor și al condiției umane.

Istoria României este concludentă pe durata sa milenară pentru înțelegerea diversității de valori cu care popoarele și-au înscris aportul la civilizația lumii, mai intens sau mai puțin intens, în zone de timp mai îndelungate sau mai restrînse. Apelul la istorie este făcut cu fața spre viitor.

Istoria cuceririi independenței României nu este un argument solitar pentru drepturile popoarelor la nestîngherită dezvoltare. Este numai o filă din marea carte a luptei de eliberare a popoarelor pe care secolele al XVIII-lea și al XIX-lea au deschis-o pentru numeroase țări din Europa, America, Asia, Africa și în care s-au înscris încă multe pagini scîldate în sînge, în secolul al XX-lea.

Sensurile politicii marilor puteri, — îndeosebi din Evul Mediu începînd, cu extinderi economice, coloniale și militare, — evidențiau desfășurarea unei curse neîntrerupte pentru supremație prin subordonarea cît mai multor popoare. Eșichierul politic european în timpul prezenței imperiului otoman pînă în inima continentului arată existența cîtorva piese grele care manevrau politica de „echilibru“ a tuturor statelor, cu facerea și desfacerea unor stranii alianțe, adesea salvatoare pentru Turcia și profund dăunătoare popoarelor lipsite de independență.

Mobilurile creerii imperiilor coloniale se află în furibunda cursă de îmbogățire a cîtorva state pe seama bogățiilor și a trudei multor popoare pașnice,

neconținut asupra și împinse la subdezvoltare. Aur și sclavi — după cum concluziona Marx — era stigmatul începuturilor colonialismului care a durat o jumătate de mileniu.

În contemporaneitatea noastră omenirea abia începe să afle istoria terifiantă a colonizării. Generațiile prezente și viitoare nu se vor mai găsi în fața aceleiași ahile mistrificări, care de două secole a cimentat în favoarea marilor puteri, stări de atroce exploatare și asuprire în nonsens flagrant cu exigențele independenței și progresului condiției umane.

Cînd Spania, Portugalia, Olanda, Anglia și Franța puneau temeliile imperiilor coloniale din Asia și Africa, în Carpații Europei, un popor își încorda la maximum energiile spre a-și menține libertatea și a înfrînge armile imperiului otoman.

Nu am știut prea multe veacuri epoci de liniște spre a dura satele și drumurile și legile pămîntului nescrise și pe acelea scrise și cnezatele și voievodatele. Le-am durat adînc pe toate și au înflorit nu o dată în spatele scuturilor, cu riuri de sînge, siguri că libertatea poporului este bunul cel mai de preț.

Independența este o „categorie” istorică al cărei sens a evoluat în epocile modernă și contemporană. Independența în contemporaneitatea noastră este însăși condiția progresului omenirii, ea nu se mai rezumă la statutul național al unei țări sau alteia; independența este principiul fundamental al raporturilor dintre toate țările pe magistrala civilizației superioare. Pentru multe popoare ale lumii ea s-a identificat cu libertatea poporului de a trăi, și crea fără asuprirea altor popoare, nu numai în ultimele două, trei secole ci de cînd se știu viețuind pe pămînt.

Argumentele istoriei sînt suficient de numeroase spre a sublinia, la sfîrșitul secolului al XX-lea, drepturile popoarelor la libertate și independență, la o dezvoltare suverană. Negarea azi a conștiinței unității naționale a unui popor care nu a subjugat niciodată teritorii străine și care a plătit scump dreptul la păstrarea ființei naționale, constituie o perpetuare a concepțiilor unei epoci apuse. Galimatiile unor preținși istorici care încearcă să subestimeze dreptul la existență liberă a unor popoare constituite istoricește pe străvechile temelii și să ascundă adevărurile despre felul cum s-au format marile puteri mozaic reprezintă încercări de acreditare a unei politici revoluate, cu tentă medievală¹⁴.

Pînă la începutul secolului al XX-lea, imperiul britanic, habsburgic ca și alte imperii, se intitulau sau se vroiau „țara în care soarele nu apune niciodată”. Germania intrată și ea în competiția marilor puteri, nu mai încăpea între hotarele naționale vizînd politica „Drang nach osten” peste țările acestei arii sud est europene, dar și Germania „über alles”, care a dus la cel mai odios atentat la adresa independenței popoarelor, a civilizației lumii.

Avîntul luptei pentru independență națională a popoarelor asuprite a căpătat proporții nemaîntîlnite abia în deceniile din urmă. Dar marile puteri care și-au clădit „dezvoltarea” pe încălcarea libertății altor popoare, tot mai

¹⁴ Titu Georgescu „Argumente ale istoriei pentru o nouă ordine internațională”, Ed. științifică și enciclopedică, București, 1977, p.88.

încercă să susțină teza că independența poate fi complementară, să se nege chiar rațiunea acesteia. Pentru poporul român — ca și pentru zeci și zeci de popoare recent eliberate — independența este totul, ea se confundă cu rațiunea de a fi, de a viețui, de a crea și contribui la patrimoniul civilizației lumii.

*

Existența, la jumătatea secolului trecut, a unei națiuni, cu atributele sale de unitate și independență, într-o Europă pe care marile puteri nu o vedeau decît în hotarele zonelor de dominație stabilite prin Sfînta Alianță, era un fenomen revoluționar, care spîrgea tipare și contamina. Pentru că România și-a cucerit independența nu numai față de imperiul otoman, ci în raport, repet, cu toate puterile care își întemeiau politica pe dominație și rapt.

Independența din 1877 ca și unitatea națională, cucerite cu prețul atîtor sacrificii, s-au impus sub semnul durului impact, al unui popor care voia să se dezvolte liber, cu sălbateca goană a marilor puteri pentru alt gen de dominație decît cea de tip medieval. A fost deosebit de importantă „neatinerea” din 1877, dar pînă la o reală independență România a trebuit să străbată încă decenii de grele încercări, în care poporul a avut de înfruntat o altfel de strivire a libertății și suveranității sale, din partea marilor puteri, imperia-liste de data aceasta.

Lupta pentru consolidarea independenței a fost o componentă fundamentală a mișcării democratice, revoluționare, muncitorești. Mișcarea socialistă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea a văzut în cucerirea independenței din 1877, o victorie populară.

Gazeta „Socialistul” saluta prezența armatei române în războiul antio-toman, ca un act istoric care trebuia sprijinit de toată populația României. Partidul marxist al muncitorimii din România, creat în 1893, sublinia în programul său două idei cardinale: „lupta pentru desființarea oricărei inegalități politice și economico-sociale, neegalității de sex, rasă, națiune, religie” și „Națiunile nu se vor desființa, ele vor propăși, conlucra pentru binele omenirii¹⁵”. Cu o asemenea mișcare muncitorească, avînd la temelie concepțiile socialismului științific, forțele revoluționare din România au luptat, la sfîrșitul secolului trecut și începutul secolului al XX-lea pentru a consolida independența țării, pentru a o face traică. Partidul muncitorilor a dezvăluit cu perseverență primejdia care o reprezenta pentru independența României, ofensiva monopolurilor apusene pentru acapararea bogățiilor și îndeosebi a petrolului nostru.

Mărturii ale vremii vin să probeze încă o dată perenitatea conștiinței libertății și independenței naționale. La scurtă vreme după războiul din 1877-1878, o seamă de militanți socialiști au dat expresie concepțiilor înaintate privind independența națională și locul ei în dezvoltarea și accesul tuturor popoarelor la civilizație. Revista socialistă „Drepturile omului” scria: „Adevărul, tristul adevăr este că puternici stăpînitori ai lumii se joacă de-a min-ghea cu micile popoare, că harta Europei se modelează, se preface, se refor-

¹⁵ Documente din istoria mișcării muncitorești din România, 1893 — 1900, Ed. Politică, București, vezi Programul PSDMR.

mează după cum le convine celor câțiva arbitri ai omenirii” Cărturarii români concluzionau despre 1877 scriind: „Nici Rusia, nici Anglia, nici Austria și în fine, nici un stat european să nu lăcomească a lua vreo palmă din pământul turcesc, ci acesta să rămână întreg populațiilor respective care fiind destul de coapte pentru a exista de sine, să se lase a se constitui în state independente după principiul de naționalitate.....”. „Poporul român are o legitimă aspirațiune la individualitatea și independența naționalității sale, e aspirațiunea aceasta fundată pe omogenitatea elementului; pe baza serviciilor sale din trecut prestate în favorul Europei și al omenirii, pe baza caracterului și patriotismului său milenar și, în fine, pe baza acelui gigante principiu ce a început a reformă statele Europei, adică principiul naționalității...”¹⁶.

Lupta pentru libertate națională era departe de șovinismul agresiv, crotitor pe care poporul român l-a condamnat întotdeauna. Socialistul C. Bacalbașa exprima acest adevăr acum un veac referindu-se la cucerirea independenței: „Sintem români și patrioți pînă la marginea aceea care este încă necunoscută șovinismului — și patriotismul nostru, legitimat prin robia veacurilor trecute, cit și prin greutatea ce au neamurile mici de a trăi în mijlocul arsenalului european, de a nu-și manifesta ființa nici prin lovituri aduse drepturilor neamurilor străine, nici prin revendicări care ar fi mai mari decît permit dreptatea și adevărul istoric... Vom cere necurmat ca drepturile omului, ca și drepturile neamurilor să fie recunoscute și puse la adăpostul loviturilor vrășmășești”¹⁷.

Scriitorul Al. Beldiman aprecia cucerirea independenței ca un mare pas înainte în istoria României care se cere întărit cu fapte noi, de consistență în raport cu celelalte țări. „Pentru a izbuti în politica internațională, o nație mică trebuie să fi arătat valoarea ei, trebuie să fie respectată, trebuie să inspire lumii interes și încredere, trebuie să fi dovedit că este un factor pozitiv și real în cumpăna lucrărilor”¹⁸.

Istoria a înscris multe file frumoase ale afirmării mișcării socialiste muncitorești în lupta pentru cauza independenței și unității naționale. Aceeași istorie stă mărturie creeri Partidului Comunist Român din rădăcinile poporului cu puternice tradiții pentru apărarea independenței și suveranității patriei.

Partidul Comunist Român a înțeles că forța independenței țării stă în propășirea democratică, în tăria maselor populare și în primul rînd a mișcării muncitorești. Slăbirea mișcării revoluționare, democratice, însemna nu numai ofensiva forțelor reacțiunii dar și creșterea pericolului de pierdere a independenței naționale.

În ajunul celui de al doilea război mondial independența României era grav amenințată. Germania nazistă avea tentaculele întinse asupra țării noastre, înglobînd-o în programul de dominare a estului și sud-estului Europei. În asemenea momente partidul muncitorilor, adresîndu-se poporului, se dovedește încăodată la înălțimea misiunii sale istorice. Partidul Comunist Român declara: „comuniștii vor lupta cu arma în mînă pentru apărarea inde-

¹⁶ Antologia gîndirii social-politice revoluționare și democratice românești Ed. Politică București 1975 p. 101

¹⁷ „Drepturile omului” din 8 septembrie 1885

¹⁸ Antologia gîndirii social-politice p. 106

pendenței. Uniți-vă cu toții într-un singur front" — sau în altă chemare: Existența neamului românesc ca națiune, existența României ca țară independentă sint în joc".

„Poporul român își va mobiliza toate slăvitele sale tradiții de luptă pentru independență și în frunte cu proletariatul său, va sări la arme pentru a respinge pe cotropitorii imperialiști de sub semnul crucii încirgite hitleriste și al coroanei habsburgice horthyste, spre a-și apăra existența. Forțele poporului vor lăsa fără milă pe acei care s-au făcut uneltele dușmanului națiunii". Aceste unelte, împotriva voinței poporului, au împins vremelnice țara în alianță cu dușmanul națiunii, încălcând grav independența, suveranitatea României și tirind-o trei ani într-un război urit de popor.

Nu întâmplător, documentul fundamental al P.C.R. — Platforma rezistenței antifasciste din septembrie 1941 era intitulată „Pentru independența și libertatea României”.¹⁹

Poporul român a știut, în momente decisive pentru existența și viitorul lui, să realizeze supreme încordări ale energiilor patriotice. Cutezător ferm și sigur pe drepturile sale istorice, și-a impus voința unității și independenței naționale, zădărniciind multe planuri cotropitoare agresive și mai puțin agresive.

O asemenea încordare a fost realizată în august 1944 când România s-a salvat. Răspunderea națională pentru salvarea independenței patriei și-a asumat-o cel mai democratic și mai revoluționar partid — Partidul Comunist Român²⁰.

August 1944 a dat noi sensuri independenței României implantând-o în granitul democrației, al contopirii maselor cu țelurile revoluționare pentru transformarea radicală a societății,

De la lozinca P.C.R. „Totul pentru front, totul pentru victorie!” — cu care poporul întreg era chemat să-și dea contribuția la zdrobirea Germaniei hitleriste, fiind prezentă cu peste o jumătate de milion de ostași pe frontul antihitlerist și pînă la Conferința de pace — este concentrată o epocă de neconținută bătălie pentru respectarea drepturilor suverane ale poporului român și afirmarea independenței naționale în noua conflagrație postbelică. Nu a fost ușor, sacrificiile au fost mari din partea poporului, cu zeci și zeci de mii de eroi căzuți pe front, cu alte zeci de mii răpuși de foamete în anii de cumplită secetă, 1946—1947, cu o națiune întreagă supusă presiunilor puterilor imperialiste, care nu se împăcau cu pierderea din hinterlandul lor a unei țări atît de bogate.

Bogăția României trebuia să intre cu adevărat în stăpînirea poporului. Aceasta era decizia fermă a Partidului Comunist Român, care înfrătea luarea în stăpînire de către masele muncitoare a bogățiilor, a economiei țării cu sensurile contemporane ale independenței reale.

Independența se așeza pe temelii mereu mai solide, an de an, pe măsura succeselor revoluției și înaintării în construcția socialismului. cumulînd tot ce au înfăptuit generațiile trecute pentru libertatea și unitatea națională. Revoluția populară și socialismul vor ridica independența la rang suprem între principalele atribute ale politicii Partidului Comunist Român.

¹⁹ Documente din istoria PCR, PCR, 1917—1944, Ed. P.L.P., București, 1952 — vezi Platforma din 6 septembrie 1941.

²⁰ Titu Georgescu, „Între două revoluții”. Ed. „Serisul românesc”, Craiova, 1974, p. 335.

Sintem depozitarii unei experiențe pline de învățăminte pentru ceea ce înseamnă lupta pentru independență, pentru consolidarea sa, pentru a o face să fie reală și verigă principală în stare să tragă după sine o dezvoltare impetuoasă a economiei, culturii, democrației a nivelului de trai, în genere a unei civilizații superioare. La rindul său această dezvoltare constituie contraforturi ale independenței.

Atașamentul neclintit al poporului la cauza independenței și suveranității are firesc adîncimi, cu izvoare „în zilele veacurilor”, cînd pierderea libertății era totuna cu pierderea ca neam, iar lipsa unității țării era terenul cel mai potrivit pentru subjugarea poporului. Acest atașament dobîndește valori noi și înălțimi odată cu ieșirea României la limanurile istoriei, cînd coeziunea de țeluri ale Partidului conducător și ale unui popor de peste douăzeci de milioane, și-a găsit expresia în Programul dezvoltării patriei pe noi culmi de civilizație și progres.

Independența în contemporaneitatea noastră are sensuri superioare, respingînd autarhismul și situîndu-se ca forță de propulsie a națiunii socialiste, suverane, în aria statelor socialiste, a popoarelor eliberate, a tuturor țărilor care acționează într-o largă solidaritate internațională. O Românie independentă și puternic dezvoltată economic reprezintă un suport din cele mai sigure ale internaționalismului socialist și o forță reală a ofensivei tuturor popoarelor împotriva imperialismului, a nedreptei ordini internaționale impuse de marile puteri.

Concepția contemporană românească privind independența rezultă din întregul program intern de dezvoltare multilaterală a națiunii socialiste și din politica externă promovată cu perseverență.

Pornind de la analiza profundă a societății omenеști contemporane și eliberat de claustrări dogmatice, Partidul Comunist Român face cunoscută tuturor țărilor, guvernelor și partidelor, optica realistă a viitorului imediat care să dea tuturor popoarelor suverane și independente accesul la trepte superioare de civilizație

Ideile cardinale ale concepției Partidului Comunist Român, subliniate de secretarul său general Nicolae Ceaușescu, departe de a fi doar viziuni teoretice, sînt dublate de o consecvență politică pentru promovarea acestei concepții în practica socială, în viața internă și internațională.

Exprimînd poziția cu care se înscrie România socialistă în rezolvarea marilor probleme ale lumii, pentru un viitor de prosperitate al tuturor popoarelor, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta: „O cerință impetuoasă a timpurilor noastre este generalizarea în viața internațională, în realitățile dintre state a principiilor deplinei egalități în drepturi, respectării independenței și suveranității naționale, neamestecului în treburile interne și avantajului reciproc, ale nerecurgerii la forță și la amenințarea cu forță în raporturile internaționale. Acționînd în acest spirit, să facem totul pentru ca minunatele cuceriri ale științei și cunoașterii umane să servească progresului, bunăstării și civilizației popoarelor, cauzei păcii și fericirii oamenilor pe pămînt. Astfel vom asigura promovarea unor relații noi, a unui umanism nou, care să asigure popoarelor posibilitatea de a-și afirma multilateral geniul și forțele creatoare într-un climat de prietenie și colaborare”.

Programul P.C.R. relevind dominantă politiciei externe a României socialiste precizează o conduită fermă: „la baza relațiilor internaționale ale României vom așeza neabătut principiile egalității în drepturi, respectului, independenței și suveranității naționale, neamestecului în treburile interne, avantajului reciproc”. Sub acest crez — subliniat în toate principalele documente ale conducerii Partidului nostru, relevat în toate cuvântările tovarășului Nicolae Ceaușescu din țară și de peste hotare — independența se înscrie ca o componentă fundamentală a politiciei națiunii noastre socialiste. Ea este organic întrepătrunsă cu acele obiective decisive pentru viitorul popoarelor, fără de care nici socialismul nu și-ar realiza substanța și nici dezvoltarea generală în bună înțelegere a popoarelor nu ar fi posibilă.

„Experiența istorică demonstrează că o conlucrare trainică nu se poate realiza decât pe baza deplinei egalități între națiuni și state, a respectării intereselor naționale ale fiecărui popor”²¹. Nesocotirea independenței și suveranității naționale, negarea rolului națiunii în etapa contemporană, tendința de a desființa statele naționale, toate duc la frinarea avântului creator, novator al popoarelor, care se găsește înscrise într-o impetuoasă afirmare eliberatoare și democratică.

La Congresul sindicatelor în aprilie 1976, tovarășul Nicolae Ceaușescu spunea: „Ignorarea salvărdării independenței naționale, acceptarea încălcării suveranității poporului căruia îi aparține clasa muncitoare, Partidul Comunist, sint sinonime în ultimă instanță cu abdicarea de la principiile revoluționare marxist-leniniste, de la misiunea încredințată de istorie comuniștilor, cu alunecarea pe panta cosmopolitismului și nihilismului național. Este foarte edificator în această privință modul în care definea poziția arătată mai sus V. I. Lenin în lucrarea sa „Despre mindria națională a velico-rușilor”: „Nimeni nu este vinovat că s-a născut rob, dar robul care nu numai că nu aspiră la libertatea proprie, ci se apucă să-și justifice robia și s-o suleme-nească... un asemenea rob este un slugoi și o lîritură, care stîrnește un sentiment de repulsie, de indignare și dispreț”.

„Este greu să găsești alte cuvinte — spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu — mai plastice și mai potrivite decât cele folosite de Lenin pentru a caracteriza profilul celor ce-și reneagă poporul, care sint dispuși să-și sacrifice independența și suveranitatea”²².

Națiunea care a început să apară pe scena istoriei în ultimele două secole, abia se află în etapa generalizării sale. Dezvoltarea plenară a națiunilor se va afirma în condițiile dezvoltării egale, libere, suverane, independente a tuturor, iar în diversitatea de particularități care le aparțin prin schimburi, colaborări, interferențe, se va ajunge la un salt epocal al civilizației omenirii.

Națiunile sint tinere. Majoritatea statelor naționale independente nu au nici o jumătate de secol, unele doar cîțiva ani, altele continuă să lupte spre a-și afirma entitatea. Acestea toate trebuie să se „așeze”, să se consolideze și apoi să se poată afirma plenar. A ține seama de aceste realități istorice contem-

²¹ Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, Ed Politică, 1975.

²² Nicolae Ceaușescu, Știința, aprilie, 1976.

poranc este un imperativ al independenței popoarelor, popoare care cu cît își vor afirma mai deplin suveranitatea, cu atît vor veni în marea arenă a civilizației omenirii cu propriile tezaure de creație, cu forțe noi de propulsare economică, științifică și culturală. Independența statelor mici, mari, mijlocii este unul din factorii decisivi la contribuția „interpares”, de o mare diversitate pe care o reclamă contemporaneitatea pentru o nouă ordine internațională. Cu cît va fi mai reală, mai respectată independența popoarelor, cu atît mai mult lumea va cunoaște binefacerile colaborării, dezvoltării generale și condiției umane.

În concepția Partidului Comunist Român aparține socialismului, națiunilor de tip socialist, un asemenea viitor al civilizației. Pînă la aceste culmi atît în perioada construcției socialiste, cît și în societatea comunistă, pentru multă vreme națiunea și statul național au de jucat un rol de mare însemnătate. În această perioadă istorică de dezvoltare a societății omenesti pe o treaptă superioară, întărirea națiunii și a statelor naționale independente constituie o necesitate legică, obiectivă; acesta este un factor primordial al făuririi cu succes a socialismului și comunismului.

La un veac de la cucerirea independenței de stat a României, poporul nostru, prin cele mai înaintate forțe progresiste, democratice, revoluționare, a dezvoltat conceptul teoretic despre independență intim desprins din practica eforturilor, a luptei etapă cu etapă pentru a ajunge la sensurile contemporane ale independenței oglindite în tot ce s-a construit în România; în tot ce se construiește în faza socialismului multilateral dezvoltat și în tot ceea ce Programul jalonează pînă la începutul noului mileniu.

A fi stăpîn în casa proprie, a o gospodări azi cu bune roade și mâine — mai bune, este un imperativ al contemporaneității și al viitorului, dar și un învățămînt al trecutului pe care îl includem în tot ce făurim și vom făuri ca țară independentă, ale cărei creații se adaugă tezaurului de civilizație al omenirii.

La un veac de la cucerirea independenței apar profetice cuvintele marelui bărbat al neamului Mihail Kogălniceanu, care la 9 mai 1877 arăta că voiam să fim independenți pentru că voiam să trăim viața noastră proprie.

Legăm, într-o înaltă conștiință socialistă, conceptul de independență de acela al unității naționale, al muncii și creației comune a tuturor celor ce viețuiesc pe pămînt românesc într-o înfrățire sedimentată în secole de istorie și întărită de virtuți comune ale poporului român și ale naționalităților conlocuitoare, maghiari, germani, sirbi și alții.

Conceptul de independență și acela de unitate națională se întrepătrund intim, fiind două atribute ale unui monolit, ele dîndu-și sens unul altuia. Pentru poporul nostru aceste două atribute nu pot fi despărțite. Cu asemenea principii fundamentale de existență ale unei națiuni nu se pot face tranzacții.

Astăzi, patria noastră se găsește în pas cu prefacerile omenirii sub cel mai autentic fond dialectic al devenirii societății, înscriind gîndirea noastră contemporană în logica istoriei cu trecul, prezent și viitor.

Fiecăruia dintre noi ni se cere, de această logică a istoriei, să fim contemporani cu lumea ce o schimbăm neconținut și în care sensurile categoriilor istorice se îmbogățesc, dobîndesc valori sporite, noi, cu rădăcini adînci.

Întîmpinăm o sută de ani de la cucerirea independenței cu simțămîntul profund al recunoștinței față de strămoșii care, cu sacrificii și jertfe uriașe, au apărut ființa națională a poporului au purtat steagul luptei pentru libertate, neatîrnare, pentru dreptate națională și socială.

Esența patriotismului, a devotamentului pentru independența țării stă în dezvoltarea unei Români socialiste, pe trepte superioare de civilizație — și — respinge orice asociere cu întărirea sa pe seama altor popoare, a hotărîrilor altor state. Hegemonismul a fost și este cu totul străin virtuților patriotice trecute și contemporane ale poporului român. A fi patriot înseamnă a respecta sentimentele naționale ale altor popoare, libertatea, și independența lor.

Partidul Comunist Român leagă organic promovarea principiului independenței și suveranității fiecărei națiuni de lichidarea subdezvoltării, a marilor decalaje de nivele. Noua ordine internațională promovată cu consecvență de România socialistă reprezintă nu numai lichidarea raporturilor de inegalitate ci și a dominației prin felurite forme, a încălcării brutale, sau rafinate a independenței naționale.

Independența tuturor statelor, respectarea suveranității statelor indiferent de mărime, constituie attribute sine qua non ale unei lumi a păcii și a avîntului de creație și civilizație al fiecărui popor în parte și al civilizației întregii planete. O asemenea concepție despre lume, de militantism istoric pentru un adevărat umanism respinge politica imperialistă, de dominație, de subordonare economică, de amputare a libertății naționale menite a menține ordinea vetustă, refuzată de istoria contemporană și ascensiunea popoarelor lumii spre o nouă eră de civilizație și progres.

„Nu trebuie să uităm nici un moment — spune a tovarășul Nicolae Ceaușescu în Tunisia — că mărimea unui popor nu se măsoară numai prin numărul locuitorilor sau prin forța militară de care dispune, ci în primul rînd prin capacitatea de creație, de gîndire“.

Națiunea noastră a înțeles clar locul decisiv pe care-l ocupă în contemporaneitate independența națională și, prin tot ce înfăptuiește, se manifestă fidel acestei înțelegeri superioare în pas cu virtuțile cerute de la homo sapiens spre hotarul dintre mileniul doi și trei

*„Aducem mai la vale toate
știrile și descrierile ctite le
avem despre luptele fraților
noștri de dincolo; ele sînt
tot altelea documente de de-
votament, curaj și eroismul
neamului românesc“.*

**„Gazeta Transilvaniei“, nr. 70
din 20/8 septembrie, 1877.**

CONFLICTUL ORIENTAL ȘI CONTRIBUȚIA GAZETEI TRANSILVANIEI LA DEZBATERILE PRIVIND INDEPENDENȚA ROMÂNIEI

de MIRCEA GHERMAN

Luptele poporului român pentru libertate, independență și unitate națională se desfășoară în secolul al XIX-lea sub semnul unei depline solidarități. Momente de înaltă conștiință națională ca revoluția de la 1848, Unirea principatelor sau războiul pentru cucerirea independenței de stat a României, constituie exemple majore de eforturi conjugate ale românilor de pe ambele versante ale Carpaților, în parcurgerea etapelor spre realizarea idealului național.

În istoriografia noastră problema participării românilor transilvăneni la acțiunile care au dus la cucerirea independenței de stat a României a fost tratată în numeroase lucrări¹ care au evidențiat aportul Brașovului și a Gazetei Transilvaniei, vechiul „organ al tuturor intereselor naționale”². Cu această deviză, devenită tradițională, ziarul brașovean va lua poziție de la începutul redeschiderii „chestiunii orientale”, sesizând importanța politică pentru români a evenimentelor. În tematica ziarului sint urmărite trei

¹ Dintre lucrările generale și speciale utilizate de noi menționăm: A. P. Alessi, și Massim Pop, *Războiul Oriental Ilustral*, Graz 1878; Sextil Pușcariu, *Răsunetul războiului pentru independență în Ardeal*, în *Războiul Neatârnat 1877—1878*, Buc. 1927 p. 187—220; Radu Rosetti, *Cîteva extrase din presa engleză 1877—1878*, în *Anuarul Institutului de Istorie Națională*, IV 1926—1927, Buc. 1929 pp. 365—389; N. Iorga, *A history of Anglo-Roumanian Relations*, Buc. 1931, pp. 97—100; R. W. Seton-Watson, *A history of the roumanians*, Cambridge 1934, pp. 332—353; Valeriu Bologa, *Ajutorul Românilor Ardeleni pentru ranișii Războiului Independenței*, Sibiu 1941; N. Adăniloae și I. Cușșă, *Războiul pentru Independența națională a României*, Buc. 1967; *Pagini din lupta poporului român pentru independența națională 1877—1878*, Buc. 1967.; Dan Berindei, *Cucerirea Independenței României (1877—1878)*, Buc. 1967; V. Netea, *La guerre d'indépendance de 1877 — expression de la solidarité du peuple Roumain*, în *Revue Roumaine d'Histoire*, Tome VI Nr. 4/1967 pp. 605—628; Vasile Maciu, *Creerea României moderne. Înfăptuirea statului național independent*, în *Studii și articole de istorie XI — 1968* pp. 103—135; *Partidele și grupările politice și atitudinea lor față de problema independenței României în Studii.. XII — 1968*, pp. 7—24; Vladimir Dicușescu, *Războiul pentru cucerirea independenței României — prilej de manifestare a unității de conștiință națională la românii din Transilvania și Banat*, în *Studii.. XII—1968*, pp. 28—30; Mircea Băltescu și Măriuca Tanasiu, *Ecoul războiului de independență în rîndul românilor din monarhia Austro-Ungară*, în *Aluta*, Sf. Gheorghe 1971, pp. 281—301.

² Arhiva Mureșenilor nr. 787, Scris. Al Hurmuzache 25/13.IV.1855.

aspecte principale: desfășurarea evenimentelor politice și diplomatice europene, consecințele asupra politicii României și reflexul acestora asupra situației românilor din Transilvania.

* * *

Secolul al XIX-lea, prin luptele de eliberare națională și socială, aduce mari transformări și în relațiile dintre statele europene.

Pe de o parte masele își impun din ce în ce mai mult drepturile și revendicările legitime, iar pe de altă parte politica de forță pierde tot mai mult teren. Revoluția din 1848 a dat o puternică lovitură autocrației și absolutismului, instalând solid lângă tronurile regale, burghezia capitalistă cu toate interesele ei de clasă. În aceste condiții desigur că soluționarea diferendelor pe calea aventuroasă a războaielor apare ca o soluție mult prea riscantă. În același timp, stadiul dezvoltării condițiilor tehnice și tactice militare ale timpului, face ca rezultatul confruntărilor de pe cîmpul de luptă să nu mai poată fi decisiv, rămînînd doar simple amenințări sau argumente la masa tratativelor. Timpul războaielor napoleoniene, cu răsturnări radicale în echilibrul puterilor europene trecuse; războiul Crimeiei (1855—1856), războiul austro-franco-piemontez (1859), războiul austro-prusaco-italian (1866) și chiar războiul franco-prusac (1870—1871) nu au reușit să modifice substanțial harta politică a Europei, singurii beneficiari fiind Italia, care cîștigîndu-și unitatea și independența își impune prezența la masa Marilor Puteri, și Germania, a cărei ascensiune și vădite aspirații imperialiste de dominare a Europei nu mai pot fi stăvilite de state ale căror conducători sînt prea preocupați de interesele lor de clasă și rezolvarea în acest sens a marilor contradicții din sînul propriului lor popor. Și, astfel, în mod firesc apare o idee nouă, de transformare a vechilor tratative postbelice de pace într-un organism permanent, de cooperare a Marilor Puteri la rezolvarea problemelor europene.

Congresul de la Paris, din 1856, va inaugura o perioadă în care Marile Puteri controlează politica Europei; uneori aparent și unilateral, alteori real și eficient — mai mult chiar decît o permiteau condițiile date — acest început de cooperare din secolul al XIX-lea reușește să impună un principiu care nu va mai fi abandonat. În pofida tendințelor imperialiste ale Germaniei, care au declanșat cele două războaie mondiale, precum și a curenților de funcționare a Societății Națiunilor, ideea cooperării internaționale va fi continuată pe bazele temeinice ale suveranității și egalității popoarelor ajungîndu-se astfel la înaltul for contemporan care este O.N.U.

Cauzele războiului din 1877—1878 le vom găsi în primul rînd, în jocul Marilor Puteri care nesocotind statele mici și mai ales tendința de formare a statelor naționale, încearcă permanent să spargă acel echilibru european — care în realitate reprezenta numai interesele comune ale burgheziei în alianță cu aristocrația — în favorul uneia sau alteia din ele. Suspectîndu-se reciproc, cooperarea Marilor Puteri în această perioadă se va desfășura inevitabil în detrimentul statelor tinere. Ascensiunea Germaniei, după războiul cu Franța din 1870—1871 va determina apropierea Austro-Ungariei, care în scurt timp va deveni o remorcă a imperialismului german. Încercînd să slăbească și mai mult Franța, Bismarck caută să partoneze împăcarea Rusiei cu Austro-Ungaria și regizează întîlnirea celor 3 împărați din anul

1872. Prin alianța realizată în octombrie 1873 între Wilhem I, Alexandru II și Francisc-Iosif se profilează nașterea unei mari forțe politice militare, vizînd direct interesele Angliei și Franței cari, la fel ca în alte împrejurări, încearcă echilibrarea situației prin alianța cu Imperiul Otoman, unde marile lor interese economice erau direct periclitate.

Rusia, intrată în această alianță cu tendința de a domina, impulsionează redeschiderea chestiunii orientale, moment în care politica Austro-Ungariei va gravita spre jocul dublu al unei false neutralități în spatele căreia caută să profite printr-o expansiune în Balcani. Căpitanul Bismarck, controlînd aceste tendințe, își rezervă rolul de mediator.

În aceste condiții se produc încercările de obținere a independenței din partea României pe calea încheierii unor convenții comerciale care să împingă limitele unei largi autonomii „de jure” spre realitatea unei independențe „de facto”. Se pune în discuție chiar și o proclamare formală a independenței la 24.VIII/5.IX.1874. Consiliul de miniștri considerînd-o însă neoportună tocmai ca urmare a rezultatelor nefavorabile ale sondajelor efectuate la Marile Puteri³.

Cu același rezultat nefavorabil se încheie vizita perechii princiare române în Anglia, din anul 1874, cînd, în mod ostentativ, protocolul adoptat nu le acordă prerogativele unor suverani independenți care să poată fi în relații oficiale cu țări străine. Faptul este comentat de însuși Carol I, care la banchetul dat în onoarea Congresului orientaliștilor a spus: „România este aici (Anglia n.n.) o *terra incognita* și simpatia pentru Turcia atît de mare, încît totul este inutil de a încerca să combați o prejudecată așa de înrădăcinată. Eu am stabilit totuși relații prietenești cu cîțiva engleji influenți⁴.”

La fel ca și în evenimentele care au dus la unirea principatelor, România era pentru Marile Puteri doar un pion-tampon pe care-l manevrau unele împotriva celorlalte fără a se interesa de propriile sale revendicări.

În anul 1875, după izbucnirea răscoalei țărănești din Bosnia și Herțegovina, Austro-Ungaria, asigurată prin alianța cu Rusia, redeschide formal „chestiunea orientală” înaintînd Marilor Puteri, în decembrie 1875, o notă prin care cere măsuri de îmbunătățire a administrației Bosniei și Herțegovinei, pe care Poarta o va accepta, însă răsculații o resping. Conturîndu-se astfel și perspectivele unui război ruso-turc, România este nevoită a căuta asigurarea propriei sale poziții, și guvernul român trimite o notă agenților săi diplomatici în care se situează hotărît pe linia politicii de neutralitate, subliniind însă menținerea garanțiilor date de Marile Puteri, dar și intenția sa fermă de a-și apăra suveranitatea frontierelor cu armele în mîini⁵. Nota trimisă de ministrul de externe român Lascăr Catargiu cu scopul de a da indicații pentru un nou sondaj diplomatic, ajunge să fie cunoscută „*in extenso*” fapt ce nemulțumește profund guvernele Marilor Puteri, puse în fața unei situații care depășea cu mult intențiile lor de utilizare a României drept o masă de manevră⁶.

³ Dan Berindei, *op. cit.*, p. 21.

⁴ N. Iorga, *op. cit.*, pp. 97–98.

⁵ Documente privind Istoria României, Războiul pentru Independență, vol. I (partea II-a) Buc. 1954, doc. 55, p. 64–67.

⁶ *Idem*, doc. 57, 59, 60, 61, 62, 63, 64 ș.a., pp. 68 și urm.

Răscoala bulgarilor din aprilie 1876 și apoi declarația de război a Serbiei contra Porții la 18/30.VI.1876, urmată imediat de Muntenegru, vor accentua conflictul, creind Rusiei condiții și mai favorabile de justificare a intervenției sale.

În România, schimbarea guvernului conservator cu cel al coaliției de la Mazar-Pașa la 27.IV/9.V.1876 și apoi cu cel liberal sub președenția lui I. C. Brătianu, la 24.VII/5.VIII.1876, nu va aduce schimbări în politica externă, aceasta menținându-se ferm pe poziția neutralității bazate pe tratatul de la Paris și garanția Marilor Puteri, cea mai indicată în condițiile date. Prin neutralitatea sa, politica română nu contravenea intereselor Austro-Ungariei care viza anexarea Bosniei și Herțegovinei, Rusiei care, în perspectiva unui război direct cu Turcia, aprecia ca utilă această zonă neutră temporară și nici Franței și Angliei cărora le convenea circumscrierea conflictului armat la o zonă în care Turcia, bine înarmată de ele, putea face față cu succes. Tuturor însă nu le convenea acceptarea formală a garantării neutralității absolute datorită faptului că aceasta includea în fapt recunoașterea independenței României și tratarea ei ca un stat suveran, astfel că memoriul lui Kogălniceanu din 16/28.VI.1876 care le cere, între altele, sancționarea denumirii de „România”, a „individualității statului român” și admiterea reprezentanților României în corpul diplomatic, urmat de circulara pe care tot el o adresează agenților diplomației ai României la 20/1.VIII.1876 și nici chiar nota mai ponderată a succesorului său la ministerul de externe, Nicolae Ionescu din 4/16.VIII.1876 nu vor găsi ecou la Marile Puteri⁷.

Evoluția războiului din Serbia și Muntenegru determină însă Rusia și Austro-Ungaria la o nouă înțelegere. Împărații Alexandru II și Francisc Iosif se întâlnesc la 26.VII./8.VIII.1876 la Reichstadt unde miniștrii lor Gorceakov și Andrassy perfectează un acord verbal prin care Rusia își asigură în cazul unui război cu Turcia, neutralitatea Austro-Ungariei căreia îi accepta în schimb expansiunea teritorială în dauna Turciei.

În aceste condiții devenea evidentă necesitatea orientării politicii românești spre Rusia, susținută consecvent de C. A. Rosetti precum și de I. C. Brătianu, dar totodată și menajarea Austro-Ungariei. În consecință, I.C. Brătianu pleacă la Sibiu, în luna august 1876, spre a-i face o vizită „de curtoazie”⁸ împăratului Francisc Iosif, după care pleacă, în sept. 1876, la Livadia, în Crimeea, unde realizează un acord de principiu pentru încheierea unei convenții de trecere a armatei ruse prin România. Politica prin care se preconiza obținerea independenței pe calea garantării neutralității României, în fruntea căreia se situa ministrul de externe Nicolae Ionescu are încă foarte mulți partizani care își mai fac speranțe în ciuda evenimentelor. Serbia fiind pe calea unei înfringeri totale, Rusia intervine forțând Poarta să încheie armistițiul la 21.X/2.XI.1876 determinând apoi Anglia prin lordul Derby să inițieze deschiderea conferinței de la Constantinopol⁹. Aici, Rusia abandonează Austro-Ungaria, întrevăzând posibilitatea unor avantaje mai

⁷ Dan Berindei, *op. cit.*, pp. 27–31.

⁸ Vasile Maciu, *Creerea României*, p. 130.

⁹ *Ibidem*; Seton-Watson, *op. cit.*, p. 334.

mari pentru ea și se situează pe poziția de sprijinire a creerii unor state autonome din Bosnia, Herțegovina, Bulgaria și menținerea statu-quo-ului României.

În acest fel urmărea slăbirea Turciei, excluderea oricăror veleități ale Austro-Ungariei de expansiune balcanică, crearea unei zone de state atrase în sfera sa de influență, aminind doar începutul unui război pentru care însă își consolida o poziție avantajoasă.

Riposta Angliei, care pierdea în aceste fel controlul în Orient și implicit în sinul Marilor Puteri, nu se lasă așteptată și la îndemnul premierului britanic Disraeli lord Beaconsfield, Turcia promulgă la 11/24. XII.1876 o constituție în care desconsiderind lucrările conferinței și negînd drepturile naționale ale popoarelor supuse dominației sale, include statele autonome, între care și România, în Imperiul Otoman. Provocarea era directă și războiul iminent, ceea ce duce la dizolvarea Conferinței și din nou schimbarea politicii rusești care, pentru a-și asigura spatele frontului, reface alianța cu Austro-Ungaria.

Politica României, care pînă acum a urmărit cursul evenimentelor situîndu-se în liniile sale directoare în concordanță cu interesele sale, se găsește într-un impas care a derutat atitudinea multor personalități politice. Complicațiile intervenite în relațiile dintre Marile Puteri și riscurile războiului, fac ca liberalii moderați și chiar unii membrii ai guvernului ca D. A. Sturza, Nicolae Ionescu, G. H. Vernescu sau Ion Ghica, să se pronunțe categoric împotriva războiului cu toată creșterea curentului de opinie în mase în favoarea cuceririi independenței prin cooperare cu Rusia, situație oglindită ulterior și în debaterile Parlamentului și Senatului. Opoziția conservatoare și în special Petre P. Carp, consecventul adversar al oricărei politici de apropiere cu Rusia, va căuta să susțină teza potrivit căreia singurul partizan al războiului ar fi fost Carol cu ambițiile sale personale împotriva întregii lumi politice românești ¹⁰.

În fapt curentul real de opinie nu mai poate fi stăvilit, astfel că evenimentele se vor succede urmînd firul firesc spre realizarea aspirațiilor românești. La 4/16.IV.1877 Kogălniceanu, revenit în guvern la Ministerul de externe în locul lui Nicolae Ionescu, semnează convenția cu Rusia care, la 12/24.IV.1877, declară război Turciei. Camerele române aprobă convenția, apoi, la 29.IV./10.V.1877, declară stare de război cu Turcia ca la 21/9.V.1877 să proclame independența României.

Remarcabil în toată această perioadă este faptul că, deși în România existau partide politice diferențiale, opiniile mergînd la extreme, totuși programele lor cuprindeau același țel final al unității naționale și al independenței. Moșierimea conservatoare aștepta fără grabă să obțină independența ¹¹ prin consensul puterilor garante fiind contra cooperării cu Rusia ¹², burghezia liberal-moderată luptă pentru independență agățîndu-se încă de ideea neutralității absolute și astfel ajunge la unele opinii izolate, absurde sau chiar periculoase, liberalii-radicali avînd în frunte pe C. A. Rosetti, dar și pe I.

¹⁰ C. Gane, *P. P. Carp*, vol. I, ed. II, Buc. 1937, p. 199 și urm.

¹¹ V. Maciu, *Partidele și grupările...* p. 8.

¹² *Idem*, pp. 8,9.

C. Brătianu, militează direct pentru proclamarea imediată a independenței și cooperarea cu Rusia. Toate aceste poziții ale partidelor implicau și problema participării sau neparticipării la război a armatei române¹³. Semnificativ pentru solidaritatea politicii românești în fața marilor evenimente este atitudinea ziarului „Timpul”, oficiosul opoziției conservatoare care, la 26.IV, referindu-se la semnarea convenției și trecerea trupelor rusești prin România, scrie: „...în fața unor împrejurări de la care poate atârna viitorul statului nostru, noi conservatorii credem că ar fi nepatriotic și inoportun de a creea guvernului, căruia evenimentele i-au încredințat soarta țării, dificultăți în chestiile exterioare¹⁴.”

Proclamarea independenței și intrarea României în război au pus în fața Marilor Puteri, încă din luna aprilie 1877, o problemă nouă, determinantă în direcționarea politicii lor. Agenții diplomatici din București, cit și presa din străinătate dau o tot mai mare atenție evenimentelor din România, relatările lor scoțind în evidență adevăratele scopuri urmărite, dar și importanța politicii României în contextul general al conflictului.

Consulul general al Franței la București, Fred Debains, comunică ministrului de externe al Franței ducele Decazes, la 24.IV.1877, că prințul Gorceakov a trimis pe consulul rus la București să dea un ultimatum de 6 ore guvernului român pentru a se pronunța pro sau contra Rusiei, adăugind că opinia publică este tot mai mult împotriva unei participări la război¹⁵.

Este evidentă intenția consulului de a da o interpretare potrivită dorințelor franceze, în care anticipind măsurile ce se prevedeau a fi luate de către guvernul român, acestea să fie prezentate ca impuse cu forța de Rusia. Totodată consulul francez încearcă și acreditarea tezei potrivit căreia singurul susținător al intrării României în război ar fi fost domnitorul Carol, relatînd, în raportul din 26.IV.1877, discursul tronului cu declarația sa că țara a fost abandonată de puterile garante și conlează numai pe ea singură pentru a evita să devină teatru de război¹⁶.

Aceeași teză este susținută și de presa engleză, ziarul „The Times” din 3 și 4.V.1877 ajungînd să afirme că „soldatul român nu se bucură de reputația unei dorințe aprige de a lupta” și totul se datorește „domnitorului României [care] arde de dorința de a se distinge în capul armatei sale”¹⁷. Totuși, în nr. din 10.V.1877, același ziar este nevoit să se dezică relatînd că, într-o ședință secretă a senatorilor și deputaților, propunerea lui C. A. Rosetti de a se proclama independența în ședință publică, a fost primită¹⁸. Această optică tendențioasă reiese și din rapoartele Agenției Belgiene la București, care la 9.V.1877 (28.IV.1877), după ce relatează întoarcerea premierului român Brătianu de la Chișinău „cu un proiect de convenție pentru asigurarea cooperării armatei române la operațiile de război”¹⁹, trece la propunerea

¹³ Dan Berindei, *op. cit.*, p. 37, 38.

¹⁴ C. Gane, *op. cit.*, p. 202, 203.

¹⁵ Arhivele statului Buc., Microfilme Franța, rola 20, f. 243.

¹⁶ *Idem*, f. 269; Dan Berindei, *op. cit.*, p. 41.

¹⁷ Radu Rosetti, *op. cit.*, p. 367.

¹⁸ *Idem*, p. 168.

¹⁹ Arhivele statului Buc., Microfilme Belgia, România vol. V, cadrele 171–174.; același fapt este relatat și de ziarul englez „The Times” din 12.V, 1877 cf. R. Rosetti *op. cit.*, p. 369 și nota 1.

lui C. A. Rosetti făcută „într-o reuniune a membrilor majorității care a avut loc ieri la Hotelul Bulevard” urmînd ca a doua zi să se confirme „deliberarea pe marginea acestei grave măsuri care nu reunește după cîte sînt asigurat, asentimentul întregului cabinet”²⁰. În continuare însă caută să prezinte ultimele evenimente (bombardamentele de la Reni, Brăila, Oltenița și Calafat) ca o exagerare a „partizanilor războiului”, curent de opinie care este nevoit astfel a-l recunoaște. La fel va încerca în raportul din 19.V. (7.V.) 1877²¹ să „interpreteze” votul Camerei (aprobarea ordinii de zi) ca un refuz de a declara independența și starea de război, fapt total infirmat două zile mai tîrziu.

Datorită acestor încercări de a da o interpretare falsă realității, agenții consulari și presa străină vor minimaliza importanța declarării independenței și entuziasmul unanim al românilor la primirea acestei vești, concentrîndu-se acum asupra unor întîmplări pe care să le poată prezenta ca dovezi de neînțelegeri între România și Rusia, ale cărei trupe, aflate pe teritoriul român, fiind chiar caracterizate ca „armată invadatoare”²². Însă nimic din aceste previziuni nu se confirmă, România adoptînd o poziție fermă și demnă alături de puternicul său aliat, iar știrile de pe frontul din Asia, ca și situația din Imperiul Otoman, care formează obiectul unui alt raport al Agenției Belgiene din 8.VI.1877²³, sînt de natură a spulbera orice iluzii turcofile. Drumul sinuos pe care merge diplomația apuscană, în încercările de a prezenta situația în lumina propriilor sale interese, va continua. „Armata română va trece Dunărea?”, iată întrebarea cu care își începe raportul din 18.VII.1877, Agentul Belgian din București²⁴. Remarcînd intenția României de a participa activ la război, contrar avizului Rusiei și Germaniei, consideră că „avînd în vedere mijloacele de care dispune”. „cabinetul princiar pare să se fi aruncat orbește pe calea aventurilor, în ciuda avertismentelor Rusiei și a celorlalte puteri”²⁵. Aceste puncte de vedere sînt susținute și de ziarul englez „The Times” din 4.VI.1877 care adaugă informația că și Austria a cerut României „să nu-și trimită trupele peste râu”²⁶. Din nou însă ziarul se va vedea nevoit să se decică scriînd la 27.VI.1877 că „Guvernul Român, cu excepția unui singur membru al său este în favoarea ideii trecerii armatei peste Dunăre”²⁷. Atitudinea demnă și intransigentă a României rezultă și din raportul Agenției consulare belgiene din 28.VII.1877 (16.VII.) care redă răspunsul dat la cererea Comandamentului rus ca armata română să asigure garnizoana din Nicopole și escorta prizonierilor turci, în care se spune că „armata (română n.n.) nu-și poate limita rolul la un simplu serviciu de garnizoană sau să servească drept temnicer turcilor” adăugînd că „românii trebuie să-și păstreze libertatea de acțiune”²⁸.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ *Idem*, cadrele 175—177.

²² *Idem*, cadrele 178—179.

²³ *Idem*, cadrele 459—461.

²⁴ *Idem*, cadrele 182—184.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ Radu Rosetti, *op. cit.*, p. 369.

²⁷ *Idem*, p. 370.

²⁸ Arhivele statului Buc., Microfilme Belgia, vol. V, cadrele 185—187.

Cel mai clar răspuns pe care îl dă însă România va fi prilejuit de evenimintele care vor urma. Aceeiași corespondență diplomatică belgiană, la 3. VIII. (22.VII.) 1877²⁹ și 15.VIII. (3.VII.) 1877³⁰ dă amănunte despre insuccesele armatei ruse din 8/20.VII.1877 și 18/30.VII.1877 în urma cărora Marele Duce Nicolae este nevoit a cere intervenția armatei române. „Situația critică a armatei ruse în Bulgaria — se scrie în raportul din 29/17.VIII. 1877 — a obligat Cabinetul de la St. Petersburg să conceadă României să participe la operațiuni militare pe cealaltă parte a Dunării sub comandamentul distinct al Prințului Carol”³¹. De acum înainte, faptele de arme ale vitezei armate române vor obliga presa străină să-și recunoască greșelile comise, elogiindu-i meritele în termeni semnificativi: „Trupele românești au desmințit în mod efectiv toate birfelile, pe care criticii străini i le-au afirmat în privința capacității lor de a sta sub foc și au demonstrat încă odată faptul că curajul fizic nu aparține numai citorva naționalități favorite... Dacă rușii vor reuși să ia Plevna ei vor datorii o parte nu mică a izbînzii lor. cooperării aliaților lor Români”. (The Times 17/5.IX.1877)³²; „Tinerii soldați români se luptă în chip admirabil” (The Daily Telegraph 17/5.IX.1877)³³; „Românii au reușit acolo unde rușii au avut insucces și cei dintîi par a pricepe mult mai bine arta războiului decît cei din urmă” (The Morning Post, 9.X/27.IX. 1877)³⁴; „Românii înaintează sistematic... spiritul lor războinic și vesela lor îndurare a greutăților este admirabilă” (The Daily News, 24/12.IX.1877)³⁵. Deosebit de semnificativă este știrea de la Viena publicată de „The Morning Post” din 5.X/23.IX.1877: Prințul Bismarck a spus... că oricare ar fi sfîrșitul războiului, nimeni nu trebuie să se atingă chiar de un fir de păr al României”³⁶.

Marile puteri începeau să înțeleagă ceea ce pînă atunci au căutat să ignore: drepturile unui popor la autodeterminare și suveranitate națională. În cîteva luni doar, armata română a făcut din proclamarea independenței un act ireversibil, impunînd Marilor Puteri recunoașterea ei. Dar mai mult decît atît, ceea ce încă nu au înțeles atunci Marile Puteri a fost faptul că poporul român, conștient de misiunea sa, lupta pentru cucerirea unei etape indispensabile în realizarea reconstituirii unității sale. Iar dacă românii au purtat atunci un „război popular”, aceasta s-a datorat, în primul rînd, adeziunii largi a maselor, al căror vot, în tot timpul conflictului oriental, a susținut cele mai juste măsuri impuse de situația politică, pe linia adevăratelor interese naționale. Factorii politici care au reprezentat în această perioadă poporul român s-au dovedit a fi călăuziți de principiile unui adevărat patriotism în lupta lor spre realizarea scopului final, ezitățile și excepțiile înregistrate în căile alese purtînd amprenta stadiului de organizare socială și contradicțiilor unei societăți bazată pe interesele de clasă.

²⁹ *Idem*, cadrul 187.

³⁰ *Idem*, cadrele 188—190.

³¹ *Idem*, cadrul 190; Dan Berindei, *op. cit.*, p. 59—62.

³² R Rosetti, *op. cit.*, p. 375.

³³ *Idem*, p. 380.

³⁴ *Idem*, p. 385.

³⁵ *Idem*, p. 389.

³⁶ *Idem*, p. 385.

În întreaga desfășurare a acestor evenimente, frații de peste Carpați, românii transilvăneni, își vor aduce un aport deosebit de însemnat prin participarea activă la dezbaterile care au orientat politica României. Prin însăși situația lor de români, făcând parte dintr-un stat străin care nega drepturile lor naționale pentru care luptau, aceștia nu au de susținut interesele lor de clasă și vor aprecia situația obiectiv, cu privirea ațintită numai spre perspectivele de progres în realizarea idealului național. Ei au de rezolvat însă greutatea de a găsi calea de exprimare, expunându-se pericolului de a fi acuzați de infidelitate și trădare față de statul Austro-Ungar. Este un merit în plus al presei ardeleni din această perioadă și mai cu seamă al purtătorului de stindard „Gazeta Transilvaniei” din Brașov, de a fi știut să îmbrace o viziune remarcabil de clară asupra evenimentelor, cu un limbaj abil mascat, dar care, la nevoie, s-a știut exprima și cu tot curajul răspunderii. Este ceea ce pe drept cuvânt se poate numi campania de presă a „Gazetei Transilvaniei” în favoarea independenței de stat a României.

* * *

Începînd din 9 sept. 1850 *Gazeta Transilvaniei* apare sub redacția lui Iacob Mureșianu (1812–1887) care, de acum înainte, va duce aproape singur toată această grea muncă³⁷. Cu timpul vîrsta și surmenajul îl vor obliga în anul 1875 să-și ia un ajutor în persoana tînărului student Simion C. Mărgineanu, care însă după scurt timp trebuie să-l părăsească³⁸ tocmai în preajma redeschiderii „Chestiunii Orientale”. Atunci, în decembrie 1875 Iacob Mureșianu încheie o înțelegere cu Gh. Bariț — care după 1850 a continuat să mai trimită ocazional articole pentru gazetă — pentru o colaborare externă permanentă, reinnoită apoi în scris la 1 martie 1877³⁹. Totuși, datorită îmbolnăvirii lui Gh. Bariț, Iacob Mureșianu este nevoit să cheme la 23 martie 1877 pe fiul său dr. Aurel Mureșianu de la Viena⁴⁰ de unde și pînă atunci acesta trimitea regulat articole pentru gazetă, pentru a putea face față problemelor de redactare a ziarului. În urma procesului de presă intentat lui Iacob Mureșianu în anul 1877⁴¹ și a plecării lui Gh. Bariț la Sibiu, cu începere de la 1 ianuarie 1878 dr. Aurel Mureșianu preia redacția gazetei. Iacob Mureșianu rămînînd director și editor.

Pentru *Gazeta Transilvaniei*, anul 1876 cu frământările politice europene, capătă o semnificație deosebită și munca redacțională se cristalizează. Gh. Bariț colaborează preluînd tratarea problemelor teoretice cu largi referiri științifice și politice care „...nu s-au discutat în ziaristica noastră ro-

³⁷ Mircea Gherman, *Date și fapte privind activitatea lui Iacob Mureșianu la Gazeta Transilvaniei* (1838–1877) în „130 de ani de la apariția Gazetei de Transilvania” sub redacția lui Mircea Băltescu, Bv. 1969, p. 75–87.

³⁸ Arhiva Mureșenilor nr. 4246, 4247; Simion Mărgineanu va mai reveni ca ajutor la redacția Gazetei în iunie-iulie 1877 (cf. Arhiva Mureșenilor nr. 2466, 2467 și 11882).

³⁹ Arhiva Mureșenilor nr. 950.

În această scrisoare, Gh. Bariț se referă la „trei inși... bătrîni”. Aceștia au fost Iacob Mureșianu, Gh. Bariț și cel de-al treilea neidentificat, dar despre care spune Gh. Bariț, în continuare că „s-a retras cu totul”.

⁴⁰ Arhiva Mureșenilor nr. 7672.

⁴¹ Mircea Gherman, *Consecințele politice ale războiului de independență asupra luptei de eliberare națională a românilor transilvăneni*, în prezentul volum.

mânească de dincoace niciodată așa precum cereau interesele noastre naționale și politice”⁴², iar Iacob Mureșianu, pe lângă munca de redacție propriuzisă, preia articolele militante, dezbaterile evenimentelor politice „la zi” de la tradiționala tribună de luptă a gazetei. În acest fel, conținutul gazetei reflectă o remarcabilă orientare politică situându-se pe pozițiile unei juste aprecieri a situației internaționale și a perspectivelor pentru românii de pe ambele versante ale Carpaților. Încă din al doilea număr al gazetei, pe anul 1876⁴³ se remarcă articolul „La chestiunea orientală”, în care Iacob Mureșianu analizează bazele conflictului oriental, apreciind că „sub acest nume general, înțelege diplomația europeană păcatele sale proprii de un timp încoace cam de 200 de ani...”, acestea constând din negarea „principiului suveranității popoarelor”⁴⁴. În continuare, pune în paralel situația similară din Austro-Ungaria, dezvăluind toate contradicțiile acestui imperiu multinațional cu nelegitimitatea existenței sale. Articolul se încheie cu o aluzie directă la nota adresată în decembrie 1875 de ministerul de externe austro-ungar, Andrassy, către puterile semnatare ale Tratatului de la Paris, căreia însă îi scoate în relief adevăratul substrat al tendințelor de expansiune în Balcani. Nu știm sigur dacă, la data cînd scria articolul, Iacob Mureșianu avea cunoștință de nota din 4/16.I.1876⁴⁵ adresată de Lascăr Catargi agenților diplomați și de efectul negativ al acesteia, dar este evident că, fie anticipînd, fie comentînd, argumentele invocate constituie o adevărată pledoarie pentru poziția adoptată de România.

În articolul „Neutralitatea”⁴⁶, Gh. Bariț face o documentată critică lezei potrivit căreia România trebuie să se decidă „pentru intrarea în acțiune... spre a combate alături de sîrbi și bulgari”. Sînt arătate aici diferențele esențiale față de Serbia și Bulgaria, justificate în acțiunea lor de „dreptul național de a scutura jugul lor tot cu sabia” față de situația României pe care „Turcii n-au subjugat-o niciodată cu sabia... ci numai i-au călcat drepturile... dar acele drepturi li s-au restabilit și sancționat prin tratatul solemn și convențiunea încheiată de către șapte puteri mari europene”⁴⁷. Subliniind că neutralitatea bazată pe garanția Marilor Puteri, nu exclude dreptul de apărare a granițelor de orice încercare de a fi călcate, Gh. Bariț sesizează și pericolul pe care l-ar fi declanșat o acțiune lezînd interesele tuturor Marilor Puteri, urmată inevitabil de ocupația țării, intrarea flotei engleze în Marea Neagră, cu toate perspectivele unui „război universal”⁴⁸.

Acestui admirabil expozeu îi vor urma o suită de articole teoretice ale lui Gh. Bariț între care relevăm „Panslavismul”⁴⁹, în care el dezvoltă ideea existenței a trei mari tendințe europene, panslavismul, panlatinismul și pangermanismul, forțe concurente, născute din exploatarea ideii naționale, care maschează scopul real, cel al politicii imperialiste. Între acestea se inter-

⁴² Arhiva Mureșenilor nr. 942, 941.

⁴³ *Gazeta Transilvaniei* nr. 2 din 20/8 ian. 1876.

⁴⁴ *Ibidem*.

⁴⁵ *Documente privind istoria României. Războiul pentru Independență*, vol. I (partea II-a) Doc. 55, p. 64–67.

⁴⁶ *Gazeta Transilvaniei* nr. 51 din 16/4.VII.1876.

⁴⁷ *Ibidem*.

⁴⁸ *Ibidem*.

⁴⁹ *Gazeta Transilvaniei* nr. 58 din 9.VIII/28.VII.1877.

calează și articolul lui Dr. Aurel Mureșianu „Intervențiune sau mediațiune”⁵⁰, în care, din nou, este demascată poziția reală a Austro-Ungariei dincolo de abilele manevre politice ale lui Andrassy. Articolul apărut după întâlnirea de la Reichstadt și înaintea vizitei Împăratului Francisc Iosif la Sibiu, unde acesta se va întâlni cu Brătianu, care în această perioadă căuta racordarea politicii românești la cea a Austro-Ungariei și Rusiei, capătă astfel și semnificația unui semnal de alarmă adresat premierului român.

Pe aceeași temă, dar cu accentul pe paralelismul destinelor românilor transilvăneni cu al sîrbilor luptînd pentru libertate și drepturi naționale, apare la rubrica permanentă, pe care cu puține excepții o scrie Iacob Mureșianu în tot timpul conflictului oriental, comentariul „Brașov în 18/6 august 1876”⁵¹ încheiat cu o simbolică adaptare a versurilor din „Răsunetul” lui Andrei Mureșianu, la amenințarea capitulării Serbiei: „murim mai bine în luptă cu toți decît să capitulăm pe vechiul nostru pămînt. Aceasta este astăzi ferma deciziune a luptătorilor pentru libertatea națională”⁵².

Evenimentele sînt urmărite în continuare acordîndu-se în ziar un spațiu tot mai mare problemei orientale. Comentariile vin pe de-o parte să dezvăluie cu mult curaj aspectele politicii duplicitare a Marilor Puteri cu tot jocul lor de interese și în special al Austro-Ungariei. Pe de altă parte susțin puternic cursul politicii românești care, față de noile situații create, evoluează de la necesitatea neutralității absolute garantate de Marile Puteri, spre imperativul unei participări active. În acest spirit anul 1876 se încheie cu articolul lui Iacob Mureșianu „De anul nou”⁵³ care începe prin a sublinia încă odată că „Toate chestiunile de viață cîte s-au pus la ordinea zilei în anul expirat ne ating și pe noi (românii transilvăneni n.n.) în cel mai strîns înțeles al cuvîntului, prin urmare, ele ne obligă ca să ne interesăm de ele și să le studiem foarte serios”. Apoi autorul atacă noua Constituție otomană care „pune în joc chiar existența statului român” exprimînd opinia netă că „în acest punct nu este permisă nici cea mai mică concesiune”. Războiul este apreciat ca inevitabil, iar participarea României ca fiind obligatorie. În încheiere se scoate în relief rolul important pe care îl are presa transilvăneană pentru românii de pretutindeni în noua conjunctură creată, angajament pe care și-l ia în orientarea viitoare a Gazetei Transilvaniei.

Urmînd această idee, în primul număr al anului 1877, în articolul de fond „În cauza noastră”⁵⁴ Iacob Mureșianu dă un aspru răspuns însinuirilor presei maghiare care urmărea să compromită pe români, înălturînd „acuzele” de pretinse acțiuni „subversive”, „ilegale” etc. și afirmă din nou, pe față, revendicările legitime ale românilor cu precizări remarcabile: „Încît pentru realțiile noastre cu popoarele conlocuitoare în Transilvania... noi nu venim să ne certăm cu ele: Noi luptăm numai contra demagogilor, amăgitori de popoare, tirani mici, care falsifică instituții și legi, se străduiesc să împiedice civilizația cea adevărată, să omoare libertatea, încearcă să ex-

⁵⁰ Gazeta Transilvaniei nr. 56 din 2.VIII/21.VII.1877.

⁵¹ Gazeta Transilvaniei nr. 61 din 20/3.VIII.1876.

⁵² *Ibidem*.

⁵³ Gazeta Transilvaniei nr. 101 din 30.XII/11.I.1876.

⁵⁴ Gazeta Transilvaniei nr. 1 din 16/4.I.1877.

termine limba noastră națională, prin urmare pe noi înșine”⁵⁵. Și pentru a nu lăsa nici un echivoc, în același număr, sub rubrica „Brașov 3/15 ian, 1877”⁵⁶ tot el își reafirmă convingerea că în România se hotărăște acum și soarta românilor transilvăneni spunind: „Orizontul politic al Europei este așa de greu încărcat de nori de furtună încît de astăzi pînă miine nu se știe dacă nu vor începe fulgerele și tunetele armelor de foc să descarce furtuna de gloanțe asupra cîmpiilor Europei orientale. De la rezultatele unei asemenea tempestăți va depinde mult și soarta noastră viitoare...”, recomandînd însă o susținere activă din partea transilvănenilor prin „perseverența... în lupta de existență de astăzi și ... înțelepciunea și abnegația ... în lupta decisivă de miine”⁵⁷.

În numerele următoare Gh. Bariț publică articolele intitulate „Imperiul Otoman”⁵⁸, în forma unui studiu monografic, în care, relevîndu-se caracterul său multinațional și politica de oprimare a naționalităților, apare evidentă paralela cu Imperiul Austro-Ungar. Are însă grija de a sublinia, nu fără ironie, că „nouă nu ne trecu prin minte că România și Serbia că le considerăm de părți constitutive ale Imperiului Otoman”⁵⁹.

Continuînd linia tratării teorelice indirecte, Gh. Bariț va analiza, în continuare, problema politicii europene în ample articole—studii ca: „Imperiul Germaniei”⁶⁰, „Rezultatele revoluțiunii slavilor meridionali”⁶¹, minunată pledoarie pentru „luptele naționale pentru libertate și autonomie”, sensurile obiective, pozitive ale cooperării internaționale și dincolo de rezultatul efectiv al conflictului armat, cuceririle politice în perspectiva timpului. Seria acestor articole, continuată cu „Afacerile Croației”⁶² se întrerupe datorită îmbolnăvirii lui Gh. Bariț, anunțată de gazetă la 22/10.III.1877⁶³. fapt ce îl va determina pe Iacob Mureșianu să-l cheme de la Viena pe fiul său dr. Aurel Mureșianu. Gh. Bariț va reapare în coloanele gazetei în numărul 35 din 20/8 mai 1877 — excepție făcînd articolul „Catastrul”⁶⁴ scris, anterior îmbolnăvirii, la începutul lunii martie, în problema proprietății agricole din Transilvania.

Autoritățile guvernamentale maghiare, în încercarea de a stăvili entuziasmul și acțiunile de solidaritate ale românilor transilvăneni cu cauza României, au determinat pe Mitropolitul ortodox Miron Romanul să publice în nr. 2/1877 al Telegrafului Român o circulară prin care căuta să impună transilvănenilor rezervă „pentru a evita înăsprirea raporturilor cu Ungaria”⁶⁵. Diamandi Manole publică în Gazeta Transilvaniei⁶⁶ răspunsul semnat de 101 brașoveni, prin care aceștia resping categoric „coborîrea pe arena poli-

⁵⁵ *Ibidem*.

⁵⁶ *Ibidem*.

⁵⁷ *Ibidem*.

⁵⁸ Gazeta Transilvaniei nr. 2, 3 și 4 din 21/9, 25/13 și 28/16.I.1877.

⁵⁹ *Idem*, nr. 2 din 21/9.I.1877.

⁶⁰ Gazeta Transilvaniei nr. 6 din 4.II/20.I.1877.

⁶¹ Gazeta Transilvaniei nr. 9 și 10 din 15./3.II și 18/6.II.1879.

⁶² Gazeta Transilvaniei nr. 16 și 17 din 11.IV/27.II și 15/3.III.1877.

⁶³ Gazeta Transilvaniei nr. 19 din 22/10.III.1877.

⁶⁴ Gazeta Transilvaniei nr. 27 din 22/10.IV.1877.

⁶⁵ Sextil Pușcariu, *op. cit.*, p. 195.

⁶⁶ Gazeta Transilvaniei nr. 14 din 4.III/20.II.1877.

tică” și „poziția adoptată” — apreciată ca o infidelitate față de conaționali — a unui cap bisericesc, recomandându-i să lupte pentru drepturile uzurpate ale poporului român”⁶⁷.

Tensiunea internațională survenită în urma eșecului conferinței de la Constantinopol (ale cărei cauze au fost: rezistența lui Midhad-Pașa la presiunile externe în materie de reforme și convingerea acestuia — bazată numai pe atitudinea turcofilă a lui Sir Henry Elliot, și în ciuda avertismentelor lordului Salisbury — că, în cazul unui război, Anglia va lupta alături de Turcia, ca și în 1854⁶⁸) desigur, a adus după sine necesitatea clarificării situației dintre Rusia și Austro-Ungaria. Negocierile secrete vor duce la încheierea unor convenții la Budapesta în 13 ianuarie și 18 martie 1877, prin care se restabilesc prevederile întâlnirii de la Reichstadt, cu recunoașterea pretențiilor Austro-Ungariei în Bosnia și Herțegovina căreia însă pe lângă o neutralitate binevoitoare, i se cer și acțiuni de paralizare pe căi diplomatice a oricărei intervenții a celorlalte puteri⁶⁹.

Situația nu era de natură a da curaj românilor transilvăneni, care vedeau acum România obligată a ieși din politica de neutralitate și a se angaja direct în conflict alături de Rusia și implicit de a-și modela politica în funcție de cea a Austro-Ungariei. Prin acordul Rusia—Austro-Ungaria se exclu-deau posibilitățile unor perspective apropiate pentru soluționarea problemei românilor din Transilvania — care pînă atunci își puneau mari speranțe în conjunctura luptelor de eliberare națională din Balcani și soluționarea acestora la masa tratatelor, motiv pentru care au susținut cu atîta entuziasm politica de neutralitate a României garantată de Marile Puteri. Dar Iacob Mureșianu ale cărui convingeri și zel patriotic s-au manifestat în toate împrejurările neclintite, pline de optimism și încredere totală în viitor, des-lușește clar în perspectivele conflictului armat care se anunță, realizarea acelei etape necesare în drumul spre împlinirea scopului final al unității naționale. De aceea, în ciuda curentului de opinie transilvănean⁷⁰ și a vocilor, contrarii participării directe la război și a cooperării cu Rusia, din sinul partidelor politice din România, el de la început militează pentru calea acțiunii alături de Rusia. Alături de C. A. Rosetti și I. C. Brătianu — consecvenți în afirmarea și susținerea convingerilor lor — Iacob Mureșianu, prin clarviziunea sa asupra contextului politic, s-a dovedit a fi la înălțimea grelei misiuni și răspunderi pe care o reprezintă „opinia Gazetei Transilvaniei”⁷¹. Acest aport la complicatele dezbateri care vor urma și care, în final, vor clarifica

⁶⁷ *Ibidem*.

⁶⁸ Seton-Watson, *op. cit.*, p. 334.

⁶⁹ *Ibidem*.

⁷⁰ Despre această stare de spirit și rolul Gazetei în orientarea opiniei publice Sextil Pușcariu în *op. cit.*, p. 195—196, scrie „...cei mai mulți bărbați de frunte ardeleni erau mai preocupați de ordonanțele lui Kálmán Tisza care atentau la existența noastră națională, decît de evenimentele ce se desfășurau pe Dunăre și de alternativele nouă ce le puneau ele politicii general românești”. Chiar și Gh. Bariț li scrie lui Iacob Mureșianu într-o scrisoare (Arhiva Mureșenilor nr. 946): „...vă rog mai scurtați din atîtea repetițiuni ale scrierilor belice în telegrame trezile, ca să aibă locul alte sciri din patrie”.

⁷¹ M. Băltescu și M. Tanasie, *op. cit.*, p. 285—286. Ca o încununare a acestei atitudini și a activității de 40 de ani a lui Iacob Mureșianu, pusă în slujba cauzei poporului român, Academia română îl numește la 11/23.oct.1877 membru onorar (Arhiva Mureșenilor nr. 837.)

poziția României, este remarcabil. Deși constrins de conjunctura politică, care făcea să nu se poată exprima pe față, Iacob Mureșianu abordează tot ce se atinge de problema orientală și români, pe care îi tratează consecvent de pe poziția unității lor naționale, analizând, explicând și argumentând cu o efervescență care face ca această perioadă să fie între cele mai fecunde din activitatea sa publicistică.

În articolul „Noi, în fața evenimentelor”⁷² înlătură insinuările privind pericolul pe care l-ar reprezenta o cooperare româno-rusă, care inevitabil ne-ar duce „în brațele slavismului”, opunându-i înțelepciunea politicii optime în interesul național și convingerea fermă că „poporul român încă are conștiința că este compact, în număr de 8 milioane și ocupă un teritoriu care în interesul Europei nu se poate lua din mâinile românilor”. De asemeni articolul conține, în paralel, și un aspru avertisment dat politicienilor maghiari „ca cel puțin acum, în ora a 11-a, să caute a se împăca nu numai cu nemții din Viena ci și cu noi, cu care au interese comune”, punându-le în față semnificația celor „8 milioane de romini” adică România inclusiv Transilvania⁷³.

Apărut în două numere consecutive ale Gazetei, articolul „Transilvania pînă la Mureș”⁷⁴ debutează cu o profesiune de credință: „Românii transilvăneni știu că nu maghiarii ca națiune, ca popor genetic poartă vina, dacă în cercurile legislative și guvernamentale se făuresc legi asupraitoare în contra lor, ci că această apariție tristă își are izvorul ei în o clică de demagogi brutali cărora le-au succedat a seduce poporul maghiar de a inventa idei politice distructive pentru stat și apăsătoare pentru elementele nemaghiare ale patriei”. Acestora înțelege să le răspundă „spre a-i lovi peste degete”, dar cu respect pentru poporul maghiar căruia îi este dator deslușirea adevărului în disputa provocată de unele „ziare mari europene și în urma lor chiar și de cele maghiare [care] au provocat unele propozițiuni relative la rezolvarea chestiunii orientale, în care se cuprinde și încorporațiunea Transilvaniei pînă la Mureș, un regat neolatin nou, adică la România Liberă...”⁷⁵.

Cu multă abilitate Iacob Mureșianu dezaproabă această formulă arătând că România nu poate fi interesată de o anexiune teritorială cu o populație eterogenă, atita timp cit „totalul românilor transilvăneni care locuiesc compact și în număr de peste 2 milioane în partea dreaptă a Mureșului, pînă la poalele panonice ale Munților Apuseni transilvăneni... iar permite a asigura elementelor eterogene germane și maghiare... viața națională în regiunile lor etnografice...”.

Înțelegînd bine realitățile timpului, dar cu privirea ațintită mereu spre viitor, Iacob Mureșianu conchide: „Dacă Europei întregi îi va conveni a crea aici pe malul Pontului Euxin și la Carpați un organism latin compact, mai puternic de cum este, îl vor crea... Cu Transilvania pînă la Mureș însă, ne dăți pace, că nu se entuziasmează nimeni pentru dînsa”⁷⁶.

În condițiile evenimentelor care duc la intensificarea tensiunii politice, Iacob Mureșianu sesizează faptul că aceste tratări parțiale, indirecte sau

⁷² Gazeta Transilvaniei nr. 18 din 18/6.III.1877.

⁷³ *Ibidem*.

⁷⁴ Gazeta Transilvaniei nr. 22 și 23 din 31/19.III și 5.IV/24.III.1877.

⁷⁵ *Ibidem*.

⁷⁶ *Ibidem*.

camuflate, deși acum umplu coloanele gazetei, nu mai sînt suficiente. Se simțea nevoia unei sinteze de curaj, au unui manifest. Și astfel, profitînd de sărbătoarea Paștilor, sub titlul „Cristos a Înviat”⁷⁷, parafrazează mitul religios înlocuindu-l cu realitatea momentului politic al învierii poporului român: „Pierdut a fost poporul român și s-a aflat, mort a fost și a înviat. El însuși a frînt lanțurile sclaviei și cu scump singele său și-a răscumpărat libertatea cîtă are, și-a salvat simțul și conștiința românească, și-a cîștigat demnitatea. Și cu toate că lupta lui cu nedreptatea, cu volnicia și violențele împilărilor nu s-a curmat încă cu desăvîrșire, totuși astăzi cînd se vede ajuns la lumină, la conștiință de sine și la viață, nu mai poartă frica că rezultatul final nu va să iasă în favorul său. Drept aceea poporul român serbind Paștile Învierii salvatorului și a reinvierii naturii, nu va întrelăsa să serbeze și Paștile redeșteptării simțului și al conștiinței sale românești, și apoi, conștient se sine, de forțele și vitalitatea sa, va năzui să ajungă și acel moment în care să poată serba și marea sărbătoare a reconstituirii unității sale”. În încheiere, dubliniază încă o dată răspunderea îndeplinirii datoriei în acest moment prin cucerirea independenței, pe care o consideră o etapă indispensabilă, deoarece „astăzi, cînd lumina și dreptatea au început să triumfe chiar și în aceste părți unde tirania și nedreptatea își făcuseră cel mai puternic cuib, nu mai poate să fie departe momentul în care să ne fie dat a serba și paștele deplinei libertăți, Paștele reconstituirii naționale. Tari în această credință, tari în conștiința națională și în puterea de viață a poporului român, dorim cititorilor noștri sărbători fericite...”⁷⁸.

Cunoscînd larga și constanta răspîndire a Gazetei Transilvaniei în România⁷⁹, și prestigiul de care se bucura, putem considera că votul său, reprezentînd dealtfel voința unanimă și entuziastă a maselor, a cîntărit mult în determinarea importantelor hotărîri pe care guvernul și camerele române le-au luat atunci.

În aceste împrejurări Iacob Mureșianu consideră necesar să precizeze încă o dată poziția-program a Gazetei, publicînd articolul „În fața situațiunii, către publicul nostru binevoitor”⁸⁰. Afirmînd ca principiu de bază în redactarea gazetei urmărirea conflictului oriental cu toate implicațiile sale, care domină coloanele ziarului, el subliniază din nou importanța momentului istoric pentru toți românii, ca apoi să desfășoare această activitate pe trei direcții: articole de fond, care să dezbată probleme politice acute, știri atent selecționate de pe front și din România, precum și sarcina de a „respinge și confrunta calomniile care cad ca după un plan sistematic asupra numelui românesc, cu scopul de a ne compromite, a ne înegri și a face demnă de ură națiunea noastră în ochii Europei civilizate”⁸¹. Riscurile pe care le comporta acest ultim punct din program nu îl împiedică să țină piept atacurilor din ce în ce mai numeroase din presa turcofilă austro-ungară, opunîndu-le aces-

⁷⁷ Gazeta Transilvaniei nr. 24 din 8.IV/27.III.1877.

⁷⁸ *Ibidem*.

⁷⁹ Numărul de abonați este în permanentă creștere, iar ziarul ajunge a se transmite din mîină în mîină chiar și în armată. (Arhiva Mureșenilor nr. 3757; 3765; 3221; 3768 ș.a.); vezi și Sextil Pușcariu, *op. cit.*, p. 195.

⁸⁰ Gazeta Transilvaniei nr. 30 din 3.V/21.IV.1877.

⁸¹ *Ibidem*.

tora pe lângă argumentele faptelor reale și o aspră și mușcătoare ironie. Inse-
rate de cele mai multe ori la rubrica „Brașovul”, ripostele sale permanente
sînt pagini definitorii pentru ținuta și curajul pe care îl comportă. Repro-
ducînd opinia ziarului „Tageblatt” din Viena, că Turcia intenționează a ocupa
România pentru a o transforma în cîmp de război, Iacob Mureșianu conchide
că: „De așa ceva însă România nu se teme; ea a înfundat Dunărea cu turci
atunci cînd era dezbinată în două și cînd turcii însuflaseră frica Europei în-
tregi”⁸². Aserțiunilor critice la adresa politicii României din ziarul „Pester
Lloyd”, care sugerează Austriei să ocupe România spre a o apăra de invazia
turcească, se rezumă a le răspunde că: „atragem atențiunea foilor din capi-
tala României asupra acestui articol al organului Domnului Andrassy, căci
noi vîind a răspunde la această birfeală... așa precum merită și precum am
dori să-i răspundem, ne temem să nu ne aprindem paie în cap...”⁸³, reticență
de care nu mai ține cont în numărul următor cînd, relatînd dezbaterile din
parlamentul maghiar, reia problema imaginînd o interpellare a redactorului
ziarului „Pester Lloyd”, deputatul Max Falk, către premierul maghiar, pen-
tru ca Ungaria să fie aceia care să „ocupe România cu honvezi ca să o apere,
vezi doamne, să nu cadă în mîna muscalului”⁸⁴. „Însă — continuă Iacob
Mureșianu — atîta înțelepciune totuși putem presupune domnului Tisza
încît la o asemenea interpellare să răspundă că honvezi abia vor fi de ajuns
pentru apărarea patriei proprii”⁸⁵. În același număr răspunde ironiilor zia-
rului vienez „N. Fr. Presse” care anunță știrea despre concentrările trupelor
române, comentînd că acestea „nu vor împiedica pe turci de a trece Dunărea
și a alunga pe dorobanții și călărașii români pînă în Transilvania”. Riposta
îmbină spiritul caustic cu amenințarea profetică : „Noi nu contestăm că așa
ceva nu s-ar putea întîmpla, ba credem că tot între marginile posibilității
rămînem și atunci cînd admitem că dorobanții și călărașii români pot porni
către Transilvania și fără să fie alungați de turci”⁸⁶. Această polemică va
continua în numerele următoare din care mai semnalăm și articolul „Calom-
nie infamă la adresa armatei românești”⁸⁷, în care gazeta dă o dezmințire
drastica la minciunile privind dezertările din armata română și exagerării
așa-ziselor pierderi suferite de români la Calafat, publicate de ziarul clujean
„Ebredés” calificîndu-le drept „insulte, calomnii și infamii” cărora le vor
răspunde „tunurile Krupp și puștile Peabody”⁸⁸.

Față de această campanie susținută și fățișă, autoritățile se sesizează
și încep a lua măsuri. La 18 mai 1877 subprefectul comitatului Brașov cere
primarului orașului să pună în vedere editorilor și redactorilor periodicelor
brașovene „Kronstädter Zeitung”, „Gazeta Transilvaniei” și „Cocoșul roșu”
să trimită cîte un exemplar purtînd semnătura lor la procuratura regală
din Sibiu, obligație prevăzută în Legea Presei⁸⁹. Prin aceasta era evident

⁸² Gazeta Transilvaniei nr. 25 din 15/3.IV.1877.

⁸³ Gazeta Transilvaniei nr. 27 din 22/10.IV.1877.

⁸⁴ Gazeta Transilvaniei nr. 28 din 26/14.IV. 1877.

⁸⁵ *Ibidem*.

⁸⁶ *Ibidem*.

⁸⁷ Gazeta Transilvaniei nr. 37 din 27/15.V.1877.

⁸⁸ *Ibidem*.

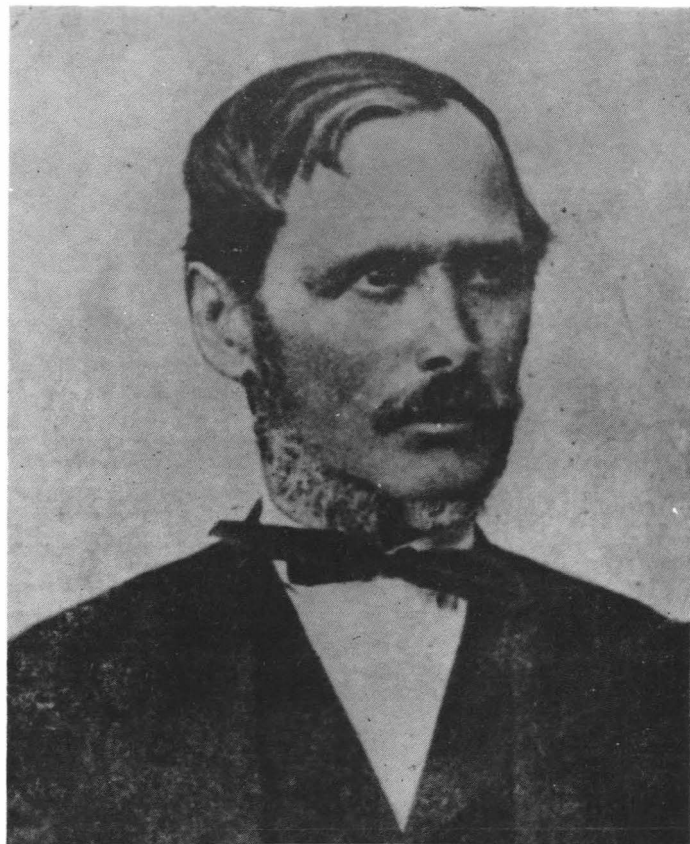
⁸⁹ Arhiva Muresenilor nr. 6349.

Sediul redacției Gazetei Transilvaniei, azi muzeul „Casa Mureșenilor“.

Cărturarul brașovean Iacob Mureșianu (1812—1887), director al Gazetei Transilvaniei în perioada anilor 1850—1877.

Gheorghe Bariț (1812—1893), redactor al Gazetei Transilvaniei (1838—1850) și colaborator al publicației în perioada 1850—1877.

Aurel Mureșianu (1847—1909), redactor și apoi director al Gazetei Transilvaniei între anii 1878—1909.

GAZETA TRANSILVANIEI.

„Gazeta” din 2 oct. 1914, Jura și Dacia, a. 1914, număr 20000, săptămânal. — Publicație pe 1.500.000, pe 1. a. e. v. a. Timpul 12.8. a. e. v. pe 200.000, pe 1. a. e. v. a. Timpul 12.8.

Se prezintă la publicare: a. e. v. a. pe 1.500.000. — Publicație pe 1.500.000, pe 1. a. e. v. a. Timpul 12.8. a. e. v. pe 200.000, pe 1. a. e. v. a. Timpul 12.8.

№. 2

Brasova 21/9 Ianuarie

1877

Imperiul otoman.

1. Orișo se va alege din imperiul turcesc, de va apăsa și din actuala erie, de se va regnarea, sau ca va căde și se va deface în elementele heterogene din care este compus numai prin puterea armelor, barbarii mai departe vedetorii ai națiunilor române voru simți totu-deună marea necesitate de a studia înțeleptul acestui imperiu și a se ocupa de sursele lui provenia. Pora istorici imperiului otoman, auto de pagini din istoria turcesc, au rămas nemulțumite și multe chiar că charitha alba. Pora cunoșterea instituțiilor turcesc, nu se potenta explica cauza din al Moldovei și ale Munteniei vechi. Chiar și caracterul național turcesc are inflexiuni considerabile asupra caracterului apăsătorilor nostri. Si presența exercităta asupra basericii ortodoxe prin poterea brutale a islamului este o aia de satad și nu numai în România, dora și în Ungaria. Nemuritoriul principe Dumitrie Cantemir prevedea căde că ascote cu spiritul profetic atunci, cându lașe asupra-și sardonica gra de a scrie cu multa fidelitate cu năla istoria imperiului otoman, și de a mai da posterității și alte informații instructive despre acest popor, care în caltre secolii fusese terrorea Asiei, Europei și Africii.

Din anul în care Constantin M. a stramutat reședința imperiului roman în Bizanțiu, era mai teroza din epoca de ora memorabile, în care imperiul Romei se defalcase în occidentale și orientale. Dacia și locuitorii ei au gravitat la totdeauna mai multo către Roma noua apropiata, decât către Roma vechia, mai departata, de cătra care și remanase despartiti, izolati și orien-cum-judei, care s-au implinat spre resarcitu prin starea popora barbară, care s'a strac raito și apoi asediata între Dacia și Italia pe întinsul teritoriu al Pannoni, Ilirici, Norici, Rhaetia, Vindeliilor. Din Dunare ajungea în caltra dila la Roma noua, pe ascute s'a pe mare; dora totu de acolo pana la Roma vechia avu se face calte dore luzi, apoi și mai multo între potecile numerate. Situațiune geografică este atadi, că și înainte cu 1450 de ani, dora era politica pentru romani nu va pota fi nici-dăla îndestore, ori-dine va domina în România noua, nici chiar atunci, cându îndestore în România ei. E garantata prin via satadile Europene în dore tructate și corroborate cu solde de jarament. Aia dora, dora-luzi ar vedea chiaru în dila de marea satadile sultanului cu tirali și pe lare de draci cu slavii meridionali, noi romani se simu cu atutu mai diligenti în studierea locuitorilor turcesc, cu raito amu facutu acelu mai potena pana acelu, și cu calte elu diferu mai multo de a la popoarele europene. Dora amu facutu în primăria tructu amu studiu asupra elavilor naționalii, cu se potenta lipi nici de acote, mai alene după-ce vedem în presa străina cindă stă lae abiaștărie depe lare.

Noi amu vom lare cu informații geografice și statistice, adica cu cele mai servile de a și de castig, și vom insista pana unde vom pota. Imperiul otoman, numit și imperiul turcesc de Turcie, cuprinde mai ac-

leasi provincii și acelu teritoriu vastu, din care era compus antieul imperiu romanu oriental, adica calte tiene din Dunare pana în Eufrat și din marea adriatică pana în sinulu arabic, era în Africa pana la Algire, adica circa 50 de mii miliori patrate, prin urmare teritoriulu imperiului otomanu este camu de cinci ori mai mare decâtu alui Franciei. Presto acesta rememorate deserte ale Asiei și ale Africii, asupra carora se întinde eurasianele nominale a sultanului, se computa la 25 miliarde, dora statisticii le sterge pe ascote din calculatiunile lora. Numerulu exactu alu locuitorilor turcesc imperiu nu le acie pana în dila de astadi nici chiar ministrii sultanului, nici în totale și nici după provincii. An și turcii de ori de elavieri unu aia sumitu biroa statisticu, dora rezultate lucrări aceluia sunu pana acumu dea de pucine și aia de negure, în calte nici-asta cu geografu nu cutăda și se las după dore; de aceea, calte geografii mai noi, adica pareri. Acestu lucră de alimențare forte nepotatice, și s're raitu-ne sa. Că se lascu cu totulu de îndestore de leasa orientale în genere, poporele orientali nu pota se suferi că se-i întreb de numerulu familii și mai alene de neveto, ca-ți elu acelu o lea de insulta; este în contra uzului, datinelor, tradițiilor și chiaru în contra bunel civilitate aia precum o întielege în Oriente mai verbox mohamedanii. „Ce și se-i întreb de neveto mele, ce și alu este biatamutale? Acesta” e răspunsu. Dora mai cu elu centiala raitu-ne fiscale, cunoscuta și poporelor europene multa mai bine decâtu ar dori și ele. Caltra apoci de contributii se aruna pe statii membri ai fa-carei familii, calte sunu trecuti, spre ex. de ani 20. Au pe este și la noi totu aia? Felorii si fetele, care au trecut de 16 ani (insainte era 18), trebox se platesc contributii. În tie-riele turcesc se subtrage dela impozite omeg, calte se pota mai multo; pe altu scutuse spahii și funcționarii cu condițiune, că se le platesc ori se le luere lora, curatu aia, precum și acelu la noi numeșii pana în a. 1848. Mai adaugam și essentiala impregurare, ca una parte considerabile a poporului turcesc este, mai alene în tie-riele calduore, nomade în sensulu stricte alu curentulu, acie-nieudu sub corturi și se muta că tiegarii nostri, și dore anolimpuri, în diverse regiuni, era alie comunitati de corturi disparu adesea, în calte nu le mai dă nimelu de arma în vasele dorele și stepe; dora cine se și algera după ei? Intre acoste condițiuni și impregurări, pana acelu în imperiulu otomanu nu a pututu fi nici vorb de conscripție exacta a populațiunilor, nici chiar atunci, cându regimulu ar fi putu pitiorulu în pragu, că se o face imardat. Aia dora-crie acoste amu aia pe la geografii europeni despre populațiunile turcesc, alu pana acumu este arbitrar, pe nemurire, pe dora și pota. Noi după uiele combinațiuni ale acelu cuprindem numerulu locuitorilor imperiului otomanu fora distincțiune de religie și naționalitate, în cifra aproximativa de 33 milioane suflete. Se lascu ipotetice, ca acelu cifra ar fi cea mai exacta precum nu este, dora facu și marea costu-ne oriental, facu cu evoinemul tie actualu, cu nu se pota satisfice. Noi totu simim necesitate se afișu, hana-ora că și în imperiulu austro-unguresc, elementele natio-

nali, din care se compune statulu otomanu. După naționalități lase este și mai anevola se sperde populațiunile, pentru că la totu pasulu ti se lungesc în drumu confesionalu religioz, în calte mai amestit și nu mai scri în caltre se apoci, mai alene după-ce scrii forte bine, ca în tie-riele turcesc că nicăiri în lume, atata mohamedanii, calte și cristianii confunda în totu momentulu naționalitate cu religieune, și ca și o facu acelu nu numai din fanatismu și bigotismu, ci forte dora din politica naționala. Aia de ex. turci, pana unde numai și se trece manșera, numescu otomani, adica turci pe totu locuitorii de religieune mohamedani, era grecii facu intomcu cu poporele de religieune re-orthodoxa, precum cu 1 milionu și mai bine macedo-romani, batjorcuți de ei Catolici, pentru-că se le da rusine de originea lora latina, sau cu este de mii bulgari și cu multime de arabi.

Pentru că totu se se potatu orienta calte de pucinu facu cu tria prezentă și cu cele realități, vom denota aici numerulu populațiunilor din acestu imperiu mai exactu după originea seă mai exactu, după limba matra, pe care o vorbescu fa-care, cu cifra urmatrice:

Turci sâu osmani ori otomani, pre-	10,060,000
ste totu	
Slavi, în Bulgaria, Macedonia,	5,500,000
Bosnia, Herțegovina etc.	
Arabi, în Siria și Irak, în Ara-	6,000,000
bia propria, Africa	
Berberi, Negrii și Cabili, totu în	2,000,000
Africa	
Greci, în Europa și Asia	3,000,000
Macedoromani, în Macedonia, E-	
piru, Tesali's preste	1,000,000
Dacoromani în Bulgaria	100,000
Arabi și Albanezi	1,500,000
Curdi, în Asia	1,000,000
Armeni	2,500,000
Errei, în Asia și Europa	250,000
Drusi, Naxari, Melahi, Jeziri	200,000
Tigiani (Zingari), în Asia și	
Europa	300,000
	32,850,000

Restulu pana la 33 de milioane locuitori ai imperiului otoman, adica circa 150 mii, se compune mai multu din coloni europeni, precum italieani, francezi, germani, angli etc., apoi și pocii perșiani. Dore abstracțiune facuta de aceti pocii europeni, vedem ca imperiulu otomanu este locuitu celi pucinu de 12 naționalități, care diferu forte multu unele de altele. Fica unu nou modulu de statulu politicu, precum o de ex. și calte satadile unguresc. Adaugam la diversitate origini lora și pe cea religioasă, care fu cauza numerateleora tornari de sang și calmitati lora unue.

Lectorii nostri vedu, ca noue nu se trece prin minte, că Romani și Serbia se le consideram de pocii constitutive a le în tie-riele otomanu, precum facu geografii strani.

(Va urma.)

Protecțiunea. Negotianțulu.

Calte adterata providența, ca în Ungaria chiaru și la cele mai teroaze ilare lare se o ajunge apă la gură. Dora a mai calte tur-

1877

www.cimec.ro

MINISTÈRE
des
Affaires Étrangères.

MINUTE

Direction N°.

N° d'ordre

Année.

2607
Année
3457

Télégramme Chypre
de l'Agent en Roumanie

Bucharest 2 août

11, 94 matin
ligne 2 11 heures

L'armée russe défile
près de Nicopolis - Boye
mille Russes; troupes, grand
duc Nicolas en retraite vers
le Danube. Impression
abandonnée récente (?)
Empereur ? 1 Roumanie
réserve française

REFOUSE

à la lettre de

N°

Objet

Objet

Remarque

Correspondentă diplomatică.

AGENCE

CONSULAT GÉNÉRAL
de
BELGIQUE

N° 3

B. Brussel le 15 Juin 1917

2 2785
24.8
3457

Roumanie à l'Europe.

Le second volet du Roumanie Roumanie
Roumanie a eu pour conséquence l'entrée
immédiate en Roumanie des troupes
roumaines. L'armée roumaine a
eu l'avantage de mener une guerre défensive
sans se livrer à un combat qui n'a que
signifié l'entrée et l'impénétration
des troupes russes en Roumanie et
de protéger dans une certaine mesure
qui lui est faite, une réputation d'être
un pays qui a fait mille hommes en
trouant l'été à l'autre côté du Danube
sans le commettre à l'effort russe,
et la toute mille autres choses.

Roumanie

Le Comité d'Organisation
Ministre des Affaires Étrangères
à
Bucarest

GAZETA TRANSILVANIEI.

„Gazeta” are de 2 ori: Joi’a si Duminica.
Fol’a, candu concoda saptarala. — Pretiale:
pe 1 anu 10 fl., pe $\frac{1}{2}$ 3 fl. v. a. Tiaru externe 12 fl.
v. a. pe cau ana s’a $\frac{1}{2}$ galbini mon. sanzaria.

Anula XL.

Se proumora la postale c. si r., si pe la DD.
comp.anti — Pentru serie 6 cruceri v. a.
Tara timbrala 30 cr. val. anst. de sa-caru
publicare.

Nr. 51.

BRASIOVU, 153 Iuliu

1877.

Actiunea armatei romane.

Brasiovu in 14 Iuliu a. e.

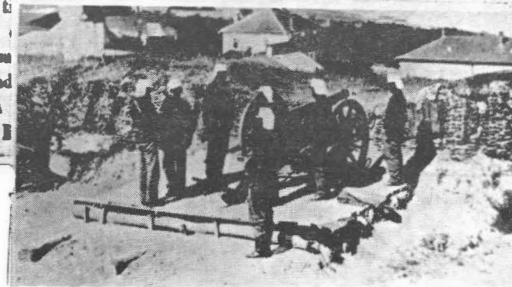
A fostu scrisu in stela ca armata romana se
ia parte activa la gigantica lupta ce s’a incinsu
pe malurile dunarene. Libertatea si independinta
tariei, onora si prestigiulu natiunii cere tributulu
loru de sange. Nu este der momentulu d’a mai
intreb’a de cazele cari au adusu lucrulu la atata,
astazi tota atentia, tota cugetarea si simtirea
romaneasca se concentreaza numai in singurul co-
ventu: actiune.

Or’a intrarii in actiune a armatei romane a

strategica. Nici nu s’ar’ pot’a der’ sub asemenea
impregiurari admite posibilitatea unei neactiunii,
decatu numai atunci candu acest’a neactiune ar’
fi receruta de consideratiuni curate militari ce se
potu nasea in decursulu rebhelulu.

Daca cooperarea romanilor ar’ fi indiferenta
pentru Rusia, armata romana nu aru ti
pute positiunile in care se afla. Si odata
riulu romanilor a fostu binevenitu in
Alexandria, cumu s’ar’ pot’a crede ca fiind
Brasiovu si Michailu Cogalniceanu la
Buzia se nu fi incheiatu o alianta cu R

tiunea numerica a armatei otomane, care nu e in
stare a risca o batalia decisiva. Asiader’ turcii
voru trebai in fine ce se ascunda cu totul in
cuiburile loru, Rucimca, Siem’a, Varna, Silistria,
sau ceea ce pare a fi mai probabil, se parascea
cu totul apear’ linei Dunarii si lasandu garni-
sonele necesare in fortaretie se se retraga in

că se urmărea punerea „sub acuză” a redactorilor și editorilor, fapt care însă nu-l va împiedica pe Iacob Mureșianu să continue cu același curaj publicarea unor articole din ce în ce mai virulente. Astfel se ajunge ca o suită de numere ale Gazetei Transilvaniei să facă obiectul cercetării procuraturii care, la 21 iunie 1877, înaintează un denunț⁹⁰ în urma căruia se va deschide un proces de presă de mare răsunet⁹¹. Între articolele „incriminate” se află „Cristos a înviat” din nr. 24/1877, „Brașov în 2 iunie”⁹², „Brașov în 6 iunie”⁹³, „Resbelul”⁹⁴, „Solnoc-Dobica”⁹⁵, „România”⁹⁶, „Brașov la 30 iunie”⁹⁷, „Spre folosul Românilor răniți”⁹⁸.

Dintre acestea, pe lângă „Cristos a înviat”, cinci se refereau la situația politică legată de independența României și aparțineau lui Iacob Mureșianu „Spre folosul românilor răniți” era scris de Gh. Bariț, iar „Solnoc-Dobica” era semnat „Cunctator”, autorul lui rămânând necunoscut. În „Brașov în 2 iunie”, Iacob Mureșianu comentează ultimile știri atacind din nou dualismul austro-ungar, apoi politica maghiară față de România, desființarea comitetelor românești de ajutorare a răniților și reproduce, fapt semnificativ, relatarea ziarului vinez „Osten” despre manifestări ale românilor bucovineni pentru cauza independenței, despre care spune: „cînd asemenea manifestări pornesc chiar din sînul românilor din Bucovina, atunci să știe domnii unguri și turci că viitorul poporului român este asigurat”. În același articol reproduce și opinia exprimată de Kossuth „că înființarea unui regat român independent și neutru ar fi foarte de dorit în interesul Ungariei”. În articolul „Brașov în 6 iunie” răspunde insinuărilor guvernamentale și presei maghiare referitoare la situația României; în „Resbelul” atacă din nou desființarea comitetelor de ajutorare a răniților, iar în „România” analizează aportul posibil al armatei românești la război ca răspuns la presa austro-ungară și calomniile acesteia, încheind: „...Ofițerii noștri (români n.n.) roagă de mult pe Dumnezeu ca să le dea ocazia de a face cunoștință piept la piept cu domnișorii voștri (honvezi n.n.) care se laudă că vor veni ca să ne învețe a fugi mîncînd pămîntul... Doamne adu-i în munții noștri ca să îi vedem și noi, să le facem aici quartire (locuințe n.n.) pentru eternitate”.

„Brașov în 30 iunie” cuprinde un lung extras din ziarul „Românul” din 12/24.VI.1877, caracterizat de Iacob Mureșianu ca un „articol scris cu o delicatețe și eleganță proprie românului, [în care] se arată absurditatea piramidală, nebunia de legat ce o comit ungurii atunci cînd vin a se contrapune cu încăpăținare pentru conservarea dominației turcești, combătînd și insultînd pe cei ce tind spre distrugerea acestei dominații și la eliberarea

⁹⁰ Cf. Arhiva Mureșenilor nr. 5346.

⁹¹ Vezi Mircea Gherman, *Consecințe politice...* în prezentul volum.

⁹² Gazeta Transilvaniei nr. 39 din 3.VI/22.V.1877.

⁹³ Gazeta Transilvaniei nr. 40 din 7.VI/26.V.1877.

⁹⁴ *Ibidem*.

⁹⁵ *Ibidem*.

⁹⁶ Gazeta Transilvaniei nr. 44 din 21/9.VI.1877.

⁹⁷ Gazeta Transilvaniei nr. 47 din 1.VII/19.VI.1877.

⁹⁸ Gazeta Transilvaniei nr. 39 din 3.VI/22.V.1877

popoarelor din robia ei; iar pe de altă parte acest articol avea să deschidă ochii unguirilor ca să nu-și lege soarta de a turcilor pentru ca să nu ajungă și dinșii pe urma acestora“.

Începuturile unui alt prestigios capitol al aportului brașovenilor la cucerirea independenței de stat a României — acțiunea de ajutorarea răniților români⁹⁹ — va marca și reluarea colaborării lui Gh. Bariț la Gazeta Transilvaniei, cu articolul „Epistolă respectuoasă către femeile noastre“¹⁰⁰, un vibrant apel în sprijinul acestei inițiative, dar mai ales cu răspunsul dat atacurilor presei turcofile maghiare la adresa comitetelor românești de ajutorare a răniților sub titlul „Spre folosul românilor răniți“, un aspru și temerar rechizitoriu de o înaltă ținută etică și politică, obiect și el al procesului de presă intentat Gazetei Transilvaniei. „Ei, spune Bariț, acuză pe bărbații de stat ai României de felonie și trădare căci își apără țara de barbari sălbatici; noi din contră, i-am fi acuzat de trădare și poltronerie dacă ar fi stat cu mîinile în sin; iar astăzi le gratulăm și îi felicităm“¹⁰¹.

Tot acum Gh. Bariț, reluînd seria articolelor teoretice, generale, își ia sarcina de a face lumină în problema raporturilor dintre români și ruși¹⁰² și publică, în 6 numere ale gazetei, un studiu monografic „Imperiul Rusiei“¹⁰³ și apoi articolul „Rusia și România“¹⁰⁴ în care, după o largă investigație istorică privind relațiile dintre aceste două popoare, conchide că „politica României, atît față de Rusia, cît și de toată lumea este dictată, formulată și impusă exclusiv de interesele proprii ale patriei și națiunii“.

Între timp însă, cursul evenimentelor impusese necesitatea dezbaterii unui nou aspect prin proclamarea independenței și problema recunoașterii ei de către Marile Puteri.

Anticipînd declarația formală, Dr. Aurel Mureșianu va prelua această problemă începînd cu articolul „Independența Statului Român“¹⁰⁵ în care, relevînd faptul că acesta „este astăzi unul din cele mai principiale obiecte ce se discută în toată presa europeană“, comentează votul Parlamentului român din 29.IV./11.V.1877 atribuindu-i calitatea unei expresii de voință a poporului român și sesizînd rolul important pe care Germania reușește să și-l impună în concernul Marilor Puteri reproduce ca semnificativă opinia oficiosului „partidei domnitoare prusiene *Nazional zeitung*“, care privea independența drept un fapt ca și împlinit. Referirea cuprindea o evidentă încurajare și imbold la acțiune.

⁹⁹ Șt. Suciu, *Contribuția Brașovului la susținerea războiului de independență*, în prezentul volum; Valeriu Bologa, *op. cit.*; Paul Abrudan, *Aspecte ale sprijinului acordat de românii din Transilvania, războiului pentru cucerirea independenței de stat a României*, în Revista de istorie nr. 4/aprilie 1876 p. 587—594; M. Băltescu, și M. Tănăsescu *op. cit.*

¹⁰⁰ Gazeta Transilvaniei nr. 35 din 20/8.V.1877.

¹⁰¹ *Idem*, nota 98.

¹⁰² V. Netea, *La guerre d'indépendance...* p. 608.

¹⁰³ Gazeta Transilvaniei nr. 37 din 27/15.V., 38 din 31/19.V., 40 din 7.VI/26.V., 41 din 10.VI/29.V., 42 din 14/2.VI., 43 din 17/5.VI.1877.

¹⁰⁴ Gazeta Transilvaniei nr. 47 din 1.VII/19.VI., 49 din 8.VII./26.VI., 50 din 12.VII/30.VI.1877.

¹⁰⁵ Gazeta Transilvaniei nr. 35 din 20/8.V.1877.

Numărul următor al gazetei aduce vestea cea mare a proclamării independenței. Articolul de fond „răspunde în termeni foarte tari atacurilor presei maghiare referitoare la problema independenței demascând totodată substratul lor real, frica de ideea unității naționale românești. „Agitatorii din Budapesta — scrie Dr. Aurel Mureșianu — se tem de agitațiuni naționale românești. Tirziu s-au deșteptat. Agitațiunile noastre în Transilvania și Ungaria contra tiraniei nu datează de la principele Carol I, ele sînt seculare și își află expresia insușită în adevăr în istoria țării, în legile ei în care Olah Natio e condamnată la servitute barbară, la întunecime perpetuă, la sălbăticie completă...”. Românii nu au nici un agitator renumit, nici un plan secret, nici un program de conspiratori. Conștiința misiunii lor ca popor latin, ideile culturii și civilizației moderne... spiritul epocii în care ne aflăm, neconținutul progres și triumfurile pe care le cîștigă libertatea... iată agitatorii ce țin spritele la noi pururea deștepte... pentru poporul românesc, drepturile lui naționale politice, agită Europa luminată întreagă, fără pic de concurs al unui regat românesc”¹⁰⁶.

Reacția Marilor Puteri, la vestea proclamării independenței din 9/21 mai 1877, a fost oglinda fidelă a politicii lor de pînă atunci. Turcia evident este pe poziția nrecunoașterii independenței și menținerea valabilității statutului precizat României prin Constituția otomană din decembrie 1876, în virtutea căreia acuză România de rebeliune. Anglia consideră că actul proclamării independenței este contrariu tratatelor și România pasibilă de măsuri de pedepsire pe care le și reclamă din partea Marilor Puteri europene. Franța, evitînd luarea unei poziții clare se limitează la a semna la eliberarea de garanțiile Marilor Puteri, consecință a proclamării independenței, constituie o greșală. Germania, consecventă manevrelor sale politice din tot cursul conflictului oriental, adoptă o poziție doar principial nefavorabilă apreciind că independența României este o problemă care trebuie rezolvată numai la încheierea păcii. Austro-Ungaria păstrează o rezervă urmînd a se pronunța după război și în funcție de cursul acestuia. Italia, deși întru totul alături de România în problema independenței, nu se pronunță datorită obligațiilor sale față de celelalte Mari Puteri. Rusia, prin prințul Gorceacov, ia act de independență ca de un fapt împlinit, care însă rămîne a fi tratat de toate Marile Puteri.

Este de menționat faptul că față de poziția oficială a guvernelor Marilor Puteri, opinia publică europeană era favorabilă actului de voință al României.

Gazeta Transilvaniei publică, în extenso, toate actele istorice pe care guvernul și Camerele române le emit în acest timp, însoțindu-le de calde pledoarii pentru recunoașterea dreptului poporului român la proclamarea independenței sale.

Totuși, era necesar ca independența declarată să fie susținută și impusă întregii Europe. Dr. Aurel Mureșianu sesizează faptul că în aceste momente critice doar faptele de arme pot da girul lor actului politic. Apelul său, lansat în scopul de a grăbi decizia și a înlătura incertitudinile¹⁰⁷, intitulat „Acti-

¹⁰⁶ Gazeta Transilvaniei nr. 36 din 24/12.V.1877.

¹⁰⁷ V. Netea, *op. cit.*, p. 608.

unea armatei române " ¹⁰⁸ care va avea un larg răsunet în București relevat fiind și de presa străină ¹⁰⁹, din nou va constitui un adevărat manifest: „Ora intrării în acțiune a armatei române a sunat... Românii trebuie să intre în acțiune pentru ca să accelereze un război care le-a impus și le impune necontenit cele mai mari jertfe, trebuie să se bată în fine, pentru onoarea stindardului românesc care de 200 de ani plin de umilire și de jaf nu a mai fiit victorios pe malurile dunărene ... Înainte dar..., bravi români. Dorințele cele mai bune și fierbinți ale fraților voștri de dincoace de Carpați vă acompaniază. Să cînte libertatea pe maluri dunărene”.

Este momentul în care datorită participării directe a trupelor române la războiul de peste Dunăre, *Gazeta Transilvaniei* își asumă o nouă misiune pe care o va include în programul său: faptele de arme și tributul de sînge adus de trupele române declarației sale de independență, trebuiau să fie cunoscute în mod obiectiv și complet, astfel ca în fața opiniei publice străine — prost informată de o presă ostilă — să se impună recunoașterea independenței și suveranității unui popor, drepturi legitime refuzate pînă atunci de guvernării Marilor Puteri la masa tratativelor ¹¹⁰.

* * *

Această lungă și susținută campanie de presă dusă de *Gazeta Transilvaniei* în favoarea independenței de stat a României se înscrie ca una din cele mai frumoase pagini de solidaritate națională, constituind, totodată, o contribuție efectivă la dezbaterile care au canalizat cursul evenimentelor politice din acele timpuri pe făgașul adevăratelor aspirații ale poporului român. Pe drept cuvînt s-a remarcat că față de amploarea acțiunilor duse de românii transilvăneni pentru cauza independenței, nu se mai poate vorbi despre „ecoul lui 1877 în Transilvania” ci despre „participarea” lor la cucerirea independenței de stat a României” ¹¹¹.

Tot astfel și-au înțeles și redactorii gazetei misiunea lor: a fi participanți direcți la evenimentele despre care, românii transilvăneni, spuneau: „Cauza ostașului român e o cauză generală română, victoria lui e a întregii națiuni, fie aceea risipită în oricare parte a lumii” ¹¹².

¹⁰⁸ *Gazeta Transilvaniei* nr. 51 din 15/3.VII.1877.

¹⁰⁹ Sextil Pușcariu, *op. cit.*, p. 198.

¹¹⁰ Asupra acestei perioade vezi L u a n a P o p a, *Gazeta Transilvaniei, oglindă a războiului pentru cucerirea independenței de stat a României*, în prezentul volum.

¹¹¹ V. Dicu le scu, *op. cit.*, p. 30.

¹¹² *Gazeta Transilvaniei* nr. 42 din 14/2.VI.1877.

GAZETA TRANSILVANIEI — OGLINDĂ A RĂZBOIULUI PENTRU CUCERIREA INDEPENDENȚEI DE STAT A ROMÂNIEI

de LUANA POPA

La începutul lunii iulie a anului 1877, cînd armata română era pe deplin pregătită pentru a întreprinde operații militare de anvergură împotriva armatei turcești, *Gazeta Transilvaniei* publică răsunătorul articol-apel al lui Aurel Mureșianu „Acțiunea armatei române”, care a făcut o impresie deosebită în București și a fost remarcat „și de presa străină, chiar și de cea din Viena”¹. Articolul apare în contextul în care opinia publică din România dorea participarea la războiul din Balcani, iar Marile Puteri europene, în special, Rusia, se opuneau.

Sesizînd oportunitatea participării armatei române la război pentru viitoarea soartă a țării și a tuturor românilor, autorul declara: „Ora intrării în acțiune a sunat ... astăzi toată atenția, toată cugetarea și simțirea românească se concentrează într-un singur cuvînt: Acțiune”. A sosit momentul, sublinia patriotul brașovean, cînd poporul trebuie să se bată pentru onoarea stindardului românesc care de 200 de ani plini de umilire și de jaf nu a mai filfiit victorios pe malurile dunărene — acesta fiind după opinia sa actul imperativ prin care România impunea întregii Europe recunoașterea independenței proclamate la 9 mai 1877. Exprimînd solidaritatea cu cauza românească a fraților din provinciile aflate sub stăpînire străină care sperau că independența le va aduce și lor libertatea, autorul încheia: „Dorințele cele mai bune și fierbinți ale fraților noștri de dincolo de Carpați vă însoțesc... Să cînte libertatea pe maluri dunărene”².

Începînd cu acest articol „*Gazeta Transilvaniei*”, „santinela neclintită a românismului”³, se va afirma cu o deosebită vigoare în campania de susținere a războiului de independență, fiind, totodată principalul ziar care a exprimat poziția românilor transilvăneni față de conflictul din Balcani. De-a lungul a mai multor luni (iulie—noiembrie 1877), numere întregi ale *Gazetei* vor fi dedicate acestui eveniment, rezonanței lui în rîndul opiniei publice din România, din Austro-Ungaria, din Europa. Problema orientală

1. Sextil Pușcariu, *Răsunetul războiului pentru independență în Ardeal, în Războiul național, 1877—1878*, conferințe ținute la Ateneul român, 1927, p. 198; *Gazeta Transilvaniei*, număr jubiliar, iunie, 1908, p. 122.

² *Gazeta Transilvaniei*, nr. 51, 15/3 iulie, 1877.

³ Sextil Pușcariu, *Op. cit.*, p. 192.

este prezentă în articolele de fond (de ex: „Căderea Nicopolului”⁴, „Sultanul în strimtoare”⁵, „Andrássy și Kogălniceanu”⁶, „Căderea Plevnei”⁷ sau „1877”⁸ în știrile telegrafice preluate din presa românească și străină, de la diverse agenții de presă, în rubricile „Resbelul” — adevărată sinteză a veștilor de pe front, „Revista politică”, „Revista ziaristică”, România—București”, „Buletine de la teatrul războiului”, „Noutăți diverse” sau „Ajutor pentru răniți”.

Credincioși ideii că independența României trebuie cucerită pe cîmpul de luptă, redactorii gazetei, Iacob Mureșianu și apoi Aurel Mureșianu care-l înlocuiește pe tatăl său începînd din iulie 1877⁹, o vor exprima deseori în paginile publicației. Sînt numeroase și referirile la nerăbdarea poporului român ca armata sa să participe la luptă „Să-i ducă peste Dunăre, să arate și soldatul român ce poate el, să mai astupe gurile vrăjmașilor, că prea se porniră asupra noastră”¹⁰ relatează Gazeta că spuneau cei bătrîni. Ostașii întrebau, se arăta apoi: „Cînd trecem Dunărea? Soldații noștri ard de nerăbdare de a se măsura cu inamicul. S-a zvonit... că nu vom trece și întristarea devenise din cauza aceasta generală”¹¹.

Apreciînd just potențialul militar al celor două țări beligerante (Rusia și Turcia) și importanța colaborării armatei ruse cu cea românească în vederea obținerii victoriei, gazeta publică diverse informații, corespondențe ale Agenției engleze „Havas” referitoare la acest aspect. „Armata română — se spune într-una din corespondențe — a servit de aripă dreaptă armatei rusești, neutralizînd astfel o forță de 40.000 oameni pînă în momentul cînd s-a efectuat trecerea la Șistov”. În încheiere, același corespondent conchide „Prin justetea tirului artileriei sale, mulțumită dibaciului și energicului concurs al tiraliorilor săi (artilieriști—n.n.) armata română a contribuit în mod simțitor la împresurarea Nicopolului și a hotărît astfel capitularea acestei cetăți, unde s-au luat mai bine de șapte mii prizonieri”¹².

Cînd, după eșecul celor două atacuri de la Plevna (din 8 și 18 iulie 1877) Rusia renunță la poziția de a nu apela la concursul militar al României¹³ și armata română trece Dunărea ocupînd dispozitivul din nord și nord-est de Plevna, Gazeta Transilvaniei, evidențiînd hotărîrea românilor de a-și cuceri independența cu orice sacrificiu, scrie: „Noi astăzi avem să alegem între vechea tiranie și moarte. Am ales moartea cu onoare, mama libertății și a independenței”¹⁴. De fapt, încă din primăvara anului 1877, bubuitul

⁴ Gazeta Transilvaniei, nr. 52, 18/6 iulie, 1877.

⁵ Gazeta Transilvaniei, nr. 55, 29/17 iulie, 1877.

⁶ Gazeta Transilvaniei, nr. 61, 19/7 august, 1877.

⁷ Gazeta Transilvaniei, nr. 94, 1/13 decembrie, 1877.

⁸ Gazeta Transilvaniei, nr. 102, 30 decembrie, 1877.

⁹ Arhiva Mureșenilor, nr. 6440. La 20 iulie 1877 de la băile Arpătac, Iacob Mureșianu predă redacția Gazetei Transilvaniei fiului său, Aurel Mureșianu.

¹⁰ Gazeta Transilvaniei, nr. 57, 5 august/21 iulie, 1877.

¹¹ Gazeta Transilvaniei, nr. 53, 28/8 iulie, 1877.

¹² Gazeta Transilvaniei, nr. 56, 2 august/21 iulie, 1877.

¹³ Ion I. C. Brătianu, *România și chestiunea orientală*, în *Războiul neașteptat, 1877—1878*, conferințe ținute la Ateneul român, 1927, p. 97.

¹⁴ Gazeta Transilvaniei, nr. 64, 30/18 august, 1877.

tunurilor artileriei românești au „anunțat lumii întregi că există un stat român la Dunăre, care voiește să fie liber și independent pentru totdeauna”¹⁵.

Pe cimpul de luptă, armata română, cu sprijinul material și moral al întregului popor, a cucerit, ceea ce Marile Puteri nu vroiau, dar au trebuit să o recunoască — independența de stat a României. Acest aspect, al importanței participării directe a oștirii române la războiul din Balcani, la obținerea victoriei, constituie firul roșu care străbate *Gazeta Transilvaniei* în anii 1877—1878.

La luptele din 27-30 august de la Grivița „Soldații români s-au luptat ca adevărați eroi. Martore sînt cele 40 de decorații ale celei mai mari cruci a Sfîntului George, care au fost distribuite bravilor armatei române de către împăratul Alexandru”¹⁶. Cu mari sacrificii a fost cucerită Grivița 1. Curajul cu care au înaintat batalioanele la atac sub ploaia de gloanțe a inamicului, „vitejia cu care aceiași luptători au intrat de patru ori, în cursul acelei după amiezii morocănoase și de singe ude, în iadul focului advers au constituit o mare izbîndă morală — față de insuccesul rus”¹⁷.

Rezultatele și învățămintele acestei bătălii au impus luarea unor hotărîri corespunzătoare situației create. La consiliul de război, care a avut loc la Radenița, la 1/13 septembrie 1877, „Sistemul armatei române de a înainta pas cu pas cu sapa, făcîndu-și șanțuri de apărare — anunță *Gazeta Transilvaniei* — a ieșit învingător”. De fapt, se subliniază în același articol „Resbelul”, „dacă s-ar fi observat de la început acest sistem, astăzi Plevna ar putea fi luată fără ca armatele să fi suferit atîtea pierderi”¹⁸.

Insuccesul atacurilor (din 6/18 septembrie și 7/19 octombrie) asupra Griviței 2 sau Plevniției, cum au denumit-o românii¹⁹, au convins, odată în plus, comandamentul armatei de vest²⁰ asupra necesității lucrărilor de fortificare și de apropiere de Plevna. Turcii „se simt foarte neliniștiți de lucrările românilor, care înaintează pe zi ce merge” comunică *gazeta*, cititorilor. Aproximarea este așa de mare încît „pot să converseze cu bașibuzucii sau să le mai arunce cite un os să-și ascuță dinții cu el”²¹.

„Veste bună: — anunță *gazeta* la rubrica „Resbelul” de pe prima pagină — stîndardul român filfiie pe zidurile citadelei turcești de la Rahova”. Subliniind valoarea acestei izbînzii a ostașilor români, articolul continuă: „Așteptăm cu nerăbdare știri mai detaliate asupra acestei victorii a armatei române, care este în momentul de față de o importanță dublă, politică și strategică”²². Prin cucerirea Rahovei, spatele trupelor române și ruse care acționau la Plevna era asigurat, iar comandamentul român, care controla

¹⁵ *Gazeta Transilvaniei*, nr. 102, 30 decembrie, 1877.

¹⁶ *Gazeta Transilvaniei*, nr. 68, 13/1 septembrie, 1877.

¹⁷ R. Rosetti, *Armata Română în Războiul din 1877—1878*, în *Războiul neașteptat*, 1877—1878, conferințe ținute la Ateneul român, 1927, p. 125.

¹⁸ *Gazeta Transilvaniei*, nr. 75, 7 octombrie/25 septembrie, 1877.

¹⁹ *Gazeta Transilvaniei*, nr. 80, 25/13 octombrie, 1877.

²⁰ Dan Berindei, *Cucerirea independenței României, 1877—1878*, Editura științifică, București, 1967, p. 70.

²¹ *Gazeta Transilvaniei*, nr. 77, 14/2 octombrie, 1877.

²² *Gazeta Transilvaniei*, nr. 89, 25/13 noiembrie, 1877.

această zonă și-a putut organiza, ulterior, luptele de la Vidin²³. Și, mai ales, această victorie „a produs în toată Europa un efect din cele mai favorabil armatei și cauzei române. Ea a venit tocmai la timp pentru ca să facă să amuțească toate gurile rău voitoare”²⁴.

În cinstea marelui eveniment de la 28 noiembrie 1877, Aurel Mureșianu publică înflăcăratul articol „Căderea Plevnei”. „Peste tot rotagolul pământului, pe unde ajung sirmele telegrafice s-a răspindit marea veste că Plevna a căzut”. Dorința și speranța tuturor românilor „ca din ruinele sîngeroase ale Plevnei să răsără mult iubită pace, să se înalțe independența României, recunoscută de întreaga Europă”²⁵ par, acum mai realizabile ca oricînd. Tot în paginile Gazetei Transilvaniei este publicată și descrierea modului în care românii brașoveni au primit vestea căderii redutabilei cetăți. „Noaptea de marți spre miercuri a fost o adevărată sărbătoare pentru românii brașoveni — anunță gazeta. Îndată ce s-a înserat s-au iluminat deodată dealurile din jurul orașului. Multime de rachete au fost slobozite din vârful Timpei, pe cînd bubuitul pivelor de la poalele ei și din Prund anunță urbi și orbi că ziua cea mare în care porțile Plevnei s-au deschis înaintea oastei române învingătoare a sosit”²⁶. De altfel, pe tot parcursul desfășurării războiului de independență brașovenii au urmărit cu atenție operațiunile militare însemnînd pe hărți, cu stegulețe, victoriile cele mari de la Grivița și Plevna, iar tineretul avea pe buze „Colo-n Plevna și redute” și toate celelalte cîntări și poezii vitejești²⁷.

Analizînd, în articolul „Mesajul sultanului”, discursul lui Abdul Hamid al II-lea, rostit cu ocazia deschiderii parlamentului din Constantinopol, același Aurel Mureșianu subliniază: „Pasajul cel mai însemnat al mesajului turcesc este pentru români, fără îndoială — acela care constă că intrarea în război a oștirii române a făcut și mai dificilă situația militară a Turciei” și conchide „Mai bun testimoniu (certificat -n.n.) nu ar fi putut da sultanul valorii militare a românilor”²⁸.

La începutul anului 1878, cucerirea Smîrdanului (12/24 ianuarie), încercuirea și bombardarea Vidinului au încheiat în mod glorios faptele de arme ale armatei noastre, care „lipsită de experiența, dar dornică de a-și face datoria, pășise peste Dunăre cu șase luni înainte”²⁹. „Pacea s-a semnat”, anunță Gazeta Transilvaniei și dorința tuturor românilor este ca Marile Puteri să nu uite că „un mic stat există pe fața pământului... căruia îi datorează (Rusia -n.n.) în grad însemnat succesele repurtate pe cîmpul de luptă, de la care a avut numai bine și care niciodată nu ar fi putut să-i facă vreun rău — acest stat era România”³⁰. Despre vitejia armatei române opinia publică „și-a dat verdictul” cu speranța „că România, după atîtea

²³ Col. Leonida Loghin, loc. col. Constantin Ucrain, *Plevna. 1877*, Editura militară, 1967, p. 120.

²⁴ Gazeta Transilvaniei, nr. 90, 29/17 noiembrie, 1877.

²⁵ Gazeta Transilvaniei, nr. 94, 1/13 decembrie, 1877.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ Sextil Pușcariu, *Op. cit.*, p. 208.

²⁸ Gazeta Transilvaniei, nr. 96, 20/8 decembrie, 1877.

²⁹ R. Rosetti, *Op. cit.*, p. 129.

³⁰ Gazeta Transilvaniei, nr. 16, 26 februarie/10 martie, 1878. Autorul se referă la pacea de la San Ștefano.

jertfe, după ajutorul însemnat ce l-a dat Rusiei în războiul cu turcii, a meritat a fi tratată mai omenos, mai cu cruțare de Marea Putere, care cînd se afla în pericol nu s-a sfiit a cere cooperarea armatei române”³¹. Rîndurile aparțin celui care, începînd cu ianuarie 1878, are „direcția politică și redacția”³² Gazetei Transilvaniei, Dr. Aurel Mureșianu. Așa cum de-a lungul anilor 1876—1877, gazeta a desfășurat o intensă campanie de presă în sprijinul ideii că independența României poate fi cucerită doar pe cîmpul de luptă, tot astfel în primăvara și vara anului 1878 ea a susținut drepturile legitime ale poporului român la masa tratativilor diplomatice. Articolele „La condițiunile de pace”³³, „Unde este Franța?”³⁴, „Anglia și Rusia”³⁵, „România între două curențe”³⁶, „Presa europeană și România”³⁷, „Congresul”³⁸, „Pacea de la Berlin”³⁹, sînt numai cîteva din suita acelor care prezintă cu multă obiectivitate, tabloul evenimentelor politice europene în perioada cuprinsă între Tratatul de la San Ștefano și cel de la Berlin.

Cînd, în sfîrșit, înaltul for al celor șapte Mari Puteri a recunoscut independența României, stabilind însă și modificările teritoriale cunoscute, Aurel Mureșianu publică articolul „Pacea de la Berlin”. După ce face o profundă analiză a modalităților prin care marile state europene au rezolvat problema orientală, autorul conchide: „Tratatul de la Berlin este un cap de operă de contradicții. El creează de-o parte statul bulgar pe baza principiului de naționalitate, pe care s-a bazat toată politica lui Bismarck și Gorceakoff pînă acum, pe de altă parte calcă în picioare acest principiu. Se poate ca un asemenea tratat să inaugureze o pace îndelungată? Este cu puțință oare să se numească mulțumitoare și durabilă o reglementare a chestiunii orientale...?”⁴⁰

* * *

Conștienți de popularitatea Gazetei Transilvaniei în rîndul românilor din provinciile aflate sub stăpînire străină, în rîndul opiniei publice din România⁴¹ și, în timpul războiului, al ostașilor de pe front⁴², redactorii publicației au fost permanent preocupați de informarea cit mai bogată și mai corectă a cititorilor. În sprijinul acestei afirmații ne vin alit paginile gazetei cit și documentele de epocă⁴³.

În special în perioada iulie-noiembrie 1877, aproape în întregime cuprinsul gazetei se referă la război, diversitatea metodelor de informare fiind remarcabilă. Datele obținute erau însă privite cu multă obiectivitate. în-

³¹ Gazeta Transilvaniei, nr. 19, 9/21 martie, 1878.

³² Gazeta Transilvaniei, număr jubiliar, iunie, 1908, p. 122.

³³ Gazeta Transilvaniei, nr. 5, 31/19 ianuarie, 1878.

³⁴ Gazeta Transilvaniei, nr. 9, 2/14 februarie, 1878.

³⁵ Gazeta Transilvaniei, nr. 10, 5/17 februarie, 1878.

³⁶ Gazeta Transilvaniei, nr. 13, 16/28 februarie, 1878.

³⁷ Gazeta Transilvaniei, nr. 19, 9/21 martie, 1878.

³⁸ Gazeta Transilvaniei, nr. 20, 12/24 martie, 1878.

³⁹ Gazeta Transilvaniei, nr. 54, 21/9 iulie, 1878.

⁴⁰ *Ibidem*.

⁴¹ Gazeta Transilvaniei, nr. 86, 15/3 noiembrie, 1878.

⁴² Arhiva Mureșenilor, nr. 3221, nr. 3768.

⁴³ Arhiva Mureșenilor, nr. 111—1158.

terpretate și comparate de către redactori și apoi puse la dispoziția cititorilor. Mai mult, gazeta a combătut exagerările, calomniile din presa străină printr-o permanentă campanie de presă.

Cu toate încercările autorităților austro-ungare de a controla și limita activitatea Gazetei Transilvaniei⁴⁴, redactorii ei au reușit — cu sprijinul patrioților transilvăneni și al fraților de peste Carpați — să primească o bogată corespondență din Imperiul Austro-Ungar, din România și de pe front. Aceste scrisori, dintre care unele se păstrează și astăzi, iar altele există doar pe fila îngălbenită a publicației brașovene, conțin relatări interesante, sugestive asupra evenimentelor complexe ale anilor 1876—1878 în Europa, în Balcani cu deosebire.

În preocuparea lui Iacob Mureșianu și apoi a fiului său, Aurel Mureșianu a stat crearea unui sistem propriu de informare a redacției, asupra evenimentelor politice. În acest sens, ei vor căuta să aibă corespondenți, în special, în România, din rîndul românilor plecați temporar sau pentru totdeauna din provinciile aflate sub stăpînire străină. Această preocupare o întîlnim și în anul 1875, cînd Iacob Mureșianu îi scrie ginerelui său Moise Groza, stabilit la București: "... și mai scrie și ceva pentru public, ceva observații, pentru informarea mea temporară, cînd ai timp, că n-am alt corespondent în București; dacă nu mi-l cîștig pe d. Tache Moșoiu⁴⁵ ori pe unul dintre d. Danilopol⁴⁶ sau Mărgărit Moșoi⁴⁷.

Cercetările întreprinse ne permit a afirma că gazeta a avut în perioada anilor 1876—1878, în România o serie de corespondenți, unii ocazionali, alții permanenți. De asemenea, deseori gazeta a primit și a publicat scrisorile cititorilor din Imperiul Austro-Ungar, dovezi ale solidarității cu cauza națională a românilor. Astfel, studenții de la Academia teologică din Gherla, care urmăreau cu mare atenție desfășurarea războiului din Balcani, lecturînd diverse ziare și, mai ales, Gazeta Transilvaniei, au trimis redacției mai multe articole. Ele constituie expresia dragostei „către frații noștri de peste munți și dorința noastră de a-i vedea independenți”⁴⁸. Mărturii ale acestei solidarități sînt și poeziile pe care le trimite redacției, românii din Transilvania și din restul Imperiului. Versurile lor stingace, naive, dar sincere, dedicate eroicei armate române sînt încă o dovadă a unității spirituale a locuitorilor de pe ambele versante ale Carpaților, mai ales în acele momente de cumpănă ale istoriei neamului românesc. Din Făgăraș, studentul (elev-n.n.) Matei Vulcan, adresează redacției o poezie „ca mică expresie de admirație față de bravura armatelor române”⁴⁹, iar din Alba Iulia, Sever Barbu, tot student, trimite creația sa intitulată „Românașul”⁵⁰. Sînt publicate în „Gazeta

⁴⁴ Arhiva Mureșenilor, nr. 5352.

⁴⁵ Familia Moșoiu se înrudea cu familia Mureșenilor prin Sevastița Cepescu (vara lui Sevastia, soția lui Iacob Mureșianu), sora lui Mărgărit Moșoiu, fratele lui Tache Moșoiu, amîndoi fii lui Nicolae Moșoiu și Elena, născută Danielopol.

⁴⁶ Soții Ioan și Smaranda Danielopol, pe lângă Elena, căsătorită Moșoiu, au mai avut pe Eufrosina Heliade Rădulescu, Maria Paris Mumuleanu, Nicolae, căsătorit cu Zinca Velleu (părinții cunoscutului savant doctor Danielopol) și alți copii.

⁴⁷ Arhiva Mureșenilor, nr. 12002.

⁴⁸ Sextil Pușcariu, *Op. cit.*, p. 211.

⁴⁹ Arhiva Mureșenilor, nr. 7842.

⁵⁰ Arhiva Mureșenilor, nr. 7843.

Transilvaniei" poezia lui Nicolae Herlea „Ostașilor români”⁵¹ și poemul epic „Plevna” al tânărului Mihai Lazăr, student la Viena „de la tehnică . . . înrudit cu Gh. Lazăr”⁵². Versurile sale, dovadă că „flacăra entuziasmului pentru faptele eroice ale oștenilor români a cuprins și inimile române de dincoace”⁵³ apar de-a lungul a trei numere ale gazetei din anul 1878.

În paginile Gazetei Transilvaniei din anul 1877 un loc important, alături datorită conținutului, cit și al frecvenței, îl ocupă rubrica „România—București”. Sînt publicate aici scrisorile corespondenților gazetei aflați dincolo de Carpați, martori direcți la evenimente. Datele furnizate de acești colaboratori au atîrnat greu în balanța veridicei informări a gazetei asupra atmosferei din țară, în timpul războiului de independență.

Dintre tinerii transilvăneni aflați la studii în București în această perioadă, Vasile Bianu⁵⁴, care în anul 1876, a trebuit să treacă munții împreună cu alți 4 absolvenți ai liceului din Blaj, pentru că manifestaseră sentimente românești la serbarea din 3/15 mai⁵⁵, trimite Gazetei Transilvaniei mai multe scrisori⁵⁶. Ele cuprind informații referitoare la viața politică din România din perioada ianuarie—mai 1877, la hotărîrea poporului român de a-și apăra pămîntul strămoșesc. „Națiunea e decisă a se apăra de invazii cu orice preț și în toate modurile. Această decizie fermă a străbătut prin toate clasele societății” — notează tînărul corespondent⁵⁷.

În vara anului 1877, marele cărturar Gh. Bariț, aflat la București, cu ocazia desfășurării ședințelor Societății Academiei Române, nu pierde prilejul de a trimite articole bine informate la gazetă. Din păcate, la întoarcerea acasă (Zărnești — jud. Brașov n.n.) constată că parte din scrisori au fost furate la poștă⁵⁸, consecință a sistemului de persecuții practicat de autoritățile locale față de cei pe care-i știau „periculoși”.

Cu toate opreliștele ridicate de oficialitățile austro-ungare, corespondența din România, sosită la Brașov, prin mesageri particulari sau chiar prin poștă, aduce românilor din Transilvania informații prețioase. În aceste scrisori este descrisă starea de spirit care domnește în rîndul oamenilor din popor, dorința fierbinte de a cuceri independența. „Să ne batem, de am ști măcar, că jumătate din armata noastră, va rămîne pe cîmpiile Bulgariei. Aceste cuvinte le auzi de la oamenii bătrîni”⁵⁹ — subliniază corespondentul din București.

De aceeași nerăbdare de a lupta este cuprinsă și armata română, corespondentul conchizînd într-una din relatările sale: „Țineți bine minte: acest

⁵¹ Gazeta Transilvaniei, nr. 83, 4 noiembrie/23 octombrie, 1877.

⁵² Sextil Pușcariu, *Op. cit.*, p. 209.

⁵³ Gazeta Transilvaniei, nr. 47, 27/15 iunie, 1878.

⁵⁴ Vasile Bianu s-a născut la 18/30 septembrie 1858 la Aiud. După terminarea liceului din Blaj (1876) urmează cursurile Facultății de medicină din București. În anii 1877 și 1881 este și custode al Bibliotecii centrale, iar în anul 1881 ia titlul de doctor.

⁵⁵ Sextil Pușcariu, *Op. cit.*, p. 193.

⁵⁶ Gazeta Transilvaniei, nr. 7, 8 februarie/27 ianuarie, 1877; nr. 8, 11 februarie/30 ianuarie 1877; nr. 9, 15/3 februarie 1877; nr. 10, 18/6 februarie 1877 și nr. 34, 16/4 mai 1877.

⁵⁷ Gazeta Transilvaniei, nr. 10, 18/6 februarie, 1877.

⁵⁸ Sextil Pușcariu, *Op. cit.*, p. 267. Arhivele Satului Brașov, fond Redacția Gazeta Transilvaniei, 1877, nr. 1.

⁵⁹ Gazeta Transilvaniei, nr. 57, 5 august/21 iulie, 1877.

popor este decis a se bate. Acum sau niciodată poziția patriei noastre are să fie clarificată, definită și asigurată cu mult mai bine decât prin tratatul din 1856 și prin convenția de la 1858”⁶⁰.

În prezentarea situației din România anului 1877, problematica corespondenței este variată. Se informează despre sprijinul dat de masele populare pentru ducerea războiului, asupra patriotismului tinerilor de 15–16 ani care „fug de la părinți la Dunăre spre a se înrola”⁶¹, despre sacrificiul femeilor române aflate în cadrul serviciului de ambulanțe sau în spitalele din Capitală și din țară îngrijind cu devotament ostașii răniți⁶² despre dotarea și mobilitatea armatei române în raport cu cea rusă⁶³. Deseori, în aceste scrisori se face referință la poziția presei străine față de România și războiul de independență, la modul în care unii corespondenți de presă din străinătate, străbat chiar „printre gloanțe și obuze, cercetează cîmpul bătăliei”⁶⁴. Dacă impresiile lor „scrise imparțial, nu desfigurate” ajung neatînse la destinație, calomniile, interpretările tendențioase „se făuresc la Budapesta și Viena precum am mai observat, căci de aici nu pot merge prin telegraf” se spune într-una din corespondențe. Atenția cu care cercurile politice, opinia publică din Europa urmăresc desfășurarea evenimentelor din Balcani este oglindită și în rîndurile colaboratorului din București al gazetei. „Raporturi întregi de cîte 9–10 coli dese merg telegrafiate la cîte un singur ziar din Londra”⁶⁵ notează acestea.

Spre sfîrșitul anului 1877, în condițiile în care înfrîngerea Turciei era evidentă, iar independența proclamată la 9 mai cucerită prin jertfa singelui românesc, această corespondență se rărește, rubrica „România—București” fiind de multe ori înlocuită cu „Telegrame particulare ale Gazetei Transilvaniei”. În Arhiva Mureșenilor se păstrează cîteva dintre aceste „depeși electrice” cum li se zicea pe atunci⁶⁶. Ele poartă semnăturile lui Moise Groza⁶⁷ și Frincu⁶⁸. Considerăm că Teofil Frincu, patriot transilvănean, vechi colaborator și viitor prim redactor al Gazetei Transilvaniei în anii 1884–1885, aflat la București în perioada războiului de independență, a fost principalul corespondent din România al publicației brașovene⁶⁹. De asemenea, este posibil ca uneori și alți apropiați ai familiei Mureșenilor, frații Danielopol, Moșoiu sau D. August Laurean (directorul ziarului România liberă)⁷⁰ să fi trimis ocazional gazetei știri referitoare la situația de dincolo de Carpați. Indiferent de expeditor, intensă corespondență dintre București și Brașov este o dovadă a strînselor legături care au existat între românii de pe ambele versante ale munților, mai ales în momentele de răscruce.

⁶⁰ Gazeta Transilvaniei, nr. 67, 9 septembrie/28 august, 1877.

⁶¹ Gazeta Transilvaniei, nr. 65, 2 septembrie/21 august, 1877.

⁶² Gazeta Transilvaniei, nr. 66, 6 septembrie/25 august, 1877.

⁶³ Gazeta Transilvaniei, nr. 68, 13/1 septembrie, 1877.

⁶⁴ Gazeta Transilvaniei, nr. 70, 28/8 septembrie, 1877.

⁶⁵ Gazeta Transilvaniei, nr. 65, 2 septembrie/21 august, 1877.

⁶⁶ Sextil Pușcariu, *Op. cit.* p. 199.

⁶⁷ Arhiva Mureșenilor, nr. 6681.

⁶⁸ Arhiva Mureșenilor, nr. 7854.

⁶⁹ Arhiva Mureșenilor, nr. 13.080–13.086.

⁷⁰ Dimitrie August Laurean (1846–1906) fiul lui August Treboniu Laurian, profesor și publicist, militant pentru cauza românilor transilvăneni.

De-a lungul desfășurării războiului de independență Gazeta Transilvaniei, prin intermediul corespondenților săi de pe front, a publicat la rubrica „De pe cîmpul de rezel, corespondență particulară a Gazetei Transilvaniei”, interesante și competente informații referitoare la operațiunile militare din Bulgaria, la comportarea armatelor române, ruse și turce, la cruzimile acestui război. În acest sens principalul colaborator al gazetei este căpitanul Moise Groza, unul dintre numeroșii oșteni români care a dat pilde de vitejie pe cîmpul de luptă. Cele mai importante date ale biografiei sale, cit și o parte din scrisorile trimise de pe front au fost publicate, de-a lungul anilor, într-o serie de lucrări⁷¹. Recentele cercetări întreprinse în Arhiva Mureșenilor au scos însă la iveală o corespondență inedită, bogată și îndelungată (1873—1909) dintre Moise Groza și familia Mureșenilor. Studiarea acestor scrisori ne-a permis completarea biografiei sale, cit și accentuarea unor frumoase trăsături de caracter ale patriotului bănățean⁷².

În perioada anilor 1870—1873, sublocotenentul Moise Groza este însărcinat de Marele Stat Major al Armatei de la Viena cu lucrări topografice de-a lungul frontierelor Transilvaniei. Cu ocazia unor prospecțiuni, în iunie 1871, pe muntele Șiriu se întâlnește cu generalul Florescu, ministrul de război al României, care făcea o inspecție de graniță. Personalitatea tinărului ofițer, cit și specializarea acestuia în probleme topografice îl determină pe ministrul român să-l invite a trece în armata română⁷³, unde nevoia de ofițeri cu studii speciale este stringentă. Invitației i se dă curs la sfîrșitul anului 1872 și începutul celui următor, cînd Moise Groza face primele demersuri la București⁷⁴. Un rol important în adoptarea hotărîrii de a renunța la situația sa în armata austriacă și de a trece în România l-a avut cunoscuta familie a Mureșenilor, pe care, în perioada șederii în Transilvania, Moise Groza a vizitat-o adesea. Personalitatea lui Iacob Mureșianu, cit și puternicul sentiment pe care îl avea față de fica cărturarului brașovean Elena Mureșianu, au constituit factorii decisivi în acțiunea lui Moise Groza. Corespondența pe care o poartă în prima jumătate a anului 1873 cu Iacob Mureșianu și cu soția lui, Sevestia

⁷¹ Pentru prima dată biografia lui Moise Groza este publicată în lucrarea apărută în 1879, „*Resbelul Oriental ilustrat*” de dr. A. P. Alessi și Maxim Pop. În anul 1907, ziarul „Epoca” prezintă cu elvea amănunte în plus biografia generalului Groza. Lucrările ulterior apărute preiau aceste date, fără a face modificări sau interpretări. Astfel, Sextil Pușcariu, în Anuarul Institutului de istorie națională, IV, apărut în 1929, publică studiul „Douăzeci de scrisori ale lui Moise Groza din războiul de la 1877”, iar în cadrul volumului „Războiul neatrîrnărei, 1877—1878”, lucrarea „Răsunetul războiului de independență în Ardeal”. În ambele studii sînt prezentate numai o parte din scrisorile lui Moise Groza și datele sale biografice cunoscute pînă atunci.

⁷² Moise Groza s-a născut la 2 februarie 1844, la Obreja, lingă Caransebeș, în numeroasa familie (era cel de-al 12 copil) a grănicerului Ilie Groza. După absolvirea școlii elementare din sat, a celei regimentare din Caransebeș și școlii speciale din Austria (1862), face serviciul militar cu gradul de *cadet* în Regimentul grăniceresc 13 din Caransebeș. În 1866 este avansat cu gradul de sublocotenent și mutat la Regimentul 66 din Verona (Italia). Participă la războiul austro-prusaco-italian, luptîndu-se cu vitejie în bătăliile de la Custozza și Versa, unde este rănit și apoi decorat pentru faptele sale. Între anii 1867—1868 este profesor la școala de cadeți din Lemberg, iar în perioada 1868—1870 urmează cursurile de topografie militară la Institutul geografic din capitala Austriei..

⁷³ Arhiva Mureșenilor, dos. nr. 133, biografiile întocmite de Livia Ionițiu, fiica lui Moise Groza și Aurel A. Mureșianu.

⁷⁴ Arhiva Mureșenilor, nr. 1531.

Mureșianu, ne dezvăluie demersurile făcute atât la oficialitățile române, cât și la cele austriece în scopul trecerii sale definitive în România. Astfel, la începutul lunii aprilie, Moise Groza, „fără pașaport și fără concediu”⁷⁵, pleacă la București pentru a aranja personal primirea în armata română. Disperat de tergiversarea formalităților, trimite scrisori pline de neliniște la Brașov⁷⁶. Întors apoi la Sibiu (aprilie 1873), după ce obține „un certificat medical și este declarat inapt și infirm pentru munca în sold”⁷⁷, înaintează autorităților cererea de eliberare din funcția oficială și retragerea totală din armata austriacă⁷⁸ refuzind totodată transferul la Direcția Institutului Geografic de la Viena⁷⁹.

Frământat, în așteptarea răspunsului îi scrie lui Iacob Mureșianu: „trebuie într-adevăr să vă mărturisesc că ale mele obstacole care s-au îngrădit de la un timp, nu le-am prevăzute: din contra am considerat că totul va fi o chestiune care se va rezolva într-o clipită și acum văd. că doar o răbdare feroce mă va duce la țel”⁸⁰.

La 29 iunie 1873, Moise Groza anunță bucuros pe Iacob Mureșianu: „În sfârșit am fericirea să vă pot comunica că situațiunea mea a fost reglementată și încadrarea s-a făcut conform dorințelor mele”⁸¹. Este primul cu gradul de sublocotenent în Regimentul 3 infanterie și atașat la statul major⁸², unde se va ocupa cu probleme topografice⁸³. Scrisorile din toamna aceluiași an, trimise de Moise Groza lui Iacob sau Aurel Mureșianu, informează despre buna primire care i s-a făcut în armata română⁸⁴, despre organizarea, sub îndrumarea sa, a „unei școli topografice, în care au a se pregăti mai mulți ofițeri pentru ridicarea hărții în Moldova”⁸⁵. În aceste documente găsim aprecieri asupra armatei române: „Ieri și astăzi (4—5 august — n.n.) avui ocazia de a vedea o parte din armata română (garnizoana București) concentrată spre a executa manevră la satul Giulești. Sint surprins de disciplina de care se bucură armata. Soldații sint foarte buni . . .”⁸⁶, informații asupra fortificării Capitalei sau despre pregătirea manevrelor militare (septembrie—octombrie 1873)⁸⁷.

Din studierea corespondenței rezultă că încă din anul 1873 Moise Groza era colaborator al gazetei⁸⁸, deoarece pe lângă amănunte cu caracter personal scrisorile sale cuprind știri din viața politică a României, *pentru gazetă*⁸⁹

⁷⁵ Arhiva Mureșenilor, nr. 1520.

⁷⁶ Arhiva Mureșenilor, nr. 1519, 1532, 1520.

⁷⁷ Arhiva Mureșenilor, nr. 1521.

⁷⁸ Arhiva Mureșenilor, nr. 1522.

⁷⁹ Arhiva Mureșenilor, nr. 1535.

⁸⁰ Arhiva Mureșenilor, nr. 1522.

⁸¹ Arhiva Mureșenilor, nr. 1523.

⁸² Arhiva Mureșenilor, nr. 1524.

⁸³ Arhiva Mureșenilor, nr. 1523.

⁸⁴ Arhiva Mureșenilor, nr. 1525, 1543.

⁸⁵ Arhiva Mureșenilor, nr. 1543. Această școală topografică, prima de acest gen în România, se va transforma apoi, în Institutul geografic.

⁸⁶ Arhiva Mureșenilor, nr. 1525.

⁸⁷ Arhiva Mureșenilor, nr. 1524.

⁸⁸ Arhiva Mureșenilor, nr. 1524, 1525.

⁸⁹ Arhiva Mureșenilor, nr. 1525.

sau pentru informarea la zi a lui Iacob Mureșianu⁹⁰ și prin el a celorlalți patrioți brașoveni asupra „tuturor intereselor naționale”⁹¹.

Cînd, în toamna anului 1876, evenimentele politice din Balcani se precipită și în România încep a se face pregătiri de ordin militar, Moise Groza se grăbește a-și informa socrul⁹²: „S-au luat măsuri serioase pentru mobilizarea armatei, dîndu-se ordin de a se pune de urgență pe picior de Resbel (deocamdată) un număr de 6.000 oameni” — scrie el. Și continuă „*Toată lumea se întreabă contra cui?* și așteaptă cu nerăbdare întoarcerea lui Brătianu și Slăniceanu de la Livadia spre a clarifica situația”⁹³.

În timpul războiului de independență, în virtutea acestei vechi colaborări, a calităților de bun observator, de specialist în probleme militare, cît și a patriotismului ce-l caracteriza Moise Groza a fost pentru *Gazeta Transilvaniei* cel mai de seamă corespondent de pe front al publicației. În sprijinul acestei afirmații vine faptul că majoritatea scrisorilor sale sînt tipărite cu foarte mici modificări în paginile gazetei. Pentru a putea scăpa *vigilenței* autorităților austro-ungare de la frontieră, aceste rînduri sînt adresate Elenei Groza (care se afla la Brașov) sau lui Aurel Mureșianu și, deseori, scrise în limba germană. Între amănuntele de ordin familial, Moise Groza informa „exact și cu toată competența despre tot ce se petrecea și se putea da publicității”⁹⁴.

Lecturarea acestor scrisori permite derularea filmului războiului de independență văzut și trăit de un inteligent observator, care, în numele fraților din provinciile aflate sub stăpînire străină se bucură că participă la acest moment important al istoriei neamului românesc. Sînt descrise, într-un limbaj simplu dar atractiv, operațiunile militare la care participă armata română: bombardarea Nicopolului, luptele din 27—30 august de la Plevna, atacurile din 6 septembrie și 7 octombrie asupra Griviței 2, căderea Plevnei sau împresurarea Vidinului. De asemenea, în aceste scrisori găsim și interesante observații asupra armatelor beligerante. Astfel, după căderea Nicopolului, analizînd tactica folosită de turci, Moise Groza scrie: „dacă turcii sînt tari în ceva, apoi aceasta este fortificarea, prin urmare defensiva, de unde nu numai conchidem, dar sîntem chiar convinși că ofensiva este de partea lor cea mai slabă” și continuă: „armata turcă se compune în cea mai mare parte din trupe neregulate care lipsite de orice mijloc de transport își îngrămădesc la locuri bine alese toată muniția și proviziile și unde fortificîndu-se își așteaptă soarta cu Coranul și mătăniile în mînă”⁹⁵. Fără a subestima armata inamică, notează în iulie 1877: „Turcii se bat bine, rușii nu lasă de dorit, să vedem cum se vor ține și românii în cîmp liber!”⁹⁶. Cu același ascuțit spirit de observație sesizează și atenționează în scrisorile sale

⁹⁰ Arhiva Mureșenilor, nr. 1524.

⁹¹ Arhiva Mureșenilor, nr. 787.

⁹² La 4 noiembrie 1873, după ce și-a rezolvat situația în cadrul armatei române, Moise Groza revenit în Transilvania, la Brașov, se căsătorește cu Elena Mureșianu. La cîteva zile după aceasta, soții Groza se vor stabili în București.

⁹³ Arhiva Mureșenilor, nr. 676.

⁹⁴ *Gazeta Transilvaniei*, număr jubilar, iunie, 1908, p. 122.

⁹⁵ Arhiva Mureșenilor, nr. 3765.

⁹⁶ *Gazeta Transilvaniei*, nr. 56, 2 august/21 iulie, 1877.

asupra importanței utilizării artileriei în bătălii, asupra perspectivelor acestei arme în desfășurarea luptelor⁹⁷.

Interesul cu care este urmărit războiul ruso-româno-turc de Marile Puteri, de opinia publică europeană apare și în corespondența lui Moise Groza. Astfel informează despre numeroșii specialiști militari, atașați de presă pe care îi întâlnește în pozițiile românești de la Dunăre⁹⁸ și, mai târziu, în jurul Plevnei⁹⁹. El selectează din impresiile lor ceea ce i se pare mai elocvent și le trimite celor de la Brașov. Astfel, după lupta din 6 septembrie, colonelul englez Wellesly, vizitând bateriile române, laudă purtarea tinerei artilerii și constată că ea „se poate de acum măsura cu camarazii săi din toate celelalte armate”¹⁰⁰, iar atașatul militar austriac, colonelul Berhzoldsheim, este „încântat de trupele române și atitudinea lor în ultima acțiune”¹⁰¹.

Această corespondență, importantă sursă de informare pentru redactorii gazetei și pentru cititorii publicației brașovene, exprimă, totodată, starea de spirit a ostașilor români. La începutul războiului, în lunile iunie—iulie, nerăbdarea de a lupta, de a trece Dunărea, răzbate din fiecare scrisoare: „Acum n-am ce-ți scrie, căci ședem trăind în așteptare ca fiecare zi să ne aducă ceva nou”¹⁰², sau „Eu sînt tot în Caracal, deși doresc a fi mai aproape de Dunăre, unde treburile sînt mai interesante. Bubuitul tunului românesc se aude pînă aici la 2 1/2 poște. Ce rău îmi pare că trebuie să le aud de la așa o depărtate”¹⁰³. Cu speranța în suflet, notează într-o altă scrisoare: „Dar această reacțiune nu cred că va mai putea dura mult, de aceea și așteptăm ca fiecare moment să ne dea semnalul în urma cărui armele bravilor români să deștepte toată Europa și mai mult pe acei care de veacuri n-au avut sau nu le-a convenit a ne vedea liberi și independenți și ne-a provocat a deveni prin arme”¹⁰⁴.

Cînd, în sfîrșit, armata română trece Dunărea, pentru a cuceri independența României, Moise Groza anunță: „Ziua de 16 (iunie — n.n.) a fost o zi solemnă, o zi de sărbătoare pentru armata română. De la această zi depinde mult, depinde poate, soarta țării noastre”¹⁰⁵. Greul războiului nu-l sperie, deoarece știind „pentru ce sînt aceste eforturi și încordări, din contra îmi vine să cred că nu fac destul și că țara pe care o iubesc așa de mult ar pretinde mai mult de la mine”¹⁰⁶.

Valoroasă sub aspect documentar, corespondența lui Moise Groza cu familia Mureșianu permite și definirea unor frumoase trăsături de caracter ale acestui bărbat, simbol al patriotismului ostașului român. Aflat mereu în primele rînduri, conduce fără teamă, sub ploaia gloanțelor vrăjmașe, coloanele române la atac. Atunci cînd „ofițerul cel cu barba mare, care este

⁹⁶ Gazeta Transilvaniei, nr. 56, 2 august/21 iulie, 1877.

⁹⁷ Arhiva Mureșenilor, nr. 3758; Gazeta Transilvaniei, nr. 71, 23/11 septembrie, 1877.

⁹⁸ Arhiva Mureșenilor, nr. 3758.

⁹⁹ Gazeta Transilvaniei, nr. 71, 23/11 septembrie, 1877.

¹⁰⁰ *Ibidem*.

¹⁰¹ *Ibidem*.

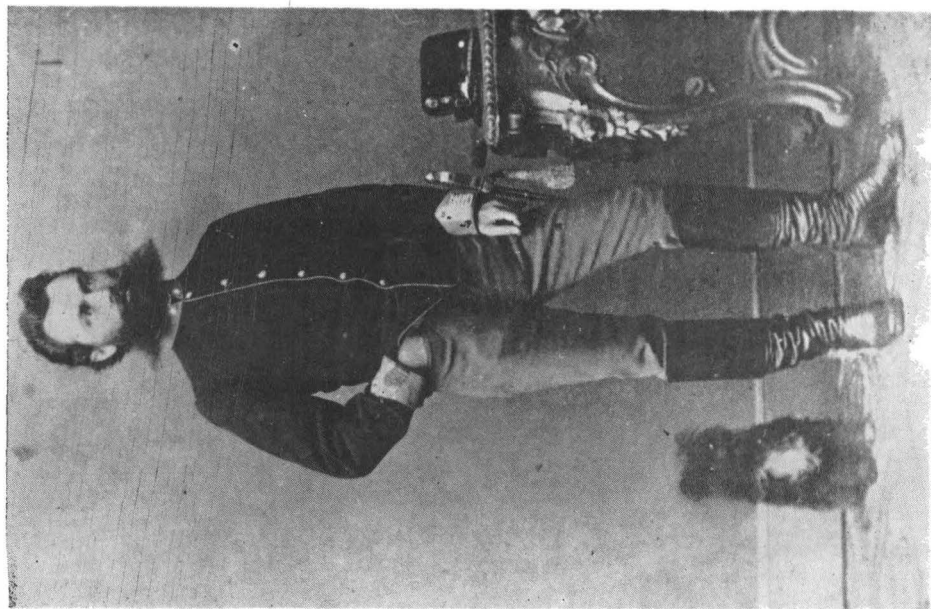
¹⁰² Arhiva Mureșenilor, nr. 4815.

¹⁰³ Arhiva Mureșenilor, nr. 4814.

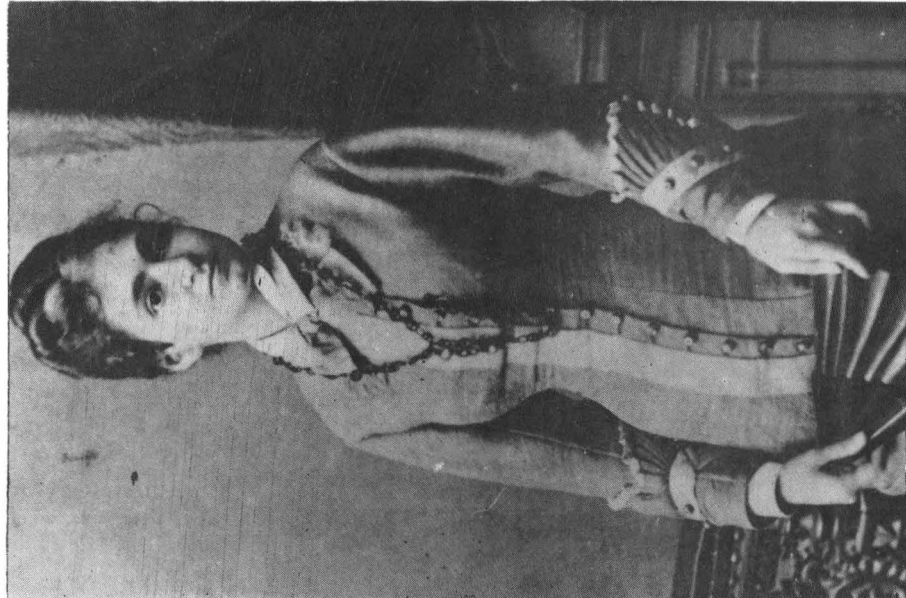
¹⁰⁴ Arhiva Mureșenilor, nr. 3755.

¹⁰⁵ Gazeta Transilvaniei, nr. 58, 9 august/28 iulie, 1877.

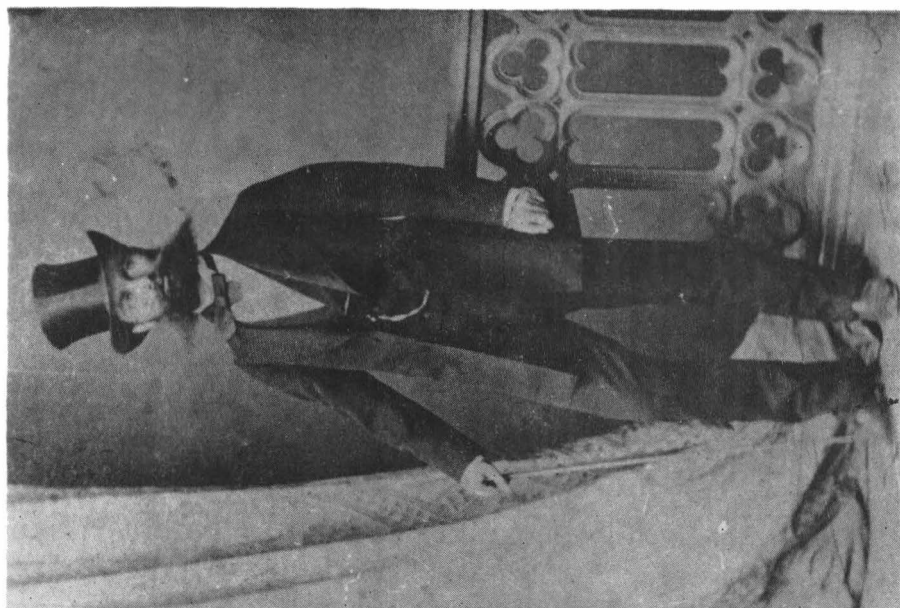
¹⁰⁶ Arhiva Mureșenilor, nr. 3762.

Moise Groza, sublocotenent.

Elena Mureșianu, soția lui Moise Groza.

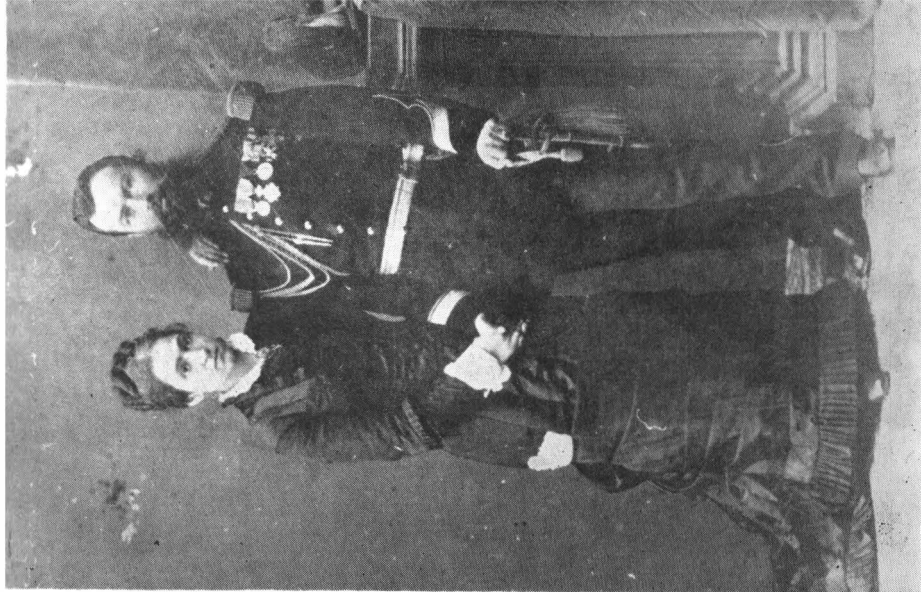
Moise Groza

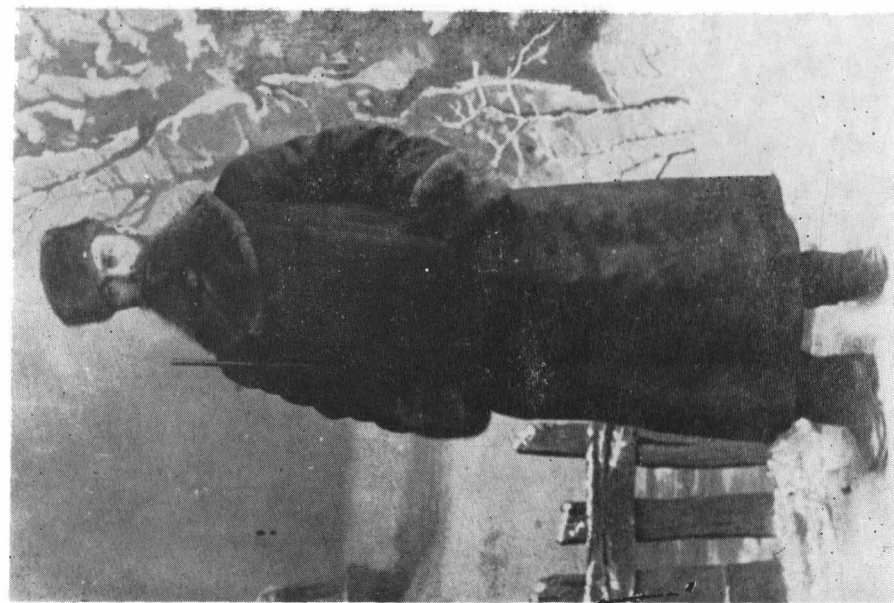
Sevastia și Elena Mureșianu, fiicele lui
Iacob Mureșianu.

Moise Groza, locotenent.

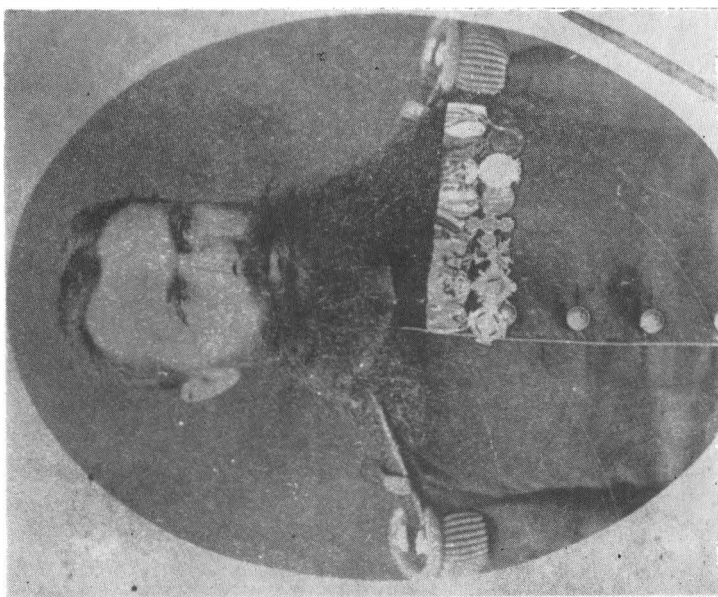
Soții Elena și Moise Groza, în anul 1878.

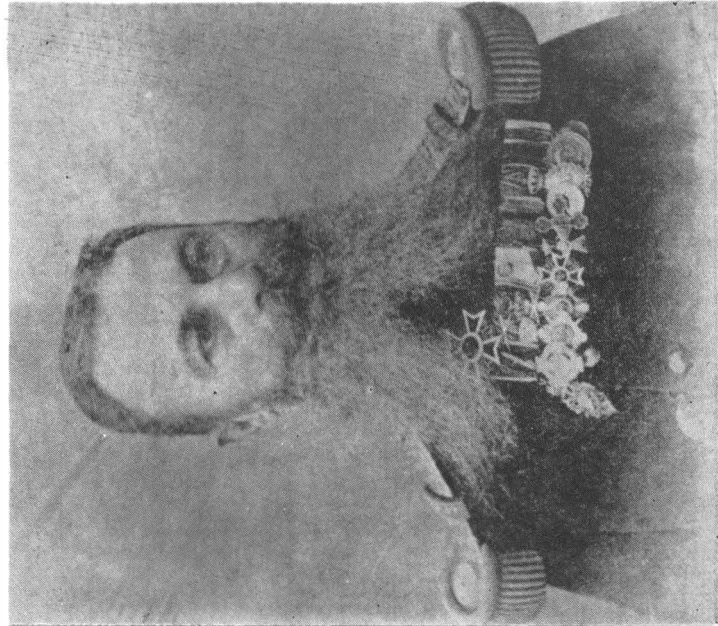
Moise Groza

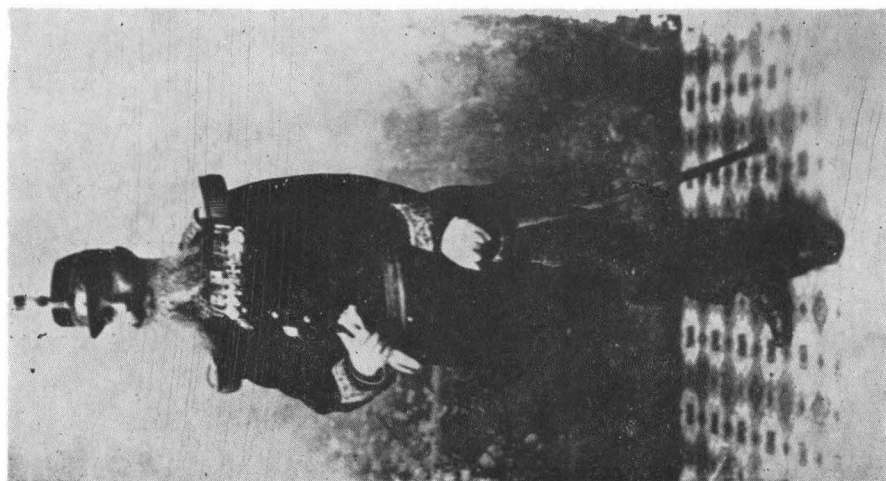
Soții Groza, în costume naționale românești din Banat

Moise Groza, maior.

Moise Groza, general.

Moise Groza, general.

Soții: Elena și Moise Groza. În ultimii ani ai vieții.

Appendix XL

Se prezintă la posturile A, B, C, D și E la DR, corespunzător. — Pentru seria 6 trusei 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 83

BRASIOVE, 208 September

1977.

Brasilia, 3 1988

Brasilia, 3 1988

Baruta se trezeste se-o simtina asupra su-
comandarii trairilor sale stindertului roman, care
primind a fosta plantata pe staturile inaltie dela
divizia, se cariera volind numai prin scire, ce
se omosca de perdetile enorme ce le au suferit
bravos batalione romane. Ajutor, pentru fratii
nostrii! Sariti la ajutoria bravilor dela Golesta
cari si-au versat sangele pentru patria! Acum

Learned related entities:

1964
 1965
 1966
 1967
 1968
 1969
 1970
 1971
 1972
 1973
 1974
 1975
 1976
 1977
 1978
 1979
 1980
 1981
 1982
 1983
 1984
 1985
 1986
 1987
 1988
 1989
 1990
 1991
 1992
 1993
 1994
 1995
 1996
 1997
 1998
 1999
 2000
 2001
 2002
 2003
 2004
 2005
 2006
 2007
 2008
 2009
 2010
 2011
 2012
 2013
 2014
 2015
 2016
 2017
 2018
 2019
 2020
 2021
 2022
 2023
 2024
 2025
 2026
 2027
 2028
 2029
 2030
 2031
 2032
 2033
 2034
 2035
 2036
 2037
 2038
 2039
 2040
 2041
 2042
 2043
 2044
 2045
 2046
 2047
 2048
 2049
 2050
 2051
 2052
 2053
 2054
 2055
 2056
 2057
 2058
 2059
 2060
 2061
 2062
 2063
 2064
 2065
 2066
 2067
 2068
 2069
 2070
 2071
 2072
 2073
 2074
 2075
 2076
 2077
 2078
 2079
 2080
 2081
 2082
 2083
 2084
 2085
 2086
 2087
 2088
 2089
 2090
 2091
 2092
 2093
 2094
 2095
 2096
 2097
 2098
 2099
 2100
 2101
 2102
 2103
 2104
 2105
 2106
 2107
 2108
 2109
 2110
 2111
 2112
 2113
 2114
 2115
 2116
 2117
 2118
 2119
 2120
 2121
 2122
 2123
 2124
 2125
 2126
 2127
 2128
 2129
 2130
 2131
 2132
 2133
 2134
 2135
 2136
 2137
 2138
 2139
 2140
 2141
 2142
 2143
 2144
 2145
 2146
 2147
 2148
 2149
 2150
 2151
 2152
 2153
 2154
 2155
 2156
 2157
 2158
 2159
 2160
 2161
 2162
 2163
 2164
 2165
 2166
 2167
 2168
 2169
 2170
 2171
 2172
 2173
 2174
 2175
 2176
 2177
 2178
 2179
 2180
 2181
 2182
 2183
 2184
 2185
 2186
 2187
 2188
 2189
 2190
 2191
 2192
 2193
 2194
 2195
 2196
 2197
 2198
 2199
 2200
 2201
 2202
 2203
 2204
 2205
 2206
 2207
 2208
 2209
 2210
 2211
 2212
 2213
 2214
 2215
 2216
 2217
 2218
 2219
 2220
 2221
 2222
 2223
 2224
 2225
 2226
 2227
 2228
 2229
 2230
 2231
 2232
 2233
 2234
 2235
 2236
 2237
 2238
 2239
 2240
 2241
 2242
 2243
 2244
 2245
 2246
 2247
 2248
 2249
 2250
 2251
 2252
 2253
 2254
 2255
 2256
 2257
 2258
 2259
 2260
 2261
 2262
 2263
 2264
 2265
 2266
 2267
 2268
 2269
 2270
 2271
 2272
 2273
 2274
 2275
 2276
 2277
 2278
 2279
 2280
 2281
 2282
 2283
 2284
 2285
 2286
 2287
 2288
 2289
 2290
 2291
 2292
 2293
 2294
 2295
 2296
 2297
 2298
 2299
 2300
 2301
 2302
 2303
 2304
 2305
 2306
 2307
 2308
 2309
 2310
 2311
 2312
 2313
 2314
 2315
 2316
 2317
 2318
 2319
 2320
 2321
 2322
 2323
 2324
 2325
 2326
 2327
 2328
 2329
 2330
 2331
 2332
 2333
 2334
 2335
 2336
 2337
 2338
 2339
 2340
 2341
 2342
 2343
 2344
 2345
 2346
 2347
 2348
 2349
 2350
 2351
 2352
 2353
 2354
 2355
 2356
 2357
 2358
 2359
 2360
 2361
 2362
 2363
 2364
 2365
 2366
 2367
 2368
 2369
 2370
 2371
 2372
 2373
 2374
 2375
 2376
 2377
 2378
 2379
 2380
 2381
 2382
 2383
 2384
 2385
 2386
 2387
 2388
 2389
 2390
 2391
 2392
 2393
 2394
 2395
 2396
 2397
 2398
 2399
 2400
 2401
 2402
 2403
 2404
 2405
 2406
 2407
 2408
 2409
 2410
 2411
 2412
 2413
 2414
 2415
 2416
 2417
 2418

[illegible]

La data 3 din 40 s'aua de stana a distananta a 4-
formata din : batalionul ala 2-lea de vasaori, batalionul
ala 2-lea din ala 5-lea regimant de linia. 1 batalion din
ala 12-lea a unita 24-lea din ala 14-lea regimant de
diviziuni. — punit spre abate in lina a 2-lea de linia

La Sirena di Comacina, così dice descritto in libro
de' viaggiatori, era ancora in uso in quel tempo, e si diceva
per la sua voce, che si diceva: "Sirena, Sirena, Sirena".

[illegible]

Depe a jurnalele de ordine si rusii, in sari d'impre-
sa si rumpere ambale, care se rumpant pentru a da a
dra. Abia au traites ascute, care si rumpu cu rigne
si mai prezenta, rami inte sau gale de mare. Tare tare
rumpu ardeandu a turalu, sau stindere
si mai multe arme. Romanii d'imprena cu rusii rumpu

Gold Medal — (Argentina's flag)

Paroiss. 13 Sept. 5. De l'arriver

La prima departure de la intrare în țară a fost în
4 decembrie, mai multe incendii au fost aprinse în
zona de frontieră, exploziuni mari în bazele militare.
Amplasamentele, principalele baze au fost distruse
complet, singura din rămășițe, unde generalul
a fost rănit, apoi a fost distrus. Din acea
zonă, din acea intrare a fost rănit și a fost rănit
într-un atac asupra la 11 decembrie, în zona

... la casa a un intarziu in procedura de aplicare,
... impozitarea Florent. Dato compari
... la Florent pana azi, la 14 e oare dupa
... ad au fost transportat la ambulatoriu, 200
... si eventual. Xel e incalzita a o creta la

... de pe câmpul războiului. Armată răsărită
... în două zile, pe lângă cele douăzeci și două
... de Curți Lene, unde Kuro Lene, care nu

Paris, 14 Sept. a. L'indignation suscitée par la mort de Thiers a été très grande. Les républicains modérés de ce pays ont été de la même opinion.

Bruxelles, 14 Sept. a. Les journaux de la capitale ont publié les journaux de la capitale.

Vara's, 15 Sept. a. Gervase's the same
get se intra in sfarsita liniea plina.
Paradise, 15 Sept. a. (Thames) la
de la doua [redacted] a [redacted] din, la
randa si deasupra lacu, unde se voru aia
bateri. In 17 si 14 baterii.

Gazeta Transilvaniei: a publicat cu regularitate scrisorile trimise de pe front de Moise Groza la rubrica „De pe cimpul de razbel — Corespondență particulară a Gazetei Transilvaniei“.

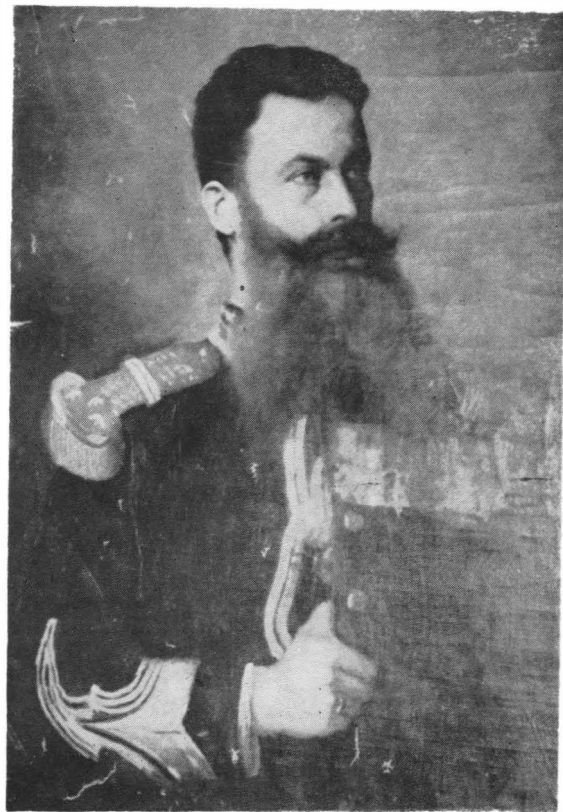
32. Septembrie 1911.

46

Atunci iubite linco.

Simtind scrisoarea ta din "16 mai" gra-
beser abt. cãpunte ca iind sine tãu
mãtos de si mult pot scrie mai des
din cauza lipsei de timp. Inca tu sa
fãzi mbrã noi din) ai putea cu drept
cu oãrã sãnu scrii mai des.
E multãmã sau de fãcãtori ascu-
na si la totã ce e fãcãta pãcu
si timorilor bãrãnu si nãu
pãnu de pãrã dar la multãmã cu
toamã ca cum aș fi si pãnu
tãrã si nu ai sã pãrã pe mãmã
ca nu scriu cã sãnt pã ocupã.
De dãmã de 4 usuri mã pãnu pe
la tãrã pãnu tãrã pãnu si mã
cãrã si fãcã si mã pãrã si mã
indãmã la cãrã la dãmã pe la cãrã
10%. Lã odatã mã dãmã si oã
dupã dãmã dar mãm de mãm
si tãrã si mãmã mãmã pã
a mãm dãmã unde scriu mãm
clãrã. Tãrã nãrã nãm aș dãmã
cãrã tãrã ne pãrã de la dãmã
mãm pãrã de pãrã. Tãrã
de ca si pãrã de mãmã
tãrã! —

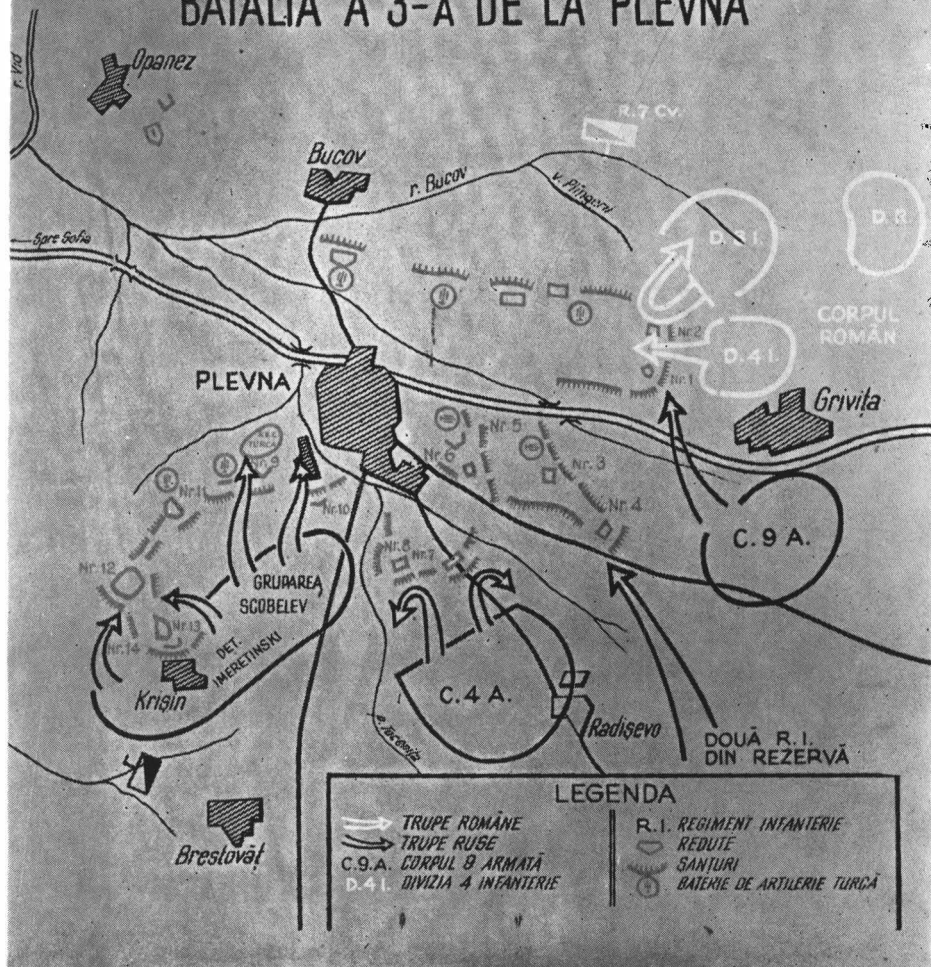

Moise Groza, colonel, tablou realizat de Octav Băncilă.

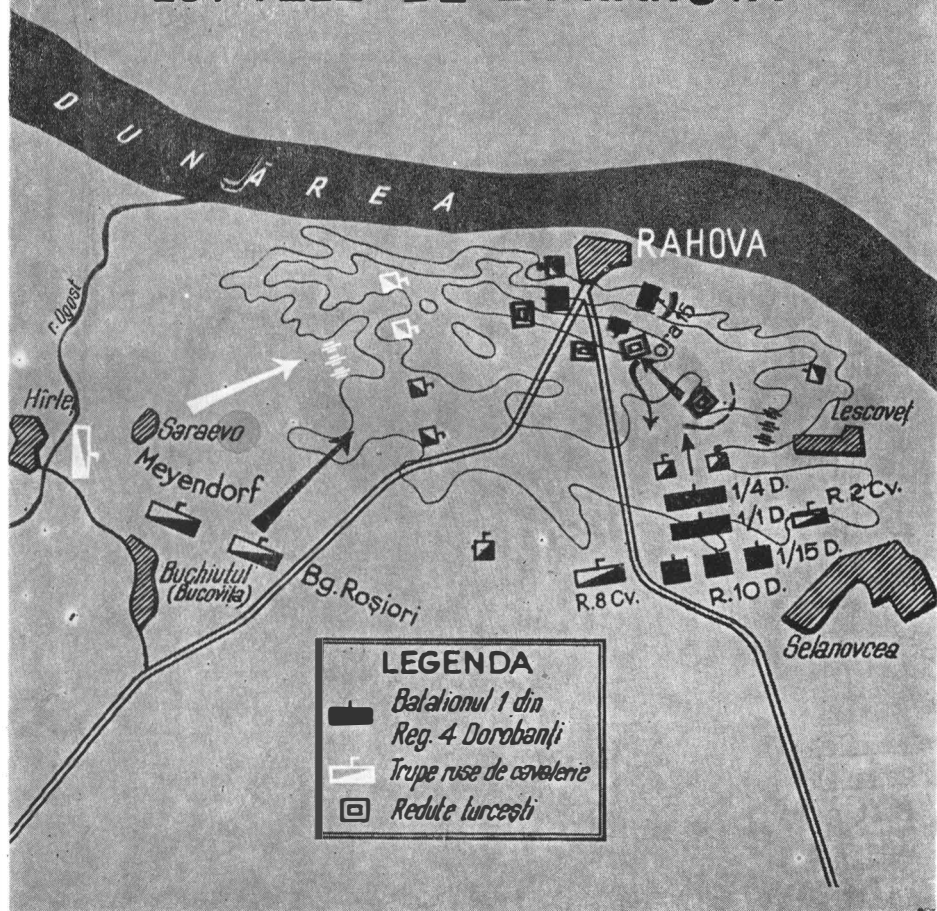

Maiorul Moise Groza — tablou cantemporan, realizat de artistul brașovean Eftimie Modilcă.

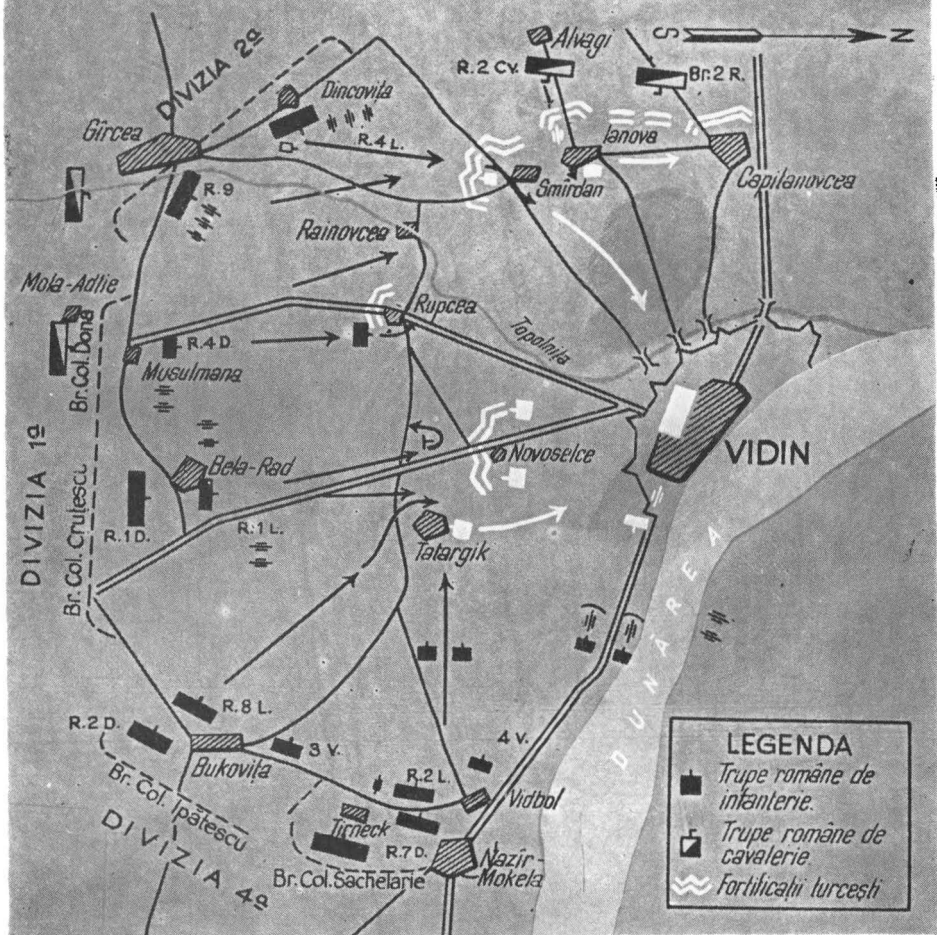
BĂTĂLIA A 3-A DE LA PLEVNA

LUPTLE DE LA RAHOVA

www.cimec.ro

dres" (fermecat — n.n.)¹⁰⁷ cum îl numeau soldații, este decorat, acesta mărturisește bucurios: „Sint vesel cînd văd că și voi ați putut auzi că mi-am făcut cu toată conștiința sacră, datoria pe care fiecare bun român trebuie a o face”¹⁰⁸. Modest, în descrierea luptelor de la Grivița, nu pomeneste nimic despre faptele sale eroice, fiind conștient că „iubita noastră țară are trebuință de brațele fiilor săi încît trebuie a ne uita pe noi însuși pentru salvarea ei”¹⁰⁹. Tabloul sumbru al războiului, cu cruzimile sale inerente îl impresionează și deplînge soarta răniților¹¹⁰, a populației din zona frontului¹¹¹. De asemenea, menționează comportarea deosebită a doctorilor români care, „în mod privat”¹¹², îngrijesc prizonierii turci, răniți, din Nicopole¹¹³.

Sint, desigur, toate aceste scrisori, mărturii ale unei atitudini demne, permanent credincioase înaltului ideal al independenței naționale. Moise Groza, poate fi considerat, fără a se greși cituși de puțin, simbolul modului superior în care românii din provinciile aflate sub stăpînire străină, și-au manifestat de-a lungul vremurilor, apartenența la poporul care și-a făcut din lupta pentru unitate și independență națională, pentru progres pe multiple planuri, țelul suprem al existenței sale multimilenare.

Un aspect interesant al problemei corespondenților Gazetei Transilvaniei îl reprezintă colaborarea dintre redacție și căpitanul Frederic Lachmann care, în anul 1877, a fost trimis în România cu misiunea de a transmite informații¹¹⁴. Oficial, era corespondent de presă al mai multor ziare din străinătate (Augsburger Allgemeine Zeitung”, „Schiesche Zeitung”, „Bund” etc.). În această calitate, la sfîrșitul lunii iulie 1877¹¹⁵, este atașat

¹⁰⁷ Arhiva Mureșenilor, dos. nr. 133 Eroismul și dăruirea care l-au caracterizat pe Moise Groza de-a lungul întregii sale activități în armata română au fost recompensate și prin numeroase decorații și medalii. Astfel, în timpul războiului de independență, pentru faptele sale de vitejie a fost decorat cu: „Virtutea Militară” fiind al 3-lea ofițer distincții cu această decorație (vezi Arhivele Statului București, M.St.M., dosar 113a fila 134), „Steaua României”, grad cavalier, ordinul rusesc „Sfînta Ana”, „Medalia apărătorilor independenței” și „Trecerea Dunării”. În decursul anilor, la acestea, s-au mai adăugat: „Semnul onorific de aur”, „Coroana României”, grad colonel și apoi grad comandor” și „Medalia jubilară Carol I”.

¹⁰⁸ Arhiva Mureșenilor, nr. 3768. După terminarea războiului de independență, maiorul Moise Groza (este avansat la gradul de căpitan și apoi de maior în cadrul campaniei din Bulgaria din 1877—1878, la interval de cîteva luni) își face datoria față de țară cu aceeași abnegație. Astfel, în cursul anilor 1878—1879 își aduce contribuția la întocmirea planului de întărire și apărare a orașului Tîrgoviște, face mai multe misiuni de recunoaștere la Dunăre, precum și lucrări geodezice și topografice în Dobrogea. De asemenea, de-a lungul anilor petrecuți în armata română participă la manevrele militare din anii 1882, 1883, 1894 etc., este însărcinat cu lucrările de revizie și stabilire a frontierelor cu Austro-Ungaria, misiune, pentru care în anul 1900 stă la Budapesta aproape 8 luni. Paralel cu această activitate, Moise Groza scrie numeroase lucrări și articole cu caracter militar, dovezi ale permanentei preocupări pentru îmbunătățirea organizării tactice și strategice a armatei române. După 24 de ani de serviciu în cadrul armatei, în anul 1908 este avansat general de divizie și trecut în rezervă. Consumat de boală, generalul Moise Groza, moare la 9 aprilie 1919, cu ochii ațintiți spre Obreja copilăriei sale, mulțumit sufletește de realizarea visului tinereții — făurirea statului național unitar român.

¹⁰⁹ Arhiva Mureșenilor, nr. 4814.

¹¹⁰ Arhiva Mureșenilor, nr. 3759, 3760.

¹¹¹ Arhiva Mureșenilor, nr. 3759, 3769, 3221.

¹¹² Arhiva Mureșenilor, nr. 3760.

¹¹³ *Ibidem*.

¹¹⁴ Vezi Mircea Gherman, *Consecințele politice ale războiului de independență asupra luptei de eliberare națională a românilor transilvăneni*. În prezentul volum.

¹¹⁵ Gazeta Transilvaniei, nr. 70, 28/8 septembrie, 1877.

pe lingă Divizia 4 a armatei române, ca observator de presă. În cursul lunii august, face cunoștință cu ginerele lui Iacob Mureșianu, căpitanul Moise Groza. Cei doi se înțeleg asupra colaborării în vederea trimerii la Brașov, la gazetă, a comunicatelor de presă referitoare la luptele de la Plevna. Aflăm acest lucru din scrisoarea lui Moise Groza către Elena Groza din 8 septembrie 1877: „corespondentul cu care am convenit a face această înlesnire o să plece pe vreo cîteva zile la București, unde eu îi voi trimite notițele și el va face corespondența din care îți va trimite cîte un exemplar, pe adresa ta, la Brașov ¹¹⁶”. Peste cîteva zile, în nr. 72 al Gazetei Transilvaniei apare, la rubrica „De pe cîmpul de resbel, corespondența specială a Gazetei Transilvaniei”, prima corespondență referitoare la luptele de la Grivița, din 29 august, trimisă de P. Lachmann. În afară de informațiile asupra desfășurării operațiunilor militare din acea zi, autorul face o serie de observații referitoare la comportarea armatei române. „De la comandant pînă la ultimul soldat — subliniază Lachmann — dovediră trupele un entuziasm, care merită toată lauda. Am fost surprins de atitudinea regimentelor române, care au luat parte la această acțiune. De la o trupă tînără, care primi astăzi botezul de foc, nu aș fi așteptat niciodată ca să se asvirle cu atîta înverșunare asupra infanteriei turcești recunoscută de valoroasă” ¹¹⁷.

În continuare, Lachmann a trimis Gazetei Transilvaniei descrieri amănunțite ale luptei de la Grivița din 30 august ¹¹⁸, ale situației armatei române după bătălie ¹¹⁹. Ca martor ocular la lupte, ca specialist în probleme militare, nu poate să nu recunoască: „Atitudinea trupei mi-a insuflat o stimă nemărginită. Românii au dovedit de astădată că valoarea lor se poate măsura cu aceea a oricărei armate, pentru că un foc ca acela, cu care au întîmpinat turcii din fortul Grivița pe asaltatori, face să se clatine și să se retragă de multe ori chiar și trupe bătrîne dedate la bătaie” ¹²⁰. Tot lui îi aparține și descrierea luptei din 7/19 octombrie 1877, a doua încercare temerară a românilor de a cuceri Grivița 2, cînd „trupele române se bătură și acuma ca întotdeauna cu cunoscuta lor bravură, și dacă n-au reușit de astădată a lua reduta, cauza a fost că turcii, care se aflau scutiți îndărătul fortificațiilor primiră în continu noi ajutoare, pe cînd rezervele române erau puține” ¹²¹. Comunicatele sale, cuprind și aprecieri asupra comportării unor ofițeri români, care s-au remarcat prin cutezanță și eroism. „Locotenent colonelul Voinescu, șeful statului major al diviziei IV, înainta cu coloana principală, iar bravul căpitan Groza din statul major, care deja în ultima luptă a dovedit ca și locotenentul colonel Voinescu o bravură extraordinară, merse cu batalionul de vînători spre a conduce trupele, îndată ce vor ajunge în ploaia de gloanțe, astfel, ca pierderile să fie cit se poate mai mici” ¹²².

¹¹⁶ Arhiva Mureșenilor, nr. 3769.

¹¹⁷ Gazeta Transilvaniei, nr. 72, 27/15 septembrie, 1877.

¹¹⁸ Gazeta Transilvaniei, nr. 73, 30/18 septembrie, 1877; Arhiva Mureșenilor, nr. 8344.

¹¹⁹ Gazeta Transilvaniei, nr. 74, 4 octombrie/22 septembrie, 1877; Arhiva Mureșenilor nr. 8345.

¹²⁰ Gazeta Transilvaniei, nr. 73, 30/18 septembrie, 1877; Arhiva Mureșenilor, nr. 8344.

¹²¹ Gazeta Transilvaniei, nr. 82, 1 noiembrie/20 octombrie, 1877; Arhiva Mureșenilor, nr. 8343.

¹²² Gazeta Transilvaniei, nr. 73, 30/18 septembrie, 1877; Arhiva Mureșenilor, nr. 8344.

În octombrie 1878, „conform dorinței maiorului Groza”¹²³, F. Lachmann trimite lui Aurel Mureșianu articolul „Festinel victoriei săvârșit la 8/29 octombrie”. Articolul apare în nr. 82 al gazetei, cu un preambul al redacției, în care se subliniază că rîndurile aparțin unei persoane competente care, din urma propriilor convingeri cîștigate asupra valorii soldatului român pe cîmpul de luptă, se simte satisfăcut a constata că bravului ostaș român i s-a dat de către populația Capitalei tributul de recunoștință, pe care toți românii îl datorează”¹²⁴. Lachmann alătură materialului și o scrisoare prin care îl roagă pe redactorul gazetei să-i trimită, cînd îi va apare articolul, citeva exemplare ale acestei foi mult apreciate”¹²⁵. De asemenea, face apel la prestația publicației și la legăturile Mureșenilor cu presa din România, pentru ca articolul său să fie reprodus și în celelalte foi din București¹²⁶.

Prezentarea, pe scurt, a momentelor semnificative ale colaborării temporare dintre redactorii Gazetei Transilvaniei și Frederic Lachmann, necesită, în continuare explicarea considerentelor care i-au stat la bază. Nu cunoaștem dacă Mureșenii sau Moise Groza au știut adevărata „ocupație” a lui Lachmann, deși înclinăm să credem că nu au cunoscut-o. Clar este însă faptul că în condițiile în care autoritățile austro-ungare puneau numeroase stavile corespondenței cu România și, mai ales, informării gazetei cu știri de pe front, redactorii au apelat la cel căruia frontierele nu-i erau închise — Lachmann. Semnătura sa apare clar pe manuscrisele comunicatelor trimise, documente aflate astăzi în Arhiva Mureșenilor¹²⁷. Rîndurile sale au probitatea martorului principal, căci Lachmann asistă și chiar participă la bătălii. Mai mult, în lupta de la Grivița din 29 august, salvează un tun românesc, fapt consemnat de ziarul *L'Orient* și de *Gazeta Transilvaniei*¹²⁸. Această atitudine precum și relatările venite din partea sa, agent ofițer în armata austriacă, constituie pentru *Gazeta Transilvaniei* încă o ripostă dată presei și opiniei publice turco-file din Austro-Ungaria.

* * *

În scopul unei temeinice documentări, dar și informări a cititorilor asupra evenimentelor din Balcani, redactorii Gazetei Transilvaniei au acordat o mare importanță presei românești și străine din care însă au selecționat cu discernămint realitatea. Coroborarea știrilor primite de la colaboratorii particulari ai gazetei cu datele publicate în ziarele din România și din străinătate a permis complexa prezentare a războiului ruso-româno-turc. Astfel, pe lângă permanenta rubrică „Resbelul”, adevărată sinteză a informațiilor, în paginile publicației întîlnim știri referitoare la desfășurarea operațiunilor militare din Balcani, la poziția Marilor Puteri europene față de acest eveniment, la atitudinea Serbiei și Greciei, care vedeau acum un prilej și pentru ele de a-și elibera popoarele de asuprirea turcă. Deseori sînt date publicității articole sau fragmente din articolele apărute în ziarele de dincolo de Carpați.

¹²³ Arhiva Mureșenilor, nr. 999.

¹²⁴ *Gazeta Transilvaniei*, nr. 82, 27/15 octombrie, 1877.

¹²⁵ Arhiva Mureșenilor, nr. 999.

¹²⁶ *Ibidem*.

¹²⁷ Arhiva Mureșenilor nr. 8343—8345, 8347, 8348, 8350.

¹²⁸ *Gazeta Transilvaniei*, nr. 71, 23/11 septembrie, 1877.

de multe ori corespondențe ale trimișilor acestor ziare de pe front¹²⁹ sau comunicate oficiale asupra operațiunilor militare. Dintre ziarele românești care au fost mult citate în paginile Gazetei Transilvaniei notăm „Românul”, „România liberă”, „Monitorul oficial” și uneori „L'Orient” și „Pressa”. Totodată, știrile furnizate, mai ales de agenția engleză „Havas” și de agenția rusă vin să completeze, în aproape fiecare număr, tabloul evenimentelor politice și militare din anii 1877—1878.

Paralel cu prezentarea cât mai veridică a războiului de independență, grija „de căpetenie a gazetei era să respingă calomniile care cădeau după un plan sistematic asupra numelui românesc”¹³⁰. Sînt combătute cu hotărîre și probitate știrile eronate, afirmațiile gratuite pe care le dau publicității o serie de ziare filoturce din Imperiul Austro-Ungar¹³¹ și, ca o replică la această *campanie*, în gazetă apar aprecieri obiective asupra României și armatei sale. „Ce rezultat a avut ajutorul românilor, cît de brav s-au ținut tinerele trupe române, ce eroism au dovedit voinicii dorobanți, ce mari și neperitoare merite și-a cîștigat în combaterea Plevnei artileria română, o spun toate foile lumii”¹³² subliniază Aurel Mureșianu în remarcabilul articol de fond „1877” publicat în ultimul număr al Gazetei Transilvaniei pe acest an.

Aceste aprecieri, dovezi ale „interesului general ce se manifestă astăzi în toată Europa pentru soarta poporului român de la Dunăre”¹³³ sînt publicate cu regularitate în paginile gazetei, atît pentru informarea cititorilor asupra poziției presei europene față de *cauza României* cît mai ales pentru evidențierea bilanțului participării la războiul ruso-turc. „Niciodată nu s-ar fi putut bucura România de simpatiile, de sprijinul moral al lumii civilizate într-un asemenea grad, dacă armata română nu și-ar fi împlinit atît de bine datoria pe cîmpul de luptă”— afirmă Aurel Mureșianu, în articolul de fond „Presa europeană și România”. Rîndurile ziaristului brașovean, tipărite în primăvara anului 1878, „cînd *cauza României* devenise în Europa o cauză a libertății și progresului”¹³⁴ sînt o mărturie a modului, în care, de-a lungului desfășurării războiului româno-ruso-turc, Gazeta Transilvaniei a oglindit prin publicarea integral sau fragmentar a unor articole din presa europeană, atitudinea acesteia față de problema orientală și România. Astfel, cu multă simpatie opinia publică din Grecia a urmărit desfășurarea războiului de independență, iar presa elenă, pe lîngă informațiile la zi a reprodus articole referitoare la acest eveniment după „L'Independence Belge”, „Românul”, „Reforma”¹³⁵. Într-unul dintre comentariile sale, ziarul democrat elen „Rhigas” își exprimă „bucuria de a comunica tot ceea ce a demonstrat că acest popor frate este plin de viață și în consecință, demn de misiunea care prin poziția sa geografică i se rezervă la renașterea viitoare a Orientului”¹³⁶.

¹²⁹ Gazeta Transilvaniei, nr. 66, 6 septembrie/25 august, 1877; nr. 93, 9 decembrie/27 noiembrie 1877; nr. 96, 20/8 decembrie, 1877.

¹³⁰ Sextil Pușcariu, *Op. cit.*, p. 197.

¹³¹ Gazeta Transilvaniei, nr. 56, 2 august/21 iulie, 1877; nr. 60, 16/4 august 1877, nr. 67, 9 septembrie/28 august 1877, nr. 73, 30/18 septembrie, 1877.

¹³² Gazeta Transilvaniei, nr. 102, 30 decembrie, 1877.

¹³³ Gazeta Transilvaniei, nr. 19, 19/21 martie, 1878.

¹³⁴ *Ibidem*.

¹³⁵ Gazeta Transilvaniei nr. 62, 23/11 august, 1877

¹³⁶ *Ibidem*.

Tot în paginile acestei publicații apar și opiniile unor personalități elene despre poporul român. „Românul — se arată într-un astfel de articol — afară de iubirea-i către patrie, nu-i lipsește nici curajul, nici bărbăția iubind regula și disciplina, de aceea devine soldat brav și folositor”¹³⁷. Solidaritatea grecilor cu cauza dreaptă a poporului român este exprimată și de ciclul de conferințe pe care le ține în perioada anilor 1877—1878, literatul Th. A. Pachides în orașele Brăila și București cu scopul ajutorării răniților și a Crucii Roșii din România¹³⁸.

Omniprezent a fost războiul de independență și în presa apuseană. Pe lângă ziarele filoturce din Austro-Ungaria numeroase sînt publicațiile din Viena¹³⁹, Berlin¹⁴⁰, Roma¹⁴¹ sau Londra¹⁴² care acordă în coloanele lor un spațiu larg acestui eveniment. Direct din ele sau prin intermediul presei române, gazeta va informa cititorii despre opinia cercurilor politice apusene. „Armata română a primit botezul de foc și sînge și trebuie să recunoaștem că românii mult batjocoriți s-au bătut după însuși mărturia corespondenților englezi peste așteptare de bine. Ajutorul ce-l dau românii rușilor e dar însemnat și cade greu în cumpănă”¹⁴³ consemnează „Neue Freie Presse”.

În urma luptei de la Grivița, din 27—30 august 1877, ziarele germane „National Zeitung” și „Norddeutsch Allgemeine Zeitung” arată: „armata română a trecut printr-o școală bună și ea este formată după principiile tacticii moderne”¹⁴⁴, iar corespondentul ziarului „Politische Correspondenz” specifică într-o telegramă că „românii s-au ținut în acea luptă bravi (30 august — n.n.)”¹⁴⁵.

Inițial defavorabilă cauzei luptei poporului român, presa engleză se va ocupa cu atenție de cursul evenimentelor¹⁴⁶. Însă de-a lungul desfășurării operațiunilor militare pe frontul din Bulgaria, o parte din ziarele britanice, ai căror corespondenți „au urmat armata română pe cîmpul de luptă și i-au văzut faptele”¹⁴⁷ își vor schimba opinia.

„Una din surprizele acestui război a fost neașteptata valoare și vitejia arătată de trupele române, eficacitatea și solidaritatea armatei române”, scrie ziarul „The Daily-News”. Și continuă același corespondent: „Mărturisesc că... nimeni nu a fost mai surprins decît mine, cînd am văzut pe români purtîndu-se într-un mod în adevărat splendid”. Ca urmare, România, conchide observatorul englez, a „cîștigat în ochii Europei o poziție diferită de cea pe care o avusese pînă acum” căci „se va ține cont de armata română cînd se vor face schimbări în harta Europei, relative la România”¹⁴⁸. Și cores-

¹³⁷ *Ibidem*.

¹³⁸ Arhivele statului București, microfilmul Austria, rola 175, cadrele nr. 298—299, 300.

¹³⁹ Gazeta Transilvaniei, nr. 63, 26/14 august, 1877.

¹⁴⁰ Gazeta Transilvaniei, nr. 65, 2 septembrie/21 august, 1877.

¹⁴¹ Gazeta Transilvaniei, nr. 75, 7 octombrie/25 octombrie, 1877; nr. 81, 28/16 octombrie, 1877.

¹⁴² Gazeta Transilvaniei, nr. 84, 8 noiembrie/27 octombrie, 1877.

¹⁴³ Gazeta Transilvaniei, nr. 72, 27/15 septembrie, 1877.

¹⁴⁴ Gazeta Transilvaniei, nr. 73, 30/18 septembrie, 1877.

¹⁴⁵ Gazeta Transilvaniei, nr. 65, 2 septembrie/21 august, 1877.

¹⁴⁶ R a d u R o s e t t i, *Cîteva extrase din presa engleză, 1877—1878* în Anuarul Institutului de istorie națională, IV, 1926—1927, București, 1929, p. 365—389.

¹⁴⁷ *Idem*. p. 366.

¹⁴⁸ Gazeta Transilvaniei, nr. 86, 15/3 noiembrie, 1877.

pondentul ziarului „The Times”, care în mai 1877 afirma că „soldatul român nu se bucură de reputația unei dorinți aprigi de a lupta și . . . îi plac uniformele strălucitoare și viața ușoară ca proiectilele și lupta corp la corp”¹⁴⁹, după atacul din 7/19 octombrie asupra Griviței 2 (Plevniției), recunoaște că trupele române s-au luptat cu „mare bravură . . . ele au căzut dar au căzut într-un mod foarte onorabil, acolo unde era aproape imposibil a reuși”¹⁵⁰.

Cu multă simpatie a urmărit și poporul italian evenimentele din Balcani. „Eroul Italiei . . . care a contribuit atât de mult la unitatea Italiei, generalul Garibaldi”¹⁵¹ trimite la 8 octombrie 1877 de la Caprera, prin intermediul ziarului „Gazetta de la Capitale” un mesaj către „eroicii frați de la Dunăre”. „Descendenții vechilor noastre legiuni, romanii, se luptă astăzi cu eroism pe țărmul Dunării, pentru independența lor” — notează marele patriot italian. Și continuă: „îmi pare că este bine a face să se audă o aplaudare din partea Capitalei vechii lumi și a Italiei întregi, îndreptată valoroaselor noastre rude”¹⁵².

Cu toate că guvernul italian, sub presiunea Marilor Puteri nu va recunoaște independența statului român decît în anul 1879¹⁵³, presa italiană, care a urmărit cu atenție desfășurarea conflictului din Balcani, publică numeroase note și articole favorabile României¹⁵⁴. În paginile ziarelor „Reforma”¹⁵⁵, „Il Dovere”¹⁵⁶ sau „Il Diritto”¹⁵⁷ sînt făcute aprecieri referitoare la comportarea ostașilor români, la perspectivele politice ale României după încheierea războiului. „Intrați în luptă, românii au dat proba de o vitejie singulară, de-o valoare tactică puțin comună” — consemnează ziarul din Roma „Il Dovere”. Datoria italienilor — arată aceeași publicație este de a saluta „. . . cu o sinceră bucurie redeşptarea unui popor de care sîntem legați prin legături de rudenie atât de strînse . . .”. Căci, „dacă România va ști a profita de poziția ce i-au creat-o evenimentele și propria ei valoare, ea va deveni puternicul centru al unui grup de naționalități, care-i vor asigura un post eminent în Europa și o înaltă misiune civilizatoare și umanitară”¹⁵⁸, concluzionează ziarul italian.

Apreciată pe bună dreptate de Al. Papiu Ilarian ca „singura școală politică” a românilor transilvăneni¹⁵⁹ Gazeta Transilvaniei a fost, faptele prezentate de noi în lucrare o atestă, deosebit de grăitor, cu deosebire în aceste momente în care s-a hotărît soarta României, ca stat de sine stătător, liber suveran, o tribună de luptă pentru unitate și independență națională. Apellînd, la surse dintre cele mai autorizate numerele Gazetei Transilvaniei publicate în această perioadă, au fost nu numai principala sursă pentru cu-

¹⁴⁹ Radu Rosetti, *Op. cit.*, p. 366

¹⁵⁰ Gazeta Transilvaniei, nr. 84, 8 noiembrie/27 octombrie, 1877.

¹⁵¹ Gazeta Transilvaniei, nr. 81, 28/16 octombrie, 1877.

¹⁵² *Ibidem*.

¹⁵³ Vasile Netea, C. A. Rosetti, Editura științifică, București, 1970, p. 326.

¹⁵⁴ *Ibidem*; Gazeta Transilvaniei, nr. 39, 3 iunie/22 mai 1877.

¹⁵⁵ *Ibidem*.

¹⁵⁶ Gazeta Transilvaniei, nr. 75, 7 octombrie/25 septembrie, 1887.

¹⁵⁷ *Ibidem*.

¹⁵⁸ *Ibidem*.

¹⁵⁹ Al. Papiu Ilarian, *Istoria românilor din Dacia Superioară*, vol. I, cap. 75, p. 129—132.

noașterea mersului evenimentelor, ci și manifestări ale unei atitudini implicate, angajate a românilor transilvăneni în lupta poporului român pentru împlinirea unui deziderat, niciodată stins în conștiințe — independența națională.

În contextul luptei pentru independență, publicația brașoveană are marele merit de a fi relevat românilor din provinciile aflate sub stăpânire străină, necesitatea sprijinirii prin toate mijloacele a cauzei comune, de a fi conștientizat și unit sub un singur stindard de luptă acțiunile acestora, dându-le sens și semnificații pe deplin concordante cu imperativele momentului. Și, fapt deosebit de important Gazeta Transilvaniei consecventă principiilor sale de bază a reușit ca și în această perioadă să depășească caracterul provincial care a grevat asupra atitudinii altor publicații românești să fie un purtător de cuvânt al aspirațiilor românilor, din toate provinciile românești. Conchizînd, putem aprecia, pe bună dreptate că Gazeta Transilvaniei și-a adus o contribuție de prestigiu la obținerea independenței, afirmarea României ca stat suveran pe arena europeană, la continuarea procesului de desăvîrșire a unității naționale, finalizat la 1 decembrie 1918.

CONTRIBUȚIA BRAȘOVULUI LA SPRIJINIREA RĂZBOIULUI PENTRU INDEPENDENȚA DE STAT A ROMÂNIEI

de ȘTEFAN SUCIU

Ca și în alte momente cruciale din istoria poporului nostru, solidaritatea națională s-a manifestat activ și în timpul evenimentelor care au dus la proclamarea și apoi la consfătuirea independenței de stat a României. Trecînd peste nenumărate opreliști, românii transilvăneni au acordat un sprijin substanțial fraților lor de peste mînti atît prin ajutoarele materiale trimise, cît și prin participarea directă, ca voluntari, pe cîmpul de luptă. Această solidaritate a românilor de pe ambele versanți ale Carpaților își are rădăcinile în legăturile economice, politice și culturale ce au existat neîntrerupt între cele trei țări române.

În împrejurimile istorice cînd românii au fost nevoiți, ca și alte popoare europene, să viețuiască în state separate, Brașovul, veche vatră strămoască, a constituit centrul principal în menținerea și dezvoltarea legăturilor economice, politice și cultural-spirituale ale Transilvaniei cu Țara Românească și Moldova¹.

În mijlocul secolului al XIX-lea, datorită dezvoltării comerciale și industriale, s-a dezvoltat la Brașov o numeroasă burghezie românească care domina întreaga viață economică a orașului și împrejurimile. Mulți dintre negustorii brașoveni cu situație materială bună erau, în limitele concepției și intereselor burgheze, luptători pentru emanciparea poporului român și susținători ai progresului cultural².

Alături de aceștia își desfășurau activitatea în Brașov mai mulți intelectuali militanți români în frunte cu George Barițiu, Iacob Mureșianu, Iosif Barac, Aron Densușianu și alții. Patriotismul inflăcărât a unit această intelectualitate cu burghezia progresistă brașoveană într-o luptă comună pentru emanciparea socială și națională a românilor aflați sub dominația Imperiului austro-ungar. Această unitate s-a manifestat din plin și în timpul războiului de independență.

Un mijloc și totodată un exemplu de solidaritate românească pentru ajutorarea armatei române l-a constituit și acele acțiuni patriotice cu carac-

¹ Ștefan Pascu, *Marea Adunare Națională de la Alba Iulia*, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj, 1968, p. 18.

² Vasile Netea, *George Barițiu, viața și activitatea sa*, București, 1966, p. 58.

ter de masă prin care românii transilvăneni au oferit numeroase ofrande în bani, obiecte de îmbrăcăminte, alimente, medicamente, și altele. În acest scop se creează comitele de sprijin a luptei pentru independență.

După constituirea, la 5 mai 1877, a Comitetului femeilor române din Sibiu, marele cărturar și patriot George Barițiu, în „Epistola respectuoasă către femeile noastre” din 7/19 mai 1877³ elogiază acțiunile întreprinse de către „națiunea întreagă, bărbați și femei, juni și june” pentru ajutorarea armatei române, lansind în același timp un apel călduros pentru înființarea altor comitate urbane și rurale, venindu-se astfel în sprijinul ostașilor români deoarece sînt „frați ai noștri care se bat și-și varsă sîngele pentru existența patriei și a națiunii, pentru libertate”.

Odată cu apelul lui George Barițiu, Sevastiana Mureșianu, soția lui Jacob Mureșianu, publică o scrisoare prin care anunță că „pentru a veni în ajutorul fraților de un sînge care sînt aflați în suferințe și cu atît mai virtos întru ajutorul eroilor români care sîngerează în lupta pentru apărarea existenței naționale române” oferă 30 kg de scame și bandaje, invitind toate „surorile române” să-i urmeze exemplul⁴.

În urma publicării acestor apeluri, în ziua de 10/22 mai 1877⁵ are loc în localul Casinei române (str. Poarta Scheilor nr.3) adunarea românilor din Brașov, convocată din inițiativa lui Diamandi I. Manole cu scopul de a se organiza acțiuni de sprijinire a războiului de independență. Pentru coordonarea acestor acțiuni se alege, la propunerea lui Iulian Filipescu, „Comitetul românilor din Brașov pentru ajutorarea soldaților răniți din România”, format din 15 membri și anume: Dimitrie Enciovici, Ioan Petric, Nicolae Th. Ciurcu, Aron Densușeanu, Constantin Sterie, Ioan Stinghe, Ioan M. Burbea, George Persianu, Diamandi Manole, Dr. Ioan Neagoe, Bartolomeu Baiulescu, Ioan Lengher, George B. Pop, Iulian Filipescu și I. Lapedat. Președinte este ales Diamandi Manole, secretar Ioan Lapedat, iar casier Nicolae Th. Ciurcu.

În cadrul ședinței de constituire a comitetului s-au purtat discuții referitoare la sfera de acțiune, hotărîndu-se în final: comitetul să-și reglementeze activitatea sa și să publice în ziarele românești de dincoace de Carpați rezultatul ședinței de față, provocînd și pe alți români de inimă să imite exemplul brașovenilor⁶.

Acest indemn va fi cuprins și în „Apelul filantropic” elaborat de comitet după alegerea sa și în care se arată: „Frații noștri de dincolo, puși în dura necesitate de ași apăra cu arma averea și existența, vocea carității vine a reclama de la umanitate ajutor și alinare”⁷.

³ „Gazeta Transilvaniei” nr. 35 din 20/8 mai 1877

⁴ Ibidem.

⁵ Arhivele Statului Brașov, fond Primăria Brașov, Acte prezidiale, 1877, nr. 232, fila 7: „Gazeta Transilvaniei”, nr. 37 din 15/27 mai 1877; cf.: Valeriu L. Bologa, — Ajutorul românilor ardeleni pentru răniții războiului independenței, Sibiu 1941; Paul Abrudan, Contribuția materială și financiară a românilor transilvăneni în sprijinul războiului pentru independență din 1877—1878, activitatea centrului de colectare din Brașov, în „Transilvania” nr. 9/1976, p. 45—46.

⁶ Arhive Statului Brașov, fond Primăria Brașov acte prezidiale, 1877, nr. 232. fila 8

⁷ „Gazeta Transilvaniei” nr. 37, din 15/27 mai 1877

Aceeași dorință de a veni în sprijinul fraților de peste munți în lupta pentru neatinare au manifestat-o și făgărăsenii. A doua zi după constituirea comitetului din Brașov, la 11/23 mai 1877 femeile române din Făgăraș au format un comitet în vederea ajutorării soldaților români răniți „pe cîmpul bătăliei pentru libertate”. Comitetul era format din 12 membre avînd ca președintă pe Anastasia Popoescu⁸.

Format din cele mai de seamă personalități ale vieții economice și culturale, comitetul din Brașov a desfășurat chiar din prima zi a existenței sale o vastă activitate — prin presă, conferințe, manifestări culturale — de mobilizare a tuturor categoriilor sociale pentru participarea lor la acțiunile de ajutorare a soldaților români care luptau eroic pentru apărarea independenței României. Spre Brașov se îndreptau contribuții bănești și în alte forme din toate colțurile Transilvaniei. Demn de remarcat este faptul că paralel cu acest comitet își desfășura activitatea de colectare a ofrandelor în articole de îmbrăcăminte, bandaje, scame, etc. un comitet alcătuit din femei în frunte cu Hareti Stănescu, membră în Comitetul Reuniunii femeilor române din Brașov în perioada 1873—1882⁹.

Primele donații bănești ale brașovenilor s-au făcut în ziua de 10/22 mai 1877 în adunarea de înființare a comitetului de ajutorare a soldaților răniți. Un număr de 78 de persoane, prezente la adunare, au subscris 7 232,75 franci aur și 157 florini¹⁰. Din această sumă, la data de 13/25 mai s-au trimis la Crucea roșie din București 7 125 franci. În scrisoarea de mulțumire, datată 17 mai 1877, Dimitrie Ghica și Ioan Boboc, președinte și, respectiv, secretar, se arată: „vă rugăm, domnule președinte, să exprimați fraților din Brașov recunoștința vie a comitetului „Crucea Roșie” și în special ce a subsemnaților pentru această donațiune nu numai suma însemnată a donațiunii, ci în special iuțea faptului arată dovada clară a simpatiei și a dragostei”¹¹.

În zilele de 14—15 mai 1877 românii din Schei mai contribuie cu 432 franci aur și 56 florini, la care se mai adaugă cantități însemnate de scame și fășii¹². Aceste contribuții, împreună cu diferența de 415 franci aur din prima donație, au fost trimise, de asemenea, la București¹³.

Deși abia înființate, activitatea comitetelor de sprijinire a războiului de neatinare a provocat o puternică reacție din partea guvernului de la Budapesta, prezidat de contele Kálmán Tisza, care, din teama ca românii din Transilvania să nu-și intensifice lupta de eliberare națională „a dezlănțuit prin ziarele „Hon”, „Magyar Polgar”, „Hirnök”, „Kelet” și altele o campanie împotriva comitetelor românești și în primul rînd împotriva femeilor, considerate ca instigatoare împotriva statului maghiar, războiul României

⁸ *Ibidem*, nr. 38 din 19/31 mai 1877

⁹ Reuniunea femeilor române din Brașov, raport despre festivitățile jubileului ei semi-centenar, Brașov, 1902, Tipografia A. Mureșianu, p. 87—88

¹⁰ Arhivlele Statului Brașov, fond Primăria Brașov, 1877, nr. 232, fila 4; Muzeul primei școli românești din Schei—Brașov, dosar 1877, lista 1; „Gazeta Transilvaniei” nr. 39, din 22 mai /3 iunie 1877.

¹¹ „Gazeta Transilvaniei” nr. 41 din 29 mai/10 iunie 1877

¹² Muzeul primei școli românești din Schei—Brașov, dosar 1877, lista 2.

¹³ Arhivlele Statului Brașov, fond Primăria Brașov, acte prezidiale, 1877, nr. 232, filele 10—11.

fiind considerat ca un act de „felonie” și „rebeliune”¹⁴. La începutul lunii iunie ziarul „Kelet” scria, referindu-se la ajutorarea soldaților români răniți, că: „nu se poate tolera ajutorarea unei armate care poate aduce în primejdie chiar existența Ungariei, a unor soldați care, vindecați, ar putea să ridice armata împotriva ei”¹⁵.

Concomitent cu aceste atacuri șovine, ofensatoare, se iau măsuri de supraveghere și urmărire a acțiunilor întreprinse de români. Într-o scrisoare adresată directorului „Gazetei Transilvaniei” mai mulți români din Făgăraș se plîng că scrisorile pe care le primesc sînt toate cenzurate¹⁶. La fel sînt supuși urmăririi și călătorii străini aflați cu pașaport în județ. Cu ordinul 349 din 14 26 mai 1877, prefectul comitatului Brașov cere tuturor primărilor, notarilor și juzilor, „ca urmare a izbucnirii războiului ruso-turc în învecinatul principat România” să supravegheze cu cea mai mare atenție persoanele care sosesc cu pașaport, urmînd ca indivizii suspecti să fie arestați¹⁷.

Autoritățile guvernamentale nu s-au mulțumit însă numai cu aceste manifestații de intimidare, ci, temîndu-se de noi acțiuni politice ale românilor transilvăneni de solidaritate cu România, au trecut a interzicerea funcționării comitetelor românești de ajutorare a soldaților români răniți.

La data de 28 mai 1877¹⁸ prefectul comitetului Brașov, Szentivany Gyula, cu nr. 325 prezidial, referindu-se la ordinul 425 din 24 mai 1877 al ministrului de interne de la Budapesta, cere primarului din Brașov să dizolve neîntîrziat comitetul românilor din Brașov pentru ajutorarea soldaților răniți din România. Totodată se interzice întemeierea de noi comitete de ajutorare, specificîndu-se că particularii pot strînge pentru răniții oricărei părți beligerante ajutoare în îmbrăcăminte, articole sanitare și bani.

Căutînd să motiveze desființarea comitetelor românești de ajutorare, ministrul de interne de la Budapesta, în ordinul dat, arăta că „trebuie să se aibă deplină siguranță că ajutorul pentru răniți să nu poată fi folosit ca pretext pentru demonstrații politice, care nu ar fi compatibile cu principiul adoptat al neutralității”. Nici un om de bună credință nu poate da crezare acestor motivări, pentru că în timp ce cometele românilor erau dizolvate, în Ungaria se intensifica, chiar prin organele de stat, stringerea de colecte pentru susținerea armatei otomane. Este clar că reprezentanții puterii oprimate a dualismului austro-ungar se temeau de intensificarea luptelor naționale ale românilor din Transilvania.

Ca urmare a ordinului mai sus menționat, Diamandi Manole și Nicolae Th. Ciurcu sînt invitați și apoi anchetați la sediul Primăriei Brașov de către Iohann Gött, primar, Siteken, vicecăpitan al orașului și Alexander Szabo, vice-notar¹⁹. Răspunzînd acuzației că s-a constituit comitetul fără aprobarea primăriei, Diamandi I. Manole a arătat că „deoarece în Ungaria s-au înființat comitete pentru ajutorarea răniților turci, am gîndit că ne va fi îngăduit

¹⁴ Vasile Netea, *Lupta românilor din Transilvania pentru libertate națională (1848--1881)*, Editura științifică, București, 1974, p. 405.

¹⁵ Valeriu L. Bologa, *op. cit.* p. 9

¹⁶ Arhivele Statului Brașov, fond Redacția „Gazetei Transilvaniei” 1877, nr. 1

¹⁷ Arhivele Statului Brașov, fond Primăria Brașov, acte prezidiale, 1877, nr. 228

¹⁸ *Ibidem*, nr. 232, filele 12—14

¹⁹ *Ibidem*, filele 2—4

și nouă a ne consulta și a înființa un comitet pentru a aduna ajutoare în favoarea românilor răniți în război. De altfel, nu ne este cunoscută nici o lege care ar opri adunări publice și înființarea de comitete pentru colecte în favoarea răniților”.

La sfârșitul anchetei se aduce la cunoștința lui Diamandi I. Manole, și Nicolae Th. Ciurcu că, potrivit ordinului prefectului comitatului Brașov, comitetul se dizolvă, menționându-se că este la discreția unor persoane particulare să întreprindă acțiuni de strângere de bani pentru soldații români răniți, acestea însă trebuie anunțate la acest oficiu”. A doua zi după anchetă, la 18/30 mai 1877²⁰, primarul raportează despre îndeplinirea ordinului 325 al prefectului comitatului Brașov privind desființarea comitetului. La raport se anexează copii după listele de donații și o recipisă despre trimiterea la Crucea Roșie din București a sumei de 7 540 franci aur. Cu toate acestea, abia la 22 mai/3 iunie 1877²¹ primarul comunică în scris tuturor celor 15 membri ai comitetului de ajutorare din Brașov ordinul de dizolvare, în care, printre altele se arată: declar acest comitet ca fiind dizolvat, iar activitatea sa ulterioară drept oprită, încheiată”.

Împotriva măsurilor represive luate de autoritățile de la Budapesta față de comitet, Diamandi I. Manole face un amplu și documentat recurs²². El consideră ca anticonstituțional ordinul de dizolvare pentru că „după noțiunile cele mai elementare, neutralitatea nu se poate vătămă prin practicarea simțămîntului de umanitate. Dacă în numele neutralității s-au desființat comitetele românești, de ce — se întreabă Diamandi Manole — n-au fost dizolvate și comitetele maghiare de ajutorare a soldaților turci. Mai mult, în Austro-Ungaria au loc o serie de manifestații pentru sprijinirea turcilor, în timp ce comitetele românești s-au dizolvat cu „repezițiunea electricității”. Consideră că acest act polițienesc nu are alt scop decît de „a înăbuși la români expresia sentimentelor de umanitate”.

Protestul energic înaintat de Diamandi Manole a provocat iritare în rîndul autorităților guvernamentale și județene. La 12 septembrie 1877²³ comitele suprem al comitatului Brașov restituie primăriei Brașov recursul cu precizarea că ministrul de interne, prin ordinul 818 din 17 august menține în vigoare ordinul 425 din 24 mai 1877 referitor la interzicerea comitetelor românești de ajutorare. Totodată cere primarului să-i atragă atenția recurentului ca în cererile adresate guvernului să întrebuițeze „exprimări cuviincioase”.

În articolul „Spre folosul românilor răniți”²⁴ George Barițiu dă un răspuns energic atacurilor lansate de reprezentanții guvernului de la Budapesta la adresa acțiunilor patriotice ale femeilor române. În articol se arată că „judecata imparțială și dreaptă a Europei creștine și civilizate, care pe noi, românii din acest imperiu, ne-ar infiera cu stigma de trădători ai singelui nostru dacă nu am sări în ajutorul fraților noștri de aceeași origine, națiune, limbă, religione, nici măcar cu cite trei coți de pînză, care se pun pe fața mor-

²⁰ *Ibidem*, filele 10—11

²¹ *Ibidem*, fila 1

²² *Ibidem*, nr. 280; „Gazeta Transilvaniei” nr. 47 din 19 iunie/1 iulie 1877

²³ Arhivele Statului Brașov, fond Primăria Brașov, acte prezidiale, 1877, nr. 280, anexa 511

²⁴ „Gazeta Transilvaniei” nr. 39 din 22 mai/3 iunie 1877

ților, cind îi așează în sicriu". Exprimînd hotărîrea fermă de a se continua stringerea ajutoarelor pentru armata română, articolul conchide: „Așa dară femeile noastre vor merge cu pași siguri pe calea ce le arată inima lor, voința națională și exemplul Europei luminate”.

Aceeași dorință a românilor din Transilvania de a contribui la victoriile armatei române o exprima și un corespondent al „Gazetei” din Craiova: „Cred ei oare că prin acea dizolvare vor opri simpatiile românilor de dincolo de Carpați spre a zbura spre frații lor de dincoace; lacrimile lor de bucurie de a curge pentru victoriile drapelului român? Nu, aceasta nu se poate, fiindcă nu există nici o autoritate omenească care să poată reglementa bătaia inimii”²⁵.

Dizolvarea comitetului a produs o adîncă nemulțumire în rîndul românilor brașoveni. La 9 iunie 1877²⁶ mai mulți fruntași ai mișcării naționale din Brașov redactează „Apelul către români” în care își exprimă convingerea că dacă comitetul a putut fi dizolvat, „sentimentul umanității, iubirea și legătura de sînge nu se dizolvă decît odată cu viața”. În continuare, documentul arată că este necesar să se continue ajutorarea ostașilor răniți, apelandu-se „la toți aceia în al căror piept bate o fierbinte inimă de român, la toți aceia în al căror nobil sin arde focul sacru al umanității, în fine la toți aceia care pentru onoarea secolului în care trăim, doresc triumful civilizațiunii asupra barbarismului (...). S-ar putea acum, Români, ca noi cei mai aproape ai lor, noi asupra cărora încă s-au răsfrînt razele binefăcătoare ale victoriei lor, noi să rămînem nepăsători față de aceia care vin a continua opera începută de glorioșii lor strămoși?”

La sfîrșitul apelului se arată că ofrandele în bani se vor primi în continuare de Diamandi I. Manole, luptător neînfîcat pentru apărarea cauzei românești,^{26a} care imediat după desființarea comitetului a declarat că „pentru

²⁵ *Ibidem*, nr. 44 din 9/21 iunie 1877

²⁶ *Ibidem*, nr. 45 din 12/24 iunie 1877

^{26 a.} Dimandi Manole (1833—1899) era fiul negustorului Ioan Manole, unul dintre animatorii și sprijinatorii școlilor și instituțiilor românești din Brașov. După terminarea studiilor, Diamandi Manole își începe cariera comercială la București, fiind asociat la o casă de schimb. După revenirea la Brașov, în anul 1864 continuă să mențină legături comerciale cu negustorii din România. Este ales membru al Casinei române, președinte al gremiului de comerț românesc levantin și apoi al Camerei de comerț și industrie din Brașov. Urmind exemplul tatălui său, contribuie la dezvoltarea învățămîntului mediu românesc din Brașov, fiind și președinte al Comitetului pentru ajutorarea elevilor săraci de la școlile centrale române din localitate. Datorită devotamentului său față de școlile românești, se spune despre el că „muritor nu a fost să o iubească atît de mult ca dînsul”. Pe plan politic, Diamandi Manole se distinge ca un luptător hotărît pentru apărarea drepturilor naționale ale românilor din monarhia austro-ungară. La conferința națională a românilor din Transilvania, ținută la Sibiu între 12 și 14 mai 1881, este ales în comisia pentru elaborarea propunerilor ce trebuiau să fie prezentate adunării generale și în comitetul central al Partidului Național Român. Are un rol hotărît la înființarea ziarului „Tribuna”, fiind președinte al comitetului de direcție instituit pentru editarea acestui ziar. Mai tîrziu, în anul 1896 contribuie la apariția altui ziar românesc „Tribuna poporului” din Arad. Pentru activitatea sa pusă în slujba emancipării poporului român, între anii 1881—1897 este pus sub urmărire polițienească, fiind considerat „persoană periculoasă” pentru Monarhia austro-ungară.

S-a stîns din viață în ziua de 7 octombrie 1899 în locuința sa din Brașov, Str. Poarta Schei nr. 18. Exprimîndu-și durerea pentru această pierdere, Vasile Goldiș scria: „O cîtă iubire de neam s-a stîns cu suflarea din urmă a acestui bărbat... cîtă milă și îndurare s-a dus”. Cf. Vasile Netea, *Un negustor Dimandi Manole*, în „De la Petru Maior la Octavian Goga”, București,

ca scopul uman să nu sufere, mă declar gata ca persoană privată să-mi în sfînta datorie de a primi și de aici înainte ofrande mărinimoase pentru scopul numit". Cu colectarea ofrandelor în scame și bandaje se va ocupa Hareti Stănescu, autoarea unui alt document intitulat „Apel către române” prin care cheamă femeile române „din orice parte a locului” pentru a veni în ajutorul „acelora care s-au dus să-și verse sîngele pentru înălțarea națiunii noastre românești”²⁷.

Măsurile represive luate de guvernul maghiar s-au dovedit cu totul ineficace. Foștii conducători ai comitetului s-au transformat în persoane particulare și au continuat acțiunea de stringere a ofrandelor.²⁸

Documentele aflate la Arhivele Statului Brașov create de fostele instituții administrative ale timpului, precum și consemnările zilnice în presa vremii, vin să confirme faptul că întreaga populație românească din județul Brașov, ca și din celelalte părți ale Transilvaniei, a înfruntat cu curaj, în deplină unitate, adversitatea cercurilor guvernante turcofile. Impresionantele cantități de materiale și sumele mari de bani sint mărturii ale amploarei acțiunilor de solidaritate cu cei care luptau pentru apărarea independenței României.

Pentru o mai bună desfășurare a activității de colectarea ofrandelor, orașul Brașov a fost împărțit în mai multe sectoare de care răspundeau foștii membri ai comitetului dizolvat, precum și alți patrioți,²⁹ iar în localitățile județului în fruntea acțiunilor se aflau primari, notari, învățători, preoți, precum și soțiile acestora. Potrivit ordinului de dizolvare a „Comitetului românilor din Brașov pentru ajutorarea soldaților răniți din România” copii după listele originale cu donatorii, însoțite de recipise de expediere la Crucea Roșie din București a contribuțiilor bănești trebuiau prezentate autorităților locale, apoi erau înaintate Ministerului de interne de la Budapesta de către prefectul comitatului Brașov.

Încercăm să consemnăm, pe baza informațiilor cuprinse în documentele aflate la Arhivele Statului Brașov și în presa locală donațiile locuitorilor din satele și orașele județului Brașov. Trebuie să menționăm de la început că, avînd în vedere condițiile specifice în care s-au desfășurat acțiunile pentru sprijinirea războiului popular al independenței de către românii ardeleni, este greu să se stabilească adevărata valoare a acestor donații, precum și numărul total al persoanelor care le-au făcut. Presa românească din Transilvania, fie că n-a putut cuprinde în paginile sale toate contribuțiile anunțate, fie că redacțiile publicațiilor respective nu erau informate despre unele ajutoare. Nici informațiile cuprinse în documentele create de fostele instituții administrative ale timpului unde trebuiau prezentate, așa cum s-a mai ară-

1944, p. 133—141; Ion Bozdoc, *Statul polițist*, Brașov, 1944, p. 101—102; *Cărturari brașoveni*, Ghid bibliografic, Brașov, 1972, p. 133—134

²⁷ „Gazeta Transilvaniei” nr. 48 din 23 iunie/5 iulie 1877

²⁸ Vladimir Diculescu, *Războiul pentru cucerirea independenței României — prilej de manifestare a unității de conștiință națională la românii din Transilvania și Banat*, în Studii și articole de istorie, XII, București, 1968, p. 28

²⁹ Muzeul primei școli românești din Schei—Brașov, dosar 1877, listele 4 și 9; Vasile Olteanu, *Contribuții brașovene la războiul de independență*, în „Astra” nr. II, 103, 1976, p. 5

tat, listele cu contribuabilii și cu indicarea sumelor donate, nu sînt complete. Multe ofrande în bani erau trimise direct la București, fără a mai fi înregistrate la autoritățile locale, după cum nu s-au luat în evidența acestora imensele cantități de materiale destinate ajutorării soldaților răniți.

Despre donațiile bănești ale românilor din orașul și celelalte localități ale fostului comitat Brașov făcute după dizolvarea comitetului de ajutorare, în registrele primăriei Brașov³⁰ există 14 referiri. La rubrica „obiectul” sînt indicate persoanele care prezintă listele, localitatea și sumele trimise la Societatea de Cruce Roșie din România. În 13 cazuri figurează numele aceluiași luptător patriot care a fost Diamandi I. Manole. Prima mențiune o găsim la 17/29 iunie 1877: Diamandi I. Manole prezintă două liste despre contribuțiile benevole strînse pentru soldații români răniți, reprezentînd 226 florini, 15 cr. și 1 103 franci aur³¹. Două zile mai tîrziu, „Gazeta Transilvaniei” publică scrisoarea lui Diamandi I. Manole prin care, referindu-se la aceleași donații anunță că: „în urma dizolvării comitetului a mai primit de la românii brașoveni ofrande pentru ajutorarea soldaților români, în valoare de 1 538 franci”³². Pînă la sfîrșitul lunii următoare se mai înregistrează alte 7 valoroase colecte, însumînd 781 franci aur și 637,90 florini³³.

La 31 august/12 septembrie 1877 Ioan Lengheru, președintele Reuniunii române de gimnastică și cîntări din Brașov, comunică primăriei din Brașov că a expediat pe adresa lui Dimitrie Ghica din București suma de 240 florini³⁴, sumă ce reprezintă încasările de la spectacolul muzical organizat în ziua de 4/16 iunie cu scopul ajutorării ostașilor români de pe front³⁵. În raportul de activitate pe anul 1877 al comitetului reuniunii se arată că spectacolul spre lauda dirigintelui și a membrilor activi a ieșit spre mulțumirea deplină a participanților, iar „prin jertfele binevoitoare ale membrilor reuniunii și ale altor oameni de inimă s-a putut obține în favoarea celor răniți suma de 240 florini”³⁶. În program, printre altele, au figurat: „Balcanul și Carpatul”, „Vivandiera” și „Bălcescu murind” de Vasile Alecsandri, „Două inimi nu-mi dau pace” de George Dima, etc., care au stors publicului aplauzele cele mai entuziaste”³⁷.

În semn de recunoștință pentru ajutoarele trimise de românii ardeleni, Societatea de Cruce Roșie din România a scris pe una din ambulanțele sale „Doamnele din Transilvania”. Despre atmosfera de entuziasm ce a cuprins populația capitalei la plecarea pe front a primelor ambulanțe „Gazeta Transilvaniei” scria: „Inimile românilor băteau de bucurie văzînd că în fața nenumăratelor obstacole ce întîmpină ai noștri, ei totuși n-au încetat de a alerga

³⁰ Arhivele Statului Brașov, fond Primăria Brașov, acte prezidiale registre IV. M. 26 – 1877 și nr. IV. M. 27 – 1878

³¹ *Ibidem*, registre nr. IV. M. 26 – 1877

³² „Gazeta Transilvaniei” nr. 47 din 19 iunie/1 iulie 1877

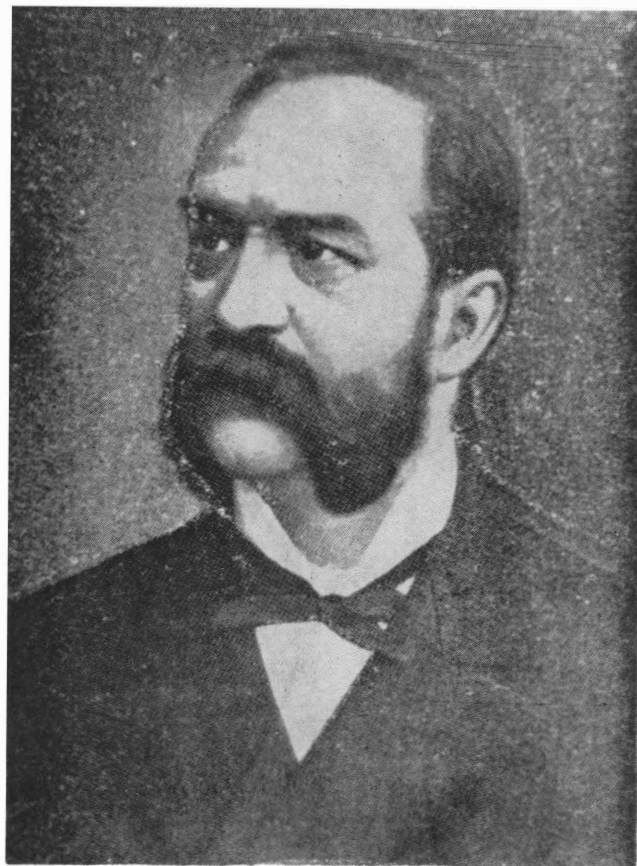
³³ Arhivele Statului Brașov, fond Primăria Brașov, acte prezidiale, registre nr. IV. M. 26 – 1877

³⁴ *Ibidem*

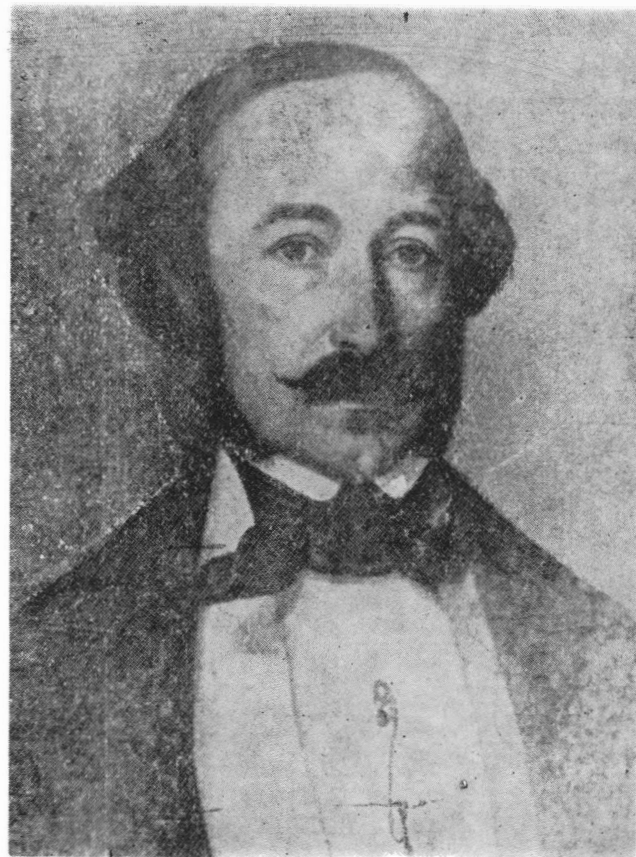
³⁵ Arhivele Statului Brașov, fond Reuniunea română de gimnastică și cîntări din Brașov, dosar 80, anexa 4

³⁶ *Ibidem*, anexa 15

³⁷ *Ibidem*, registru 6, anexa 13; Teodor Virgolici, *Ecourile literare ale cuceririi independenței naționale*, Editura Eminescu, București, 1976, p. 156

Diamandi Manole (1833—1899), președintele „Comitetului românilor din Brașov, pentru ajutorarea soldaților români răniți“.

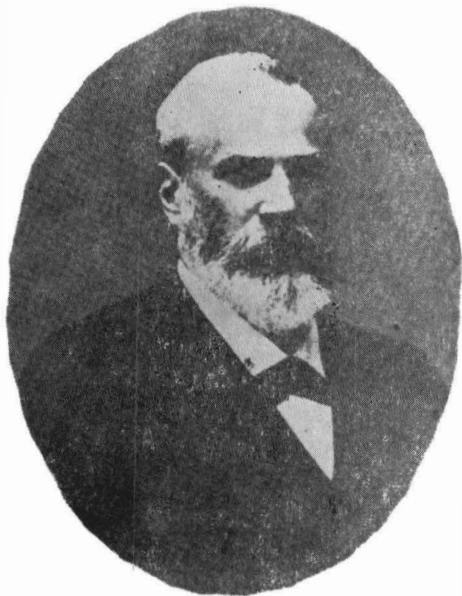
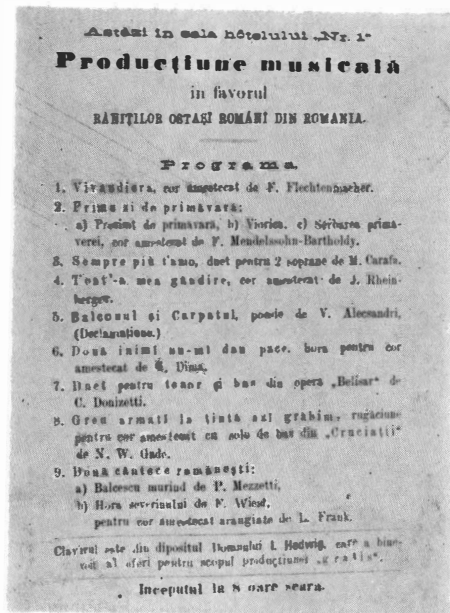
N. Th. Ciurcu, casierul comitetului brașovean.

Locuința lui Diamandi I. Manole, unde a funcționat Comitetul românilor din Brașov (astăzi str. Poarta Scheilor nr. 18).

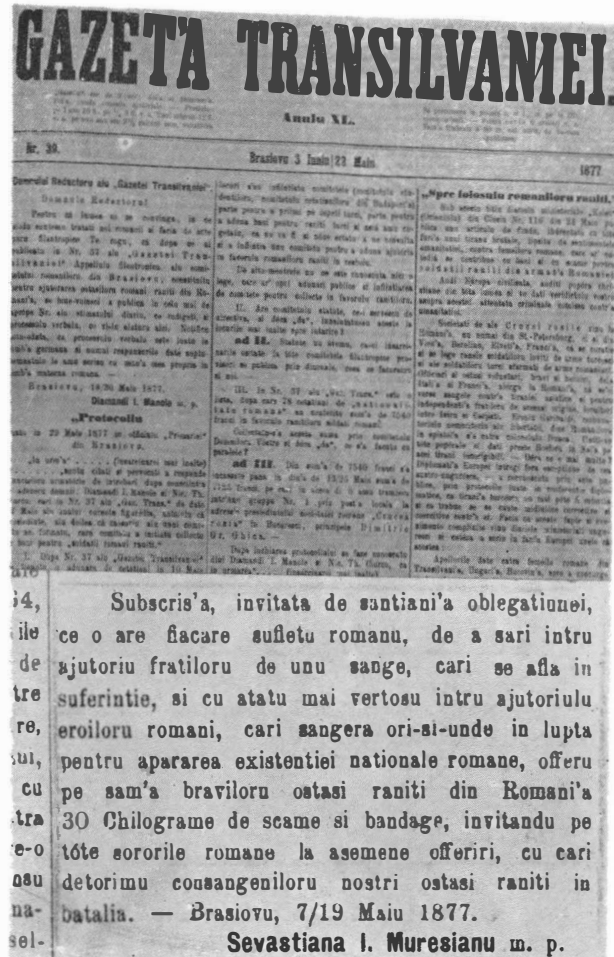
Dr. Iohan Altstädter (1830—1880) din Brașov, care, în timpul războiului de independență a fost medic șef al ambulanțelor „Crucii Roșii” din București.

Dr. Josef Wilhelm Fabricius (1830—1888) din Brașov, căruia guvernul român îi încredințează, în perioada războiului de Independență, direcția spitalelor militare.

Sevastia Mureșianu (1824—1879), soția
lui Iacob Mureșianu.

Die
Kronstädter Zeitung
ersch. am 1. Dec.
1877. Preis 10 Pf.
Jahrespreis 10 Mk.
Einzelhefte 10 Pf.
Anzeigenpreis 10 Pf.
Abonnementspreis 10 Pf.
Verlag von H. H. H.
Kronstadt 1877.

Kronstädter Zeitung.

Interessanterhalt
nach der Kronstädter Zeitung
ersch. am 1. Dec.
1877. Preis 10 Pf.
Jahrespreis 10 Mk.
Einzelhefte 10 Pf.
Anzeigenpreis 10 Pf.
Abonnementspreis 10 Pf.
Verlag von H. H. H.
Kronstadt 1877.

Nr. 198.

Freitag 14. December 1877

XLI. Jahrgang.

— (Plevna-Feier in Kronstadt.) Zu Ehren der Einnahme von Plevna wurden Dienstag Abends Freuden-schüsse und Raketen von den Höhen um Kronstadt losgebrannt. Auch war, wie die „Gaz. Transf.“ erzählt, die ganze obere Vorstadt auf den Beinen und in feierlichem Jubel ob der Waffenerfolge der rumänischen Brüder jenseits der Karpathen; es wurde daselbst auch illuminirt. Mit Pokuliren und begeistertem Toastiren feierte eine große Anzahl der rumänischen Intelligenz das freudige Ereigniß in dem sogenannten „Hauptquartier von Griviza“, welches vor Kurzem, ähnlich dem von den Sachsen im Jahre 1871 gegründeten „Hauptquartier von Versailles“, gegründet wurde.

Spital de campanie, 1877.

cu obolul lor, de a se alipi cu inima și sufletul lor lângă surorile lor, lângă frații lor din România independentă spre a alina durerile ostașilor români răniți”³⁸. La primirea acestei vești, Dimandi I. Manole îi scria următoarele lui Dimitrie Ghica: „Această distinsă onoare ce ați făcut-o mamelor, soțiilor și fiicelor noastre e sublimă, e încurajatoare, ea va rămîne cu pietate adînc înrădăcinată în inimile românilor din Transilvania”³⁹.

Spiritul de profundă solidaritate cu care românii brașoveni au răspuns apelurilor de a se alătura efortului uriaș al întregii națiuni române de sprîjinire a războiului pentru independență s-a manifestat cu aceeași dăruire și în lunile următoare. La reîntoarcerea sa de la București unde a stat mai bine de patru luni, Diamandi I. Manole centralizează donațiile bănești sosite între timp pe adresa sa și le anunță global la primărie. Din cei 526,23 florini, 114 franci aur și 12 ducăți⁴⁰ 90,42 florini și 43 franci reprezentau contribuții din Brașov, Timiș, Sînpetru și Rupea⁴¹. Și în anul 1878 continuă să fie înregistrate la autoritățile locale noi ofrande în bani pentru soldații români răniți. De la 2 februarie și pînă la 8 mai 1878 — cînd se consemnează în registrele primăriei ultima colectă — se mai expediază la București contribuții bănești de 721 florini⁴².

La apelul Mariei Rosetti adresat negustorilor din Transilvania⁴³, Diamandi Manole trimite 500 franci aur, însoțiți de o emoționantă scrisoare, din care reproducem următoarele:

„Femeile române din întreaga Românie, părăsindu-și căminul și familiile lor și alergînd să aline durerile bravilor soldați răniți în lupta pentru independența patriei și pentru onoarea și reinălțarea numelui românesc au dat asemenea lumii dovada că românii au mame, fiice și surori cu inimi nobile și simțăminte patriotice”⁴⁴.

Cu aceeași însuflețire s-au angajat în colectarea ofrandelor și Anastasia Popescu și Zinca Roman din Făgăraș. Printre documentele create de fosta prefectură a județului Făgăraș există și șapte chitanțe despre contribuțiile bănești ale locuitorilor din localitățile fostului județ Făgăraș. La 8 august 1877⁴⁵ Comitetul central al Societății de Cruce Roșie din România confirmă primirea sumei de 558 lei „cu care frații noștri vin în ajutorul soldaților care luptă pentru drepturile și independența României”. Două luni mai tîrziu, la 12 septembrie, cu nr. 1 334⁴⁶ se confirmă primirea sumei de 108 lei și 42 bani precum și a altor obiecte trimise de Anastasia Popescu și Zinca Roman. În ziua de 14 septembrie⁴⁷ se expediază la București prin poșta locală 224,21 florini.

³⁸ „Gazeta Transilvaniei” nr. 46 din 16/28 iunie 1877

³⁹ „Gazeta Transilvaniei” nr. 52 din 6/18 iulie 1877

⁴⁰ Arhivele Statului Brașov, fond Primăria Brașov, acte prezidiale, registru nr. IV. M 26 — 1877

⁴¹ „Gazeta Transilvaniei” nr. 98 din 15/27 decembrie 1877

⁴² Arhivele Statului Brașov, fond Primăria Brașov, acte prezidiale, registru nr. IV. M 27 — 1878

⁴³ „Gazeta Transilvaniei” nr. 46, din 16/28 iunie 1877

⁴⁴ *Ibidem*, nr. 96, din 8/20 decembrie 1877

⁴⁵ Arhivele Statului Brașov, fond Prefectura județului Făgăraș, 1878, dos. 49 anexa 1

⁴⁶ Arhivele Statului Brașov, fond Prefectura județului Făgăraș, 1878, dos. 49, anexa 2

⁴⁷ Arhivele Statului Brașov, fond Prefectura județului Făgăraș, 1878, nr. 109, chitanțele nr. 59 — 60

Vrednicile militante pe țărîm social și național din Făgăraș, Anastasia Popescu și Zinca Roman, lansează prin presă în 21 noiembrie 1877⁴⁸ un nou apel pentru ajutor „căci frații noștri singurează pentru cauza românismului, prin urmare a noastră, a fiecărui român”. În urma acestui apel, pînă la sfîrșitul lunii noiembrie se prezintă subprefectului din Făgăraș patru recipise privind trimiterea la București a sumei de 321 florini⁴⁹. În ultimele două luni ale anului 1877 se mai înregistrează drept colecte bănești pentru ajutorarea soldaților români răniți alți 245 franci aur și 132 florini⁵⁰. Preotul Ioan Comșa din Zărnești trimite direct la București 128,80 lei⁵¹.

În anul 1878 documentele consemnează noi mărturii ale solidarității românești. La 14 februarie 1878⁵² Zinca Roman anunță autoritățile despre colectarea a 190 franci aur și 276 florini, iar la 13 martie⁵³ este rîndul Anastasiei Popescu să justifice expedierea la Crucea Roșie din București ajutoare în valoare de 185 florini, Notarul comunei Vlădeni înaintează subprefectului Daniel Gremoiu „lista despre ofrandele benevole colectate în comunitatea Vlădeni pentru soldații români răniți în rezel”⁵⁴, la care anexează o recipisă despre 31 florini și 70 cr. trimiși „Gazetei Transilvaniei”. Totalizarea donațiilor bănești, făcută pe baza izvoarelor semnalate pînă acum, ne arată că locuitorii din județul Brașov au contribuit pentru susținerea războiului pentru independența României cu valoroasa sumă de 17 304,73 franci aur.

Femeile române au depus o muncă neobosită pentru confecționarea și colectarea materialelor necesare ostașilor de pe front. Referindu-se la această activitate, scriitoarea Maria Baiulescu scria: Mama mea ... lucra cu toată casa la „scame” ce se desfăceau din pinză veche de Olanda; de asemenea, făceau fășii. În scopul acesta cutreiera toate casele românești să le îndemne și să le adune”⁵⁵. Iar Catinca Birseanu, soția profesorului și publicistului Andrei Birseanu, în amintirile sale arăta: „Mătușa mea, Sevastia Mureșianu, a trimis 30 kg de șarpie — pe atunci nu era vată — pentru răniți. Lucram toți copiii de ne dureau degetele, pînă ce s-a terminat acea cantitate colosală. Trebuia să fie tot din olandă veche. Biata lelița Sevastia a primit decorația cînd era în agonie”⁵⁶.

Din Brașov s-au colectat 62,748 kg scame, 14 kg vată, 176 bucăți feși, 352 bucăți bandaje, 258 bucăți comprese, 399 triunghiuri, 97,20 m pinză, 27 cămăși și alte materiale⁵⁷, la care se mai adaugă cele 30 kg de scame și

⁴⁸ „Gazeta Transilvaniei” nr. 90 din 17/29 noiembrie 1877

⁴⁹ Arhivele Statului Brașov, fond Prefectura județului Făgăraș, 1878, nr. 109, chitanțele 180, 188, 189 și 193

⁵⁰ *Ibidem*, 1877, registru 215

⁵¹ *Ibidem*, 1878 nr. 50

⁵² *Ibidem*, registru nr. 232

⁵³ *Ibidem*

⁵⁴ Arhivele Statului Brașov, fond Prefectura județului Făgăraș, 1878, nr. 115; „Gazeta Transilvaniei” nr. 25 din 30 martie/11 aprilie 1878

⁵⁵ Sextil Pușcariu, *Răsunetul războiului pentru independență în Ardeal, în Războiul neamurilor 1877–1878*, București, 1927, p.204

⁵⁶ *Ibidem*, p. 204–205

⁵⁷ „Gazeta Transilvaniei” nr. 47 din 9 iunie/1 iulie, nr. 51 din 23 iunie/5 iulie, nr. 57 din 24 iulie/5 august și nr. 69 din 4/16 septembrie 1877

bandaje oferite de Sevsatia Mureșianu⁵⁸. Femeile din Iăgăraș donează 30,310 kg scame, 80 triunghiuri, 94 comprese, 50 feși⁵⁹, cele din Rupea 37,45 m pînză nouă, 1,90 kg scame, 15 feși, 16 triunghiuri, 83 comprese, 6 cămăși⁶⁰. Din Voivodenii Mari se adună 22 kg scame, 69 comprese și 10 feși⁶¹, din Poiana Mărului 83 coți de pînză⁶², iar din Șercăița 61 coți de pînză⁶³. Centralizate aceste ofrande se ridică la 146,148 kg scame, 14 kg vată, 251 feși, 352 bandaje, 504 comprese, 495 triunghiuri, 278,65 m pînză și multe alte articole de îmbrăcăminte. Frații Stănescu, Diamandi I. Manole și alții pe lângă importantele donații bănești, au mai oferit pentru soldații răniți 2 514 bucăți scindurele⁶⁴.

În privința nominalizării persoanelor din Brașov care, prin ofrandele menționate, au dat dovadă și în această împrejurare de adînci sentimente de solidaritate națională, se păstrează 12 liste originale cu „colectele pentru soldații răniți din România de la românii din Brașov”⁶⁵. Prima listă cuprinde cele 78 de persoane care au făcut donații în ședința de constituire a comitetului de ajutorare, iar a doua este doar un extras din prima. Listele 3—12 sînt întocmite după dizolvarea comitetului. Chiar dacă în aceste liste nu se indică și valoarea contribuțiilor bănești făcute, reținem atenția faptul că în listele 4 și 9 sînt menționate 32 de „comitete” prin care se colectau ajutoarele în bani, ceea ce denotă că în ciuda desființării comitetelor românești din Transilvania de către autoritățile de la Budapesta, acțiunile pentru susținerea războiului popular al independenței s-au desfășurat în mod organizat, cu aceeași intensitate.

Pe listele de contribuabili, care însumează un număr de 865 persoane, unele făcînd mai multe donații, figurează numele unor cunoscuți fruntași ai vieții economice și culturale din Brașov ca: George Barițiu, Aron Densușeanu, Ioan Lapedat, Ioan și Diamandi Manole, Ion Meșotă, George Dima, Iacob Teclu, Iosif Barac, Constantin Popasu, Ioan Petric frații Orghidan, frații Stănescu, Bartolomeu Baiulescu, George Lacea, Nicolae Th. Ciurcu, Ioan Neagoe, Ștefan Iosif, Ioan Lengheru, Ioan B. Pop, Vasile Saftu, Ioan Moroianu, Teodor Nicolau, Radu Ioan, Nicolae și Sterie Stinghe. Dar marea majoritate a donațiilor pentru alinarea suferințelor răniților și ajutorarea familiilor rămase fără sprijin „provin de la acea clasă a societății noastre care este avizată a-și hrăni familia cu două brațe”, după cum sublinia ziarul „Telegraful român” la 23 iunie 1877⁶⁶. În fruntea celor 83 femei române din Brașov găsim pe Sevastia Mureșianu, Hareti Stănescu, Maria Barițiu, Maria Diamandi Manole, Maria N.Ciurcu, Elena Baiulescu, Zoe și Maria Dima⁶⁷.

⁵⁸ *Ibidem*, nr. din 8/20 mai 1877

⁵⁹ *Ibidem*, nr. 59 din 31 iulie/12 august 1877

⁶⁰ *Ibidem*, nr. 69 din 4/16 septembrie 1877

⁶¹ *Ibidem*, nr. 91 din 20 noiembrie/2 decembrie 1877

⁶² *Ibidem*, nr. 93 din 27 noiembrie /9 decembrie 1877

⁶³ *Ibidem*, nr. 72 din 15/27 septembrie 1877

⁶⁴ *Ibidem*, nr. 51 din 3/15 iulie 1877

⁶⁵ Muzcul primei școli românești din Schei—Brașov, dosar 1877

⁶⁶ N. A. dăniloiaie, *Cucerirea independenței de stat a României, 1877—1878*, Editura politică, București, 1973, p.59—60

⁶⁷ „Gazeta Transilvaniei” nr. 47 din 19 iunie/1 iulie 1877

În Făgăraș, Anastasia Popescu și Zinca Roman, alături de Maria Etreș, Ioan Roman, Alexandru Micu, Maria și George Aiser, I. Durlea se află printre cei foarte mulți patrioți care au făcut importante ofrande în bani și materiale ⁶⁸.

Animăți de nobile sentimente patriotice, locuitorii satelor județului Brașov s-au încadrat de la început mișcării de solidaritate cu România. Cu toată sărăcia în care erau nevoiți să trăiască, un număr de 1 158 săteni din următoarele localități au contribuit cu sume de bani, îmbrăcăminte și cereale la susținerea armatei neatințării: Vad — 30, Veneția de jos — 13, Breaza — 11, ⁶⁹ Galați — 62, Șinca veche — 35, Șercăița — 41, Drăguș — 18, Beclean — 4 ⁷⁰, Lisa — 94, Voivodenii Mari — 20 ⁷¹, Grid — 9, Toderița — 19, Șinca nouă — 94, Poiana Mărului — 44 ⁷², Rupea — 72 ⁷³, Sinpetru — 28 ⁷⁴, Vaida Recea — 44 ⁷⁵, Stupini — 70 ⁷⁶, Dîrste-Brașov — 52 ⁷⁷, Turcheș-Săcele — 177⁸, Ohaba — 162 ⁷⁹, Ghimbav — 61 ⁸⁰, Vlădeni — 58 ⁸¹, Simon-Bran — 93 ⁸². Au mai făcut ofrande locuitorii din Cața, Zărnești, Rîșnov, Târlungeni, Riușor, Bran, Ticuș, Cuculata, Dăișoara, Sîmbăta de Jos, Tohanul Vechi.

Valoroasele ofrande și numărul mare de locuitori care le-au făcut dovedesc încă o dată că războiul pentru cucerirea independenței depline a României a avut un caracter de masă, devenind o preocupare a întregii societăți românești.

Ajutoarele menționate n-au constituit singurul mijloc prin care românii din Austro-Ungaria au sprijinit războiul de independență. Mulți tineri din Transilvania, unii aflați deja în România, alții care au trecut ulterior, fie cu pașapoarte, fie în mod clandestin, s-au înrolat ca voluntari în armata română pentru a participa direct la obținerea victoriilor pe cîmpul de luptă.

Din județul Brașov sînt cunoscute numele tinerilor făgărașeni care au luptat pe frontul independenței: Vicențiu Grama, Nicolae Grancea, Gheorghe Borzea, Ioan Dejean, Ioan Popovici, Corneliu Aiser, Alexandru Blaiu și

⁶⁸ *Ibidem*, nr. 59 din iulie/12 august 1877

⁶⁹ *Ibidem*, nr. 60 din 4/16 august 1877

⁷⁰ *Ibidem*, nr. 72 din 15/27 septembrie 1877

⁷¹ *Ibidem*, nr. 91 din 20 noiembrie/2 decembrie 1877

⁷² *Ibidem*, nr. 92 din 24 noiembrie/6 decembrie și nr. 93 din 27 noiembrie/9 decembrie

1877

⁷³ *Ibidem*, nr. 69 din 4/16 septembrie 1877 și nr. 9 din 2/14 februarie 1878

⁷⁴ „Gazeta Transilvaniei” nr. 13 din 16/28 februarie 1878

⁷⁵ *Ibidem*, nr. 15 din 23 februarie/7 martie și nr. 18 din 5/17 martie 1878

⁷⁶ *Ibidem*, nr. 16 din 26 februarie/10 martie 1878

⁷⁷ *Ibidem*, nr. 17 din 2/14 martie 1878

⁷⁸ *Ibidem*, nr. 20 din 12/24 martie 1878

⁷⁹ *Ibidem*, nr. 20 din 12/24 martie, nr. 21 din 16/28 martie și nr. 22 din 19/31 martie 1878

⁸⁰ *Idem*, nr. 22 din 19/31 martie 1878

⁸¹ Arhivele Statului Brașov, fond Prefectura județului Făgăraș, 1878, dos. 115; „Gazeta Transilvaniei” nr. 25 din 30 martie/11 aprilie 1878

⁸² „Gazeta Transilvaniei” nr. 36 din 4/16 mai 1878; În afara localităților indicate, Diamandi Manole și Hareți Stănescu au primit ofrande din aproape toate părțile Transilvaniei, precum și unele din localități din Ungaria. cf. Paul Abrudan, op. cit. p. 46

Damaschin Popa Radu⁸³. Toți aceștia au fost puși sub urmărire de către procuratura din Brașov⁸⁴, iar Damaschin Popa Radu și Ioan Popovici, funcționari județeni, prin hotărîrea comisiei administrative a județului Făgăraș sint pedepsiți cu pierderea serviciului și restituirea salariilor pe luna iunie⁸⁵.

Tinerilor voluntari făgărășeni li se mai adaugă sublocotenentul Stanciu din Viștea, rănit în luptele de la Plevna⁸⁶ și Berceanu din Zărnești⁸⁷. La 10 octombrie 1877 Teofil Frincu din București informa redacția „Gazetei Transilvaniei” că într-un timp foarte scurt i-au dispărut cinci scrisori, dintre care patru erau adresate „Gazetei”, iar a cincea „unei familii persecutată de soartă, al cărei fecior se află ca sergent-major într-un regiment de linie”⁸⁸. Dar numărul tinerilor transilvăneni care au îmbrățișat cauza fraților lor din România trebuia să fi fost mult mai mare din moment ce aceste acțiuni au produs îngrijorarea autorităților de la Viena și Budapesta, nevoite să recurgă la demersuri diplomatice pe lingă guvernul român pentru extrădarea voluntarilor români din Transilvania. Refuzînd extrădarea, Mihail Kogălniceanu, ministrul de externe, în scrisoarea adresată lui Bălăceanu, agentul diplomatic al României la Viena, arăta că ministrul Andrassy „va judeca și va înțelege că ceea ce n-a făcut în 1860 cînd a fost vorba de maghiarii persecutați, n-am să fac mai ales astăzi, cînd e vorba de Români”⁸⁹.

În 11 iunie 1877⁹⁰, primul ministru Tisza Kálmán îi cere lui Zwiedinek, consulul general cezaro-crăiesc la București, să-l informeze despre știrile în legătură cu tinerii recruți din Făgăraș și Sibiu care au fugit în România pentru a se înrola în armata română și „care au fost primiți la Ploiești cu demonstrații și manifestări de bucurie entuziastă”. În raportul său din 12 iunie 1877⁹¹, Zwiedinek, arată că „într-adevăr mulți tineri români, în cea mai mare parte studenți, venind din Transilvania prin Timișul de sus și trecînd pe dincolo vin aici, ca în București să se înroleze în armata română”.

Documentele vremii vorbesc pe larg despre exodul peste munți al tinerilor din Transilvania, în special al celor supuși la recrutare. În raportul vice-consulului cezaro-crăiesc din Ploiești din 9 iulie 1877 către agenții diplomatiци cezaro-crăiești și consulul general din București⁹² se menționa că în armata română se înrolează ca voluntari „mulți tineri români transilvăneni, care aici sîrvesc în mod voluntar și în provincia natală sint obligați să-și satisfacă

⁸³ Cf. Sextil Pușcariu, *op. cit.*; Documente privind istoria României. Războiul pentru independență, vol. III, București 1953, p. 313, doc. 615; Vasile Netea, *Transilvania și războiul de independență*, în Magazin istoric, 1967, nr. 1, p. 12—14; *idem*, Lupta românilor din Transilvania ..., p. 408; Paul Abrudan, *Aspecte ale sprijinului acordat de românii din Transilvania războiului pentru cucerirea independenței de stat a României*, în Revista de istorie, nr. 4, aprilie 1976, p. 587—590.

⁸⁴ „Gazeta Transilvaniei” nr. 34 din 5/17 mai 1877.

⁸⁵ Liviu Maior, *Contribuții documentare la ecoul războiului de independență în Transilvania*, în Studia Universitatis Babeș-Bolyai, series historia, fasciculus, 1, 1973, p. 86, anexa x.

⁸⁶ Paul Abrudan, *op. cit.* p. 589.

⁸⁷ *Ibidem*, p. 590;

⁸⁸ „Gazeta Transilvaniei” nr. 78 din 6/18 octombrie 1877.

⁸⁹ Documente . . Războiul pentru independență, vol. III, p. 709—710, doc. 1320; N. Iorga *Correspondence diplomatique roumaine sous le roi Charles I-er*, Paris, 1923, p. 277—278.

⁹⁰ Arhivele Statului București, microfilme Austria, rola 175, cadru 259.

⁹¹ Liviu Maior, *op. cit.* p. 83, anexa V.

⁹² Arhivele Statului București, microfilme Austria, rola 175, cadrele 8—9.

serviciul militar". În multe cazuri soldați de origine română din armata austro-ungară își lepădau haina militară și treceau Carpații în România. La 15 iulie 1877⁹³, postul de grăniceri din Breaza, județul Brașov, cerea Judecătoriei de ocol din Făgăraș să condamne pe ciobanul Dumitru Milia, la care s-au găsit mai multe obiecte militare lăsate acolo de un soldat „dezertor”.

Nesupunerile la încorporare luaseră proporții îngrijorătoare, fapt ce determină Ministerul de interne de la Budapesta să ceară prefectilor din județele Brașov, Sibiu, Tîrnava Mare, Mureș—Turda, Făgăraș, Trei Scaune, Ciuc și Bistrița să facă propuneri amănunțite „în ce chip ar putea fi împiedicată sigur această dezertare masivă”⁹⁴. Ca răspuns, prefectul comitatului Brașov, la 5 iulie 1877⁹⁵, raporta că din județele Brașov și Făgăraș sînt peste 1 000 de dezertori, obligați la serviciul militar, care în cea mai mare parte se află probabil în țara valahă și care rar se reîntorc aici în timpul obligațiunii la serviciul militar”. Pentru a se pune capăt trecerii peste frontieră a celor obligați la serviciul militar, prefectul, printre altele, propune să fie trași la răspundere părinții, sau amendați. Dacă nu-și prezintă fiul, sau dacă nu indică locul unde se găsește agențiile cesaro regești din România să fie obligate să ceară extrădarea celor obligați la serviciul militar, să fie restrînsă eliberarea permiselor de trecere a frontierei și să se elibereze numai locuitorilor din imediata apropiere a frontierei.

Încă din 29 iunie 1877⁹⁶ Ministerul de interne impune restricții la eliberarea pașapoartelor pentru cei obligați la serviciul militar, rezerviști și honvezi. Acestora li se pot elibera pașapoarte numai de către ministerul de interne, la recomandarea autorităților locale. Iar prin ordinul din 25 iulie 1877⁹⁷ același minister cere ca pentru trecerea în România să se elibereze pașapoarte, „cu cea mai mare severitate” și cu respectarea oridnelor speciale ce s-au dat anterior pentru sectorul de graniță cu România, întrucît, unii care trec această graniță fără pașapoarte se expun la mari neplăceri, inclusiv la aceea de a fi excortați. Mai tîrziu, la 7 octombrie 1877⁹⁸ tot Ministerul de interne anunță comitatele că dezertorii vor fi urmăriți de către Ministerul de externe prin consulatele austro-ungare din țările respective. Totodată se cere acestora să se adreseze ministerului atunci cînd iau măsuri de găsire a dezertorilor fugiți peste hotare și să nu se mai adreseze direct consulatelor.

Nici de data aceasta măsurile luate de autorități n-au putut împiedica pe tinerii români să plece la frații lor de dincolo de munți. În ziua de 30 septembrie 1877⁹⁹ subprefectul județului Severin trimite la organul similar din Făgăraș lista celor 116 persoane care în anul 1877 nu s-au prezentat la încorporare. Prefectura din Cluj, la 24 noiembrie 1877¹⁰⁰, făcea același lucru, indicînd numele celor 51 de tineri sustrași de la satisfacerea serviciului militar. La fel, din orașul Făgăraș și comuna Beclean în ultimele luni ale anului

⁹³ Arhivele Statului Brașov, fond Tribunalul Brașov, 1877, dos. 59

⁹⁴ I. Iviu Maior, *op. cit.* p. 84, anexa VII

⁹⁵ *Ibidem*, p. 84—85, anexa VIII

⁹⁶ Arhivele Statului Brașov, fond Primăria Brașov, acte prezidiale, 1877, nr. 315

⁹⁷ Ioan Pleșa, Octavian Rotaru, *Războiul de independență al României de la 1877—1878 reflectat în documentele păstrate de Arhivele Statului Alba*, ms. p. 19

⁹⁸ *Ibidem*

⁹⁹ Arhivele Statului Brașov, fond Prefectura județului Făgăraș, 1877, nr. 5010

¹⁰⁰ *Ibidem*, nr. 5504

1877 un număr de 176 tineri nu s-au supus ordinului de recrutare¹⁰¹, iar din comunele Veneția și Șercaia altele 138 de persoane¹⁰².

De teama de a nu fi persecutați membrii familiilor celor plecați ca voluntari și de a păstra relațiile de bună vecinătate cu Austro-Ungaria, presa românească a vremii a păstrat totală discreție în privința acestora. Totuși, la Arhivele Statului Brașov, se păstrează unele din dosarele penale ale tinerilor care în timpul războiului de independență s-au sustras serviciului militar. Unii au fost puși sub urmărire penală în timpul cât au fost plecați, iar alții au fost deferiți justiției după reîntoarcerea lor din România.

Astfel, în anul 1877 primăria orașului Brașov cere poliției din localitate să cerceteze urgent unde se află tinărul Gămulea Vasile, salahor, care nu s-a prezentat la incorporare. Abia în anul 1878¹⁰³, căpitănia orașului raportează că cel urmărit se află la Ploiești. La 16 mai 1878¹⁰⁴ Judecătoria de ocol din Zărnești emite mandat de arestare pentru George Nițu, născut în Simon-Bran, de 22 de ani, și pentru Nicolae Cîmpeanu din comuna Vlădeni în etate de 23 de ani, ambii acuzați de refuzul serviciului militar obligatoriu și care se aflau probabil în România. Pentru aceeași faptă este urmărit și Radu Măciucă¹⁰⁵.

În anul 1878 peste 150 de tineri au fost acționați în judecată pentru sustragerea de la incorporare. Amintim aici pe cei care s-au aflat, sau care au plecat în România în anul cuceririi independenței: Mamina Nistor din Dumbrăvița¹⁰⁶, Bucur Stinghe din Șirnea¹⁰⁷, Gheorghe Pavel din Cucu-lata¹⁰⁸, Ioan Silea din Ucea¹⁰⁹, Zaharia Dumitru¹¹⁰, Gheorghe Crăciun¹¹¹, Radu Munteanu¹¹², Gheorghe Șecan¹¹³, Ioan Sașu¹¹⁴, Radu Olteanu¹¹⁵, Tomoșoiu Nicolae și Ioan Munteanu¹¹⁶, toți din Săcele, George Rinea din Făgăraș¹¹⁷, Dumitru Negulici din Stupini¹¹⁸, Alexe Orza din Șinca¹¹⁹, Iacob Rinea din Herseni¹²⁰, Nicolae Urzică și Gheorghe Munteanu din Brașov¹²¹. Cu excepția lui Mamina Nistor, care a fost achitat, toți cei menționați au fost condamnați la închisoare.

În rîndul voluntarilor transilvăneni care s-au aflat în slujba armatei române se numără și medicul Gheorghe Diamandi. Născut la Brașov în anul

¹⁰¹ *Ibidem*, 1878, nr. 2252

¹⁰² *Ibidem*, nr. 2404

¹⁰³ *Ibidem*, 1878, dos. 138

¹⁰⁴ *Ibidem*, dos. 237

¹⁰⁵ *Ibidem*, dos. 139

¹⁰⁶ *Ibidem*, 1878, dos. 25

¹⁰⁷ *Ibidem*, dos. 29

¹⁰⁸ *Ibidem*, dos. 39

¹⁰⁹ *Ibidem*, dos. 68

¹¹⁰ *Ibidem*, dos. 77

¹¹¹ *Ibidem*, dos. 90

¹¹² *Ibidem*, dos. 98

¹¹³ *Ibidem*, dos. 99

¹¹⁴ *Ibidem*, dos. 100

¹¹⁵ *Ibidem*, dos. 102

¹¹⁶ *Ibidem*, dos. 103

¹¹⁷ *Ibidem*, dos. 135

¹¹⁸ *Ibidem*, dos. 158

¹¹⁹ *Ibidem*, dos. 215

¹²⁰ *Ibidem*, dos. 337

¹²¹ *Ibidem*, 1878, dos. 272, 389

1847, urmează studiile la Viena unde își ia licența în medicină. Odată cu izbucnirea ostilităților militare intră în serviciul sanitar al armatei, remarcându-se în timpul luptelor de la Plevna. După terminarea războiului, lucrează ca medic la Giurgiu, Viena și Brăila¹²².

De numele făgărășenilor Nicolae Garcea se leagă numeroase fapte de vitejie săvârșite pe cîmpul de luptă. Ca student al facultății de medicină din București, pleacă voluntar cu ambulanța Crucii Roșii române în Serbia. În timpul războiului pentru independență este repartizat ca subchirurg la vestitul batalion II vînători, pe care-l însoțește pînă în tranșele redutei Grivița. Aici este rănit la mină și abdomen, dar a rămas neclintit, după cum relatează corespondentul ziarului „Die Presse”, pe linia întâi cit a mai putut fi de folos. S-a stins din viață la București, în vîrstă de numai 40 de ani, fiind în ultimii ani medic militar activ¹²³.

Un alt medic brașovean care a lucrat în spitalele din România în timpul evenimentelor din anii 1877–1878 a fost Constantin Gh. Nica. A studiat medicina la Viena, devenind medic pediatru. Aflat pentru scurt timp în Rusia, doctorul Constantin Nica a fondat și condus un spital de lingă Odesa. Apoi s-a stabilit la București, unde s-a remarcat ca un bun specialist¹²⁴.

Dînd dovadă de profundă solidaritate umană, mai mulți medici sași din Țara Birsei au trecut în România unde au desfășurat o valoroasă activitate pentru vindecarea celor răniți pe front. Este vorba de Johann Altstädter, numit medic șef al spitalelor de ambulanță din București, Eduard Kopony, Karl Beldi și Josef Wilhelm Fabricius¹²⁵.

În anul cuceririi independenței doi brașoveni au ocupat funcții de răspundere în administrația din Dobrogea. Din raportul cezaro regesc din Sulina către ambasadorul la Constantinopol, contele Zichy, din 23 august 1877¹²⁶, aflăm că Kostaki Dimitriu, născut la Brașov, a fost numit șef politic al circumscripției Mahmudia, iar Nicolae Circa din Satulung-Săcele a ocupat aceeași funcție în Hirșova. Acesta din urmă s-a stabilit în Dobrogea mai bine de 10 ani și exercita o mare influență asupra oierilor veniți de peste munți.

Acordînd tot sprijinul material și luptînd cu arma în mînă pentru obținerea victoriilor nemuritoare ale armatei neatrînrării, românii din monarhia austro-ungară considerau că în acest fel își apără propria lor cauză, iar o Românie independentă și suverană este cea mai sigură cheazăie pentru realizarea scopului final, pe care „Gazeta Transilvaniei” îl înfățișa ca năzuința poporului român de a putea serba și „marea sărbătoare a unității sale”¹²⁷.

¹²² Vasile Manoliu, *Contribuția Transilvaniei și a Banatului la alinarea suferințelor răniților din războiul pentru independență*, în *Contribuții la istoria medicinei în R.P.R.*, sub redacția prof. Dr. V. Bologa, Editura medicală, București, 1955, p. 280.

¹²³ Valeriu L. Bologa, *op. cit.* p. 3; Vasile Manoliu, *op. cit.* p. 280.

¹²⁴ Valeriu L. Bologa, *op. cit.* p. 3; Vasile Manoliu, *op. cit.* p. 280–281; Valeriu Bologa și Teodor Ghițau, *Fapte de vrednicie ale medicilor și sanitarilor români în războiul din 1877–1878*, în *Contribuții la istoria medicinei în R.P.R.*, p. 268.

¹²⁵ Vasile Manoliu, *op. cit.*, p. 279–280.

¹²⁶ Cf. Dr. Michael Kroner, *Poziția sașilor brașoveni față de războiul pentru cucerirea independenței de stat a României*, în volumul de față.

¹²⁷ Liviu Maior, *op. cit.* p. 86–87, anexa XI.

¹²⁸ Ștefan Pascu, *op. cit.*, p. 144.

POZIȚIA SAȘILOR BRAȘOVENI FAȚĂ DE RĂZBOIUL PENTRU CUCERIREA INDEPENDENȚEI DE STAT A ROMÂNIEI

de Dr. MICHAEL KRONER

Războiul pentru cucerirea independenței de stat a României n-a găsit doar la românii transilvăneni un înflăcărat ecou ci și printre sași o sinceră adeziune. Acum, ca și mai înainte, sașii nu puteau să fie indiferenți față de evenimentele din statul vecin, deoarece încă din evul mediu existau între Transilvania, Țara Românească și Moldova strânse legături economice, politice și culturale. Atunci, când aceste legături erau stinjenite, se dezzechilibra mai ales viața economică a celor trei țări, pentru că ele formau, în ciuda granițelor existente, o unitate economică¹. Pentru meșteșugurile săsești, ținuturile transcarpatice erau o indispensabilă piață de desfacere și de aprovizionare.

Aceasta este valabil, în primul rînd, pentru orașul Brașov care datorită poziției sale la punctul de confluență a Transilvaniei, Moldovei și Țării Românești, devenise de-a dreptul centrul economic al celor trei țări românești². Așa și în anii premergători războiului de independență cercurile economice săsești cereau cu insistență încheierea unei convenții comerciale cu România, deoarece vedeau în posibilitatea de a desface, în continuare, mărfurile meșteșugărești și manufacturiere pe piața românească de dincolo de Carpați singura posibilitate de a înviora activitatea economică.³ Într-o corespondență trimisă de la Brașov ziarului din Sibiu, „Siebenbürgisch-Deutsches Tageblatt“⁴ se arată că Camera de comerț și industrie din localitate a înaintat ministerului de resort din Budapesta material documentar despre utilitatea și necesitatea încheierii unei convenții comerciale cu România. „Ochii comercianților noștri — se arată în corespondența citată — sînt ațintiți spre un acord comercial și vamal echitabil cu România. Comercianții brașoveni — se sublinia în continuare — își pun mari speranțe în stabilirea legăturii feroviare cu România prin pasul Predeal“.

¹ Radu Manolescu, *Unitatea economică a țărilor române în evul mediu (secolele XIV—XVI)*, în *Unitate și continuitate în istoria poporului român*, București, 1968, p. 135—152; *Legăturile economice între țărilor române în secolele XIV—XVI*, în *Studii de istorie a naționalităților conlocuitoare din România și a înfrățirii lor cu națiunea română*. Naționalitatea germană, București, p. 202—230.

² Radu Manolescu, *Comerțul Țării Românești și Moldova cu Brașovul, (secolele XIV—XVI)*, București, 1965.

³ Siebenbürgisch-Deutsches-Tageblatt, 22 ianuarie 1875, Sibiu; Karl Wolff, *Schriften und Reden*, ediție îngrijită de Michael Kroner, București, 1976, p. 344—349.

⁴ Siebenbürgisch-Deutsches-Tageblatt, 13 aprilie 1875.

Tratatul comercial între Austro-Ungaria și România s-a încheiat, precum se știe, după lungi negocieri în 1875 pe o perioadă de zece ani, fiind aplicat începând cu 1876. Când în anul 1886 el n-a mai fost reînnoit, ajungându-se la cunoscutul război vamal între Austro-Ungaria și România, economia Austro-Ungariei a suferit o grea lovitură⁵. „Exportul articolelor noastre industriale în România a fost pilonul de bază a meșteșugurilor noastre. În momentul în care încetează, producția noastră industrială va fi nimicită”, seria alarmat la 24 aprilie 1886 „Kronstädter Zeitung”.

La acest grad de dependență a economiei săsești față de piața de desfacere din România, se înțelege, că sașii aveau tot interesul ca partenerul lor comercial să dispună liber de soarta lui. Până în 1877 însă, România era împiedicată de Poarta otomană să încheie fără consimțământul acesteia tratate cu alte țări și să ducă a politică vamală independentă. Interesele economice ale României cereau deci cucerirea independenței, un deziderat care era susținut și de sașii transilvăneni. De altfel, așa precum observa și „Siebenburgisch-Deutsches Tageblatt”⁶, România urmărea prin încheierea convenției comerciale amintite, să treacă, pe de o parte, de îngrădirile impuse de regimul de suzeranitate față de Poartă, iar pe de altă parte, să-și asigure sprijinul Austro-Ungariei în lupta pentru obținerea independenței de stat. Având în vedere acest fapt, articolul din cotidianul săsesc cerea ca Austro-Ungaria să vină în întâmpinarea acestei năzuințe și să nu ceară un preț prea mare pentru acest ajutor.

Dar nu numai această seculară comunitate economică i-a determinat pe sași să dorească o Românie independentă, ci ei priveau lupta acesteia ca o cerință justă pe linia rezolvării problemei naționale în sud-estul Europei, pentru care militau și ei ca minoritate etnică oprimată. Pentru publicistul și conducătorul politic al sașilor, Karl Wolff, de exemplu, exista o strînsă legătură între problema națională din Imperiul austro-ungar și între așa zisa „problemă orientală”. El era de părere că Austro-Ungaria ar trebui să ofere popoarelor din Balcani un exemplu pozitiv de rezolvare a problemei naționale, fiindcă atît timp cît popoarele din monarhia austriacă nu vor primi drepturi naționale egale, nici în Balcani nu se va putea institui liniștea și nu se va putea rezolva problema orientală⁷.

În ceea ce privește situația Turciei, ziarele săsești au arătat că descompunerea acesteia și eliberarea popoarelor de sub jugul otoman este un imperativ al vremii. Au prezentat deci lupta românilor, sîrbilor, muntenegrenilor, bulgarilor pentru independența națională ca o cauză justă, susținînd-o prin materiale în presă sau în parlamentul din Budapesta. După 1878 s-au declarat împotriva anexiunii Bosniei și Herțegovinei de către monarhia habsburgică, subliniind faptul că aceasta complică și mai mult problema orientală și contradicțiile naționale din cadrul imperiului⁸.

⁵ *Istoria României*, vol. IV, București, 1964, p. 657; Carl Göllner, *Sächsische Pressestimmen zur wirtschaftlichen Einheit, Siebenbürgens und Rumäniens (1867–1900)*, in *Forschungen zur Volks- und Landeskunde*, Sibiu, vol. 12, nr. 1, 1969, p. 98–101 IV.

⁶ *Siebenburgisch-Deutsches Tageblatt*, 22 ianuarie 1875, Karl Wolff, Loc. cit.

⁷ Karl Wolff, *op. cit.* p. 117–131

⁸ *Idem*, p. 16–17, 338–343, 355

Despre războiul ruso-româno-turc a relatat pe larg și „Kronstädter Zeitung”⁹, așa că cititorii germani din Brașov erau la curent cu desfășurarea evenimentelor. Pe lângă știri, articole și telegrame preluate din alte ziare și de la agenții de presă, în multe cazuri sursa fiind periodice românești din România sau „Gazeta Transilvaniei”, ziarul publică — e adevărat în proporție mai redusă — și corespondențe și telegrame originale sau comentarii proprii pe marginea evenimentelor. Multe articole primite din București, și care apăreau de obicei cu titlul „Aus Românien, /Din România/, erau semnate „Z.Z.”. N-am putut identifica cine se ascundea sub aceste inițiale. Autorul se identifica, în orice caz, cu destinele țării, deoarece vorbește de „noi”, de „țara noastră” „guvernul nostru” în corespondențele sale. Cu toate că formulează uneori și critici la adresa politicii românești, tonul general al comentariilor sale este pozitiv, de susținere a luptei pentru independență.

Parcurend coloanele ziarului brașovean, la care ne referim în primul rând în prezentarea noastră, se poate reconstitui desfășurarea întregului război, ecoul acestuia în Transilvania, se pot urmări frământările interne din România și eforturile poporului român în această luptă. În prezentarea noastră nu vom urmări însă toate aceste probleme, ci ne vom opri la unele aspecte mai caracteristice care oglindesc poziția sașilor față de războiul de independență al României.

Atitudinea sașilor este demnă de luat în seamă mai întâi pentru faptul că publicistica oficială din Austro-Ungaria era turcofilă și condamna acțiunile Rusiei și României. În această situație presa săsească a luat în mai multe rânduri poziție față de presa turcofilă din Budapesta, polemizând în favoarea românilor. Astfel, „Kronstädter Zeitung” lua atitudine într-un articol¹⁰ față de unele ziare din Budapesta care „insultau cu virtuozitatea cunoscută” politica României, pe care o acuzau de felonie, pentru faptul că încheiasă cu Rusia cunoscuta convenție de la Livadia care viza, desigur, scuturarea suzeranității turcești. Autorul arată mai întâi că România fiind pusă în fața problemei „a fi sau a nu fi”, a trebuit să aleagă această cale, pentru a scăpa de vechi instituții feudale și pentru a se putea dezvolta în mod liber. În continuare, se subliniază că acei „imparțiali” care se agită acum, n-au nici un drept să acuze România de infidelitate, având în vedere excocheriile săvârșite de ei cu legea naționalităților și cu delimitarea circumscriptiilor electorale în Ungaria.

Chiar și atunci cînd „Kronstadter Zeitung” nu ia poziție față de evenimentele petrecute în România, relatează însă fidel evenimentele care au culminat cu proclamarea independenței. Despre actul propriu-zis, săvîrșit la 9 mai /stil vechi/, două telegrame¹¹ informau laconic: „București 21 mai: Azi camera a proclamat independența României. Același lucru se va împlini în această noapte și în senat. Tributul de pînă acum, de 900.000 franci, se va întrebuița pentru scopuri de război. București, 22 mai: Camera și senatul au adoptat în unanimitate ordinea de zi prin care se proclamă independența și se apelează

⁹ Vezi și idem. p. 356—362, unde sînt redată extrase din Siebenbürgisch-Deutsches Tageblatt, despre războiul de independență

¹⁰ Kronstädter Zeitung, 4 mai 1877

¹¹ Kronstädter Zeitung, 23 mai 1877, De observat că presa germană folosește stilul nou. De aici, diferența față de datele tradiționale păstrate în istoria României.

în acest sens la dreptatea puterilor garante. Ministerul de externe a declarat că națiunea este liberă și independentă, însă pentru recunoașterea independenței, cauza trebuie prezentată în fața Europei¹².

Presa germană a relatat pe larg despre participarea armatei române la războiul împotriva Turciei, precum și despre contribuția ei la victoriile obținute pe cîmpurile de luptă din Bulgaria, îndeosebi la Grivița, Plevna, Rahova și Smirdan. În repetate rânduri se evidențiază eroismul dorobanților români, care prin vitejia lor deveniseră o adevărată revelație pentru Europa¹³.

Preluînd opinii engleze după ziarul „Românul”, cotidianul săsesc din Brașov scria: „Faptul că armata română s-a dovedit atît de destoinică, are, atît pentru țară cît și pentru rezolvarea problemei orientale, o importanță mult mai mare decît apare la prima vedere. România are acum în ochii Europei un cu totul alt prestigiu decît pînă nu demult ... Acum armata română atîrnă în balanță, ea este un factor, de care trebuie să se țină seamă, în momentul în care harta Europei suferă schimbări care ating și România”¹⁴.

Victoria oștilor aliate de la Plevna a produs, precum se știe, explozii de bucurii și la românii din Transilvania. Despre serbările care au avut loc cu acest prilej la Brașov își informa și „Kronstädter Zeitung” cititorii: „Entuziasmat de succesele de arme ale fraților români de dincolo de Carpați, întregul Schei a fost în picioare”, scria ziarul citat. „În cinstea cuceririi Plevnei s-au tras salve de bucurie și rachete de pe înălțimile din jurul Brașovului ...”, iar „un mare număr de intelectuali români a sărbătorit evenimentul în așa numitul „cartier general de la Grivița, fondat de curînd”¹⁵.

Sașii și-au manifestat deplina solidaritate și față de acțiunile de sprijinire a războiului de independență de către românii transilvăneni. Astfel ziarele „Siebenbürgisch-Deutsches Tageblatt”, „Hermannstädter Zeitung” și „Kronstädter Zeitung” au susținut mișcarea românilor publicînd mai multe știri și comentarii privitoare la activitatea comitetelor românești pentru sprijinirea ostașilor români răniți, au condamnat hotărîrea samavolnică a guvernului de la Budapesta care a interzis aceste comitete, au participat la disputa între aceste comitete și organele de stat, au susținut colectele întreprinse în orașele transilvănene¹⁶. Dăm cîteva exemple concrete din „Kronstädter Zeitung”: Preluînd o știre din „Gazeta Transilvaniei”, ziarul german arată că după modelul comitetului de femei din Sibiu, s-a constituit și în orașul de sub Tîmpa un astfel de comitet sub președinția lui Manole Diamandi, că acest comitet a lansat un apel pentru stringerea de donații destinate răniților români. Se specifică, în continuare, că pînă la acea dată se adunaseră deja 7 540 franci¹⁶.

Ziarul german din Brașov ia poziție și față de încercarea guvernului de la Budapesta de a da măsurii luate împotriva comitetelor românești o haină

¹² Kronstädter Zeitung, 2 septembrie și 18 septembrie, 14 decembrie 1877; Siebenbürgisch-Deutsches Tageblatt, 31 august, 18 septembrie și 30 septembrie, 23 noiembrie, 12,20 și 21 decembrie 1877

¹³ Kronstädter Zeitung, 14 noiembrie 1877

¹⁴ Kronstädter Zeitung, 14 decembrie 1877

¹⁵ Paul Abrudan, *Contribuția materială și financiară a românilor transilvăneni în sprijinul războiului de independență din 1877–1878*, în Transilvania, Sibiu, nr. 7, 1976, p. 35–37; Richard Kepp, *Știri medicale și sanitare din războiul independenței în gazetele săsești din Ardeal (Teza de doctorat) Cluj, 1935*

¹⁶ Kronstädter Zeitung, 29 mai 1877

legală. „Știm că sub regimul lui Tisza din Ungaria nu este imposibil ca prin decrete să fie anulate legi dar că există și posibilitatea să se refere la dispoziții care n-au existat niciodată și care nu există — această cucerire ultranouă a statului modern n-am cunoscut-o pînă în prezent. Or să se dovedească că a fost publicată în Ungaria o astfel de dispoziție pentru care se revendică în cazul de față valabilitate generală. Sintem de părere că o justificare ca cea de față a nedreptăților comise este și mai reprobabilă decît însăși nedreptatea”¹⁷

Ziarul sibian „Siebenbürgisch-Deutsches Tageblatt” reproducea știrea că în timp ce comitetele românești erau desființate, la Budapesta luase ființă un comitet central pentru ajutorarea ostașilor turci răniți, cu subcomitete în toate comitetele țării¹⁸.

„Kronstädter Zeitung” va relata și după aceea despre colectele trimise „Crucii Roșii” din România: „De la interdicția cunoscută pentru formarea de comitete s-au găsit în aproape toate orașele Transilvaniei doamne române care au publicat în ziare apeluri publice.

Eforturile lor sînt incununate de succese frumoase, deoarece deja pînă acum din Brașov, Făgăraș, Abrud, Alba Iulia, Hațeg și alte regiuni locuite de români au fost trimise sume mari de bani și cantități masive de scame și materiale de pansament către președintele societății „Crucii Roșii” din București, principele Dimitrie Ghica”¹⁹.

Semnalăm, de asemenea, numele unor sași și anume Andreas Petri Sen., Andreas Petri jun., Daniel Frank, care apar în lista de ofrande colectate în februarie 1878 în comuna Vlădeni pentru soldații români răniți în războiul pentru cucerirea independenței de stat²⁰.

Între medicii care au răspuns apelului autorităților românești de a veni în ajutorul serviciului sanitar pentru îngrijirea răniților, s-au aflat și medici sași din Transilvania. Nominal am putut identifica cinci, toți originari din Brașov, respectiv din Țara Birsei: Dr. Johann Altstädter, Dr. Eduard Copony, Dr. Josef Wilhelm Fabricius, Dr. Friedrich Aloisius Schmidt și Dr. Robert Carl Hintz. Despre activitatea lor serie, printre altele, și „Kronstädter Zeitung”.

Dr. Johann Altstädter, născut la 15 februarie 1830 la Feldioara, participase deja ca medic de campanie în războiul din 1859, în armata austriacă. După război și-a completat studiile ca chirurg, a funcționat cîteva luni la Viena, pentru a se stabili apoi, în 1862, în vechea Românie. Aici a fost medic primar mai întîi la Călărași și apoi la Ploiești. Fiind suferind, se întoarce la Brașov, unde își va continua activitatea ca un medic foarte prețuit pînă la moarte /1880/²¹.

La începutul lui septembrie 1877, în timpul războiului de independență, a fost solicitat să se angajeze ca medic al ambulanțelor „Crucii Roșii” românești.

¹⁷ Kronstädter Zeitung, 8 și 17 iunie 1877

¹⁸ Siebenbürgisch-Deutsches Tageblatt, 30 și 31 mai 1877; Hermannstädter Zeitung, Sibiu, 30 și 31 mai 1877

¹⁹ Kronstädter Zeitung, 6 iulie 1877

²⁰ Arhivele Statului Brașov, fondul Prefecturii jud. Făgăraș, nr. 1266, 1878. Lista ofrandelor colectate în comunitatea Vledény, pentru soldații români răniți în război. Documentul ne-a fost semnalat de Ștefan Suciu, căruia îi mulțumim și pe această cale.

²¹ Eduard Gusbeth, *Zur Geschichte der Sanitäts-Verhältnisse in Kronstadt*, Brașov, 1884, p. 70–71

Din cauza bolii sale, n-a acceptat inițial, însă pînă la urmă, dînd totuși curs chemării după ce fusese solicitat direct de Dimitrie Ghica, președintele „Crucii Roșii” din România. Plecînd încă în luna septembrie în România, el a fost numit medic șef al ambulanțelor „Crucii Roșii” cu sediul în București ²².

Peste cîteva zile l-a urmat un alt consătean, Dr. Eduard Copony ²³, fiind angajat tot la ambulanțele din București. La plecarea lui Copony, „Kronstädter Zeitung” din 16 septembrie ura medicului brașovean succes ca „un luptător neobosit pe tărîmul umanității” ²⁴.

Peste două săptămîni același ziar relata că toată presa bucureșteană laudă buna înzestrare a spitalelor societății „Crucii Roșii” române.

La sfîrșitul știrii se scrie textual: „Consătenii noștri, Dr. Altstädter și Dr. Copony sînt lăudați în mod deosebit și tratați peste tot cu distincție” ²⁵. Altstädter mai chemase la București și un alt brașovean, pe medicul Dr. Carol Beldi, care în 1877 era angajat al spitalului general din Viena ²⁶.

Probabil, datorită bolii sale, Dr. Altstädter se va reîntoarce încă în toamna lui 1877 la Brașov, locul lui ocupîndu-l Copony ²⁷.

După terminarea războiului Copony a fost distins pentru contribuția sa ca medic cu „Medalia de război” iar Beldi cu „Crucea de merit cu Coroană” ²⁸.

La 19 august 1877 Kronstädter Zeitung pomenise și de un alt fiu al orașului de sub Tîmpa, de „distinsul medic și chirurg sas, Dr. Fabricius”, care își desfășura activitatea la Craiova. Dr. Josef Wilhelm Fabricius /născut în 1830 la Brașov / se afla deja din anul 1859 în România, unde ocupase pînă în 1877 următoarele posturi: medic primar la spitalul central din Craiova / pînă în 1867/, medic primar al secției chirurgicale și de oftalmologie la spitalul „Colțea” din București /pînă în 1868/, apoi medic primar la noul spital „Preda” din Craiova, cu a cărei amenajare fusese numit chiar el. Aici la Craiova l-a găsit războiul din 1877/78, fiind însărcinat de „Comitetul de dame”, cu conducerea spitalului „Independența” din Craiova, iar din partea guvernului i s-a încredințat direcția spitalelor militare ²⁹.

Raportînd la 8 septembrie despre îngrijirea celor 127 răniți, sosiți în ziua precedentă la Craiova, prefectul N. Titulescu mai specifica: „Doctorii Fabricius, Bancin, Roschowschy, Hristescu și Nicolaide dau probe de cel mai mare devotament, îngrijind pe bolnavi” ³⁰. Chiar și, Allgemeine Zeitung din Augsburg remarcă că Fabricius este unul din cei mai importanți chirurghi ai țării ³¹.

²² Kronstädter Zeitung, 5 și 7 septembrie 1877

²³ E d u a r d G u s b e t h, *Op. cit.* p. 75

²⁴ Kronstädter Zeitung, 16 septembrie 1877; Siebenbürgisch-Deutsches Tageblatt, 16 septembrie 1877

²⁵ Kronstädter Zeitung, 25 septembrie, 1877

²⁶ Kronstädter Zeitung, 26 septembrie 1877; E d u a r d G u s b e t h, *Op. cit.* p. 92—93

²⁷ Kronstädter Zeitung, 19 octombrie 1877

²⁸ E d u a r d G u s b e t h, *op. cit.*

²⁹ *Idem*, p. 93—94

³⁰ *Documente privind istoria României, Războiul pentru independență*, vol. IV, București, 1953, p. 113, doc. nr. 20

³¹ Allgemeine Zeitung, 7 octombrie 1877

Fabricius a rămas și după terminarea războiului în România, decedând în 1888 la Craiova³². Pentru aportul său în timpul campaniei din 1877/78 a obținut ordinul „Steaua României”, iar în 1882 „Coroana României”.

Născut tot la Brașov, în anul 1841, Dr. Friedrich Aloisius Schmidt va studia între anii 1867—1869 la Școala militară de medicină din București, iar după transformarea acesteia în facultatea de medicină își va completa studiile, fiind totodată primul doctor în medicină și chirurgie al noii facultăți. În timpul studiilor fusese asistent la spitalul brîncovenesc, pentru a fi apoi angajat, în 1874, la spitalul „Știrbei” din Buftea. În timpul războiului pentru cucerirea independenței de stat au fost amenajate la acest spital 30 de paturi pentru răniți, care au fost tratați de medicul spitalului, Schmidt. Și el va rămîne definitiv în România, murind în anul 1884 la București³³.

Cînd a izbucnit războiul și un alt brașovean, Dr. Robert Carl Hintz / născut în anul 1823/, funcționa deja de mai mulți ani ca medic la Giurgiu. Se pare că în timpul războiului a trecut în serviciul sanitar rusesc, deoarece va obține pentru meritele sale ordinul „Sfîntul Stanislau”³⁴.

În toamna lui 1877 a mai căutat în România un post și medicul Johann Rheindt, originar din Hălchiu. Nefiind angajat, se reîntoarce la Brașov și va funcționa ca medic la Săcele pînă în 1879. După aceea, va peregrina, ca și înainte de 1877, prin țările Orientului³⁵.

Activînd în România, s-a aflat și inginerul brașovean Christian Kertsch. În timpul războiului a fost șef al biroului tehnic la societatea care construia linia ferată Bender—Galați, necesară pentru transportul trupelor rusești. Înainte de 1877, Kertsch a ocupat diferite posturi de răspundere în România, unde se stabilise în anul 1864. A fost arhitect în Ministerul Cultelor, apoi topograf, al județelor Vlașca, Gorj, Suceava, inginer de secție al primelor societăți feroviare românești. Pe baza proiectelor sale s-au executat, de asemenea, o serie de clădiri publice în diferite orașe din România. După terminarea războiului și-a continuat activitatea în România pînă în 1884, cînd a primit postul de inginer al orașului Brașov. Cea mai importantă realizare a lui în această funcție a fost elaborarea proiectului pentru conducta de apă potabilă a Brașovului, a cărei construcție a început în 1891. Orașul de sub Timpa îi mai datorează și unele proiecte pentru clădiri, dintre care „Reduta” /azi Palatul culturii/, construită în stilul neobaroc, este cea mai importantă³⁶.

³² Eduard Gusbeth, *Sanitätswesen in Kronstadt im Jahre 1888*, Brașov, 1889, p. 102

³³ *Idem*, *Zur Geschichte der Sanitäts — Verhältnisse*, p. 100;

Idem, *Sanitätswesen in Kronstadt im Jahre 1890*, Brașov, 1891 p. 126

³⁴ *Idem*, *Zur Geschichte der Sanitäts — Verhältnisse*, p. 97

³⁵ *Idem*, *Sanitätswesen in Kronstadt im Jahre 1890*, Brașov, 1891, p. 124

³⁶ Eduard Gusbeth, *Gesundheitswesen in Kronstadt im Jahre 1892*, Brașov, 1893, p. 106—108; Friederich Schuller, *Schriftsteller-Lexikon der Siebenbürger Deutschen*, Sibiu, vol. IV, 1902, p. 238—239

Acțiunile și poziția luată de populația săsească din Brașov, în anii 1877—1878 sînt dovezi grăitoare despre solidarizarea lor cu cauza poporului român, susținîndu-i aspirațiile pentru libertate și independență națională. Cînd peste 40 de ani se va prăbuși Imperiul austro-ungar, iar românii ca populație majoritară a Transilvaniei vor hotări la Marea Adunare Națională de la Alba-Iulia, din 1 decembrie 1918, unirea cu România, sașii își vor exprima în mod liber consimțit la adunarea care a avut loc la Mediaș în 8 ianuarie 1919 adeziunea lor, pronunțîndu-se pentru Unirea Transilvaniei cu România ³⁷.

³⁷ Miron Constantinescu, Ștefan Pascu, *Desdolvîrșirea unificării statului național român. Unirea Transilvaniei cu vechea Românie*, București, 1968, p. 440—450; Maja Philippi, *Dem neuen Vaterland unsere ererbte Tüchtigkeit. Vor 50 Jahren entschieden sich die Siebenbürger Sachsen für Rumänien*, în *Karpaten Rundschau*, Brașov, 29 noiembrie 1968; Eduard Eisenburger, Michael Kroner, *Sächsisch-Schwäbische Chronik*, București, 1976, p. 157—158.

CONSECINȚE POLITICE ALE RĂZBOIULUI DE INDEPENDENȚĂ ASUPRA LUPTEI DE ELIBERARE NAȚIONALĂ A ROMÂNILOR TRANSILVĂENI

de MIRCEA GHERMAN

Cucerirea independenței de stat a României a marcat începutul unei noi etape în luptele pentru desăvîrșirea unității naționale. Cîștigîndu-și prin forțe proprii suveranitatea de stat, România a dat un nou impuls luptelor de eliberare națională a românilor aflați sub ocupația străină¹. Românii transilvăneni vedeau în războiul pentru independență începutul procesului de emancipare și de afirmare în politica europeană a tuturor românilor, întîiul pas hotărît spre realizarea Unirii în a cărei înfăptuire începuseră să creadă².

Conflictul oriental, ale cărui premise se sprijineau pe principiul formării statelor naționale și al luptelor de emancipare a popoarelor aflate sub dominație străină, a trezit de la început un mare interes și la românii transilvăneni, care au văzut deschizîndu-se nu numai calea spre independență a fraților de peste Carpați dar și propria lor eliberare politică și socială. Unitatea națională a tuturor românilor înceta de a mai fi revendicarea unui popor, ea se încadra în programul general susținut solidar de popoarele Europei și care va da acestei epoci numele de „secolul naționalităților”.

Gazeta Transilvaniei de la Brașov, care prin obiectivitatea și consecvența sa în susținerea adevăratelor interese ale românilor, se bucura de un mare prestigiu și autoritate, participă de la începutul conflictului oriental la desbateri, scoțînd în relief atît temeiurile dreptului la suveranitate și unitate al românilor de pretutindeni, cît și caracterul comun al tuturor autocrațiilor imperialiste, împilatoare ale naționalităților³. În paginile sale sînt comentate amplu evenimentele care vor genera o stare de spirit plină de elan patriotic. Astfel apar inițiative și acțiuni noi în lupta de emancipare politică a românilor din Imperiul Austro-Ungar, consecință a istoricului act al cuceririi independenței României.

*

Încă de la începutul anului 1876, autoritățile constată în opinia publică transilvăneană existența speranței că sprijinul acordat de Rusia luptei pentru

¹ N. Adăniloae și I. Gh. Cupșa, *Războiul pentru independență națională a României 1877—1878*, Buc. 1967, p. 101

² Valeriu L. Bologa, *Ajutorul românilor ardeleni pentru războiul de independență*, Sibiu, 1941 p. 3.

³ Vezi: M. Gherman, *Conflictul oriental ... în prezentul volum*.

independență a popoarelor din Europa sud-estică, va avea drept consecință unirea Transilvaniei cu România realizată cu ajutorul statului rus⁴. Faptul este confirmat într-o corespondență datată 28.II.1876, în care episcopul Lugojului constată „din unele expresiuni ale foilor noastre politice mai de frunte” că „în poporul nostru de rind s-ar lăți faima că la primăvara venitoare Transilvania cu ajutorul guvernului rusesc are să fie adneșată către România”⁵. În cursul anului 1877, această stare de spirit se va amplifica provocând reacția claselor dominante și a presei din Ungaria, exponenți ai curentului filo-turc. Evident că poziția și ripostele din ce în ce mai curajoase ale Gazetei Transilvaniei⁶ și a celorlalte organe de presă românești din Transilvania, nu era de natură a liniști lucrurile, din contră între personalitățile politice maghiare încep să circule știri tot mai insistente despre iminente atacuri ale armatei române, uneori precizându-se chiar că punctul de trecere va fi Vîrciorova⁷. În cadrul aceleiași perioade mai este semnalat și „planul de cucerire a Transilvaniei” de către armata română, întocmit de Axente Sever⁸.

Conjunctura politică, la rîndu-i, a determinat mari confuzii și o lipsă de orientare în sinul claselor dominante maghiare din Transilvania, în timp ce pentru români linia politică era clară. Astfel, o corespondență diplomatică austriacă din 9./VIII. 1877 informează că în Transilvania se discută că „a venit în sfîrșit vremea ca această țară rău administrată de Ungaria să fie repusă în dreptul ei”, înțelegînd prin aceasta desființarea sistemului dualist și a guvernării maghiare care „și-au pierdut rațiunea și puterea” iar Viena „nu ar trebui să guverneze Transilvania prin intermediul Pestei”. În continuare însă, corespondența menționează o știre primită de la Gh. Bariț care, referindu-se la „aristocrații maghiari din Transilvania”, reproduce punctul lor de vedere publicat în ziarul clujean „*Ebredés*”, în care se acuză guvernul de la Pesta de o proastă administrație și „ruină”, dezaprobindu-se chiar și unirea Transilvaniei cu Ungaria. În opoziție însă este reprodușă o altă știre, parvenită tot de la Gh. Bariț, în care se spune că „Românii sînt hotărîți să nu cedeze pînă ce afirmațiile conținute în rescriptele din iulie 1863 nu vor fi îndeplinite”⁹.

Fișec, victoriile armatelor române vor face să crească încrederea transilvănenilor în viitor, și căderea Plevnei este așteptată cu convingerea că „atunci armata română se va întoarce spre a cuprinde Ardealul”¹⁰. Vestea căderii Plevnei va provoca explozii de bucurie și manifestări fâțișe nu numai în Transilvania, dar și în rîndul românilor din Ungaria. Astfel, studenții români din Budapesta telegrafiază primului ministru român. Brătianu, exprimîndu-și

⁴ L. Maior, *Contribuții documentare la eoul războiului de independență în Transilvania*, în Studia universitatis Babeș-Bolyai, Series Historia, Fasc. 1 Cluj 1973 p. 80

⁵ *Ibidem*

⁶ În duelul pe care îl susține Gazeta Transilvaniei cu presa turcofilă maghiară și austriacă, ajunge să spună pe față că armata română „poate porni către Transilvania” din proprie inițiativă. Vezi: M. Gherman, *Op. cit.*

⁷ Vladimir Diclescu *Războiul pentru cucerirea independenței României — prilej de manifestare a unității de conștiință națională la românii din Transilvania și Banat*, în Studii și articole de istorie, XII, Buc. 1968 p. 26.

⁸ *Ibidem*

⁹ Arhivele Statului București, Microfilme Austria, rola 175 cadrele 23—25;

¹⁰ Sextil Pușcariu, *Răsunetul războiului de independență în Ardeal*, în Războiul neamului 1877—1878, Buc. 1927, p. 196

sentimentele de mândrie națională și speranța să „răsară din toată independența patriei române și mărirea neamului nostru”¹¹. La Brașov, toți românii serbează victoria cu iluzii, rachete aruncate de pe Timpa și o mare întrunire la restaurantul supranumit „Cartierul general de la Grivița”¹², iar la Blaj, în cîntecși veselie, studenții își proclamau crezul lor că din „România independentă acum, în curînd se va naște România Mare”¹³.

Desigur că autoritățile maghiare, cît și cancelaria imperială, se găseau în fața unei conjuncturi nefavorabile, datorită căreia pericolul de a pierde Transilvania devenise acut. Contele Andrassy, referindu-se la Transilvania și România, a dat o lucidă și cinică declarație spunînd „voi o vreți, noi n-o putem da. Chestiunea se va rezolva atunci cînd o veți putea lua. Noi, cît putem, o ținem”¹⁴. Conformîndu-se acestui principiu, Imperiul habsburgic va duce în tot timpul conflictului oriental o politică de rezervă, împinsă uneori pînă la duplicitate față de România. În timp ce cercurile maghiare turcofile vor încerca acțiuni nesăbuite și riscante, guvernul de la Budapesta, aflat într-o poziție mult mai dificilă (între obligația de a respecta linia impusă de cancelaria imperială și agitațiile tot mai vehemente ale propriilor sale elemente „turcofile”) se va ascunde sub masca legalității și a respectării principiilor neutralității. În realitate, măsurile luate au fost îndreptate numai împotriva românilor. În același context o intensă activitate de spionaj a fost dusă, prin agenți austro-ungari, în România. Faptul este confirmat în corespondența agenților diplomatiei austro-ungari din România, care raportează în luna iunie 1877 că „zilnic, indivizi suspecti de spionaj sînt arestați de autoritățile militare imperiale rusești”¹⁵. Rapoartele relatează, în continuare, intervențiile vice-consulului austro-ungar din Ploiești, care obține eliberarea celor arestați, cu condiția expulzării acestora peste graniță, la Brașov, via Timișul de Sus¹⁶. Despre un spion „prins, judecat și împușcat la Ploiești” relatează și *Gazeta Transilvaniei*¹⁷.

Teama autorităților maghiare va determina și luarea de măsuri speciale de supraveghere a granițelor, în eventualitatea acțiunilor de spionaj ale României¹⁸.

Măsuri au fost luate de către autoritățile maghiare și împotriva acțiunilor de solidarizare a românilor transilvăneni cu cauza fraților de peste Carpați. Este cunoscută încercarea de a anihila activitatea comitetelor pentru ajutoarea românilor răniți și riposta dirză a românilor, în fruntea cărora s-au aflat și patrioți brașoveni¹⁹. Cu acest prilej, aceștia își reafirmă poziția publicînd un nou „Apel la români”, în care consideră că datoria lor este de „... a veni în ajutorul acelor care au căzut pentru gloria și viitorul neamului românesc ...

¹¹ *Idem* p. 210

¹² *Gazeta Transilvaniei* nr. 94 din 1/13.XII.1877.

¹³ Sextil Pușcariu, *Op. cit.* p. 211

¹⁴ *Idem* p. 194

¹⁵ Arhivele Statului București, Microfilme Austria, rola 175 cadrele 441—447.

¹⁶ *Ibidem*

¹⁷ *Gazeta Transilvaniei* nr. 44 din 9/21 VI 1877

¹⁸ Arhivele Statului București, Microfilme Austria, Rola 175 cadrele 19—20

¹⁹ Vezi: Șt. Suciu, *Contribuția Brașovului la sprijinirea războiului pentru independența României*, în prezentul volum; Sextil Pușcariu, *Op. cit.*; Valeriu L. Bologa, *Op. cit.*; V. Dicușescu *Op. cit.*

noi cei mai de aproape ai lor, noi, asupra cărora încă s-au răsfrînt razele bine-făcătoare ale victoriei lor ...”²⁰

Numeroși voluntari cari trec acum Carpații, pentru a se înrola în armata română²¹, vor suferi, la reîntoarcerea de pe front, persecuțiile autorităților²². Problema voluntarilor ajunge pînă la Cancelaria Imperială. Într-un protest al ministrului de externe, Andrassy, se cere extrădarea a 6 voluntari plecați din Făgăraș, asigurînd pe agentul român la Viena, Ion Bălăceanu că aceștia nu vor fi pedepsiți²³. Ministrul de externe român, Mihail Kogălniceanu, în răspunsul său — încă una din numeroasele pagini care îi dau dreptul de a fi citat între primii diplomați ai timpului — respinge cererea de extrădare în termeni plini de demnitate²⁴. Asigurările ministrului Andrassy nu i-au ferit însă pe voluntarii români făgărășeni de la aplicarea de sancțiuni. Gazeta Transilvaniei anunță că, la 14/2 iunie 1877, procurorul din Brașov, Kenyeres, deschide „cercetare criminală” împotriva celor 6 tineri, redacția adăugînd observația că în Ungaria nimeni nu a făcut același lucru față de tinerii maghiari plecați să formeze legiuni în Turcia și nici nu a considerat că prin aceasta s-ar călca politica de neutralitate, cum pretextează autoritățile în cazul românilor²⁵. Doi din acești tineri vor fi sancționați imediat de instanța disciplinară a comisiei administrative a județului Făgăraș²⁶. Cazuri similare de represalii aplicate voluntarilor transilvăneni se mai semnalează și în continuare²⁷, ca o consecință a atitudinii de solidaritate a românilor din Austro-Ungaria cu România.

Frica generată de proporțiile pe care le luau manifestările de conștiință națională a românilor și de urmările lor politice, respectiv teama că toate aceste acțiuni conjugate ar duce pînă la urmă la dezlipirea Transilvaniei de statul ungar²⁸, au făcut ca autoritățile maghiare să atace pe cel mai vechi și redutabil adversar al politicii de desnaționalizare și susținător al drepturilor românilor, Gazeta Transilvaniei de la Brașov. Campania de presă pe care aceasta o susținea în favoarea cauzei românilor constituia, ca și în trecut, una din principalele piedici în calea politicii guvernanților de la Budapesta și Viena. Pentru a face să amuțească acest glas al românilor, un nou proces de presă va fi deschis urmărindu-se — ca și în 1850 și 1868 — desființarea ziarului. Astfel, la data de 18 mai 1877, subprefectul Brașovului cere primarului orașului să ia măsuri de respectare a legii presei, obligînd publicațiile brașovene *Kronstädter Zeitung*, Gazeta Transilvaniei și Cocoșul Roșu să trimită cîte un exemplar Procuraturii din Sibiu cu semnătura redactorului responsabil și a editorului²⁹.

²⁰ Gazeta Transilvaniei nr. 45 din 24/12.VI.1877

²¹ Vezi nota 18 și: L. Maior, *Op. cit.*; Paul Abrudan, *Aspecte ale sprijinului acordat de Români din Transilvania războiului pentru cucerirea independenței de stat a României*, în *Revista de Istorie*, 4, Tomul 29, Aprilie 1976, p. 587—594; Arhivele Statului București, Microfilme Austria, Rola 175, cadrele 8—9, 259—261, 272—274.

²² Sextil Pușcariu, *Op. cit.* p. 203

²³ V. Netea, *La guerre d'Indépendance du peuple roumain*, în *Revue roumaine d'histoire* 4/1967 p. 64; *Documente privind Istoria României*, Războiul pentru independență, vol. III Buc. 1953. Doc. 800 p. 427—430.

²⁴ Documente ...Vol. III Buc. 1953 Doc. 1320 p. 709—710

²⁵ Gazeta Transilvaniei nr. 43 din 17/5.VI.1877

²⁶ P. Abrudan, *Op. cit.* p. 591; L. Maior, *Op. cit.* p. 86

²⁷ P. Abrudan, *Op. cit.* p. 591; Șt. Suciu, *Op. cit.*

²⁸ V. Diclescu, *Op. cit.* p. 27

²⁹ Arhiva Mureșenilor nr. 5352.

Scopul urmărit se desvăluie în scurt timp, Procuratura din Sibiu întocmind denunț, la 21 iunie 1877, urmat la 16 iulie 1877 de înaintarea acuzației penale³⁰, care deschide cercetările. La 17 iulie 1877, judecătorul de instrucție din Sibiu citează pe Iacob Mureșianu pentru ziua de 24 iulie 1877, la Sibiu, pentru cercetări³¹. Acuzația se referea la încălcarea paragrafului 65 al Codului Penal pentru „crima de tulburare a liniștii publice” comisă de Iacob Mureșianu, redactor responsabil și proprietar, prin publicarea în *Gazeta Transilvaniei* a două articole, menționându-se pasagiile „incriminate”³². Documentele păstrate în Arhiva Mureșenilor din Brașov ne duc la concluzia că teama autorităților de a nu obține rezultatul scontat, desființarea *Gazetei Transilvaniei*, a dus la extinderea investigațiilor și asupra altor articole. Astfel, se va ajunge la deschiderea unui al doilea proces în care acuzatul principal este tot Iacob Mureșianu, ca editor-redactor, răspunzător pentru 5 articole căruia însă acum i se alătură ca acuzat și Gh. Bariț, pentru un articol. Condamnarea lui Iacob Mureșianu și, implicit, suspendarea apariției *Gazetei* apărea astfel mai mult ca sigură. Mai mult, prin implicarea în proces a lui Gh. Bariț, autoritățile căutau să înlăture și pericolul ca acesta să poată prelua redacția în continuare. Ar fi fost o repetare a experienței de după revoluția din 1848, când Gh. Bariț a fost suspendat ca redactor al gazetei, dar intervenția salutară a lui Iacob Mureșianu, care imediat a cerut autorizația de redactare pe numele său, a salvat ziarul³³. Brașovenii sesizează aceste intenții și își iau măsuri încă în timpul cercetărilor. La data de 20 iulie 1877, Iacob Mureșianu face cunoscut Comitetului Suprem al Comitatului Brașovului, Iuliu Szentivanyi că, trebuind să urmeze cu cură medicală, predă „interimistic” redacția *Gazetei Transilvaniei* fiului său dr. Aurel Mureșianu³⁴. Continuitatea *Gazetei Transilvaniei* era astfel asigurată și prin dr. Aurel Mureșianu o nouă personalitate se va ridica din Brașov, afirmându-se în rîndurile conducătorilor politici ai românilor transilvăneni. Autoritățile însă — urmărind doar pe veteranii Iacob Mureșianu și Gh. Bariț — nu sesizează manevra și continuă instrucția cazului deschizînd cele două procese.

La 22 octombrie 1877, prin actul de acuzare nr. 3333/1877, Procuratura din Sibiu dă în judecată pe Iacob Mureșianu ca proprietar și redactor responsabil al *Gazetei Transilvaniei*, pentru conținutul articolelor „România” din nr. 44 alineatul 4 de la „să punem însă” pînă la „veșnica pomenire” și „Brașov la 30 iunie” alin. 4 de la „ori de cît de mult” și pînă la „Carpați și Balcani”. Tribunalul din Sibiu fixează pentru dezbateri data de 12 februarie 1878³⁵.

În ziua următoare, 23 octombrie 1877, se deschide și cel de al doilea proces cu actul de acuzare nr. 3334/1877 prin care sînt acuzați Iacob Mureșianu, pentru articolele „Cristos a înviat” din nr. 24, „Brașov în 2 iunie” din nr. 39, „Brașov în 6 iunie”, „Rezbelul” și „Solnoc-Dobica” din nr. 40 și Gheorghe

³⁰ Arhiva Mureșenilor nr. 5346.

³¹ Arhiva Mureșenilor nr. 5344.

³² Arhiva Mureșenilor nr. 5346.

³³ Mircea Gherman, *Date și fapte privind activitatea lui Iacob Mureșianu la Gazeta Transilvaniei (1838–1877)*, în „130 de ani de la apariția *Gazetei de Transilvania*” sub redacția Mircea Băltescu, Brașov 1969 pp. 77–78.

³⁴ Arhiva Mureșenilor nr. 6440.

³⁵ Arhiva Mureșenilor nr. 5346.

Barîț pentru articolul „Spre folosul românilor răniți” din nr. 39, Tribunalul Sibiu fixînd pentru dezbateri data de 26 februarie 1878. În acest act se mai face mențiunea și despre faptul că la anchetă Iacob Mureșianu „și-a asumat toată răspunderea pentru articolele instigatoare și nu i-a numit pe autorii anonimi”, dar apoi fiind audiat Gh. Barîț, „recunoaște că el este autorul articolului Spre folosul românilor răniți ... și își asumă răspunderea”³⁶, exemplu de conduită morală, conștiință și mîndrie patriotică. De fapt, din cele șapte articole, pentru care urma să fie judecat Iacob Mureșianu, șase erau scrise de el, excepție făcînd doar cel intitulat „Solnoc-Dobica”, din nr. 40, semnat „Cunctator”, pseudonim sub care se ascundea un autor al cărui nume însă nu l-a dezvăluit. „Capul de acuză” îl constituia articolul său „Cristos a înviat” din nr. 24, care, din acest motiv, este dat de procuror și în traducerea maghiară. Articolul constituie una din cele mai reprezentative pagini din activitatea publicistică și politică a lui Iacob Mureșianu și care, totodată, marchează punctul culminant al campaniei de presă a Gazetei Transilvaniei în favoarea cauzei independenței române³⁷.

Era, din nou, un moment greu pentru cei doi „veterani luptători de la tribuna gazetei”. Emoționantă, dar și semnificativă pentru starea de spirit care domnea atunci în rîndurile românilor transilvăneni, este reacția lor în fața acestor evenimente, exprimată de Gh. Barîț într-o scrisoare la 1 iulie 1877 în care îi spune lui Iacob Mureșianu: „Domnule și frate ... eu lucru acum cu plăcere atît mai mare, cu cît văd că lamura națiunii se adună iarăși în jurul nostru”³⁸.

Gazeta Transilvaniei aduce la cunoștința publicului la începutul lunii ianuarie 1878 cele două procese de presă reproducînd actul de acuzare, dar fără alte comentarii³⁹. Era un avertisment dat autorităților cărora acum, în noua conjunctură politică europeană, cînd victoria definitivă asupra turcilor era un fapt ca și împlinit, desigur că nu le convenea deschiderea unei probleme care ar fi declanșat o nouă campanie de presă și reacții ale opiniei publice. Brașovenii sesizează situația și Iacob Mureșianu înaintează Judecătoria Sibiu o cerere de amîinare a proceselor, pe motiv de boală⁴⁰, însoțită de un certificat medical⁴¹. Este de remarcat faptul că acest certificat, cu evident caracter formal, „de complezență”, este dat de medicul german din Brașov, dr. Michael Ziemmerman, și confirmat de medicul primar al județului Dr. Tartler, tot german. Cunoscînd simpatia de care s-a bucurat cauza independenței române în sînul comunității germane din Brașov⁴², considerăm că acestui motiv i se datorește și eliberarea certificatului.

Judecătoria din Sibiu, la 1.II.1878, amîină procesul în baza certificatului medical, „pe termen nelimitat”. Aceeași medici vor da un nou certificat la 6 mai 1878⁴² și astfel se ajunge ca la 14 octombrie 1878 procurorul să ceară

³⁶ *Ibidem*

³⁷ Vezi M. Gherman, *Conflictul oriental ...*

³⁸ Arhiva Mureșenilor nr. 917

³⁹ Gazeta Transilvaniei nr. 2 din 88/20.I.1878.

⁴⁰ Arhiva Mureșenilor nr. 6349

⁴¹ Arhiva Mureșenilor nr. 5348

⁴² Vezi: Valeriu L. Bologa *Op. cit.*; M. Băltescu și M. Tanasie, *Ecoul războiului de independență în rîndul românilor din monarhia Austro-Ungară*, în Aluta, Sf. Gheorghe 1971, pp. 295–297; Paul Abrudan, *Op. cit.* pp. 592–593.

sistarea procesului pentru Iacob Mureșianu și fixarea unui nou termen de judecată pentru Gh. Bariț⁴³, judecătoria hotărînd în acest sens la 25 octombrie 1878⁴⁴. Procesul lui Gh. Bariț se va judeca la 30 aprilie 1879, la Sibiu, și se va solda cu achitarea sa⁴⁵.

Din analiza acestor acte ale procesului, se confirmă concluzia soluției „convenabile” autorităților guvernamentale, în noile condiții politice create din iunie 1877 și pînă în toamna anului 1878. În cazul lui Iacob Mureșianu, acuzat principal, fałă de numărul mare de articole „încriminate” și gravitatea acuzației, singura soluție, care să nu știrbească autoritatea guvernamentală, era sistarea procesului. Procedura, prevăzută pentru asemenea situații în legislația austro-ungară, era retragerea acuzației, formulă adoptată de Procuratura din Sibiu la 14 octombrie 1878, care însă este nevoită a-și însuși un diagnostic agravat, pentru a se putea încadra în prevederile legale⁴⁶. În privința lui Gh. Bariț, care în articolul său „încriminat”, dădea de fapt ziarului „Kelet” din Cluj un răspuns, aspru dar drept, și ceea ce era mai important, susținînd un punct de vedere care în urma evenimentelor de un an trebuise să fie acceptat și de guvernul de la Budapesta, achitarea, survenită la aproape doi ani de la intentarea procesului, devenea o măsură „tolerabilă”⁴⁷.

Astfel, procesele de presă ale Gazetei Transilvaniei au căpătat semnificația unor noi victorii repurtate de românii transilvăneni în luptele pe care le-au dus pentru propria lor emancipare politică și alături de frații lor de peste Carpați, în cucerirea independenței României.

Dar și alte procese mai sînt înscenate românilor transilvăneni în aceeași perioadă, înșite de acte de violență și persecuții. În luna octombrie 1877 apar în fața curții cu juri din Sibiu, Nicolae F. Negruțiu, redactorul broșurii lunare „Cărțile sătenului român” și F. Wolf directorul tipografiei și editor, acuzați de publicarea în „cartea șasea” a unui articol considerat ca o „provocare la tulburare”⁴⁷. Gazeta Transilvaniei relatează pe larg dezbaterile care s-au încheiat cu un verdict de achitare la care, desigur, a contribuit mult componența juriului format în totalitate din germani⁴⁸.

În trei numere consecutive, Gazeta Transilvaniei⁴⁹ publică începînd cu 5 noiembrie (24 oct.) 1877 o corespondență trimisă din Deva de către Francisc Hosu-Longhin, în care acesta relatează desfășurarea procesului intentat lui, la 29.IX.1876, pentru delictul de „agitație”. Francisc Hosu-Loghin era acuzat pentru unele afirmații publice de simpatie cu lupta poporului sîrb și „că nu peste mult timp va sosi iarăși era (vremea n.n.) anului 1848 ...” precum și de „secretă legătură și cînșelegere cu mai mulți membri singuratici ai unor renumite societăți oprite”⁵⁰. Casa îi este percheziționată și este cerută

⁴³ Arhiva Mureșenilor nr. 5351

⁴⁴ *Ibidem*

⁴⁵ *Dare de seamă asupra procesului politic de presă a D-lui George Barițiu*, Sibiu, 1879.

⁴⁶ Edificatoare. În această privință sînt cele trei diagnostice succesive: la 26 ianuarie 1878, extenuare; la 6 mai 1878, extenuare cu forme epileptice; la 27 septembrie 1878, alienație mintală. Vezi și nota de la documentul nr. 168, pag. 298.

⁴⁷ Gazeta Transilvaniei nr. 83 din 4.XI/23.X.1877

⁴⁸ *Ibidem*

⁴⁹ Gazeta Transilvaniei nr. 85, 86, 87 din 11.XI/30.X, 15/3.XI, 18/6.XI.1877

⁵⁰ *Ibidem*

arestarea preventivă, dar cercetările întreprinse nu reușesc să strângă probe concrete legale, astfel că procesul este sistat ⁵¹.

În actele acestor două procese mai aflăm și unele amănunte semnificative asupra pozițiilor pe care se situau părțile: în pledoaria sa, avocatul german Arz de Straussenburg îl apără pe Nicolae F. Negruțiu de acuza unor afirmații disprețuitoare la adresa clasei conducătoare maghiare, spunând că „autorul articolului ca aparținător al unei națiuni democratice, cum este națiunea română, nu este cu aceeași devoțiune către magnati” ⁵²; Francisc Hosu-Longhin este caracterizat, în certificatul dat de subprefectul din Deva, drept „un tânăr român fanatic, plin de idei adevărat daco-românești”, căruia la percheziția făcută i-au fost confiscate și câteva „poezii revoluționare ale lui Petofi, cele din anii 1848, scrise contra dinastiei și a tronului” ⁵³.

Lui Visarion Roman, ca editor, și Ion Lapedatu, redactor, li se interzice tipărirea revistei literar-culturale „Albina Daciei” pe motivul că cuvântul Dacia „este scos dintr-un lexicon vrășmaș statului” ⁵⁴; la Cluj, o manifestație a maghiarilor turcofili va duce la spargerea ferestrelor la casele românilor care nu au vrut să participe ⁵⁵, iar la Oradea este atacată casa avocatului Dezideriu Borboea căruia, după cum spune el în corespondența trimisă *Gazetei Transilvaniei*, „i se impută de crimă [faptul de] a oferi obolul aceluia care e carne din carnea noastră” ⁵⁶ (subscrierea la ajutorarea românilor răniți).

Agitațiile turcofililor maghiari nu s-au limitat însă numai la acest fel de manifestări. Convinși că guvernul maghiar duce o politică prea aservită Vienei, ei își asumă misiunea de a acționa în numele a ceea ce considerau a fi voința și interesul poporului maghiar. Astfel, s-au descoperit în timpul conflictului oriental conspirații care urmăreau să susțină Turcia prin intervenții armate. Cu ocazia unei percheziții făcute acasă la un anume Victor D'Equevilley din Viena — al cărui tată fusese consul spaniol la București — se găsesc arme și două scrisori datate din 2 și 7 februarie 1877 în care se vorbea de planul unei expediții militare în Moldova ⁵⁷. Tot poliția vieneză află despre întruniri la hotelul Metropol din Viena ale unui grup format din Midhat Pașa, contele Platter președintele emigrației polone, Johnston Buttler, deputat englez, lord Dengbih, contele Berg și generalul Klapka, care organiza manifestații turcofile în Ungaria ⁵⁸. Cercul însă se lărgeste, cuprinzând și pe emisarii trimiși de Turcia în Ungaria pentru a forma o legiune de voluntari unguri. În fața evenimentelor, conspiratorii hotărâsc ca eforturile lor să fie canalizate spre o acțiune directă pornind din Transilvania de sud-est, spre România, prin organizarea unei legiuni secuiești, obiectiv cu care este însărcinat Gábor Ugron, fost luptător în armata lui Garibaldi, armele urmînd a fi furnizate de la centru și contîndu-se, în special, pe ajutor englez ⁵⁹. Această agitație, însoțită de

⁵¹ *Ibidem*

⁵² *Gazeta Transilvaniei* nr. 83 din 4.XI/23.X.1877

⁵³ *Gazeta Transilvaniei* nr. 87 din 18/6.XI.1877

⁵⁴ *Gazeta Transilvaniei* nr. 61 din 19/7. VIII.1877

⁵⁵ *Gazeta Transilvaniei* nr. 71 din 23/11.IX.1877

⁵⁶ *Gazeta Transilvaniei* nr. 75 din 7.X/25.IX.1877

⁵⁷ I. Minea, *Manifestații politice ungurești și războiul româno-ruso-turc din 1877-1878*, în *Cercetări istorice*, Anul IV 1928 nr. 2 Iași 1928, p. 113.

⁵⁸ *Idem* p. 112

⁵⁹ *Ibidem*

teama permanentă a autorităților de eventualitatea unei mișcări a românilor îndreptată spre alipirea Transilvaniei la România, au dus la răspîndirea unor svonuri tendențioase, menite a justifica măsurile speciale de pază, supraveghere și spionaj.

Astfel, preotul român Alexe Verzea din Săcele, lângă Brașov, este acuzat de trafic de arme — lănci aduse în scopul înarmării românilor — pe care le-ar fi ascuns în altar. Gazeta Transilvaniei înserează știrea⁶⁰, dar, totodată, dă și replica cuvenită adresîndu-se premierului maghiar Tisza care, dînd curs informațiilor furnizate de „spionii domniei sale ...”, a făcut un lucru imprudent care este merit mai mult să stîrnească decît să potolească îngrijorarea”⁶¹. În numerele următoare, este arătat adevăratul aspect al agitațiilor din secuime, care se datorau agenților ce urmăreau recrutarea de voluntari pentru legiunea turcă, difuzînd peste tot proclamația colonelului Csutak, care se autointitula „comandant suprem al legiunii turco-ungurești”, dar despre care Gazeta își amintește a fi „unul dintre hoherii [călăii] românilor din Comitatul Zarand 1848/9”⁶². Ca un răspuns la acuzația că în Făgăraș ar umbla agenți români, care recrutează voluntari pentru armata română, gazeta reproduce știrea că la hotelul „Vulturul Negru” din Budapesta se recrutează pentru armata otomană — fiind deja înrolați 400 tineri care urmează a se concentra la Rusciuk sub comanda colonelului Csutak⁶³. Comentariul lui Iacob Mureșianu, care redactează rubrica, este evident un răspuns la pretextul invocat, atît de Budapesta cît și de Viena, pentru măsurile luate împotriva tinerilor români care treceau Carpații pentru a se înrola în armata română⁶⁴. „Dacă recrutarea pentru turci este compatibilă cu neutralitatea monarhiei, atunci recrutarea pentru România, care dealtmînterea n-are necesitate de recruți din Transilvania, încă nu va conturba această neutralitate”⁶⁵.

Tot Gazeta Transilvaniei este cea care clarifică rolul generalului Klapka în aceste conspirații. În articolul „Sultanul în strîmtoare”⁶⁶ se arată că generalul Klapka a fost trimis de sultanul Abdul-Hamid II, ca îputernicit al său la Viena, sperînd că „Ministrul de Externe contele Andrassy îl va întîmpina ca pe unul care se bucură de o mare reputație la maghiari”⁶⁷. Dar „ajuns la Viena, generalul „a aflat toate ușile ministerului de externe încuiate”, audiența cerută fiindu-i respinsă. În continuare, gazeta relatează că generalul Klapka voia să propună un plan de intervenție a Austro-Ungariei în favoarea Turciei, cu promisiunea de a primi „drept recompensă una sau poate și două provincii turcești din cele mai frumoase”⁶⁸. Respins la Viena generalul va căuta să-și îndeplinească misiunea participînd la organizarea manifestațiilor turcofile din Ungaria și crearea legiunii secuiești. Această acțiune, cunoscută sub numele de „Complotul ungaro-secuio-turcesc” va eșua fiind descoperită de autorități

⁶⁰ Gazeta Transilvaniei nr. 39 din 3 VI/22.V.1877

⁶¹ Gazeta Transilvaniei nr. 40 din 7.VI/26.V.1877

⁶² Gazeta Transilvaniei nr. 42 din 14/2.VI.1877

⁶³ Gazeta Transilvaniei nr. 43 din 17/5.VI.1877

⁶⁴ Vezi bibliografia de la notele 21—27.

⁶⁵ Gazeta Transilvaniei nr. 43 din 17/5.VI.1877

⁶⁶ Gazeta Transilvaniei nr. 55 din 29/17.VII.1877

⁶⁷ *Ibidem*

⁶⁸ *Ibidem*

în luna septembrie 1877. Gazeta Transilvaniei va comenta pe larg cazul, insistând asupra a două aspecte: restabilirea realității privind acuzațiile aduse românilor de a fi autorii agitațiilor de la graniță și demascarea politicii dublitate, de falsă neutralitate a Ungariei⁶⁹, punind accentul pe situația dificilă a guvernului condus de Kálmán Tiszá, aflat între respectarea politicii Vienei și pierderea totală a oricărei susțineri din partea conaționalilor săi⁷⁰.

Complotul urmărea concentrarea forțelor în localitatea Brețcu, de unde legiunea trebuia să înainteze în România, spre Adjud, distrugând podul de pe Siret și singura cale ferată pe care se făceau transporturile armatei ruse, corelându-se și cu un atac turcesc la Silistra⁷¹. Potrivit știrilor publicate de ziarul clujean „Közvelmény“, reprodus de Gazeta Transilvaniei⁷², „Guvernul din București a fost acela care a descoperit mai întâi conjurația plănuită avizând despre aceasta pe ministrul de externe din Viena. Abia de la Domnul Andrassy a aflat ministerul din Budapesta ce se întâmplă la noi și apoi a luat măsuri de a împiedica complotul“⁷³.

Într-adevăr, în urma măsurilor luate, numeroase transporturi de arme sint confiscate în Țara Birsei. La începutul lunii septembrie se găsesc două lăzi cu arme înscrise drept piese de mașini, alte 100 lăzi cu arme și muniții trimise de la fabrica de arme Gasser au destinația Tg.Secuiesc, Bicsad, Brașov⁷⁴, la 24 sept. sint confiscate în Gara Brașov 24 săbii⁷⁵ și apoi alte „15 lăzi cu puști de sistem nou și câteva cu mențiunea, *destinate pentru Trei Scaune*“ și colete conținând fesuri turcești, toate trimise „din Viena Burggasse nr. 50 sub adresa Horvath în Kézdi-Vásárhely și Herman Schwartz în Covasna și Mikoujfalú“⁷⁶, tot în Brașov și Feldioara 48 lăzi cu 600 puști și 37 mii patroane [gloanțe,] în Homorod 4—500 puști și 150 săbii de cavalerie⁷⁷ etc.

Parte din complotiști sint arestați și vor fi dați în judecată, dar la 11 mai 1878 procesul este sistat în urma hotărârii împăratului Francisc-Iosif⁷⁸.

Asupra modului în care a fost descoperit și anihilat complotul sint de reținut și informațiile privind o acțiune întreprinsă de vechii tribuni români din revoluția din 1848/1849, Crainic, Axente Sever și Dumitru Moldovan, relatate de primul într-un articol publicat în ziarul „Românul“ din 8 mai 1892⁷⁹.

Cu ocazia unui drum la Brașov și Sf. Gheorghe, Crainic va lua legătura cu Axente Sever și Dumitru Moldovan la Brașov punând bazele unei acțiuni menite a contracara complotul turcofililor maghiari. Ei voiau să organizeze în regiunile Brașov, Făgăraș, Sibiu și Indioara, răscoale ale românilor care să paralizeze orice acțiune a legiunii lui Gabor Ugron. Acest plan este adus în

⁶⁹ Gazeta Transilvaniei de la nr. 74 din 4.X/22.IX. la nr. 81 din 28/16.X.1877

⁷⁰ *Ibidem*

⁷¹ I. Minea, *Op. cit.* p. 114; Gazeta Transilvaniei nr. 74 din 4.X./22.IX.1877

⁷² Gazeta Transilvaniei nr. 74 din 4. X/22.IX.1877

⁷³ *Ibidem*

⁷⁴ I. Minea *Op. cit.* p. 113

⁷⁵ Arhivele Statului Brașov, fond Primăria Brașov, acte presidiale 1877 nr. 575

⁷⁶ Gazeta Transilvaniei nr. 73 din 30/18 sept. 1877

⁷⁷ Gazeta Transilvaniei nr. 76 din 11.X/29.IX.1877

⁷⁸ I. Minea, *Op. cit.* p. 116

⁷⁹ Apud I. Minea, *Op. cit.* p. 115. Pentru datele cuprinse în lucrarea sa autorul se referă și la lucrarea lui Szádeczky Lajos, *A székely puccs 1877 ben. Székely légio szervezése az orosz—török háboruban*, Budapesta 1920.

luna septembrie 1877, de către Crainic, la cunoștința lui C. A. Rosetti la București, cerându-i totodată și armament. Rosetti este de acord cu acest plan, dar socotește necesar a-l aduce în primul rînd la cunoștința Rusiei prin Gorceakov care în fața complicațiilor care ar fi decurs din această răscoală, preferă însă o intervenție energetică la Viena ⁸⁰.

Gazeta Transilvaniei, care în această perioadă combate puternic toate încercările diversioniste ale presei turcofile maghiare, demască și pe adevărații instigatori și complici aflați între frunții vieții politice maghiare, semnatari ai manifestului generalului Klapka și anume deputați și personalități de frunte ca Érnéstin Simonyi, Ignázt Hélfy, Mauriciu Iokaj, Isidor Kaas, Ludovic Csernátöny și Bélla Lucács ⁸¹.

Datorită politicii sale duplicitare, premierul maghiar Coloman Tisza se va vedea asediat de acțiunile propriilor săi conaționali, pe care este nevoit a-i combate. „Tisza — remarcă Gazeta Transilvaniei — a cheltuit și cu ocazia asta mult din popularitatea sa; puțin a mai rămas” ⁸². Agitațiile au mers atît de departe încît, în luna decembrie 1877, manifestanții turcofilii maghiari părăsind pînă în casa premierului Tisza, care este obligat să se refugieze ⁸³. Politica lui Tisza se întorcea împotriva propriilor ei interese, elementele turcofile aducînd-o într-o poziție izolată, amenințată din toate părțile. Datorită acestor excese, și Austria, prin statutul de „neutralitate” și acordurile încheiate cu Rusia, își vedea periclitate interesele.

O foarte interesantă și competentă relatare asupra implicațiilor politice iscate de descoperirea acestui complot, legat de problema participării Serbiei la război, este redată de consulul Franței la București, Fred Debains, în raportul pe care îl înaintează la 5 octombrie 1877 ducelui Decazes, Ministrul de Externe al Franței ⁸⁴. El reproduce discuțiile purtate cu Mihail Kogălniceanu și cu baronul Jomini, ajutorul ministrului Gorceakov, reliefînd, o dată mai mult, înaltul simț politic și autoritatea diplomatului român. Kogălniceanu consideră că datorită „diversiunii sîrbe ... se teme că ungurii nu se vor mai abține și că ura lor pentru slavi, disprețul lor pentru români, să nu-i determine la ieșiri redutabile. Poziția D-lui Tisza însăși ar deveni dificilă și ascendentul său asupra compatrioților ar fi diminuat ... Președintele Consiliului (Tisza n.n.) este suspectat de prea multă docilitate în fața inspirațiilor venite de la Viena și complotul descoperit în Transilvania ar putea deveni preludiul unor agitații mult mai mari, mai ales după intrarea în campanie a Serbiei” ⁸⁵. În același sens, baronul Jomini face legătura între complotul din Transilvania și timpul petrecut de Midhat Pașa la Viena, subliniind însă faptul că în spatele acestor acțiuni stă sprijinul larg acordat de Anglia prin intermediul lui „Buttler Johnstone, deputatul englez atît de amestecat în intrigile turcești”. În continuare, baronul Jomini face interesante considerații cu privire la politica Austro-Ungariei care în anii 1859—1862, negăsind sprijin la Rusia în „contra revendicărilor ungurești”, a fost nevoită să accepte apoi compromisul dualist. „Rusia

⁸⁰ I. Minca *Op. cit.* p. 115, vezi și relatarea din Gazeta Transilvaniei, nota 72.

⁸¹ Gazeta Transilvaniei nr. 78 din 18/6.X.1877

⁸² Gazeta Transilvaniei nr. 74 din 4.X/22.IX.1877

⁸³ Familia din 11/23.XII.1877, apud Sextil Pușcariu *Op. cit.*, p. 191 nota 2.

⁸⁴ Arhivele Statului București, Microfilme Franța, rola 21 cadrele 286—289

⁸⁵ *Ibidem*

— consideră baronul Jomini — ar trebui să deplângă astăzi faptul de a nu fi intrat pe calea acestei alianțe, iar descoperirea complotului maghiar în Transilvania a fost un avertisment pentru cele două imperii”⁸⁶. Considerind teama și indoelile, manifestate de baronul Jomini față de atitudinea lui Andrassy și Tiszá, consulul Fred Debains apreciază poziția lui Kogălniceanu ca mult mai echitabilă, iar măsurile luate la granița cu Ungaria, pentru a se preveni orice tulburări, „hotărâte și asigurătoare”⁸⁷.

Toate aceste evenimente au dat naștere la o accentuare a temerilor cabinetelor de la Budapesta și Viena privind situația românilor din Transilvania. Legitima dorință de unire cu țara a românilor transilvăneni își găsea acum o conjunctură favorabilă, cu perspective apropiate. În opinia publică se întărește convingerea că victoriile române au deschis calea spre alipirea Transilvaniei. Chiar și presa engleză relevă la 1.X. 1877 că „dacă vreodată ungurii au bănuțit că la București există intenția de a se folosi de vreo ocazie datorită unor întâmplări, spre a întruni împrăștiatele părți ale neamului moldo-vlah, într-un regat românesc, această bănuială trebuie să fie întărită prin descoperirea că românii nu sînt numai ambițioși, dar că pot fi și bravi ... Avînd în vedere că sînt mai mulți moldo-vlahi în cuprinsul dominiunilor coroanei Austro-Ungare ca în afară de ele, capacitatea militară și aspirațiile vădite ale României nu pot fi binevenite pentru oamenii de stat din Pesta și Viena”⁸⁸. La aceste realități se adăuga presupunerea că, în conjunctura dată, Rusia ar fi dispusă să susțină chiar cu armele o acțiune românească de eliberare a fraților din Transilvania. Consecința a fost luarea unor măsuri tot mai severe din partea autorităților, de supraveghere a granițelor cu România, urmărindu-se îndeaproape toate mișcările de trupe române și ruse în această zonă⁸⁹. Cursul evenimentelor politice determinate de semnarea păcii de la San Stefano, la 3.III/19.II. 1878, va aduce o nouă confuzie în interpretarea rapoartelor sosite despre mișcările de la graniță. Acestea oscilează în a considera că „între români ar domni mare îngrijorare unii nedorind altceva decît ca Ungaria să-i ia sub protecția ei”⁹⁰ și vechea teamă că „scopul concentrării armatei române este un atac împotriva Ungariei și din acest motiv în regiunile de graniță au avut loc mai multe acte ostile acesteia”⁹¹. Nesiguranta asupra intențiilor reale ale românilor, dublată de complicațiile survenite în raporturile dintre Marile Puteri aflate în preajma tratatului de pace de la Berlin, au făcut ca starea de alarmă a autorităților să crească încontinuu și deopotrivă, confuzia asupra intențiilor reale ale României. Din frecvența rapoartelor se poate deduce că această alarmă cunoaște momentul de maximă intensitate în lunile mai și iunie 1878⁹², cuprinsul lor reflectînd totala derută între „speranța” într-un conflict românor-us și frica de o acțiune militară în Transilvania.

Găsim, astfel, interpretări contradictorii ca: „sînt semne că armata română are intenția — presată de ruși — de a trece în Ungaria. Aparenta tensiune

⁸⁶ *Ibidem*

⁸⁷ *Ibidem*

⁸⁸ The Morning Post din 1.X.1877, apud Radu Rosetti, *Cîteva extrase din presa engleză 1877 — 1878*, în Anuarul Institut. de Istorie Națională, IV 1926 — 1927 pp. 384 — 385.

⁸⁹ Arhivele Statului București. Microfilme Austria, rola 175 cadrele 1155 — 1158

⁹⁰ *Idem* cadrul 1202

⁹¹ *Idem* cadrele 1219 — 1220

⁹² *Idem* cadrele 1225 — 1263, 19 rapoarte.

ce domnește între români și ruși este considerată în România ca o mască, pentru a înșela Austro-Ungaria; această presupunere este considerată întemeiată și din mai multe părți”⁹³ sau „concentrarea armatei române este o măsură orientată împotriva Ungariei”⁹⁴ precum și repetate desmințiri ale unor știri anterioare.

Față de evidenta relativitate a acestor svonuri, persistența stării de alarmă în cabinetele din Viena și Budapesta este explicabilă, prin conștiința lor că în acel moment poporul român parcursese deja una din etapele esențiale în realizarea idealului unității naționale. O confirmare, semnificativă prin caracterul ei lapidar, este și scrisoarea premierului Tisză adresată contelui Andrassy, la 12 iunie 1878, în care îi comunică din sursă „de incredere” că în opinia publică „este răspândită părerea că românii le este asigurată în secret de către ruși ocuparea Transilvaniei...”⁹⁵, fapt care ar rezolva problema românească la tratativele de pace de la Berlin. Atît de puternică devenise această teamă încît suspiciunile și măsurile de supraveghere a graniței vor continua și după încheierea păcii de la Berlin⁹⁶, în ciuda faptului că aici, România nu a fost admisă ca parte beligerantă, iar delegații ei I. C. Brătianu și M. Kogălniceanu și-au expus memoriul lor numai în afara lucrărilor congresului⁹⁷, ceea ce s-a făcut pe lordul Salysbury să remarcă cu o amară ironie că „după ce s-au ascultat delegații unei națiuni care reclamă provincii străine (Grecia), să se audă și reprezentanții unei țări, care cere ținuturi ce-i aparțin”⁹⁸.

Pentru românii transilvăneni însă, simplul fapt al recunoașterii independenței României constituia în sine un mare sprijin adus luptelor de eliberare națională. Un nou curent se va face simțit în rindurile fruntașilor politici ai românilor transilvăneni manifestîndu-se pînă în incinta parlamentului budapestan. Deputații români Partenie Cosma și George Pop de Băsești vor lua cuvîntul în ședința din 25 noiembrie 1878 adresînd o aspră critică politicii maghiare căreia îi opun bazele noului stat român⁹⁹. Partenie Cosma merge pînă la a afirma că „astăzi numai principiul de naționalitate are putere de a construi și desființa state”¹⁰⁰ ca apoi, trecînd în revistă realizările României, să arate că atunci „cînd a bătut ora pentru eluptarea independenței patriei, toți românii, ca unul, au sărit înaintea redutelor inexpugnabile ale celui mai mare, cumplit, și viteaz inamic, ce e drept, însoțiți de surisul curios și compătimitor al Europei, dar în curînd s-au reîntors întîmplat în calea lor de triumf, de admirarea și stima Europei, pentru că au dovedit în mod eclatant înaintea lumii, că acolo Jos la Dunăre există un popor brav și tînăr, care-și cunoaște chemarea sa europeană, și este în stare a și-o și împlini, un popor, a cărui alianță poate fi prețioasă pentru orîșicine”¹⁰¹.

⁹³ *Idem* cadrele 1228 – 1229

⁹⁴ *Idem* cadrul 1232

⁹⁵ *Idem* cadrul 1250

⁹⁶ *Idem* cadrele 1264, 1265

⁹⁷ N. A. Dăniloai, *Cucerirea Independenței de stat a României 1877–1878*, București, 1973 p. 93

⁹⁸ C. Gane, P. P. Carp, București, 1937 vol. I p. 219

⁹⁹ Teodor V. Păcățian, *Cartea de aur*, Sibiu, 1910 vol. VI pp. 672–689

¹⁰⁰ *Idem* p. 677

¹⁰¹ *Idem* p. 680

O altă problemă care a preocupat mulți ani cabinetele de la Budapesta și Viena, contribuind la teama de firească afirmare a „ideii panromâne” a fost provocată de apariția unor hărți în România și care, desigur, au ajuns și la românii din Transilvania. O corespondență diplomatică între contele Andrassy și Zwiedinek, consulul Austro-Ungariei la București, din 1 august 1877¹⁰² sesizează tipărirea unei hărți întocmite de M. Zamphirolu, care intitulată fiind „România” cuprindea și teritoriile de la Carpați până la Tisa¹⁰³. Un alt raport, din 15 ianuarie 1878, arată că s-a vîndut în librării o altă hartă a „noii Daco-Românii”, litografiată de M. Boer și tipărită de Treboniu Laurian, specificindu-se că harta lui Zamphirolu ar fi fost făcută după cea tipărită tot de Treboniu Laurian cu Boer în anul 1868¹⁰⁴. Problema se va complica și mai mult prin apariția unei serii de hărți scoase de generalul de brigadă August E.I. Gorjan¹⁰⁵, care la aceea dată avea grad de colonel, autor al unor lucrări istorice și geografice (între acestea cităm: Elemente de geografie, 1876, Noul metod de geografie elementară, 1885, Geografia mai multor județe, 1885—1892 și Atlas geografic, 1891). Deși Monitorul Oficial precizează la 4/16 iulie 1880 că harta Gorjan nu este autorizată de stat fiind o lucrare „privată”¹⁰⁶, incidentul se va prelungi astfel că noi rapoarte consulare vin să dea amănunte despre apariția acestor hărți la care se adaugă, în februarie 1881, harta publicată de colonelul G. Slăniceanu¹⁰⁷, precum și alte hărți scoase tot de A. E. I. Gorjan purtînd titlul de „Dacia sau România cu Țările Române vecine” și avînd în chenar stemele tuturor județelor inclusiv Transilvania, Maramureș și Bucovina¹⁰⁸.

Premierul maghiar Tiszá, referindu-se la 4.VIII.1881¹⁰⁹ la o nouă hartă Gorjan, intitulată „Dacia Modernă”¹¹⁰, o va considera o sfidare adresată Monarhiei Austro-Ungare¹¹¹. În anul 1883, ca urmare a intervenției consulului Austriei la București, Hoyos, s-au dat circulare de interzicere a acestor hărți măsura fiind însă apreciată ca inefficientă de către autorul raportului, Lachman¹¹².

Trebuie remarcat faptul că, încă din anul 1877, difuzarea acestor hărți în Transilvania a avut drept consecință luarea unor măsuri drastice din partea autorităților. Librarul român Țăranu din Oravița este arestat și deferit justiției ca trădător de patrie pentru că s-a găsit la el „harta Daciei Moderne”¹¹³. Procesul său se va termina în februarie 1878 prin achitarea sa din lipsă de probe, dar după ce fusese reținut timp de nouă luni în arest preventiv¹¹⁴.

¹⁰² Arhivele Statului București, Microfilm Austria rola 175 cadrele 290—292

¹⁰³ *Idem* cadrul 293

¹⁰⁴ *Idem* cadrele 300—302

¹⁰⁵ *Idem* cadrele 306—307

¹⁰⁶ *Idem* cadrele 308—309

¹⁰⁷ *Idem* cadrele 314—330,

¹⁰⁸ *Idem* cadrele 338—339; 359—362; 386—391

¹⁰⁹ *Idem* cadrele 365—366

¹¹⁰ *Idem* cadrele 367—368.

¹¹¹ *Idem* cadrele 365—366.

¹¹² *Idem* cadrele 410—411, 419;

¹¹³ Gazeta Transilvaniei nr. 39 din 3.VI/22.V.1877

¹¹⁴ Gazeta Transilvaniei nr. 15 din 23.II/7.III.1877

Prin răspindirea și utilizarea lor pe scară largă, mai ales în rindurile tineretului, aceste hărți și-au îndeplinit misiunea de a consemna adevărul istoric al unității naționale a românilor cuprinși între frontierele lor naturale.

Noua conjunctură creată de „conflictul oriental” și cucerirea independenței României, ale cărei consecințe s-au făcut simțite atât de puternic în viața politică a românilor transilvăneni, va determina guvernul maghiar să ia și măsuri generale îndreptate împotriva românilor și a celorlalte naționalități din Imperiu. Politica de desnaționalizare, care va caracteriza de acum înainte cabinetele maghiare de la Tiszá la Appony, va aduce legi abuzive, lovind tot mai mult în drepturile românilor transilvăneni. Reacția lor însă este promptă și viguroasă, fapt ce se poate constata încă de la conferința electorală ținută la 8/20 iulie 1878 la Sibiu în vederea adoptării atitudinii la alegerile parlamentare din acel an. Aici se adoptă din nou tactica pasivistă, activiștii urmind a se supune majorității¹¹⁵, dar într-o evidentă creștere a spiritului de colaborare și unitate de vederi. Desigur era și o consecință a dispariției din arena politică a mitropolitului Andrei Șaguna, mort în anul 1872, a cărui influență negativă alimentase disensiunile confesionale și ale politicii activiste și pasiviste, reflectată de altfel și în trecerea a numeroși activiști în rindurile pasiviștilor în această perioadă, dar era și urmarea recunoașterii dreptului la viață proprie și suveranitate, a națiunilor, bază a revendicărilor românilor transilvăneni. Fruntașii politici ai românilor din Transilvania nu vor pierde nici un prilej pentru a reafirma că de acum înainte orice înțelegere între Ungaria și noul stat independent România va depinde de tratamentul pe care îl vor avea românii din Austro-Ungaria¹¹⁶.

Pentru guvernul ungar însă devenise evident faptul că orice cedare însemna un pas făcut spre unitatea românilor și, astfel, singura cale rămasă era politica abuzivă de sfidare a oricăror principii recunoscute de întreaga Europă și impunerea cu forța a anacronismului pe care îl reprezenta Imperiul multinațional Austro-Ungar. Consecința a fost promulgarea succesivă a unor legi menite a întări aparatul represiv guvernamental și a îngrădi tot mai mult viața națională. În anul 1878 se introduce delictul de „agitație împotriva națiunii”¹¹⁷, în anul 1879 legea Trefort pentru introducerea obligatorie a limbii maghiare în învățământ¹¹⁸, iar în anul 1880 legea agrară¹¹⁹ lovind în proprietățile țărănilor, în marea lor majoritate români.

Contra acestor măsuri, românii transilvăneni, sprijinindu-se și pe situația politică pe care o dobîndise statul român, trec la reorganizarea și unificarea luptei lor politice. De la Brașov, Dr. Aurel Mureșianu, încă din articolul-program cu care își începe activitatea de redactor al Gazetei Transilvaniei în anul 1878¹²⁰, precizează ideile esențiale ale politicii românilor transilvăneni „rezultînd clar că problema unirii Transilvaniei cu România a trecut pe primul plan al vieții politice, a devenit un obiectiv central al întregului popor român

¹¹⁵ V. Netea, *Lupta românilor din Transilvania pentru libertate națională (1848 – 1881)*, București 1974 p. 412

¹¹⁶ *Idem* p. 413

¹¹⁷ *Ibidem*

¹¹⁸ T. V. Păcățian, *Op. cit.* vol. VI pp. 843 – 845.

¹¹⁹ *Idem* pp. 856 – 907

¹²⁰ *Gazeta Transilvaniei* nr. 1 din 5/17.1.1878

de o parte și de alta a Carpaților”¹²¹. Pentru aceasta el consideră că principala problemă este organizarea vieții politice deoarece „în cei zece ani din urmă românii transilvăneni cît și cei din Ungaria au păcătuit mult contra postulatelor de strînsă solidaritate națională, ceea ce trebuie să înceteze dacă este ca să putem continua cu succes lupta politică națională”¹²². „Solidaritatea” devine pentru Dr. Aurel Mureșianu problema imediată care se pune în fața românilor transilvăneni și va forma în anul 1880 și obiectul unui ciclu de articole, publicate în *Gazeta Transilvaniei*, în care susține necesitatea unui partid unic, cu un program unitar, desfășurat sub imperativul lozincii „Organizează-te, disciplinează-te”¹²³. La conferința națională desfășurată la Sibiu, în mai 1881, se va constitui Partidul Național Român din Ardeal, Banat și Ungaria, Dr. Aurel Mureșianu fiind autorul propunerii de a se proclama solidaritatea tuturor românilor din Imperiul Austro-Ungar, primită „între aprobările generale entuziaste”¹²⁴. Cu aceasta o nouă epocă se deschidea pentru luptele de emancipare politică și națională a românilor din Imperiu, marcată de „Memorialul” întocmit de Gh. Bariț care, înscriindu-se în lungul șir de acte protestatare început în anul 1791 cu „Suplex libellus valachorum” și continuat apoi cu Declarația de pe Cîmpia Libertății de la Blaj din 3/15 mai 1848 și „Pronunciamentul” din 1868, prefața „Memorandul” din 1892. Prin „Memorialul” lui Gh. Bariț se deschide epoca în care „problema independenței românilor din Transilvania devine o problemă europeană”¹²⁵, fapt împlinit prin „Memorandul” din 1892 cu răsunătorul proces care i-a urmat și largul său ecou european.

Semnificativ pentru importanța pe care o reprezintă existența unei Români independente pentru luptele fraților de peste Carpați este faptul că o bună parte a cheltuielilor de tipărire a „Memorialului” a fost asigurată de M. Kogălniceanu¹²⁶.

Cu atît mai elocvent devine și raportul din 25 mai 1881 în care Consulul Austro-Ungariei la București, Ladislau Hoyos, acordă o deosebită importanță răsunetului avut în România de hotărîrile luate de Conferința Națională din Sibiu, reproducînd din comentariul ziarului *România liberă* pasajul: „Ne bucurăm de împrejurările în care a avut loc adunarea națională a românilor de pe cealaltă parte a Carpaților ca și de hotărîrile luate de aceștia ... Ne bucurăm pentru că acest viitor nu poate fi decît unul și același — Dacia de altădată ...”¹²⁷

Din aceste motive putem considera că independența României a fost un factor determinant — confirmat de însăși măsurile represive luate de autoritățile Austro-Ungare — principalul imbold și sprijin în declanșarea unei noi etape a luptelor politice ale românilor pentru unitate națională.

¹²¹ Mircea Băltescu, *Dr. Aurel Mureșianu și Gazeta Transilvaniei*, în „130 de ani de la apariția Gazetei de Transilvania,” sub redacția M. Băltescu, Brașov, 1969 p. 123.

¹²² *Gazeta Transilvaniei*, Număr jubiliar 1908, p. 123; *Gazeta Transilvaniei* nr. 52 din 14/2.VIII.1878.

¹²³ *Gazeta Transilvaniei*, Număr jubiliar 1908 p. 126

¹²⁴ *Idem* p. 124

¹²⁵ V. Netea, *Op. cit.* p. 422

¹²⁶ *Ibidem*

¹²⁷ Arhivele Statului București, Microfilme Austria, rola 19, cadrele 1182—1184.

Dec 1847 Recd 2/2
9187
H

9187-18776

Benjamin Franklin

Kuppelstein 1871, 1872
 in einem Zug. Diejenige, die
 nicht ist, muß heraus
 werden.

Welyben

Vadlevale

[illegible]

Colville

soffteutjen elkhoret
 floxend haret
 buntgeert ya dth.
 mo is boe ghan loq.
 late ergathen velt en
 gehdt

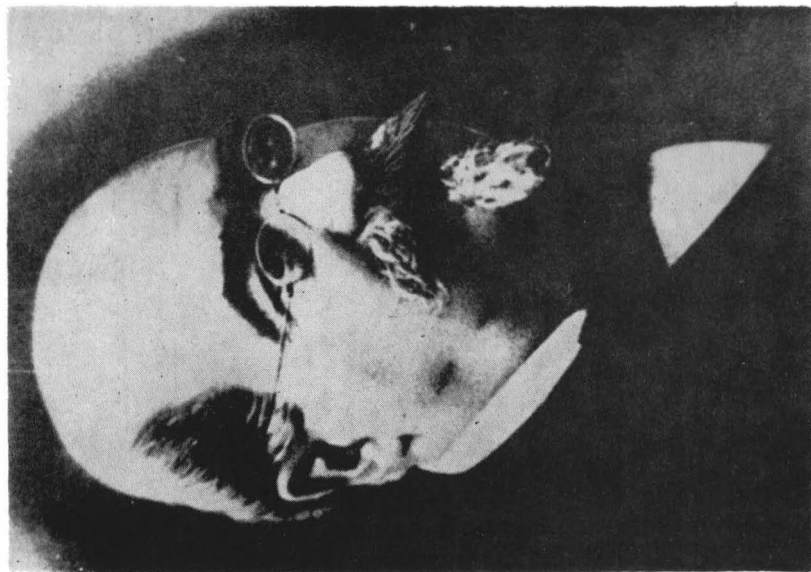
mell: ö/nec inspiratoh'
 és a 24. stambol egy hites
 be magyar fordita!

Murrian Jahrg.
Lepidopt. p. 1. u. 2. k.
Wien 1848

2025

www.cimec.ro

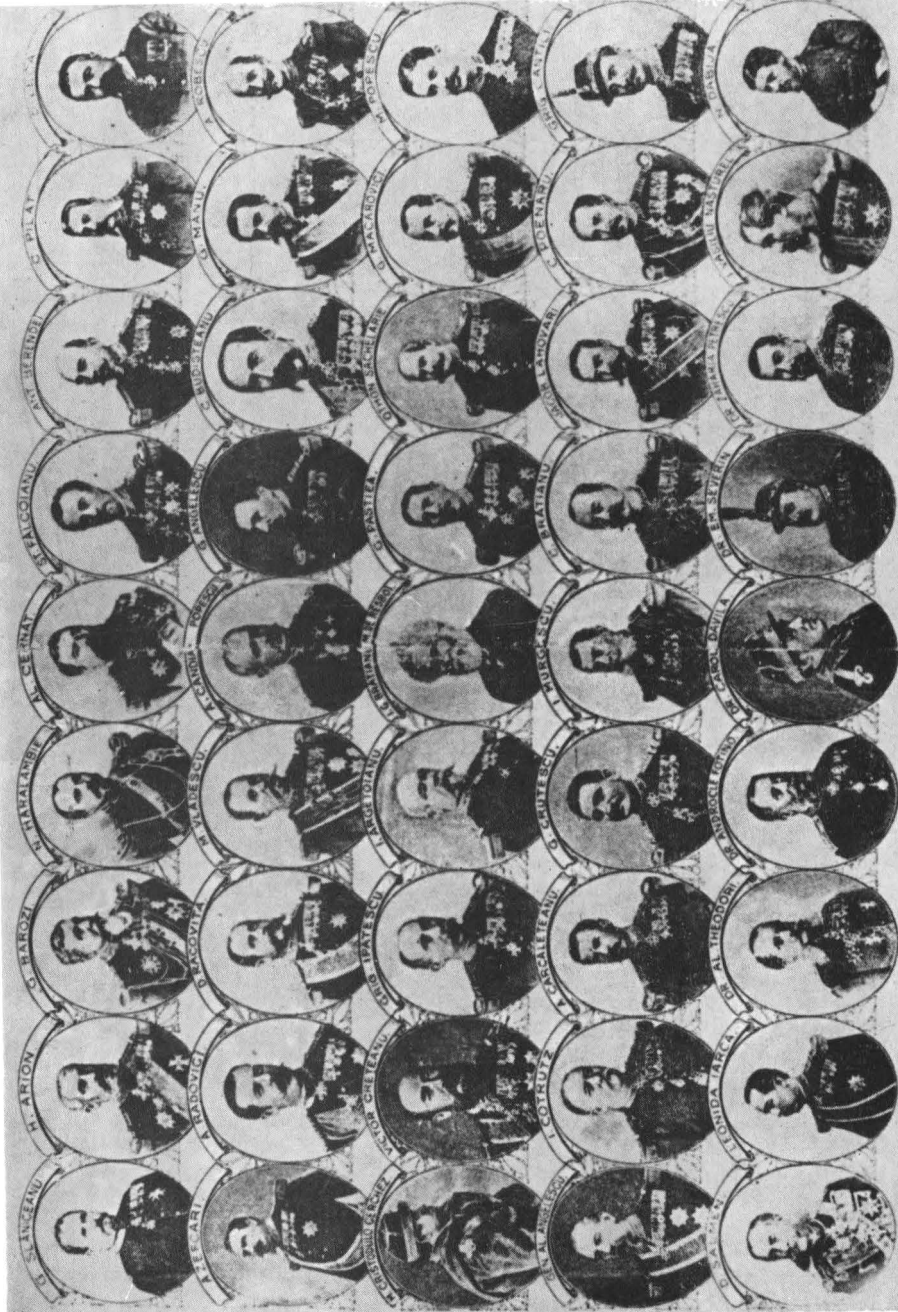
10/11/1911
 10/11/1911
 10/11/1911

Mihail Kogălniceanu (1817—1891)

C. A. Rosetti (1816—1885)

Generalii români - în viață sau morți - cari ca ofițeri superiori au luat parte la războiul neașteptării României din anii 1877 - 1878

În paralel cu acțiunile publice organizate, patrioții români din Austro-Ungaria încep a se manifesta cu tot mai mult curaj. La 26 decembrie 1880, agentul austro-ungar F. Lacumann, asupra activității căruia vom reveni, comunică la Viena un incident petrecut la Rădăuți, unde deputatul Kossovic „a făcut o declarație oficială în limba română în loc să se folosească, cum era normal, de idiomul german” fapt în urma căruia ziarul „Neue Freie Press” se întreabă dacă se consideră „funcționar al Înălțimii sale Principelui României”. F. Lachmann relatează în continuare răspunsul ziarului „România Liberă” apreciindu-l ca reprezentativ pentru atmosfera generală de ostilitate împotriva Austro-Ungariei care domină în opinia publică română. „Din partea noastră — scrie România Liberă referindu-se la atitudinea lui Kossovic — îi aducem felicitările cele mai calde pentru atitudinea sa românească și ne vedem astfel îndreptățiți în speranța că nefericita Bucovină nu este încă pierdută pentru românism. Diferite știri pe care le primim din Bucovina ne semnalează că în sfârșit în această răpită bijuterie a vechii Moldove a apărut o regenerare românească, care ne îndreptățește la mari speranțe privind viitorul, cind va sosi momentul ca frații noștri din cealaltă parte a Moldovei să scuture jugul sub care zac acum”¹²⁸. O altă manifestație de protest în problema Bucovinei formează obiectul unui raport din 25 noiembrie 1881 trimis de Rudolf Schliek, agentul consular din Iași, consulului austro-ungar din București, Ladislau Hoyos¹²⁹. La raport este anexat un exemplar din „Curierul (Th. Balassan)” cu articolul în care sint relatate împrejurările în care s-a reluat la Iași o inițiativă mai veche, de comemorare anuală a morții domnitorului Grigore Ghica din 1 octombrie 1777, care „a fost mișelește ucis pe piața Belicului pentru căi insufletit de amorul de țară, a protestat cu bărbăție contra trunchierii patrie, sale”¹³⁰. Este anexat, în continuare, și programul tipărit al comemorării¹³¹.

Unul dintre românii transilvăneni stabiliți la București, a cărui activitate a fost îndeaproape urmărită de reprezentantul Austro-Ungariei la București, a fost poetul și ziaristul Ion Scipio Bădescu. Răspunzînd dispoziției primite din partea cancelariei imperiale de la Viena de a cerceta existența și circulația unor cîntece „panromâne”¹³², însărcinatul cu afaceri al Austro-Ungariei la București, Von Salzberg, raportează la 13 iulie 1881 că într-adevăr acestea au apărut într-o broșură larg difuzată de ministerul cultelor, autorul lor fiind Bădescu, un transilvănean care „poate fi considerat ca unul din principalii susținători ai planurilor panromâne”¹³³. Cancelaria Imperială apreciind că „Poeziile lui S. Bădescu ... cuprind într-adevăr în cîntecele *Tricolorul Român* și *Marș regal* astfel de aluzii ce trec departe peste granița românească” și prin difuzarea lor și decorarea autorului cu medalia *Bene merenti* „s-a dat aprobarea oficială” ceea ce „este greu de acordat cu intenția de cultivare a unor bune raporturi [cu Austro-Ungaria n.n.]”, cere lui von Salzberg să protesteze oficial pe lângă autoritățile române¹³⁴. Demersul a fost întîmpinat de ministrul

¹²⁸ *Idem* cadrele 1131—1133

¹²⁹ *Idem* cadrele 1291—1295

¹³⁰ *Idem* cadrul 1296

¹³¹ *Idem* cadrele 1297—1299

¹³² *Idem* cadrele 1186—1187

¹³³ *Idem* cadrele 1193—1196

¹³⁴ *Idem* cadrele 1190—1192

de externe român cu multă „cordialitate” și promisiunea „că va cere informații” adăugînd însă că „presa fiind liberă el nu ar putea împiedica vînzarea acestor cîntece”. În continuare însă, von Salzberg își exprimă, în raportul său, părerea că „Domnul Stătescu ...și-a luat și măsurile de rigoare pentru ca amintita anchetă să stagneze și nu am avut la el impresia de a fi doritor să afle imediat rezultatele acesteia”¹³⁵. Toată această corespondență diplomatică era comunicată de cancelaria imperială și prim-ministrului maghiar Tisza¹³⁶, care la rândul său transmite informațiile sale Vienei. Într-o astfel de comunicare, Tisza spune că „... în România agitația împotriva Monarhiei Austro-Ungare, dar în special împotriva Ungariei, este în plină desfășurare și ia dimensiuni tot mai mari din zi în zi” cauza fiind speranța că la fel ca Sardinia, din care s-a născut Marea Putere Italia, și Regatul Român se va putea extinde în frontierele sale naturale¹³⁷. Ca exemplu este dat din nou un cîntec cuprinzînd „planuri de Mare Putere” și care „s-a ordonat ... să fie studiat în școli ca și în așezămintele militare.”¹³⁸, în fapt, poezia lui Ion Scipio Bădescu intitulată „Tricolorul Român”.

Asupra acestei agitații însă, rapoartele care pleacă din București spre Viena și Budapesta dezvăluie, pe lîngă marea îngrijorare și teamă de ideea panromână, și existența unui grup însemnat de români transilvăneni stabiliți la București care inițiază în această perioadă numeroase acțiuni conjugate spre același scop al eliberării fraților de peste Carpați. Totodată, rezultă că Brașovul este centrul transilvănean în care se concentrau aceste acțiuni, iar rolurile importante în conducerea și execuția planurilor aparțineau de asemenea brașovenilor. O amănunțită dare de seamă, trădînd largi investigații, este trimisă Vienei de la București de Cornel Stadler la 20 iunie 1881¹³⁹, în care se spune că „propaganda românească în Transilvania și Banat este un fapt care nu mai poate fi tăgăduit. Am obținut știri care dovedesc că aceasta a trecut deja de pe tărîmul literar pe cel al agitației politice. De asemenea, nu poate exista nici un dubiu asupra sprijinului moral din partea guvernului român ...”. Enumerînd, în continuare, pe cei identificați ca „agitatori activi și sprijinitorii lor” sînt numiți: brașoveanul Bobeanu, ziarist, care ar îndeplini în cadrul acestui „partid agitator” funcția de curier secret la Sinaia, unde ar funcționa un asemenea birou; numind, în continuare, pe Partenie Cosma este evident că Stadler face o confuzie de nume — cunoscutul om politic transilvănean nefiind la București în această perioadă, iar datele atribuite lui necorespunzîndu-i — în realitate fiind vorba de o altă persoană, despre care spune „că a adus guvernului român servicii în timpul războiului ruso-turc, trebuind să deschidă la Zimnicea și Siștov cîrciumă pentru ca activitatea sa să nu bată la ochi”; apoi figurează Ion Scipio Bădescu și din nou un brașovean, Frîncu Teofil, care ar ține un magazin comercial la Predeal numai în scopul utilității sale politice; ca unul din fruntași este prezentat Manole Diamandi din Brașov, „un bărbat dotat, cu un renume bun și cu influență în rîndul românilor și sașilor ... Dușmănia sa față de Ungaria este cunoscută ... este periculos și

¹³⁵ *Idem* cadrele 1190—1192

¹³⁶ *Idem* cadrul 1218 și notele 132, 134.

¹³⁷ *Idem* cadrele 1188—1189

¹³⁸ *Ibidem*

¹³⁹ *Idem* cadrele 1222—1232

ar merita să fie supravegheat"; mai sînt menționați Ioan Slavici, a cărui „tendință este eliberarea românilor din Transilvania și Banat”, farmacistul Ciurea, care „nu face nici un secret din tendințele sale dușmănoase împotriva Austro-Ungariei” și avocatul G. Zehan, care a afirmat că deja au fost trimiși emisari către Aiud. Activitatea acestui grup este pusă în legătură cu o întrunire care a avut loc la „Laureanu, director al României Libere, o adunare de circa 40 de români transilvăneni, ... secretă, iar rezultatul nu a devenit cunoscut”. Totodată, se arată că „guvernul român, dacă nu este direct amestecat, este în cunoștință de cauză”. Raportul se încheie cu informația că „Românul”, ziarul lui C. A. Rosetti, „este trimis peste graniță cu titlul schimbat în *Unul pentru altul*”¹⁴⁰.

Argumentînd „pînă unde poate să meargă agitația românilor din Transilvania” Cornel Stadler, în raportul din 5 iulie 1881, reproduce pasagii din „foile românești bucureștene care nu se tem să provoace pe românii maghiari în mod deschis să se despartă de Ungaria”¹⁴¹. Adresîndu-se românilor transilvăneni, România liberă scrie prin pana redactorului Scheianu: „cei mai periculoși dușmani ai românilor se află în propria voastră țară și ocupă în mijlocul națiunii voastre primele locuri. Cît timp mai vreți să-i hrăniți, ca să-și bată joc de voi și să vîndă străinilor tot ceea ce vă este mai sfînt și mai scump?”, pasagiu apreciat ca o instigare la complot și conspirație. România liberă, care „este foarte citită și multe numere se duc în Transilvania”, este caracterizată de Stadler ca „o foaie roșie, cu mult mai roșie decît partidul gubernial, care este denumit cel roșu”. Raportul se încheie cu informația că „un șir de tineri au plecat ca colportori în Transilvania, pentru a împărți manifeste printre care precis și cîntecul susnumit (Tricolorul Român n.n.) și hărți daco-românești”¹⁴². Consecința acestui raport a fost dispoziția premierului Tisza de ridicare a permisiunii de difuzare a ziarului România liberă pe teritoriul Ungariei, „datorită atitudinii sale dușmănoase”¹⁴³.

La 19 iulie 1881 Stadler vine cu precizări asupra adunării secrete de la Laureanu la care s-a discutat și despre participarea celor din România la Expoziția ASTREI, proiectată la Sibiu, prilej de agitație și de manifestare a solidarității cu lupta fraților de peste Carpați¹⁴⁴.

La aceeași dată pleacă spre Viena un alt raport întocmit de F. Lachmann¹⁴⁵, în care întreaga acțiune capătă contururi mult mai precise. Aici se arată că centrul acțiunii este la Brașov, legătura principală cu Bucureștiul fiind făcută de către Diamandi Manole „protectorul ei”. Se relatează apoi că acesta a venit la București unde urma să se întâlnească cu I.C. Brătianu cu care plănuiește „... importante întreprinderi”. Lachmann aduce în continuare amănunte despre vizita pe care o face lui Diamandi Manole, „unde am întîlnit numeroși transilvăneni ce analizau o temă politică. Diamandi nu a făcut nici o rezervă și a intrat într-o verbală oglindire a stării Transilvaniei și în special a românilor de acolo, a căror apartenență la Ungaria a numit-o insuportabilă,

¹⁴⁰ *Ibidem*

¹⁴¹ *Idem* cadrele 1237 – 1243

¹⁴² *Ibidem*

¹⁴³ *Idem* cadrul 1266

¹⁴⁴ *Idem* cadrele 1250 – 1262

¹⁴⁵ *Idem* cadrele 1262 – 1264

punind în vedere, în mare măsură, ca singur mijloc de îndreptare, Revoluția.”¹⁴⁶ Presupunerea din rapoartele de pînă acum sînt confirmate și completate prin informațiile pe care Lachmann are posibilitatea de a le culege direct de la sursă. El se bucura de oarecare încredere datorită faptului că în timpul războiului din 1877–1878 fusese corespondent de presă și pentru *Gazeta Transilvaniei*, iar pe front a fost chiar autor al unor acte de bravură militară¹⁴⁷. Devotamentul pentru coroana habsburgică și adevăratul rol jucat de Lachmann la București se conturează însă clar și poate fi urmărit timp de mulți ani din corespondența diplomatică permanentă pe care o întreține. Fie că, încă de la sosirea sa în România, în calitatea oficială de corespondent de presă, avea și misiunea de a trimite Vienei informații politice, fie că această misiune se conturează ulterior, cînd reușește să-și creeze strînse legături în București și Brașov devenind un specialist al problemelor românești, Lachmann ajunge să fie apreciat de superiorii săi, care îl vor utiliza ca spion, menținîndu-l în continuare în România în cadrul redacției ziarului german *Bukarester Zeitung*. Din aceste motive, în timpul acestor evenimente ale anului 1881, guvernul din Viena îi dă lui Lachmann însărcinarea de a merge în Transilvania pentru a întocmi un raport „Despre mișcarea pentru unire a românilor”¹⁴⁸. Raportul întocmit de el în urma acestei călătorii, un adevărat turneu prin toată Transilvania, ne furnizează date prețioase în care Brașovul și Țara Birsei apar ca principal centru al mișcărilor panromâne, precum și rolul personalităților care au stat la baza acestora.

Primul drum Lachmann îl face la Brașov unde era cunoscut de Iacob Mureșianu și fiul său Dr. Aurel Mureșianu. Concluzia pe care o trage el din discuția cu Iacob Mureșianu este că acesta „încarnează spiritul de unire cu țara” dar acum, fiind bătrîn, „joacă în general rolul unui consilier și formează, prin aceasta, mai mult sau mai puțin, sufletul cunoscutelor aspirații față de care, de altfel, încă din tinerețe, el n-a rămas niciodată străin”; el aparține categoriei „acelor partizani ai României Mari, care n-au decît o singură țintă înaintea ochilor, să fie într-o zi uniți cu compatrioții lor de dincolo de munți”¹⁴⁹.

Pe Dr. Aurel Mureșianu îl caracterizează ca unul din cei mai „primejdioși” români transilvăneni care „se uită spre București”, convingerile sale fiind că Monarhia Austro-Ungară este pe cale de destrămare și astfel va începe eliberarea națională a românilor. Activitatea dusă de Mureșeni era pusă sub urmărirea autorităților, fapt pe care îl confirmă Lachmann, care continuă: „La Mureșianu au loc dese întruniri cu oameni pentru care ordinea de azi a lucrurilor înseamnă un spin în ochi. Mi-au confirmat și comisarul de poliție Szabo, viceconsulul Lietschken, notarul șef de tribunal, Dreschler, și alții”¹⁵⁰.

Aprecierile lui Lachmann capătă o valoare deosebită, dat fiind că veneau din partea unui susținător al intereselor Imperiului Austro-Ungar, pentru conturarea prestigiului și a rolului de conducători pe care Mureșenii, Iacob

¹⁴⁶ *Ibidem* :

¹⁴⁷ Vezi: L. Popa, *Gazeta Transilvaniei oglindă ... în prezentul volum*.

¹⁴⁸ Apud, C. Neagu, Dr. D. Marinescu, R. Georgescu, *Fapte din umbră*, în curs de apariție, extrase publicate în „*Lumea*” nr. 8 din 17.11.1977 pp. 22–23.

¹⁴⁹ *Ibidem*

¹⁵⁰ *Ibidem*

și Aurel, îl ocupau în desfășurarea luptelor de emancipare politică a românilor transilvăneni. De asemenea, numeroasele informații, privind acțiuni și persoane suspecte din Țara Birsei și Brașov, sînt de natură a reliefa adevărata amploare a acestor mișcări care, de altfel, l-au determinat chiar și pe Lachmann să fie uimit de „izbitoarea” siguranță de sine a acestor români. Datele culese îl duc la concluzia că de aici pare a porni cuvîntul de ordine de a se menține contactul cu România. Sînt menționate astfel întrunirile de la localul numit „Grivița 1877”, unde se luau „hotărîri care nu sînt compatibile cu liniile ordinii, de stat”. În localitățile mărginașe Brașovului, ca Satu-lung, Cernat, Turcheș Baci, Zizin, constată că românii se organizau în secret pentru acțiuni decisive fiind în contact permanent cu țara, conducătorii lor locali fiind, potrivit informațiilor culese de Lachmann, preoții Radu Popeea, vechi revoluționar din 1848, Victor Popeea, ajutorul de învățător Gabrea și, mai ales, Alexe Verzea din Satu-lung care „ține foarte des, la locuința sa întruniri instigatoare” și care fiind „cu mult superior în ce privește șiretenia, a dejucat această măsură (perchezițiile făcute pentru găsirea armelor n.n.), iar acum, o mare provizie de arme se află, încă și azi, ascunsă în toate casele, pentru a fi scoasă cînd vor reclama circumstanțele”¹⁵¹. Este semnalată și o întrunire a românilor care a avut loc la 11 august 1881 la Crisbav lingă Brașov, unde au participat și mulți brașoveni „cunoscuți ca agenți în solda poliției române”.

Raportul mai cuprinde și date despre mișcările românilor din alte localități transilvănene ca Abrud, Cîmpeni, Zlatna, precum și liste întregi de persoane considerate de Lachmann „loiale” dar și un număr mare de „suspecți pentru legăturile cu România”.

Deosebit de semnificativă este concluzia generală pe care o trage Lachmann în urma acestui turneu: „Eu cred că nu merg prea departe cînd afirm categoric că guvernul (de la București n.n.) sprijină moral, pînă la un anumit grad — probabil și material — mișcarea care devine, treptat, din ce în ce mai pronunțată; căci Rosetti, cel mai înverșunat și șiret dușman al monarhiei, are legături foarte strînse cu Laurean și cu alți fruntași ai mișcării pentru unire cu România”¹⁵². De reținut este și informația privind marea simpatie pe care el o constată între sași pentru cauza română. Aceștia sînt prezentați în raportul său ca potrivnici Imperiului Austro-Ungar, poziția lor fiind ostilă atît Ungariei cit și Austriei ceea ce, pentru Lachmann, constituie o „lipsă de sentimente patriotice” cu tonul de neînțeles¹⁵³.

Amploarea investigației lui Lachmann, documentarea temeinică precum și evidentă sa grijă pentru obiectivitate, fac ca acest raport să capete o valoare deosebită în aprecierea rolului determinant al cuceririi independenței României pentru luptele politice ale românilor transilvăneni și cauza unirii tuturor românilor.

Problema transporturilor clandestine de arme din România, destinate românilor transilvăneni, era semnalată deja cancelariilor din Viena și Budapesta în mai multe rapoarte consulare din acel an. La 20 iulie 1881, Cornel Stadler anunță că „60 de lăzi cu puști militare, care s-au aflat cîndva în folosința ar-

¹⁵¹ *Ibidem*, vezi și notele 60 și 61

¹⁵² *Ibidem*

¹⁵³ *Ibidem*

matei române, au fost încărcate aici (București n.n.) pe tren pentru a fi duse pînă la stația Comarnic pe linia Ploești-Predeal, și de aici cu căruțele ocolind serviciile vamale regale maghiare să fie trecute peste graniță în Transilvania¹⁵⁴. Tot aici semnaleză și o „adunare la ministrul Rosetti, la care au participat Manole Diamandi din Brașov și falsul comerciant Frincu din Predeal”, considerată de Stadler ca fiind de natură politică importantă¹⁵⁵. Guvernul maghiar este imediat sesizat¹⁵⁶ și va lua măsuri de întărirea pazei la graniță¹⁵⁷.

Citeva rapoarte consulare din același an transmit informații furnizate de un anume Louis Vandory, față de care însă se păstrează o rezervă „ca din sursă nu tocmai sigură”¹⁵⁸. Într-adevăr, *Gazeta Transilvaniei* semnalase încă din anul 1877 activitatea lui Vandory, care atunci primise oficial din partea guvernului maghiar postul de redactor al ziarului politic „Bukaresti hirado”. Ziarul este condus în spirit de ostilitate față de români și redactorul Vandory este nevoit, la izbucnirea războiului, să fugă la Rusciuk, de unde va trimite ziarelor clujene articole de calomniere a românilor, dezmințite public de colonia maghiară de la București¹⁵⁹.

Această atitudine explică rezerva autorităților austro-ungare care operează o selecție și verificare a acestor informații. Astfel este de reținut raportul înaintat de reprezentantul Austro-Ungariei la București, Ladislau Hoyos, în 7 decembrie 1881, în care se comunică știrea că într-o tipografie din București s-au tipărit circa 50.000 exemplare ale unei proclamații către populația românească și săsească din Transilvania și Banat în care românii și sașii sînt îndemnați la revoluție și alipire la România. „Proclamația — se spune în continuare — nu poartă nici o semnătură, dar ar urma să o capete pe cea a regelui Carol cînd va sosi vremea potrivită”¹⁶⁰.

Puternicul elan care a însoțit aceste acțiuni se va vedea însă frînat de schimbările care survin în politica externă a României. În contra voinței maselor românești, regele Carol va urmări stringerea legăturilor cu Puterile Centrale, Germania și Austro-Ungaria. Opinia publică și presa românească se pronunță categoric împotriva acestor tendințe, critici vehemente făcîndu-și loc în coloanele unor ziare, ceea ce va determina, bineînțeles, și reacția Vienei și Budapestei. Difuzarea în Imperiu a ziarului „Războiul” este interzisă de Cancelaria Imperială de la Viena¹⁶¹ pentru un articol în care se face o aspră critică discursului ținut de regele Carol I la primirea Arhiducelui Eugen, care aducea laude Austro-Ungariei și atitudinii ei față de România. Ziarul conchide că „regele Carol I nu mai este în concordanță cu sentimentele și interesele poporului român. Regele Carol uită că România este o parte a confederației naturale la Dunăre și în Balcani și el uită că, atîta timp cît suspină atîtea

¹⁵⁴ Arhivele Statului București, Microfilme Austria, Rola 19, cadrele 1245—1248

¹⁵⁵ *Ibidem*

¹⁵⁶ *Idem* cadrul 1244

¹⁵⁷ *Idem* cadrul 1260

¹⁵⁸ *Idem* cadrele 1219—1220

¹⁵⁹ *Gazeta Transilvaniei* nr. 45 din 24/12.VI.1877

¹⁶⁰ Arhivele Statului București, Microfilme Austria, Rola 19, cadrele 1306—1307, 1304—

1305,

¹⁶¹ *Idem* cadrele 1283—1285

milioane de români sub jugul Austro-Ungariei, este imposibilă o împăcare a intereselor între noi și tiranii fraților noștri”¹⁶².

Încă din anul 1870, Vincențiu Babeș scria în *Albina*: „așteptăm ca România să devină un soare, ale cărui raze să încălzească și să lumineze pe toți românii din țările vecine”¹⁶³. Datorită cuceririi Independenței României, în anul 1884 *Tribuna* din Sibiu putea scrie că „soarele românilor răsare la București”. Ultimul act al luptelor pentru unitatea națională începuse și nu mai putea fi oprit, indiferent de politica guvernanților. De altfel, românii învățaseră bine că armele lor sînt multiple și una din ele, spiritualitatea română, deja mai de mult reușise să desființeze granițele politice. Asociațiile culturale ale românilor transilvăneni — cum bine remarcase și Lachmann în raportul din anul 1881 mai suscitât — acopereau și o intensă activitate politică; dorința legitimă de a da un ajutor efectiv fraților de peste Carpați a dus, în toamna anului 1890, la ideea înființării în București a unei asociații care să sprijine lupta politică a românilor din Monarhie. Astfel, ia ființă „Liga pentru unitatea culturală a tuturor românilor” (prescurtat *Liga Culturală*) a cărei rapidă ascensiune și intensă activitate se inscrie ca o contribuție directă la desăvîrșirea statului național unitar român.

Între multiplele legături ale Ligii Culturale cu românii din Austro-Ungaria semnalăm aici o scrisoare a vechiului erou din Războiul de Independență și corespondent al *Gazetei Transilvaniei*, Moise Groza. La 22 decembrie 1890 el se adresează cumnatului său, Dr. Aurel Mureșianu, la Brașov, rîndurile sale trădînd entuziasmul față de inițiativa studenților bucureșteni pentru înființarea Ligii Culturale. Dar, fapt important, Moise Groza transmite și informația confidențială că guvernul român a luat în discuție posibilitățile de a sprijini lupta românilor din Monarhie. În urma acestor discuții, i s-a cerut lui Moise Groza „un memoriu sau o schiță de proiect” cum ar trebui organizate „mijloacele de orice natură ce ar trebui să le dea guvernul pe sub mînă”. La rîndul său, Moise Groza se adresează Dr. Aurel Mureșianu, ca unul care știe „mai bine Unde și Cum trebuie ajutată cauza românilor de dincolo ... Trebuie să profităm de ocazia rară ce o avem să organizăm o luptă temeinică și serioasă. Organizația este prima condițiune de existență și de acțiune”¹⁶⁴.

Convingerea fermă a datoriei sale patriotice și a imperativului acestor acțiuni organizate, îl vor determina pe Moise Groza să inițieze, în anul 1909, o nouă asociație, „Cercul românilor de peste munți” despre care îl informează la 23 martie 1909 pe Dr. Aurel Mureșianu cerîndu-i părerea¹⁶⁵.

Comitetul format în București, sub președinția lui Moise Groza și în care relevăm prezența cunoscutului filolog prof. Simion Mindrescu și a istoricului Popa Lisseanu, secretarul cercului¹⁶⁶, lansează primul său apel pentru înscriere, comunicat de asemenea Dr. Aurel Mureșianu. În acest apel se spune că „în timpul din urmă, situațiunea românilor de peste munți înrăutățindu-se din ce în ce mai mult, din cauza legilor pe care guvernele ungurești le-a adus de astă dată pe față și fără nici o tănuire ca să maghiarizeze tot ce nu este ungar,

¹⁶² Apud Sextil Pușcariu. *Op. cit.* p. 219

¹⁶³ *Ibidem*

¹⁶⁴ Arhiva Mureșenilor nr. 3753

¹⁶⁵ Arhiva Mureșenilor nr. 1571

¹⁶⁶ *Ibidem*

ne-a făcut pe noi, o seamă de români de peste Carpați, stabiliți în Regat, să ne gândim la mijloacele mai eficace spre a veni în ajutorul fraților rămași pe la vetrele părintești. ... Oricărui român trebuie să-i stea la inimă dezvoltarea și propășirea culturii naționale de pretutindeni, dar în prima linie, nouă, celor de peste munți, ne incumbă datoria de a nu lăsa să fie călcată în picioare, din partea asupritorilor noștri, cultura românească ... Din cercul nostru este exclusă orice politică de partid, în el se face numai politică națională. Scopul cercului este precizat astfel: a) de a dezvolta legăturile de solidaritate între membrii cercului, b) de a întreține legături mai strânse cu românii de dincolo de munți, c) de a forma un centru pentru sprijinirea mișcărilor naționale, în final indicându-se ca sediu al cercului locuința secretarului, Popa Lisseanu, din str. Plevnei nr. 50 ¹⁶⁷.

* * *

Avântul luat de românii transilvăneni în luptele de eliberare națională, în urma cuceririi independenței de stat a României, vine să confirme importanța acestui eveniment, punct de plecare în ultima etapă a reconstituirii unității românești. Abundența și diversitatea acțiunilor declanșate de acest eveniment, din care am prezentat câteva aspecte, se încheagă într-un proces unitar care o dată mai mult a dovedit că „soarta întregului neam românesc este una și nedespărțită. Războiul independenței, prin voința și fapta românilor ardeleni, prin contribuția lor, poate deci să fie considerat ca întiiul război de întregire al tuturor Românilor” ¹⁶⁸.

Tributul de singe adus de voluntarii ardeleni la Grivița, Rahova, Smîrdan se contopește cu cel al voluntarilor ardeleni de la Mărășești, Mărăști, Oituz tot astfel cum manifestele Gazetei Transilvaniei din Brașov pentru cauza independenței se continuă în istoricul act al Unirii de la Alba-Iulia — 1 decembrie 1918.

¹⁶⁷ Arhiva Mureșenilor nr. 1572

¹⁶⁸ Valeriu L. Bologa, *Op. cit.* p. 20.

A N E X E

D O C U M E N T E

referitoare la:	Nr. doc.	Pag.
a) Problema orientală privită de agențiile consulare ale Belgiei și Franței din București (M. Gherman)	1 — 12	129
b) Gazeta Transilvaniei și activitatea lui Moise Groza (L. Popa, M. Gherman)	13 — 81	145
c) Contribuția Brașovului la sprijinirea războiului de independență (Șt. Suci)	82 — 130	213
d) Măsurile luate de guvernul de la Budapesta pentru întărirea frontierelor cu România (M. Gherman)	131 — 158	269
e) Consecințe ale luptei românilor transilvăneni pentru eliberarea națională (M. Gherman, L. Popa)	159 — 188	289

Documentele ce se publică provin din Arhiva Mureșenilor, Arhivele Statului Brașov, Arhivele Statului București și Muzeul din Schei și cu excepția a 20 scrisori ale lui Moise Groza care au fost publicate de Sextil Pușcariu, în anul 1927, toate sînt inedite. În cazul unor documente pierdute sau lipsă (scrisori Moise Groza, din Arhiva Mureșenilor, liste de subscripție din Arhivele Statului) s-au luat ca bază textele publicate în Gazeta Transilvaniei.

Asupra documentelor provenite din arhivele diplomatice străine este de remarcat faptul că în primul rînd reflectă poziția oficială a guvernelor respective în detrimentul realităților istorice. Astfel în documentele din grupa a) eminate de la Agențiile consulare ale Belgiei și Franței din București, se dă o interpretare falsă unor evenimente în unele cazuri mergînd pînă la relatarea unor fapte inexistente, corespunzînd „dorințelor” guvernelor respective sau unui punct de vedere al agentului informator, iar în documentele grupate în d) și e) sînt evidente încercările autorităților Austro-Ungare de a ocoli realitatea dreptelor și adevăratelor aspirații ale poporului român de pe ambele versante ale Carpaților.

Traducerea documentelor; din limba germană: R. Ștefănescu (d, e), M. Siegmund (b).
G. Nussbacher, E. Dinu, M. Voinea (c); din limba franceză: M. Gherman (a).

La transcrierea documentelor, datele prezumate au fost trecute între semnele < >, iar completările sau explicațiile, între semnele []. Au fost omise numai pasagi nesemnificative și formule de politețe, notate cu [...].

DOCUMENTS

concernant:	No. doc.	Pag.
a) Le problème oriental dans la vision des Agenciers consulaires de Belgique et de la France à Bucarest (M. Gherman)	1 — 12	129
b) Gazeta Transilvaniei (La Gazette de Transylvanie) et l'activité de Moise Groza (L. Popa et M. Gherman)	13 — 81	145
c) La contribution de Braşov à l'appui de la guerre d'indépendance (St. Suciuc)	82 — 130	213
d) Les mesures prises par le gouvernement de Budapest pour la fortification de la frontière avec la Roumanie (M. Gherman)	131 — 158	269
e) Les conséquences de la lutte des roumains de Transylvanie pour la libération nationale (M. Gherman, L. Popa)	159 — 188	289

Les documents publiés proviennent de l'Archive des Mureşeni, des Archives d'État de Braşov, des Archives d'État de Bucarest et du Musée de Schei et, exceptant vingt lettres de Moise Groza publiées par Sextil Puşcariu en 1927, ils sont entièrement inédits. Au cas des documents perdus (des lettres de Moise Groza de l'Archive de Mureşeni, des listes de souscription des Archives d'État) ont été pris comme authentiques les textes publiés par Gazeta Transilvaniei (La Gazette de Transylvanie).

En ce qui concerne les documents provenant des archives diplomatiques étrangères il est digne de remarquer le fait qu'ils reflètent d'abord la position officielle des gouvernements respectifs au détriment des réalités historiques. Ainsi, les documents du groupe a) provenant des Agenciers consulaires de Belge et de France à Bucarest donnent une fausse interprétation des certains événements, présentant même des faits inexistantes conformes aux „desirs“ des gouvernements respectifs, ou au point de vue de l'agent informateur, et dans les documents des groupes d) et, e) sont évidentes les tentatives des autorités Autriche-Hongroises d'éluder la réalité des droites et vraies aspirations du peuple roumain des deux versants des Carpates.

D O C U M E N T S

concerning:	No. doc.	Page.
a) The oriental question in the view of the consular Agencies of Belgium and France in Bucharest (M. Gherman)	1— 12	129
b) Gazeta Transilvaniei (The Journal of Transylvania) and the activity of Moise Groza (L. Popa and M. Gherman)	13— 81	145
c) The contribution of Braşov at the support of the war for Romania's Independence (St. Suci)	82— 130	213
d) The measures taken by the government of Budapest for the strengthening of the frontier with Romania (M. Gherman)	131— 158	269
e) Consequences of the transylvanian Romanian's fight for the national deliverance (M. Gherman and L. Popa)	159— 188	289

The documents published here proceed from The Mureşeni's Archive, the State Archive of Braşov, the State Archives of Bucharest and the Museum of Schei and, excepting twenty letters of Moise Groza that were published by Sextil Puşcariu in 1927, all are novelties. In the case of missing documents (letters of Moise Groza from the Mureşeni's Archive and subscription lists from the state Archives) the texts published by „Gazeta Transilvaniei“ (the Journal of Transylvania) were taken as fundamentals.

In regard of the documents from Diplomatic Foreign Archives we must say that they reflect the official position of the respective governments, in spite of historical truth. Thus, in the documents from „a“ group, proceeded from Consular Agencies of Belgium and France in Bucharest, some historical events are false interpreted, sometimes so far from the truth absent facts are related in line with the „desires“ of the respective governments or with the point of view of the informer agent, and in the documents from „d)“ and „e)“ groups, the attempts of Austro-Hungarian authorities to avoid the reality of the right and true endeavours of roumanian people from both sides of Carpathians are evident.

U R K U N D E N

betreffend:	No. doc.	Seite
a) Die Orientfrage in der Sicht der Konsularagenturen Belgiens und Frankreichs von Bukarest	1—12	129
b) Die Gazeta Transilvaniei und die Tätigkeit Moise Grozeas	13—81	145
c) Der Beitrag Kronstadt zur Unterstützung des Unabhängigkeitskrieges	82—130	213
d) Die von der Regierung in Budapest getroffenen Maßnahmen zur Verstärkung der Grenze mit Rumänien	131—158	269
e) Die Folgen des Kampfes der Siebenbürger Rumänen für die nationale Befreiung	159—188	289

Die veröffentlichten Urkunden stammen aus dem Mureșeni-Archiv, dem Staatsarchiv von Brașov und Bukarest und aus dem Museum in Schei und sind außer 20 Briefen von Moise Grozea, die von Sextil Pușcariu 1927 veröffentlicht wurden, noch unbekannt. Bei verlorengegangenen oder fehlenden Dokumenten (Briefe von Moise Grozea, aus dem Mureșeni-Archiv, Subskriptionslisten aus dem Staatsarchiv) wurden als Grundlage die in der Gazeta Transilvaniei veröffentlichten Texte genommen.

Bei den Dokumenten, die aus den Archiven ausländischer Diplomaten stammen, ist zu bemerken, daß sie in erster Reihe die offizielle Haltung der jeweiligen Regierung bezüglich der historischen Realitäten widerspiegeln. So wird in den Dokumenten aus der Gruppe A, die von den Konsularagenturen Belgiens und Frankreichs ausgefertigt wurden, eine entstellte Interpretation der Geschehnisse gegeben, in einigen Fällen gehen sie sogar so weit Tatsachen zu erfinden, entsprechend den „Wünschen“ der betreffenden Regierung oder dem Standpunkt des betreffenden Informationsagenten, während in den Dokumenten aus der Gruppe D und E die Versuche der Behörden Österreich-Ungarns offensichtlich sind, die gerechten und wirklichen Bestrebungen der Rumänen zu beiden Seiten der Karpaten zu verschweigen.

**a) PROBLEMA ORIENTALĂ PRIVITĂ
DE AGENȚILE CONSULARE ALE BELGIEI
ȘI FRANȚEI DIN BUCUREȘTI**

(MIRCEA GHERMAN)

1877, MAI, 9, BUCUREȘTI. FRÉDÉRIC HOORICKA CĂTRE d'ASPREMONT LYNDEN
DESPRE PROCLAMAREA INDEPENDENȚEI ROMÂNIEI ȘI ULTIMELE EVENIMENTE

București, 9 Mai 1877

Domnule Conte,

Ca urmare a depeșei mele din 4 a acestei luni și confirmând telegrama mea din această noapte, am onoarea să vă informez că Dl. Brătianu, Președintele consiliului a revenit la Cartierul general rus cu un proiect de convenție pentru a asigura cooperarea armatei române la operațiunile de război.

Ca urmare a acestui acord Prințul Carol are conducerea comandamentului unui corp mixt care operează între Olt și frontiera austriacă. Restul armatei Principatelor va face parte dintr-un alt corp mixt de armată sub ordinele unui general rus care va acționa de cealaltă parte a aceluiaș riu.

În momentul de față este important de a face acceptat acest acord de către Camere. Într-o reuniune a membrilor majorității, care a avut loc ieri la hotelul Boulevard, președintele, D-l Rossetti a declarat că își asigură colegii că „Rusia ar fi recunoscătoare cooperării armatei române”.

Adunarea a decis să se reunească din nou astăzi, pentru deliberarea pe marginea acestei grave măsuri care nu reunește, după cîte sînt asigurat, asentimentul întregului Cabinet.

În același timp cu declarația de război, Parlamentul proclamă independența țării și scutirea de tribut.

Consulatul general al Rusiei declară în mod deschis că această Putere n-a solicitat în nici un fel concursul forțelor române. Toate faptele pe care am avut onoarea d-le. Conte de a vi le relata în precedentele mele rapoarte demonstrează sinceritatea acestei afirmații.

Partizanii războiului exploatează exagerînd bombardamentele de la Reni Brăila, Oltenița și Beket. Reni și Brăila aveau baterii rusești care au tras primele în monitoare turcești care răspunzînd focului n-au căzut nici morți nici pagube materiale. La Oltenița unde nu se găsea nici o garnizoană au fost lansate doar două ghiulele.

La Beket cîteva ghiulele au căzut pe împrejuririle orașului în timp ce turcii scufundau și ardeau micile vase închise în acest port pentru a-i împiedica pe ruși să se servească de ele la traversarea fluviului.

Președintele consiliului a declarat ieri în Cameră că colegul său de la Afacerile străine se ocupă cu redactarea unui act de protest înaintat puterilor garante, contra procedelor Turciei, care bombardează orașe deschise.

Colegii mei, ca și mine, urmărim cu extremă atenție evenimentele și su-praveghem cu cea mai mare grijă infracțiunile pe care beligeranții ar putea să și le permită față de legile războiului și trebuie cu toții să recunoaștem că rapoartele incidentelor care s-au produs în prezent poartă amprenta celei mai mari exagerări.

Turcii au lansat într-adevăr câteva ghiulele în orașe deschise dar nici o tentativă de bombardament n-a fost nici măcar încercată și este probabil că moni-toarele, acționând în acest mod aveau drept scop asigurarea, înaintea trecerii rîului, dacă vreo formațiune inamică nu se ascundea pe malurile fluviului.

Ieri, s-a petrecut un eveniment mai serios. Trupele princiare care în număr de 2200 de oameni au ocupat din nou Calafatul, au deschis focul contra Vi-dinului unde au reușit să incendieze câteva case. Conform rapoartelor Guvernului, proiectilele fortăreței turcești n-au ajuns nici măcar pînă la malul românesc.

În cercurile înalte spiritele sînt excesiv de înfierbîntate. Pînă în prezent nimic nu mă face să presupun că Rusia se va însărcina să plătească deficitul pe care războiul îl va aduce României.

Faptul care dovedește contrariul este următorul: Cabinetul din St. Peters-burg care a consimțit să restituie Principatelor veniturile acumulate din 1859 (șapte milioane) și bunurile pe care mîndștirile moldovene și valahe le posedau în Basarabia, n-a rambursat încă decît două milioane bani gheață și a înregistrat defalcarea de la suma totală valoarea a o mie de cai și a 40 de tunuri de calibru mare furnizate acum câteva zile guvernului princiar.

Vă rog să primiți, D-le Conte asigurarea respectuasei mele considerațiuni.

FREDÉRIC HOORICKA

Arhivele Statului București. Microfilm Belgia, nr. inv. 1021 România vol. V. (1875-1880) cadrele 171-174, l. franceză.

2

1877, MAI, 19, BUCUREȘTI. FRÉDÉRIC HOORICKA CĂTRE PASTREMONT LYSOEX.
RAPORTUL ASUPRA ULTIMELOR EVENIMENTE POLITICE DIN ROMÂNIA

București, 19 Mai 1877

Domnule Conte!

O discuție din cele mai importante, începută ieri după masă la Camera Deputaților s-a terminat în dimineața aceasta prin aprobarea următoarei ordini de zi:

— Camera, pe deplin satisfăcută de explicațiile date de către Ministrul Afacerilor Străine, considerînd că Turcia prin declarațiile și prin actele sale de agresiune contra României a rupt ea însăși legăturile care ne uneau de ea și s-a pus în stare de război cu Statul român;

— luînd act de declarația guvernului că tunul românesc a răspuns deja declarației de război făcută de Turcia.

— reprezentanța națională recunoaște că starea de război este creată României de însuși guvernul otoman;

— aprobă atitudinea guvernului privitoare la agresiunea străină; se sprijină pe sentimentul de dreptate al Marilor Puteri garante care, încă de la tratatul de la Paris au luat sub protecția lor dezvoltarea individualității politice a României;

— avînd deplină încredere în energia și patriotismul guvernului îi dă autorizația ca în ciuda oricăror dificultăți acestea să facă tot posibilul și să ia toate măsurile pentru a apăra și asigura existența statului român de așa manieră încît în momentul păcii viitoare România să se găsească într-o poziție politică bine definită în care națiunea să poată prin ea însăși „să-și îndeplinească misiunea sa istorică . . .” [...]

Acest vot este un triumf pentru politica defensivă a D-lui Kogălniceanu. El demonstrează că Camera, în ciuda compoziției sale nu s-a putut pune în opoziție cu sentimentele țării. Nici moțiunea implicînd declarația de război și de independență nici aceea conștințînd dorința unei stricte neutralități n-au întrunit asentimentul Camerei. [...]

Cu toate că această ordine de zi vizează participarea viitoare la un Congres fără cooperare directă la război mi se pare imposibil ca evenimentele să permită României să se mențină pe linia acestui program. Cum, în sfîrșit, să se conjuge manevrele defensive ale armatei române cu mișcările ofensive ale armatei ruse? Exigențele militare vor provoca subit încorporarea sa sau disoluția sa.

Sînt asigurat că Rusia, întrevăzînd o stare de independență pentru România la ieșirea din război, s-ar opune unei proclamații imediată de independență.

Un asemenea act ar avea repercursiunea la Belgrad unde sub aparența calmului, spiritele sînt în fierbere și cabinetul de la Petersburg are cel mai mare interes să evite complicațiile europene.

Este probabil că după acest vot, care trasează o linie de conduită guvernului, Camera va fi suspendată.

Decanul corpului diplomatic, agentul Italiei tocmai m-a informat că colegii săi din Anglia, Franța și Germania sînt de acord cu dînsul pentru a-i cere permisiunea M. S. Marelui Duce Nicolae pentru a-i prezenta omagiile lor cu ocazia vizitei sale apropiate la Prințul Carol la București. Eu cred în aceste împrejurări că trebuie să urmeze conduita celorlalți colegi ai mei.

Vă rog să primiți Domnule Conte asigurarea respectuoasei mele considerațiuni.

FRÉDÉRIC HOORICKA

3

1877. MAI, 25 BUCUREȘTI. FRÉDÉRIC HOORICKA CĂTRE D'ASPREMONT LYNDEN
DESPRE POLITICA CABINETULUI RUS FAȚĂ DE ROMÂNIA

Domnule Conte!

[...]

Autoritățile ruse cu care am avut ocazia să mă întrețin, nu-și ascund iritarea în ceea ce privește conduita Cabinetului lipsit complet de independență. Orgoliul național nu vrea să accepte situația și se retrage în spatele subtilităților de orice gen. Pretenția de a interzice trupelor ruse drumurile, care se învecinează cu Bucureștiul a iritat mult cartierul general care a sfârșit prin a nu o lua în seamă, iar acea de a-l împiedica pe Marele Duce Nicolae de a veni înconjurat de escorta Sa să-l viziteze pe Prințul Carol a constituit aproape motivul unei rupturi.

Pentru a aranja lucrurile a trebuit ca alaltăieri Prințul domnitor să se deplaseze în grabă la Ploiești pentru a o întâmpina pe A. S. Imperială. Comandantul șef a restituit ieri vizita, în parte ținută și refuzând orice escortă românească el s-a ascuns în spatele incognito-ului său pentru a nu primi pe reprezentanții străini. Jurnalele ministeriale relatând aceste vizite scriu în caractere italice că M. S. I. Marele Duce Nicolae s-a îndreptat spre gara din Ploiești pentru a-l întâlni pe Prințul Domnitor și Marele Duce va veni mâine fără escortă să facă o vizită Altețelor Lor — Acestea sînt niște puerilități dar nu sînt de natură să cîștige simpatiiile ruse.

Armata rusă acționează ca și cînd armata indigenă n-ar exista. Peste tot unde prima dintre ele sosește, a doua cedează locul. Deja mica Valahie este invadată și trupele indigene nu vor putea în curînd să mai facă manevre decît în spatele marii armate.

[...]

Nu pot să vă informez nimic, d-le Conte despre manevrele armatei invadatoare. Autoritățile ruse stăpîne pe telegraf și poștă împiedică orice scrisoare privitoare la aceste manevre să circule. Toată corespondența chiar, după spusele d-lui Kogălniceanu, dintre autoritățile române subalterne și minister este deschisă și supusă controlului lor.

Vă rog să primiți D-le Conte asigurarea respectuasei mele considerațiuni.

FRÉDÉRIC HOORICKA

1877, Iunie, 8, CONSTANTINOPOL. LEGAȚIA BELGIEI DE LA CONSTANTINOPOL. COURCEL CĂTRE D'ASPREMONT LYNDEN. DESPRE SITUAȚIA ARMATELOR RUSE ȘI OTOMANE ȘI POZIȚIA GUVERNULUI DE LA CONSTANTINOPOL FAȚĂ DE DECLARA-REA INDEPENDENȚEI ROMÂNIEI

Constantinopol 8 iunie 1877

Domnule Conte.

Noutățile [știrile] din Asia sînt rele pentru armatele turcești. Trupe rusești au tăiat comunicațiile terestre între Bătum și Trebizonda. Poziția [fortificația] Kars este asediată și deja pe jumătate anihilată.

Faptul cuceririi [. . .] unde cinci sau șapte mii de oameni au depus armele, nu inspiră încredere în rezistența pe care ar putea-o opune rușii la Kars. Marșul armatei ruse, lent însă permanent permite de a calcula deja epoca [timpul] cînd Erzerum slab înarmat și deloc apărât, va cădea în puterea sa.

Ocuparea de către inamic a acestui punct strategic important din toate punctele de vedere, poate deveni punctul decisiv al campaniei din Asia.

Expediția de la Soukoum-Kale pare a fi eșuat total. Turcii fac multă gălăgie pentru una sau două mii de prizoneri pe care îi aduc din această [. . .], dar aceștia nu sînt în mare parte decît sârmani locuitori ridicați din casele lor pentru a fi arătați populației Constantinopolului.

Armata otomană a reputat totuși anumite succese în Muntenegru. Scopul operațiunilor militare din această parte este de a aproviziona [. . .] însă defileurile care apără această parte contra eforturilor otomanilor, nu sînt încă trecute.

Operațiunile militare pot să aibă o durată lungă și ele ocupă 70 la 80 mii de oameni care ar fi de mare ajutor astăzi în Asia.

După părerea unanimă a celor care au văzut armata otomană la lucru, ținuta trupelor în general este admirabilă. Sobrietatea lor, abnegația lor și curajul lor sînt exemplare, trebuie spus că opinia este deasemeni unanimă asupra completei insuficiențe a ofițerilor de toate gradele a căror ignoranță, lipsă de experiență și lipsă de hotărîre, sînt extreme.

Ministerul de Război desfășoară totuși cea mai mare activitate. La Constantinopol se fac mișcări considerabile de trupe. Recruții sînt formați în grabă și expediți urgent pe cîmpul de luptă.

Pînă în prezent încă, numai musulmanii fac parte din armată, în afară de cîțiva voluntari.

Camera discută în acest moment, ridicarea [la arme] a creștinilor cetățeni ai Imperiului, însă acest proiect va mai ridica [de] pe mai multe bănci o opoziție serioasă.

În rezumat, Domnule Conte, situația armatei otomane este departe de a inspira încredere și pregătirile formidabile pe care le face armata rusă pe malul stîng al Dunării vor fi fără îndoială în curînd urmate de un efort [decisiv] și în mai multe puncte, unde este probabil că forțele turcești nu vor putea rezista mult timp.

Gubernul Imperial a expediat către reprezentanții sultanului pe lângă puterile semnatare ale tratatului de la Paris, o circulară prin care protestează energic contra proclamării independenței României.

Sublima Poartă consideră acest act ca nul și neavenit rezervându-și drepturile ce decurg pentru ea din tratate. Ea speră că puterile vor împărți acest punct de vedere.

Primiți vă rog Domnule Conte [. . .]

Arhivele statului București, Microfilme Belgia, România vol. XV 1877 cadrele 459—461. 1. franceză.

5

1877, IULIE, 11, BUCUREȘTI. FRÉDÉRIC HOORICKA CĂTRE D'ASPREMONT LYNDEN DESPRE SITUAȚIA TRUPELOR ROMÂNE DUPĂ TRECEREA DUNĂRII DE CĂTRE ARMATA RUȘĂ

București 11 iulie 1877

Domnule Conte!

De la trecerea Dunării la Șistov de către armata rusă, toată atenția este îndreptată înspre malul stîng al râului. Tactica armatei invadatoare pare a fi, pentru moment aceea de a aștepta un succes moral. După debarcarea pe malul turcesc între Ruseiuc și Nicopole un corp de armată rusesc pătrunde în interior pentru a ocupa Tîrnovo, oraș cu 12.000 locuitori și una din vechile capitale ale Bulgariei. În ciuda acestei fapte de arme, nici o mare operațiune nu e posibilă înaintea luării uneia din fortărețele care supraveghează drumurile ceduc spre interiorul țării. Ori, aceste fortărețe posedă piese de artilerie de cel mai mare calibru.

Trebuie pentru a le reduce la tăcere să li se opună tunuri de un calibru egal. Transportul lor cere ocuparea unui teritoriu vecin cu Giurgevo unde au fost aduse cu trenuri. Trei tentative pentru ocuparea acestui teritoriu au eșuat. Mascarea acestor fortărețe, pentru a se permite unei armate acționarea liberă, ar cere forțe considerabile, pe care Rusia nu le posedă actualmente la Dunăre.

Această situație a trasat, armatei române comportarea pe care scrisorile mele anterioare o prevăzuseră. Pîndă acum ea se găsea prin forța lucrurilor și fără nici un acord stipulat, concentrată în Oltenia; ea acționa într-o manieră independentă mai curînd defensivă. Șefii ei voiau să abandoneze în sfîrșit acest rol pasiv și încearcă să treacă în valea Timok-ului. A. S. Prințul Henric de Hessa venit la București pentru a îndeplini o misiune de curtoazie, a fost însărcinat de Prințul Carol să comunice aceste intenții cartierului-general. Prințul Ludovic a raportat răspunsul următor: „Comandantul șef contează pe forțele românești (30.000 oameni) pentru a păzi aripa dreaptă a armatei pe o distanță de 100 km. și ar [de] plînge orice act care ar putea să compromită misiunea ce le este încredințată”. Prințul Carol obligat să se conformeze acestor ordine a plecat în aceeași zi pentru a lua, în persoană, conducerea armatei sale.

Este probabil că Alțefă Sa va încerca cîteva simulacre de trecere a Dunării pentru a menține soldații în stare de alarmă

De la trecerea Dunării limbajul prințului Gorceakow devine mai puțin moderat. Cancelarul spunea ieri cuiva: „Anglia, prost informată despre organizarea noastră militară este cea care a împins Turcia la rezistență și Rusia la război. Acum vom merge până la capăt de această dată, bolnavul trebuie să moară. Trebuie să constat, pe de altă parte că M. S. Împăratul Alexandru dovedește o sensibilitate extremă la vederea ororilor războiului. Parcurge fără încetare spitalele și ambulanțele, și aceste vizite îl impresionează în mod deosebit. Este neîndoios faptul că orice tentativă de pace va găsi un generos ecou în inima Majestății Sale. Dar acest moment, după câte se poate judeca de aici, nu pare a fi prea apropiat.

La vestea luării localității Tîrnovo, Prințul Tcherkaski care se găsea la București cu 400 funcționari civili, a plecat spre Bulgaria pentru a asigura această provincie de o organizație politică.

Vă rog să primiți D-le Conte asigurarea respectuasei mele considerațiuni.

FRÉDÉRIC HOORICKA

Arhivele Statului București. Microfilme Belgia nr. inv. 1021 România vol. V. (1874 - 1880)
Cadrele 180 - 182. l. franceză

6

1877, IULIE 18, BUCUREȘTI. FRÉDÉRIC HOORICKA CĂTRE d'ASPREMONT LYDEN, RELATEAZĂ EVENIMENTELE ȘI SITUAȚIA MILITARĂ ÎN LEGĂTURĂ CU POSIBILITATEA TRECERII DUNĂRII DE CĂTRE ARMATA ROMÂNĂ.

București, 18 iulie 1877

Domnule Conte!

„Armata română va trece Dunărea?” este întrebarea care frământă de o lună toate spiritele în România.

De o parte Rusia își exprimă dorința de a vedea în continuare armata română păstrându-și tactica defensivă, și Prințul Imperial al Germaniei îl prestează pe prințul Carol de a da ascultare acestor sfaturi, pe de altă parte Departamentul de război masează dincolo de Olt echipamente și material necesar trecerii fluviului.

O înțelegere între România și Serbia a fost încercată pentru a acționa de comun acord. Aș constata [deduce] aici că săptămîna trecută Prințul Cancelar Gorceakow a felicitat în prezența mea agentul Serbiei la București, pentru limbajul pacifist al Prințului Milan și a angajat Serbia să se mențină pe pozițiile unei stricte neutralități.

Cabinetul Prințiar pare să se fi aruncat orbește pe calea aventurilor, în ciuda avertismentelor Rusiei și a celorlalte puteri. Îmi permit cu toate acestea să mă îndoiesc încă de executarea acestor proiecte, executare pe care o văd de nepracticat, avînd în vedere mijloacele de care dispune.

Avantajele obținute de armata rusă sînt mai puțin reale decît le declară buletinele oficiale. Ca urmare a trecerii Dunării, 800 de răniți au fost îndreptați spre București, în vreme ce rapoartele oficiale nu mărturisesc nici jumătate.

Serviciul administrației ruse este deplorabil. Armata intrată în România în 23 Aprilie nu s-a găsit în măsură de a încerca trecerea Dunării decît în 27 iunie.

Marele Duce Nicolae, în raportul său în fața împăratului atribuie aceste întârzieri căilor ferate.

Cum e posibil să ceară Cartierul General de la Compania română un serviciu de 65 de trenuri, cum insistă astăzi cînd ar trebui să știe că linia nu are decît o singură cale și compania nu este utilată decît pentru două trenuri pe zi în fiecare sens?

A trebuit să fie împrumutat material de la companiile ruse, austriece și chiar germane și să fie mărit considerabil personalul. Inginerii ruși mi-au mărturisit admirația lor pentru serviciile aduse de căile ferate românești.

Persoane în măsură de a fi bine informate atribuie exigențele bancherilor însărcinați cu plasarea împrumuturilor pe care Rusia este obligată să le contracteze pentru a face față nevoilor celor mai urgente, mișcării armatei ruse în teritoriul Bulgariei fără să se fi asigurat de posesiunea fortărețelor Dunării. Se cer buletine date din interiorul țării. Pînă la această zi, intendența rusă nu a plătit pe nimeni și compania germană a căilor ferate care subsistă doar din transportul călătorilor, a avertizat cartierul general că avînd să primească de la Guvernele român și rus o sumă de 23 milioane, se vede obligată să-și suspende serviciul din lipsă de bani.

Un ofițer general care a trecut Dunărea cu primul corp de armată mi-a declarat că simpatiile populației bulgare eliberate sînt de partea turcilor. Mai mulți bulgari, printre care și un popă au fost chiar împușcați ca spioni. Același ofițer mi-a mărturisit că la Șiştov nu mai există nici o casă turcească. Au fost distruse și toți locuitorii lor uciși. A adăugat că i s-ar fi spus că aceasta ar fi fapta bulgarilor de religie creștină.

Armata turcă este intactă, nici o bătălie nu s-a purtat încă.

Vă rog să permiteți D-le Conte asigurarea respectuasei mele considerațiuni.

FRÉDÉRIC HOORICKA

7

1877, IULIE, 26, BUCUREȘTI. FRÉDÉRIC HOORICKA CĂTRE MINISTERUL DE EXTERNE AL BELGIEI. TELEGRAMĂ PRIVIND TRECEREA DUNĂRII DE CĂTRE ARMATA ROMÂNĂ.

Telegramă cifrată a agentului în România București 26 iulie, seara

Armata română este în drum spre a ocupa Nicopolis. Rolul său în Bulgaria se va limita la a ține garnizoană.

Arhivele Statului București. Microfilme Belgia nr. inv. 1021 România vol. V (1874-1880) Cadru 184, limba franceză.

8

1877, IULIE, 28, BUCUREȘTI. FRÉDÉRIC HOORICKA CĂTRE D'ASPREMONT LYNDEN DESPRE PARTICIPAREA ARMATEI ROMÂNE LA OPERAȚIUNI

București, 28 iulie 1877

Domnule Conte!

A doua zi de la luarea Nicopolei, un ofițer de legătură al Marelui Duce Nicolae tocmai a transmis Generalului român Manu, comandantul Diviziei așezată la Turnu-Măgurele, ordinul de a ocupa Nicopole și de a escorta prizonierii turci. Generalul Manu a răspuns că regretă că nu se poate supune acestui ordin înainte de a raporta chestiunea Cartierului general al Prințului Carol. Un trimis special a fost îndată trimis la Poiana în scopul de a obține ca o garnizoană română la Nicopole să permită trupelor ruse reținute în acest loc, să se disperseze. Altfel, Prințul Carol obiectă că armata sa nu-și poate limita rolul la un simplu serviciu de garnizoană sau să servească drept temnicer turcilor, el adăugă că românii ar trebui să-și păstreze libertatea de acțiune.

Încă de pe atunci Prințul Gorceakow afirmă în fața tuturor reprezentanților străini la București că dificultățile sînt aplanate și că armata princiară ocupă Nicopole în vreme ce Ministerul român susține contrariul și oficioasele sale „Românul”, și „România Liberă” declară că nici măcar nu poate fi vorba de a ocupa Nicopolele. În momentul în care vă va preveni această scrisoare, d-le Conte, prin telegraf veți afla de partea cui este adevărul. Tocmai am vorbit cu prințul Vogoridi, unul din pretendenții la guvernul [tronul] Bulgariei.

Acest personaj, prin mariajul cu nepoata exhospodarului Prinț Sturdza este rudă cu Prințul Cons. Gorceakow, fiul de-al doilea al Cancelarului și ginere al Prințului Sturdza. [...]

Prințul [Vogoridi] se teme pentru România că jocul rafinat cu diplomația rusă să nu sfîrșească prin a compromite beneficiile obținute în urma grelelor sacrificii pe care și le-a impus în mod voluntar.

D-l Kogălniceanu a trebuit să plece în dimineața aceasta la Viena pentru a aplană dificultățile existente între Austro-Ungaria și România în ceea ce privește racordarea căilor ferate.

Vă rog să primiți, D-le Conte asigurarea respectuasei mele considerațiuni.

FREDÉRIC HOORICKA

Arhivele Statului București. Microfilme Belgia nr. inv. 1021 România vol. V. (1875 - 1880). Cadrele 185 - 187, limba franceză.

9

1877, AUGUST, 3, BUCUREȘTI. FRÉDÉRIC HOORICKA CĂTRE MINISTERUL DE EXTERNE. TELEGRAMĂ ANUNȚIND ÎNFRÎNGEREA ARMATEI RUSE LA NICOPOL.

**Telegramă cifrată a agentului în România
București 3 august 11,34 dimineața
primit la ora 11**

„Armata rusă învinsă aproape de Nicopole. Unsprezece mii de ruși uciși. Marele Duce Nicolae în retragere spre Dunăre. Împăratul Alexandru revenit (otrăvit?) România reocupă Giurgeneo“.

Arhivele Statului București. Microfilme Belgia nr. inv. 1021 România vol. V. (1875 - 1880). Cadrul 187, limba franceză.

10

1877, AUGUST, 15, BUCUREȘTI. FRÉDÉRIC HOORICKA CĂTRE D'ASPREMONT LYN-DEN REFERITOR LA SITUAȚIA CREATĂ ÎN URMA ÎNFRÎNGERILOR SUFERITE DE ARMATA RUSĂ.

București, 15 august 1877

Domnule Conte,

Cel de al doilea eșec al rușilor în fața Plevnei a avut drept consecință intrarea imediată în Bulgaria a trupelor române. Poate niciodată Rusia n-ar fi recurs la forțele [trupele] princiare fără această luptă funestă care nu a făcut decât să releveze odată mai mult incuria și neprevăderea generalilor ruși. România a trebuit să accepte fără condiții situația în fața căreia era pusă: nici o stipulație scrisă nu a reglementat-o. Treizeci de mii de oameni se găsesc deja pe cealaltă parte a Dunării sub comandamentul ofițerilor ruși, și ceilalți treizeci de mii rămân provizoriu pe malurile Oltului sub comandamentul Prințului Carol care nu s-a putut încă hotărî să se plaseze sub autoritatea Mar-lui Duce Nicolae.

În momentul bătăliei de la Plevna, armata rusă nu număra decât 8 corpuri de armată. Efectivul său, în ciuda cifrelor nominale ale fiecărui corp (34.000 oameni) nu număra decât 200.000 combatanți, dacă considerăm că 40.000 oameni erau imobilizați în Dobrogea sub generalul Zimmerman, 30.000 în fața Silistrei,

Turturaiei și Rusciucului, și în fine 25.000 dincolo de Balcani sub generalul Gurko, că — în afară de asta 25.000 constituiau cartierul general al Împăratului, nu este de mirare pericolul pe care trebuiau să-l înfrunte 80.000 oameni obligați să păzească, între două armate turcești, o linie de peste 70 km. Astăzi două noi corpuri au ajuns deja armata principală și ordinele au fost date pentru a sosi cinci alte corpuri, în câteva săptămâni, cinsprezece corpuri de armată cuprinzând aproape 400.000 combatanți (fără a socoti forțele române) vor fi în fața Turcilor.

În asemenea condițiuni, sfârșitul luptei nu poate fi îndoielnic.

După informații pe care le cred exacte mișcarea maghiară în favoarea Turcilor nu ar fi decât aparentă și nu ar deranja cu nimic politica de obținere a contelui Andrassy. Știu că la București Cancelaria Imperială este foarte mulțumită de știrile care îi sînt transmise de la Viena; ea pare convinsă că intrarea în război a Serbiei nu ar atrage din partea Austro-Ungariei ocuparea acestui Principat. În aceste circumstanțe, trebuie să ne așteptăm să vedem un nou factor intrînd în acțiune.

Cabinetul de la St. Petersburg a făcut cunoscut la Belgrad că respectînd condiția de a nu întreprinde nimic spre Bosnia și Herțegovina, o diversione a armatei sîrbe în flancul stîng al Turcilor nu ar displace. Prințul Milan și națiunea sîrbă încă lovită [rănită] de ultima luptă, ar prefera să rămînă în acțiune, însă prințesa Nathalie care exercită o mare influență asupra soțului său, nutrește sentimente contrarii și cabinetul Ristici încearcă necesitatea de a se rețeva [recalibrata] din recente sale înfrîngerii.

Primiți Domnule Conte asigurarea respectuoasei mele considerații.

FRÉDÉRIC HOORICKA

Arhivele Statului București. Microfilm Belgia nr. inv. 1021. România vol. V. (1875—1880). Cadrele 188—190, limba franceză.

11

1077. AUGUST 29, BUCUREȘTI, FRÉDÉRIC HOORICKA CĂTRE D'ASPREMANT LYNDEN
REFERITOR LA PARTICIPAREA ARMATEI ROMÂNE LA OPERAȚIUNILE MILITARE
DE PESTE DUNĂRE.

București, 29 august 1877

Domnule Conte!

Situația critică a armatei ruse în Bulgaria a obligat cabinetul de la St. Petersburg să conceadă [cedeze] României să participe la operațiuni militare, pe cealaltă parte a Dunării sub comandamentul distinct al Prințului Carol.

Încă nu cunosc care sînt prevederile care au fost schimbate [discutate] cu această ocazie. După declarațiile D-lui Kogălniceanu ele satisfac integral aspirațiile Cartierului general princiar care nutrește convingerea de a da [presta] un imens serviciu puternicului său vecin. [...]

Arhivele Statului București. Microfilme Belgia nr. inv. 1021. România vol. V (1875—1880) cadrul 190, limba franceză.

1877, <OCTOMBRIE> 5. BUCUREȘTI, FRED DEBAINS CĂTRE DUCELE DECAZES, RELATEAZĂ OPINIILE POLITICE ALE UNOR PERSONALITĂȚI DIN AUSTRO-UNGARIA, ROMÂNIA ȘI SITUAȚIA STATELOR INTERESATE ÎN CONFLICTUL RUȘO-ROMÂNÔ-TURC.

București, 5 octombrie 1877

Domnule Duce,

Baronul Jomini care niciodată nu a gustat [apreciat] proiectele de acțiuni militare combinate cu Serbia mi-a spus astăzi că prințul Milan și Dl. Ristici au primit cele 4 milioane subsidii pe care le-au cerut înainte de a intra în acțiune însă că această intrare în acțiune s-ar putea foarte bine limita la câteva manevre sau promenade militare.

Dl. Kogălniceanu mi-a vorbit de asemenea de diversiunea străbă mai ales din punctul de vedere al dificultăților pe care le-ar putea cauza D-lui Andrassy. El se teme că ungurii nu se vor mai abține și că ura lor pentru slavi, disprețul lor pentru români, să nu-i determine la ieșiri redutabile. Poziția d-lui Tisza însuși ar deveni dificilă și ascendentul său asupra compartițiilor ar fi diminuat.

În ciuda unor mari precauțiuni în ceea ce privește limbajul cit și a unei oarecare supleși în atitudine, Președintele Consiliului este suspectat de prea multă docilitate în fața inspirațiilor venite de la Viena și complotul descoperit în Transilvania, ar putea deveni preludiul unor agitații mult mai mari, mai ales după intrarea în campanie a Serbiei. Aceasta este și opinia Baronului Jomini. Ca și D-l Kogălniceanu el leagă complotul din Transilvania la un plan de ansamblu, urmat de către Midhat-Pașa în timpul șederii la Viena și a cărui execuție a fost precipitată după emoția produsă în rîndul maghiarilor de către toastul Împăratului Franz-Iosif prietenului și aliatului său Împăratului Rusiei. S-ar simți încurajați de către dezaprobarea pe care cuvintele pronunțate în Kaschau la 28 august pe care le-au găsit în jurnalele oficiale și ministeriale de la Pesta. S-ar afla chiar o anumită corelație între tentativele contra frontierei valahe și încercările de trecere a turcilor la Călărași vis-a-vis de Silistra. Supraveghînd înarmarea băndelor de la frontiera Transilvaniei, Midhat-Pașa și D-l Butler Johnstone, deputatul englez atât de amestecat în intrigile turcești, au încercat să-i sperie pe români și să împrăstie forțele rusești care traversează România pentru a se concentra pe teritoriul ocupat în Bulgaria. Baronul Jomini a mers pînă la a zice că intrigi de acest fel sînt metode în genul lui Pitt pe care lordul Baconsfield nu se sfiește să le întrebuițeze și a adăugat că intrarea în companie a împăratului Nicolae contra ungurilor la sfîrșitul lui 1848 a fost una din marile idei ale ultimei domnii. Tarul știa să vizeze în inimă pe cei mai întreprinzători și cei mai periculoși aliași ai Poloniei, oamenii care s-au apropiat [aliat] cu o frenezie oarbă de cauza otomană.

Împăratul Francisc Iosif era destinat [sortit] să suporte [resimtă] câteva zile urmările teribile ale dualismului și a preponderenței pe care a fost nevoit să o acorde în 1866 elementului Maghiar. El l-a înțeles bine, deoarece, înainte de a se resemna să ceară încoronarea sa ca rege al Ungariei el a cerut în mai multe rînduri, sprijinul Rusiei. Cu privire la aceasta, baronul Jomini s-a dat la

o digresiune istorică plină de interes asupra raporturilor dintre cabinetele Venei și a Petersburgului din 1858 pînă la 1862. Suspiciunea reciprocă era atunci foarte mare, însă la Viena, se dorea o apropiere. Însărcinatul cu afaceri al Rusiei Dl de Knorring, un diplomat pe care Prințul Gorceakov îl avea în stimă deosebită, s-a constituit în avocat — călduros și într-o zi, chemat să spună în ce condiții antanta ar putea deveni intimă și cordială, el a spus că la Viena, se cere înainte de orice un sprijin contra revendicărilor ungurești. Suspiciunile, resentimentele au avut prioritate, Austria s-a lăsat antrenată un an mai tîrziu în supărătoare complexe pentru cauza Poloneză și Rusia ar trebui să deplîngă astăzi faptul că nu a intrat pe calea sfătuită de Dl. de Knorring. Descoperirea complotului maghiar din Transilvania a fost un avertisment pentru cele două imperii. Ceea ce n-a uimit în toată această parte a discuției cu Dl. Baron Jomini, este totodată, o oarecare teamă că contele Andrassy să nu fie depășit de compatrioții săi și o îndoielă bazată pe atitudinea Președintelui Consiliului Maghiar, căruia i se datorează energica represiune a ultimului complot.

Eu am găsit pe Dl. Kogălniceanu și încă unul din colegii săi din minister, mult mai echitabili. Am fost foarte recunoscători de vigilența pe care au depus-o autoritățile din Transilvania pentru a preveni [lua măsuri] pe partea aceasta a frontierei a Carpaților și imediat a fost ordonat [dat ordin] a se reuni miliția pe la punctele cele mai expuse, la Tîrgu Jiu, în defileul Oltului, la Rucăr, la Predeal. Aceasta va fi o forță suficientă pentru a evita o surpriză toate măsurile sînt luate pentru buna pază a căii ferate de la Suceava la București și de la București la Orșova.

În ce privește apărarea localităților Valahe care sînt în fața Silistrei grija, revine Rușilor. Forțele lor în acest punct nu sînt încă considerabile și nu vor deveni altî timp cît grosul armatei rămîne între [?] Balcani și Plevna; de asemenea nu este de neînțeles și trebuie să ne așteptăm, dintr-un moment în altul la [contra] panici a căror consecințe se vor simți pînă la București.

Primiți vă rog domnule Duce asigurarea respectuoasei mele considerațiuni

FRED DEBAINS

Milițiile din districtul Marii Valahii au primit ordinul de a se reuni în împrejurimile Căldărașului față în față cu Silistra.

**b) GAZETA TRANSILVANIEI
ȘI ACTIVITATEA
LUI MOISE GROZA**

(LUANA POPA ---MIRCEA GHERMAN)

1873, IANUARIE, 28, BRAȘOV, MOISE GROZA CĂTRE SEVASTIA MUREȘIANU DESPRE
PLANURILE SALE DE VIITOR.

28 ianuarie 1873

Mult stimată doamnă!

Permiteți-mi să vă mulțumesc prin aceasta pentru consolarea și bunăvoia pe care mi-o acordați și fiți convinsă că mă voi strădui mereu să dovedesc nu numai prin cuvinte ci și prin fapte că știu să apreciez dragostea dv. de mamă, și inima dv. nobilă.

Nu veți avea niciodată motive de regret că mi-ați acordat mare încredere. Toate faptele și străduințele mele se vor îndrepta în direcția de a face-o pe draga dv. fiiică fericită și demnă de invidie, dacă un destin mai bun ne va uni.

Stimată conică! Vă rog să nu mi-o luați în nume de rău că n-am putut veni ci vă rog să chibzuiți cele întâmplate și veți găsi că nu am putut acționa în alt fel. Domnul director mi-a vorbit din inimă și mi-a prezentat totul ca o chestiune de onoare, astfel încât ca om de onoare și de caracter voi fi obligat să corespond situației. atîta timp cît nu am nici un răspuns din București îmi lipsește orice bază pentru următoarele mele operații, astfel încît sînt obligat să mă supun hotărît soartei pentru a nu mă pune într-o lumină și mai gravă față de domnul director și să agravez astfel și mai mult situația mea. Mult timp nu mai poate să dureze.

În sfîrșit rog în repetate rînduri să mă scuzați pentru libertatea mea și considerați-mă în tot cazul drept al dv. devotat și plin de respect,

fiu M<oise>

Orig. în limba germană. Arhiva Mureșenilor nr. 1531.

1873, APRILIE, 4, BUCUREȘTI, MOISE GROZA CĂTRE IACOB MUREȘIANU REFERITOR
LA DEMERSURILE FĂCUTE PENTRU PRIMIREA SA ÎN CADRUL ARMATEI ROMÂNE.

București, 5/4 1873

Mult stimate și onorate domnule director!

Treburile aici s-au dezvoltat în așa fel, încît mine voi afla rezultatul definitiv.

Colonelul Vlădescu, care încă tot nu s-a întors — m-a împuternicit, printr-o telegramă, să mă prezint ministrului de război. În acest scop m-am dus astăzi la colonelul Gramont (adjunctul ministrului) care mi-a comunicat să

revin luni pentru prezentare. Deci, de-abia mâine voi fi eliberat de chinurile fără de sfârșit cu care am trăit în aceste zile. Care va fi răspunsul încă nu știu, dar oricum, măcar voi ști ce am de făcut, căci situația în care mă găsesc este groaznică, ca urmare a circumstanțelor prin care am venit aici.

Cu toate acestea voi sosi marți seara sau cel târziu miercuri dimineața la Brașov.

Primiți, domnule director, salutul meu devotat și rămân sincerul dvs.

GROZA

Salutări și de la domnul A... și de la întreaga familie Christu.

Arhiva Mureșenilor, nr. 1519. Orig.

15

1873, APRILIE, 8, BUCUREȘTI, MOISE GROZA CĂTRE IACOB MUREȘIANU DESPRE
DESFĂȘURAREA DEMERSURILOR FĂCUTE LA BUCUREȘTI PENTRU PRIMIREA SA
ÎN ARMATA ROMÂNĂ.

Marți, 8/4 1873

Mult stimate domnule director!

Fatal a fost ceasul când am pornit la această călătorie. Se pare că toate zeitățile sînt împotriva mea și a ceea ce am întreprins.

După cum v-am comunicat în scrisoarea mea de alaltăieri — am fost chemat luni, între orele 8—9, la ministrul războiului Florescu, pentru a-mi da răspunsul definitiv. Am sosit punctual la locuința acestuia, deoarece nu am putut fi primit de el, mi-a spus să revin la orele 1 în cancelaria sa. Acolo l-am cșteptat pînă la orele 9½ cînd mi s-a comunicat să mă prezint în ziua următoare la orele 8,30 în locuința sa. Dar nici de data aceasta lucrurile nu au putut fi rezolvate, deoarece excelența sa a invocat drept scuză că ar fi ocupat și mi-a comunicat să revin marți, la orele 8,30, tot la el acasă. Am făcut totuși tot ce am putut, dar n-am fost nici măcar primit, ci mi-a comunicat să revin la orele 7 seara. Deși sînt cu totul disperat, am să aștept totuși pînă la ora 7 seara, care însă va fi ultimul termen pentru mine. Nu pot și nu am voit să stau mai mult timp aici, căci după cum știe domnul director, am sosit acum 8 zile, fără pașaport și fără concediu și chiar dacă în cel mai bun caz scap de urmări neplăcute din prima cauză, mă amenință în orice caz o primejdie ca urmare a celei de a doua cauze. Pe scurt o prelungire a șederii mele aici ar însemna un risc pentru viitorul meu, în orice privință, de aceea m-am decis și am fost nevoit să mă decid definitiv să plec mâine dimineață (chiar în cazul în care azi la 7 seara n-ași reuși să-mi rezolv treburile). Ca urmare a modului de viață de aici după bunul plan al altora, m-am săturat pînă și de viață.

Este într-adevăr o situație norocoasă că nu mi-am lichidat funcția în Austria, căci numai aceasta mi-ar mai fi lipsit pe lângă toate acestea.

Privind rezultatul pe care îl voi primi în această seară vă voi înștiința telegrafic, domnule director. De altfel voi porni la călătorie, după cum am pomenit, mâine miercuri, dimineața.

Vă rog să comunicați mult onoratorilor doamne salutări din partea mea și sărutări de mâini.

*Cu stimă,
devotatul dv.*

GROZA

Arhiva Mureșenilor, nr. 1720. Orig. în limba germană.

* Aceste tergiversări se datorau, probabil, cercetărilor întreprinse de autoritățile militare române ca urmare a faptului că Moise Groza provenea din armata austriacă.

16

1873, APRILIE, 16, SIBIU, MOISE GROZA CĂTRE IACOB MUREȘIANU REFERITOR LA DEMERSURILE FĂCUTE CĂTRE AUTORITĂȚILE DE LA VIENA PENTRU ELIBERAREA DIN ARMATA AUSTRO-UNGARĂ ÎN VEDEREA TRECERII SALE ÎN ROMÂNIA.

Sibiu, 16 aprilie 1873

Mult stimate domnule director!

Ieri, la ora 2 după masă, am sosit aici și imediat am cerut să-mi fie eliberat un certificat medical de către medicul meu, care a fost atestat astăzi de șeful serviciului sanitar, doctorul Lehnhardt, pe lângă o cerere care a fost expediată către Institutul Geografic Militar.

Până la obținerea hotărârii rămân ca bolnav la Sibiu. Hotărîrea ar trebui să fie luată în timp de 8 zile. Greutățile care nu au putut fi prevăzute, se îngrămădesc cu fiecare zi mai mult, astfel încît am să mă simt cel mai fericit dintre fericiții de pe suprafața pămîntului în momentul cînd voi fi învins toate.

Abia după ce se va fi trimis aici de către Institut eliberarea pot să înaintez lichidarea mea, pînă atunci trebuie — așa cum sună proverbul soldatului: „Să-mi țin gura și să slujesc mai departe“.

Sărbătorile paștelui nu pot să le petrec, așa cum am sperat, la Brașov, și deși îmi pare nespuse de rău, aceasta este totuși o plăcere de care mă pot lipsi curînd.

Aici locuiesc într-un hotel la „Împăratul Romanilor“, ziua lucrez în cancelaria direcției, întrucît pentru moment am fost declarat înapt și infirm pentru munca în sold.

În ziua în care voi obține rezolvarea la cererea făcută de mine înaintez lichidarea și totodată întreprind călătoria la Brașov, unde pînă la obținerea certificatului de ieșire, am să-mi petrec ultimele zile ale existenței mele ca ofițer austriac și ca să mă pot pregăti totodată cu sfîntul sacrament pentru viața de dincolo. Pînă atunci îmi permit domnule director ca să raporteze totul, ceea ce potrivit scopului urmărit, a fost ordonat din timp autorităților mele.

În timpul șederii mele aici am să întreprin corespondență și cu Bucureștiul. Drept tovarăș de călătorie, de la Brașov pînă la Sibiu, am avut pe domnul Căpitan Crăcana care prin constantul și bunul lui umor mi-a făcut călătoria foarte plăcută.

Amintind din nou că reîntoarcerea nu se poate de loc determina, ea depinzînd de împrejurări, rămân cu un salut respectuos și toată stima.

al Dvs. supus

GROZA, locotenent

Salutări și sărutări de mînă Doamnelor, Dvs vă voi scrie mîine.

Arhiva Mureșenilor nr. 1521, Orig. în limba germană.

17

1873, <APRILIE>, BUCUREȘTI, MOISE GROZA CĂTRE SEVASTIA MUREȘIANU REFERITOR LA DEMERSURILE FĂCUTE PENTRU A FI PRIMIT ÎN ARMATA ROMÂNĂ.

Mult stimată doamnă!

Cu cel mai mare regret mă văd și azi aici la București, decît la Brașov, cum am sperat în scrisoarea mea.

De abia mîine, luni, voi putea porni la călătoria de întoarcere, pentru a sosi marți sau cel tîrziu miercuri la Brașov.

Nici azi nu sînt atît de fericit să pot arăta în ce fel de dispoziție voi părăsi Bucureștiul și dacă străduințele mele vor duce la un rezultat bun sau rău.

Pînă acum a fost în cea mai groaznică situație, de aceea de-abia pot aștepta momentul în care soarta mea se va decide. Trebuie să și mărturisesc că am suferit în timpul șederii mele aici și că aș fi bucuros chiar dacă n-aș putea să zic decît că a trecut și asta.

Ieri am mîncat la Christu și am fost și azi ocolo. Toți din familie sînt foarte amabili cu mine.

Aureli rămîne consecvent același, însă totdeauna cuminte.

Dragă mamă, vă rog să primiți cu amabilitate sărutările mele de mîini și salutările mele.

Devotatul dv. fiu

MOISE

Salutări și bunicii.

Arhiva Mureșenilor nr. 1532, Orig. în limba germană.

18

1873, MAI, 2, SIBIU. MOISE GROZA CĂTRE IACOB MUREȘIANU REFERITOR LA ELIBERAREA SA DIN FUNCȚIA OFICIALĂ ȘI RETRAGEREA DIN ARMATA AUSTRIACĂ ÎN VEDEREA TREGERII ÎN ROMÂNIA.

Sibiu, 2 mai, 1873

Mult stimate domnule director!

Ministerul războiului, în urma cererii mele din 16 a lunii trecute, m-a eliberat din funcția mea actuală și a stabilit ca înlocuitor pe căptianul de stat major Karl Schwitzer care s-a și prezentat ieri aici.

Ieri și azi i-am predat toate instrumentele și aparaturile. După cum v-am comunicat în prima mea scrisoare, am fost nevoit să motivez cererea mea de eliberare din funcție printr-o boală (acoperit cu un certificat medical), cerînd din motive de boală un concediu la Brașov.

O decizie sau o aprobare de concediu pînă azi încă nu am primit-o, de aceea am înaintat lichidarea — imediat după sosirea persoanei de schimb, pentru a evita orice pierdere de timp. Această cerere de lichidare este cererea privind Eliberarea din funcția oficială și retragerea totală din armata austriacă bineînțeles renunțînd la toate beneficiile pe care le-ași fi avut după gradul de ofițer etc. etc.

Deoarece potrivit legilor noastre, înainte de sosirea aprobării de concediu, ar trebui să aștept aici la direcțiune hotărîrea de lichidare, am telegrafiat astăzi Institutului geografic, „de a-mi permite să aștept la Brașov sosirea aprobării eliberării mele din funcție și a certificatului de retragere”. Mîine voi avea răspunsul telegrafic, dar care va fi cuprinsul răspunsului încă nu știu. În orice caz sper să fiu deja în 5 mai la Brașov.

Domnule Director! trebuie într-adevăr să mărturisesc că ale mele obstacole care s-au îngrămădit de la un timp nu le-am prevăzut, din contră am considerat că totul va fi o chestiune care se va rezolva într-o clipită, și acum văd, că doar o răbdare feroce mă va duce la țel.

Ei, după cum vedeți, domnule director, de acest fel este situația mea.

Rog să trimiteți domnilor salutări și doamnelor sărutări de mîini și rămin cu stimă al dv. devotat

GROZA

1873, MAI, 3, SIBIU. MOISE GROZA CĂTRE SEVASTIA MUREȘIANU ÎN AȘTEPATREA
APROBĂRII DEMISIEI SALE DIN ARMATA AUSTRIACĂ.

3/5 — 73 simbătă

Prea stimată doamnă mamă!

Binevoiți a mă scuza pentru faptul de a fi fost cam exaltat în ultima mea scrisoare. Împrejurările, mai bine zis îndolența funcționarilor poștali locali m-au determinat la aceasta.

Acum dispoziția mea este ceva mai bună — eu respir mai liber. Cu-vintele Dvs. binevoitoare și pline de mângâiere le datorez împăcarea cu soarta mea. „Nici o viață fără suferință, binele trebuie să-și croiască drumul“.

Eu am pricinuit atât dvs. cât și bunului meu suflet — Helena, o mare nedreptate pe care totuși o voi justifica la vremea sa. Precum vedeți, stimata mea mamă nu pot scăpa de obligațiile mele aici, problema mea se tergiversează..... Au vrut să mă transfere la Viena, la Direcția Institutului Geografic, pînă la recomfortarea mea, eu am declarat însă că nu vreau să rămîn cu nici o condiție și am înaintat ieri demisia mea.

În general se crede că au de lucru cu un om îndecis (nestatornic). Astăzi aștept un răspuns telegrafic de la Viena.

Mamă! Stînești atât de bună să-mi descrieți atât de amănunțit toate în-tîmplările și ocupațiile din casă și eu nu pot să fac cîtuși de puțin acest lucru, pentru că viața de aici este peste toate măsurile de monotonă, nu caut societate și nici nu sînt în vizită cu nimeni, s-ar putea ca felului meu de viață de aici să i se potrivească următorul vers de „Schiller“

„Vulturul zboară singur
Cioara în cîrduri
Societate caută prostul (nebunul)
Singurătatea — înțeleptul“

Acuma, cu ocazia tîrgului, Sibiul este ceva mai animat și „Sinodul român“ contribuie cu tot ce-i stă în putință la aceasta, se văd mai mulți preoți ca evreii la Ierusalim.

Am toată speranța ca să fiu în jurul lui 5 la Brașov — dacă între timp nu va exploda o bombă din vreo parte în calea mea.

Mii de mulțumiri pentru învățămintele și încurajările date — ele nu vor trece pe lîngă mine neținute în seamă, ci vor fi semănate în mod rodnic.

Rog pe domnul de a trimite salutarea mea bunicii, lui Iacob și lui Traian.

Cu salutări respectuoase și sărutări de mînă
rămîn al dvs. supus și sincer fiu

GROZA, locotenent

1873, Iunie, 29, BUCUREȘTI. MOISE GROZA CĂTRE IACOB MUREȘIANU REFERITOR LA MULT DORITA ÎNCADRARE A SA ÎN ARMATA ROMÂNĂ, CU GRADUL DE SUB-LOCOTENENT ÎN STATUL MAJOR, SPECIALIST ÎN PROBLEME TOPOGRAFICE.

București, 29 iunie 1873

Stimate domnule Papa!

În sfârșit am fericirea că vă pot comunica că situația mea a fost reglementată și încadrarea s-a făcut conform dorințelor mele.

Serviciul îl voi începe la 1 iulie, începând cu această zi voi obține și retribuirea.

Întreaga recepție cit și încadrarea în serviciu va fi azi publicată în „Monitor”,

Mă aflu într-un regiment de infanterie și am funcția la biroul Statului Major al ministerului de război, unde voi fi folosit la probleme topografice, la chestiuni legate de război și la pregătiri matematice pentru ridicarea topografică a Moldovei.

Ocupația se desfășoară între orele 11 dim. și 16 d.m., nu este deloc obositoare. Timpul liber îl folosesc pentru a învăța regulamentele etc. cit și pentru a mă pregăti pentru un examen și anume vreau să-mi fac rost de o diplomă de inginer pentru ca pe lângă muncile de ridicare topografică să pot efectua, fără piedici, și măsurătorile la proprietăți particulare.

Obținerea acestei diplome nu poate să fie atât de grea și dacă o voi avea viitorul Elenei mele va fi strălucitor.

Pentru acest examen se mai pregătește și căpitanul Brătianu, tot de la statul major și studiem împreună, ceea ce înseamnă pentru amândoi o considerabilă ușurare.

Referitor la formalitățile privind aprobarea de căsătorie cred că voi putea să vă înștiințez în curând, adică imediat după ce mă voi fi aranjat și orientat îndestulător. Șeful meu, colonel de stat major Baroși, se află împreună cu un căpitan în Moldova și ia măsurile necesare pentru începerea lucrărilor de ridicare topometrică. În aceste zile este așteptat și este foarte ușor posibil că mă ia și pe mine cu el, deoarece aproape toți de la Statul Major sînt însărcinați cu alte misiuni. La astfel de delașări pe lângă salar voi avea 14 franci zilnic suplimentar plus cheltuielile de călătorie. În sfârșit, mai cer încă odată scuze și rămin cu cel mai mare respect fiul dvs. devotat

GROZA M.

1873. IULIE, 6, BUCUREȘTI. MOISE GROZA CĂTRE IACOB MUREȘIANU DESPRE ÎNCADRAREA SA ÎN ARMATA ROMÂNĂ ȘI PLANUL DE FORTIFICARE A BUCUREȘTIULUI.

București, 6 iulie 1873

Mult stimat domnule Papa!

Prin scrisoarea aceasta am onoarea a vă înștiința că prin ordinul pe care-l alăturez aci, mi s-a rezolvat pozițiunea .

Conform legii române, stînd cu gradul avut — primit și nefiind loc vacant în geniu sau altă armă, mă asumă [repartizează] în regimentul 3 de infanterie — cu serviciul la depozitul de război, adică atașat al statului major. Cu ziua în care voi cîștiga gradul de căpitan mă vor trece definitiv în statul major fiindcă statul major e compus numai din gradul de la căpitan în sus.

La prima promoție (din septembrie) mă face locotenent și în 2 ani — care trebuie să-i fac în grad de locotenent mă face căpitan.

În Septembrie se concentrează pentru manevre 50 000 de oameni [armată]. De nu voi fi trimis, eu primul August, la Triangulatia, în Moldova apoi trebuie să iau și eu parte la manevre.

La ocaziunea aceasta eu voi fi ca General Stăbles — călare la Hauf Quartirul generalului Florescu. Fiindcă nu am concediu nu am mijloacele de a-mi cumpăra cal am vorbit cu ministru miercuri seara la dînsul acasă să-mi ordoneze pe timpul manevrelor un cal de la escadron de cavalerie ce mi-a și promis. Miercuri seara la 1½ ore — m-a chemat dînsul — Florescu — la el acasă și mi-a dat o „instrucție militară” s-o traduc în românește. Folosindu-mă cu ocaziunea aceasta, i-am descoperit toate scopurile mele și istorisindu-i toate împrejurările în care mă aflu, mi-a promis tot sprijinul său și toată protecțiunea posibilă — din partea sa.

Din toate ce mi s-a arătat pînă acum — rezultă a prospecta un viitor bun și speranță mare.

În birou, lucrez cu căpitanul din statul major la „Planul din jurul Bucureștiului”. Acest plan are ca scop, întărirea Capitalei.

Florescu zice: trupele de geniu și artileria să facă exerciții toată vara afară și toamna se demolează ce am făcut vara; de ce să nu ne folosim noi de ocazia aceasta — să lăsăm trupele să lucreze în sfera lor tehnică, ceva mai solid și să se execute fortificații permanente, ca să ne pomenim în scurt timp pentru ori și care eventualitate cu Bucureștiul întărit.

Mline simbătă se hotărăște care puncte să fie fortificate și luni pleacă căpitanul Lahovari cu planul și propunerea spre aprobare la Voda în Germania. Aceasta e mai nou, însă vă rog nu o publicați — aceasta ar fi contra intereselor române.

Rămîn cu tot respectul al Domniei Voastre prea plecat fiu

GROZA SÎL.

1873, AUGUST, (5,) BUCUREȘTI, MOISE GROZA CĂTRE IACOB MUREȘIANU REFECTOR LA SITUAȚIA SA ÎN CADRUL ARMATEI ROMÂNE ȘI LA MANEVRELE MILITARE CE URMAU SĂ AIBĂ LOC ÎN TOAMNA ACELUIAȘI AN.

București, August 1873.

Mult stimat domnule Papa!

Ieri și astăzi avui ocazia de a vedea o parte din armata românească (garnizoana București) concentrată spre a executa manevră la satul Giulești.

Sînt surprins de disciplina de care se bucură armata. Soldații sînt foarte buni.

Eu am figurat ca ofițer de stat major (General-stabler) al Generalului Florescu; spre acest scop mi-a pus dînsul un cal la dispozițiune — dintre ai lui. Primul meu „Debu“ a făcut efect — aceasta poți zice. — Mă bucur pînă în momentul de față de un respect din partea ofițerilor și de o preferare din partea generalului.

Săptămîna aceasta o să plec la Sabar la desenarea sau alegerea și ridicarea planurilor pozițiilor de manevre. Cît voi sta pe acolo nu știu, cînd o să plec voi scrie.

Cum vedeși Papa, pentru noi acum începe timpul activității nu poți umbla de loc — pînă după Manevre — în materia înșurătoarei. Manevrelor încep în mijlocul lunii septembrie și vor dura pînă la începutul lui octombrie. Noi, de la statul major, trebuie însă să pregătim de acum toate dispozițiunile.

Pe lîngă toate acestea, eu vă voi trimite săptămîna aceasta statutele sau condițiile prin care se poate căsători un ofițer, spre orientare și vă voi ruga tot-deodată a pregăti în sensul acelora documentele necesare ce trebuie eu a le alătura petițiunei către Minister.

Pentru Gazetă, dacă n-ați căpătat știri din altă parte. „Principele Carol vine luna aceasta — pe la 13 — peste Transilvania, la Sinaia. În Brașov nu va sta de loc. La gară îl așteaptă trăsurile proprii și se pornește spre Sinaia.

La Sinaia va sta cu familia pînă la începerea manevrelor. Manevrelor vor fi executate de 50 000 de oameni și conduse de Vodă însuși“.

În fine vă salut Papa și vă rămîn al Dustră sincer fiu

GROZA
S. Locot.

23

1873, NOIEMBRIE, 11, BRAȘOV. MOISE GROZA CĂTRE AUREL MUREȘIANU, DESCRIE
SITUAȚIA PE CARE O ARE ÎN CADRUL ARMATEI ROMÂNE.

Brașov 14/11 1873.

Stimate frate Aurele!

Frater! Înainte de a păși mai departe în scrisoarea aceasta te rog sincer primește din partea mea titlatura „Frater” pentru totdeauna, de care mă voi servi în viitor și în toată viața mea față de tine, și aceasta din ziua în care fusesi așa fericit de a intra în această onorabilă familie din care aparși și tu, te rog, ca și pe un sincer și adevărat frate al tău de care nu mă voi deosebi în nici-o privință și nici când.

„Să fim frați”

După cum vezi frate dragă! eu mă știu prea fericit văzându-mi toate dorințele realizate.

În armata română — am fost prea bine primit și mă bucur de o deosebită preferință din partea superiorilor și de un adevărat respect din partea colegilor mei întrucât încît pot zice, că în scurt timp să-mi asigur viitor un strălucit la care nu puteam gândi nici când, în armata austriacă. În specialitatea mea sînt eu „Unicul” în toată armata și însărcinat cu organizarea unei școli topografice în care au a se pregăti mai mulți ofițeri pentru ridicarea hartei în Moldova. Pe lângă aceasta fac parte din Statutul major unde am mai bună înțelțat ca și prestigiu — ș.a. În fine sînt foarte mulțumit cu soarta nouă și sper că și iubita mea Linica nu va avea motive a se căii de pasul făcut.

Pe lângă altele ne pare rău că n-ai putut lua și tu parte la bucuria rară de care eram cuprinși toți, mic și mare în ziua de cununie. Cu atît mai mult îți mulțumesc și eu frate pentru aducere aminte și felicitări. La citirea telegramelor s-a adus toast în sănătatea ta.

Joi, de mîine în 8 zile m-am întors cu iubita mea Linica în a noastră casă și patrie.

Pînă atunci te sărut și îndrăznesc a mă numi al tău sincer frate GROZA M. Salutări sincere de la toți și toate — adio!

Arhiva Mureșenilor, nr. 1543. Orig.

24

1876, IULIE, 9, ZĂRNEȘTI. G. BARIȚ CĂTRE REDACȚIA GAZETEI TRANSILVANIEI.
CERE PRESĂ MAGHIARĂ ȘI GERMANĂ PENTRU A FI LA CURENT CU SITUAȚIA PO-
LITICĂ INTERNAȚIONALĂ.

Onor redacțiune!

Dacă nu mi se trimit cel puțin ziarele maghiare și una nemțească regulat aici la Zărnești, eu nu voi mai putea colabora la Gazetă. Mă obligasem numai pînă la 30 iunie, căci știu bine că peste vară voi fi dus și ocupat pe aicea. Acuma

că a venit peste lume catastrofa orientală aş voi să mai lucru la Gazetă pe cât va şinea aceea, dar nu am de unde să plătesc alţi bani pentru ziare. Colaboratorii au peste toată Europa dreptul la lectura ziarelor redacţiunii. Trebuie să obligaţi un individ [.....] ca să îngrijească măcar de alîta lucru. V-am spus de alîtea ori că de la C. J. Iuga vine carul în toate zilele, prin urmare că nu vă costă nimic expediţiunea.

Cu toată stima Gh. Barişiu

P.S. Cum vedeţi, articolul este memorabil
Zărneşti, 9 iulie 1876

Arhiva Mureşenilor nr. 941. Orig.

25

1876, <SEPTEMBRIE,> BUCUREŞTI, MOISE GROZA CĂTRE IACOB MUREŞIANU DESPRE SITUAŢIA POLITICĂ ŞI MOBILIZAREA ARMATEI ROMÂNE.

Stimate Papa!

În ceea ce priveşte politica vă pot spune că de vreo 4 zile s-au luat măsuri serioase pentru mobilizarea armatei dîndu-se ordin de a se pune de urgenţă pe picior de Resbel (deocamdată) un număr de 6 000 oameni, chemîndu-se spre acest sfîrşit cele din urmă rezerve (1872—73). Toţi ofiţerii aflaşi în retragere din cauză de neactivitate, chiar demisie sînt chemaşi în activitate.

Şcoala divizionară compusă din sergenţi din diferite corpuri s-a desfiinţat trimiţîndu-se toţi elevii la corpurile lor. Clasele cele 2 din urmă a şcolii militare, asemenea se desfiinţează, ataşîndu-se şi ofiţerii de la regimente. Însuşi noi am primit ordin de a înceta lucrarea şi a veni de urgenţă cu tot personalul la Bucureşti pentru care scop eu şi plec cu trenul de astăzi seară la Belgrad.

Toate aceste demersuri sînt luate sub masca concentrărilor de toamnă pentru manevrele obişnuite (?) Aceasta a produs o senzaţie mare. Astăzi chiar vedem rezerviştii în întregul echipament cutreerînd capitala spre a merge la destinaţiunea lor. Mobilizarea se face pe 4 divizii Bucureşti, Craiova, Galaţi şi Iaşi.

Toată lumea se întreabă contra cui? şi aşteaptă cu nerăbdare întoarcerea lui Brătianu şi Slăniceanu de la Livadia spre a se clarifica situaţia.

În fine vă salută Papa şi sînt cu tot respectul al D-tră sincer fiu.

Arhiva Mureşenilor, nr. 676. Orig.

26

1877. Iunie, 9, CARACAL. MOISE GROZA CĂTRE ELENA GROZA ȘTIU CU CARACTER MILITAR.

Caracal, 9, iunie, 1877.

Iubită Eleno!

Din București am plecat ca să rămân la Divizia 4 a generalului Manu, aici unde ți-am spus că doresc a fi și unde e mult mai bine decât în București. Ceilalți n-au plecat încă din București, adică de la Cartierul General; se așteaptă însă din zi în zi să plece în România mică (Craiova) Astăzi am primit o știre de la colonelul, unde zice că o să mă cheme iarăși înapoi la Marele Cartier General, îndată ce acesta va pleca din București.

Astăzi Generalul Manu a plecat la București, unde a fost chemat prin o depeșă.

Pe săptămâna viitoare cred că o să începem operațiile serioase despre care te voi ține în curent. Acum n-am ce-ți scrie nou căci ședem trăind în așteptare ca fiecare zi să ne aducă ceva nou.

Arhiva Mureșenilor, nr. 4015. Orig.

27

1877, Iunie, 13, CARACAL. MOISE GROZA CĂTRE AUREL MUREȘIANU REFERITOR LA STAREA DE SPIRIT CARE DOMNEȘTE ÎN RÎNDUL ARMATEI ROMÂNE, DORNICĂ DE A INTRA ÎN LUPȚA PENTRU INDEPENDENȚĂ.

Luni, 13, iunie, 1877.

Frate Aurele!

Scuză-mă că nu ți-am putut răspunde pînă acum la scrisoarea alăturată pe lângă a Lenichi. Am fost preocupat pînă astăzi din cauza că am trebuit a ține locul Șefului de Stat Major care a avut o absență de vreo cîteva zile, Astăzi s-a întors.

Cum ai văzut din prima mea scrisoare tot așa ne aflăm și astăzi fără a ne plînge decât de plicticoasa politică care înaintează așa de încet și nu poate holări odată conduita ca să ne lase nouă spre executare.

Fiecare zi care trece în neacțiune ne mărește nerăbdarea. Voinicii români și plîni de abnegația oftează pe Malul Dunării dorind momentul în care să realizeze speranțele națiunii, să documenteze încrederea punînd cununi înverzite pe vechile edificii ale strămoșilor Mihai și Ștefan a căror mărețe umbre le însuflă curajul, iar memoria lor le indică modul și calea pe care conduși de „Steaua României” să ajungă la ținta dacilor. Salvarea patriei.

Dar această neacțiune nu cred că va mai putea dura mult de aceea și așteptăm ca fiecare moment să ne dea semnalul în urma cărui armele bravilor români să deștepte toată Europa și mai mult pe acei care de veacuri n-au avut

sau nu le-a convenit a ne vedea liberi și independenți și ne-a provocat a deveni prin arme. Da prin arme! cu atât mai bine, căci va avea totodată și ocazia a ni le respecta. „Victorie sau moarte” este deviza fiecărui soldat român, să dăm tot ce avem pentru bravii noștri soldați este deviza fiecărui cetățean român. Așa dar de asemenea sacrificiu voluntare de sînge și materiale, izbînda nu poate fi departe.

În tabăra română nu auzi decît sunete de veselie și cîntece de război și nu vezi decît hore întinse și jocuri entuziasme, astfel că ți se pare că nu ești în ajunul unui război ci în sărbătorile paștelor. Asemene nu-ți vine a crede că în această tabără sînt acei soldați pe care o parte din lumea pretinsă — mare pînă ieri, îl batjocorea și insulta.

Asemenea ca român privind tabăra ce vezi nu-ți pare a fi realitate, ci mai mult că răsfoind istoria străbunilor ai dat peste paginile care descriu spiritul ostașilor de la Călugăreni, Neamșu etc.

Tocmai în acest moment primi și scrisoarea a 2-a Lenichi la care voi răspunde mîine.

Afară de această bucurie ne mai sosi alta și mai mare, că Rușii ar fi început deja trecerea Dunării, Bravo lor, dar să ne facă parte și nouă a face cunoștință cadinelor turcești.

Generalul meu, Manu se întoarce mîine de la București. În cîteva zile așteptăm pe M.S. Domnitorul să ne inspecteze (corpul 2 de armată). În scurt timp sper a-ți putea scrie despre lucruri mai interesante decît pînă acum.

Arhiva Mureșenilor, nr. 3755. Orig.

Sextil Pușcariu, Douăzeci de scrisori ale lui Moise Groza din războiul de la 1877, în Anuarul Institutului de istorie națională, București, 1927, p. 231.

28

1877, Iunie, 15, CARACAL. MOISE GROZA CĂTRE ELENA GROZA DESPRE ÎNCEPUTUL OPERAȚIUNILOR MILITARE ALE RĂZBOIULUI RUȘO-TURC.

Caracal, miercuri, 15 iunie.

Scumpă Elena!

Astăzi primii scrisoarea ta pe la 12 din ziua de 12 n.n. și mă bucur că ești sănătoasă, cît pentru celelalte, scopul care mă face să fiu despărțit de tine mă întărește indestul spre a putea suporta dorul tău și cred că și tu ești așa de prudentă și cuminte ca să vezi că iubita noastră țară are trebuință de brațele fiilor săi încît trebuie a ne uita pe noi însuși pentru salvarea ei.

Cum știi, de vreo 3 zile rușii au început a trece peste Dunăre de prin mai multe locuri. La noi nu se vede deocamdată nici o mișcare de natura aceasta, poate mai tîrziu. Dacă nu se va încheia pacea pînă atunci. Aceasta însă cît te iubesc de mult, dar n-aș dori-o înainte de a fi dat și noi față cu Turcii să le vedem cel puțin mutra, căci după aceia vom voi să-i batem.

De ieri, dela orele 12, din zi a început bombardarea din partea noastră pe toată linia Dunării, aceasta cred că pentru protejarea trecerii Rușilor.

Eu sînt tot în Caracal deși doresc a fi mai aproape de Dunăre unde treburile sînt mai interesante. Bubuitul tunului românesc se aude pînă aici la 2¹/₂ poste. Ce rău îmi pare că trebuie să le aud de la așa o depărtare. Fratelui Aurel i-am scris ieri.

Arhiva Mureșenilor, nr. 4814. Orig.

29

1877, Iunie, 25, CARACAL. MOISE GROZA CĂTRE ELENA GROZA DESPRE POZIȚIA TRUPELOR ROMÂNE.

Caracal. sîmbătă 25 iunie 1877.

Servous scumpa mea!

Am primit scrisoarea ta unde îmi vorbești de Eliza mă grăbesc a-ți răspunde că sînt bine și sănătos, vesel și voios!

Mult nu-ți pot scrie astăzi ci numai așa ca printre căci n-am vreme. Trebuie să incalec. Peste un 1/4 de oră să mă duc cu Generalul înaintea ambulanței ce ne vine de la Iași ca ofrandă a comitetului de dame.

Luni, M.S. Domnitorul va sosi la Poiana — lîngă Calafat unde s-a mutat Cartierul. Doamna îl însoțește vroidnd chiar să facă toată campania cu armata...

Scrie-mi bobocule îndată căci nici nu cred că scrisoarea ta să mai mă găsească aici din cauza că trebuie să ne mutăm și noi cartierul Diviziei sau la Islaz sau Turnu Măgurele pe care l-au ocupat trupele noastre de 2 zile.

Am aranjat însă aici la poștă ca să mi se trimită scrisorile ori unde aș fi. Cînd oi pleca îți voi scrie iar pînă atunci tu scrie-mi tot la Caracal. Astăzi Pu-iule este o zi însemnată în viața mea, adică astăzi sînt 11 ani de la bătălia de la Custoza unde mi-am făcut datoria fără a ști pentru ce, cu atît mai mult știu acum pentru ce o să mă bat.

Complimente și sărutări de mînă mamei,

Adio,

Arhiva Mureșenilor, nr. 3766. Orig.

30

1877, Iunie, 29, CARACAL. MOISE GROZA CĂTRE ELENA GROZA REFERITOR LA STABILIREA ÎNTREGII ARMATE ROMÂNE LA DUNĂRE ȘI POSIBILITATEA TRECE-RII CÎT MAI CURÎND PE MALUL DREPT.

Caracal, marți, 29

Îngerășule!

Noulăți n-am să-ți scriu afară de aceasta ca astăzi pornim cel din urmă regiment de infanterie, pe care-l mai ținem aici — regimentul 16 de Dorobanți, comandat de Colon. Boteanu, cumnatul lui Ignat, la Dunăre. Și noi o să ne mutăm cu Cartierul Diviziei mai aproape de Dunăre, lîngă trupe și aceasta

cred că va fi chiar zilele acestea; Domnitorul își va muta, în ziua de 27 Duminică, cartierul său la Poiana și în scurt timp sper a-ți putea scrie de pe Malul drept al Dunării!

Pe aici avem călduri mari, umblăm cu toții în bluze și chipiuri albe. Zi-lele acestea am fost foarte ocupat cu niște cuptoare de campanie pe care le-am făcut în pământ pentru copt ptinea soldaților. Am reușit chiar după prima încercare.

Ptinea este bună!

Arhiva Mureșenilor, nr. 4843. Orig.

31

— 1877, Iunie, 30, CARACAL. MOISE GROZA CĂTRE ELENA GROZA.

Caracal, 30/6, 1877.

Scumpa mea Eleno!

Plec în acest moment pentru 2 sau 3 zile la Turnu-Măgurele cu Generalul Manu.

Sint bine sănătos.

Dincolo îți voi scrie îndată ce voi sosi diseară.

Tu să-mi scri tot la Caracal

Te sărut dulce al tău sincer soț

Complimente stimaților părinți și frați

Trimiteți Jurnalul — ?

Servous.

Arhiva Mureșenilor, nr. 3767. Orig.

32

1877, Iulie, 1. BRAȘOV. G. BARIȚ CĂTRE IACOB MUREȘIANU. DESPRE COLABORARE LA GAZETA TRANSILVANIEI ȘI PROBLEME FINANCIARE.

Brașov, 1 iulie n. 1877.

Do mnule și frate!

Iată alăturata adeverință specificată despre sumele primite de mine ca colaborator. Când veți încheia computul, veți vedea de mi se cuvenea altă sau nu. Mie mi se pare că nu, dar dacă din grația cerului voi fi sănătos, voi plăti cu laborarea mea de acum înainte, ceea ce voi fi luat mai mult, mai ales că eu lucru acum cu plăcere alt mai mare, cu cât văd că lamura națiunii se adună iarăși în jurul nostru.

Pînă aci, lucrul ar fi în regulă. Eu însă am o rogară către d-ta, cea care nu am făcut pentru persoana și familia mea către nimeni mai mult de trei ori în viața mea. Știi că m-am încurcat cu micul edificiu în aceste timpuri grele; dar nu știi poate că din hîrtie încă tot nu putem vinde nimic, în această criză belică. Meșterii sînt pe aproape gata cu căscioarele. Mai am să le număr trei ani. Una de 160 fl. este pe sîmbătă, 2/14 iulie, dar nu am acești bani, și ei sînt ambii oameni săraci, nu pot aștepta. Rogarea mea este, nu ca să-mi dai aconto de colaborare, ci să ai bunătate, a-mi împrumuta din banii de prenumerațiune cu acea sumă de V.A. fl. 160 pe lîngă obligațiunea în scris, ca să-i renumăr în septembrie anului curent, adică cel mai mult în 2 luni, din cele 400 fl. honorariu, ce am să primesc de la Asociația Transilvană pe anul acesta. În cazul cînd nu te-ai înlesni dintr-odată de această sumă, i-aș mulțumi deocamdată cu 100 fl. pe sîmbătă și le-aș promite restul peste alte cîteva zile. În cazul cînd nu ai putea să mă ajuși, mă rog să-mi faci cunoscut în cîteva cuvinte pînă la vreo poimîine, spre a mă ști regulariza. Am să iau și de la societatea academică, dar tot numai în septembrie.

Al dumatile frate stimatoriu

G. BARIȚIU

Arhiva Mureșenilor, nr. 947. Orig.

33

1877, IULIE, 1—3, TURNU MĂGURELE, MOISE GROZA CĂTRE ELENA GROZA REFERITOR LA POZIȚIILE ARMATEI ROMÂNE PE MALUL STÎNG AL DUNĂRII ȘI LA BOMBARDAREA NICOPOLULUI DE ARTILERIA ROMÂNĂ.

Turnu Măgurele, 1 iulie, 1877.

Iubită Eleno,

Prin micul meu bilet de ieri din Caracal te-am anunțat că plec pentru cîteva zile la Turnu Măgurele și prin aceasta te înștiințez că am ajuns aci aseară, pe la orele 10 1/2.

Astăzi dimineață pe la 7 ceasuri am plecat cu generalul Manu pe malul Dunării să inspecteze avanposturile noastre. Această inspecție a fost foarte obositoare căci pînă la orele 3 am trebuit a o face pe jos din cauza tufișurilor și locurilor mlăștinoase.

În mai toată ziua a fost bombardare pe locurile unde am umblat astăzi dar și astăzi ca să nu ne întoarcem nebotezați în momentul cînd ieșim dintr-o baterie și la vreo 10—15 pași ajungînd într-un mic luminiș, turcii zărindu-ne, ne trimise o bombă care căzînd în apropierea noastră rămase fără efect aceasta mai fu urmată de vreo 5 altele tot ca cea dintîi. Generalul dă ordin ca bateria lîngă care eram să răspundă care și făcu aceasta. Turcii înaintînd, apoi plecarăm și noi în drumul nostru cu regrete că n-a durat spectacolul mai mult.

Nu-ți poți închipui dragă ce plăcere este să auzi trecînd o bombă de acesta pe deasupra capului. Această plăcere o să o avem însă mai des cît voi sta aci.

Turcii sînt bine întăriți și cei mai mulți sînt favorizați de înălțimea malului drept al Dunării, dar Românii trag mai bine încît ti bagă în draci.

2 iulie 1877

Puiule! din cauză că de aici merge poșta numai de 3 ori pe săptămîină am întrerupt scrisoarea așară ca să-ți mai povestesc ce am făcut astăzi. După un somn cîl se poate de restaurator am plecat dimineața la 8 ceasuri cu Generalul să inspectăm avanposturile din josul orașului Măgurele care se întinde pînă la Flămînda aproape de Zimnicea dejunînd pe la 10 1/2 la popota ofițerilor din Reg. 15 de Dorobanți în satul Măgurele.

Deabea am isprăvit cu masa și gîndindu-ne ce să luăm ca desert , turcii după obicei amabili, ne trimiseră diferite confeturi din care unele aveau mărimea căpăștii de zahăr.

Ne urcarăm în trăsura cu care venisem și făcurăm 1/2 poșta în 3/4 oră. pînă la orașul Măgurele unde bombardarea era în splendoarea ei. Turcii trăgeau din 10 baterii din care 2 ghiulele în oraș însă fără efect. Dar să nu gîndești că artileria noastră a stat indiferentă ci ea și-a făcut datoria. Pe la orele 4 1/2 m-am întors acasă cu Generalul și după un ceas am plecat pe malul Dunării să conduc și să arat la 2 corespondenți de jurnale străine recomandați de Ducele Nicolae bateriile și avanposturile noastre. Acum sînt orele 10 1/2 unde mă aflu acasă după ce am mîncat cu oaspeții mei la birt care au rămas încîntați de finuța trupelor Române.

Așară de această poștă pleacă tocmai mîine pe la orele 12 pînă cînd cred că ai putea avea materie ați scrie adică despre bombardarea ce cred că o vom avea la noapte asupra Nicopolului ce ne stă în față. Mîine duminică cred că vom începe asaltul asupra lui și cred că tu vei auzi înainte de a primi această scrisoare că noi sîntem în Nicopol!

3/1877 Duminică 4 dimineața, toată noaptea canonadă! Avînd a pleca te las iubito căci mă tem să nu plece poșta pînă ce mă voi întoarce.

Arhiva Mureșenilor, nr. 3758, Orig.

Sextil Puscariu, Douăzeci de scrisori ale lui Moise Groza din Războiul de la 1877, în Anuarul Institutului de istorie națională, București, 1927, p. 232.

Gazeta Transilvaniei. nr. 54, 26/14 iulie 1877.

34

1877, IULIE, <3-4,> TURNU MĂGURELE. MOISE GROZA CĂTRE ELENA GROZA DESPRE LUPTA DE LA NICOPOL.

Astăzi duminica pe la orele 4 plecînd cu Generalul la malul Dunării în bateriile noastre am stat aici toată ziua în focurile inamicului care, cum vezi din scrisoarea de astăzi dimineață începuse de la orele 2 1/2 din noapte. Rușii ne anunșase că Corpul de armată a generalului Krunder venind dinspre Plevna va trece pe uscat Nicopol. Așa și fu.

Rolul trupelor noastre (brigada Cantili) era de a bate cetatea de dincoace de Dunăre. Lupta fu crîncenă. Pe la orele 9 seara văzînd pe ruși la zidurile

cețății a încetat bombardarea din partea noastră. Pe la orele 10 se făcu o pauză și în jurul cețății auzindu-se numai ici, cole cîte o detunătură de tun care durează și acum.

Întorcîndu-mă cu Generalul acasă bine și sănătos dar obosit ne duserăm să mîncăm, căci afară de 1 coniac și o bucălică de pîine am stat toată ziua numai cu cafeaua cu lapte luată dimineață.

Acum te las dragă căci mai am de-a rezolva de ale serviciului și apoi pînd dimineață așteptîndu-ne ca la noapte sau în zori de ziuă să se facă asalt asupra cețății de către Ruși care au înconjurat-o deja. O să continui mîine.

Astăzi luni dimineață la 3 1/2 se plecă iarăși la baterii cu Generalul. Privind cu ocheanul din bateria căpitanului Șoimănescu asupra cețății rămăserăm cu gurile căscate văzînd steagul rusesc flutînd pe poarta cețății, care căzuse în mîinile rușilor încă de aseară pe cînd încetaseră focurile pe ambele părți.

Generalul a dat ordinul a se trage dintrre toate bateriile cîte 3 salve de bucurie care fură însoțite de repetate strigăte de hura din partea soldaților. Rușii ne răs-punseră în acelaș mod, din cetate.

Generalul ordonă repaus pe toată linia și plecarăm apoi la port spre a găsi o barcă să trecem la Nicopole să-l felicităm pe „eroul zilei” generalul Krunder.

La orele 7 1/2 debarcăm în portul Nicopole care este făcut cenușă. Toată ziua o petrecurăm în Nicopole vizitînd toate forturile și cîmpul de bătaie în afară de cetate, pentru care scop rușii ne puseră caii la dispoziție.

Interiorul orașului are un aspect înfiorător, casele toate goale, străzile pline de borfuri (vorba mamei) de arme, ghiulele, morți, răniți, de locuitori musulmani cu carele încărcate cu ale casei, femei cu copii plîngînd, cum îi apucase catastrofa pe drum. Pe aceștia din urmă îi compătimesc mai mult decît pe cei răniți, care poate de ieri n-au văzut mîncarea sau cel puțin apa cu ochi și cine știe dacă aceștia n-ar mai sta așa și pîndă mîine din cauza mulțimii ce sînt, ne putînd fi căutați, mi se rupea inima văzîndu-i arătînd cu degetul la gură, cerînd astfel apă și neputîndu-le da din cauză că nu este. Căldura nesuportabilă, aerul infectat, lipsa de apă și mîncare și furnicarul imens de lume te făcea să cazi din picioare. La poarta cețății spre Plevna erau prizonieri în număr de peste 3000 turci înconjurați de cazaci care cereau ai duce de vale, la Dunăre să bea apă și să se scalde etc. . . Care li s-a și acordat ducîndu-i ca pe o ciurdă de vite, unii ajungînd să arunce în apă chiar și îmbrăcați. Am văzut și pe pașa Hasan și Ahmet ca prizonieri cu statul lor major.

Eroul zilei generalul Krudner cam de 70 de ani și tremurînd mi-a făcut impresia a vedea pe Radezki.

Pe la orele 5 ne întorserăm acasă la Turnu Măgurele unde am fost invitați la un prînz dat de către ofițerii ruși. Mîine dau un dejun ofițerii noștri superiori și poimîine ofițerii de artilerie și astfel că o s-o ducem toată săptămîna asta, în tot chipul mai bine decît săptămîna trecută. Turcii s-au luptat eroicește. Noi nu avem nici măcar un rănit cu tot pericolul în care am fost.

Arhiva Mureșenilor, nr. 3759. Orig.

Sextil Pușcariu, Douăzeci scrisori ale lui Moise Groza din războiul de la 1877, în Anuarul Institutului de istorie națională, Cartea Românească, București, 1927, p. 233.

35

1877, IULIE, 7, TURNU MĂGURELE. TELEGRAMĂ A LUI MOISE GROZA CĂTRE FAMILIA MUREȘIANU REFERITOR LA CĂDEREA NICOPOLULUI.

Duminică noaptea rușii luat Nicopole cu 2 pașe și 3000 oameni. Mult material. Trupele române contribuit cu bravură.

GROZA

Arhiva Mureșenilor, nr. 6681. Orig.
Gazeta Transilvaniei, nr. 52, 18/6 iulie, 1877.

36

1877, IULIE, 9, TURNU MĂGURELE. MOISE GROZA CĂTRE ELENA GROZA DESPRE TRATATIVELE ROMÂNNO-RUSE REFERITOARE LA INTRAREA TRUPELOR ROMÂNE ÎN NICOPOLE ȘI DESPRE OPERAȚIUNILE MILITARE RUSE ÎN BALCANI.

Sîmbătă, 9 iulie, T. Măgurele.

Iubito Elena!

Cauza că-ți scriu așa de rar este că poșta merge numai de 3 ori pe săptămână și se întâmplă că în aceste zile să am mult de lucru, sau să uit că pleacă poșta.

În ultima mea scrisoare ți-am descris lupta și rezultatul ei de la Nicopole, astăzi ți voi scrie în ce mod am petrecut de atunci și pînă acum.

Marți am stat în Măgurele unde m-am ocupat cu ale serviciului. Miercuri am fost trimis la Nicopole să mă înțeleg cu generalul Krudner asupra unor puncte prin care Marele Duce a formulat niște pretenții care nu ne convin nouă, adică Rușii cer ca noi să ocupăm Nicopole și să le transportăm prizonierii și răniții la București și Chișineu. Cea dintîi am refuzat ca chestiune internațională, a doua ca chestiune care nu aparține atribuțiunei armatei noastre, avînd noi ca scop apărarea dreptului nostru fie în defensivă sau ofensivă iară nu a le face jandarmăria rusească. În urma acestor deslușiri rușii și-au pus poșta în cui văzînd că pretențiile sînt juste. Joi am stat acasă, iar ieri m-am dus iarăși la Nicopole să vizitez cîmpul de luptă despre est al cetății și monitoarele capturate. Tot aceeași mizerie am găsit-o aci cum ți-am descris-o în ultima scrisoare din partea cealaltă.

Numărul răniților și morților pe ambele părți se urca la 3.000, iar numărul prizonierilor turci la 7.000. Tunurile cetății sînt 40—50, cea mai mare parte sistem vechi.

Cum știi Iubito! noi Divizia Gh. Manu avem drept scop de a da concurs rușilor la luarea Nicopolei; fiind aceasta un rol isprăvit, cred că azi, mîine ne vine ordin să plecăm peste Jiu, să ne unim cu armata noastră de la Calafat pentru care sîntem gata a pleca.

Rușii lăsând o parte din Corpul de armată la Nicopole, iar cu restul pleacă spre Plevna unde a și început lupta de ieri după știrile ce ne-au venit.

Țarul se află în Tîrnovo. Avangarda rusească a trecut deja Balcanii. Astăzi trebuie să cadă Rusciucul.

Mai multe ore am petrecut ieri între prizonierii și răniții turci. Prizonierii doresc a fi transportați, iar răniții să fie căutați.

Închipuiește-ți dragă că acești păcătoși stau cu gloanțele în ei de aproape o săptămână și dacă medicii noștri, care trec la Nicopole, însă în mod privat, nu le-ar face operațiile necesare aceștia cu toși ar trebui să fie victima necăutății. Îi compătimesc cu atât mai mult că după cît am observat printre ei n-am găsit măcar pe un doctor rus care să se ocupe numai cu ai lor. Locuitorii musulmani le dă apă și mîncare. Noi din punct de vedere-uman dăm tot concursul trebuincios medical.

Tocmai aud acum că rușii au fost ieri bătuți la Plevna avînd o luptă cu 2 regimente contra 20.000 turci. Astăzi plev la Zimnicea să văd podul, diseară mă întorc.

Te sărută dulce, al tău iubit soț.

Arhiva Mureșenilor, nr. 3760. Orig. Gazeta Transilvaniei, nr. 55, 29/17 iulie 1877. Sextil Pușcariu, Douăzeci scrisori ale lui Moise Groza din războiul din 1877, în Anuarul Institutului de istorie națională, „Cartea Românească”, București, 1927, p. 235.

37

1877, IULIE, 11, TURNU MĂGURELE. MOISE GROZA CĂTRE ELENA GROZA DESPRE PRIMUL ATAC AL ARMATEI RUSEȘTI ASUPRA PLEVNEI ȘI POSIBILITATEA INTRĂRII ARMATEI ROMÂNE ÎN LUPTĂ.

Luni, 11/7, 1877.

Îngerășule!

Alaltăieri, sîmbătă, cum ți-am scris am plecat la Zimnicea spre a vizita podul rușilor peste Dunăre. Am ajuns acolo la 6 ore seara am trecut pe pod la Sistov și după ce am traversat orașul, de curiozitate, m-am întors pe la orele 9 1/2 la Zimnicea, unde am dormit noaptea.

Podul așezat pe 170 pontoane, aproximativ, are o lungime aproape, ca din piața Sfatului pînă la casa din Blumăna. În aceea seara am asistat și la trecerea prizonierilor escortați din Nicopole.

Ieri, duminică, întorcîndu-mă la Turnu am petrecut toată ziua cu treburile biroului.

Sîmbătă, o luptă crîncenă a avut loc la Plevna, un oraș între Nicopole și Balcani, 2 poște departe de Nicopole, care cu regrete trebuie să mărturisească a fost în defavorul armelor rusești. Lucrul s-a petrecut astfel:

Corpul de armată rusesc al Generalului Krüdner care a luat Nicopole, rău informat despre forțele turcești aflate în Plevna a trimis o brigadă de 6000 oameni care pornind vineri, a vrut să atace orașul, ceea ce și făcu. Turcii din Plevna i-au lăsat să se apropie de oraș și apoi cu o forță de 24 000 îi luară pe

trei părți și îi bătu amar, încet rușii pierdură 1/3 din micul lor numărădică 2000 oameni, morți, răniți și prizonieri între care 3 colonei și 30—40 ofițeri, iar cu restul se retrăsese spre Nicopole unde așteptară corpul al 4 din Armată, întăriri. Temerea din partea rușilor este mare că pînă ce le va veni ajutor, tot corpul lui Krudner poate să fie zdrobit, căci acesta este răspîdit rău, ba încă și Nicopole este periclitat. Noi am primit ordin să pornim spre Jiu iar după această catastrofă așteptăm rezultatul ei, fiind gata în orice moment de a trece Dunărea spre a da ajutor rușilor. Astăzi o să hotărască dacă mergem peste Dunăre spre a ajuta pe ruși sau peste Jiu spre a ne uni cu armata noastră. În tot cazul eu îți voi trimite depeșă.

Astăzi așteptăm aici pe Ministrul nostru de război. Aici am un cartier foarte bun. Turnu este un oraș prea frumos avînd 2 grădini mari și bine îngrijite; muzica cîntă tot la 2 zile. Lumea însă de abia acum a început a veni în oraș fiind fugită din cauza bombardărilor. Ieri, duminică, a fost mare bombardare între Bechet și Ralhoza fără nici o pierdere însă din parte-ne.

Dar răbdare iubito! Cauza noastră pentru care luptăm este sfîntă și ne întărește a suporta suferința aceasta. Gîndește-te și te consolă iubito că zeci de mii de ființe de inimă română sînt în condițiile tale și aduc tributul lor sfintei noastre cauze.

P. S. Îți alăturerez aci un marș pe care muzicile noastre îl cîntă mereu cînd intrăm în foc. Cîntă-l și tu iubito cu dragălașa cumnădnică și gîndiți-vă că acest marș ne încurajează mai mult decît visam, a da piept vrășmașului. Servous.

Arhiva Mureșenilor, nr. 3761. Orig.

38

1877, IULIE, 12, TURNU MĂGURELE, MOISE GROZA CĂTRE REDACȚIA GAZETEI TRANSILVANIEI REFERITOR LA OCUPAREA NICOPOLULUI DE CĂTRE TRUPELE ROMÂNE.

„Corespondență particulară a Gazetei Transilvaniei”

Turnul-Măgurele, 12 iulie a.c. La cele ce v-am comunicat în scrisoarea mea de ieri adaug că, după știrile de astăzi o brigadă din divizia Manu va ocupa Nicopolul, spre a face disponibile trupele rusești, care se află în momentul de față acolo și care trebuie să înainteze spre Plevna, pentru a întări corpul lui Krudner, lucru, de care românii nu se prea bucură. Nu se bucură din cauză că se tem, că trupele care vor ocupa Nicopole, vor rămîne pironite acolo în tot limpul războiului, pe cîtă vreme altfel s-ar fi putut dispune de ele pentru scopul planurilor armatei noastre.

Se spune că în Plevna pe lîngă cei 24.000 oameni de ieri ar fi sosit astăzi noapte de la Vidin și Suleiman-pașa din Muntenegru cu 35.000 turci, care cu totul ar face numărul de 60.000, pe care rușii deocamdată nu-l pot echilibra.

În noaptea aceasta se așteaptă răspunsul Marelui Duce, care va decide în ce mod trupele române pot da ajutor rușilor prin ocuparea Nicopolei sau prin trimiterea întregii divizii Manu la Plevna. Aceasta din urmă ar fi de

preferat, pentru că, odată Dunărea trecută, fie și numai pentru a ocupa Nicopole, chestiunea internațională devine atinsă; apoi trupele române mai bine să o atingă prin luarea ofensivei, decât prin a mucezi într-o cetate infectă ca Nicopole... Turcii se bat bine; rușii nu lasă nimic de dorit, să vedem cum se vor ține și românii în câmp liber!

Gazeta Transilvaniei, nr. 56, 2 august/21 iulie 1877.

39

1877, IULIE, 20, NICOPOLE. MOISE GROZA CĂTRE REDACȚIA „GAZETA TRANSILVANIEI” REFERITOR LA TRECEREA DUNĂRII ȘI OCUPAREA CETĂȚII NICOPOLE DE CĂTRE ARMATA ROMÂNĂ.

Nicopole, 20 iulie St. n. . . . Sint aproape 24 ore de cînd mă aflu pe teritoriul turcesc. În Nicopole telegraful a anunțat, că trupele române trecînd Dunărea, au ocupat cetatea aceasta la 16 iulie st. n. Aici li se deschide perspectiva de a mai ședeă încă mult timp.

Ziua de 16 a fost o zi solemnă, o zi de sărbătoare pentru armata română. De la această zi depinde mult, depinde poate soarta țării noastre. La 15 iulie a sosit în fine ordinul de trecere pe teritoriul barbarului musulman. În 16, pe la orele 10 dimineața Generalul comandant Manu a dat de știre comandantului cetății, generalul rus Stolipin, că trupele române vor pleca încă în ziua aceea și se vor așeza în cetate. Între orele 1 și 2 post meridiane Generalul român sosește deja cu trupele pe malul românesc și a ordonat imbarcarea lor.

În cel dintîi vapor s-a urcat Generalul Manu cu comandantul regimentului al 5-lea de linie și cu toți ofițerii superiori împreună cu muzica și steagul regimentului împodobit cu cununii de flori împletite înainte de imbarcare de damele române, care au venit la șarm așteptînd momentul serios, în care să îmbrățișeze poate pentru ultima oară pe fii, frate soț sau rudă. Mulțime de oameni veniseră să asiste la momentul acesta solemn. Generalul Manu întorcîndu-se spre numerosul public cu chipul în mînă, dete semn de pornire prin „Să trăiască România” Ura! să trăiască! strigară mii de voci de pe malul stîng. Barca începu a se mișca, muzica înțona imnul României, iar publicul acompania cu urale entuziaste. Ofițerii din barcă stau toți în picioare cu chipiurile în mînă nemișcați. Din mina lor serioasă puteai citi ferma hotărîre de a lupta pentru patria lor, pentru a ei independență. Măreț moment! Să dea Dumnezeu ca întoarcerea să fie mai măreață.

Să vă dau unele detalii despre viața din Nicopole. Închipuți-vă că mă aflu pe o stîncă mare, de unde nu văd nimica din plăcuta verdeață, la care-m sînt dedași ochii, ci văd numai blocuri de stînci, parte stropită cu sînge păgîn. parte acoperite cu rămășițele unei armate învinse, iar la picioarele acestei triste scene . . . Dunărea impozantă și ve-ți avea idee despre situația acestei cetăți, în care domnește o mizerie cumplită. Astăzi am fost la locuința unui ofițer superior român care m-a primit cu amabilitate. [. . .]. Traiul corespunde tristului exterior al cetății . . . Puțin salam, brînză și alte diferite uscături, iată ce poți

căpăta aici mai mult nimica. Numai la popotă (cantina) ofițerilor din tabără, în depărtare de 1 oră pe jos de cetate, s-ar mai putea mânca ceva de doamne-ajută, însă acolo, se înțelege, este greu de a fi introdus.

Noaptea o petrecem mai tot îmbrăcați, căci mai tot momentul stătem întrerupți prin pușcăturile soldaților români asupra bașbuzucilor [...] pe care îi ținem în friu numai cu arma îmi zise între altele ofițerul susnumitul. Și în adevăr, cu familiile turcești care se întorc una câte una de pe timpul unde fugiseră din oraș, vin și mulți bașbuzuci, care atacă noaptea pe ascuns sentinelele române. Astă noapte au atacat iar o sentinelă de ale noastre. Au fost pușcași mai mulți bașbuzuci, între care doi căzură morți, iar alții au fost prinși și-și vor afla pe-deapsa astăzi după legea marțială. [...].

Gazeta Transilvaniei, nr. 58, 9 august/28 iulie, 1877.

40

1877, IULIE, 26, NICOPOL. MOISE GROZA CĂTRE ELENA GROZA REFERITOR LA OCUPAREA POZIȚIILOR ÎN JURUL PLEVNEI DE CĂTRE ARMATA ROMÂNĂ.

Nicopole, 26, iulie, 1877.

Scumpă Elena!

Scrisoarea ta cu data 15/27 din Elöpatac (băile Arpătac — n.n.) o primii în acest moment orele 11 1/2 noaptea și mă grăbesc a-ți răspunde pe scurt că de astă dimineață orele 5 nu m-am dat jos de pe șea pînă pe la orele 3 cînd am dejunat și mîncat totodată și după care de abea acum pot zice că mă uit cu ochi așa de dulci asupra patului încît acesta de ar avea viață întrînsul mi-ar ghici dorința. Astăzi am umblat călare cel puțin 2 poște și jumătate spre a aranja divizia în noile ei poziții spre Plevna unde peste 8 zile cred că ni se vor împărți colaci.

Mîine, la 5 dimineața plec la cartierul general rusesc la Pelișat lîngă Plevna spre a mă înțelege cu cei mari de acolo asupra demersului trupelor noastre.

Sînt foarte întrebuițat de la începerea Campaniei și pînă acum încît altul de ar fi în poziția mea s-ar fi mulțumit de mult.

Eu, însă care știu pentru ce sînt aceste eforturi și încordări, din contră îmi vine să cred că nu fac destul și că țara pe care o iubesc așa de mult ar preținde mai mult de la mine. Fiecare bun patriot odată numai își face datoria și aceasta este acuma. Lui Papa complimente și îi voi scrie din Constantinopol.

41

1877, IULIE, 30, TURNU MĂGURELE. MOISE GROZA CĂTRE AUREL MUREȘIANU REFERITOR LA OCUPAREA POZIȚIILOR ÎN JURUL PLEVNEI DE CĂTRE ARMATA ROMÂNĂ ȘI MODUL ÎN CARE A FOST APRECIAT DE SUPERIORI, PLANUL SĂU DE APĂRARE A NICOPOLULUI.

Turnu, 30/7/1877.

Iubite Aurele!

Astăzi venind pentru un moment la Turnu primii scrisoarea ta cu mare bucurie și mă grăbesc a-ți răspunde înainte de-a pleca înapoi la Nicopole. Sint vesel aflînd din scrisoarea ta că sînteși bine și eu n-am a mă plînge decît de dorul scumpei mele Elena și a familiei întregi.

Cred că mîine, duminică o să plec din Nicopole înainte spre Plevna . . . este pornită Divizia de vreo citeva zile spre a apăra asupra Plevnei.

La Corabia, o poștă departe de Turnu, pe Dunăre în sus se face un pod spre a mai trece 2 divizii care formează o Armată de 35 de ori 1000 oameni ca lei, sub comanda prințului, care trebuia să închidă drumul Plevna-Sofia pentru ca turcii să fie închiși în Plevna și ei să rămînă în acest loc atîta pînă ce vor deschide undeva ofensiva ca să se rupă frontul. Ca urmare a acestui fapt noi vrem să ne sfătuim cu dumneavoastră. Dacă Plevna ar fi atacată direct ar fi o prostie, pentru că turcii au profitat de teren, și s-au întărit astfel încît numai foamea i-ar scoate afară. Alaltăieri am fost lăudat de Marele duce Nicolae pe ordinul de zi al armatei, pentru planul pe care l-am făcut pentru apărarea Nicopolului. De asemenea ofițerii noștri ca și ofițerii ruși au fost surprinși de concepția planului și de propunerile de apărare.

Arhiva Mureșenilor, nr. 3763. Orig.

Sextil Pușcariu, *op. cit.*, p. 236.

42

1877, AUGUST, 2, NICOPOLIE. MOISE GROZA CĂTRE ELENA GROZA DESPRE PLEVNA ȘI ANSAMBLUL DE FORTIFICAȚII.

Nicopole, 2, august. 1877.

Scumpa mea Elena!

Primii scrisoarea ta din Előpatak (băile Arpătac) în care îmi trimiți o floare care mă bucură și îmi dovedește că te gîndești la mine și prin care îmi descrii și spiritul ce domnește între unguri și știrile ce le ai de la ei: că noi am fi fost bătuți de turci și aruncați din Nicopole peste Dunăre lucru ce mă face să rîd care pe de altă parte îmi aduce aminte de proverbul că „flămîndul codrul visează”. Spune-le ungurilor că aici turci care să dea armata română peste Dunăre, nu s-au născut încă.

Armata noastră nu numai că se găsește în deplină sănătate în Nicopole dar santinela ei dorobanțul stă neclintit la poarta Plevnei ținând în respect pe frații unгурilor.

Ori cît de mari în aparență ar fi succesele turcilor, totuși Țngurii nu o să aibă plăcerea de-a ne vedea aruncați peste Dunăre; decît aceasta, mai curînd ne pot vedea aruncați peste Carpați!

Acum stăm într-o liniște completă pe toată linia și petrecem timpul numai cu pregătiri pentru marea zi ce ne-o prepară Plevna.

Nu mă tem în acea zi de succesul, nici că mă îngrijesc de multul sînge ce are să se verse, dar ce mă îngrijorează este că iarna o să ne apuce aici. Sîntem deja în toamnă și încă departe de țința noastră, căci oricare ar fi rezultatul mării bătălii ce trebuie să aibă loc la Plevna sfîrșitul acestui război încă este departe.

Ca să-ți poți face o mică idee de orașul Plevna care în zilele din urmă a făcut atîta zvon în războiul acesta și va mai face încă, să ți-l descriu aici în puține cuvinte.

Aresta este un oraș deschis cam de 8—9 mii de locuitori așezat în valea Griviței care dă în Riul Vid din apropierea despre vest a orașului.

De la luarea Nicopolului și pînă acum înălțimile ce îl înconjoară s-au întărit de turci astfel încît acesta a devenit nu o cetate ci o tabără întărită. Spre a se putea apropia cineva de dînsa trebuiește întâi a traversa mai multe ȳlcele situate paralel cu frontul ei astfel că asemenea mișcare trebuie făcută în focul inamicului dat din bateriile și tranșeele construite după toate cerințele fortificațiilor și în formă de galerii mai bine zis de amphiteatru, încît în ori care parte ai încerca atacul, întîmpini același front întărit și același număr și calibru de guri de tun care îți rînjesc în față în mod disprețuitor.

Ce-i drept! dacă turcii sînt tari în ceva apoi acesta este fortificarea prin urmare defensivă de unde nu numai conchidem dar sîntem chiar convinși că ofensiva este partea lor cea mai slabă încît soldatul turc precum și întreaga armată turcească odată deranjați sau dislocați din viziunile lor în care stau cu lada de cartușe lingă ei și le întrebuițează cu multă dibăcie apoi poți să pui de mămăligă în toată liniștea căci pînă îl întilnești iarăși, trebuiește timp.

Aceasta este propria lor artă de a se bate, care se aplică prin faptul că armata turcă se compune în cea mai mare parte din trupe neregulate care lipsite de orice mijloc de transport își îngrămădesc la locuri bine alese toată muniția și proviziile posibile unde fortificîndu-se își așteaptă soarta cu Coranul și mătîniile în mînă. Odată poziția pierdută, cu ea a pierdut și tot materialul adunat pînă și pantalonii și șalvarii cred că spre a putea zice . . . iar pe de altă parte spre a dovedi că sînt pătrunși de sentimentele confrăților lor de la Vilagos (Siria — n.n.)

Deocamdată să-i mai lăsăm dragă să-și mănînce în liniște pilaful căci cine știe dacă mîine sau poimîine or mai avea această ocazie.

1877, AUGUST, 10, TABĂRA DE LA BRESLENIȚA. MOISE GROZA CĂTRE ELENA GROZA REFERITOR LA OCUPAREA POZIȚIILOR DE ÎNGĂ PLEVNA DE CĂTRE ARMATA ROMÂNĂ ȘI PRIMELE ACȚIUNI DE RECUNOAȘTERE ALE OSTAȘILOR ROMÂNI.

Din tabăra de la Breslenița 10 august 1877.

Iubito Eleno!

În ziua cînd ți-am expediat ultima scrisoare am plecat și eu la Nicopole aici, la Divizia care bivochează dinaintea Plevnei, la satul de mai sus, departe de Plevna, la 1 poștă. Aici mă aflu bine și sănătos, petrec bine în mijlocul camarazilor și oștirei române pline de entuziasm. În toată seara muzica infanteriei ne cîntă pînă tîrziu pe la orele 11—12 din noapte care timp îl petrecem la un cîaun pe iarbă verde.

Peste zi timpul este mai puțin plăcut, căci căldurile sînt nesuportabile și muștele supărătoare, astfel încît deabia aștepți ca să vie seara cu răcoarea ei plăcută. Mereu mă gîndesc la tine, iubito, voind a împărși cu tine toate plăcerile ce ne procură viața de campanie.

De turci sîntem foarte aproape și dorim a ne apropia de ei mai mult și curînd. Alaltăieri seara pe la 11 ore noaptea am fost trimis în cartierul general rusesc al comandantului de armată general Zotov la Porodin, 30 km. departe de aici însoțit de 5 călărași români și 4 cazaci ruși. Mergînd toată noaptea am ajuns la generalul Zotov la orele 4 dimineața, unde am făcut și eu și caii repaus. La orele 12 am dejunat dimpreună cu generalul și suita lui și pe la 1 1/2 am plecat spre trupele noastre, îndărăt.

Nevoind a mă întoarce pe același drum, am luat linia avanposturilor rusești de la șoseaua Plevna—Lovcea și apropiindu-mă pînă aproape la 1500 pași de avanposturile turcești pe care le-am putut vedea bine. Am văzut toate bivuacele și forturile lor precum și toată mișcarea ce exista în tabăra lor și mergînd înainte am dat peste un regiment de cavalerie rusesc care tocmai făcea serviciul religios la înmormîntarea a 2 cazaci care dimineața au fost împușcați de turcii cu care ei se înîlnise pe cînd patrulau. La această înîlnire rușii au fost 6 iar turcii, 20 cercetași, din care au căzut 7.

După ce am făcut această excursie m-am întors prin avanposturile noastre la cort unde am găsit masa gata.

Astăzi de pe la orele 4 1/2 dimineața se aude o canonadă mare spre Plevna de unde pînă acum la orele 9 nu avem nici o știre. Comandantul Diviziei noastre colonel Anghelescu a plecat de dimineață spre Rîben unde sînt trupe de ale noastre, spre a se informa despre cele ce se petrece înaintele.

Nu cred încă că această canonadă să fie pregătirea asaltului ci mai mult mici încercări între trupele din avanposturi.

Ieri dimineață, Generalul rusesc Lascarev a trecut Vidul cu 2 regimente cazaci și 2 baterii luînd și de la noi 1 regiment de călărași spre a face o recunoaștere forțată spre șoseaua ce duce de la Plevna la Sofia. Ajungînd spre seară pe la Trestenik a înîlnit 3 escadroane cercetași turci, pe care i-a pus pe fugă pînă ce le-au asvîrlit în oraș de unde însă ai noștri trebuiau a se retrage din cauză

că se înoptase. S-au retras pînă spre satul Trestenik unde au dormit în tabără în acea noapte. Cred că canonada ce auzirăm astă dimineață poate chiar să fie acolo.

Nu pot să aștept cu scrisoarea ce o să aud rezultatul căci vreau să profit de ocazia ce am a fi-o trimite pînă la Turnu prin o persoană ce merge acolo.

Arhiva Mureșenilor, nr. 3766. Orig.
Sextil Pușcariu, *Op. cit.* p. 237.
Gazeta Transilvaniei, nr. 64, 18/30, august 1877.

44

- 1877, AUGUST, 19, TABĂRA DE LA BRESLENIȚA, MOISE GROZA CĂTRE ELENA GROZA DESPRE ÎNCEPUTUL OPERAȚIILOR MILITARE DE LA PLEVNA.

Tabăra de la Breslenița 19 august, 1877.

Scumpa mea!

Ți-am (fost) trimis un marș în note și tu nu mi-ai răspuns de primire. Noi stăm așa ca și mai înainte, cu deosebirea că ne-am apropiat de Plevna, încît avanposturile noastre se ciocnesc mai în toate nopțile cu cerchezi turcești la care întîlniri am pierdut un biet călăraș mort și altul rănit.

Zilele acestea au trecut și Divizia 3 și 2. Va trece și Domnitorul ca să ia comanda.

Ne așteptăm pe fiecare zi să procedăm la luarea Plevnei.

Arhiva Mureșenilor, nr. 4816. Orig.

45

- 1877, AUGUST, 29/SEPTEMBRIE 10, PLEVNA, MOISE GROZA CĂTRE REDACȚIA GAZETEI TRANSILVANIEI, REFERITOR LA LUPTELE DE LA GRIVIȚA DIN 29-30 AUGUST.

De lângă Plevna, luni 29 August (10 sept.) a.c. De patru zile s-a început acțiunea decisivă asupra Plevnei. Joi seara pe la orele 6 1/2 divizia a 4-a română a primit ordin ca prin un marș de flanc, care a fost obositor să înainteze în zona de operație destinată ei, adică în partea de est a Plevnei, unde ajungînd vineri, la orele 10 dimineața, a și început bombardarea.

Intr-un timp au înaintat și toate celelalte trupe ale armatei de operațiune româno-ruse în zonele destinate lor. Bombardarea a început îndată din toate părțile și decurge în modul următor Divizia 3-a română (Manu) bombardează dinspre nord, divizia a 4-a (Anghelescu) dinspre est, corpul al 9-lea rusesc dinspre sud, corpul al 4-lea rusesc dinspre sud-vest și divizia 9-a de cavalerie, din care fac parte și trei regimente române de călărași dinspre vest. Bombardarea

este înspăimântătoare și durează zi și noapte încît a provocat confuzie în șirurile inamicului, care răspunde într-un mod disperat. În urma acestei teribile bombardări am avut pierderi considerabile, mulți oameni răniți și cai.

Simbătă pe la orele 2 1/2 trebuind să ocupe o poziție mai înaintată, divizia a 4-a trimite 3 batalioane înainte spre a respinge pe inamic și a se face stăpînă pe poziția lui, pentru ca să poată așeza pe ea o baterie. Un batalion din regimentul 13-lea de dorobanși înainta în toată regula. Turcii au început focul. Lupta se încinse. Sub protecția artileriei ambelor armate bravii români înaintară și respingînd completamente pe inamici se făcură stăpîni pe acea poziție luînd totodată și o redută. Batalionul de dorobanși se distinse într-un mod admirabil. Nu mai puțin trupele din al 5-lea regiment de linie, care a cooperat cu ei.

Poziția aceasta inamică deveni a noastră seara la 6 ore și bravele noastre trupe cu succes au așezat pe ea peste noapte o baterie. Lupta a fost destul de crîncenă. Focul inamic din două forturi ale sale din față era distrugător. Gloanțele de infanterie și șrapnele turcilor plouă din acele forturi asupra trupelor noastre, care înaintau însă bravînd și disprețuind pericolul. Am pierdut la vreo 50 răniți și 30 morți încît s-a putut constata pînă acum.

În fine înțîia întreprindere română fu cu succes. Rușii sînt surprinși de conduita trupelor române, încît însuși împăratul Alexandru, care a observat mișcarea din depărtare dimpreună cu M. Sa Domnitorul și cu Marele Duce, a admirat bravura trupelor române și a decorat stindardele batalioanelor, care au fost în foc, cu ordinul St. George. El a dat pentru fiecare companie cîte două Crucea lui St. George și cîte patru de fiecare baterie, din cele ce au fost înaintate în contra fortificațiunilor inamice.

Spiritul între oștenii români este admirabil și încrederea rușilor în armata noastră este mare. Astăzi e luni și bombardarea durează mereu. În fiecare noapte turcii încercau a ne respinge din pozițiile luate însă fără succes. Începutul e bun. Să trăiască România.

N.B. Înainte de a primi scrisoarea aceasta, cred că vei auzi că Plevna este luită.

Gazeta Transilvaniei, nr. 69, 16/4 septembrie 1877.

46

1877, AUGUST, 31, PLEVNA. MOISE GROZA CĂTRE ELENA GROZA REFERITOR LA LUPA DIN 30 AUGUST DE LA GRIVIȚA.

Din apropierea Plevnei, 31 august

Iubito!

La 30 August, ziua de Sf. Alexandru fu destinată pentru atacul Plevnei.

Dispoziția atacului fu următoarea Divizia 4 română să atace fortul cel mare numit Grivița pe care îl avea în față, în același timp divizia 3 română să atace în flancul drept iar 3 batalioane rusești să atace în flancul stîng al Diviziei 4.

La orele 3 din zi coloana de atac a Diviziei 4 formată din batalionul 2 vîndători, batalionul al 5-lea de linie, 1 batalion din 16 Dorobanși și 1 batalion al 14-lea de dorobanși pornind spre atac în toată liniștea.

La 3 1/3 ore, vînătorii care erau desfășurați în linii de tirailori care luase cu sine și toate uneltele trebuincioase pentru trecerea șanțului: gabioane, fascine, scări etc. ajunse pe creasta dealului cam la 300—400 m. departe cu toată iușeala și fără de a trage focuri asupra fortului, de unde inamicul îi bătea cu infanteria și șrapnele într-un mod înspăimîntător. Coloana cu toată ploaia de gloanțe însă, înainta repede pînă la șanțul fortului, de unde însă atît focul cît și baionetele inamice îi respinseră, astfel că se retraseră cu mari pierderi, dar în regulă. După o jumătate de oră sosiră și rușii cu care dimpreună începu asaltul, care fu respins și a doua oară și tocmai al 3-lea asalt care se execută într-un mod decisiv reuși. Turcii fură respinși pierzînd 2 tunuri, 1 stindard și mai multe arme. Românii împreună cu rușii rămaseră stăpîni pe fort pe la orele 6 1/2 seara.

Timpul în această zi era urît, plouă și ceață. Turcii respinși s-au restras în al 2-lea fort din spatele lor de unde împreună cu cei de acolo au tras toată noaptea asupra fortului. Toată noaptea să petrecu într-o vînzoleală, dimineața, la 4 ore, turcii procedară la atac asupra fortului pierdut, înaintară pînă la parapetul șanțului respingînd trupele aflate afară de fort, în cea mai mare parte ruși. Două batalioane și jumătate adică 1 1/2 batalion din 13 Dorobanți și 1 batal din al 14-lea dorobanți care erau trimiși ca trupe proaspete să susție fortul, ajunseră tocmai în momentul cînd trupele din fort erau aproape să lase fortul în mîinile vrăjmașului și cu „Hura” îi respinse înapoi.

Reduta sau fortul rămase iarăși în posesia noastră pe care l-am plătit destul de scump. Pierderile noastre în oameni și ofițeri sînt enorme. Ca să vă puteți face o idee despre pierderile suferite vă expun aci pierderile batalionului a 2 de vînătorii care ne sînt pînă acum cunoscute; sînt 350 răniți și morți 700 oameni.

Divizia noastră a 4 este decimată, distrusă, dar obiectivul atacului ei, fortul îl are cel puțin în posesie care este în avantaj din cele mai însemnate pentru luarea celorlalte întăriri ale Plevnei.

Să ne întorcem la Divizia a 3. Aceasta avu aceleași pierderi, dar nu succesul celei a 4, căci fiind respinsă nu mai putut a se pune în stare de a realaca. Astăzi la 31, rușii (corpul de armată a 4) atacaseră Plevna dinspre șoseaua Lovcea la Sud. În ora ce vă scriu, canonada durează, iar rezultatul este necunoscut.

Eleno

Eu cu voia lui Dumnezeu am scăpat în deplină sănătate din 2 lupte adică din cea de sîmbătă de la 27 și cea de marți de la 30 august. În aceasta din urmă am condus eu coloana de atac cu care ocazie mi s-a rănit calul de 2 gloanțe. Un al 3-lea glonț mă izbi, îmi rupse tocul de la cismă din piciorul drept și izbînd în dunga tălpii a ricoșat în lături încît eu am rămas bine. Acum stăm și ne adunăm rămășițele trupelor așteptînd un alt ordin. Cu numărul de trupe de care dispunem nu mai putem întreprinde nimic și de aceea cred că o să ne dea în rezervă.

Dumnezeu e cu noi și cauza noastră.

Pentru conduita mea în luptă sînt recomandat pentru decorația „Cavalerul Stelei Române” iar pentru a 2 nu știu pînă acum, cred că ceva mai mult.

1877, SEPTEMBRIE, 7—9, PLEVNA. MOISE GROZA CĂTRE REDACȚIA GAZETEI TRANSILVANIEI REFERITOR LA LUPȚA DIN 6/18 SEPTEMBRIE DE LA GRIVIȚA 2.

Din fața Plevnei, 7—9 septembrie a.c.

[...] Ajunsesem cu divizia 4-a română pe platoul de la Grivița, unde îndată ne formasem în linia de bătaie, masându-ne pe amindouă părțile ale șoselei (drumului) ce duce în sat. Moralul trupelor era foarte bun, soldații au aflat că momentul marelui încăierări numai e departe și înaintau serios spre țintă. În stînga șoselei se așeza brigada 1-a (colonel Cantili), cu regimentul 16-lea de dorobanți din brigada 2-a (colonel Borănescu). Dorobanții ocupară viile și cîmpurile de păpușoi de lîngă drum. Generalul Krüdner sta cu corpul IX între Grivița și Radisevo cop. IV de armată era concentrat în Radisevo. Din punctul, unde ne aflăm, se vede satul Grivița îndărătul căruia se extind într-un cerc mare fortificațiile cele mari, turcești. Am numărat 30 de aceste. Adevărat, că nu toate sînt întărituri regulate, mare parte sînt numai baterii. Dar 15 din ele sînt forturi tari. Rușii și românii puseră în acțiune numai 12 baterii, care bombardau fortificațiile inamice. Fortificațiile se încep din flancul drept extrem și se extind de la Lovcea pînă la Bucov. Cheia poziției o formează pe o înălțime ce se desparte de celelalte forturi, Grivița spre stînga, iar spre dreapta formează fortul Bucov, obiectul cel mai însemnat. Pînă la Opanez forturile mari sînt legate între ele prin unele baterii și se sfîrșesc cu reduta de la Opanez. De la fortul Grivița încolo se observă în sus tabăra întărită turcească și în fond se vede o parte din Plevna, rezemată de munte.

Îndată ce forturile turcești din dreapta extremă începură focul, plecară 2 baterii române spre Grivița și se stabiliră de ambele părți ale șoselei. La stînga pe marginea dealului cu tufișuri, erau în acțiune bateriile călărețe, iar alte 2 baterii se stabiliră la dreapta înaintea viilor. Îndată începu un foc violent din toate bateriile asupra fortului Grivița, care era 240 metri departe de punctul, unde se aflau bateriile. Deși artileriștii români au un material excelent, s-a observat spre onoarea acestei arme încă îndeosebi, că serviciul a fost exemplar, precizia tunului excelentă și că atît ofițerii cît și soldații au dovedit un singe rece, care a fost foarte lăudat. Dar nici turcii nu nimereau rău. Cu toate aceste împliniri a voit că am avut abia vreo cîțiva soldați și răniți. La amiază s-a format regimentul 5-lea în linia de bătaie la spatele artileriei de lîngă vii. Regimentul 12 de dorobanți s-a așezat îndărătul bateriei de cavalerie lîngă brigada Cantili. Aceasta a desfășurat o linie de tirailori în susul de la Grivița. Mai tîrziu se stabiliră încă 2 baterii române în dreapta Griviței pe creasta dealului. Nu mult după aceste succese ale artileriei române s-a aprins în fortul cel mare din mijlocul unei magazini, care ardea în flăcări. Cu toate acestea trupele turcești din fort au stat pe loc, numai cîțiva călăreși se văd alergînd încoace și încolo. După amiază au mai sosit încă 3 baterii de calibru mai greu, apoi alte 6 baterii, satul Grivița deși era părăsit de turci, nu l-au ocupat, pentru că poziția acesta nu s-a aflat favorabilă. La 4 1/2 intrară în acțiune încă 3 baterii rusești în fața fortului.

Pe la 4 ore p.m. a vizitat generalul Strukoff adjutantul Marelui Duce Nicolae, împreună cu colonel englez Wellesly bateriile române și s-a exprimat față de mine în mod foarte recunoscător despre purtarea tinerei artilerii, care se poate de acum măsura cu camarazii săi din toate celelalte armate. Mai tirziu veni și un colonel japonez cu un căpitan american pe cîmpul de luptă. Către seară așezîndu-se vîntul, turcii nimereau mai bine, bombele ajungeau pînă la trupele de infanterie, care au trebuit să-și scimbe locul mai de multe ori. Cu toate acestea aveau însă nu mai mulți răniți. Către 7 ore seara focul a încetat pe ambele părți. Trupele erau ostenite încă de marșul de ieri noapte, la ce s-a mai adăugat iritarea morală de azi. Trupele au înoplat între arme. Mai de o zi nu m-am dat jos de pe șa, de cîteva zile nu m-am desculțat. Mănînc atunci cînd capăt ceva, cu toate că aprovizionarea trupelor e excelentă și regulată.

Gazeta Transilvaniei, nr. 71. 23/11 septembrie 1877.

48

1877, SEPTEMBRIE, 8, PLEVNA. MOISE GROZA CĂTRE ELENA GROZA DESPRE OPERAȚIUNILE MILITARE DE LA GRIVIȚA 2.

Bivuac înaintea Plevnei, 8 septembrie

Iubită Eleno!

N-am putut a-ți mai scrie din cauză că sîntem preocupați cu adeversarii noștri, de care ne desparte numai o distanță de 200 pași. Îți poși dar închipui ce odihnă putem să avem, în tot momentul, zi și noapte sîntem chemați sub arme, căci încderarea este aproape continuă. Cîte un turc scoate capul din șanș, ai noștri îl ochesc și trag cu pușca la fel și ei cînd zăresc unul din ai noștri.

Alaltăieri, marți, la 6, am atacat al 2-lea fort turcesc cu 3 batalioane din care batalionul 15 Dorobanți ajunsesse deja în șanșul redutei. A trebuit însă a se retrage din cauză că trupele noastre de susținere n-au putut ai urma la timp. Lupta a durat 3 ore după care, noi ne-am păstrat pozițiile avute înainte de atac.

Pierderile noastre sînt aproape 500 morți și răniți. Cred că nici turcilor nu le-a mers mai bine.

Mîine, vineri cred că o să atacăm din nou și am toată speranța că o să devenim stăpîni pe al 2-lea fort turcesc. După aceasta, situația noastră o să devină mai agreabilă, căci cum este acum, e dispersată. Toți morții de la 30 august și 6 septembrie stau neîngropați, între ambele forturi (al nostru și turcesc), căci nu-i putem îngropa din cauză că turcii trag în noi îndată ce ieșim în cîmp liber. Am încercat a 2-a zi după luptă a aduna răniți sub protecția semnului internațional (steag alb cu crucea roșie și semi-luna pe el) dar fără succes căci turcii au tras îndată asupra sanitarilor rămînînd doar 2. Astfel, au rămas răniții pe cîmp, unde și-au dat sufletul fără a putea fi scăpați.

De astă noapte a început a ploua și a se lăsa un frig care ne face să ne gîndim că iarna nu este departe. Deși sînt în cort, dar crede-mă că deabea țin condeiul în mînă să scriu. Numai samovarul care funcționează mereu ne mai încălzește. Îți trimit aci o corespondență pentru jurnal și spune-i lui Aurel

sau papa că aceasta o voi face treptat. Corespondentul cu care am convenit a face această înlesnire o să plece pe vre-o câteva zile în București unde eu îi voi trimite notițele și el va face corespondența din care îți va trimite câte un exemplar, pe adresa ta, la Brașov.

Tu vei primi dar scrisoarea fără a fi silit de-ai răspunde, ceea ce voi face eu.

Complimente la toți, iar pe tine te sărut al tău

GROZA

Arhiva Mureșenilor, nr. 3769. Orig.
Sextil Pușcariu, *Op. cit.*, p. 240.
Gazeta Transilvaniei, nr. 73, 30/18 septembrie 1877.

49

1877, SEPTEMBRIE, 10, GRIVIȚA. COMUNICAT DE PRESĂ ASUPRA OPERAȚIUNILOR MILITARE DE LA PLEVNA TRIMIS DE FREDERIC LACHMANN GAZETEI TRANSILVANIEI.

Grivița, 10 sept. (20 august), 1877.

Bombardarea de dimineață pînă seara și ieri, pînă dimineața este parola zilei. Ziua și noaptea trăim în continuă neodihnă. Trupele turcești se apropie noaptea pe furiș de ale noastre spre a le neliniști cu împușcăturile lor. Focul din bateriile noastre încep regulat la 4 1/2 ore dimineața. La 8 e. c. el a fost mai slab și turcii nu au răspuns își reparau poate întăriturile distruse. Turcii, care erau ieri concentrați înaintea redutei celei mari din centru, astăzi nu se mai văd, s-au retras de acolo de frica tunurilor noastre. După amiază am călărit la divizia unde aflai, că era intenția de a se face o recunoaștere spre fortul Grivița. Coloana destinată pentru aceasta avea să plece la 3 ore p.m. sub comanda Șefului Statului Major al diviziei 4, loc. colonelul Voinescu. La ora anunțată pleca batalionul 2-lea din regimentul 5 de linie major Iarca, regimentul 13-lea de dorobanți loc. colonel Petrovanu și o secțiune din bateria de călărești spre fortul Grivița. Căpitanul Groza din Statul Major a luat parte la acțiune. Infanteria a desfășurat 2 companii în linia de tirailori la aripa stîngă, îndărătul lor urmau celelalte 2 companii ca ajutor. La acestea se alăturau în dreapta al 13-lea regiment de dorobanți, care desfășura 1 batalion în grămezi (Schwarmie), iar al 2 batalion mergea în oarecare depărtare după cel dintîi, ca rezervă. Secțiunea de artilerie (2 bucăși sub comanda sub locot. Hartel) a avansat înaintea liniei de tirailori afară, pe platoul din dreapta fortului Grivița și se stabili pe un cîmp de păpuși, de unde îndată deschise un foc bine hrînit, îndreptînd cu precizie granate și șrapnele contra coloanelor de infanterie turcești din fașă. Dorobanții își extinseră frontul de atac pînă în vale, la poalele dealurilor de la Verbița. Obiectivul atacului era o mică redută, situată înaintea fortului Grivița și Bucov. Îndată după deschiderea focului de artilerie sublocot. Hartel a fost rănit, cu toate acestea el a rămas în foc spre a conduce acțiunea. Îndată după primele pușcături la unul din cele două tunuri i se rupse oiștea printr-un proiectil. Turcii, care se apropiiau tot mai mult, deschiseră un foc de infanterie atît

de vehement asupra celor 2 tunuri, încît era imposibil de ale mai ține în pozițiunea acesta. Sublocotenentul Hartel a fost dar silit a se retrage, lăsînd îndărăt tunul cu oiștea ruptă. Observînd aceasta înaintă căpitanul Pruncu cu 20 oameni și trase afară tunul din poziția aceea izolată. Acum ne trebuie cai spre a-l duce în loc sigur. Eram în linia de tirailori călare pe cal și mă oferii a mă întoarce spre a aduce cai. Mă dusei printre bombele inamice și-mi succese a ajunge pînă la rezerva artileriei, unde îndată mi s-au și pus la dispoziție 6 cai. M-am întors cu ei iarăși în linia de tirailori, spre ai feri însă de proiectilele turcești, i-am așezat la adăpost într-o groapă, unde erau mai puțin expuși și m-am dus mai departe la stînga, spre a găsi pe căpitanul Pruncu, care ocupase într-aceea cu compania sa un deal situat la stînga extremă, din sus de Grivița. Grenate cădeau ca ploaia în toate părțile, din fericire însă nici mie, nici calului meu nu i s-a întîmplat nimic. Pe cale am întîlnit ambulanțele care cu rară sacrificare străbătură sub conducerea șefului sanitar al armatei generalul Davila pînă în linia focului. În cursul luptei, care la orele 4 era la culme, sosi o baterie și se așeză nu departe de dealul susmemorat, bombardînd coloana turcească în frunte și în flanc. Între aceea cîștigară dorobanșii tot mai mult teren și se urcară sub conducerea maiorilor Lecca și Mavry deja pînă pe înălțimea, pe care era situată în depărtare de 1000 metri, reduta. Locot. colonel Voinescu trimise pe căpitanul M. Groza din Statul Major la flancul drept spre a conduce atacul asupra obiectului. Acest ofițer și-a rezolvat problema în mod excelent, căci turcii suferiră mult de focul omorîtor al infanteriei în front și de acela al bateriei în față și în coastă. Trupele noastre se apropiaseră de redută pînă la 300 metri. Atunci cu un puternic și entuziast hurra se răsplîndiră asupra redutei turcești și o luară cu asalt cu baioneta. Victoria era a noastră, problema era rezolvată în mod strălucit, de la comandant pînă la ultimul soldat dovediră trupele un entuziasm, care merită toată lauda. Am fost surprins de atitudinea regimentelor române, care au luat parte la această acțiune. De la o trupă tînără care primi astăzi botezul de foc, nu a-și fi așteptat niciodată ca să se asvirle cu atîta înverșunare asupra infanteriei turcești recunoscută de valoroasă. Pierderea a fost în total de 2 ofițeri răniți și de 150 soldați morți și răniți, în tot cazul neînsemnată, dacă luăm în considerațiune armele excelente ale turcilor. Încă înainte de a înopla a vizitat comandantul diviziunii 4-a colonel Anghelescu cîmpul de bătaie și a mulțumit ofițerilor și soldaților pentru purtarea lor exemplară în foc. Către 10 ore noaptea m-am dus la ambulanța principală cu dr. Davila, unde am aflat pe toți medicii ocupați cu căutarea răniților care sosiseră deja mai toți și cărora trebuie să li se lege rănile definitiv, pentru că aveau să fie transportați în dimineața următoare. În timpul nopții avură loc multe, dar cum se pare neînsemnate alarmări ale trupelor, care ocupau șanșurile dinaintea redutei. În noaptea de astăzi căzură răniți 1 ofițer și mai mulți soldați, care se aflau în liniă de atac. Alte pierderi de acestea nu au avut a suferi.

1877, SEPTEMBRIE, 11, GRIVIȚA. MOISE GROZA CĂTRE REDACȚIA GAZETEI TRANSILVANIEI DESPRE OPERAȚIILE MILITARE DE LA PLEVNA.

Grivița, 11 sept. (30 aug.), 1877.

Lupta pentru pozițiile de la Plevna se prelungește din ce în ce, se pare că numai cu mari jertfe vom putea lua locul acesta, atât de dibaci sînt fortificate. Toate bateriile române și ruse au deschis focul astăzi, ca și în toate zilele la orele 4 1/2 dimineața Turcul abia răspunde, se pare că de cîteva zile voiesc a crușa muniția. Nicidecum nu a-și susține însă, că pasivitatea artileriei turcești ar veni de acolo, că ar fi slăbită. Orientalul este din contra totdeauna calculat și cu una cu două nu se descurajează. Rușii au înaintat pe la orele 8 pe toate liniile și trupele din frunte sînt deja angajate. Lupta însă nu e prea vie, poate că va lua dimensiune mai mari în cursul zilei. Rezerva noastră principală de muniție a sosit acuma toată. Lipsa de care a fost acoperită prin aceea, că s-a cumpărat de la Austria un rînd de care de muniții vechi care au făcut aici nenumărate servicii. Astăzi, am vizitat iarăși bateriile române din sus de satul Grivița, unde am întâlnit pe colonelul Berhtoldsheim, atașatul militar austriac în St. Petresburg, care era acompaniat de un ofițer din Stat Major român. Colonelul numit a lăudat foarte mult trupele române și atitudinea lor în ultima acțiune. Am traversat cîmpul unde a avut loc lupta de ieri și unde a fost bătălia de la 31 iulie. Aerul din Valea aceasta e infectat de mirosul de cadavre. Multe cadavre rusești, care au început a se descompune zac împrăștiate pe tot locul și aspectul lor înfioarează chiar și pe soldații experți. Cîmpurile fructifrice ale Plevnei sînt acoperite de cadavre și de sfărîmături de proiectile (bombe) cu care, dacă le-ai aduna, ai putea ridica munți de fier.

Podul stabil de la Nicopole s-a deschis — Astăzi a avut loc în bivuac decorarea trupelor, care au intrat alaltăieri în acțiune, cu crucea rusească St. George. Festivitatea s-a sfîrșit prin o vorbire a comandantului de divizie. Mai tîrziu au venit și Prințul Carol în mijlocul trupelor sale și a fost primit cu entuziasm nedescriptibil. Măria Sa a mers de aci la divizia III la Verbița. Construirea de baterii Țoi înaintează. Astăzi am pus în acțiune iarăși 3 baterii în fața fortului Grivița. Generalul Lupu, pînă acum comandant al corpului I de armată, a fost numit comandant al Nicopolului, colonelul Slăniceanu e comandant al armatei de rezervă și în locul lui e numit șef al Statului Major colonel Barozzi. Pînă astăzi fiecare din tunurile noastre, care se află în acțiune de 5 zile au dat 200 focuri. Canonada acesta continuă de 5 zile, am făcut unele experiențe din punct de vedere al științei artileristice, care vor fi negresit la timpul său discutate cu seriozitate. Unele tunuri de bronz, sistemul Krupp, ne mai putîndu-se întrebuița au trebuit să fie înlocuite cu altele.

Astăzi se va face asaltul asupra fortului Grivița. Timpul e urît, plouă și suflă un vînt rece de toamnă.

51

1877 SEPTEMBRIE <12> GRIVIȚA. COMUNICAT DE PRESĂ ASUPRA OPERAȚIUNILOR MILITARE DE LA PLEVNA TRIMIS DE FREDERIC LACHMANN GAZETEI TRANSILVANIEI.

Trupele concentrate în jurul Griviței, care aparțin mai cu seamă corpului al IX-lea, au avut în dimineața din 12 septembrie un angajament, care începu la 6 ore, iar spre 7 ore lua deja dimensiuni însemnate. Rușii înaintară pe drumul din Valea Griviței pînă în apropierea taberei întărite, fiind protejați în mod însemnat de mai multe din bateriile noastre. Se vedea bine cum ieșea coloana de atac de după dealul de la spatele Plevnei (a orașului) Colonelul Anghelescu dă ordin ca să intre în acțiune încă o baterie de cavalerie, care se postează lîngă reduta și neliniștește mult flancul stîng al turcilor. Se aude și din partea despre Radișevo un foc aspru de infanterie, care e susținut de mai toate bateriile ruse postate înaintea aceluia loc. Am vorbit mai tîrziu la baterie cu un căpitan american atașat la marele cartier general, care îmi împărtăși că în adevăr decurg la Radișevo deja de cîteva zile lupte crîncene, dar favorabile pentru Skobelev și că mai multe redute din fața localităților sus amintite sînt deja luate cu asalt. Deoarece flancul nostru stîng continua focul de pușcă tot așa de vehement, afla de bine colonelul Anghelescu a luat din partea-i dispoziții corespunzătoare. În urma aceasta defilează rezerve de sub comanda colonelului Cantilli din jos de redută și se așează acolo într-o poziție asigurată. Mai tîrziu se alătură la trupele acestea și brigada Sachelari, care se postează mai departe, spre stînga apropiindu-se cu flancul stîng de trupele rusești. Brigada Sachelari consta din regimentul 1 de linie și din regimentul 9-lea de dorobanți, care sînt compuse fiecare din 2 batalioane și se țin de diviziunea III-a. Deoarece ne temem că nu cumva turcii să repete atacul asupra pozițiilor noastre, am dat de știre diviziunii III-a, care stă la dreapta noastră, ca să fie gata ca la orice aviz se poată îndată intra în acțiune. Comanda tuturor trupelor de operațiune o luă pentru cazul unui atac colonelul Anghelescu. Regimentele, care au făcut ieri asaltul asupra redutei de la Grivița, stau astăzi în linia treia și se formează în linia de bătaie pe o parte a șoseii ce duce la Grivița.

Înainte de amiază ni se trimite o baterie rusească, care se așează la trupele comandate de colonelul Borănescu.

Trupele, care ocupă fortul Grivița, suferă tare din cauza focului inamic, ce vine din fortul Bucov, care e numai la 350 metri departe de reduta luată. Spre a completa apărarea redutei se trimite o baterie română compusă din 2 secțiuni (4 tunuri), care însă nu se poate să se suie în fort din cauză că în urma unei bombardări care ține de 6 zile parapetele erau astfel stricate, încît înainte de a fi reparate radical tunurile ar fi fost prea mult expuse. Spre amiază m-am dus în redută. Pe drum am întîlnit mergînd acolo pe locot. generalul prințului Marsalski, șeful artileriei armatei de occident, care vizita pozițiile luate. Spre a ajunge la redută trebuie să treci mai întîi peste un anumit drum scutit (gedeckte Weg) care se începe în depărtare de 600 metri de obiect și se extinde pînă peste o colină situată de o parte. Pînă aici poți să ajungi cu oarecare siguranță, pentru că gloanțele zboară prin relieful terenului peste

capetele trecătorilor. De la colină pînă la intrarea în redută însă trebuie să mai treci încă peste un teren deschis de vreo 250 metri, pe care distanță ești expus la o ploaie formată din proiectile și peste aceasta trebuie să parcurgi intervalul acesta cu pași iuși printre cadavrele teribil desfigurate ale căzuților. Înăuntrul fortului și se înfățișează o icoană tristă. Deși spațiul interior este destul de mare, totuși nu te poți mișca în el din cauza multelor cadavre, care zac grămadă în toate părțile. Numai cu mare greu poți să ajungi pe parapeturi. Pe la traversele din lăuntru zac cîte 20—30 cadavre unul peste altul; în grămezile acestea se opresc proiectilele, ce ni le transmit turcii în fortul Bucov. Toate încercările noastre, de a ne putea îngropa morții, au fost pînă acuma cu desăvîrșire paralizate, deoarece turcii cu toate, că am arborat steagul alb cu crucea de Geneva, trăgeau în soldații noștri sanitari îndată ce-i zăreau. Bine că e plin interiorul redutei cu români și ruși căzuți, dar canalurile exterioare ale fortului sînt chiar pînă sus astupate tot numai cu cadavre turcești. O parte din cei căzuți înainte de asalt au fost îngropați în cazemate, dar numai superficial cu toată iușeala căci, încotro îți întorci privirile vezi cîte o mîna sau cîte un picior neacoperit cu pămînt și deja înegrite. Aceste cadavre infectează atmosfera astfel, încît astăzi chiar petrecerea în fort e mai mult decît nesuportabilă. Situația devine încă mai tristă prin aceea, că mulți răniți zac afară de fort și strigă după ajutor în mod cutremurător de inimă. Nu le putem da însă nici un ajutor deoarece turcii au rănit de azi dimineață 6 sanitari de ai noștri, care au încercat ai aduna pe bieții de pe cîmp. Barbarismul acesta nu se mărginește numai la trupele noastre căci tot alții turci zac în împrejurimi. La pierderile, care vi le-am împărțit în scrisoarea mea ultima, sînt a se adăuga încă 8 ofițeri și 1230 soldați morți și răniți, pe care i-a pierdut divizia III-a.

Arhiva Mureșenilor nr. 8345. Orig. limba germană. Gazeta Transilvaniei nr. 74, -1 octombrie/22 septembrie, 1877.

52

1877, SEPTEMBRIE, 12, PLEVNA. MOISE GROZA CĂTRE ELENA GROZA REFERITOR LA POPULARITATEA DE CARE SE BUCURA ÎN RÎNDUL OSTAȘILOR ROMÂNI CA URMARE A EROISMULUI DOVEDIT ÎN LUPTELE PENTRU GRIVIȚA I.

Tabăra dinaintea Plevnei, 12 septembrie.

Scumpa mea Eleno

Am primit scrisoarea ta cu multă bucurie în care și Aurel a adăugat puține rînduri de felicitări pentru conduita mea în lupta de la 27—30 August și septembrie.

Sînt vesel cînd văd că și voi ați putut auzi că mi-am făcut cu toată conștiința sacra datorie pe care fiecare bun român trebuie a o face.

Mulțumesc fratelui Aurel de urările de bine cu care mă înțîmpină în acea scrisoare și nu poți crede iubito că citind-o mi-au venit lacrimile în ochi.

Toți ofițerii mă felicită și chiar cei mari de cînd mi-am făcut o deosebită reputație în armată mulți dintre alte divizii care n-au avut ocazia a mă cunoaște aleargă a îmi face cunoștință.

Iubito pînă acum sînt bine și sănătos și așteptam noi evenimente. Timpul este destul de plicicos, plouă, ceață și frig și cînd mai avem cîte-o hărțuială cu turcii ne mai încălzim de aceea dorim ca hărțuiele să fie mai dese.

Iorgu, Culcer, Budișteanu, Ignat și toți cei alți cunoscuți m-au însărcinat a te felicita de succesele mele.

Mult nu-ți pot scrie iubito căci sînt prea ocupat. Spune lui Aurel că mulțumesc de felicitările sale și să mă scuze că nu pot scrie deocamdată. Apropo! Cînd îmi trimiteți jurnalul să nu-mi mai scrie nimic prin el cu creionul căci jurnalul trece prin multe mîini și toți îl citesc. Dă alăturata corespondență lui Aurel.

Arhiva Mureșenilor, nr. 3768, Orig.
Sextil Pușcariu, *Op. cit.*, p. 260.

53

1877, SEPTEMBRIE, 14, GRIVIȚA. COMUNICAT DE PRESĂ ASUPRA OPERAȚIILOR MILITARE DE LA PLEVNA TRIMIS DE FREDERIC LACHMANN REDACȚIEI GAZETEI TRANSILVANIEI.

14 Septembrie. Se zice, că rușii au mai adus două divizii spre întărirea armatei de occident. După a mea părere însă, de aici încolo nu se vor mai încerca a ataca cu coloane de asalt, din cauza că fortificațiunile de la Plevana cer un asediu regulat și numai prin stabilirea de tranșee (șanțuri) și paralel va fi posibil a ataca forturile unul după altul, căci de nu, pierderile ar fi în curînd tot atît de mari ca și numărul combatanților ce se află înaintea Plevnei și succesul intenționat nu va sta niciodată în consonanță cu jertfele avute. Plevna ocupă fără îndoială între toate localitățile întărite rangul prim. Construcția forturilor singuratice e astfel încît îi dau ajutor unul altuia. Prima paralelă am făcut-o și sîntem mai gata cu ea. Mîine vom începe construire paralelei a 2-a. De cînd am început lucrările noastre de atac, încep și rușii a-și scuti trupele prin retransiamente. Dacă nu va interveni ceva neașteptat poate pînă la mîine seară ne vom fi apropiat binișor de fortul Bucova. Reduta cea mare situată față de Radișevo a fost zilele din urmă atacate cu asalt de 3 ori de către trupele gen. Skobelev însă fără rezultat. Încercarea a fost deocamdată sistată, dar atacul acesta repetat a costat mai puțin de 5 000 oameni. La orele 4 1/2 seara atacară turcii deodată din tabăra întărită a fortului Bucov pozițiile noastre. Coloanele turcești au vrut să dea afară trupele din fortul Grivița, dar îndată sosiră rezervele și respinseră pe turci. Focul a fost de-o violență extraordinară și un moment ne făcea să credem, că un corp de armată mai mare ne ataca din coasta și din dos. După o oră însă poziția noastră a fost iarăși asigurată. Am pierdut în total numai 1 ofițer și 27 soldați. Cînd am aflat mai tîrziu al doilea fort mai de tot părăsit, am fost convinși că am avut a face numai cu o strategie, atacul turcilor avînd de scop numai a masca retragerea lor din Bucov și din tabăra întărită de la spatele acestui fort.

În Mecca și Muselim Kiöi s-au făcut pregătiri pentru primirea de transporturi mai mari de răniți. În Mecca este loc pentru 600, în Muselimkioi pentru 500 oameni. Viața începe să fie penibilă, căci nopțile sînt deja foarte reci și ploile multe ne timpesc pe noi cît și pe trupe, și dacă vom trebui să mai stăm mult—pînă acum se împlinesc aproape 12 zile — atunci nu știu cum se va sfîrși lucrul, pentru că nimic nu e mai omorîtor decît neactivitatea. Singurul lucru care ne mai aduce aminte de giurstari este bubuitul tunurilor, care se repetă la intervale regulate. Acuma turcii nici nu mai răspund la focul nostru.

Arhiva Mureșenilor, nr. 8345. Orig. limba germană. Gazeta Transilvaniei nr. 74, 4 octombrie /22 septembrie 1877.

54

1877, SEPTEMBRIE, 15, GRIVIȚA. FREDERIC LACHMANN, CĂTRE REDACȚIA GAZETEI TRANSILVANIEI. COMUNICAT DE PRESĂ.

Poziția Grivița, 15 septembrie

În cursul dimineții din 12 septembrie s-a postat generalul Krüdner cu Statul său major înainte de Grivița spre a observa de acolo operațiile deja începute. A fost însă siliți a-și părăsi punctul de observație deoarece focurile bateriilor turcești, trase cu multă siguranță, puneau suita în pericol, căci imediat îndărătul celor ce înconjurau pe general, plezniră mai multe grenade una după alta. Krüdner dispuse ca încă cîteva regimente de infanterie să se așeze în pozițiile dinaintea taberei turcești. Aceasta au făcut-o în unire cu regimentul al 16-lea de dorobanși pe partea din stînga a fortului șanțuri și desfășurate fiind în linia tirailorilor erau gata în fiecare moment a întâmpina un atac. Începură către amiază să se care de pe cîmp o parte din morți și răniți, însă numai din raionul afară de linia focului. Cu toate acestea însă mirosul de cadavre e nesuportabil. Nu cred ca să fi mai fost vreo companie în secolul nostru, în care procedură să fi fost atît de barbară, neomenoasă, încît să se lase cadavrele celor căzuți în prada cîinilor și a păsărilor răpăce. Soldatul de rînd, căruia în fiecare oră i se prezenta înaintea ochilor icoanele aceste zguduitoare de nervi se dezgusta de toată acțiunea, vedem deci ce soartă mizerabilă așteaptă pe bravii săi camarazi care sigilară cu moartea devotamentul și fidelitatea lor. Către amiază o companie de lucrători formată din 200 săpători începe a stabili reduta pentru care scop i se pun la dispoziție 3 000 saci de nisip și unelte. Trupele, care au suferit ieri cele mai multe pierderi sînt: al 2-lea batalion de vînători și al 5-lea regiment de linie. Batalionul de vînători a fost redus la două, din cinci părți ale numărului său de mai înainte, iar regimentul al 5-lea dispune astăzi din 30 ofițeri și 1 300 soldați pe care îi avea numai peste 11 ofițeri și 500 soldați. Pentru alitudinea în luptă din 8 septembrie au fost decorați șeful statului major al diviziunii IV locot. colonel Voinescu cu crucea de ofițeri, iar căpitanul Groza din Statul Major, maiorul Lecca din regimentul 13 de dorobanși și căpitanul Pruncu din regimentul al 5-lea de linie cu crucea de cavaler al ordinului „Steaua României“.

13 Septembrie. Principele Carol, în calitate sa de comandant suprem al armatei de Occident, cu ocazia luării cu asalt a fortului Grivița a dat un ordin de zi către armata de operațiune română. (A se vedea în nr. 72 al „Gazetei Transilvaniei“ Red.) Reduta luată este asigurată contra unui atac inamic încât s-au așezat întrînsa 4 tunuri, din care două bombardează fortul din față iar celelalte două flancul stîng, respectiv tabăra trupeii centrale turcești. Reduta Grivița este în prezent ocupată de către 4 companii, care aparțineau regimentului 121 rusesc și regimentului 1 românesc. Cele 4 tunuri Krupp luate ieri noaptea le duseră rușii la ordinul șefului de artilerie în Grivița. La focul energic al artileriei din toate forturile lor, fără a cauza însă vreo daună mai însemnată. Toate încercările de a îngropa morții, care zac în redute, au fost pînă acuma zadarnice și ne putem pregăti a vedea, în curînd, serios periclitată, starea sănătății trupelor noastre. Pînă acuma nici măcar aceea nu au fost cu puțință ca să acoperim cadavrele cu puțin pămînt spre a le destrage cel puțin vederii deprimante. Colonelul Herltu, șeful artileriei noastre a petrecut noaptea în baterii și a ridicat într-o depărtare de 900 metri două baterii noi contra fortului Bucov. Peste noapte am fost iarăși odată alarmați, deoarece soldații noștri de geniu care erau ocupați cu lucrul în șanțuri, atraseră asupra lor atenția inamicului — Maiorul Candian-Popescu, care a mers cu stindardul luat la marele cartier general al principelui, s-a întors de acolo și a plecat cu trofeul acesta la București la Doamna. Împăratul i-a dat crucea „Sfîntului Gheorghe“.

Arhiva Mureșenilor, nr. 8345, Orig. limba germană. Gazeta Transilvaniei, nr. 74, 4 octombrie/22 septembrie, 1877.

55

1877, SEPTEMBRIE, 15, GRIVIȚA. COMUNICAT DE PRESĂ ASUPRA OPERAȚIUNILOR MILITARE DE LA PLEVNA TRIMIS DE FREDERIC LACHMANN GAZETEI TRANSILVANIEI

„Pозиțiunea de la Grivița, 18 sept.“

15 Septembrie zona noastră de atac formează în prezent o linie verticală spre frontul de apărare turcească. Acum trebuie să executăm o schimbare parțială a frontului pentru ca să luăm o poziție paralelă cu linia contrariului. Ca să putem face aceasta trebuie să posedăm înainte de toate fortul al 2-lea. Acesta pare a fi ocupat numai de puține trupe, căci turcii numai răspund, cînd ară-tîndu-se ici colea afară din șanțuri tiraliori turci, ai noștri îi salută de regulă cu salve de pușcă. Gen. Lascarev operază cu 4 regimente de cavalerie română și 7 rusești și cu o artilerie corespunzătoare în Valea Vidului, pe drumul spre Sofia, spre a împiedica apropierea ajutoarelor turcești ce ar veni eventual la Plevna. Un al doilea obiect de observare este drumul spre Rahova. Trupele inamice ce s-ar apropia ar trebui să fie foarte numeroase spre a respinge pe Lascarev care dispune peste 8 500 oameni cavalerie.

Astăzi dimineață s-a celebrat un serviciu funebru în memoria celor căzuți pînă acum, la care au fost prezentate corpurile prin despărțiaminte. După

terminarea rugăciunilor comandanții diviziunilor se adresează cu vorbiri corespunzătoare către trupe, care fură primite cu urra-le entuziaste. Cavaleria ce ni s-a dat constă din două regimente de călărași și grosul ei se află în Ribna și se extinde, însă incursiunile peste șurub până la Opanez, unde s-a așezat o trupă mai mare cu scopul de a observa fortul din față. Maiorul Liegnitz din Statul Major german a fost atașat pentru durata operațiunilor înaintea Plevnei la cartierul general al generalului Cernat în Verbița.

Cartierul general al împăratului se strămută mâine la Gorni Studen. Un adjutant al Maj. Sale, care ne-a împărtășit aceasta, a adus generalului Cernat crucea St. George. Principele Carol a primit crucea la gît a St. George și a oferit împăratului marele cordon al ordinului „Steaua României”. Marele Duce Nicolae și principele Carol se așteaptă mâine la o revistă a trupelor. Cu toate că ploile sînt mai dese, căldura peste zi o simțim bine și cadravele celor căzuți fiind încă tot neîngropate, situația devine pentru starea sănătății a trupelor în genere, mai cu seama pentru cele ce se află în tranșee din oră în oră tot mai periculoasă, pentru că evaporarea e mare și nu numai mirosul este nesuferit, Comandantul diviziunii IV-a a încercat astăzi a se pune în înțelegere cu comandantul fortului turcesc și a trimis pentru a deschide calea la pertracări un parlamentar cu un steag, pe care pe lângă crucea de Geneva era și semiluna roșie. Misiunea aceasta, care avea de scop a face posibilă îngroparea morților, a rămas fără rezultat, căci abia a mers ofițerul vre-o 500 pași înainte și a fost întimpinat cu salve întregi și silit a se retrage.

16 Septembrie. Revista de astăzi avea să înceapă la 10 ore. În timp ce trupele din al 2-lea șir de bătaie formate pe platoul de lângă Verbița în mase de batalioane așteptau să sosească comandantul armatei, a mers comandantul diviziunii cu statul său major la ambulanțele centrale, unde aștepta deja generalul Cernat cu suita sa, mulțime de ofițeri ruși și mai mulți ofițeri străini și cu 2 escadroane cazacii din gardă ca escortă aștepta sosirea Marelui Duce și a principelui. Punct la ora 10 sosi caleașca princiară cu 8 cai. După salutarea îndată au vizitat ambii principi ambulanțele și încălecară apoi spre a trece trupele în revistă. Trecînd pe dinaintea fronturilor fură primiți din partea trupelor cu urra-le șomotoase. Înaintea regimentului al 13-lea de dorobanți se opri Marele Duce cîteva momente, mulțumind comandantului pentru eroica purtare a regimentului cu ocazia luptelor ultime și a decorat stindardul regimentului cu crucea St. George. De aici, a mers Marele Duce Nicolae, acompaniat de principele Carol și luîndu-și suita, îndărăt pînă la bateriile cele mai depărtate și de aci s-au dus la Verbița, spre a vizita diviziunea III, unde a luat dejunul la generalul Cernat. După amiază Marele Duce a plecat la Gorni-Studen, iar principele Carol la Poradim. La ora 5 seara a făcut locot. colonelul Voinescu cu capitanul Groza, luînd cu sine 1 1/2 companie de dorobanți o recunoaștere asupra redutei Bucov. Turcii lăsară pe tirailorii noștri să se apropie pînă la 50 pași și deschiseră apoi din șanturile de afară un foc viu cîteva șrapnele care au nimerit bine, scoaseră însă pe turci din al 2-lea șanț, aceștia se retraseră apoi în interiorul redutei și pușcau de acolo. Tirailorii noștri au ocupat șanțul al 2-lea, dar l-au părăsit iarăși fiindcă nu a fost intenția comandantului de a se angaja la o luptă mai serioasă, după ce a fost convins, că turcii nu aveau de gînd a părăsi pozițiunea aceea. Am avut un ofițer și 27 soldați răniți. Lucrările în tranșee înaintează mereu și fără piedică, numai peste noapte

ataca turcii de regulă pe tiraliorii noștri, care stau înainte spre apărarea lucrătorilor. Încă nu se știe când se va face atacul contra redutei a doua, după a mea părere însă domnește prea puțină energie, căci i se lasă inamicului prea mult timp, în care se poate reîntări și își pot repara daunele.

Arhiva Mureșenilor, nr. 8346. Orig. l. germană;
Gazeta Transilvaniei, nr. 74, 4 octombrie/22 septembrie, 1877.

56

1877, SEPTEMBRIE, 20, GRIVIȚA. COMUNICAT DE PRESĂ ASUPRA OPERAȚIUNILOR MILITARE DE LA PLEVNA TRIMIS DE FREDERIC LACHMANN GAZETEI TRANSILVANIEI.

De pe cîmpul de război

(Correspondență specială a „Gazetei Transilvaniei“.)

Grivița, 20 sept. st. n.

În 17 Septembrie a sosit de la cartierul general al armatei ordinul de a ataca reduta Nr. 2 în 18. În urma acestuia a fost lansată în dimineața de 18 artileria care e instalată în tranșee de a deschide focul contra redutei, îndreptînd șrapnele asupra șanșurilor dinaintea obiectivului, de a distruge parapetele, de a lua în scurt trupele diviziunii IV în paralel și de a bombarda interiorul redutei cu pușcături ceruite. Bateriile diviziunii III, care sînt așezate pe înălțimile de la Verbița, vor avea să-și îndrepte focul asupra taberei întărite de la Bucov. Acesta începe, cum știm, imediat îndărătul redutei și se extinde pînă la fortul bastionat de la Bucov. La 11 ore înainte de amiază toate barierele postate în jurul redutei Grivița au se înceteze focul, deoarece ora aceasta este destinată pentru atac. Bateriile de pe înălțimea dinaintea fortului Grivița trebuie de asemenea să-și concentreze focul asupra taberei fortificate de la Bucov.

Pentru atac însuși dă diviziunea III și IV cîte un batalion, iar brigada de infanterie a rezervei I dă al treilea batalion. Primul batalion de infanterie pleacă la 9 ore dimineața și se așează în paralela cea mai extremă, al doilea din batalioanele destinate pentru atac se realizează în paralela 2-a la orele 10 într-un timp cu trupele de rezervă însă așa, ca mișcările să nu fie observate de inamic. În momentul, cînd va înceta focul artileriei, se aruncă batalionul, care sta în paralela extremă desfășurîndu-se în tirailori, asupra redutei, însă fără de a trage foc. Focul să se înceapă numai după ce trupa va fi ajuns la șanșurile turcești, unde apoi sînt a se ochi mai cu seamă operatorii de pe parapet. Totodată iese și batalionul al 2-lea format în coloane de compania din paralela a 2-a și înaintează spre paralela extremă cu pași gimnastici. Batalionul de rezervă ocupă paralela extremă pregătît fiind de a ataca la momentul dat, în cazul cînd al 2-lea batalion nu ar reuși. Trupele, care apără reduta Grivița, precum și trupele diviziunii III, care sînt ocupate retransiamentele, susțin focul asupra inamicului, care apără parapetele și asupra tirailorilor inamici, care ar voi să împiedice mișcările noastre încă înainte de ora destinată pentru atac. Îndată ce începe atacul, trimite diviziunea III-a compania de tirailori pe înălțimea, care desparte bateriile de redută. Această companie va avea de a face

numai cu trupele inamice, care ocupa șanșurile. Restul trupelor diviziunea III rămâne sub arme în porțiunile sale. Rezerva la 10 ore dimineața se pune la dispoziție în bivuacuri și ocupa numai înălțimile de la Verbița cu 2 batalioane. La ora hotărâtă erau apărute. La orele 1 1/2 se puseră în mișcare tiralorii. În frunte mergea un batalion din regimentul 15 de dorobanți în tiraliori. Cu toate, că feciorii înaintau iute și ajunseră peste puține minute în fuga pînă la șanșurile extreme, succesul nu a fost perfect, de oarece în paralelă se ivise o stagnare și ne urmară îndată și cele 4 coloane de compania a regimentului 1 de linie. Turcii, care erau deja scoși din șanșuri, au cîștigat prin acesta iarăși teren. Batalionul regimentului al 9-lea de dorobanți, care se afla în rezervă, a mai încercat un atac și credea, că în unire cu batalionul regimentului 15 va ajunge la șanșuri, însă turcii au primit ajutoare însemnate din tabăra lor întărită care au intrat în acțiune, așa încît nici chiar al 2-lea atac decisiv al trupelor noastre nu a avut succes. Regimentul al 15-lea a pierdut la această afacere mai 4/5 din oamenii săi. Artileria a cooperat în mod însemnat și numai acestei arme este de a se mulțumi, că turcii nu au putut ieși de astădată din întăriturile lor și să înceapă prigonirea. Astfel numai, a fost cu puțință trupele a se aduna în retransamente dinainte de paralele, unde s-a continuat un foc viu pînă în noapte. Atacul a fost bine condus însă rău executat și mai cu seamă nu au sosit la timp trupe proaspete, spre a întoarce decizia zilei în favoarea noastră. Dacă s-ar fi aruncat atunci două regimente asupra inamicului, am fi luat reduta. Nu pot să înțeleg, de ce s-a lăsat aceasta deoarece fiecare moment al luptei sta chiar înaintea ochilor și numai dispozițiile lipseau. Se finură prea mult de un program anumit și prea puțin de starea reală a evenimentelor. Serviciul sanitar s-a executat cu conștiinciozitate și devotament extraordinar și institutul organizat de generalul Davila a dat nouă dovadă de destoinicia sa. Pierderile sînt însemnate și se urcă poate la 600 oameni. O cifră enormă pentru 12 campanii.

Cu sosirea nopții spectacolul singeros s-a finit, dar sărmanii gravi răniți rămăși iarăși pe cîmp.

Arhiva Mureșenilor, nr. 8347. Orig. l. germană.

Gazeta Transilvaniei, nr. 75, 7 octombrie/25 septembrie 1877.

57

1877, SEPTEMBRIE, 22, PLEVNA. MOISE GROZA CĂTRE ELENA GROZA ȘI AUREL MUREȘIANU DESPRE OPERAȚIUNILE MILITARE DE LA PLEVNA.

22, septembrie, 1877.

Mult iubită Linico

Primind scrisoarea ta din 14/16 mă grăbesc a-ți răspunde că sînt bine și sănătos deși nu-ți pot scrie mai des din cauză lipsei de timp. Însă tu ai putea cu drept cuvînt să-mi scrii mai des! Îți mulțumesc de felicitare, de asemenea și la toți cei ce mă felicită, precum și tinerilor brașoveni deși n-am primit depeșa, dar le mulțumesc, tocmai ca și cum aș fi primit-o.

Aurel să nu se supere pe mine că nu-i scriu, căci sînt prea ocupat. De dimineață de la 4 ceasuri mă plimb pe la trupe prin tranșee pînă ce mă răzbește foamea și mă face să mă întorc la cort la dejun pe la orele 10 1/2. Cîteodată mai dorm 1—2 ore după dejun dar mai mult trebuie să încălesc îndată spre a mă duce unde serviciul mă reclamă. Nici noaptea n-am odihnă, căci turcul ne pofteste des la cîte o mică partitură de petrecere. Să vede că ei suferă de insomnie, săracii !

Aurele ! De pe cîmpul de război nu-ți pot comunica mai nimica nou. Pe la 6 încoace am început a ne apropia de frontul al 2-lea turcesc prin tranșeele numite în fortificație paralele și aceasta, din cauza că luarea lui de-a dreptul ne-ar costa prea mult sînge. Cu aceste lucrări am ajuns astfel de aproape, încît dorobanții noștri nu numai că trag cu puștile-în turci, ci îi bombardează cu bulgări de pămînt rîzînd de ei. Cîte unul le aruncă pesmeți și ciolane de carne zicîndu-le roadeți bre, căci știm că vi s-au lungit dinții de foame ș.a. Turcii au luat spaima dorobanților noștri, mîine, poimîine trebuie să se facă atacul. La 19.c. din partea rușilor a fost trimis la turci 1 parlamentar cu 1 scrisoare către Osman-pașa, care a fost primită. În timpul de la 10 ore și pînă seara focurile au încetat pe toată linia numai asupra luptătorilor noștri, din paralele turcii trăgeau cu puștile căci îi gîdila în coastă. Ai noștri nu răspund decît după obicei cu bulgări de pămînt. Seara au început ostilitățile iarăși ca mai înainte. La 20, orele 10, M.S. Domnul împreună cu M.D. a vizitat pozițiile noastre și apoi a luat dejunul la comandantul armatei române, Gh. Cernat. Noaptea pe la orele 10 1/2 turcii au încercat un atac asupra paralelelor noastre însă au fost respinși printr-un foc viu de infanterie și artilerie. Pierderile noastre se reduc la 2 morți și 5 răniți.

La 21, adică ieri, am avut iarăși un armistițiu care a durat de la orele 11 dimineața la pînă 5 seara. În acest timp un general rus s-a înîlnit cu Osman-pașa între avanposturile ambelor armate și șosea, unde a conferit sub un cort așezat numai pentru acest scop. Scopul acestor parlamentări precum și rezultatul lor nu se știe, deși se zice că acestea au avut de subiect tratarea răniților prizonieri și ridicarea morților de pe cîmpul de bătăie. Pe la orele 6 seara, jocul începu iarăși pe toată linia din partea rușilor însă mai viu ca totdeauna astfel că după o bombardare de 1 oră din toate bateriile curajoșii turci își pierduse cumpătul. Pe la orele 8 1/2 seara o delunătură neobișnuită zgudui tot cîmpul de luptă și împrejurimile sale. Prin bombardarea de care vă vorbesc mai sus o magazie cu praf și obuze din fortul cel mare turcesc (Radisevo) fu incendiată de către focurile rusești. Pe lîngă delunătură se auzeau și fîpete de om.

Astă noapte pe la orele 12 1/2 o ploaie torențială începu a ne face soarta nesuferită. Aceasta dură pînă dimineața la 8, cînd încetă, lăsînd în urmă așa o ceață groasă, încît pînă pe la 12 ore nu se vede a la o depărtare de 2 pași. Poți să-ți închipui ce poate fi în tranșee în urma acestei ploi.

Mîine sau poimîine cred că îți pot anunța lucruri mai interesante și acestea prin telegraf.

Te sărut ca un frate.

1877, SEPTEMBRIE, 24, GRIVIȚA. COMUNICAT DE PRESĂ ASUPRA OPERAȚIUNILOR MILITARE DE LA PLEVNA TRIMIS DE FREDERIC LACHIMANN GAZETEI TRAN-SILVANIEI.

Grivița, 24 sept. st. n.

19 Septembrie. Pînă acum s-a constatat, că pierderile noastre în lupta din 18, luna curentă sînt 220 oameni morți și dispăruți, între care 1 ofițer de Stat Major și 6 ofițeri superiori, iar răniți 1 ofițer de Stat Major, 9 ofițeri superiori și 279 soldați. Cifra morților, care e tot atît de mare ca a răniților dovedește, că apărarea turcilor a fost tenace, dar că nu mai puțin și atacul a fost făcut cu mare bravură. După știrile, ce ne-au sosit, Suleiman-pașa cu 100.000 oameni (?) a luat direcția nu spre Plevna, ci spre linia Jantrei, pe care o apără armata Marelui Duce cu cartierul general în Biela. Din partea ofițerilor superiori ruși se prețuiesc pierderile rușilor înaintea Plevnei începînd de la 19/31 iulie la 15000 oameni, între care aproape 1/3 parte morți. Garnizoana din Plevna are mare lipsă de muniții. Dovadă pentru aceasta este, că de vreo cîteva zile turcii nu au deșertat nici măcar un tun.

Înaintea fortului celui mare față cu Radișevo zac ca și aici toți morții în număr aproape de 500 neînmormînați. Modalitatea cum se tratează din partea rușilor materialul de oameni e chiar neexplicabilă. Așa în pre seara zilei împăratului a dat Marele Duce Nicolae ordinul laconic, că dorința sa este, că Plevna trebuie să fie luată pînă în seara următoare! Plevna ce-i drept nu s-a luat nici de astădată, dar pentru aceea locurile care au costat deja atac de nemărginit mult sînge și care au rezistat pînă acum tuturor încercărilor și atacurilor eroice, sînt acoperite iarăși de sute de cadavre. Cele două corpuri de armată, care stau înaintea Plevnei și la care s-a mai adăugat pînă acuma divizia 3-a nici împreună cu cele două divizii românești nu sînt destul de tari, spre a executa un atac hotărîtor, și dacă ajutoarele, care au fost anunțate de mult, dar încă n-au sosit ne vor face să le așteptăm încă mult, s-ar putea ușor schimba foaia și dacă cumva ar succeda armatele reunite ale lui Melmet Ali și Suleiman-pașa atacul liniei de la Jantra și ar sili pe Marele Duce a părăsi linia de operație, respectiv de apărare, atunci cu greu vom putea continua mai departe asediarea Plevnei, căci în cazul prim ar trebui să ne retragem spre Dunăre, deoarece linia lungă Plevna-Nicopoli nu se poate apăra cu succes, peste acesta trupele din Vidin și Ralova ar tinde negreșit a se uni cu Osman-pașa și ar putea fi împiedicată în aceste mișcări numai prin cavaleria lui Lascarev, dacă acesta ar mai afla însă de consiliu a continua operațiile sale în valea Vidului, de vreme ce depărtarea prea mare de linia de retragere naturală ar putea deveni funestă. La trupele rusești dinaintea Plevnei au mai sosit zilele acestea 2 batalioane finlandeze de vînători și 1 batalion infanterie din gardă, iar trupele celelalte din gardă, care de cîtva timp au trecut peste Dunăre în Bulgaria, și pe care Marele Duce le-a îndreptat cu cuvînt, că nu-i sînt de lipsă mai departe, s-au dus la pasul Șipca și s-au unit cu corpul al 8-lea al generalului Radetzki. Suleiman-pașa a lăsat îndărăt dincolo de pas 15.000 oameni, care în continuu primesc ajutor prin recrutări înăuntrul țării.

20 Septembrie. — Viața înaintea Plevnei începe a deveni monotonă. Prin nimic nu se întrerupe monotonia, și nici chiar bubuitul continuu al tunurilor, nici atacurile turcilor, care ies regulat în fiecare noapte din întăririle lor, nu sînt în stare de a slăbi monotonia. Atît de mult ne-am dat la șueratul proiectilelor, încît îmi inclipuesc că mai tirziu cînd aflîndu-mă în relații pașnice nu voi mai auzi muzica aceasta infernală, nu o să mai pot dormi. Dimineața facem de regulă plimbarea noastră călare, pînă la redută, unde în partea din afară a acesteia lucrările au înaintat pînă la a 3-a paralelă. De acolo vedem înaintea noastră în depărtare de vreo 2500 pași Plevna. Orașul acesta de o estindere însemnată poate să aibă vreo 40.000 locuitori și este, ca toate localitățile turce situate de tot placul. Însă altfel cu totul e interiorul acestor localități și iluziile ce ți le-ai făcut la intrare, le pierzi apoi mai de tot. Așa poate fi și cu Plevna, a cărei minarele (turnurile gîmiilor) ți sînt atît de prietenos, și lucesc atît de frumos din fondul pădurilor. Deși se pare, că în oraș e o liniște extraordinară totuși trebuie să domnește și în interiorul lui mult vuet și multă muzică, dacă, abstrăgînd de la bolnavi și răniți, ne gîndim la multe familii nevinovate, care în parte despuiate de avere, se mai afla și în pericol de viață, deoarece proiectilele bateriilor noastre și ale celor rușești ating de cîteva zile încoace deja casele din marginea orașului. Mulți dintre noi își aruncă cu dor privirile într-acolo, gîndindu-se în tăcere, că după intrarea în oraș toate suferințele se vor sfîrși. Vom vedea oare vreodată Plevna? La întrebarea aceasta cu greu se poate răspunde astăzi, dacă însă totuși am termina compania din anul acesta cu luarea orașului, atunci puțini vom fi atît de fericiți a vedea intrarea cu ochii, căci un atac general va costa iarăși jertfe enorme.

Timpul cel rău, care îl avem de azi dimineață pare a fi durabil. Trupele, care ocupă tranșeele de ordinul 4—5 batalioane, suferă tare în urma aceasta căci le lipsește orice acoperemînt. Nu destul cu aceasta, noaptea trecută a mai erupt o furtună înfricoșătoare și am fost udați toți pînă la piele. Turcii au întrebuințat timpul acesta spre a face atacul lor obișnuit care de astădată fu însă serios. Rezultatul final fu, că vreo 40.000 patroane detonară în vînt fără folos, iar pacea nopții întreruptă odată s-a liniștit abea către dimineața.

21 Septembrie. Peste toată așteptarea timpului s-a înseninat deocamdată iarăși. Către orele 9 dimineața sosește de la brigada noastră de cavalerie din flancul drept raportul, că o coloană mare turcească de munte a plecat de la Ra-, hova spre Plevna. De la București sosesc știrile cele mai senzaționale încoace fiindcă însă nu dau nici o crezare acestor minciuni periodice. Mai însemnată e nuvela că turcii stau la Pyrgos și că vor să dărîme podul de acolo. Podul de la Zimnicea se zice că va fi transportat la Nicopole, spre a stabili acolo o linie dublă de retragere (2 poduri). În cartierul general român se pare că încă nu sînt decizi a ataca reduta. Peste tot domnește o stranie neînțelegere și certurile politice s-au stăpînit pînă pe cîmpurile adăpate cu sînge ale Plevnei și împiedică toate întreprinderile mai mari. O cangrenă pentru fiecare armată este mulțimea cea mare de adjutanți nefolositori și aceștia nicăieri nu sînt mai mult reprezentanți cu aici, unde protecția este încă în floare. Colonelul Hertlu era cit pe aci să cadă astăzi jertfă zelului său în serviciu, cînd aproape de el într-o baterie se sparse o grenadă sub un tun, lîngă care tocmai da dispoziții. Tunul a suferit tare

dar curînd a intrat iar în acțiune. Paralela noastră extremă este înaintată pînă la departare de 80 metri de reduta inamică. În curînd ne vom întîlni acolo cu turcii.

22 Septembrie. Astă noapte iarăși alarmă, care a fost aplanată iute ca totdeauna. Statul bolnavilor se mărește din cauza vremii rele. Singuri noi transmiserăm astăzi în spital 190 bolnavi. Se zice, că de aici încolo românii vor opera separat. Acesta vi-o împărtășesc ca formă.

Post-scriptum

Din București sosește știrea, că afară de trupele mobilizate pînă acum se mai organizează încă 1 regiment de infanterie, 1 de cavalerie și 6 baterii. Aceste din urmă se iau din capitalele districtelor, unde pretutindeni se află sub titlul de artilerie teritorială cîte 2 tunuri, care sînt servile de pompieri. Tunurile sînt cele vechi franceze de bronz La Hitte, care au fost întrebuințate prima oară în războiul austro-italian din 1859. Tunurile acestea nu sînt din cele mai rele.

Pentru că este temere, că turcii vor face o diversiune mai serioasă în valea Vidului, a fost concentrat sub ordinele colonelului Slăniceanu un corp de observațiune la Ribna, constînd din mai multe regimente de infanterie, din cavaleria disponibilă și din 6 baterii.

Zilele următoare, sper, că vor face lumină asupra tuturor afacerilor, căci mult timp nu vom mai putea sta aici fără ca efectivul nostru să devină o forță micșorată. Turcii lucrau de ieri din răspuțeri la repararea stricăciunilor. Peste noapte au înălțat parapete cu 0,60 metri. Noi îndată am așezat bateriile spre a le dărîma.

Ambulanțele au constituit, spre a nu împiedica comunicațiunea, un pod la Nazava peste riul Osma, din cauză că multe căruțe cu provizii ocupă în prezent mai toate drumurile ce duc peste Bistrîu.

Arhiva Mureșenilor, nr. 8347, 8348, 8350. Orig. l. germană.
Gazeta Transilvaniei, nr. 75, 7 octombrie/25 septembrie 1877.

59

1877, SEPTEMBRIE, 29. ÎN FAȚA PLEVNEI. MOISE GROZA CĂTRE AUREL MUREȘIANU REFERITOR LA ASEDIUL PLEVNEI, LA SITUAȚIA GREUĂ A INAMICULUI ASEDIAT.

În fața Plevnei, 29/9, 1877.

Iubite Aurele!

De abea acum pot a mă plăti întrucliva de răspunsul ce ți-l datorez, cu toate că mult nu-ți pot scrie nici acum.

În ceea ce mă privește pe mine sînt bine și sănătos dar cam mîhnit de frigul și igrasia care ne face viața cît se poate de neplăcută.

De cîteva zile plouă mereu și ca să nu ni se urască mai ninge cîteodată, astfel o zi și o noapte ne-a nins mereu încît zăpada era aproape de o palmă.

Noroiul este pînă la genunchi și e groaznic, mi-a pătruns pînă la măduvă. Dacă această vreme va mai dura mult apoi ne merge rău, dar nici turcilor nu

merge mai bine, fiind în mai rele condiții decât noi, adică pe lângă cele mai sus arătate, ei mai suferă de lipsa de mâncare și haine, după informațiile ce le avem de la soldații turci care dezertează mereu, atât la noi, cât și la ruși.

Dezertorii turci zic că toată armata lui Osman se întreține cu câte 1/2 pîine pe zi fără alte alimente și numai răniților care sînt destul de numeroși li se dă la câte 2 zile carne. Atît bolnavilor cît și mulțimea de răniți ar fi o mare belea pe capul bietului Osman neputîndu-i evacua din cauza nesiguranței soselei Sofiei, trebuindu-i pentru fiecare transport care le-ar face trupe numeroase ca excoartă.

Din cauza timpului sînt întrerupte toate operațiile, care însă, cred că vor începe îndată ce timpul se va îndrepta avînd totul preparat.

Ieri la orele 12 din zi M. S. inspectă tranșeele fără de a ține cont de marele noroi care face comunicația aproape imposibilă și gloanțele care șueră.

M. S. inspectă cu amănuntul bateria cea mare din fața redutei turcești construită din nou pentru a bate fortul Bucovei și lagărul retransat (întărit) de acolo.

Această baterie fiind situată în fața fortului turcesc, la o depărtare de 900 metri prin urmare, în bătaia puștilor inamice M.S. desconsideră pericolul la care se expuse. Fiecărui soldat îi adresa cuvinte de consolare și înconjurare interesîndu-se tot odată despre hrană, îmbrăcăminte și starea sănătății lor, ordonînd, a se face bordee.

După aceasta M.S. s-a dus la ambulanță spre a vizita bolnavii care din cauza timpului sînt destul de numeroși. Cu această ocazie M.S. ordonă a se trage vreo cîteva obuze asupra fortului și rămase încîntat de efectul produs.

Rușilor le-au sosit numeroase întăriri încît sperăm a scăpa în curînd de Plevna.

De asemenea am primit și jurnalul cu o notiță de la Iacob pe care-l salut. Pentru viitor vă rog însă a nu-mi mai scrie nimic în jurnal din cauza că aceasta trece prin diferite mîine înainte de a-mi veni mie.

Arhiva Mureșenilor, nr. 3221. Orig.

Sextil Pușcariu, *Op. cit.* p. 234. Gazeta Transilvaniei, nr. 79, 21/9 octombrie 1877.

60

1877, OCTOMBRIE, 9, VERBITA. MOISE GROZA CĂTRE ELENA GROZA REFERITOR LA LUPTA DIN 7/19 OCTOMBRIE CU CARE OCAZIE A SUFERIT O CONTUZIE.

Verbișă, 9 octombrie

Iubită Eleno!

De asemenea veți fi auzit deja de lupta ce am avut alaltăieri cu turcii, unde din nenorocire după două asalturi asupra redutei turcești divizia noastră fu respinsă cu mari pierderi. La această ocazie pe la orele 6 3/4 fui și eu contuzionat la cap dar fără pericol adică: în șanțul cel mai înaintat și în momentul cînd cu sabia și revolverul în mîină mă sileam a împinge [îndemna] niște soldați din vînători peste perceptul șanțului, căzu un obuz (gîiulea) de tun (turcesc) înaintea noastră în parapet, care eclatînd mi-a aruncat un bulgăr de pămînt în fața,

În urma căruia căzui amețit în șanșul cu toți soldații de pe parapet peste mine, care în cea mai mare parte erau făcuți bucăți de eclaturile obuzului. Cîteva minute am stat acolo, nu știu. Revenindu-mi iarăși în simțire m-a trebuit cîteva timp și opinteli a ieși de sub mulțimea de cadavre și răniți căci erau îngrămădiți peste mine. Rezemat pe parapetul șanșului căutai a ieși din învălmășeala ce era acolo și mă retrage în a 2 linie unde să mă lege doctorul, văzîndu-mă în libertate pipăi cu mîna la cap spre a vedea în ce stare îmi este capul căci eu credeam că cel pușin jumătate din el mi-a zburat în aer. Din fericire însă obsevai că nu am decît o simplă zgîrietură la ochiul stîng și la barbă, din care curgea sînge. Cu urechea dreaptă nu aud nici acum. Chipiul, sabia și una din decorațiile de pe piept le pierdusem.

Azi iarăși veni Dr. Davila să mă vadă și avu bucurie văzîndu-mă sculat și plimbîndu-mă prin cort. A doua zi a trimis M.S. Domnitorul un adjunct spre a mă vedea în numele său. Toată lumea zice și zic și eu încă am avut mare noroc de am scăpat. Pe lîngă aceasta trimit și descrierea luptei pentru Aurel, dar spune-i că traducîndu-o să mai modifice ici, colo stilul, în altele să publice întocmai.

Acuma divizia noastră se află în rezervă la Verbița și nu facem decît să ne refacem după greutățile avute în altele lupte. Se mai zice că pe la 1 noiembrie o să ne întoarcem în țară. Plevna este înconjurată și cred că o să cadă în curînd. Chipiul și decorația mi le-au adus astăzi. Le-au găsit la locul unde am căzut, sabia nu s-a găsit încă.

Arhiva Mureșenilor, nr. 3772. Orig.
Sextil Pușcariu, Op. cit., p. 243.

61

1877, OCTOMBRIE, 12, VERBIȚA. MOISE GROZA CĂTRE ELENA GROZA DESPRE AMISTITIUL DE 2 ORE STABILIT PENTRU ÎNGROPAREA OSTAȘILOR CĂZUȚI.

Verbița, la 12 octombrie, 1877.

Alații ieri, la 10 orele 12 1/2, se făcu încetare de arme pentru două ceasuri spre a îngropa morții de pe cîmpul de luptă. Spre acest scop și la ora fixată, un ofițer român ieși din reduta Grivița cu un steag alb și înaintînd spre reduta turcească se întîlni cu cel turc, ieșit tot pentru acest scop la jumătatea distanței dintre ambele forturi. Ambii ofițeri, fără arme, salutîndu-se respectos, se înțeleseră asupra modului cum are să urmeze îngroparea, făcînd totodată și o linie de demarcație. După aceasta, din ambele părți ieșiră soldații destinați pentru a aduna armele după cîmpul de luptă și personalul sanitar pentru îngroparea cadavrelor. Din partea noastră se îngropară aproape 250 cadavre și cred că ceva mai mult din partea turcilor. Remarcabil la această ocazie fu admirația reciprocă a soldaților văzîndu-se deodată față în față, vorbind și petrecînd totodată unii cu alții, fără de a mai gîndi că, în urmă cu vreo cîteva minute aruncau moartea unuia într-alții, ai noștri rîdeau de turci, făcînd glume, la care nici

turcii nu rămăneau datori. Comandantul fortului turcesc era un colonel, care vorbea perfect limba franceză și care în conversația cu ai noștri se lansează în aprecieri politice. Între medicii ieșiți din reduta turcească atrase admirația generală un doctor român, care și-a făcut studiile în Viena și care ține de nevastă o rudă a comercianului Popovici din Viena. Numele lui termină în „ici”. Aceasta zice că ar mai avea în tabăra turcească un coleg de calitate, adică tot român. Printre altele acestea ne spune că prizonierii noștri sînt foarte bine tratați de către turci și că, chiar el i-ar fi căutat. Între acești prizonieri ar fi un maior și 4 ofițeri. Aceasta coincide exact cu pierderile noastre în ultima luptă în care nu s-a găsit urma a 4 ofițeri. Asupra stării armatei turce acest patriot nu putea sau nu îndrăznea să ne dea nici cele mai mici notițe. El era îmbrăcat într-un gherok, vestă și pantaloni negri (elegant) și cu fes pe cap. Asemenea erau bine îmbrăcați și ceilalți ofițeri și soldați turci și ceea ce m-a surprins, deoarece noi eram deprinși a-i vedea de obicei într-o stare cu totul deplorabilă. Să vede că Osman ne-a arătat tot ce a avut mai frumos și mai bine îmbrăcat. Dorobanșii noștri atrăgea admirația generală a turcilor, care vorbind despre ei le zicea mereu bașa buzucii voștri. Armele găsite erau adunate de turci, care era ale noastre le făcură piramidă înaintea fortului și cerîndu-le, ei întrebă pe Osman dacă poate să le dea. Aceasta răspunse: lăsați armele pe cîmp, care le vor putea lua odată cu reduta. Pe la orele 3 după terminarea misiei lor, toți se retraseră prin cele mai vii și sincere complimente reciproce, la locurile lor. Îndată ce cîmpul de luptă fu iarăși liber, se trase un tun drept semnal și pînă seara nu se trase măcar un foc din nici o parte. Se crede că, cauza a fost că toți au rămas încîntați unii de alții. Nu însă tot așa ieri și astăzi, cînd bombardarea este generală de dimineață și pînă seara. cred că o să vă scriu ceva interesant din partea Vidului-Iskerului.

Sextil Pușcariu, *Op. cit.*, p. 244.

Gazeta Transilvaniei nr. 82, 1 noiembrie/20 octombrie, 1877.

62

1877, OCTOMBRIE, 13, VERBIȚA. MOISE GROZA CĂTRE ELENA GROZA REFERITOR LA LUPTELE DIN JURUL PLEVNEI.

Verbița, 13 octombrie.

Iubito Eleno!

Sper a se împresura pe deplin Plevna, ieri 12, Generalul Gurko a primit ordin de a înainta cu trupele de gardă și Cavaleria română de sub comanda sa, și aflate pe platoul dintre Vid și Iscru, asupra șoselei Plevna — Sofia spre a o ocupa, tăind astfel singura linie de operație care o mai are Osman pașa.

În prevederea acestor operații Osman pașa a întărit însă din vreme satul Gornî-Dubnic, precum și altele primele în vestul Plevnei, pregătindu-și astfel o linie de etape întărite pînă la Sofia care să-i servească la o retragere eventuală sau chiar numai pentru aducerea cu înlesnire a conforturilor și proviziunilor primite de la Sofia. Așadar, pentru a putea deveni stăpîn pe

șoseaua sus menționată, Generalul Gurko atacă ieri satul Dubnic împreună cu întăririle sale. După o luptă crâncenă, care dură pînă seara, armata creștină rămase în posesiunea satului Gornii Dubnic și a unui post din apropiere mărșăluindu-se, din cauza nopții, a le apăra pînă a 2 zi, adică astăzi, de unde apoi să continue atacul și asupra celorlalte forturi de dincolo de șosea, care stau în legătură cu punctele cucerite deja.

Astăzi, din zori de ziua, canonada începu dintr-un mod aproape mai viu decît ieri, rezultat însă urmează să fie cunoscut. Mîine sper a vă putea da toate detaliile despre lupta de ieri și astăzi, adăugînd numai că ieri Armata ruso-română, din partea despre sud-est și nord a Plevnei a făcut o demonstrație asupra Plevnei deschizînd un foc viu pe toată linia și simulînd totodată mișcări mari de trupe spre a atrage atențiunea trupelor turcești și asupra acestor puncte Salutare!

În acest moment mă întrerupe semnalul care prevestește venirea M.S. spre a vizita redutele românești din apropiere.

Adio.

Arhiva Mureșenilor, nr. 4818. Orig.

Gazeta Transilvaniei, nr. 82, 1 noiembrie/20 octombrie, 1877.

63

1877, OCTOMBRIE, 21, VERBIȚA. COMUNICAT DE PRESĂ ASUPRA OPERAȚIUNILOR MILITARE DE LA GRIVIȚA TRIMIS DE F. LACHMANN GAZETEI TRANSILVANIEI.

De pe cîmpul de război !

(Correspondență particulară a Gazetei Transilvaniei)

Vă este cunoscut cu ce mari dificultăți au avut a se lupta trupele române din fața Plevnei și ce încordări uriașe au trebuit să facă spre a-și asigura posesiunea primei redute de la Grivița luată la 11 septembrie (30 august) și spre a se apropia prin construirea de șanțuri, tranșee și paralele de a doua redută (supranumită Plevnița). Este admirabilă perseverența cu care a executat divizia a III-a și a IV-a română lucrările acestea de apropiere sub focul inamicului care nu înceta de a trage asupra lucrătorilor. Cu toate că a plouat două săptămîni și a si nins, trupele române au continuat cu lucrările lor și au sfîrșit și a IV-a și ultima paralelă care de la flancul drept este cu 50 m. mai departe de reducta turcească iar de la flancul stîng numai cu 20 m. Mai este demn de adăugat că nu trece nici o zi în care turcii să nu fi atacat pozițiile românilor. Toate acestea dese încercări s-au sfîrșit cu respingerea turcilor care nu au putut să ia nici o palmă din terenul ocupat de trupele române. Meritul cel mai mare în stăpînirea și apărarea pozițiilor române de la Grivița îl are fără îndoială divizia IV-a care de la începutul războiului a stat în prima linie, care a re-purtat victoria de la 11 septembrie și de atunci încoace a respins cu o rară bravură toate atacurile turcești îndreptate asupra redutei și a șanșurilor române. Ce nu a trebuit să sufere pînă acuma această bravă divizie? va fi destul aminti

numai serviciul extraordinar de greu și ostentiv ce l-au avut trupele din divizia a IV-a în șanșurile care în urma ploilor erau pline de apă. Ostenelile acestea mari au făcut să piară de mult roșița de pe fețele bravilor soldați, multe frecături și lupte sângeroase le încrețiră frunțile. Sub asemenea împrejurări era foarte natural că trupele voiau mai bine a se bate cu turcii, făcând o încercare serioasă de a lua reduta, decât a mai sta la pîndă în șanșuri sub o ploaie continuă de proiectile din reduta turcească. Românii apropiindu-se atît de mult de acestea era și greu de a nu se naște din dese încercări mai mici, o luptă mai serioasă. Cu trecerea timpului, cînd să se facă atacul contra Plevniței s-a lăsat comanda supremă cu totul în voia și judecata comandantului diviziei române. În urma acestui fapt colonelul Anghelescu a desemnat ziua de 19 octombrie pentru atacul redutei turcești. De ambele părți ale acestei redute construirea turcii întrebunînd bine pauza zilelor din urmă mai multe traverse și măriri astfel frontul de apărare. Așară de acesta construirea mai multe întărituri de pămînt înaintea fortului Bucov. În ultimele zile românii au simulat mai multe atacuri spre a distragă inamicului de la atacul serios intenționat.

Dispoziția atacului a fost următoarea: Un batalion din regimentul V de dorobanți sub comanda unui căpitan și batalionul I de vînători sub comanda maiorului Comăneanu formară prima linie. În fruntea coloanei mergea o trupă de voluntari compusă din dorobanți și din soldați de geniu care duceau cu sine fascine, gabioane și alt material necesar pentru asalt. În a doua linie era al V-lea regiment de linie sub maiorul Leon. Artileria diviziei III-a, cu 30 de tunuri, avea să bombardeze împreună cu artileria diviziei a IV-a cu 20 de tunuri reduta inamică și fortul Bucov. Atacul avea să se facă asupra frontului estic și sud estic al redutei turcești. Partea nord estică a frontului era observată de către batalioanele II și III de vînători în dreptul cărora sta divizia de rezervă, gata fiind de a respinge orice ofensivă eventuală a turcilor.

Coloana de atac s-a pus în mișcare la ora 2 1/2 părăsind paralela a IV-a Trupele noastre în cîteva minute și ajunseră la șanșul turcesc pe care îl trecură. Aici se încinse o luptă crîncenă. Turcii se retraseră, în parte din șanș în interiorul redutei. Ei apărau cu mare rezistență unghiurile fortificației. Focul artileriei de ambele părți era nemaipomenit și delunăturile erau atît de dese încît nu mai știa din care parte veneau bombe. Turcii postaseră pe dealul dinainte Plevnei o baterie de călăreți care era sprijinită de artileria forturilor de acolo. Dorobanții și vînătorii se luptau cu mare înverșunare, dar nu le-a fost cu putință a se urca pe escarpe din șanșurile care erau de 3 m. adîncime. De patru ori s-au aruncat trupele române cu un formidabil ură! asupra redutei dar n-au putut să o ia căci focul omorîtor al turcilor din spatele parapetelor îi împingea pe glasul redutei. Turcii primiră peste aceasta ajutoare însemnate pe la ora 3 p.m. Situația atacatorilor deveni tot mai gravă și așa se decise retragerea trupelor spre a le înlocui cu altele avînd ambiția de a lua reduta cu orice preț.

Pînă la ora 6 1/2 seara s-a format o nouă coloană de atac din regimentul al VII-lea de linie sub comanda Locot. colonel Grigore Ioan și în linia a II-a din regimentele 13-lea și 14-lea de dorobanți sub comanda maiorului Mavrit și a Lt. col. Fotea. Rușii au sprijinit atacul din toate bateriile lor și corpul IX rusesc sta gata de a intra în acțiune în cazul cînd lupta ar lua dimensiuni mai mari. Artileria a dat semnalul la atac deschizînd sub conducerea comandantului ei, a bravului colonel Hertu un bombardament teribil asupra fortificațiilor tur-

cești. În timp de o jumătate de oră ardea deja satul Bucov și parapetele redutelor turcești erau numai niște ruine. Trupele române plecară la ora 6 din paralele. Regimentul al VII-lea ocupă șanșurile turcești și se lupta cu mare exacerbare cu toate că și pierduseră comandantul, care a fost rănit. Se face noapte și lupta continuă încă tot fără rezultat. Soldaților le lipsesc mai cu seamă mijloacele de a se sui pe escarpe și se vede că s-au silit a întrebuița cadravele căzuților pentru scopul acesta. Acum veniră la rând trupele din linia a II-a de atac. La 7 1/2 seara se rezeziră bravi dorobanși de mai multe ori asupra fortului cu o furie nespusă. Un Ura! îndelungat făcu să răsună cîmpul. În urma aceasta se lăfise știrea în cartierul general că românii ar fi luat reduta ceea ce din nenorocire nu s-a adevărit: Artileria turcească amușise deja dar cu atât mai teribil era focul turcilor din redută care împușcau din patru părți. Căpitanul Groza din Statul Major și sublocotenentul Papazoglu de la geniu, ofițer de ordonanță al colonelului Anghelescu au fost răniți dar au rămas după ce li s-au legat rănila, în acțiune. Două încercări eroice au mai făcut trupele române care părăsiră și reocupară de repetate ori șanșurile de a intra în posesia redutei, avînd după alțea pierderi măcar această satisfacție, dar n-au reușit. De cîte ori se apropiau de parapet erau respinse de focul aspru al infanteriei turcești care nu înceta nici un moment, căci turcilor le soseau neconținute ajutoare. Cu toate acestea trebuie să fi pierdut și turcii cel puțin vreo 700 de oameni. Împușcăturile au încetat la ora 9 1/2, trupele oboșite se retraseră și în noaptea cea rece străbăteau vaitale zănișilor rămași în șanșuri, pe care nu i-au putut aduce de acolo din cauza focului inamic. Pierderile noastre au fost mari: 2 ofițeri și 250 soldați morți iar 22 ofițeri și 780 soldați răniți. Multe pierderi au cauzat trupelor noastre bombe care cădeau în paralele și care spărgîndu-se răsturnau cîte 8—10 oameni. Acțiunea se sfîrși așa dur fără alt rezultat decît acela că au căzut de ambele părți un număr mare de oameni.

Trupele române se bătură și acum ca întotdeauna cu cunoscuta lor bravură și dacă nu au reușit de astă dată a lua reduta, cauza a fost că turcii care se aflau apărași îndărătul fortificațiilor, primeau în continu noi ajutoare, pe cînd rezervele românilor erau puține.

Arhiva Mureșenilor, nr. 8343, Orig. în l. germană.

Gazeta Transilvaniei, nr. 82 anul XI, 1 noiembrie/20 octombrie, 1877.

64

1877, OCTOMBRIE, 24, DOLNI ETROPOL. MOISE GROZA CĂTRE ELENA GROZA
DESPRE SOSIREA DE NOI TRUPE RUSEȘTI ȘI ÎNTĂRIREA ASEDIULUI PLEVNEI.

Dolni Etropol, 24 octombrie,
1877.

Mult iubită Eleno!

Sînt sigur că ai fost neliniștită neprimind de la mine de mult scrisoare. N-am putut să-ți scriu căci de la 15 a lunii sînt plecat de la Verbița dincoace de Vid în gura Plevnei, unde serviciul meu a fost așa de greu, încît n-am

putul avea măcar un moment liber spre a Ți-l sacrifica Ție. Acum starea lucrurilor este mai bună căci au sosit trupe rusești numeroase care ne-au mai ameliorat soarta luând o parte bună din linia pe care o ocupam noi, sub paza lor, astfel că acum mai putem respira și noi mai liber. Eram numai o brigadă care trebuia să Ție în respect mai toată armata lui Osman din Plevna și a o opri să încerce vre-o ieșire spre Vidin sau Sofia. Acuma Plevna este înconjurată completamente, încît nici un șoarece numai poate ieși — sperăm că în cele mai apropiate zile să vedem steagul alb filfîind pe dealurile Plevnei. Sînt sînătos iubit.

Acum șed în satul de sus într-o casă fără uși și ferestre, dar mai bine decît afară.

Pentru Aurel am mult material dar n-am timp a Ți pregăti sau a scrie. Sper că zilele acestea să-i pot trimite.

Te sărut dulce al Țău sincer. Adresa mea tot ca mai înainte.

GROZA.

Arhiva Mureșenilor, nr. 3774. Orig.

Sextil Pușcariu, *Op. cit.*, p. 245. Gazeta Transilvaniei, nr. 85, 11 noiembrie/30 octombrie, 1877.

65

1877, OCTOMBRIE, 26, VIENA. IACOB MUREȘIANU FIUL CĂTRE ELENA GROZA REFERITOR LA PROBLEME FAMILIARE ȘI LA SITUAȚIA ROMÂNIEI, ÎN PERSPECTIVELE PĂCII CU TURCIA.

Viena, 26 octombrie 1877.

Mult dorită și iubită Linico!

Ce mai faci și voi pe acolo? Ce mai scrie Groza? Ne dă Groza speranța că la finele lui Decembrie se va proclama România de regat, atunci mergem și ne facem servul statului cu linia roșie și borduri de aur.

Aici am citit că turcii vor a încheia pace cu rușii ignorînd cu totul atît pe români cît și pe principele lor Carol.

Scrie-mi ce-a răspuns Groza la mica mea epistolă și totodată cînd vei răspunde, scrie-i multe salutări și îmbrățișări din partea-mi urîndu-i și de aici înainte succes în toate.

Al Țău sincer,

IACOB-

Arhiva Mureșenilor, nr. 4832, Orig.

1877, OCTOMBRIE, 31 GORNI ETROPOL, MOISE GROZA CĂTRE ELENA GROZA, REFERITOR LA DECORAREA SA ÎN URMA LUPTELOR DIN 27 ȘI 30 AUGUST CU ORDINUL „SF. ANA” CLASA A 3-a ȘI DESPRE POZIȚIILE OCUPATE DE DIVIZIA A 4-a ARMATEI ROMÂNE ÎN APROPIEREA PLEVNEI.

Gorni Etropol, 31 octombrie. 1877.

Scumpa mea Eleno!

Odată cu primirea pozelor am primit de la Marele Duce Nicolae și ordinul „Sf. Ana” clasa a 3-a la piept cu nod, pentru curjul arătat de mine în luptele de la 27 și 30 August.

Mă simt foarte fericit iubito că, pentru ochii lumii pieptul stîng al meu este frumos decorat cu meritul, iar pentru mine cu pozele sau iubirea ta.

Nu fi îngrijorată de sănătatea mea căci sînt bine, afară de dorul de tine și de setea de a nimici vrăjmașul națiunii mele, nu-mi apasă nimic inima. Dumnezeu este bun și în scurt timp îmi va realiza și aceste ultime dorințe.

Cum vezi, eu mă aflu cu întreaga Divizie a 4-a la gura Plevnei, pe artera Sofiei, unde ne-am întărit și așteptăm în fiecare zi ca jupînul Osman să ne dea „bună dimineața” Din partea mea te asigur dragă că, cu toate ce s-au petrecut între noi o să-i răspundem la salut astfel de amabil încît o să fie surprins de politețea noastră. Eu stau în sat într-un bordei bulgăresc în care și ziua trebuie să scriu la luminare.

La divizia noastră s-au făcut mari schimbări, numai eu am rămas ceea ce eram. Îți aduci aminte de proverbul românesc „apa să duce, pietrele rămîn!” Toți îmi zic că eu sînt stîlpul Diviziei a 4-a. Am primit și scrisoarea ta din 24 octombrie în care văd cu părere de rău că ești prea îngrijorată de sănătatea mea. Te asigur iubito că sînt tun de sănătos de dimineață pînă tîrziu în noapte nu mă dau jos de pe cal, ieri am venit acasă la orele 2 1/2 din noapte. Un om bolnav cred că nu poate suporta așa ceva! De contuzia avută am suferit numai vreo 15 zile, acum nici că mai să cunoaște urma.

Așa dar Scumpa mea, fi veselă, că în curînd o să ne îmbrățișăm și o să fim împreună pînă la o altă ocazie.

67

1877, NOIEMBRIE, 13/1, DRAȘOV G. BARIȚ CĂTRE REDACȚIA GAZETEI TRANSILVANIA. DESPRE COLABORAREA LA GAZETA TRANSILVANIEI.

Brașov, 13/1 XI 1877.

Onor, redacțiune a gazetei

L O C O

Aseară fiind vorba de hîrtia [de] tipar nr. 6, eu cercetai astăzi și mi se spune că mai este un singur balot = 10 rizi nevîndut, dar că pot veni în toată ora negociatorii armeni moldoveni ca să-l ridice pentru vre-o gazetă de la Bacău, Focșani or alta. De aceea cred că fac bine dacă vă referez ca să luați pe acela, să fiți asigurați măcar pînă la finea anului, căci pînă să vie hîrtia de din sus trece 4—5 săptămîni, mai ales cum e imbulzială de mărși la calea ferată nemaipomenită pe această linie, încît zac coletele cu miile pe la magazine. De veți ști menaja pe publicu, se poate ca în semestrul întîi 1878 să aveți o mie de abonați, în care caz vor trebui 4 rizi pe săptămîină. Apropos de abonați. Cu această ocaziune și în prevederea călătoriei mele spre apus, cum și în considerațiune că mergem către finea anului curent, îmi fin de datoria mea a reflecta la relațiunile mele personale avute pînă astăzi de la octombrie 1875 încoace, cu redacțiunea Gazetei Transilvaniei, cum și la suma de V.A. fl. 160, ce am luat împrumut în 13 iulie 1877 de la redacțiune, și pe care nu o am plătit pînă astăzi, din cauza edificului nou, care-mi cauză cu vreo 240 fl. speze mai mari decît prevăzusem.

Precum știți în decembrie 1875 încheiaserăm trei inși între noi un contract verbal, ca să lucrăm la Gazeta pe lingă honorariu de 1/3 fiecare din venitul neto, ce ar rezulta pe fiecare semestru. Noi acești bătrîni, avînd în vedere scurtimea vieții și alte întîmplări neprevăzute, în întîi martie 1877 formularăm acelea condițiuni în scris. De atunci văd că unul dintre colaboratori s-a retras cu totul, fără ca să cunosc și eu cauza, dar în fine aceasta e treaba dumisale. Eu din partea-mi vă rog, ca să binevoiți 1) a-mi comunica computul veniturilor și spezelor Gazetei pe semestrele unu și doi al anului 1877, ca să văd cît mai rămîn eu dator să plătesc. 2) Acum, după doi ani și două luni de colaborare a-mi comunica, dacă mai convine sau nu colaborarea mea pe anul viitor. 3) Pe lingă ce condițiuni, 4) pe ce termen. Fiindcă eu am și alte angajamente, cer ca să aveți bunătatea a-mi da la aceste puncte un răspuns precis pînă în 30 nov. a.c., ca așa să-mi rămnă măcar o lună pînă la anul nou, spre a mă putea regulariza și eu.

Pe lingă care am onoarea a fi cu toată stimă frățească,

G. BARIȚIU

1877, NOIEMBRIE, 22, ALBA IULIA. SEVER BARBU CĂTRE REDACȚIA GAZETEI TRANSILVANIEI REFERITOR LA POEZIA PE CARE O TRIMITE SPRE PUBLICARE.

Alba Iulia, 1877, 22, noiembrie.

Stimate domnule Redactor!

Vă rog cu cea mai mare fidelitate, a primi poezia aceasta și a o anunța în „Gazeta Transilvaniei” în numărul cel mai apropiat.

ROMANASIUL

I.

Cînd românul și muscalul
S-au împreunat
Fuge turcul musulmanul
Ca un lup turbat.

II.

Să fugă din Europa
Să nu-l ajungă
Trupa rusă și română
Căci îl spulberă.

III.

Adunați-vă puterea
Bravi ostași români,
Nu vă temeți de căderea
Țării voastre tari.

IV.

Sunați-vă-ți armele în mîini
Cele ascuțite,
Și să-i împungeți pe păgîni
Pe toți în suflete.

V.

Să nu rămînă din ei
Nici-o vorbă bună,

Să-i mănînce lupii și leii
Fără de nici o milă.

IX.

Deci să fie așa vestite
De virtutea lui,
Ca să fie pomenit
Înaintea fiecărui.

X.

Să rămînă neuitat
Numele „Români”
Ca fost popor învățat
Și după Traian.

XI.

Între noi să nu mai fie
Sînge de tiran
Deci numai dulce frăție
Sînge de român.

XII.

Și dacă facem frăția
Între noi românii
Va trăi mult România
Sute, mii de ani.

Al dumitale cu stimă
SEVER BARBU
Student la Bălgrad

1877, NOIEMBRIE, FĂGĂRAȘ. MATEI VULCAN CĂTRE REDACȚIA GAZETEI TRANSILVANIEI, LA POEZIA PE CARE O TRIMITE SPRE PUBLICARE.

Onorată redacție !

De cumva vei afla demne, după cenzura strictă a publica rîndurile următoare în „Gazeta Transilvaniei“ ești rugat din parte-mi.

Ele sînt o încercare ca mica expresie de admirație față de bravura armelor Române.

M. V.

*
**

Cînd vocea libertății prin patria răsună
din munți și din cîmpii de brațuri mii s-adună
Sub flamura Româna, de secole învelită,
Se luptă pentru țară, a lor vatră iubită.

Cînd semnul crucii sfinte, ce inima-ntărește
în viscole și necazuri puterea-ți-o mărește
ne cheamă și provoacă ca creștini și Români
la luptă și martirii cu turci de păgîni.

Cînd brațele Române cu spada lor străbună
despică și zdrobește barbara semilună
și mofturi musulmane cu vanul firilflantz.
le suflă... Romanul dorobanț.

Cînd cu vitejie și pentru libertate
Pentru copii și țară, a lui sfîntă dreptate
Luptîndu-se românul, crezînd în Dumnezeu.
Pe cîmpul de onoare își da singele său;
Atunci fii Român, sfinte-n datorie
Te chiamă cu glas dulce la armă și sabie
Și auzind geamătul de Români luptători
Stropiți, pe rana-i cruntă, balsam răcoritor.

*
**

Iar voi ostașii României
demni nepoți ai lui Traian
în care joacă voinicia și
virtutea de Roman
primiți lauri triumfători
și-a noastră recunoștință
pentru virtutea probată, eroism și suferință.
Pieptul vostru-n veci păstreze
virtuțile strămoșești
eroismul, onorul sincer,
simțirile creștinești.
Căci carvul mamei Rome și
nouă se ivește
și Romanul ca și-atuncea
ca Român trăiește.

Făgăraș, în noiembrie, 1877

M. V. [Matei Vulcan].

70

1877, DECEMBRIE, 11, BUDAPESTA CĂTRE GAZETA TRANSILVANIEI.

Erumpere spre Vidin, nu a succes. Osman rănit. Capitularea.

Arhiva Transilvaniei, nr. 7855. Orig.
Gazeta Transilvaniei, nr. 94, 1/13 decembrie, 1877.

71

1877, DECEMBRIE, 11, BUCUREȘTI. ROMÂNUL CĂTRE GAZETA TRANSILVANIEI. TELEGRAMA REFERITOR LA PARTICIPAREA TRUPELOR ROMÂNE LA VICTORIA DE LA PLEVNA.

Raportul generalului Cernat dă următoarele amănunte, de partea luate de români. Trupele noastre au luat cu asalt trei redute la Opanez, lupte duse cu mare curaj. Românii au făcut 7.000 prizonieri care au defilat cu numeroase tunuri înaintea domnitorului. Generalul Cernat ocupă în Plevna localul lui Osman, rănit și prizonier. Entuziasmul general. Luat numeroase arme și munițiuni.

Românul.

11/12 1877, București.

Arhiva Mureșenilor, nr. 7853. Orig.

72

1877, DECEMBRIE, 12, BUCUREȘTI. T. FRÎNCU CĂTRE GAZETA TRANSILVANIEI. TELEGRAMĂ ANUNȚÎND VICTORIA DE LA PLEVNA ȘI PREDAREA TURCILOR.

12/12 1877, București.

Osman a încercat să iasă. După luptă crâncenă, turcii bătuți cu desăvârșire s-au predat fără condițiuni. Generalul Cernat cu Statul major șade în localul lui Osman. Vitejia românilor a fost admirabilă. La București entuziasmul e la culme. Iluminațiuni și festivități pompoase. Amănuntele încă nu sînt cunoscute, împăratul plecat sîmbătă la Petresburg.

FRÎNCU

Arhiva Mureșenilor nr. 7854, Orig.

73

1878, IANUARIE, 1, LOM-PALANCA. MOISE GROZA CĂTRE ELENA GROZA REFERITOR LA ÎNAINȚAREA SA ÎN GRADUL DE MAIOR, RECOMPENSĂ PENTRU FRUMOASA COMPORTARE PE CÂMPUL DE LUPȚĂ.

Lom-Palanca 7/1/1878.

Iubito Eleno!

.... După plecarea mea de la Verbița și pînă după sărbătorile Crăciunului am fost în marș de unde bineînțeles nu ți-am putut scrie și după sosirea mea aici nici nu m-am instalat bine, pînă am trebuit să plec în recunoaștere spre Belogrădic, unde am stat pînă în ajunul Anului nou. Nu-ți mai descriu greutățile ce am întâmpinat în acest marș prin zăpadă pînă la brlu și viscol... În noaptea de anul nou ajungînd aici pe la orele 3—4 dimineața am găsit o depeșă, de felicitare pentru gradul de maior! Astfel îți poți imagina ce vesel am fost în ziua de anul nou pentru acest cadou...

Încît se vorbește și pe aici, cred că în curînd o să se facă pace, pe care o așteptăm cu nerăbdare, căci de 9 luni doar am avea destul. Cum știi deja eu sînt la Marele Cartier General al Armatei și cu aceasta plecăm luni 9/1 la Nazir—Mokela lîngă Vidin, unde cred că vom trece Dunărea la Ciuperceni în țara noastră mult dorită, unde se va stabili cartierul.

M-am și îmbrăcat deja ca Major, hainele le aveam gata în geamantan, încă din luna lui August. Înaintarea mea la Major a produs o mare senzațiune în Armată, dar toți trebuie să afirme că a fost bine meritată și singura recompensă care mi s-a putut da.

Sextil Pușcariu, *Op. cit.*, p. 246.

74

1878 FEBRUARIE, 2, CALAFAT. MOISE GROZA, CĂTRE ELENA GROZA DESPRE OPERAȚIUNILE MILITARE DE LA SFÎRȘITUL RĂZBOIULUI.

Calafat, 2, februarie, 1878.

Scumpă Eleno,

Am primit toate scrisorile tale și m-am bucurat foarte mult. N-am putut însă, a-ți răspunde din cauză că, am fost mereu ocupat. Altfel mă aflu bine și sănătos și de vreo cîteva zile mă găsesc pe teritoriul românesc, la Calafat, cu tot Cartierul general, unde așteptăm să se decidă odată dacă intrăm sau nu în Vidin. În ambele cazuri noi o să plecăm apoi spre București. Cred că peste cîteva zile o să se decidă. Aici în Calafat ne plictisim groaznic, căci de cînd avem armistițiu nu facem aproape nimic. Eu aș lua concediu, dar totuși doresc a rămîne pînă la sfîrșit ca apoi să plec liniștit acasă.

Arhiva Mureșenilor, nr. 4819. Orig.

75

1878, FEBRUARIE, 9, CALAFAT, MOISE GROZA CĂTRE ELENA GROZA REFERITOR
LA ÎNCHEIEREA OPERAȚIUNILOR MILITARE.

Calafat, 9/2 1878.

Iubită Eleno!

Astăzi primi scrisoarea ta de la 30/I și mă bucur că ești bine, asemenea îți pot spune și din parte-mi că sînt sănătos și plin de speranță că cel mult în 4 zile o să pot a te anunța că am plecat de aici, spre București, către Brașov.

Așteptăm în fiecare zi să se evacueze Vidinul, să defilăm prin el și apoi spre case. Dacă ar depinde de mine mai că aș renunța bucuros la plăcerea de a defila prin Vidin și aș pleca mai dinainte spre casă, dar ce să le fac dacă nu vor să mă lase. Am cerut ieri concediul ba încă m-am și hărțuit din această cauză cu șeful de Stat Major care sub diferite pretexte m-a pus la ambigie de a mai sta cîteva zile în care trebuie a se sfîrși cu totul.

Arhiva Mureșenilor, nr. 4820. Orig.

76

1878, OCTOMBRIE, 9/21, BUCUREȘTI. FREDERIC LACHMANN CĂTRE Dr. AUREL
MUREȘIANU DESPRE ARTICOLUL TRIMIS, REFERITOR LA SERBAREA VICTORIEI.

București, 9/21.10.1878.

Mult stimată domn!

Am onoarea să vă trimit — conform dorinței maiorului Groza — un detaliu din serbarea de ieri a victoriei și vă rog după publicarea sa să-mi trimiteți pe adresa mea cîteva exemplare a acestei foi mult apreciate și să acționați în așa fel încît să fie reprodus și în celelalte foi de aici.

Cu mult respect al dv. devotat,

F. LACHMANN

Arhiva Mureșenilor, nr. 999. Orig.

77

1884, NOIEMBRIE, 27, IAȘI. MOISE GROZA CĂTRE IACOB MUREȘIANU DESPRE PRE-OCUPĂRILE SALE ÎN LEGĂTURĂ CU ÎMBUNĂTĂȚIREA REGULAMENTULUI MILITAR AL ARMATEI ROMÂNE.

27/11, 1884, Iași.

Mult stimulate și iubite papa!

Papa! pe lângă serviciul meu ordinar, care este destul de greu, am mai fost și sînt încă ocupat cu o Analiză critică a regulamentelor noastre militare care sper că o veți vedea în cel mai scurt timp posibil publicată și care îmi răpește tot timpul liber ce l-aș putea întrebuința pentru relațiile intime, familiale. Această lucrare va fi un argument că merit scuza D-tale.

Armata noastră are nevoie de schimbarea regulamentelor ei tactice și în această chestiune vitală pentru ea și națiune,¹ trebuie să-mi aduc și eu obolul meu.

Greutatea cea mai mare am învins-o, dar tot mai am de furcă. Și dacă proiectul meu va fi admis atunci ostenețile și timpul meu vor fi recompensate pe terenul moral, care în chestiuni naționale face mai mult decît comorile lui Cresus.

„Vederemo é speramo“!

Arhiva Mureșenilor, nr. 1529. Orig.

78

1890, DECEMBRIE, 22 (BUDAPESTA) MOISE GROZA CĂTRE Dr. AUREL MUREȘIANU, DESPRE ÎNTOCMIREA UNUI MEMORIU PRIVIND ORGANIZAREA UNOR ACȚIUNI DE SPRIJINIRE A LUPTEI ROMÂNILOR TRANSILVĂNENI DE CĂTRE ROMÂNIA.

T. Vestei [18] 90, Dbr, [decembrie] 22.

Dragă Aurică!

[. . .]

Ei! ai văzut ce mișcare s-a produs în țară în chestiunea ardeleană?

Ca niciodată, toate spiritele sînt agitate și toată lumea predispusă a face cîte ceva.

Curentul este foarte favorabil cauzei, numai dacă ar ține mult căci sînt mulți mișei de străini care pot împiedica prin intrigile lor. Studenții au luat-o bine, numai în comitetul lor nu trebuiau să bage pe nimeni dintre bătrîni ci numai studenți pentru ca acțiunea lor să aibe un efect mai mare.

Am fost în București vreo 8 zile și ori pe unde am ajuns am dat acest sfat, asemenea și fratele Frîncu.

Aurele, acum cînd curentul este așa favorabil trebuie profitat de el. Inițiativa privată prin studenți și Liga culturală este foarte bună și va aduce fructele ei la timp. Este vorba însă ca și guvernul să facă ceva, dar nu știe cum, ce fel și în ce mod ar trebui să intervină.

În acest scop s-au ținut mai multe consilii de miniștri și mai toate s-au izbit de Cum și Unde să ajutăm mai întii?

Am avut deosebita onoare să fiu însărcinat de o persoană sus pusă a-i face un memoriu sau o schiță de proiect cum ar trebui organizate mijloacele de orice natură ce ar trebui să le dea guvernul pe sub mîină. [neoficial n.n].

Înțelegi bine că eu m-am ferit cît am putut de a primi această sarcină invocînd incompetența, dar în zadar, a rămas să fac ce voi putea.

Acum vin la tine care cunoști și nevoi și oameni în toate părțile apăsate, să-mi faci tu un mic proiect de organizare a ajutoarelor și personalului executiv (chiar fără a le indica numele deocamdată). Unde, în care ramură sau direcție cum să se înceapă acțiunea; care sînt nevoile mai arzătoare și cum s-ar putea paraliza; în fine, ce să-ți mai înșir eu, tu știi mai bine Unde și Cum trebuie ajutată cauza românilor de dincolo.

Te rog fă-mi aceasta numai în trăsături generale, și restul îl voi completa eu pe cît mă pricep.

Trebuie să profităm de ocazia rară ce o avem să organizăm o luptă temeinică și serioasă. Organizația este prima condiție de asistență și de acțiune!

Am vorbit și cu Mihalcea hotchier (?) și el este tare însuflețit și cred că de sărbători să poată trimite barem vreo 500 fl. din banii încasați.

Termin prin a te mai ruga o dată fă-mi cît mai iute schița de organizație și să îmbrățișăm pe toți cu dor, urîndu-vă din inimă sărbători fericite.

Arhiva Mureșenilor, nr. 3753. Orig.

79

1908, APRILIE, 4, SINAIA. MOISE GROZA CĂTRE AUREL MUREȘIANU REFERITOR LA DATELE PERSONALE ȘI FOTOGRAFIILE PE CARE ACESTA ÎI LE CEREĂ.

Sinaia 1908, 10/4

Dragă Aurele,

Primește aici poza mea de locotenent cu care am intrat pe la sfîrșitul lui martie în Campania de la 1877 căci alta din epoca aceea n-am și nici alea de căpitan n-am deoarece îndată la 1 aprilie același an am fost avansat la gradul de căpitan și după 4 luni de la luarea Griviței, 30 august, am fost recomandat la gradul de Major așa că în tot timpul războiului n-am avut ocazia a poza decît în anele sau istoria lui, cel mult.

La 1878, după război venind la Brașov să iau pe Lenica am pozat împreună dar ca Major, poză pe care trebuie să aveți și voi.

Poza lui Lachmann credeam că o am, dar vezi că nu-i mai știu nici adresa și nici localitatea unde mai trăiește și dacă mai este între cei vii.

Livia cred că ți-a trimis o copie de pe manualul sau biografia mea publicată în Epoca cu ocazia procesului meu la Casație din luna Noiembrie-Decembrie a.t. (1907). Din acea biografie poți extrage ce ți trebuie, pentru text.

Arhiva Mureșenilor, nr. 1565. Orig.

80

1909, <MARTIE-APRIILIE>, BRĂILA. MOISE GROZA CĂTRE AUREL MUREȘIANU.
TRIMITE ACTELE CERCULUI ÎNFIINȚAT DE EL LA BUCUREȘTI.

Dragă Aurele!

Din zăpăceala oarecare uitînd să anez la scrisoarea către Lenușa actele cercului despre care făceam mențiune ți le trimit acum și te rog a-ți da părerea în general asupra întreprinderii acestea și în parte asupra modului cum și cine ar trebui să ne punem în relații dintre cei de acolo.

Vă îmbrățișăm cu dragoste frățască,

ȘOGORUL.

Stimate domnule,

În timpul din urmă, situațiunea Românilor de peste munți înrăutățindu-se din ce în ce mai mult, din cauza legilor pe care guvernele ungurești le-a adus, de astă dată pe față și fără nici o tănuire ca să maghiarizeze tot ce nu este Ungur, ne-a făcut pe noi, o seama de Români de peste Carpați, stabiliți în Regat să ne gîndim la mijloace mai eficace spre a veni în ajutorul fraților rămași pe la vetrele părintești.

În scopul acesta spre a ne putea organiza, am înființat în București, Cercul Românilor de peste munți la care vă rugăm să aderați și dvs.

Cercul nostru nu are tendințe separatiste. Gîndul ne este să grupăm la un loc pe toți Românii de origine de peste Carpați, să ne impunem obligații și sacrificii, pe care nu le putem pretinde deopotrivă de la toți Românii din această țară. Oricărui Român trebuie să-i stea la inima dezvoltarea și propășirea culturii naționale de pretutindeni, dar în prima linie, nouă, celor de peste munți, ne încumbă datoria de a nu lăsa să fie călcată în picioare, din partea asupritorilor noștri, cultura românească.

Românii de origine transcarpatină sînt numeroși și răspîndiți pe întregul întins al țării. Mulți dintre noi am dorit să contribuim cu o parte din avutul nostru la alinarea suferinșelor celor oprimați dar, pînă astăzi, lipsindu-ne un centru, sacrificiile ce le am făcut, în diferite împrejurări, au rămas fără rezultatul dorit.

Din cercul nostru este exclusă orice politică de partid, în el se face numai politică națională.

Cercul sperăm să devie un centru puternic al tuturor Românilor de origine de peste munți, unde să se închege legăturile de solidaritate dintre noi, unde membrii să-și poată găsi la nevoie un sprijin și de unde să se ajute efectiv mișcările naționale.

Se vor găsi desigur, și între noi unii care, nevoind să contribuie cu obolul lor, vor căuta fel de fel de pretexte spre a nu se înscrie în Cerc. Acestora le vom spune de la început că Cercul nu va putea servi ca pedestal de înălțare pentru nimeni și că el s-a întemeiat numai pentru aceia care doresc să facă sacrificii pentru românism.

Iată principalele articole din Statute:

Art. 1. Se înființează în București un Cerc al românilor de peste munți, cu scopul:

a/ de a dezvolta legăturile de solidaritate între membrii cercului.

b/ de a întreține legături mai strânse cu Românii de dincolo de munți.

c/ de a forma un centru pentru sprijinirea mișcărilor naționale.

art. 2. Pot fi membri ai Cercului toți Românii originari de peste munți, stabilități în țară.

Art. 5. Pe lângă membrii ordinari și membrii fondatori vor putea fi aclamați, în adunarea generală, membri de onoare ai Cercului toți acei Români, care vor fi sprijiniți mișcarea națională prin însemnate mijloace morale și materiale. Ei vor putea fi consultați de câte ori va crede de cuviință Comitetul.

Sediul Cercului, deocamdată, este la d. Secretar, Calea Plevnei 50, unde se va trimite corespondența și adeziunile.

Președinte,
GENERAL M. GROZA

Secretar,
G. POPA LISSEANU

Arhiva Mureșenilor, nr. 1572. Orig.

81

1909, MARTIE, 23, BRĂILA, MOISE GROZA CĂTRE AUREL MUREȘIANU REFERITOR LA ÎNFIINȚAREA CERCULUI ROMÂNILOR DE PESTE MUNȚI.

Brăila, 1909, martie 23.

Dragă Aurele!

Îți trimit un imprimat cu apelul către românii de peste munți stabiliți în țară ca să se înscrie în Cercul ce s-a format în București de către un comitet sub președenția mea avînd ca vice președinși pe majorul Verzea și Țețu iar membrii pe d-nul Lupan comerciant, Mircea inginer (unul din frații Mircea de la „Carul cu bere”), Mîndrescu prof. universitar, Popovici com. și proprietar, Clinciu (casier al Cercului) profesor la liceul Lazăr și proprietar și Popa Liseanu profesor la liceul Lazăr și proprietar.

Scopul principal al acestui cerc este de a strînge mulțimea de români transilvăneni ce trădesc în țară așa de răsplîndiți ca să se cunoască și astfel să facă ca existența și importanța lor aci să se simtă în toate privințele și mai ales în chestiunile naționale de peste munți.

Regret că n-am momentan un exemplar din statutul ca să ți-l trimit dar în imprimat sînt dispozițiile destul de dezvoltate încît cred că te poți edifica îndestul despre scopul, importanța și viitorul acestei societăți.

Condițiile de admitere în cerc sînt:

Membrii onorific care va dona instituției o sumă oarecare;

Membrii fondatori care va cotiza la înscriere 100 lei și pe an cîte 20 lei plătitibile în două rate și Membrii ordinari care vor cotiza 20 lei pe an tot în 2 rate.

Comunicîndu-ți toate acestea țin să aflu părerea ta în cauză mai ales cum am putea pune mai bine în legătură cu ai voștri de acolo spre a ne ajunge scopul.

Vă salutăm cu dor și drag al tău

ȘOGORUL

Arhiva Mureșenilor, nr. 1571. Orig.

c) CONTRIBUȚIA BRAȘOVULUI LA SPRIJINIREA RĂZBOIULUI DE INDEPENDENȚĂ

(ȘTEFAN SUCIU)

- Documente de la nr. 82 la nr. 107
- Liste subscripție de la nr. 108 la nr. 130

1877, MAI 16, ZĂRNEȘTI — MANDAT DE ARESTARE PENTRU GEORGE NIȚU ȘI NICOLAE CÎMPEANU, ACUZAȚI DE REFUZUL SERVICIULUI MILITAR OBLIGATORIU

Mandat de arestare

*Următoarele persoane care se află într-un loc necunoscut, acuzate cu refuzul serviciului militar obligatoriu, ale căror semnalamente le dăm mai jos, sînt urmărite și dacă vor fi găsite, să fie escortate la Judecătoria Zărnești: George Nițu, născut în Simon, 22 ani, gr. ort., salahor
Nicolae Cîmpeanu, născut în Vlădeni, 23 ani, gr. ort., salahor.*

Zărnești 16 mai 1877.

judcător de ocol, ss/indescifrabil.

Arhivele Statului Brașov, fond Tribunalul Brașov. 1877, dos. 237.

7/19 MAI 1877, BRAȘOV — APELUL LUI GEORGE BARIȚIU ADRESAT FEMEILOR ROMÂNE DIN TRANSILVANIA PENTRU ÎNFIINȚAREA COMITETELOR DE AJUTĂRARE A SOLDAȚILOR ROMÂNI RĂNIȚI

Epistola respectoasă către femeile noastre

Sînt nouă luni, de cînd femeile compatrioților noștri maghiari prepară cu mare zel scame, bandaje și alte obiecte necesare la vindecarea soldaților turci răniți în bătălii. Această activitate nu numai pur umanitară, ci totodată și frățească a damelor maghiare, a fost primită cu mare mulțumire de către guvernul turcesc și de generalii armatei otomane. — Femeile noastre în Transilvania, Ungaria, Bucovina s-au simțit pînă acum obligate a da ascultare simțămîntelor de milă și durere, de cîte ori armata noastră imperială își vărsa singele, ca în 1848/49, 1859, 1864, 1866, în care campanii se aflau și fiii lor cu miile și cu zecile de mii. Astăzi, în aceste zile de probă și criză supremă, se văd și femeile noastre ajunse în pozițiunea femeilor națiunii maghiare, de a spăla și lega rănile acelor ostași români, frați ai noștri mai mult decît maghiarii cu turcii, care provocați și trași în luptă de către otomani, se bat și-și varsă singele, nu din vreo vanitate sau trufie, ci în sensul cel mai strîns al cuvîntului pentru existența patriei și a națiunii, pentru libertatea contra vechii tiranii sălbatice, care prefăcuse patria lor de atîtea ori într-un mormînt universal. Toate actele publice mai recente ieșite de la legislația și de la guvernul României, cum și evenimentele zilelor din urmă ne pot convinge pe toți, că România este decisă a-și apăra existența și drepturile sale pînă la

marginile extreme. Dacă nu am mai avea altă probă despre ferma deciziune a locuitorilor țării de a se apăra pe viață și pe moarte, ne-ar fi de ajuns acele liste lungi de oferte extraordinare, în cai frumoși (până acum peste două mii), în bani, nutreț, adică fin, paie, orz, ovăz, în grâu de pline, în vin și vinars, care curg neîncetat din toate regiunile țării, de bună voie așa, cît legea rechizițiilor uzitată în toate statele, volată și în România, se aplică mult mai puțin decît se temeau unii.

Încă pentru femeile române, era societatea Crucii Roșii înființată la București, cu ambulanțele și spitalele sale, era însă și societatea nobilelor femei înființată în a doua capitală de către damele din cele mai de frunte familii ale Moldovei, cu scopul răspicat în cinci puncte ale programei sale. Scurt, naștinea întreagă, bărbați și femei, juni și june s-au decis a sacrifica tot, avere, sănătate, viață pentru salvarea celor mai sublime bunuri din lume.

Față cu aceste evenimente era peste puțină, ca femeile noastre dincoace de Carpați să mai rămînă îndărătul femeilor maghiare și strbe în manifestarea prin faptă a compătimirii și a durerii sufletești către acei bravi ostași, loviți de glonte, ruși prin bucăși de bombe și grenade, înșepași de baionete, tăiați de sabie, călcași, răniți în diverse moduri.

Onoarea inițiativei este a femeilor din Sibiu, de unde primirăm încă de vineri știrea telegrafică despre înființarea unui comitet de dame, care lua asupra-și primirea și înaintarea ofertelor destinate pentru cei răniți.

Nu ne îndoim un moment, că femeile noastre din alte comune, mai ales urbane, opidane și chiar rurale de cele mari, vor forma mici comitete de cîte trei sau cinci inșe, spre a se consulta de ex. despre calitatea scamelor, forma bandajelor și altele ca acestea, cum și de modul înaintării pachetelor la locul destinațiunii lor. Încît pentru scame, bandaje și alte obiecte necesare la vindecarea celor răniți, va fi farte bine, ca oriunde vi se va da ocaziune Doamnele mele, să luați consiliul medicilor speciali.

Se cere de la subscrisul, ca să arate adresa sub care au a se transmite pachetele, se înțelege cu poșta, pe lîngă carte de cărăușie (Frachtbrief) și declarațiune separată, în care să fie anumite obiectele. Acea adresă este :
D. Dn. Dimitrie Grig. Ghica, președinte, în localul eforiei spitalelor civile — București.

Dacă cuiva nu-i este îndemnă a se adresa de-a dreptul, pentru acest caz subscrisul se supune deocamdată la grija de a primi pachetele francate pînă aici la Brașov și date la adresa lui, iar de aici se vor înainta în modul ce se va afla mai prompt și mai sigur.

G. BARTIU

1877 MAI 22, BRAȘOV — PROCES-VERBAL LUAT ÎN ADUNAREA DE CONSTITUIRE A „COMITETULUI ROMÂNILOR DIN BRAȘOV PENTRU AJUTORAREA SOLDAȚILOR ROMÂNI RĂNIȚI ÎN RĂZBOIUL PENTRU INDEPENDENȚA DE STAT A ROMÂNIEI“

PROCES-VERBAL

luat în adunarea mai multor români din Brașov, ținută în 10/22 mai sub președenția D-lui Diamandi Manole

Obiectul:

— ajutorarea soldaților români din România, răniți în război

1. *Domnul Diamandi Manole arată în puține cuvinte că și-a permis a convoca o adunare a românilor din Brașov pentru un scop eminamente umanitar. Acest scop este ajutorarea soldaților răniți în războiul ce a început la șarmul Dunării. După această introducere roagă adunarea să se constituie, alegându-și un birou.*

Adunarea alege prin aclamațiune pe Dl. Diamandi Manole ca președinte și pe Ion Lepadat ca secretar.

2. *Mai mulți membri ai adunării iau cuvântul și arată că scopul de a ajuta pe soldații răniți e per excellentiam umanitar; provoacă pe cei prezenți să nu se sustragă de la jertfe pentru un asemenea scop.*

3. *Se propune ca adunarea să încuviințeze facerea unei liste spre a se culege contribuiri generoase în favoarea soldaților răniți români. Propunerea se primește.*

4. *Dl. Filipescu face următoarea propunere: să se aleagă un comitet de 15 membri, acest comitet să se numească: „Comitetul Românilor din Brașov pentru ajutorarea soldaților răniți din România“.*

Propunerea se primește cu unanimitate.

5. *Ședința se suspendă pe 5 minute spre a se chibzui asupra alegerii membrilor comitetului. La redeschidere se propun și se proclamă membrii ai comitetului:*

Domnii D. Enciovici, Par. preot Ioan Petric, N. Th. Ciurcu, Ar. Densușanu, C. Sterie, I. Stinghe, I. M. Burbea, G. Perșinariu, Diam. Manole, Dtr. Neagoe, B. Baiulescu, I. Lengher, G. B. Pop, Iul. Filipescu și I. Lăpedat.

6. *Domnul președinte propune ca lista să se subscrie îndată din partea celor prezenți. Propunerea se primește.*

7. *Mai mulți oratori apelează cu vorbe călduroase către membrii adunării și-i roagă să se arate cât mai generoși la subscrierea listei.*

8. *Se vestește rezultatul listei subscribe. Acest rezultat arată suma de franci — 7540. Domnii D. Stănescu și Diamandi Manole sînt mai cu seamă aplaudați de adunare pentru deosebita generozitate.*

Dl. președinte mulțumește adunării pentru sumele înscrise.

9. Se pune în dezbateră următoarea întrebare: activitatea comitetului va rămâne mărginită numai înăuntrul Braşovului, ori se va extinde şi în afară? Mai mulţi oratori iau parte la dezbateră. În fine se decide: Comitetul să-şi reglementeze însuşi activitatea sa şi să publice în ziarele române de dincoace de Carpaţi rezultatul şedinţei de faţă, provocând şi pe alţi români de inimă să imite exemplul braşovenilor.

Ne mai fiind nimic la ordinea zilei, se ridică şedinţa şi se subscrie procesul verbal.

DIAMANDI MANOLIE

Presedinte

I. LĂPEDAT

Secretar

Arhivele Statului Braşov, fond Primăria Braşov, Acte Prezidiale, 1877, nr. 232.

85

1877, MAI 26, BRAŞOV – PREFECTUL COMITATULUI BRAŞOV CERE PRIMARULUI ORAŞULUI BRAŞOV SĂ SUPRAVEGHEZE CU CEA MAI MARE VIGILENŢĂ STRĂINII CARE VIZITEAZĂ ORAŞUL.

De la prefectul comitatului Braşov

Nr. 349/1877

Ca urmare a izbucnirii războiului ruso-turc în învecinatul principat România, consider necesar fără putinţă de amnare ca în privinţa călătorilor străini să se facă permanent supravegherea cea mai vigilentă potrivit instrucţiunilor. De aceea, în modul cel mai serios vă îndrum pe Domnia voastră, sub rigoarea răspunderii personale a conducătorilor locale, îndeosebi a notarilor şi juzilor, să aplicaţi în modul cel mai exact şi cel mai sever instrucţiunile despre paşapoarte la străinii care sosesc în ţară, să le supravegheaţi în modul cel mai vigilent purtarea şi activitatea lor şi împotriva celor care nu au certificate de călătorie [paşapoarte], sau dacă au, sînt indivizi de purtare suspectă, să-i arestaţi şi să procedaţi cu ei conform legilor şi instrucţiunilor în vigoare, iar asupra fiecărui eveniment mai important, care se întîmplă, să-mi raportaţi imediat.
Braşov, 26 mai 1877

SZENTIVÁNYI GYULA, prefect

Domniei sale, domnului Johann Gött, primar al oraşului Braşov loco

Pe verso: Prezentat la 28 mai 1877

Spre ştiinţă şi conformare

Braşov la 28 mai 1877

Văzul STRIMBEU /potrocolist român/
 JOHANN GÖTT, /primar/

Arhivele Statului Braşov, fond Primăria Braşov, Acte Prezidiale, 1877 nr. 228 – original l. maghiară, 2 file.

1877 MAI 29, BRAȘOV — ORDINUL LUI SZENTIVANY GYULA, PREFECTUL COMITATULUI BRAȘOV, CĂTRE JOHANN GÖTT, PRIMARUL ORAȘULUI BRAȘOV, PRIVIND DIZOLVAREA COMITETULUI ROMÂNILOR DIN BRAȘOV PENTRU AJUTORAREA SOLDATILOR RĂNIȚI DIN ROMÂNIA

De la prefectul comitatului Brașov

Nr. 352/1877 prezidial

Stimate domnule primar !

Cu privire la procedura care trebuie urmată la eventualele colecte de ajutoare pentru răniți din războiul ruso-turc, drept urmare la înaltul ordin al excelenței sale, ministerul de interne regal maghiar, nr. 425 din anul curent, anunș pe domnia voastră pentru cuvenită știință și conformare prin prezenta, că deoarece ajutorul răniților, de oricare parte beligerantă ar aparține, trebuie îngăduit ca o acțiune umanitară îndreptată spre alinarea durerii omenirii suferinde, totuși trebuie să se aibă deplină siguranță, ca ajutorul pentru răniții uneia sau alteia dintre părțile beligerante să nu poată fi folosit ca pretext pentru demonstrații politice, care nu ar fi compatibile cu principiul adoptat al neutralității.

De aceea, nu poate fi îngăduită întemeierea de comitee de ajutoare, însă particulari pot strânge pentru răniții oricărei părți beligerante ajutoare de pansamente, îmbrăcăminte și chiar bani. Specificațiile originale despre fiecare ajutor trebuie însă să fie prezentate, înaintea trimiterii, în fața autorității, care trebuie să-și asigure convingerea deplină, că ajutorul strâns a fost trimis într-adevăr pentru răniți, iar despre fiecare astfel de trimitere mi se va raporta, anexînd o copie de pe specificația ajutorului.

Urmare la această, cer stimatului domn primar, să dispună neîntîrziat dizolvarea comitetului întemeiat cu scopul de a face colecte pentru răniții din România, potrivit chemării publicate în numărul 37 al ziarului local „Gazeta Transilvaniei”, să-mi înainteze o copie după specificația originală despre sumele strînse pînă în prezent, să se documenteze sigur unde au fost trimise sumele strînse și să-mi prezinte raport, pe lîngă care atrag atenția că particularilor nu le este oprită efectuarea colectelor, dar ei trebuie să raporteze despre aceasta în prealabil autorității și să respecte regulile de mai sus.

Brașov, la 28 mai 1877

SZENTIVÁNYI GYULA m.p.
prefect

**1877 MAI 29, BRAȘOV — PROCES-VERBAL LUAT LA OFICIUL PRIMARULUI DIN BRAȘOV
CU PRIVIRE LA DESFIINȚAREA COMITETULUI PENTRU AJUTORAREA SOLDAȚILOR
ROMÂNI RĂNIȚI ÎN RĂZBOIUL PENTRU INDEPENDENȚA DE STAT A ROMÂNIEI**

PROCES-VERBAL

luat la 29 mai 1877 la oficiul primarului din Brașov

Prezenți sînt cei semnați la urmă

Drept urmare a ordinului domniei sale a prefectului comitatului Brașov, Julius de Szentivanyi, din 28 mai, nr. 352/1877 sînt citați domnii Diamandi I. Manole și N. Th. Ciurcu, care semnează în nr. 37 din 27 mai a.c. al ziarului local care apare în limba română „Gazeta Transilvaniei”, primul ca președinte, al doilea ca casier al unui comitet care s-a format în localitate, pentru a întreprinde colecte de bani în favoarea soldaților români răniți, și sînt solicitați, să dea răspunsuri conștiințioase la următoarele întrebări:

I. Potrivit nr. 37 din „Gazeta Transilvaniei”, la 10 mai a.c. a avut loc o adunare a unor cetățeni români, care a instituit un comitet, și s-au întreprins colecte de bani pentru soldații români răniți. În numărul citat al ziarului, dv., Diamandi Manole, figurați ca președinte, iar dv., N. Th. Ciurcu, drept casier al acestui comitet. Este adevărat că această adunare a avut loc?, în caz afirmativ, unde?, și cînd?. De ce nu ați anunțat înținerea ei aici la acest oficiu? S-a luat un proces verbal? Ați fost ales de către adunare drept președinte, respectiv casier?

ad.I. Conform cu cele publicate în Apelul filantropic din „Gazeta Transilvaniei” nr. 37, este adevărat că s-a ținut o consultare în localul Casinei Române din strada Scheilor nr. 145, în ziua de 22 mai stil nou, pentru ajutorarea soldaților răniți români din România, în care adunare s-a ales un comitet de 15 membri, ale căror nume se văd publicate în „Gazeta Transilvaniei” nr. 37, și cărui comitet i s-au dat însărcinările care se văd în menționatul Apel filantropic. Apoi comitetul a ales pe Diamandi I. Manole ca președinte și pe Nicolae Th. Ciurcu drept casier.

În consultarea ținută s-a luat și un proces verbal despre cele urmate.

Înainte de toate credeam că scopul uman și filantropic al acestei consultări ne scutește de a face /anunțarea/ și încă cu atît mai mult, fiindcă statul austro-ungar a subscris și el Convențiunea de la Geneva.

Mai departe am citit și noi în ziare și anume în cele din Budapesta, că și în alte localități s-au înființat comitete (Comitetul studenților din Budapesta), parte pentru a primi oaspeți turci, parte pentru a aduna bani pentru răniții turci, și așa am gîndit, că ne va fi îngăduit și nouă, a ne consulta și a înființa un comitet pentru a aduna ajutoare în favoarea românilor răniți în război. De altminteri, nu ne este cunoscută nici o lege care ar opri adunări publice și înființarea de comitete pentru colecte în favoarea răniților.

II. Comitetul are statute, care îi servesc ca îndreptar, și în caz afirmativ, aceste statute au fost prezentate pentru aprobare forurilor mai înalte?

ad.II. Statute nu avem, deoarece însărcinările obișnuite la toate comitetele filantropice provizorii se publică în ziare ceea ce făcurem și noi.

III. În nr. 37 din „Gazeta Transilvaniei” este publicată o listă, potrivit căreia s-a strîns de la 78 locuitori din localitate, de naționalitate români, suma de 7 540 franci în favoarea soldaților români răniți. Această sumă a fost strînsă de către comitetul dv. și, în caz afirmativ, ce s-a întîmplat cu banii?

ad. III. Din suma de 7 540 franci s-au încasat pînă în ziua de 13/25 mai suma de 7 125 franci, pe care în aceeași zi am trimis-o printr-un „Grup D. nr. 1” prin poșta din localitate pe adresa președintelui societății române „Crucea Roșie” din București, prințul Dimitrie Gr. Ghica.

Înainte de încheierea procesului verbal se atrage atenția domnilor Diamandi Manole și N. Th. Ciurcu, că în urma ordinului domniei sale a prefectului comitatului Brașov, Julius de Szent Ivanyi din data de 27 mai nr. 352/1877, comitetul se dizolvă și activitatea ca atare în această problemă se suspendă. Este însă la discreția unor persoane particulare, să întreprindă acțiuni de strîngerea de bani pentru soldații români răniți, acestea însă trebuie anunțate la acest oficiu, listele de colecte originale trebuie prezentate și de fiecare dată va trebui să se doveadăscă, că banii au fost expediați la destinația lor.

Totodată se menționează, că domnii au prezentat la acest oficiu listele originale de colecte privind sumele de ajutor angajate pînă acum, precum și recipisa originală despre o trimitere de bani în valoarea declarată de 3 700 florini valută austriacă, expediată la 25 mai a.c. la adresa Dimitrie Gr. Ghica din București, și după aceste două documente s-au efectuat copii.

DIAMANDI MANOLE m. p.
NICOLAE TH CIURCU, m. p.

Drept pentru care am încheiat prezentul proces verbal.

JOHANN GÖTT, m.p., primar,

LITSKEN m.p.
vice-căpitan al orașului,

ALEXANDER SZABÓ
vice-notar, ca grețler.

Arhivele Statului Brașov, fond Primăria Brașov, 1877, nr. 232, „Gazeta Transilvaniei” nr. 39 din 22 mai/3 iulie 1877.
orig. l. română și l. germană.

**1877, MAI 30, BRAȘOV — RAPORTUL PRIMARULUI DIN BRAȘOV CĂTRE PREFECTUL
COMITATULUI BRAȘOV REFERITOR LA DESFIINȚAREA COMITETULUI ROMÂNILOR
DIN BRAȘOV PENTRU AJUTORAREA SOLDAȚILOR ROMÂNI RĂNIȚI**

Prea stimate domnule comite suprem!

Urmare la ordinul Dv. cu nr. 352 din 28 ale lunii mai a.c., am onoarea să vă raportez că, în legătură cu apelul din „Gazeta Transilvaniei” nr. 37, am convocat pe Diamandi I. Manole și N. Th. Ciurcu, cetățeni din localitate, încheind cu ei procesul verbal alăturat.

În continuare, atît celor două persoane numite cît și celorlalți care au alcătuit un comitet și ale căror nume le-am trecut în lista alăturată, le-am comunicat în scris că ajutorarea răniților aparținători de orice parte beligerantă, fiind un act umanitar de ușurare a durerilor oamenilor suferinzi, este îngăduită, dar formarea și activitatea unor comitete nu se poate îngădui fără aprobarea preaînaltului guvern, ci numai ca persoane particulare pot să strîngă ajutoare pentru răniții oricărei din părțile beligerante. Apoi, fiecare colector este obligat să prezinte primarului o listă originală asupra sumei strînse, pentru ca să se convingă și să ia cunoștință că suma strînsă a fost îndreptată într-adevăr spre ajutorul răniților și nu în alte scopuri.

Comitetul consemnat în „Gazeta Transilvaniei” nr. 37 menționată, l-am desființat cerînd procesul verbal despre constituirea lui din 22 mai, pe care l-am anexat actului.

Am onoarea să anexez aici copii oficiale ale listelor originale despre sumele strînse pîuă acum și să înaintez o recipisă despre trimiterea de 7 540 franci prin-cipelui Dimitrie Ghica, președintele societății întemeiate la București pentru ajutorarea soldaților răniți români.

Astfel, cred că am îndeplinit stimatul ordin al înălțimii voastre.

SZABÓ (vicenotar)

Expediat la 30 mai 1877

Arhivele Statului Brașov, fond Primăria Brașov, Acte Prezidiale, 1877, nr. 232, concept, l. maghiară.

89

1877 Iunie 9, BRAȘOV — APEL LANSAT DE FRUNTAȘII MIȘCĂRII NAȚIONALE ROMÂNE DIN BRAȘOV PENTRU CONTINUAREA ACȚIUNILOR DE SPRIJINIRE A RĂZBOIULUI DE INDEPENDENȚĂ

Apel la Români !

Guvernul maghiar prin ordinul său a dizolvat comitetul înființat aici pentru primirea ofrandelor în favoarea frașilor noștri din România răniți în resbel.

Însă simțămîntul umanității, iubirea și legătura de sînge nu se dizolvă decît odată cu viața !

În numele acestor înalte și sfinte simțăminte, noi ca particulari, venim a apela pentru ajutorarea frașilor noștri răniți în resboi, la toși aceia, în al căror piept bate o fierbinte inimă de român, la toși aceia, în al căror nobil sîn arde focul sacru al umanității, în fine la toși aceia, care pentru onoarea secolului, în care trăim, doresc triumful civilizațiunii asupra barbarismului.

Dacă iubirea frățească ne face să implorăm de la cel de sus ca frașii noștri din România, să se întoarcă de pe cîmpul de luptă încărcăți de izbîndă și glorie, aceeași iubire ne impune a veni în ajutorul acelora, care au căzut pentru gloria și viitorul neamului românesc.

Români ! nu numai îndatorirea stngelui, nu numai vocea carității cere de la noi acest ajutor; aceasta o pretinde încă înalta obligație, ce ne-o impune civilizațiunea.

Secole întregi au luptat frații noștri din România pentru lumină și lege contra barbarismului ! Un Mircea, un Ștefan, un Mihai au trăit și au murit cu arma în mână la porțile Europei, înfrângând potopul barbariei și al întunericului.

Martoră este istoria, că toate popoarele luminate ale Europei au admirat și au bine-cuvîntat în acești eroi ia românilor totodată și pe cavalerii eroi ai creștinismului.

S-ar putea acum, Români, ca noi cei mai de aproape ai lor, noi asupra cărora încă s-au răsfrînt razele binefăcătoare ale victoriei lor, noi să rămînem nepăsători față de aceia, care vin a continua opera ce au început-o glorioșii lor strămoși ?

Urmașii ar putea scrie cu drept cuvînt pe mormintele noastre: Nepăsători de suferințele fraților voștri, voi ați plîngărit numele ce l-ați purtat !

Apelăm dară la toți românii dintre Tisa și Carpați, la juni și bătrîni, la avuți și la săraci, a da fiecare obolul său pentru alinarea suferințelor fraților noștri din România răniți în resboi.

Apelăm cu deosebire la tine, Junime română, garanția viitorului și visului de aur al simțămintelor nealterate ! Adu-ți aminte, că predecesorii tăi și-au pus o pagină de aur în analele Poporului român.

Ia Junime și de această dată apostolatul pentru a propaga ideea cea mai sfîntă, simțămîntul cel mai blînd și mai dulce: de a alina suferințele celui ce-a rămas pe cîmpul de război.

Ofrandele în bani să se adreseze domnului Diamandi I. Manole, comerciant în Brașov; ofrandele în scame, bandaje, etc., onorabilei doamne Hareti Stănescu în Brașov.

Brașov, în 9 iunie 1877

Ioan Petric, protopop.

N. Strevoi

Diamandi I. Manole

Ioan T. Popovici

Dimitrie Ionciovici

Nic. I. Baboianu

Dr. Ioan Neagoe

Nicolae T. Ciurcu

Aron Densușanu

Ion Ienger

Dr. I. Lepedat

Const. I. Popasu

G. Barițiu

George B. Popp

Constantin Nicolau

Iacob Mureșanu

4/16 Iunie 1877, BRAȘOV — PROGRAMUL SPECTACOLULUI MUZICAL ORGANIZAT DE REUNIUNEA ROMÂNĂ DE GIMNASTICĂ ȘI CÎNTĂRI, PENTRU AJUTORAREA SOLDAȚILOR ROMÂNI RĂNIȚI

*Reuniunea Română de gimnastică și de cîntări
Astăzi în sala hotelului „Nr. 1”*

**PRODUȚIUNE MUZICALĂ
în favorul
RĂNIȚILOR OSTAȘI ROMÂNI DIN ROMÂNIA**

P r o g r a m a

1. *Vivandiera, cor amestecat de F. Flechtenmacher*
2. *Prima zi de primăvară: a) Presimț de primăvară, b) Serbarea primăverii, cor amestecat de F. Mendelssohn-Bartholdy*
3. *Sempre piu l'amo, duet pentru 2 soprane de M. Carafa*
4. *Toată a mea gîndire, cor amestecat de J. Rheinberger*
5. *Balcanul și Carpatul, poezie de V. Alecsandri, (Declamațiune)*
6. *Două inimi nu-mi dau pace, hora pentru cor amestecat de G. Dima*
7. *Duet pentru tenor și bas din opera „Belisar” de C. Donizetti*
8. *Greu armați la întă azi grăbim, rugăciune pentru cor amestecat cu solo de bas din „Cruciații” de N. W. Gade*
9. *Două cîntece românești: a) Bălcescu murind, de P. Mezzetti
b) Hora severinului, de F. Wiest,
pentru cor amestecat aranjamente de L. Frank*

Clavirul este din dipositul Domnului I. Hedwig, care a binevoit a-l oferi pentru scopul producțiunii „gratis”

Începutul la 8 oare, seara

Arhivele Statului Brașov, fond Reuniunea română de gimnastică și cîntări, registru nr. 6, anexa 13

1877, Iunie 11, VIENA — TELEGRAMĂ CĂTRE CONSULUL GENERAL AL AUSTRO-UNGARIEI LA BUCUREȘTI, ZWIEDINEK, ÎN LEGĂTURĂ CU ÎNROLAREA VOLUNTARIILOR TRANSILVĂNENI ÎN ARMATA ROMÂNĂ

Către consulul general cezaro-crăiesc

Rittler von Zwiedinek

București, 2033, 212

11/6 1877

Telegramă cifrată,

Conform rapoartelor oficiale, tineri recruși din Făgăraș și Sibiu au fugit fără pașaport în România, pentru ca acolo, conform planului, să fie înrolați în armata română; aceștia au fost primiți la Ploiești cu demonstrații și manifestări de bucurie entuziastă.

Să încerce Excelența voastră, să se informeze în această problemă și să-mi comunice rezultatul.

Arhivele Statului București, microfilme Austria, rola 175, cadrul 259 limba germană.

92

1877, IULIE 9, PLOIEȘTI — EXTRAS DIN RAPORTUL VICECONSULULUI CEZARO-CRĂIEȘC DIN PLOIEȘTI, CĂTRE AGENȚII DIPLOMATICE CEZARO-CRĂIEȘTI ȘI CONSULUL GENERAL DIN BUCUREȘTI

[...] În toate districtele are loc de 10 zile înrolarea recruților pentru armata română, în care se înrolează voluntar mulți tineri români transilvăneni, care aici servesc în mod voluntar și în provincia natală sînt obligați să-și satisfacă serviciul militar [...]

Arhivele Statului București, microfilme Austria, rola 175, cadrele 8—9 limba germană.

93

1877, IUNIE, 14, FĂGĂRAȘ — SCRISOARE CĂTRE REDACȚIA „GAZETEI TRANSILVANIEI” PRIVIND CENZURAREA CORESPONDENȚEI VENITĂ DIN ROMÂNIA

Făgăraș, 14/6/877

*Onorabilei Redacțiuni a Gazetei Transilvaniei
Brașov*

Vă facem cunoscut cum că toate epistolele care ne vin aici îndeosebi acelea din România, le primim desfăcute, așa departe am ajuns cu libertatea și constituția maghiară.

Ar fi bine să atingeți asta în Gazetă spre arătarea publicului.

Primiți salutările noastre și publicat fără numele meu.

ss/indescifrabil

Arhivele Statului Brașov, fond redacția Gazetei Transilvaniei, 1877, nr. 1 .

94

1877 IULIE 15, BREAZA — RAPORTUL POSTULUI DE GRĂNICERI DIN BREAZA PRIVIND DEZERTAREA UNUI SOLDAT DIN ARMATA AUSTRO-MAGHIARĂ

*Postul de grăniceri Breaza**

*Către Judecătoria regală maghiară de ocol, Făgăraș
Breaza, 15 iulie 1877*

Patrula trimisă de la postul de mai sus, în ziua de 13 iulie a.c., compusă din Sturm György și Molnár Antal, a reușit să găsească la ciobanul suprave-

ghetor, Dumitru Milia de la stîna Zirna, următoarele obiecte ale statului: o baionetă cu toc, o centură cu toc pentru cartușe, 1 pantalon, 1 chipiu de campanie, care au fost predate comandamentului regal din Făgăraș.

Intrucît numitul Dumitru Milia a reținut aceste obiecte de la un soldat dezertor, și le-a ținut la dînsul deja de 9 zile, fără să facă vreo comunicare, se face vinovat pentru sustragerea bunurilor statului.

HUBER m. p.
șeful postului

* — comună din județul Brașov.

Arhivele Statului Brașov, fond Tribunalul Brașov, dosar 59/1877, orig. l. maghiară.

95

1877 Iunie 18, BRAȘOV — RECUIȘUL LUI DIAMANDI MANOLE ÎMPOTRIVA DIZOLVĂRII COMITETULUI ROMÂNILOR DIN BRAȘOV PENTRU AJUTORAREA SOLDAȚILOR RĂNIȚI DIN ROMÂNIA

Onorate Domnule Primar,

Prin comunicatul nr. 232 a.c. ați dizolvat, la ordin mai înalt, Comitetul filantropic instituit aici în Brașov pentru primirea ofrandelor în favoarea ostașilor din România răniți în război.

Eu, ca președinte al aceluși comitet, vin a face recurs contra acestei dispozițiuni, la care avînd în vedere scopul umanitar al comitetului, vă mărturisesc că nu mă așteptam.

Abstractizînd de la aceea că într-un stat constituțional nu se guvernează prin ordine de cabinet, ci prin legi, că cetățenii nu pot fi despuiați prin măsuri discreditoare de cel mai sacru drept: dreptul întrunirilor, care în toate statele civilizate este pus sub cea mai întinsă protecțiune a legilor, abstractizînd zic de la acestea, eu înainte de toate nu pot să nu relev două flagrante contradicții la care se expune însuși ordinul: întâi, nu se pot împăra ideea unui stat constituțional, cum se numește și statul Austro-Ungaria, cu ordinul absolutist, prin care nu numai (că) se opresc chiar și întrunirile pur filantropice, dar ce este mai grav se interzic operațiunile filantropice prin intermediul de comitete; a doua contradicție este, că stricta neutralitate a statului Austro-Ungar față de părțile războitoare, nu ar permite înființarea de comitete pentru primirea ofrandelor, numai particularilor le-ar fi permis a face colecte.

Mărturisesc că în fața acestui motiv adus în ordin îmi stă în loc orice logică, pentru că nu pot să existe decît două alternative: sau că neutralitatea nu permite ex principio facerea de colecte, și prin urmare atunci nici comitete, nici particulari nu pot să facă colecte, sau că permite să se facă colecte și atunci este absolut indiferent dacă colectele se fac prin comitete sau prin particulari.

Drept aceea aș fi dorit să mi se spună ce deosebire ar putea exista între colectele ce le face un comitet și între cele ce le fac particularii? Pentru ce colectele făcute prin comitete ar vătăma stricta neutralitate, și cele făcute prin particulari nu?

În fața acestor motive nu sînt românii oare în drept a zice că această măsură polițistă în fond n-are alt scop decît a înăbuși la români expresiunea sentimentelor de umanitate și de a împiedica adunarea de ofrande?

Pentru că un comitet, avînd mai mult prestigiu și încredere și putînd dezvoltă mai mare activitate, poate să opereze mai cu succes, pe cînd un particular n-ar putea să obțină decît niște rezultate foarte palide, sau nici un rezultat.

Afară de aceste două contradicții, mai este încă una, în fond și mai gravă și de natură a compromite pretențiunile ce le face cu drept cuvînt și statul Austro-Ungar la civilizație și umanitate.

De-o parte statul Austro-Ungar încă a subscris convențiunea de la Geneva, de altă parte organele guvernului maghiar vor și fără îndoială că „Crucea Roșie” după statutele ei nu îngrijește numai de răniții uneia din părțile războitoare, ci a tuturor părților ce participă la război. Prin urmare în cazul prezent „Crucea roșie” din România, la care se trimit ofrandele noastre, tot asemenea va îngriji și de răniții turci care vor rămîne pe terenul cuprins de oastea română.

Drept aceea din acest punct de vedere, nici nu poate fi vorba că s-ar vătăma neutralitatea, care și altfel după noțiunile cele mai elementare nu se poate vătăma prin practicarea sentimentelor de umanitate, fără numai prin concursul dat uneia din părțile războitoare, în ostași, arme sau bani, sau în alt mod.

Comunicatul domnului primar vîd că s-a provocat la un ordin mai înalt.

Mă mir cum de nu s-a emis ori aplicat acel ordin înalt atunci cînd conlocuitorii maghiari au făcut comitete și au adunat bani pentru răniții turci, cînd deputațiunea studenților maghiari din Pesta s-au dus de au oferit o sabie pașei turcilor (...). Toate acestea sînt de natură a vătăma într-adevăr neutralitatea. Cum însă ar putea-o vătăma colectele pentru răniși? Eu nu pot afla, și trăiesc cu ferma convingere că nici nu voi afla nici eu, nici alții, ci aceasta va rămîne un secret al ordinului contra căruia reclam acum și care pînă cînd el a venit a se aplica mai întîi la români, pînă cînd el lînde a micșora sau chiar a face imposibilă manifestațiunea sentimentelor de umanitate prin colecte în favoarea unor răniși pînă atunci nu pot vedea în această dispozițiune decît vecașiune.

Aceasta mă cred în drept a o susține cu altul mai vîrtos cu cît comitetele maghiare înființate încă de mai înainte pentru colecte în favoarea turcilor, nici pînă în ziua de astăzi nu sînt dizolvate, pe cînd comitetul român de aici s-a dizolvat cu repeziciunea electricității.

Vă rog domnule primar a înainta acest recurs la locul competent de la care întemeiat pe aceste motive, cer anularea ordinului.

Brașov, 18 iunie 1877

DIAMANDI MANOLIE
Președintele Comitetului dizolvat

96

1877, Iunie 20, BUCUREȘTI -- ZWIEDINEK, CONSULUL GENERAL AL AUSTRO-UNGARIEI LA BUCUREȘTI, COMUNICĂ MINISTRULUI DE EXTERNE, ANDRASSY, POZIȚIA GUVERNULUI ÎN LEGĂTURĂ CU CORPUL DE VOLUNTARI TRANSILVĂNENI

București, 20 iunie 1877

Ilustre conte,

Vice-consulul cezaro-crăiesc din Ploiești, a amintit în diferite rapoarte despre legiunea de voluntari români în curs de constituire. De curînd am avut ocazia să-l interpelez în această problemă, pe ministrul de externe și acesta mi-a explicat într-un mod foarte convingător, că guvernul român nu intenționează să formeze corpuri de armată din voluntari cu cetățenie străină.

ZWIEDINEK

*Către Excelența sa, domnul Iulius, conte von Andrassy,
ministru de externe*

Arhivele Statului București, microfilme Austria, rola 175. cadrele 273—274 l. germană.

97

1877, Iunie 20, BRAȘOV — PRIMĂRIA BRAȘOV ÎNAINTEAZĂ PREFECTURII BRAȘOV JUSTIFICAREA DONAȚIILOR ÎN BANI TRIMISE DE DIAMANDI MANOLE SOCIETĂȚII „CRUCEA ROȘIE” DIN BUCUREȘTI

Nr. oficiului primarului 277, prezentat 16/6 1877

Diamandi Manole prezintă la nr. 232/1877 copia listei (de donatori) pentru suma de 24 florini și 500 franci, care se trimite principelui Dimitrie Ghica, președintele societății „Crucea Roșie”, pentru îngrijirea ostașilor români răniți.*

După ce prin prezentarea recipisei (de expediere) ne-am convins că banii au fost trimiși la adresa de mai sus, trebuie raportat, anexînd copia listei (donatorilor) și o copie a recipisei:

Prea stimate domnule prefect,

În conformitate cu stimatul ordin al Dv. din 28 mai a.c. nr. prezidial 352 îmi permit, să vă înaintez Dv. lista (donatorilor) pentru suma de 24 florini și 500 franci, prezentată mie de către Manole Diamandi din localitate, care a fost trimisă principelui Dimitrie Ghica, președintelui societății cu numele „Cru-

cea Roșie", întemeiată la București pentru ajutorarea soldaților români răniți de asemenea și o copie a recipisei, care dovedește trimiterea acestei sume la adresa de mai sus,

Cu deosebit respect,

20/6 1877

GIESEL. (redactat)

Exp[ediat] IOHANN GÖTT (primar)

* reprezintă donații din Oradea

Arhivele Statului Brașov, fond Primăria Brașov, Acte Prezidiale 1877, nr. 277, concept, l. germană și maghiară.

98

1877, Iunie 29, BRAȘOV — MAGISTRATUL ORAȘULUI BRAȘOV COMUNICĂ PRIMARULUI JOHANN GÖTT PREVEDERILE PRIVIND RESTRICȚIILE LA ELIBERAREA PAȘAPOARTELOR

Nr. 4519/1877

Domniei sale, domnului primar

Johann Gött, loco

Potrivit ordinului înaltului minister al internelor regal maghiar din 10 iunie a.c., transmis de către domnul subprefect, nu se pot elibera sub nici o condiție certificate de trecerea graniței pe 15 zile celor obligați la serviciul militar, rezerviști în permisie, rezerviști de completare, de asemenea și honvezi. Când aceștia însă au nevoie de un pașaport obișnuit, acesta se eliberează de către înaltul minister de interne regal maghiar numai la recomandarea autorității (locale). În aceste cazuri, în formularul de pașaport în rubrica privind caracterul trebuie menționat dacă solicitantul este rezervist, rezervist de completare sau honved, iar la cei obligați la serviciul militar, dacă au efectuat stagiul militar pe acest an sau pentru totdeauna.

Conținutul acestui ordin se aduce la cunoștința domniei voastre, pentru a fi respectat cu strictețe la avizarea formularelor pentru obținerea pașapoartelor, ca și să insistați, ca formularele de pașapoarte să fie completate în forma cuvenită.

Brașov, la 29 iunie 1877

Magistratul orașului

JOHANN GÖTT (primar)

GIESEL (notar)

Arhivele Statului Brașov, fond Primăria Brașov, Acte Prezidiale 1877, nr. 315, original l. germană.

99

1877, AUGUST 7, BRAȘOV – MAGISTRATUL ORAȘULUI BRAȘOV COMUNICĂ PRIMARULUI JOHANN GOTT DISPOZIȚIILE GUVERNULUI PRIVIND MĂSURILE CE TREBUIE LUATE ÎN CAZ DE MOBILIZARE CARE VA FI DECRETATĂ ÎN SCURT TIMP

Nr. 5504/1877

Domniei sale, domnului primar

Johann Gött, loco

Domnul subprefect Julius von Roll ne-a comunicat cu nr. prezidial 58 din 2 ale lunii curente, că din cauza războiului oriental situația politică a patriei noastre mai ales în ultimele zile s-a dezvoltat astfel, încât înaltul guvern va fi nevoit în scurt timp, în interesul patriei să pună pe picior de război forțele armate și să dispună mobilizarea parțială sau totală a trupelor.

Referindu-ne la importanța mobilizării trupelor, referindu-ne apoi la răspunderea mare care revine domniei voastre, cu privire la efectuarea punctuală a mobilizării trupelor, avem onoarea să atenționăm domnia voastră în mod politicoș, oficial, asupra adreselor noastre oficiale din 4 decembrie 1876 nr. 655 II și 21 iunie 1877 nr. 2760, privind efectuarea punctuală a instrucțiunii ministeriale în problema mobilizării trupelor și să vă cerem în modul cuvenit, să vă convingeți pe deplin la substituitul domn căpitan al orașului, Josef Litsken, dacă curierii pedestri și călare, care trebuie să publice comunicatul de mobilizare a armatei pe teritoriul orașului, există și astăzi și sînt disponibili la orice oră, de asemenea, dacă s-au luat toate măsurile, ca în cazul dat, la orice oră să se poată proceda potrivit prevederilor sus-menționatei instrucțiuni ministeriale fără vreun impediment.

De asemenea, (să verificați) dacă listele despre caii clasificați (pentru armată), sînt ținute la zi, ca să se poată satisface, în caz de nevoie, prevederile art. 14 din instrucțiuni fără vreun impediment și pe deplin.

Brașov, la 7 august 1877

Magistratul orașului
IOHANN GÖTT (primar)
GIESEL (notar)

Arhivele Statului Brașov, fond Primăria Brașov, Acte prezidiale 1877, nr. 419. ; original, l. germană, 2 file

100

1877, AUGUST 8, BUCUREȘTI – SOCIETATEA „CRUCEA ROȘIE” DIN ROMÂNIA CONFIRMĂ PRIMIREA SUMEI DE 558 LEI TRIMISĂ DE ANASTASIA POPESCU ȘI ZINCA ROMAN DIN FĂGĂRAȘ

Societatea Crucea Roșie din România, Comit. central

Nr. 903

București, 1877 luna august 8

Doamnele mele,

Am primit epistola D-voastră de la 1a curent precum și banii în sumă de lei 558, cu care frații noștri vin în ajutorul soldaților care luptă pentru drepturile și independența României.

Profit de ocaziune, Doamnele mele, a vă exprima în numele comitetului viile noastre mulțumiri pentru inițiativa ce ați luat de a da concursul D-vastră pentru dezvoltarea acestei instituții umanitare.

Am onoare a vă înainta recipisa casierului, nr. 466 și a vă mai ruga să binevoiți a primi asigurarea prea osebitei mele considerațiuni.

Președinte DIMITRIE GHICA m.p.
Secretar, BOBOC, m.p.

Doamnelor Anastasia Popescu și Zinca Roman În Făgăraș.

Arhivele Statului Brașov, fond Prefectura județului Făgăraș, 1877, 201

101

1077 /DUPĂ 10 AUGUST/, FĂGĂRAȘ – SUBPREFECTURA FĂGĂRAȘ ÎNAINTEAZĂ PREFECTURII BRAȘOV O NOTĂ DESPRE DONAȚIILE FĂCUTE PENTRU SOLDAȚII ROMÂNI RĂNIȚI ÎN RĂZBOIUL PENTRU INDEPENDENȚĂ DE CĂTRE IOAN COMȘA DIN ZĂRNEȘTI

Nr. 4277

Subprefect

Domnule prefect

La ordinul Dv. nr. 251 din 10 august 1877, am onoarea a vă înainta, alăturat, o notă despre colecția de donații întocmită de decedatul Comșa Ioan, preot din Zărnești, pentru soldații răniți în războiul ruso-turc, împreună cu recipisa originală de remitere către Societatea „Crucea Roșie” din București, numărul 421/1877 și o situație generală cu mențiunea că donațiile strînse au ajuns la destinație conform recipisei.

Făgăraș

GRAMOIU DANIEL., subprefect

Arhivele Statului Brașov, fond Prefectura județului Făgăraș, 1877, nr. 50;
originalul în l. maghiară.

102

1877, SEPTEMBRIE 12, BRAȘOV – PEFECTUL COMITATULUI BRAȘOV ANUNȚĂ PRIMĂRIA BRAȘOV CĂ MINISTRUL DE INTERNE DIN BUDAPESTA A RESPINS RECURSUL LUI DIAMANDI MANOLE

Nr. 555/877

*De la comitetele suprem al
comitatului Brașov*

Vi se trimite, aici alăturat, recursul lui Diamandi Manole, spre a-l în cunoștința pe recurent despre aceea că excelența sa domnul ministru de interne, prin ordinul nr. 818 din 17 august ce mi l-a trimis, va menține în vigoare ordinul ministerial din 24 mai a.c. nr. 425 pe care eu vi l-am trimis cu nr. prezidial 352.

Despre aceasta se va încunoștiința recurentul cu observația că nici unde în țară nu se admite constituirea de societăți și comitete cu scopul de a aduna ajutoare pentru răniți.

În fine, să se atragă atenția recurentului ca în cererile domniei sale adresate guvernului regesc unguresc să întrebuițeze exprimări cuviincioase.
Brașov, 12 septembrie 1877

JULIUS SZENTIVANYI m.p. comite suprem

Arhivele Statului Brașov, fond Primăria Brașov, Acte prezidiale, 1877, 280, anexa 511, original l. maghiară și copie în l. română.

103

1877, OCTOMBRIE 11, BRAȘOV PRIMARUL ORAȘULUI BRAȘOV SOLICITĂ PRIMĂRIEI DIN VIENA EFECTUAREA UNEI ANCHIETE ÎN LEGĂTURĂ CU EXPEDIEREA LA BUCUREȘTI A SĂBILOR SECHESTRATE ÎN GARA BRAȘOV

La 14 sept. a.c. de la Viena, prin firma A. Misch, magazin de expediție, comisioane, incasso și ambalat, strada Salzgrries nr. 10, au fost expediate pe calea ferată două lăzi cu semnele S.N. nr. 84 și 85 către firma de expediție de aici Fisch und Ausslander pentru S. Neumann din București. Ambele lăzi au sosit aici, via Arad, la 24 sept. a.c. În scrisoarea de trăsură conținutul lor era declarat „produse de manufactură”. La revizia oficială, care s-a efectuat în urma unei bănuieli, s-a constatat că în cuita 84, în loc de produse de manufactură s-au găsit 24 bucăți săbii fine cu minere aurite cu inscripția și cu stema României, confecționate în fabrica F. Haerstes din Solingen, iar lada nr. 85, conținea nasturi. Prima ladă a fost sechestrată și se află aici în păstrare.

În baza unui ordin (a prefectului comitatului Brașov), am onoarea de a solicita de la onoratul oficiu al primăriei să întrebe firma A. Misch despre autorul expediției lăzilor respective, iar pe expeditor despre scopul trimiterii.

Rezultatul să ni se comunice și nouă.

Exp. 16/10/1877/

Arhivele Statului Brașov, fond Primăria Brașov, Acte prezidiale, 1877, nr. 575, concept, l. germană

104

1877, OCTOMBRIE 10, BRAȘOV — PREFECTUL COMITATULUI BRAȘOV CERE PRIMARULUI DIN BRAȘOV SĂ PREIA CELE 24 DE SĂBII DESTINATE ROMÂNIEI SECHESTRATE ÎN GARA BRAȘOV

De la prefectul comitatului Brașov

Nr. 22 prezidiale

Stimate domnule primar,

Vă trimit, în anexă, procesul verbal și scrisoarea de trăsură trimise de dvs. cu raportul nr. 505 din 4 octombrie 1877, cu dispoziția să preluați cu inventar cele 24 bucăți de săbii găsite la șeful gării din localitate, să le predați comanda-

mentului militar local. Să examinați lada cu nr. 84 din scrisoarea de trăsură, iar dacă conține obiecte care se pot folosi în scopul militar sau ca haine militare, să le sechestrați și să le predați comandamentului militar. Apoi să ascultați firma Fisch et Auslander în vederea pornirii unei anchete (...).

Despre rezultat să ne raportați fără întârziere, înaintând în anexă copii autentice după inventar și scrisoarea de trăsură.

Brașov, 10 octombrie 1877

SZENTIVANYI GYULA, prefect

Stimatului domn Johann Göll, primar al orașului Brașov — Loco

Arhivele Statului Brașov, fond Primăria Brașov, Acte prezidiale, 1877, nr. 575, origin al l. maghiară.

105

1877, NOIEMBRIE 18, BRAȘOV — MAGISTRATUL ORAȘULUI BRAȘOV ADUCE LA CUNOȘTINȚA PRIMĂRIILUI PREVEDERILE ORDINULUI MINISTRULUI DE INTERNE DE LA BUDAPESTA REFERITOR LA RESTRICȚIILE IMPUSE CĂRĂUȘILOR CĂRE PLEACĂ ÎN ROMÂNIA

Nr. 8444/1877

Către domnia sa, domnul primar Johann Göll
loco

S-a observat că este eludată interdicția exportului de cai și că se face contrabandă cu cai spre principalele dunărene de către cărăușii prevăzuți cu pașapoarte valabile, vînzînd acolo caii și căruțele.

Guvernul nu vrea să împiedice circulația vehiculelor cu tracțiune de cai spre străinătate, dar nu poate să permită să se facă contrabandă cu cai în modul descris mai sus.

Din aceste motive, domnul subprefect la ordinul domnului ministru de interne, din 8 noiembrie a.c. nr. prezidial 3579, a binevoit să dispună:

1) Toți cărăușii care intenționează să călătorească spre Moldo-Valachia, sînt obligați, ca la completarea formularelor de pașapoarte sau cu puțin timp înainte de plecarea lor să anunțe la notarul comunal, cu cîți și cu ce fel de cai vor să călătorească. Notarul respectiv are de asemenea datoria să completeze, potrivit modelului alăturat, un registru pentru anunțurile efectuate.

2) Primarul comunal este obligat să controleze cărăușii la întoarcerea din străinătate și să se convingă că s-au întors cu același număr de cai și cu lucrurile cu care au plecat. Dacă s-a întîmplat vreo schimbare, domnul primar în timp de 24 ore trebuie să poarte anchetă.

3) Autoritățile de carantină au și ele datoria să supravegheze pe cărăuși. La sesizarea direcției carantinei se va porni imediat anchetă.

4) Procesele-verbale de anchetă se vor prezenta domnului subprefect.

În același timp se anunță, pentru cei interesați, să fie încunoștințați că începînd cu 15 ale lunii curente, certificatele de trecerea graniței pe 15 sau 30 de zile nu se mai eliberează direct de la domnul subprefect. Pentru obținerea unui certificat de trecerea graniței trebuie urmată următoarea procedură:

Cei care solicită eliberarea unui certificat de trecerea graniței pe 15 sau 30 de zile, trebuie să predea formularul prevăzut cu timbre fiscale la domnul primar. Acesta va înainta formularele în plic domnului subprefect. Certificatul completat se trimite pentru înmînare domnului primar. De aceea este necesar ca din partea autorităților locale formularele să fie completate, în privința descrierii persoanelor, cu cea mai mare punctualitate și atenție. La indivizii care nu au împlinit vîrsta de 26 ani este necesar și un extras din lista de recrutare. În sfîrșit se face cunoscut că pot obține certificate de trecerea graniței pentru 30 de zile numai acele persoane care au solicitat eliberarea de pașapoarte pentru un an. Acest lucru trebuie să fie menționat în formular.

Deoarece această dispoziție intră în sarcinile prezidiale ale domniei voastre, avem onoarea s-o comunicăm domniei voastre spre confirmare strictă.

Brașov, la 18 noiembrie 1877

Magistratul orașului
IOHANN GÖTT, primar
Dr. WILHELM CZELL, vichenotar

Arhivele Statului Brașov, fond Primăria Brașov, Acte prezidiale, 1877 nr. 709, original, l. germană 3 file.

106

1877 – 1878, BRAȘOV – CORESPONDENȚĂ ÎN LEGĂTURĂ CU NEPREZENTAREA LA ÎNCORPORARE A LUI GĂMULEA VASILE

act. 4982-877/6 f.

Către Poliția orașului Brașov

Se va stabili urgent, unde se află Gămulea Vasile, salahor, care nu s-a prezentat pentru încorporare.

Nr. 5766/78

Către Judecătoria Regală, Loco

Referindu-ne la adresa Dv. nr. 4982/877 — 1 sept. vă comunicăm că, în conformitate cu raportul locotenentului de poliție, Vasile Gămulea se află la Ploiești.

Brașov, 22 aprilie 1878

Căptănia orașului,
BRENNENBERG, m.p.

Arhivele Statului Brașov, fond Tribunalul Brașov, dosar nr. 138/1878 orig. l. maghiară.

107

1878, MARTIE 13, FĂGĂRAȘ — SUBPREFECTURA FĂGĂRAȘ ÎNAINTEAZĂ PREFECTURII BRAȘOV 4 SPECIFICAȚII DESPRE COLECTELE FĂCUTE ÎN FOLOSUL SOLDAȚILOR ROMÂNI RĂNIȚI ÎN RĂZBOIUL PENTRU INDEPENDENȚĂ

Nr. 1678

Subprefect

Domnule prefect

La ordinul Dv. nr. 251 din 10 august 1877, am onoarea a vă înainta, alăturat, 4 specificații despre colecta făcută de doamna Anastasia Popescu din Făgăraș pentru ajutorarea soldaților români răniți în războiul rusoturc și o recipisă poștală despre 185 florini, pentru a lua măsurile necesare.

Făgăraș, 13 martie 1878

GRAMOIU DANIEL,
subprefect

Arhivele Statului Brașov, fond Prefectura județului Făgăraș, 1878, nr. 110 (orig. l. maghiară).

108

1877, MAI-IUNIE, BRAȘOV — LISTA LOCUIȚORILOR DIN BRAȘOV CARE AU FĂCUT OFRANDE PENTRU AJUTORAREA SOLDAȚILOR ROMÂNI RĂNIȚI

Lista de ofrande pentru soldații români care vor cădea răniți pe câmpul de luptă din România:

Frații Stănescu, Brașov, au trimis la 17/29 iunie în primirea d-lui președinte D. Gr. Ghica: 660 bucăți scndurele în forma mlinii.

La 28 iunie (10 iulie) s-au mai trimis următoarele: tot din Brașov de la Frații Stănescu 709 scndurele de forma mlinii, de la Diamandi I. Manole oferite și trimise 520 scndurele în forma mlinii, de la I. Dușoiu 200 scndurele, de la I. Sotir 200 scndurele, de la Ioan Radovici 100 scndurele, de la Theodor Popescu 100 scndurele, de la S. Chichomban 25 scndurele în forma mlinii.

„Gazeta Transilvaniei“ nr. 51 din 3/15 iulie 1877, p. 4

109

1877, MAI-IUNIE, BRAȘOV — LISTA LOCUIȚORILOR DIN BRAȘOV CARE AU FĂCUT OFRANDE PENTRU AJUTORAREA SOLDAȚILOR ROMÂNI RĂNIȚI

Ofrande primite de subsemnatul de la românii din Brașov pentru ajutorarea soldaților răniți din România și trimise prin poșta locală principelui Dimitrie Gr. Ghica, președintele societății române „Crucea Roșie“ la București.

Diamandi I. Manole

Ioan B. Popp	200 franci	Nicolae Palișor	10 cr.
Octavian Sorescu	100 franci	Ilie Caleu	10 cr.
Ludovic Roman	100 franci	George Voicu	10 cr.
Ioan Petric, protopop	50 franci	Anton Antoneanu	10 cr.
Iulian Filipescu	20 franci	Ioan Voicu	10 cr.
Nicolae I. Baboianu	10 franci	George Andrei	10 cr.
Ioan Stinghe sen.	10 franci	Constantin Bogdan	4 cr.
Dr. Iuliu Mureșianu	20 franci	Nicolae Sandru	10 cr.
N. Taflan	5 fl.	Constantin Salvetiu	10 cr.
Alex. N. Orghidan	20 franci	Zaharia Caleu	10 cr.
Ștefan Iosif	5 franci	Iordache Voicu	10 cr.
Ioan Stinghe jun.	10 franci	Vasile Sandru	10 cr.
Dr. Ioan Neagoe	20 franci	Iordache Voicu	30 cr.
George Moldovan	10 franci	Ioan Voicu	10 cr.
George Laszlo	10 fl.	Alexandru Potochi	10 cr.
Artemie Fenesian	5 fl.	Vasile Gutuian	2 cr.
Dr. Ioan Lapedat	20 franci	George Sandru	10 cr.
Lazăr Nastasic	10 franci	Ioan Michiri	10 cr.
Vasile Sfetea	10 franci	Nic. Palișor	10 cr.
Ioan Popea	10 franci	Tanasie Nicoi	10 cr.
Ioan Dobreanu	10 franci	Paraschiva Voicu	8 cr.
Ioan M. Burbea	20 franci	Nicolae Salvetiu	10 cr.
Dr. Vasile Glodariu	5 fl.	Paraschiva Voicu	14 cr.
Ioan C. Tacit	30 franci	George Bersan	10 cr.
Iordan I. Munteanu	10 franci	Ioan Pascovici	10 cr.
Iordan Paraschiva	3 fl.	Ioan Ardeleanu	4 cr.
Petrache M. Zanescu	30 franci	Luca Sincan	20 cr.
Iancu I. Bacescu	4 franci	Ioan Miretiu	10 cr.
George Coliban sen.	2 fl.	Nicolae Volcăneanu	6 cr.
Florian Coliban	2 fl.	George Oprea	2 cr.
George Coliban jun.	2 fl.	Ioan Balca	3 cr.
Nicolae Coliban	1 fl.	Dumitru Oprea	10 cr.
Iancu Coliban	1 fl.	George Samoilă	3 cr.
Dimitrie D. Lupan	20 franci	Paraschiva V. Trifu	4 cr.
Mihail Ivanovici	23 franci	Dumitru Popa	5 cr.
N. N.	1 fl.	Ilie Troie	4 cr.
Dr. Ioan Bozocanu	10 fl.	Ana I. Domnișor	4 cr.
Radu Pascu	50 franci	George Oțelea	4 cr.
Un câprar	3 fl.	George Jianu	4 cr.
Cristea Orghidan	2 f.	Dumitru Aldea	6 cr.
George Nicolau	5 fl.	Constantin Fieraru	3 cr.
Ioan Carstea	2 fl.	George Dusia	1 cr.
Nicolae Voina	1 fl.	Maria G. Crețu	4 cr.
George Voina	1 fl.	Maria Cojocaru	2 cr.
Nicolae Voina sen.	1 fl.	Maria I. Serbu	2 cr.
Nicolae Rasnoveanu	50 cr.	George Irimie	5 cr.
Dumitru Russu	30 cr.	Linca Selaru	4 cr.
Ioan Grecu sen.	50 cr.	Reveca Bersan	3 cr.
George Achim	20 cr.	Marina Bersan	3 cr.
Dumitru Grecu	30 cr.	Paraschiva V. Grecu	3 cr.
Nicolae Grecu	50 cr.	Paraschiva Z. Samoilă	4 cr.
George Grozea	20 cr.	Dumitru Puiu	4 cr.
Dumitru Axente	10 cr.	George Samoilă	5 cr.
Vasile Șerban	30 cr.	Ioan Persiceanu	5 cr.
Spiridon Fetti	4 fl.	Nicolae Vlădăreanu	10 cr.
Grigore Salvetiu	50 cr.	Nicolae Puiu	5 cr.
Iordache Voicu	10 cr.	Ioan Constantin	10 cr.
Ioan Voicu	10 cr.	Nicolae Balea	5 cr.
Ioan Voicu jun.	10 cr.	Ioan Grozea	10 cr.
Radu Palișor	5 cr.	Nicolae Cristea	20 cr.

Ioan Irimie	8 cr.	Ioan Meșota	100 franci
Dumitru Enea	10 cr.	George Georgiu	2 fl.
Ioan Florea	5 cr.	Andrei Buntoi	10 franci
Nicolae Florea	5 cr.	Ipolit Ilasievici	5 fl.
George Florea	8 cr.	Dumitru I. Munteanu	5 fl.
Maria Bersan	5 cr.	Nicolae Pădure	1 fl.
George Crăciun	5 cr.	Iosif Schwecht	1 fl.
Vasile Priscu	20 cr.	Steric Stinghe	1 fl.
Dumitru Cristea	10 cr.	Ioan Cioiu	1 fl.
George Olteanu	5 cr.	Ioan A. Navrca	50 franci
Ioan Puu	20 cr.	Hristea N. Navrea	20 franci
George Trifu	4 cr.	Andrei Pitiș	2 fl.
George Cristea	2 cr.	George Petrovici	1 fl.
Gavrilă Leuca	10 cr.	Nicolae Stinghe	2 fl.
Nicolae Micu	5 cr.	Paraschiva Stefan	10 fl.
Maria Ghimbășan	10 cr.	Iosif Maxim	3 fl.
Elena Nistor	5 cr.	George Mincu	1 fl.
Ioan Crișan	5 cr.	Ioan Spuderea	1 fl.
Vasile Tampa	20 cr.	Ioan Priscu	10 fl.
George Tampa	20 cr.	Ioan I. Boamban	10 franci
Ioan Moldoveanu	10 cr.	George Navrca	3 fl.
George Serbu	20 cr.	C-tin Panțiu, avocat	10 franci
Dumitru Jugănar	20 cr.	Andrei Lupan	2 fl.
Dumitru Murăroiu	10 cr.	Ioan Enea	1 fl.
George Spătaru	10 cr.	Dumitru Roncea	1 fl.
Ioan Bălan	10 cr.	Dumitru Spuderca	1 fl.
George Blebea	8 cr.	Iacob Grindu	50 cr.
Ecaterina Cojocar	20 cr.	George Tanasie	1 fl.
Maria Drăgănescu	5 fl.	Nicolae Butmeloi	2 fl.
Ioan Scurtu sen.	1 fl.	Ioan Bobancu	1 fl.
Radu Serbu	8 cr.	Ioan Pufu	1 fl.
Nicolae Cathi	5 cr.	Petru Spuderca	1 fl.
George Jinga	10 cr.	Dumitru Maniu	50 cr.
Ioan Voicu	10 cr.	Dumitru Iarca	1 fl.
Cristina Serban	8 cr.	Ioan Pascu	1 fl.
George Sibianu	10 cr.	Radu Moraru	1 fl.
Ioan Jinga	4 cr.	Ioan Romoșan	1 fl.
Ioan Samoilă	3 cr.	Dumitru Constantin	1 fl.
George Aldea	10 cr.	George Bogdan	50 cr.
Paraschiva Spătaru	10 cr.	Monachia Magdalina	50 cr.
George Voicu	5 cr.	văd. Maria G. Fulga	20 cr.
Dumitru Spătaru	2 cr.	văd. Maria I. Nichifor	1 franc
George Voicu	4 cr.	Cristea Olteanu	1 fl.
George Domnișor	10 cr.	Ioan I. Bogdan	2 fl.
Dumitru (Cathi) Pascovici	1 fl.	Dumitru N. Căpățînă	5 fl.
George Ciceiu	2 franci	Dumitru Munteanu	5 fl.
Ioan Pascovici sen.	1 fl.	George Furnică	40 cr.
Nicolae Daian	1 fl.	Ioan Milea	40 cr.
Ioan Munteanu sen.	1 fl.	Vasile N. Gall	1 fl.
Mihail Pascovici	1 fl.	Ioan Pernea	40 cr.
Nicolae Pascovici	40 cr.	George Bacic	1 fl.
Mihail Uzoni jun.	50 cr.	Nicolae Bezoi	50 cr.
Ioan Pascovici jun.	50 cr.	Nicolae Preda	50 cr.
Dumitru Ardeleanu	1 fl.	Vasile Voina	20 cr.
Zosim Iuganaru	50 cr.	văd. Maria I. Meșotă	70 cr.
Teodor Mureșanu	40 cr.	George Orghidan	50 cr.
Ioan Birisiu	40 cr.	Radu Burbea	2 fl.
George Bersan	50 cr.	George Iliescu	10 franci
Ioan Băltărețu	50 cr.	Andrei Pulpaș	2 franci
Andronic Andronie, par.	5 fl.	Nicolae Frigător	20 franci

Ioan Cristian	10 franci	Dumitru Zamfir	10 cr.
George Preda	1 franc	Dumitru Barberu	60 cr.
Vasile Saftu	4 franci	Ioan Mazăre	50 cr.
George Presmireanu	2 franci	George Loga	40 cr.
Constantin Voicu jun.	10 franci	Ioan Ursoi	30 cr.
Dimitrie Opreșcu	2 fl.	Nicolae Găilănar	20 cr.
Andrei Voina	1 fl.	Vasile Neguș	20 cr.
George Cocorand	1 fl.	Mihail Moroianu	20 cr.
Nicolae Vlăsceanu	1 fl.	Radu Coliban	50 cr.
George Baboc	1 fl.	Vasile Neguș	50 cr.
Ioan Voina	1 fl.	Ioan Vlaicu	50 cr.
Irodion Neguș	1 fl.	Dumitru Fugaciu	40 cr.
Eftimie Curian	1 fl.	Vasile Vasmac	30 cr.
Radu Ștefan	1 fl.	Ioan Masgareanu	60 cr.
Vasile Stinghe	1 fl.	Petru Munteanu	30 cr.
Arsenie Stinghe	1 fl.	Ioan Abri	20 cr.
Nicolae Frigător jun.	1 fl.	Nicolae Gal	50 cr.
Teodoru Zernoveanu	2 fl.	Ioan Bolind	40 cr.
Radu Loga Negru	1 fl.	Andrei A. Voina	50 cr.
George Stinghe	1 fl.	George Vasmac	50 cr.
Dragomir Pulpaș	1 fl.	Vasile Stinghe	50 cr.
Vasile Voina	1 fl.	Petru Chichiumban	40 cr.
George Maniu	1 fl.	Radu Bogdan	40 cr.
Nicolae Capacina	1 fl.	Nicolae Navrea	50 cr.
Nicolae Purcărea	2 fl.	Ioan B. Pitiș	50 cr.
Ioan Văcărescu	50 cr.	George Vili	50 cr.
Dumitru Resnoveanu	50 cr.	Ioan Iordache	20 cr.
Petru Lupan	50 cr.	Dumitru Ursoiu	50 cr.
Ioan Capacina	50 cr.	Nicolae Grecu	50 cr.
George Stinghe	10 cr.		
Dumitru Spudercă	50 cr.		
		Suma totală — 1538 franci	

„Gazeta Transilvaniei“, nr. 47 din 19 iunie/1 iulie 1877, nr. 48 din 23 iunie/5 iulie 1877 și nr. 49 din 26 iunie/8 iulie 1877.

110

1877, IUNIE — LISTA CU LOCUIITORII DIN BRAȘOV CARE AU FĂCUT DONAȚII BĂNEȘTI PENTRU AJUTORAREA SOLDAȚILOR ROMÂNI RĂNIȚI

Ajutoare pentru răniți

Ofrande primite de subsemnatul pentru soldații răniți din România se trimite prin poșta locală principelui Dimitrie Gr. Ghica, președintele societății române „Crucea roșie“ din București.

Diamandi I. Manole

... Toma Bursan, parohul Dlrstei 10 franci, George Porescu din Brașov 20 franci, Ioan Rațiu din Bran 20 franci, George Sterian, cantor în Brașov 6 franci.

De la românii din Brașov, și anume de la:

Vasile Purcărea 3 fl. v. a., Iancu I. Purcărea 10 franci, Nicolae Senius 20 franci, Ion I. Blebea 30 franci, Ion Căpățînă 5 fl., Anton Kr. Bălășan 3 fl., Arthur Platse 5 fl., Ion Rajnovean 3 fl.

„Gazeta Transilvaniei“ nr. 53 din 8/22 iulie 1877, p. 4.

111

**1877, AUGUST 9, FĂGĂRAȘ — LISTA CU LOCUITORII DIN FĂGĂRAȘ, CARE AU FĂCUT
DONAȚII BĂNEȘTI PENTRU AJUTORAREA SOLDAȚILOR ROMÂNI RĂNIȚI**

Conspectul ofrandelor pentru soldații români răniți în resbelul cu Turcia, ce s-au colectat din Făgăraș de subscrisele:

Anastasia Popescu 12 kg. scame, 20 triangule de pînză, 17 comprese, 8 feși de pînză, 3 de lînă; Zinca Roman 2 kg 60 gr scame și 8 dazine de vată; Maria Etveș 2 kg scame, 14 triangule, 12 comprese, 6 feși de pînză, 2 de lînă; Reveca Cip 2 kg 90 gr. scame, 1 cămașă și 2 cîrpe de in; Maria Aiser 2 kg scame, 12 triangule, 10 feși de pînză, 2 de lînă; Zinca Pandria 1 kg 50 gr. scame, 14 triangule, 5 feși de pînză și 2 cearceafuri; Luisa Gremoiu 1 kg 25 gr. scame, 56 comprese, 5 feși de pînză; Ecaterina Cepes 50 gr. scame, 8 feși de pînză; Maria Poparad 1 kg 60 gr. scame; Ana Ciora 1 kg 50 gr. scame; Sofia Pop 75 gr. scame.

De la unii domni și doamne din Făgăraș:

Ioan Roman 100 fl., Eugenia Codru 6 dl., Luisa Gremoiu 5 fl., Duvlea 15 fl., Turcea 5 fl., Samuilă Ganea 5 fl., Alexandru Micu 1 1/2 napoleon de aur, Dimitrie Chisereanu 2 taleri imperiali, George Aiser 6 fl., Nicolae Toma 1 fl., Ioan Grama 5 fl., Ioan Florea 5 fl., Zinca Pandria 2 fl., George Boeriu 5 fl., Avisalom Boeriu 3 fl., Nicolau Rincsey 5 fl., Petru Popescu 1 galben, George Bologna 1 fl., Ioan Ciutea 1 fl., Vasile Popp 5 fl., un oarecare 1 fl., Alexandru Reglan 1 fl., Ioan Ganea 1 fl.

De la domnii: George Ionescu din Ticușul săsesc 1 fl., 50 cr., Gerasim Grama din Riușor 3 fl., Ioan Micu din Poiana Mărului 1 fl. Suma totală: 183 fl. 50 cr. v.a., 1 1/2 napoleon, 1 galben și 2 taleri.

ANASTASIA POPESCU m.p.

ZINCA ROMAN

„Gazeta Transilvaniei“ nr. 59 din 31 iulie/12 august 1877, p. 1.

112

**1877, AUGUST, FĂGĂRAȘ — LISTA LOCUIȚORILOR DIN BREAZA, VENEȚIA DE JOS
ȘI VAD, JUDEȚUL BRAȘOV, CARE AU FĂCUT DONAȚII BĂNEȘTI PENTRU AJUTORAREA
SOLDAȚILOR ROMÂNI RĂNIȚI**

Ofrande pentru soldații români răniți în resbelul cu Turcia, ce s-au colectat din comitatul Făgăraș, de subscrisele:

Din comuna Breaza s-au mai colectat prin dl. not. Ioan Has de la: Iosif Grecu 1 fl., Ion Has, not. 1 fl., Ion Toma 1 fl., Ion Toma circiumarul 1 fl., George Pralea, paroh 1 fl., Ioan Pulczsa, circiumar 50 cr., Samuilă Vale 50 cr., Iosif Toma 50 cr. George Zagan 1 fl., Vasile Toma 50 cr., George Gancea 1 fl., Suma 9 fl. v. a.

Din comuna Veneția inferioară s-au mai colectat prin d-na Elisabeta Comanici, de la: Elisabeta Comanici 5 fl., George Comănci, director 3 fl. și 2 lei, George Comănci, paroh gr.-or. 2 fl., Nicolau Szaszzebesi, paroh 1 fl., V. Comănci, preoteasa gr.-or. 50 cr., Nicolae Onun Bădilă 1 fl., Dumitru Savu economul 1 fl., Nicolae Stoica, primar 1 fl., văd. Balas Cornicea econom 1 fl., Nicolae Ion Comănci, econom 1 fl., Francisca Veres 2 fl. 50 cr., Nicolae Comănci, notar 1 fl. De la domnul George Boboia, primar din Veneția superioară 1 fl.

Din comuna Vadu s-au mai colectat prin dl. George Boeriu, de la: George Boeriu 20 fl., Iacob Mărgineanu Eva 2 fl., George Moraru 1 fl., George Raica 30 cr., George Băcilă Ana 30 cr., Ioan Boeriu 20 cr., Nicolae Cosma 20 cr., Nicolae Urian 30 cr., Iacob I. Boeriu 20 cr., Samuilă Urian 20 cr., Arsene P. Bunea 1 fl. 30 cr., Nic. Cosgaria 1 fl., I. Cosgaria 1 fl., Samuilă Boeriu 50 cr., George Gavrilă 20 cr., George I. Păsăraru 50 cr., Iose Boeriu 40 cr., George

Cosma 20 cr., Ion Albu 20 cr., Iacob Tomaș Popa 20 cr., George Posta 10 cr., Simeon Pop 20 cr., Theodore Safna 30 cr., George Strîmbu 20 cr., Ana George Popa 1 fl., Eva Nicolae , Theodore Safna 30 cr., George Strîmbu 20 cr., Ana George Popa 1 fl., Eva Nicolae Popa 1 fl., A. B. 1 fl., P. 1 fl., Ana Iuhasz 50 cr., Ana Macavei 3 fl., Iuditha Negrilă 2 fl. Suma 40 fl. 50cr.

Suma totală: 70 fl. 50 cr. și 2 lei noi.

ANASTASIA POPESCU m.p. ZINCA ROMAN m.p.

„Gazeta Transilvaniei” nr. 60 din 4/16 august 1877, p. 4.

113

1877, SEPTEMBRIE, FĂGĂRAȘ — LISTA LOCUTORILOR DIN LOCALITĂȚILE FĂGĂRAȘ, GALAȚI, ȘINCA VECHE, ȘERCĂIȚA, DRĂGUȘ ȘI DECLEAN, JUDEȚUL BRAȘOV, CARE AU FĂCUT OFRANDE ÎN BANI PENTRU AJUTORAREA SOLDAȚILOR ROMÂNI RĂNIȚI

Lista ofrandelor pentru soldații români răniți în resbelul cu Turcia

Din Făgăraș prin d-na Anastasia Popescu: Zinca Pandrea 2 fl., Maria Cipu 1 fl., Maria Popa-Radu 1 fl., Ana Chisireanu 2 fl., Rebeca Cipu 2 fl., Maria Ion Pop 1 fl., Ecaterina Negrea 2 fl. Suma 11 fl. v. a.

Din comuna Galați prin George Păcală: Iosif Pop 2 fl., George Păcală 1 fl., Nicolae Nicora 1 fl., Petre Marha 50 cr., Petru Neie 20 cr., și 1 ștegar, Ioan Aron 50 cr., George Fogaraș 10 cr., Ioan Fogaraș 1 pomiset, Dumitru Barcela 10 cr., Ioan Comșa 10 cr., Bucur Savu 1 pomiset mic, George Leancu 20 cr., vâd. Marehan 7 cr., Ioan I. Marehan 10 cr., Petru Daun 10 cr., N. Tănase 6 cr., G. Filip 8 cr., vâd. Manta 10 cr., Ioan Aron 10 cr., Mihai Bargișan 5 cr., vâd. Simion Tutor 5 cr., N. Grozea 5 cr., Ana Rozor 4 cr., I. Aron 20 cr., Smaranda Florea 5 cr., Petru Albu 10 cr., Ioan Adam 3 cr., George Dusleag 10 cr., G. Lazăr 20 cr., G. Bruda 8 cr., Moise Tutoi 6 cr., Ioan Soreca 10 cr., N. Sentea 10 cr., Moise Soreca 10 cr., N. Drăghici 10 cr., G. Tănase 10 cr., Iosif Pop 10 cr., George Păcală 10 cr., Iulius Greis 40 cr., Schul Adolf 40 cr., Aron Bogdan 10 cr., Moise Tutoi 10 cr., G. Tutoi 20 cr., Ana Rohan 3 cr., N. Rohan 10 cr., G. Dan 10 cr., Fr. Hiehter 10 cr., N. Tasoran 8 cr., Moise Păcală 4 cr., N. Tofa 6 cr., Bucur Tofa 3 cr., Petru Savu 3 cr., Bucur G. Comșa 10 cr., Petru Comșa 3 cr., N. Filip 3 cr., N. Tutoi 20 cr., Petru Gridan 4 cr., Aron Gridan 4 cr., George B. Leancu 5 cr., Rafira Lusu 3 cr., Nicolae Filip 10 cr., Ioan Bruda 5 cr., — Suma 10 fl. 31 cr.

De la comuna Sinca Veche prin Iosif Stoica, notar comunal: Iosif Stoica 2 fl., Nicolae Rațiu 1 fl., Ioan Pop 1 fl., Eustachi Crișan 50 cr., Aron Cuflee 50 cr., N. Stan Popa 50 cr., Ioan Strîmbu 50 cr., Maria Iacob Sasu 1 fl. 5 cr., Sam. Popa 50 cr., N. Grecu 20 cr., Moise Sasu jun. 20 cr., Iosif Popa sen. 10 cr., G. Moldovan Pop 10 cr., Mar. Botezan 10 cr., G. P. Ciobanu 10 cr., Andr. Aterman 10 cr., Barsan Barsan 10 cr., Vas. Scuchai 10 cr., Linca Munteanu 8 cr., Moise Sasu sen. 7 cr., Ambrosiu Crișan 10 cr., Iacob I. Strîmbu 5 cr., I. Strîmbu 5 cr., Alece Stefan 5 cr., Nicolae Strîmbu 5 cr., Alecs. Bobohalme 4 cr., Alecs. Bălan 10 cr., Nic. Duca 5 cr., Nic. Raicu 1 fl., Biserica gr.-cath. 5 fl., Comuna Sinca Veche 5 fl.; din Ohaba: Bucur Boeriu 1 fl., Joe Grunfeld 30 cr., Ioan Roșca 10 cr., Ioan I. Comaromo 10 cr., Auma: 21 fl. 99 cr. v. a.

De la comuna Sercăița prin Safira Stefan Butia: Bucura Bărbat, preoteasa 3 coți plnză Ana Bărbat preoteasa 4 coți plnză, Maria Berlea 1 1/2 c. plnză, Rafira St. Butia 2 c. plnză, Sarica G. Bărbat 2 c. plnză, Bucura G. Oancea 2 c. plnză, Ana Ioan Popa 1 c. plnză, Eva G. Bărbat 1 c. plnză, Bucura G. Butia 1 c. plnză; Ana I. Butia 1 1/2 c. plnză, Marina Miclăuș 1 1/2 c. plnză, Ana Brages 1/2 c. plnză, Eva G. Civiton 1 c. plnză, Verona Serbănuț 2 c. plnză, Maria Belulea 1 c. plnză, Ana Debu 1 c. plnză, Maria Moise Popa 1 c. plnză, Ana Pavel Butia 2 c. plnză, Eva N. Oancea 1 c. plnză, Ana Idomir 1 c. plnză, Verona Ciuvica 1 c. plnză, Marina Ar. Dogaru 1 c. plnză, Rafira Butia 1 c. plnză, Eva Alece Ciocan 1 1/2 c. plnză, Bucura Solomon 1 c. plnză, Maria I. Bărbat 1 c. plnză, Maria David Debu 1 c.

pinză, Maria Bucur Bărbat Y c. pinză, Sarica G. Butia 2 c. pinză, Bucura Butia 2 c. pinză, Bucura G. Bărbat 1 c. pinză, Ana G. Butia 2 c. pinză, Smaranda Rad. Butia 1 c. pinză, Marina G. Ursu 1 c. pinză, Maria G. Idomir 2 c. pinză, Eva Ciofica 2 c. pinză, Ana Oni Berlea 2 c. pinză, Linca Radu Butia 2 c. pinză, Ana Oni Berlea 2 c. pinză Linca Radu Butia 2 c. pinză, Ana Carstea 2 c. pinză, Maria Sdraila 2 c. pinză, Bucura Radbutia 1 c. pinză, Maria I. Fuciu 1 c. pinză. Suma 61 copii pinză.

De la comuna Drăguș prin D. George Codrea, notar comunal: Ioan Fogoroș, paroh 1 fl., Ioan Trimbiș 10 cr., Stoica Racu 10 cr., Mihael Popernic 10 cr., George Fogoroș 20 cr., Nicolae Sofonca 10 cr., Ioan Samoilă Balea 10 cr., Vasile Zachiu Racu 10 cr., Ioan N. Codrea 10 cr., George N. Tătaru 10 cr., Nicolae Manu Rogozia 10 cr., Nicolae Ioan Fogaraș 10 cr., Nicolae Iosif Tătaru 10 cr., Nicolae Ioan Fogaraș 10 cr., Nicolae Iosif Tătaru 10 cr., George Codru, notar 1 fl., George Rogozia 5 cr., Năftănăilă Balea 5 cr., George Codru 5 cr., Suma 3 fl. 75 cr. v. a. Eva George Fogaraș 2 1/2 m pinză și 1 bucată pinză de scame.

De la comuna Beclean prin Ioan Ludu, învățător: Ioan Barsan 1 fl., Societatea timarilor 3 fl., Avram Tiutiurea 1 fl., Emilianu Grama 20 cr., Suma: 5 fl. 20 cr. v. a.

„Gazeta Transilvaniei“ nr. 72 din 15/27 septembrie 1877, p. 4.

114

1877, SEPTEMBRIE, BRAȘOV — LISTA FEMEILOR ROMÂNE DIN LOCALITĂȚILE RUPEA ȘI CAȚA, JUDEȚUL BRAȘOV, CARE AU FĂCUT OFRANDE PENTRU AJUTORAREA SOLDAȚILOR ROMÂNI RĂNIȚI

1. Orașul Cohalm: Ana N. Buzea: 3,78 m pinză nouă și 1 ștergar (prosop); Ana Bercan 3,15 m pinză nouă; Ana I. Forsea 3 m 15 cm. pinză nouă; Bucura Borcoman: 3 m pinză n.; Bucura N. Buzea: 2,5 m pinză n.; Bucura Danciu: 2 m pinză n.; Maria P. Danciu 2 m pinză n.; Ana N. Danciu 1,26 m pinză n.; Ana Summa 1,26 m pinză n.; Domnica Z. Fulgos: 1,25 m pinză n.; Ana I. C. Bercan: 2 m. pinză n.; Maria M. Magdun: 1,26 m pinză n.; Maria Cristian: 1,20 m pinză n.; Bucura Lungu: 1,44 m pinză n.; Ana Magdun: 1,26 m pinză n.; Domnica Fulgos: 1,26 m. pinză n.; Ana I. D. Borcoman: 1,20 m pinză n.; Maria I. Borcoman: 2 m pinză n.; Maria G. Spornic 1,22 m . pinză n.; Ana I. Buzea: 1,26 m pinză n. — Suma totală: 37 m 45 cm. pinză nouă.

Eftina Bercan 1 lepedeu (cearceaf); Elisa Oroianu 1 kg. 20 grame scame, 1¹/₂ cearceaf, 7 feși, 16 triunghi, 53 comprese; M. B. 70 gr. scame și 8 feși.

Din ofertele în vechituri a celorlalte femei române econoame, a căror nume nu s-a mai scris în această listă, s-au ales: 6 cămăși, 8 prosoape (ștergare), 60 bucăți de pinză veche de diferite mărimi, bune pentru comprese, etc. Iar ceea ce nu s-a aflat corespunzător s-a vîndut. Bani s-au trecut în lista contribuabililor în bani, care se va trimite la locul destinației ei prin mijlocirea domnului Diamandi I. Manole.

2. Comuna Cața: de la femeile române din această comună s-a adunat prin stăruințele parohului local I. Mircea și ale epitropilor bisericești următoarele obiecte: 6 ștergare (prosoape), 2 per. ismene, 15 cămăși, 16 cearceafuri și 154 bucăți pinză veche în diferite mărimi, 2 bucăți de pinză nouă.

Brașov, 31 august st. v. 1877

HARETI T. STĂNESCU

„Gazeta Transilvaniei“ nr. 69 din 4/16 septembrie 1877, p. 4.

115

1877, OCTOMBRIE 12, SÎNPETRU — LISTA LOCUIITORULOR DIN COMUNA SÎNPETRU, JUDEȚUL BRAȘOV, CARE AU FĂCUT OFRANDE PENTRU AJUTORAREA SOLDAȚILOR ROMÂNI RĂNIȚI

Sînpetru, 6/12 oct. 1877

Ofrande pentru ostașii români răniți din România colectate în Sînpetru de lângă Brașov de domnișoara Susana Frteș în obiecte și deja trimise, prin dl. colectant Diamandi I. Manole, d-lui principe Dimitrie Gr. Ghica, președintele societății române „Crucea roșie” în București.

Ana Nicod. Spătăroi 4 coți plnză, Ana I. Rad. Munteanu 4 coți p., Ana Arsenie Cranga 1 ștergar, Parasch. I. Coca 1 cămașă, 1 ismană, vid. Parasch. I. Cranga 4 coți plnză, Maria G. Ovesea 1 ștergar Sofia Nicolau Cranga 5 coți p., Maria Pet. Barsan 1 cămașă, Ana Irim. Cranga 1 cămașă, 1 ismană, Ana Pet. I. Barsan 1 cămașă, 1 ismană, 1 ștergar, Ilinca Nicol. Barsan 1 ismană, vid. Parasch. Drăghici 1 cămașă, Parasch. Pet. Cranga 1 cămașă, Elena I. Luca 1 ismană, Maria Nic. Munteanu 1 cămașă, Elena Nic. Cranga 1 ismană, ved. Parasch. G. Drăghici 1 cămașă, Ana Barsan 5 coți plnză, Ana Dum. Vlădăreanu 1 ismană, Parasch. I. Barsan 1 cămașă, Ana Nicol. Cranga 1 ismană, Parasch. I. Coca jun. 1 cămașă, Reveca Stan Vetric 1 cămașă, 1 ismană, Elena Irim. Goicia 1 cămașă, 1 ismană, Maria Nic. Pet. Barsan 1 cămașă, Ecaterina I. Drăghici 1 cămașă, 1 ismană, Maria G. Popovici 1 ștergar, Bucura Pet. Cranga 1 lepedaș. (Aceste femei sînt toate economie).

„Gazeta Transilvaniei”, nr. 13 din 16/28 februarie 1878, p. 4.

116

1877, NOIEMBRIE 23, FĂGĂRAȘ — LISTELE CU LOCUIITORII DIN LOCALITĂȚILE GRID, TODERIȚA, ȘINCA NOUĂ ȘI POIANA MĂRULUI, CARE AU FĂCUT DONAȚII BĂNEȘTI PENTRU AJUTORAREA SOLDAȚILOR ROMÂNI RĂNIȚI

AJUTOARE PENTRU RĂNIȚI

Făgăraș, 23 noiembrie 1877

Stimate d-le Redactor ! Vă rog să binevoiți în „G. Trans.” alăturatele liste despre ofertele din comunele Gridu, Toderița, Șinca Nouă și Poiana Mărului, colectate și expediate la destinațiunea lor, a le publica.

A domniei voastre cu stimă.

ZINCA ROMAN

Lista pentru ajutorarea soldaților români răniți în resbelul cu Turcia din comuna Grid. colectate prin Iacob Urdea:

Iacob Urdea, paroh în Grid 1 fl., George Pop Grideanu din Perșani 1 fl., Ioan Chichernia din Grid 20 cr., George ad. Modorcia din Grid 50 cr., Nicolau Urdca din Grid 30 cr., Nicolau B. Boleriu din Grid 20 cr., Lascu Modorca din Grid 20 cr., George Comardicia din Perșani 20 cr., Pavel Patec din Grid 10 cr., — Suma 4 fl. v.a.

Oferte benevole pentru răniții ostași din România de la locuitorii din comuna Toderița, colectate prin Alecsu Mișea:

Alecsu Mișea, paroh 1 fl., George Renghia, învățător 50 cr., Vasile Ciopas, proprietar 40 cr., George Pavel, proprietar 40 cr., George Reghina, proprietar 40 cr., Iacob Reghina 40 cr., Ioan Nlse Grama 40 cr., Iosif Grama, cîntăreț și proprietar 40 cr., Iose Grama primar 40 cr.,

Ioan Grama, colectant de dare 40 cr., Toma Balaban, vigil erarial 40 cr., Dumitru Sbernici proprietar 30 cr., Toma Dusia, propriet. 30 cr., Mihai Fofaldeia proprietar 30 cr., Nicolae Balaban, proprietar 40 cr., Ioan Dusia propriet. 30 cr., Nicolae Micu 40 cr., George Toca, propriet. 30 cr., Bucur Istrate 30 cr.: De la alți locuitori în oferte mai mici în sumă de 6 fl. 65 cr. Suma totală: 14 fl. 35 cr. v.a.

Contribuiri pentru ostașii români răniți din România din comuna Sinca Nouă, colectate prin Ioan Scurtu:

Ioan Scurtu, preot 1 fl., Nestic Popa, preot 50 cr., Eftimie Manlu, învățător 50cr., Ioan Flucuş, primar 50 cr., Bucur Scurtu collector 36 cr., Ioan Cheina 20 cr., Ioan Roman 10 cr., Ioan Bat 20 cr., Ioan I. Tutu 20 cr., Ionete Flucus 20 cr., George Roticleci 10 cr., Linca D. Luber 20 cr., George Siulea 10 cr., Ioan Grădinaru 20 cr., George Tusoi 20 cr., Nicolae Pădure 10 cr., Bucur Buclaculeci 20 cr., Bucur B. Flucua 20 cr., Maria I. Popa 10 cr., Bucur Surdu 20 cr., George St. Constandin 20 cr., Bucur I. Lancia 20 cr., Bucur D. Popa 20 cr., Anq Iosif Chima 20 cr., George Chima 10 cr., Bucura G. Tutului 10 cr., Bucura G. Paraci 10 cr., Bucur Bolea 10 cr., George Bolea 10 cr., Ioan Rădoi 10 cr., Bucura B. Oadon 10 cr., Dumitru Rădoi 10 cr., Dumitru Chiusdea 20 cr., George Constantin 10 cr., George Oaden 10 cr., George Flesar 20 cr., George Scurtu 10 cr., Bucur Popa 10 cr., George Popceia 10 cr., Manlu Laucia 20 cr., Irimie Scurtu 20 cr., Bucur I. Scurtu 10 cr., Linca B. Butia 10 cr., Bucur Luban 10 cr., Ioan Matei 20 cr., Ioan Constandin 20 cr., George Musina 10 cr., David Labor 8 cr., David Chima 20 cr., Vasile Flucua 12 cr., George Tretu 10 cr., George Mircea 10 cr., George Tuosoi 10 cr., Bucura Turcia 10 cr., George Dima 10 cr., Pavel Christea 20 cr., Ioan Itu 4 cr., David Dima 4 cr., Bucur Fenichiu 4 cr., Simion Itu 5 cr., Ilie Itu 10 cr., Ioan Itu 10 cr., George Dima 4 cr., George Fenichiu 12 cr., Ioan Dima 10 cr., Ioan Chisdia 8 cr., Nicolae Fenichiu 10 cr., Roman Fenichiu 10 cr., Bucur Constandin 10 cr., Ioan Constand 10 cr., Ionescu Constandin 10 cr., George Dima 10 cr., Ioan Ursol 10 cr., Ioan Roman 10 cr., David Uscoiu 10 cr., Bucur Musina 10 cr., David Tuosoi 10 cr., Salomon Uscoiu 10 cr., Ioan Roşu 10 cr., Ioan Turcia 6 cr., Faur George Gavrilă 10 cr., George Furcaru 10 cr., David Nastea 40 cr., Lascu Uscoiu 10 cr., Bucur Roman 10 cr., Nicolae Turcia 10 cr., George Ciocan 10 cr., George Băicoi 10 cr., George Lancia 10 cr., David V. Flucus 10 cr., Bucur Ioan 8 cr., Dl. Forstwart Graf 20 cr., Ioan Musia 40 cr., David Uscoiu 10 cr. Suma 15 fl. 4 cr. v.a.

Lista ofertelor pentru ostașii români răniți în reșbelul cu Turcia din comuna Poiana Mărului, colectate prin Maria Etves:

Efrosina I. N. Dima 10 coți de plinză, Stanca L. Pușcariu 3 coți p., Stana G. Pleșa 6 c. p., Maria I. C. Gogoșia 2 c. p., Dobra St. Gogoșia 3 c. p., Nedelea I. Gogoșia 3 c. p., Dobra C. Ilausca 3 c. p., Maria I. Meh. Stoenescu 1 c. p., Ana I. St. Cziutea 1 c. p., Dobra I. Garcia 2 c. p., Bucura B. Gogone 1 1/4 c. p., Ana B. Perșoiu 1 c. p., Stana S. Titilinea 1 c. p., Mafia D. Perșoiu 10 cr., Maria I. C. Flauja 2 c. p., Stanca Stan Flauja 2 c. p., Maria I. B. Bălan 4 c. p., Maria St. Czintea 1 c. p., Maria I. St. Czintea 1 c. p., Maria I. Luhaci 1 c. p., Ana G. Ilie Codlean 2 c. p., Ecaterina I. Mamulea 20 cr., Maria I. Luhaci 1 c. p., Ana G. Ilie Codlean 2 c. p., Ecaterina I. Mamulea 20 cr., Maria I. Minecuță 1 fl., Maria G. Lăzăroiu 20 cr., Nicolae Păcuraru din Rîșnov 20 cr., Maria B. Lăzăroiu din Poiana Mărului 1 1/2 c. p., Stana Minecuță 1 1/4 c. p., Maria G. B. Banu 2 c. p., Maria I. Tatulea 1 c. p., Paraschiva G. Tatulea 1 c. p., Ana N. Freuti 2 c. p., Maria Al. Pușcaru 2 c. p., Stanca N. Banu 3 c. p., Paraschiva Stan Petrosan 2 c. p., Bucura L. Minecuță 2 c. p., Stana I. I. Orzan 1 c. p., Maria I. B. Drăgoi 2 c. p., Maria I. G. Lăzăroi 2 c. p., Linca I. Th. Cofei 20 cr., Maria B. Clopoțel 2 1/4 c. p., Maria L. Dima 2 c. p., Dobra I. Dima 2 c. p., Maria I. B. Banu 3 c. p., Ana B. Banu 2 c. p.

Suma în bani 1 fl. 90 cr.

ZINCA ROMAN

117

1877, NOIEMBRIE, FĂGĂRAȘ – LISTA LOCUIȚORILOR DIN LOCALITĂȚILE LISA ȘI VOIEVODENII MARI, JUDEȚUL DRAȘOV, CARE AU CONTRIBUIT LA AJUTOPAREA SOLDAȚILOR ROMÂNI RĂNIȚI

AJUTOARE PENTRU RĂNIȚI

Ofertele colectate prin Nicolau Albani, dirigintele școlilor grănicerești din comuna Lisa:

Nicolau Albani 1 fl., Nic. Poparad, notar cercual 1 fl., Maria N. Pop 1 fl., Dumitru Clain, învățător 50 cr., I. N. Poparad calfă comer. 50 cr., Biserica gr. or. Lisa 3 fl., G. A. Pop, paroh gr.-or. 40 cr., Damaschin Balescu, paroh gr.-or. 50 cr., Nicolae Moga, primar 20 cr., George Ganea, eas. con. 20 cr., Nic. Nistor 10 cr., Ioan Roșca 10 cr., George Bursan 10 cr., Achim Broșcoțian 10 cr., Ion S. Greavu 10 cr., Ion Carstea 10 cr., Paraschiva I. Pop 10 cr., Moise S. Popa 10 cr., Savu I. Popa 10 cr., Ion Catiaveni 10 cr., Ion I. A. Popa 6 cr., George Nic. Pop 6 cr., Nicolae Munteanu 5 cr., Simeon Pop 5 cr., Vasile Moga 6 cr., Ana Palermi 5 cr., Eva Moga 1 m. plnză, Maria Ganea 1 m. plnză, Ana Cismaș 1 m. plnză, Cătălina G. Carstea 1 m. plnză, Maria A. Pop 1 m. plnză, Bucura A. Pop 1 m. plnză, Ana G. Paler 1 m. plnză, Maria Ramba 3 cm. plnză, Cătălina M. Carstea 4 cm. plnză, Verona Serban 3 cm. plnză, Ana Moga 3 cm. plnză, Rafira Orzia 5 cm. plnză, Paraschiva Pop 5 cm. plnză, Maria Precup 4 cm. plnză, Ana Petredeanu 3 cm. plnză, Eva Roșca 8 cm. plnză, Maria Bică 5 cm. plnză, Ana N. Petredeanu 5 cm. plnză, Bucura Botione 6 cm. plnză, Dafina Serban 6 cm. plnză, Ana Munteanu 5 cm. plnză, Maria Vintilă 6 cm. plnză, Sofia Moraru 5 cm. plnză, Bucura Munteanu 5 cm. plnză, Maria M. Munteanu 7 cm. plnză, Paraschiva Munteanu 6 cm. plnză, Ana Gavrilă 2 cm. plnză, Bucura Grev. Sonu 5 cm. plnză, Ana Balescu 7 cm. plnză, Ana V. Rusu 1 cămașă veche, Maria M. Popa 1 cămașă veche, Eva Cornilă 1 cămașă veche, Ana Ion Palermi 6 cm. plnză, Bucura Vintilă 1 cămașă veche, Bucura V. Paler 7 cm. plnză, Eva V. Pop 6 cm. plnză, Rafira Sinu 1 cămașă, Maria Banciu 1 cămașă veche, Eva Lăcătuș 1 cămașă veche, Maria Całavei 7 cm. plnză, Maria Vintilă 1 cămașă veche, Achim Griavu 1 ștergar, Ana Nicolae Moga 6 cm. plnză, Bucura N. Moga 8 cm. plnză, Rafira Petredeanu 6 cm. plnză, Nefta A. Pop 5 cm. plnză, Maria Dan 6 cm. plnză, Paraschiva Neamțu 1 cămașă veche, Safta Carstea 1 cămașă veche, Ana Serban 1 cămașă veche, Ana Cristea 6 cm. plnză, Eva M. Popa 4 cm. plnză, Maria Moraru 1 cămașă veche, Maria Munteanu 5 cm. plnză, Dafina Munteanu 1 cămașă veche, Cătălina Munteanu 2 cm. plnză, Maria Trandafir și Dafina Greavu 1 m. plnză, George ins. Greavu 1 cămașă veche, Eva Savu Greavu 1 cămașă veche, Eva Paler 1 cămașă veche, Maria I. P. Serban 1 cămașă veche, Dafina Greavu, Ana Paler și B. Greavu 1 m. 8 cm. plnză, Sofia Solomon 1 cămașă veche, Bucura Lăcătuș 1 cămașă veche, Ana Văcaru 1 cămașă veche.

Suma în bani 9 fl. 63 cr. v.a.

Ofertele colectate prin dl. paroh Aron Mogoș din comuna Voivodeni-Mari: Elisafra Aron Mogoș 1 m. 20 cm. plnză, Ana And. Bică 1 m. plnză, Elisie Bică 1 m. plnză, Maria Andrei Cabuz 1 m. plnză, Maria George Iosif Bică 1 m. plnză, Ana S. Talabă 1 m. plnză, Ana G. Bică 1 m. plnză, Rafira Vasile Talaba 75 cm. plnză, Sara George Bică 1 m. plnză, Eva Lazăr Mihui 1 m. plnză, Rafira Ion Gavrilă 1 m. plnză, Marta Ion Albu 35 cm. plnză, Elisafra Bică 1 m. plnză, Bucura Csungara 1 m. 10 cm. plnză, Maria Moga 65 cm. plnză, Verona Bică 80 cm. plnză, Verona Roman 1 m. plnză, Maria Cornea 1 m. plnză, Maria Bică 1 m. plnză.

Adnotare: Din plnza și hainele vechi adunate și cuprinse în listele de mai sus, s-au făcut 22 kg scame, 69 comprese, 10 fășii, care s-au trimis la locul destinațiunii și se adaugă că la facerea scamelor au ajutat mai multe doamne și domnișoare române din Făgăraș.

ZINCA ROMAN

ANASTASIA POPESCU

118

DECEMBRIE 1877, BRAȘOV – LISTA ROMÂNILOR DIN BRAȘOV CARE AU FĂCUT DONAȚII BĂNEȘTI PENTRU AJUTORAREA OSTAȘILOR ROMÂNI RĂNIȚI

AJUTOARE PENTRU RĂNIȚI

Brașov, în decembrie 1877

Ofrande pentru soldații români răniți, primite de subsemnatul prin d-l George Stinghe, de la românii din Brașov și trimise prințului Dimitrie Gr. Ghica, președintele „Crucii Roșii” la București.

DIAMANDI I. MANOLE

George Navrea jun. 3 fl. Ioan Lupanu 2 fl. 50 cr., Ștefan Găitanu 2 fl., Nicolae Ghirincea 2 fl., Nicolae Ghighintia 1 fl., Vasile Grădinaru 1 fl., Dumitru D. Gemulea 1 fl., Nicolae Barbuceanu 1 fl., George Stinghe 1 fl., Nicolae Th. Stinghe 1 fl., George D. Stinghe 1 fl., Ioan Boeriu 1 fl., Vasile Furnică 1 fl., Vasile Fulga 1 fl., Andrei Florea 1 fl., Nicolae Navrea jun. 1 fl., Vasile Navrea 1 fl., Vasile Munteanu 1 fl., Constantin Orghidan 1 fl., Ioan Porescu 1 fl., George Gusu 80 cr., George Ardeleanu 50 cr., Dumitru Gall 50 cr., Ioan Ghirincea 50 cr., Ioan Loga 50 cr., Nicolae Loga 50 cr., Ștefan Pitiș 50 cr., Ioan Partiache 50 cr., George Roncea 50 cr., Nicolae Roncea 1 fl., Ioan Stinghe 50 cr., George Stinghe 50 cr., Nicolae D. Stinghe 50 cr., George Villi 50 cr., Nicolau Villi 50 cr., Dumitru Gogonat 40 cr., Anghelu Teclu 40 cr., George Lupsanu jun. 40 cr., Ioan Lupsanu sen. 5 franci, Estina Stinghe 2 franci. Suma 7 franci și 40 fl. v. a.

„Gazeta Transilvaniei” nr. 11 din 9/21 februarie 1878, p. 4.

119

DECEMBRIE 1877, BRAȘOV – LISTA LOCUITORILOR DIN ORAȘUL RUPEA CARE AU FĂCUT DONAȚII BĂNEȘTI PENTRU SOLDAȚII ROMÂNI RĂNIȚI

AJUTOARE PENTRU RĂNIȚI

Brașov, în decembrie 1877

Ofrande pentru soldații români răniți, primite de subsemnatul prin dl. Galea ingineru, de la românii din Cohalm și din jur și trimise prințului Dimitrie Gr. Ghica, președintele „Crucii Roșii” la București.

DIAMANDI I. MANOLE

Nicolae Mircea, protopop 1 fl., Ioanu Bercanu, protopop 2 fl., Clemente Raicu, paroh 3 fl., George Spornicu, paroh 2 fl., M. B. 1 galben imp., Elisa Oroianu 5 fl., N. Gallea, inginer abs. 1 fl., F. Balaban 1 fl., I. Brotea, paroh în Metifalo 1 fl., I. Buzea, ampl. opol. 1 fl., Ios. Lupu, paroh în Stena 2 fl., I. Michailu, paroh în Daisora 1 fl., I. Buzea, paroh în Merchesia, 1 fl.; Economii: Nicolae Buzea 80 cr., Ana N. Buzea 20 cr., N. Buzea jun. 20 cr., I. Balaban 10 cr., P. M. Borcomanu 10 cr., I. Boranciu 10 cr., B. Borcomanu 40 cr., I. Magdunu 10 cr., G. Buzea 10 cr., G. Borcomanu 10 cr., I. Forsca 20 cr., N. Danciu 10 cr., I. Fulgosiu jun. 50 cr., I. Draghiciu 10 cr., V. Bercanu 4 cr., Z. Fulgosiu 50 cr., G. Spornicu 10 cr., P. Danciu 6 cr., G. Banutiu 8 cr., I. Danciu 20 cr., Ios. Burcomanu 10 cr., I. Corn. Bercanu 20 cr., V. Lungu 3 cr., V. Critianu 5 cr., G. M. Magdunu 10 cr., I. Comanu 3 cr., G. Homorozeanu 10 cr., G. Dragusiu 8 cr., I. Magdunu 8 cr., I. Manomu

20 cr., T. Popu 10 cr., B. M. Magdunu 10 cr., B. Borcomanu 2 cr., I. Spornicu 5 cr., N. Palasanu 4 cr., I. Frățilă 2 cr., I. I. Titiu 3 cr., Pant. Dragusiu 4 cr., Ana Bordanu 4 cr., I. Danciu 2 cr., I. Balica 2 cr., G. Fisicicanu 2 cr., N. Borcomanu 2 cr., Ach. Borcomanu 2 cr., B. Borcomanu 4 cr., P. Spornicu 3 cr., Bucura Frățilă 3 cr., I. Homorozeanu 3 cr., G. Davoiu 3 cr., B. Banutiu 5 cr., N. Costanu 4 cr., P. Danciu 4 cr., B. Spornicu 4 cr., G. Danciu 10 cr., G. V. Danciu 3 cr., D. Tempea 3 cr., I. Repede 3 cr., G. Banutiu 4 cr., G. M. Magdonu 5 cr.

Suma 27 fl. 42 cr.

Prețul pe pînza veche 2 fl. — cr.

Suma totală: 29 fl. 42 cr.

„Gazeta Transilvaniei“ nr. 9 din 2/14 februarie 1878, p. 4.

120

DECEMBRIE 1877, BRAȘOV — LISTA CU LOCUTORII DIN ȘIMON-BRAN, JUDEȚUL DRAȘOV, CARE AU FĂCUT DONAȚII BĂNEȘTI PENTRU AJUTORAREA SOLDAȚILOR ROMÂNI RĂNIȚI

AJUTOARE PENTRU RĂNIȚI

Brașov, în decembrie 1877

Ofrande pentru soldații români răniți, primite de subsemnatul din comuna Șimon-Bran prin preoteasa Maria I. Mosioiu și trimise prințului Dimitrie Gr. Ghica, președintele „Crucii Roșii“ la București.

DIAMANDI I. MANOLE

Ioan Mosioiu, părintele 2 fl., Iosif Enescu 1 fl. 50 cr., Nicolae Enescu 1 fl., George Enescu 1 fl., Maria I. Mosloiu, preoteasa 1 fl., Ilariu Reit, învățătorul 1 fl., Ioan Obancea 20 cr., Nicolae și Safta Chiusdea 20 cr., Ioan Eftin 40 cr., Aron I. Genusie 50 cr., Safta I. Druga 20 cr., George Cheroiu 20 cr., Iosif Sărăcilă 20 cr., Ioan I. Pușcariu 80 cr., Nicolae I. Genusie 20 cr., George Puchin 10 cr., George Busioc 20 cr., Nicolae Babesiu 10 cr., Elie Bucsla 20 cr., Ioan Pepine 20 cr., Nicolae Herda 10 cr., Safta N. Mallu 10 cr., George Nenciu 44 cr., George Lazescu 30 cr., Nicolau Dragan 10 cr., Constantin Obancea 10 cr., Nicolae Badulici 10 cr., Petru Gonția 20 cr., Ioan Cat. Obancea 22 cr., Ioan I. Ioanoiu 10 cr., Andrei Obancea 10 cr., Ioan Sărăcilă 10 cr., I. I. Reutia Cojocarui 20 cr., Ioan N. Eftin 20 cr., Ana Ios. Scorția 10 cr., Aron Druga 20 cr., Ioan Ivanoiu 10 cr., Stanca Noghea 10 cr., Ana Varth. Badescu 10 cr., Maria I. Nenciu Lo cr., Maria I. Albușoiu 15 cr., Parasc. Cm. Pepine 20 cr., Nicolae Obancea 20 cr., Nicolae Malusiel 20 cr., Vlad Szinga 10 cr., Teodoru Scorția 10 cr., Ana V.I. Cenusie 5 cr., Ana Ios. Zabava 20 cr., Eftin Petru 10 cr., Coman Eftin 20 cr., Nicolau Tătaru 10 cr., Coman Enescu 20 cr., Reveca G. Obancea 10 cr., Stana Iarca 6 cr., Nicolau Furnica 20 cr., Ioan Malusiel 10 cr., Maria Helsdorfer 10 cr., Ioan D. Obancea 10 cr., Nicolau Buzea 10 cr., Stanca N. Postea 20 cr., — Suma totală 17 fl. 2 cr. v. a.

Oferite în pînză: Maria I. Mosioiu, preoteasa 1 ștergar de 4 coți, Maria I. Herba 4 coți pînză, Dobra Lazescu 3 coți p., Maria G. I. Obancea 2 coți p., Ana G. Sărăcilă 3 coți p., Maria I. Scorția 3 coți pînză. Suma totală 15 coți pînză și 1 ștergar de 4 coți.

„Gazeta Transilvaniei“ nr. 17 din 2/14 martie 1878.

121

**DECEMBRIE 1877, BRAȘOV — LISTA CU LOCUITORII DIN STUPINI, JUDEȚUL BRAȘOV
CARE AU FĂCUT OFRANDE ÎN BANI PENTRU SOLDAȚII ROMÂNI RĂNIȚI**

AJUTOARE PENTRU RĂNIȚI

Brașov, în Decembrie 1877

Ofrande pentru soldații români răniți, primite de subsemnatul din comuna Stupini (Brașov) prin parohul Ioan Macsimilian și trimise prințului Dimitrie Gr. Ghica, președintele „Crucii Roșii” la București.

DIAMANDI I. MANOLE

Ioan Macsimilian, paroh, colectante 10 fl., Elena Macsimilian, preoteasa 2 fl. 10 cr., Ioan George Puju 2 fl., Zaharia Bersanu jun. 2 fl., George Rusu 2 fl., Nicolae Barsanu sen., curatorul biser. 2 fl. 10 cr., George Dumitru Voicu, curatorul biser. 2 fl. 10 cr., George Popovici 2 fl., Nicolae Coman sen. 2 fl., Vasile Stanciuc 2 fl., Ioan Gimbesean jun. 2 fl., George Puju 1 fl. 10 cr., Ioan Sirbu 1 fl., Dumitru Negura 1 fl., George Bersan 1 fl., George Lapu 1 fl., George Negulici 1 fl., Ioan Gelca 1 fl., Vasile Spătaru 1 fl., Ioan Coman 1 fl., Constantin Negura 1 fl., Ioan Priscu sen. 1 fl., Ioan Irimie Puju 1 fl., Nicolae Marin 1 fl., George George Voicu 1 f., Irimie Ioan Blegu 1 fl., Nicolae Ioan Blegu 1 fl., Dumitru Rusu 1 fl., Dumitru Rusu 1 fl., Dumitru Ioan Constantin 1 fl., George Zaharia Constantin sen. 1 fl., Moise Dragosel 1 fl., Ioan Voicu Vulcăneanu sen. 1 fl., Ioan Bersanu Pip jun. 1 fl., Toma Vledereanu 1 fl., Ioan Brundușoiu 1 fl., Vasile Criveti 1 fl., Dumitru Serban 1 fl., Dumitru Spiridon 1 fl., Ioan Oprea 1 fl., Irimie Popovici 1 fl., Ioan Tomoșoiu 1 fl., Elena Ioan Puju 1 fl., Maria George Puju 1 fl., Florea N. Marian 1 fl., Elena G. Negulici 50 cr., Elena G. Irimie preoteasa ved. 20 cr., Maria Ion Sirbu 40 cr., Marina G. Vulcăneanu 10 cr., Florea Sirbu 10 cr., Maria Ir. Blegu 30 cr., Păuna I. Gelca 20 cr., Marina G. Rusu 20 cr., Ana ved. I. Gelca 20 cr., Florea G. Serban 20 cr., Paraschiva N. Blegu 30 cr., Ana Ion Negura 30 cr., Ana George Voicu 20 cr., Maria D. Zsinga 30 cr., Elena C. Dobreanu 20 cr., Marina Ion Bersanu 20 cr., Maria D. Gelca 20 cr., Paraschiva D. Rusu 80 cr., Paraschiva Ir. Popovici 30 cr., Marina Z. Bersan 40 cr., Maria Ion Pitiș 30 cr., Elena Toma Vledereanu 30 cr., Maria Moise Dragosiel 40 cr., Marina N. Coman 50 cr., Elena Vas. Criveti 50 cr. Suma 71 fl. v. a.

„Gazeta Transilvaniei”, nr. 16 din 26 februarie/10 martie 1878.

122

**DECEMBRIE 1877, BRAȘOV — LISTA ROMÂNILOR DIN DÎRSTE-BRAȘOV, CARE AU
FĂCUT DONAȚII PENTRU AJUTORAREA OSTAȘILOR ROMÂNI RĂNIȚI**

AJUTOARE PENTRU RĂNIȚI

Brașov, în decembrie 1877

Ofrande pentru soldații români răniți, primite de subsemnatul de la românii din Dîrstele Brașovului și trimise prințului Dimitrie Gr. Ghica, președintele „Crucii Roșii” la București.

DIAMANDI I. MANOLE

Staicu Barbu 1 fl., George Cimpoca 1 fl., Alece Popoviciu 1 fl., Alece Barbu 1 fl., Ioan Morcasu 1 fl., Dumitru Voina 1 fl., Teodoru Fugaciu 1 fl., Ioan Aldulea 1 fl., Barbu Aldulea 1 fl., Toma Morcasu 1 franc, Stan Munteanu 2 franci, Toma Radu 20 cr., George

Munteanu 30 cr., Niculau Morăroiu 40 cr., Ioan Pascu 20 cr., Alecse Siuveiu 50 cr., Toma Munteanu 20 cr., Ioan Cimpoca 50 cr., Ioan Sirbu 40 cr., Ioan Barsanu 60 cr., Ioan Seceleanu 60 cr., George Seceleanu 50 cr., Petru Morăroiu 30 cr., Ioan Seceleanu 30 cr., Ioan Morăroiu 40 cr., Nicolau Irimia 10 cr., Stan Morcasu 10 cr., Stoica Sirbu 30 cr., Maria Munteanu 15 cr., Maria Olteanu și copii săi 1 fl. 10 cr., Petru Voina 40 cr., Dumitru Seceleanu 30 cr., Petru Sirbu 10 cr., Vasile Tampa cr., Paraschiva Popoviciu 30 cr., Paraschiva Negusiu 20 cr., Marina Moldovanu 4 cr., Nicolau Bodeanu 10 cr., Christea Morcasu 8 cr., George Bodeanu 10 cr., Ioan Morcasu 10 cr., Maria Cimpoca 15 cr., Iosif Seceleanu 20 cr., Ioan Barsanu, copilul 4 cr., Stan Fugaci 50 cr., George Olteanu 20 cr., O văduvă 1 cr., Ioan Seceleanu 5 cr., Ioan Olteanu 50 cr., Teodoru Sirbu 50 cr., Dumitru Seceleanu 50 cr., Maria Barsanu 14 coți plinză. George Barsanu 3 franci. Suma 6 franci, 20 fl. 62 cr. și 14 coți plinză.

„Gazeta Transilvaniei“ nr. 12, din 12/24 februarie 1878, p. 4.

123

1877, BRAȘOV – LISTELE NR. 1–4 CU CONTRIBUȚIILE FEMEILOR ROMÂNE DIN BRAȘOV PENTRU AJUTORAREA SOLDAȚILOR ROMÂNI RĂNIȚI

LISTA NR. 1

de contribuții ale doamnelor române din Brașov pentru soldații români răniți, trimise prin doamna Hareti D. Stănescu.

Doamnele: Hareti Stănescu: 1 kg 500 gr. scame, 15 fășii, 39 bandaje, 1 kg vată tăiată fășii; Zoe Petricu: 210 gr. scame, 13 bandaje; Maria Barițiu și fiica sa Maria: 3 kg scame, 36 bandaje; Maria N. Clurcu: 1 kg scame, 22 bandaje; Maria Diamandi Manole: 2 kg. 240 gr. scame; Victoria C. I. Iuga: 1 kg scame, 3 fășii, 48 bandaje; Octavia M. Stănescu: 1 kg. 275 gr. scame, 15 fășii, 39 bandaje, un cearceaf și 1 kg vată tăiată în fășii; Elena Andrei Popovici: 1 kg. 50 gr. scame, 24 bandaje; Elena St. Sotir: 1 kg 50 gr. scame, 12 fășii, 9 bandaje; Madame Z. Z.: 470 gr. scame; Elena Baiulescu: 1 kg. 460 gr. scame, 48 bandaje; Văduva Meșota din popor: un prosop; Sița Dimitriu: 1 kg. scame, 20 fășii, 8 bandaje; Agnes Dușoiu: 1 kg. scame, 26 fășii; Anica Christea Orghidan: 1 kg. 20 gr. scame; Joe I. B. Popovici: 620 gr. scame; Maria Oprea Sfetea: 12 fășii, 24 bandaje; Maria I. B. Gâmulea: 3 kg. scame; Iordani I. Blebea: 1 kg. 200 gr. scame; Domnișoara Elena Georgiadi: 500 gr. scame

„Gazeta Transilvaniei“, nr. 47 din 19 iunie/1 iulie 1877, p. 4.

LISTA Nr. 2

Doamna Maria Zănescu: 1 kg. scame; Sofia I. Spuderca: 2 kg. scame; Dina I. Manole: 1 kg. scame; Ecat. Arhimandrescu: 1 kg. 150 gr. scame, 10 feși și 6 comprese; Polixene I. Sotir: 1 kg. scame; Maria V. Alexandrescu: 1 kg. 250 gr. scame; Elena Anken: 1 kg. 50 gr. scame; Maria Al. Georgiu: 2 kg. 500 gr. scame; Carolina Ciurecu: 1 kg. scame, 14 triunghiuri și 6 comprese; Eufrosina Ioan: 1 kg. scame, 9 triunghiuri și 11 comprese; Ecat. Rădulescu: 500 gr. scame, 4 cearceafuri, 6 per ciorapi și 10 comprese. — De la mai multe doamne române: 600 gr. scame, 80 triunghiuri, 22 feși și 87 comprese. D-na Susana Laslo: 400 gr. scame. Maria Popp: 300 gr. scame; Salomia N. Baboianu: 500 gr. scame, 12 triunghiuri și 12 comprese; Haretti Stănescu: 12 cămăși, 12 per. pantaloni; Maria G. Stănescu: 12 cămăși, 12 per. pantaloni.

„Gazeta Transilvaniei“ nr. 51 din 23 iunie/ 5 iulie 1877, p. 4.

LISTA NR. 3

Maria I. David: 500 grame scame, 5 feși de incins, 12 comprese; Zoe I. Popp 500 grame scame, 6 feși, 14 comprese; Carolina Nicolau 620 grame scame; Elena T. Mants 1 k scame, 10 triangle; Elena Dima 500 grame scame, 20 triangle, 16 comprese; Rebi S. Chicomban 16 triangle, 12 feși, 16 comprese; Carolina Lengeru 500 gr. scame, 18 triangle, 6 feși; Zoe și Maria Dima 500 gr. scame; Susana I. T. Popovici 2 kg. 300 gr. scame, 40 triangle, 12 feși, 40 comprese; Oprea I. Trandabur 20 coți plinză; Nicolae Mușat 8 coți plinză; George Corvin 4 1/4 coți plinză; Elena Muntearu 200 gr. scame, 11 rifi plinză; Polina dr. N. Pop 570 grame scame, 34 triangle, 24 comprese; Ioan Radovici 6 per. ciorapi, Tina Tacit 210 gr. scame; Maria Octavia Sorescu 1 kg. scame; domnișoara Maria Stănescu 1 kg. scame; domnișoara Hareti Teodoru 400 gr. scame.

Mai sînt menționate și contribuții de la : domnișoara Christina Mardau din Sîmbăta de Jos 600 gr. scame, 20 triangle; M. T. Barsen din Dîrste 14 coți de plinză; Maria Cip din Făgăraș 2 kg. 200 gr. scame, 20 triangle; Elena Toma din Făgăraș 9 comprese, 1 cămașă, 2 per. ismene; Susana I. Trandabur din Purcăreni 20 coți dimie (specie de pănură); Ana Dogaru din Arad 1 kg. 250 gr. scame.

Brașov, 18/36 iulie 1877

HARETI T. STĂNESCU născ. G. Buretia

„Gazeta Transilvaniei“ nr. 57 din 24 iulie/5 august 1877, p. 4.

LISTA NR. 4

Sevastia I, Mureșianu: 6 kg. scame, 9 triangle, bandaje, și comprese; Emilia Perșoiu 50 grame scame, 1 tolimbă de cositor, 1 duzină clrpe, 1 duzină vată; Hareti G. Popescu: 1 duzină clrje, Sociec, fabricant de clrje, 1/2 duzină clrje; Elena N. Stefan 1/2 duzină clrje; Ioan Velisar 3 cămăși, 1 per. ciorapi; Paraschiva Golea 38 triangle; Stanca N. Pană 8 triangle, 6 bandaje; Maria St. Pană 6 triangle, 6 bandaje; Maria N. Pană 10 triangle, 8 bandaje; Ana I. Secăreanu 12 triangle, 6 bandaje; Maria M. Ciuta 13 triangle, 7 bandaje; Susana Popa 25 gr. scame, 7 triangle, 9 bandaje; Susana Popa 11 triangle; Maria Golea 8 triangle; Sava Coenac 18 triangle; Maria A. Ciuta 15 triangle; domnișoara Liza G. Pabtea 2 fl. 3 kg. scame; Elena C. Furnică 28 gr. scame. De la o văduvă 6 fl.; Ecaterina Pitiș 5 fl.; Vuția Vilican 3 fl.; Domnișoara Arnistina Mardan 1 fl.

Mai sînt menționate și contribuții de la: Aurelia A. Vlad din Orăștie, 20 gr. scame, 2 cearceafuri, 2 fețe de pernă; Ana N. Grozea din Tohanul vechi 3 fl. 2 kg. scame, 3 cearceafuri, 3 prosoape, 6 metri plinză; Ana Colesî din Zărnești 50 gr. scame, 2,7 m. plinză;

„Gazeta Transilvaniei“ nr. 69 din 4/16 septembrie 1877, p. 4

124

**1877—1878, BRAȘOV — LISTE CU CONTRIBUȚILE BĂNEȘTI ALE ROMÂNILOR
BRAȘOVENI PENTRU AJUTORAREA SOLDAȚILOR ROMÂNI RĂNIȚI ÎN RĂZBOIUL
PENTRU INDEPENDENȚA DE STAT A ROMÂNIEI**

Lista nr. 1

Colecte pentru soldații răniți din România de la românii din Brașov

Numele contribuabililor din cetate și Schei	florini hirtle	franci aur
1. Dimitrie Stănescu		2000
2. Diamandi I. Manole		1000
3. Aron Densușianu ²		150

4. Nicolau G. Orghidan		200
5. Dimitrie Jenciavits		400
6. Josif Fericianu	5	
7. Ioan C. Taciuc ⁴		30
8. Bartolomei Baiulescu		100
9. Ion Manole		100
10. Dr. Vasile Glodariu	5	
11. Teodor Nicolau ⁷	10	
12. Constantin I. Popazu		50
13. Ioan M. Burbila		20
14. Dimitrie Cioflecu		10
15. Acnestia Orghidan	15	
16. George Belepoenu		10
17. Ioan Dobrianu		10
18. Ion Popeia ⁹		10
19. I. T. Popovits ¹⁰		20
20. Vasile Sfetea ¹¹	5	10
21. Ioan Scurtu ¹²	5	
22. Lazar Nastase ¹³		10
23. Ioan Lapedatu ¹⁴		20
24. Partenie Feresianu	5	
25. Ioan Urzică		10
26. George Iacea	10	
27. Iulian Filipescu		20
28. Ioan Sotir		200
29. Niculae T. Ciurcu	25	
30. Ioan B. Geamulea		10
31. Stefan Cecinban		20
32. Ioan Persoiu		10
33. Neculae B. Catara		10
34. George Moldovan		10
35. Ioan Stinghe		10
36. Dimitrie Oprescu	2	
37. George Draganescu		10
38. Ioan Neagole ¹⁶		20
39. Ștefan Josif ¹⁷		5
40. Victoru Popescu	5	
41. Alexandru N. Orghidan	10	
42. George Sterian	3	
43. George Persenianu		20
44. I. I. Popovits		10
45. Zosim Butnariu	5	
46. Tubicianu		10
47. Taflan	5	
48. Dr. Iulie Mureșan		20
49. Nicolae St. Dimitriu		100
50. Petria Arhimandrescu		200
51. Toma Georgiade		30
52. Diamandi Nicolau		60
53. Michael D. Stănescu		200
54. Ioan Lengheru		100
55. Ioan Stinghe		10
56. Nicolae I. Baboianu		10
57. Octavian Stănescu		100
58. Ludovic Roman		100
59. Dimitrie Eremia		50
60. B. L. Popovits		10
61. Vasile Caraberu		25
62. St. P. Mailatu	5	
63. I. B. Popovits		11

64. Ioan Badavits		50
65. George Stefanovits	2	
66. George P. Popu		500
67. George I. Ioanban		200
68. G. Nica	10	
69. Ioan Dusaiu	20	
70. Ștefan Penaru	5	
71. Ioan Seniuce		10
72. Ioan Badulescu		100
73. Ioan Pădure		11,75
74. Constantin Sterie		500
75. Neculaie Crasan		10
76. Constantin Nicolau		50
77. Iosif Baracu Protopopu		200
78. Ioan Petricu		50

Lista nr. 2

Colecta de la locuitorii din Schei

Numele contribuabililor	florini în hirtie	în franci
Poziția		
1. 8. Iosif Fericeanu	5	
2. 9 I. Manole		100
3.10 Dr. Vasile Glodariu	5	
4.11 Theodor Nicolau	10	
5.13 I. Manole Burbea		20
6.14 Dimitrie Cioflecu		10
7.15 Cristea Orghidan	15	
8.16 G. Belisimus		10
9.18 Ion Popea		10
10.20 V. Sfelca		10
11.21 I. Scortu	5	
12.22 Lazar Nastasie		10
13.24 Partenie Feresian	5	
14.27 Iulian Filipescu		20
15.31 Ștefan Chiconban		20
16.34 G. Moldovan		10
17.35 I. Stinghe		10
18.39 Ștefan Josif		5
19.41 Alexandru Orghidan	10	
20.45 Zosim Butnariu	5	
21.55 I. Stinghe		10
22.56 N.I. Bobancu		10
23.58 Ludovicu Roman		100
24.60 B. L. Popovici		10
25.71 I. Seneuce		10
26.77 Iosif Baracu — protopop		200
27.78 I. Petricu dto.		50
	152	10052.
din Scheiu	60	625
dto ²⁹	56	200
	din Schei 116	825
	din Schei 15/5	232
	femeile scame	1057
	+fășii	

Lista nr. 3

Roamuri, Uliță Furcoanei și Cacova

Să se trimită	Prin
1. I. Sneuce	N. Rusu
2. Olef Rusu	"
3. Pri. Dima	"
4. V. Dima	"
5. Marsarie N. Dima	"
6. N. I. Voinescu	
7. Toma Iarca	Una femeie ungură Carascasi
8. Radu Datcu	N. Ruscior
9. N. Nicolau	N. Ruscior
10. V. Iuga	Sofia
11. V. Dimitriu	"
12. Dam. Dimitriu	Iordanic
13. Genoviel Banea	
14. David Almășanu	N. Rusu
15. prof. I. Scurtu	N. Ruscior
16. D. I. Malai	"
17. G. R. Leca	servitoarea sa
18. Iord. Mariescu	servitoarea sa
19. I. Leca	R. Panțiu ⁴¹
20. Tuia Pana	N Rusu 3
21. N. Gălățianca	" 4
22. A. Lupanu	" 5
23. G. Strimbu	servitoarea sa
24. R. Mazarescu	I. Stînghe
25. prof. Urdea	
26. N. Răsinovean	N. Rusu
27. Radu Pantu	N. Rusu
28. Ine Mama	
29. Burbea	N. Rusu
30. M. Moroianu	"
31. Rad. Moroianu	"
32. N. Furnică	
33. Zaharia Furnică	N. Rusu
34. C. Alexiu	"
35. I. Moroianu	"
36. Barbu Cepescu	"
37. I. Panțiu	țărănci 1
38. Cost. Varici	" 2
39. Pitiș	" 3
40. George Navrea	" 4
41. Toropoi I. D. Spada	" 5
42. Dumitru Munteanu	servitoarea sa, Reveica
43. N. Spuderca	Petru
44. A. Pitiș	Petru
45. G. Petrovici	"
46. Al. Navrea	
47. N. Stînghe	Petru
48. Ștefan Mili	mama
49. I. Pracicu	Petru
50. Lucaci	"
51. G. Boieriu	băiatul său
52. Sterie Stînghe	Petru
53. Babamolu	"
54. I. Monica Iarca	Petru

55. C. Furnică	fata ei
56. D. Iarca	țărânci
57. Căpitanu Romanu	mama
58. D. I. Spuderca	"
59. I. Munteanu	țărânci
60. I. Rad. Macica	țărânci
61. N. Maciucă	mama
62. D. Lupanu	N. Rusu, I. Stinghe
63. G. Priscu	
64. G. Măzgăreanu	N. Rusu
65. Glodariu	Petru
66. I. Perșenariu	Petru
67. I. Rică	
68. I. H. Ciurci	N. Rusu
69. Ion Stinghe Blrăzunașiu	
70. Papadopolu	servitor
71. Popa Catehetu Fereanu	
72. G. Călbănu	N. Rusu
73. N. Socaci	ucenicul său
74. I. Prișcu	țărânci
75. Anton Purcărea	fiul său
76. Petre Cristianu	mama
77. H. H. Orghidan	țărânci
78. I. Olteanu	N. Rusu

Lista nr. 4

1877

Trinit următorii	Prin	
1. Iosif Barac	comitet	1
2. I. Petricu	"	2
3. I. Bogdan		
4. D. Munteanu		
5. Ipolit Ilasievici		
6. R. Stinghe		
7. A. Androne		
8. Văd. a lui Gheorghiu		
9. A. Bontoiu		
10. I. Resnovean	comitet	3
11. I. Teclu		
12. V. Datcu		
13. A. Popovici		
14. Ștefan Iosif profesor		
15. I. Corvin		
16. T. Nicoloi	comitet	4
17. Rad. Mernutu Corbu		
18. Dr. Meșotă	comitet	5
19. Gheorghiu		
20. C. Popazu		
21. G. Loga		
22. G. Brezeanu		
23. Văduva Ursica Ieremia		
24. N. D. Cioflec		
25. Mihael Pop		
26. Văduva Pop		
27. Iorgu Ionescu		
28. Anastasi prof.		
29. Drăgan		

30. Văd. Budiu Găitănar	
31. N. Popovici	
32. I. Stinghe profesor	
33. I. Semintie	comitet 7
34. I. Lemeny	
35. Văd. Voinescu	
36. V. Dima	
37. George Dima, profesor	
38. I. Brenciu	
39. Dima P.	
40. Theodor Alexiu	
41. George Baritz	
42. T. Isani	
43. Văduva Florea Juga	
44. D. Nicolae	
45. Scurtu, profesor	
46. Baboiani	Tacit
47. Oprea Sfetea	nu
48. David Almășanu	comitet 8
49. Jade Pop	
50. Fora	
51. Văduva Mălai	
52. Pater Fericeanu	
53. Teia Fericeanu	
54. Rad. Panțiu	
55. Dr. Vasile Glodariu	
56. D. Prișcu	
57. A. Lupan	comitet 9
58. G. Strîmbu	„ 10
59. R. Măzătescu	
60. Văduva Babamolu	
61. Văd. C. Furnică	I. D. Spuderca junior
62. N. G. Măntină	
62. Rusu	
63. Căpitan Român	
64. D. Jarca	comitet 11
65. G. Fugaci	I. Furnică
65. G. Prișcu	G. Frunză
66. N. Rîșnovean	comitet 12
67. I. Purcărea	
68. I. Garnet	purcel
69. D. Garnet junior	
70. R. Garnet	
71. G. Garnet	D. Gonțle
72. R. Burbea	comitet 13
73. M. Morovin	
74. Văd. Oprea Furnică	
75. N. Furnică	
76. A. Lupan Bredel	
77. Zaharie Furnică	
78. I. Lengheru	
79. D. Lengheru	
80. I. Moroian	comitet 14
81. G. Cioflec	
82. Barbu Cepescu	I. Stinghe
83. Bonifaciu Pitiș	G. Moldovan
84. N. Fugator	
84. N. Socaci	
85. I. Bocriu	
86. Alexiu Moldovanu	

87. Văd. Vasile Orghidan		
88. George Colbasi	comitet	15
89. Florelly		
90. Ion G. Cohban		
91. Ioan Papadopolu		
93. I. Ardeleanu		
94. I. Perşenariu		
95. Sterie Stinghe		
96. Lucaci Janus		
97. Ioniţă Carstolovean	fii Lucaci	
98. Văduva N. Maciucă		
99. Ştefan Vili		
100. I. A. Navrea	comitet	16
101. R. A. Navrea		
102. G. Petrovici		
103. A. Pitiş	comitet	17
104. N. Stinghe		
105. G. Băciu		
109. Vasi Spuderca		
110. D. Muntianu		
111. I. D. Spuderca		
112. Avocat I. Panţiu		
113. George Navrea		
114. Cost. Voicu	comitet	18
115. femeia C. Voicu		
116. I. Bobacu		
117. I. Bobancu junior	Neculae Stoian	
118. G. Bobancu		
119. H. Orghidan	comitet	19
120. I. Bomban		
121. Vasile Voina	comitet	20
122. Anghel Ioan		
123. N. Reşnovean		
124. Maria Popovici		
125. Văd. Pădure		
126. Niculae Barbu		
127. N. Butmaloi	comitet	21
128. Maricuţia Dontor		
125. Anton Purcărea	comitet 22	
126. P. Cristian	Anghel Teclu	
127. Ioan Prişcu	comitet	23
128. prof. Grenga		
129. „		
130. R. Spuderca	comitet	24
131. N. Pădure	N. V. Borbucan	
132. Simeon Bredan		
133. Iacov Grindu		
134. I. Trombiţaş	comitet	25
135. Maniu Pelci		
136. I. Lupşian	comitet 26	
137. I. Spuderca	N. Cristea	
	comitet	27
138. D. Lupan	R. Morariu	
139. N. Peligradu	comitet	28
140. profesor Peligrad		
Mihael Căpitan		
C-tin Burbea		
139. I. M. Burbea	comitet	29

140. M. Ivanici
 141. G. Mincu
 142. Văd. P. Bleanga
 143. N. Bleanga
 144. D. Stinghe
 145. I. Manole
 146. Fervatleru
 147. Buheru Tonci
 148. George Belisimus
 Coca G. Orghidan
 149. G. N. Orghidan
 150. N. Orghidan
 151. G. Măzgăreanu
 152. I. Pascu
 154. N. Teclu
 155. I. D. Spuderca
 156. Văd. Scovardarese
 157. Aron N. Mitoc
 158. V. G. Mitor
 159. V. Ecaterina
 160. Vasile Saftu
 Bătrînu Bobonci
 D. Sibianu
 N. Seriu țigani Gllgori
 D. Gonția
 I. Olteanu
 N. Solveti
 D. Maelat
 I. Peligrad talpe
 I. Vlaicu
 P. Mogoși
 N. Olteanu
 G. Tanasic
 I. Mazăre
 Elena Balz
 Din celate
 161. I. Stănescu
 162. I. V. Nepotul său
 163. Maniu și Bomba
 164. R. Radovici
 165. Diamandi Manole
 166. I. Pădure
 167. G. Ioan^{o8}
 168. Costi Juga
 169. N. Ciurcu
 170. C. Steriu
 171. Sașia Văd. G. Ciurcu
 172. Văd. Ștefan Sotir
 173. I. Sotir
 174. D. Ienciovici
 175. R. Pascu
 176. I. Dușioiu
 177. Iosif Pucărroi
 178. Nicolae Strevoiu
 179. I. Lenghel
 180. I. Popovici
 181. Bartolomeu Balulescu
 182. Văduva G. Juga
 183. Jeremia
 G.G. Ioan
- prof. Ștefan Josif
 I. Dind. Vlaicu
 comitet 30
 comitet 31
 comitet 32
 M. Burbea
 Diamandi Nicolau
 Const. Popazu
 Ion Hagi Ciurcu
 Bursu

Octavian Sorescu
N. Orghidan
I. B. Pop

Lista nr. 5

1. Protopopul
2. D. I. Petricu
3. Profesorul Măcsim
4. Cioflecu
5. D. Muntianu
6. Profesorul Ilasievici
7. R. Stinghe
8. A. Andronic
9. V. A. Georgiu
10. A. Bantoiu
11. Ioan Rasnovian
12. Ioan Teclu
13. And. Popovici
14. Ioan Corvin
15. Profesorul Corvin
16. V. Datcu
17. Maricuța Corbu
18. A. Popovici
19. Teor. Nicolau
20. Ștefan Iosif
21. Ioan Stinghe prof.
22. V. Găitănăr
23. Ioan Bacicu
24. V. Popovici
25. George Georgiu
26. Constantin Popazu
27. George Brezianu
28. Misiu Popu — Ioan Bidu
29. D. Cioflecu
30. Ioan Scurtu
31. Văduva Popu
32. Lazar Anastasiu
33. Dragan Lacia
34. Ioan Săniuță
35. Pandeli Dima
36. Văduva Dima
37. Văduva N. Voinescu
38. Alexiu
39. Văduva I. Dimitriu
40. George Barițiu
41. Toma Isacu
42. N. Bobancu
43. Văduva Dim. Nicolau
44. Văd. J. Juga
45. Ștefan Rusu
46. Ioan Tacitu
47. David Almășanu
48. Andrei Lupan
49. George Strimbu și Teușan prof.
50. Ioan Mărgineanu — Constantin Voicu
Ieremia
51. Radu Măzătescu
52. Văduva Babanu Taropoiu
53. Dumitru Spuderca
54. Dumitru Lupan
55. Ioan Bogdan
56. Văduva I. Bratu
57. Căpitan Român
58. Ioan Rusu
59. Dumitru Jarca
60. Ioan Neguși
61. George Prișcu
62. George Frunză
63. Dumitru Ieremia
64. George Măzgărean
65. Vasile Galu
66. Neculae Răsnovean
67. Ioan Purcăria
68. Nicolau Negusi
69. Ioan Stinghe purcelu
70. Dimitrie Gonția
71. George Prișcu Ciulei
72. Radu Garniți
73. George Garniți
74. Dumitru Gonția
75. Radu Burbea
76. Mihailu Moroian
77. Radu Oprea Furnică
78. Nicolau Furnică
79. Ioan Cocoranda
80. Zaharia Furnică
81. Ioan Furnică
82. Nicolau Ștefan
83. V. Ioan Bombăn
84. Ioan Purcărea
85. Dumitru Purcărea
86. Ioan Morolianu
87. George Cioflecu
88. Barbu Cepescu
89. Vasilie Pitiș
90. George Navria
91. Ioan Panțiu
92. Dumitru Spuderca
93. Dum. Muntianu
94. D. Căpătină
95. Ioan Mitoc
96. Ioan Irmie cu un fiu ucenic
97. Pelionis
98. I. A. Navria
99. George Petrovici
100. Andrei Pitiș
101. George Bacian
102. Nic. Stinghe
103. V. N. Măciucă
104. V. St. Vill
105. N. Măciucă

106. Lucaci Ianoși
 107. Sterie Stinghe
 108. Ioan Perșenariu
 109. Ioan Ardelean
 110. Papadopolu
 111. V. V. Orghidan — G. Navrea
 112. Alexiu Moldovan
 113. Ioan Boieriu
 114. George Coliban
 115. Floria Coliban
 116. Ioan Coliban
 117. Nică Socaci
 118. Popa Fericean
 119. V. Glodariu
 120. Radu Panțiu
 121. Ioan Mamulă
 122. Floria Mamulă
 123. Dumitru Mamulă
 124. Radu Prișcu
 125. Ioan Discu
 126. Dumitru Râșnonian giamba
 127. Anton Purcărea
 128. Fata lui Vilara
 129. Petru Cristan
 130. Angelu Teclu
 131. Ioan Cîmpianu
 132. Hristea Orghidan
 133. Ioan Bombân
 134. Vasile Voina
 135. Nica Rănovăan
 136. Nicolau Bobancu
 137. Hristea Navria
 138. Ioan Bobancu
 139. George Manlu
 140. Iordache Garneți
 141. Văduva Pădure
 142. Nicolae Barbu
 143. Nicolau Butmaloiu
 144. profesorul Burnariu
 145. Maricuța Donți, **Perte**
 146. Nicolau Pădure
 147. Nicolau Serio țiganu
 148. Vasile a lui Duloi
 149. Nicolae Peligrad
 150. Nicolau Spuderca Derca
 151. Mihaela Căpățînă
 152. George Maniu Pelțu
 153. Dumitru Boncia
 154. Ioan Spuderca Lacea
 155. Ioan Lupșian
 156. Ioan Trombițași
 157. Ioan Oltianu
 158. Simion Brezianu
 159. Nicolae Savețiu
 160. Petru Spuderca
 161. Ioan I. Bobancu
văduva Ioan Mazăre
Elena Bulz
 162. Dumitru Mălăiețu
 163. Văduva P. Mălăiețu
 164. Dumitru Sibianu a lui Miliției
 165. Ioan Bobancu pe Coastă
 166. Ioan Peligradu — D. gogonatu
 167. Ioan Peligradu — talpa
 168. Petru Mogoși
 169. Nicolau Oltianu
 170. Ioan Babeși
 171. George Tanasile
 172. Radu Morariu
 173. George Pulu
 174. Ioan Guvelca Cornu
 175. Nicolae Cristan
 176. Nicolau Blianga
 177. Văduva N. Barbucian
 178. Radu Spuderca
 179. Ioan M. Burbea — văduva Petru
Blianga
Catinca Murar
 180. George Orghidan Coca
 181. Ioan Manoliu
Vasile Saftu C-tin
 182. Fervaltaru
Dumitru Stinghe
 183. Pref. Bellsimus
Mihail Ivanciuc
 184. N. Orghidan butoiu
George Mincu
 185. George Măzgărean
TonciBekene
 186. George Valsu
 187. Ioan Pascu
 194. Dumitru Pascu
 195. Ioan B. Spuderca
 196. Văduva Scovardareasa
 197. Anika Mitocu
- Celate*
- D. Lachi Stănescu
 199. Iorgu Stănescu
 200. G. Ioan Bo fn
Radu Radovici
Diamandi Manole
George Ioan
Constantin Steriu
Dumitru Enilovici
Nasea Văduva Clurcu
Ioan Pădure
Constantin Juga
Nicolau Circu
Văduva Ștefan Sotir
Ioan Sotir
Radu Pascu
Ioan Dușioiu
Ioan D. Popovici
Ioan Lengheru
Nec. Strevoiu
Iosif Pușcarlu
 188. Văduva G. Juga
 189. Constantin Juga

- 190. Bartolomeu Baiulescu
- 191. D. Irimie
- 192. Constantin Popazu
- 193. Văduva G. Ioan
- 194. Octavian Sorescu
Nicolae Orghidan
Ioan B. Popu

Diamandi Necolau
Ioan H. Ciurcu
Profesorul Filipeacu
Nicolau Catana Barbucian
Mada școalelor
Nicolae Popu profesor

Lista nr. 6

- Sterie Stinghe
- Dumitru Pascu
- Ioan I. Bobancu
- Dumitru Muntlanu
- 1. Protopopul Iosif Barac
- 1. Ioan Petricu
- 1. Ioan Răsnovean
- 1. Teodor Necol.
- Ștefan Iosif
- 20. Ioan Seniută
- 19. Ștefan Rusu
- 18. David Almășanu
- 17. George Strîmbu
- 15. Dumitru Lupan
- 16. Dumitru Jarca
- 14. Andrei Lupan
- 9. Andrei Pitiși
- 8. Ioan A. Navrea

- 10. Anton Purcărea
- 12. Vasile Voina
- 13. Neculae Butnariu
- 11. Hristea Orghidan
- 23. Ioan Lupșan
- Constantin Voicu
- 1. Ioan Manolle
- 26. Radu Spuderca
- 22. Ioan Morolanu
- 21. Radu Burbea
- 27. Ioan Trombițaș
- 26. Ioan Spuderca Lacea
- 24. Ioan D. Spuderca
- 25. Petru Cristan
- 28. Nicolau Răsnovean
- 29. Ioan Pascu
- George Manlu

Lista nr. 7

- 1. Baracu
- 2. Petricu
- 3. Pascu
- 4. Siargu
- 5. Răsnovean
- 6. T. Necolau
- 7. Popazu
- 8. Seniută
- 9. Rusu
- 10. Almășan
- 11. Strîmbu
- 12. D. Lupan
- 13. A. Lupan
- 14. Jarca
- 15. Pitiși

- 16. Navrea
- 17. Purcărea
- 18. Voina
- 19. Bulmaloi
- 20. Orghidan
- 21. Lupșan
- 22. Voicu
- 23. I. Manole
- 24. Burbea
- 25. R. Spuderca
- 26. I. Morolan
- 27. R. Burbea
- 28. J. Spuderca
- 29. I. Dopudurke
- 30. Pereslat

Lista nr. 8

- 1. Protopopul Josif Baracu
- 2. Ioan Petric
- 3. Ioan Boambăn
- 4. Teodor Nicolau
- 5. Constantin Popazu
- 6. Ioan Manole
- 7. Ioan M. Burbea
- 8. Ioan A. Navrea

- 9. Andrei Pitiși m
- 10. Anton Purcărea
- 11. Hristea Orghidan
- 12. Vasile Voina
- 13. Nicolae Butnoi
- 14. Andrei Lupan
- 15. Dumitru Lupan
- 16. Dumitru Jarca

17. George Strimbu	26. Radu Spuderca
18. Dumitru Almășan	27. Grigore Coliban
19. Stefan Iosif	28. Stefan Iosif
20. Ioan Senluță	29. Sterie Stinghe
21. Radu Burbea	30. Dumitru Pascu
22. Ioan Moroian	31. Dumitru Muntlan Bratu
23. Ioan Lupșan	32. George Maniu
24. Ioan Spuderca	33. Ioan J. Boambăan
25. Petru Cristan	34. Stefan Rusu

Lista nr. 9

Nr.	Cine trimite	Cine duce
1. Ioan Perșenariu	Ioan Navrea	comitet 20
2. Sterie Stinghe		
3. Ioan Lukaci		
4. Văduva Vili a lui V. Măclucă		
5. Nicolae Stinghe		
6. George Bacicu		
7. And. Pitoși	epltrop	comitet 21
8. Pileones		
9. Ioan Prișcu		
10. Ioan Prișcu		
11. Anton Purcărea		comitet 22
12. Petru Cristan		comitet 23
13. Hristea Orghidan		comitet 24
14. Ioan Boambăan		
15. Vasile Voina		comitet 25
16. Nicolae Rasnovean		
17. Anghelu Ivan		
18. Ioan Bobacu		
19. Costantin Voicu		comitet 26
20. George Navrea		
21. Ioan Panțiu		
22. Dumitru Spuderca		
23. Vasile Spuderca		
24. Dumitru Munteanu		
25. Ioan Mitocu		
26. Nicolae Stefan		
27. Ioan Bidu		
28. Radu Spuderca		comitet 27
29. V. Barbucanu		
30. Maciuta Donta		
31. Butnariu		
32. Nicolae Butnariu		comitet 31
33. George Maniu		
34. Nicolae Barbu		
35. Ioan Căpățină		
36. Nicolae Bobancu		
37. Nicola Padura		
38. Nic. Serio țigan		
39. George Maniu		
40. Dumitru Boncia		
41. Ioan Spuderca		
42. Ioan Lupșan		comitet 28
43. Ioan Trombițaș		comitet 29
44. Nicolae Gonțea		comitet 30

45. Ioan Olteanu
46. Simion Brezenn
47. Nic. Salreși
48. Petru Spuderca
49. Ioan I. Bobancu
50. Dumitru Maelat
51. V. Petru Maelat
52. Dumitru Sibian a lui Mititelu
53. Ioan Bobancu — coastă
54. Ioan Peligrad, profesor
55. Ioan Voicu
56. Ioan Peligrad — Talpa
57. Petru Mogoși
58. Nicolae Oltean
59. George Tanasu
60. Radu Morariu
61. George Puiu
62. Ioan Oprea Gurelca Brda
63. Nicolae Cristan, ginerele Negrului
64. Nicolae Bleangă

Lista nr. 10

Cine trimite	Cine duce
1. Ioan A. Navrea	
2. Ioan Mandu	
3. Ioan M. Burbea	
4. And. Petric	
5. Costantin Popazu	
6. T. Nicolau	
7. Z. Pascu	
8. Ioan Seniută	
9. Stefan Rusu	
10. Dr. Meșota	
11. David Almășanu	
12. Nicolae Rasnovean Siargu	
13. D. Jarca	
14. A. Purcărea	
15. Andrei Lupan	
16. G. Strimbu	
17. Hristea Orghidan	
18. Nic. Butnariu	
19. Vasile Voina	
20. I. Trombiș	
21. Z. Lupșan	
22. Z. I. Spuderca	
23. Radu Spuderca	
24. I. D. Spuderca	
25. George Coliban	
26. Ioan Moroian	
27. Prof. Barac	
28. Pr. Petric	
29. Petru Crestan	
30. Radu Burbea	
31. Vas. Voicu	
32. D. Lupan	
33. George Voicu	
Corli Morariu	

Lista nr. 11

Cui s-a trimis	Prin cine
Vasile Voina	țărânci
Angelu	
Bombianu	
Bobancu	
N. Orghidan	țărânci
Goșman Sorica	țărânci
Bobancu Maricuța	
N. Paduru	tatăl său
N. Plapumaru	
Barbu Clan	
R. Spuderca	
Ivan Cika	
I. M. Burbia	
Ecat. M. Burbea și fata	
Gligoru Mincu	
Ioan Manolea	
D. Orghidan	
Belissimus	
N. Orghijan	
George Măzgărean	
Ioan Labea	
Ioan Bobancu	
Scovardareasa	
Ioan H. Orghidan	
D. Pascu	
N. Teclu	
N. Butnariu	țărânci
N. Barbu	
Goerge Maniu	
D. Maniu	
I. Spuderca	
Ioan Lupșlanu	
I. Trombițașu	D. Pascu
D. Roncia	N. Teclu
Ioan Ciocu	N. Rasnovian
Simion Bredean	
Radu Morariu	
Curmatu Gamulea	
Costake ginerele Avram	
Petru Spuderca	
Ioan Bobancu	
Ioan Mazăre	
Ioan Peligrad	fiul său, Ioan
D. Peligradu	
Ștefan Sotiru	
Ioan Sotir	
Dușioiu	Radovici Ienak
Stan Blebea	Dobrianu
N. Popu	Dumitru Nicolae
D. Manolie	prof. Maxim
N. Orghidan șchiopul	
I. G. Ioan	
Strevoiu	
Popovici	
Barbulian	
G. Rusu	

N. Baboianu
 N. Dimitrie
 Pușcariu
 Popica
 Ciurcu
 Sterica
 Ienake Popu
 Ioan Ciorici
 Bomben
 Pascu
 Stănescu Doii
 Poenaru
 Juga
 Barițiu
 Arhimandrescu
 Gamulia
In cetate
 D. Stănescu
 Costi I. Juga
 Rad. I. Terie
 G. H. Ciurcu
 N. Ciurcu
 I.G. Ioan
 Rad. St. Blebea
 Cons. Sterica

Petru

Petru

Lista nr. 12

Ulița Mare, Prundu, Căminia Tociilor

Gine trimite	Prin cine
Drăgan Lacia	fiica sa
Dim. Cioflescu	N. Rus
Misi Popu	"
G. Bredean	"
G. Papsu	"
G. Georghiu	"
N — Gaetănarlu	"
I. Bidu — croitorul	N. Rus
Tacitu	"
Scurtu	"
Dommsioru	
Dr. Meșotă	N. Rus
T. Nicolae	țărănci
A. Popovici	"
Rad. G. Burbea	"
Radu St. Corbu	
I. Corbu	țărănci
Rad. Alexandru	
Ioan Teclu	Iosif, profesor
N. Pădure	țărănci
I. Răsnoveanu	"
A. Buntoiu	Petru
Rad. A. Georgiu	Petru
A. Andronic	"
I. Lisiemu	Sandu
R. Stinghe	"
Petru	Petru

Iancovici
Bogdanu
Cepescu

N. Rus

~

~

* Muzeul primei școli românești din Schei Brașov, dosar 1877, listele 1—12; lista nr. 1 publicată în Gazeta Transilvaniei nr. 37/1877, p. 4.
la 473

125

1878 IANUARIE 29, FĂGĂRAȘ — LISTA LOCUITORILOR DIN OHABA, JUDEȚUL BRAȘOV, CARE AU FĂCUT DONAȚII PENTRU AJUTAREA SOLDAȚILOR ROMÂNI RĂNIȚI

Făgăraș, 29 ianuarie 1878

Ajutoare pentru soldații români răniți în bătăia prezentă cu turcii s-au mai strîns di Ohaba Făgărașeană: De la s. biserică gr. — cath. 1 fl. 50 cr., de la domnii: Filimon Caba, paroh gr.-cath. 1 fl., Mathei Siandruc, căpitan c. r. pens. 1 fl., Ioan Pop, Inv. secund 1 fl., Spiridon Făgărașanu Inv. adj. 1 fl., Romul Simu, Inv. diriginte 2 fl. 50 cr., Simion Roman 50 cr., Nicolau Bulea 50 cr., Ioan Chioreanu 40 cr., Georgiu Radu 30 cr., George Steavu 30 cr., Candid Rosica 20 cr., Iacob Grunfeld 30 cr., Ioan Rosica 20 cr., Alex Moraru 20 cr., și 1 cupa cucuruz, Nicolau I. Moldovan 10 cr., Ioan Bursan 10 cr. și Petru Selegean 9 cr.: De la doamnele: Iosefine Klor 1 f., Ana Pop 50 cr., 1 kg. 550 gr. scame, Ludovica Pop 50 cr. și 69 dc. scame, Ana Simu 50 cr. și 50 dc. scame, Verona Roman 40 dc. scame, Maria Roman 40 dc., Ana I. Comaromescu 50 dc., Ana N. Bulea 50 dc., Maria I. Roman 60 dc., Eufrosina T. Popa 50 dc., Eufrosina N. Moldovan 50 dc., Marla I. Rosica 52 dc. Maria Ic. Boeriu 50 dc., Ana G. Steavu 50 dc., Eva G. Popa 50 dc., Ana I. Moraru 45 dc., Ana Roman 79 dc., Maria I. Idomir 60 dc., Verona I. Mureșanu 55 dc., Magdalena I. Boeriu 85 dc., Maria I. Moraru 40 dc., Ana I. Pop 36 dc., Sofia G. Roman 465 grame de scame și 2 cupe cucuruz, Ana I. Radu 30 dc. scame, Ana D. Moraru 20 dc. Rachila I. Comaromescu 20 dc., Ana I. Moraru 10 dc., Verona I. Rosica 10 dc., Sara G. Bulea 20 dc. Eva I. Martin 12 dc., Eva I. Rusiatia 10 dc., Eva I. Obregia 10 gr., Salomia Răduțu 6 dc., Teresia M. Roman 5 dc., Eufrosina I. Chiutiș 25 gr. scame și Maria I. Rosica 4 coți de plîză.

Verona Mustață 4 cupe cucuruz, Iacob Rosica 1 c. c., Ioan M. Moraru 2 c. c., Iosif Popa 2 c. c., Ioan G. Moraru 2 c. c., Iacob G. Moraru 2 c. c., David Moraru 1 c. c., Ioan Dobrin 1 c. c., Elisa Bulea 1 c. c., Iosif A. Bulea 1 c. c., George Monu 1 c. c., George Gergely 1 c. c., Ștefan Bulea 1 c. c., Ioan Bordeanu 1 c. c., Ioan Roman 2 c. c., Iosif Rosica 2 c. c., Iacob Călin 1 c. c., Iacob Moraru 1 c. c., Eva N. Ștefan 1 c. c., Iosif Ștefan 1,5 c. c., Ioan Chirilă 1 c. c., Nicolae Chirilă 1 c. c., George Nedelca 1 c. c., George Bulca 1 c. c., Nicolau Molin 0,5 c. c., Ioan Comaromi 3 c. c., Teresia Roman 1 c. c., Nechita Roman 3 c. c., Ioan Comoli 3 c. c., George Radu jun. 2 c. c., Ioan P. Șteavu 2 c. c., Eva Petru Șteavu 2 c. c., Ioan Rusiatia 2 c. c., Ioan L. Roman 2 c. c., Ioan Crișan 1 c. c., George Dogaru 2 c. c., Nicolau Mureșan 1 c. c., Ioan Nedelca 1 c. c., Magdalena I. Boeriu 4 c. c., Ilie Roman 2 c. c., Damasceru Nedelca 1 c. c., Samoilă Steavu 4 c. c., Moise Moraru 1 c. c., Iosif Bulea 1 c. c., Samoilă Bulea 2 c. c. Ioan și Iacob Moraru 1 c. c., Nicolau Crișan 1 c. c., David Selegean 1 c. c., Gavrilă Rusiatia 1 c. c., Bucur Rusiatia 1 c. c., Ioan G. Rosica 1 c. c., Nicolau Idomir 1 c. c., George Idomir, 3 c. s., Maria Popa 1 c. c.

Ioan Obregia 1 cupă cucuruz, Ivan Blaga 3 c. c., Ioan Boeru 1 c. c., Elisa Rosica 2 c. s., Elia Călin 1 c. s., Petru Călin 1 c. c., Eva I. Boeriu 1 c. c., Iosif Moldovan 2 c. s., George Mircea 1 c. c., Maria I. Boeriu 2 c. c., Ioan Mircea 1 c. c., Iosif Cepes, George I. Cepes, George Crișan și Nicolau Chintîș 1 c. c., Nicolau Nedelca 1 c. c., Ioan Chintîș 1 c. c., George Văcaru 1,5 c. c., Toder Popa 2 c. c., Iacob Popa 1,5 c. c., George Popa 2 c. s., Toder Idomir 4 c. s., Ionașcu Idomir 4 c. c., Samoilă Idomir 1,5 c. c., Iosif Martin 1 c. c., Ioan Martin 3 c. c., Nisie Martin 1 c. s., Maria B. Malin 1 c. c., Nicolau Chiutiș 0,5 c. c., Achim Duca 0,5 c. c., George Malin, I. Campeanu, Moise Mureșan, G. Crișan, Ioan Crișan, Nicolau Munteanu, și G. Timaru 1,5 c. c. Toder Moldovan 1 c. c., George Campeanu 1 c. c., Achim Munteanu 1 c. c., Iosif Timaru 4 c.

c., Nicolau Timaru 1 c. c., Ioan Comaromescu 3 c. c., George Moldovan 1 c. c., George Cepes 1 c. c., George Văcaru 3 c. c., Eva N. Timaru 1.5 c. c., Nicolau Mpraru 1 c. c., Nechita Popa 1 c. c., Ionașcu Timaru 1 c. c., Nicolau Malin 1.5 c. c., George Timaru și Iacob Crișan 1 c. c., și George Călin 2 c. secară.

Din acestea rezultă: 14 kg și 90 grame de scame și 4 coți de pinză; în bani gata 13 fl. și 99 cr. v. a.; 7 ferdele și 12 cupe cucuruz, care în bani prefăcându-se dau suma de 7 fl. și 72 cr. și 1 ferdelă și 12 cupe secară, în bani 2 fl. și 36 cr., care cu toții laolaltă dau suma finală de 24 fl. și 7 cr. v. a.

Subscrisul se roagă ca numele contribuabililor să se publice în coloanele ziarului „Gazeta Transilvaniei”, care publicare va servi ca adevărată despre adevărata trimitere și manipulare a banilor și a obiectelor colectate de la respectivii contribuabili prin mine. — Romul Simu, învățător dirig.

Zinca Roman, colectantă

„Gazeta Transilvaniei” nr. 20 din 12/24 martie 1878, p. 4
nr. 21 din 16/28 martie 1878, p. 4
nr. 22 din 19/31 martie 1878, p. 4

126

1878, FEBRUARIE 2/14, BRAȘOV — LISTA LOCUTORILOR DIN COMUNA ȘIMON-BRAN CARE AU FĂCUT DONAȚII BĂNEȘTI PENTRU AJUTORAREA SOLDAȚILOR ROMÂNI RĂNIȚI

Ajutoare pentru răniți

Brașov, în februarie 1878

Ofrande pentru soldații români răniți, primite de subsemnatul dl. paroh Nicolae Mănoiu de la românii din comuna Simon — Bran și trimise la adresa prințului Dimitrie Gr. Ghica, președintele „Cruții Roșii” la București.

Diamandi I. Manole

Parohul Nicolae Mănoiu 1 fl., George Mănoiu 1 fl., Nicolae Angan 1 fl., Bucur Gonțea 50 cr., Ioan Pandrea 45 cr., George Zebava 45 cr., Ioan Arisian 45 cr., Ioan Picu Băncilă 45 cr., Ioan Cheroiu 40 cr., Aron Moșoiu 22 cr., Constantin Herda 20 cr., Stan Chițu 20 cr., Aron Herda 10 cr., Ioan Cojia 20 cr., Nicolae Aron Mănoiu 20 cr., Nicolae Stan Chițu 20 cr., Nicolae Tiuțuianu 20 cr., Ioan Praoveanu 12 cr., Nicolae Bucșoiu 10 cr., Ioan Chiril 20 cr., Nicolae Tiuțuianu 20 cr., Ioan Praoveanu 12 cr., Nicolae Bucșoiu 10 cr., Ioan Nilă 10 cr., Teodoru Secărea 10 cr., Nicolae Carstoiu 10 cr., Ioan Nicolae Folea 10 cr., George Secărea 10 cr., Ion Piștea 10 cr., Ioan Angan 8 cr., Nicolae Tetulea 8 cr., Preoteasa Maria Nicolae Mănoiu 4 coți pinză, Maria Ioan Cojia 3 c. p., Maria B. Bartolomei 2 c. p., Maria, Ioan Busioc 1 1/2 c. p., Paraschiva I. Mănoiu 2 c. p., Ana N. Mănoiu 2 c. p. Suma 8 fl., 20 cr. și 4 1/2 coți pinză.

Simon — Bran, în 2/14 februarie 1878

Nicolae Mănoiu,
paroh gr.-or.

„Gazeta Transilvaniei” nr. 36 din 4/16 mai 1878.

127

6/18 IANUARIE 1878, FĂGĂRAȘ — LISTA LOCUITORILOR DIN VAIDA RECEA, JUDEȚUL BRAȘOV, CARE AU FĂCUT DONAȚII PENTRU AJUTORAREA SOLDAȚILOR ROMÂNI RĂNIȚI

Lista ofertelor pentru soldații români răniți în resbelul cu Turcia, colectate prin parohul George Trîmbițașu: de la următorii d. n. din V-Recea: George Trîmbițașu, par. gr.-cath. 3 fl., George Popa Radu, nol. 3 fl., Zachiu Zegan, prim 1 fl., Ioan Petrișor, învățător, 1 fl., Dumitru Petrișor, cant. 1 fl., Iosif Schondruck 1 fl., George Boeriu, paroh în T-Recea 1 fl., — Suma 11 fl. v. a.

Urmare)

Constantin Suciu 10 cr., George Nemeș 11 cr., George Tocsia 19 cr. Nicolae Fogarasian 5 cr., Danile Siuleriu 12 cr., Ioan Olteanu 13 cr., Alesa Comsia 10 cr., George Comsia 12 cr., Ioan Serbănuțiu 10 cr., Iosie Clotia 13 cr., Eremia Serbănuțiu 19 cr., Iacob Tocsia 10 cr., Ioan N. Rusu 19 cr., Zachiu Petru 16 cr. Matei Grecu 12 cr., Petru Dragomir 10 cr., Ioan Lupu 12 cr., David Sinu 15 cr., Ioan Arful 10 cr., Zachiu Comsia 15 cr., Moisze Raduleț 12 cr., George Rusu 10 cr., Nicolae Streza 30 cr., Nagy Karoly 12 cr., George Rusu 10 cr., Matei Clotia 30 cr., George Manta 10 cr., George Sinu 12 cr., Samoile Munteanu 8 cr., Ioan Rusu 10 cr., George Grama 18 cr., Ioan Sinu 10 cr., Dănilă Rotaru 10 cr., Ioan Rachieru 10 cr., Ana Manta 10 cr., Comuna Copăcelu 4 fl. Danil Petru 50 cr., — Suma 15 fl. 24 cr. și 10 franci în aur.

Zinca Roman, colectantă

„Gazeta Transilvaniei”: nr. 15 din 23 februarie/7 martie 1878, p. 4
nr. 18 din 5/17 martie 1878, p. 4

128

FEBRUARIE 1878, BRAȘOV — LISTA LOCUITORILOR DIN TURCHEȘ-SĂCELE, CARE AU CONTRIBUIT CU BANI PENTRU AJUTORAREA SOLDAȚILOR ROMÂNI RĂNIȚI

Ajutoare pentru răniți

Brașov, în februarie 1878

Ofrande pentru soldații români răniți, primite de subsemnatul, din comuna Turcheș (Săcele) prin parohul N. Soiu, Anastasie Barsan și N. Iuganariu și trimise prințului Dimitrie Gr. Ghica, președintele „Crucii Roșii” la București.

Diamandi I. Manole

Nicolae Soiu, paroh 10 franci, George I. Căciulă episcop 21 fr., Nicolae I. Iuganariu 20 fr., O femeie bătrână Susana 20 fr. Ioan Pascu Căciulă, primar 10 fr., Ioan David Căciulă 5 fr., Ioan Sulica 5 fr., Manea Cazacu 5 fr., O femeie bătrână Ecaterina 2 fr. 33 bani, Iulius Tautsch 5 fl., Ioan Buzescu 10 fr., Constantin Papuc 5 fr., Radu M. Odaru 6 fr. Dumitru Bercu 6 fr., Anastasie Barsan 2 fl., Nicolae Gottof 2 fl., Iosif Onciu 1 fl., -- Suma 125 franci 33 bani și a0 fl.

„Gazeta Transilvaniei” nr. 20, din 12/24 martie 1878

129

1878, FEBRUARIE, BRAȘOV — LISTA LOCUTORILOR DIN GHIMBAV, JUDEȚUL BRAȘOV CARE AU FĂCUT OFRANDE PENTRU AJUTORAREA SOLDAȚILOR ROMÂNI RĂNIȚI

Brașov, în februarie 1878

Ofrande pentru soldații români răniți, primite de subsemnatul din comuna Ghimbav în bani, plinză și 4 kg. scame de la elevele române din școală prin doamnele Elena I. Comănescu și trimise prințului Dimitrie Gr. Ghica, președintele „Crucii Roșii” la București.

Diamandi I. Manole

Părintele I. Comănescu 1 fl., Diumtru Comșa 30 cr., Ioan Siuraru 20 cr., Ioan Carstocea 20 cr., Ioan Neagu 10 cr., George Neamțu 10 cr., Ioan Comșa 10 cr., Vasile Dodoc 10 cr., Dumitru Nan 10 cr., Ioan Scoeția 10 cr., Ioan Munteanu 10 cr., Vasile Marcu sen. 10 cr., Ni Nicolau Pop 10 cr., Dumitru Pop, învățător 1 fl. Sora Pop 20 cr., Comșa Mitrea 1 fl., Ion Spătaru 7 cr., George Drăghici 6 cr., Toma Feldioreanu 6 cr., George Rusuleț 10 cr., Dumitru Siuraru 10 cr., Ioan Nistor 5 cr., Dumitru Spătar 8 cr., Stana Tănase 4 cr., Vasile Marcu 4 cr., Dumitru Pivoda 4 cr., Dumitru Pădurice 4 cr., Iacob Crăciun 4 cr., Ioan Coman 4 cr., Stoica Tohăneanu 4 cr., Ioan Comănar 4 cr., Dumitru Bălan 4 cr., Ioan Spătaru 4 cr., Ioan Poenaru 4 cr., George Iascu 4 cr., Ioan Salomir 4 cr., Ioan Popovici 3 cr., Bucur Nistor 3 cr., Ioan Lazăr 3 cr., Maria Siuraru 3 cr., Radu Savu 2 cr., Maniu Crăciun 2 cr., Ana Boca 2 cr., Nicolau Crăciun 2 cr., Constantin Pop 2 cr., Ștefan Munteanu 2 cr., — Suma 6 fl. 8 cr. v. a.

În obiecte: Ana Preda 1 cămașă, Ana Arsene Maniu 1 ismană, Maria Vlădăreanu 1 ismană, Maria Popovici 2 coți plinză, Elena Siuraru 2 coți plinză, Ana Siușiu 2 coți plinză, Maria D. Pădurice 1 ștergar, Maria B. Resnovanu 2 coți plinză, Ana Munteanu 1 ismană și un ștergar, Maria Pădurice Bucura 2 coți plinză, Ana Rusuleț 2 coți plinză, Reveica Voicu Popovici 2 coți plinză, Parashiva Tohăneanu 1 hucată plinză, Reveica Marcu 2 coți plinză, Bucura George Iascu 2 coți plinză.

Scame: de la elevele din școala română din Ghimbav 4 kg. scame.

„Gazeta Transilvaniei” nr. 22 din 19/31 mai 1878, p. 4

130

1878, FEBRUARIE 4, BRAȘOV — LISTA LOCUTORILOR DIN VLĂDENI, JUDEȚUL BRAȘOV, CARE AU CONTRIBUIT LA AJUTORAREA SOLDAȚILOR ROMÂNI RĂNIȚI

Lista despre ofrandele benevole, colectate în comunitatea Vlădeni pentru soldații români răniți în resbelul ruso-turc: Iacob Balcesiu, paroh 1 fl., Iacob Zorca notar 1 fl., Simeon Balchesiu, primar 40 cr., Ioan Podaru, învățător 40 cr., Andrei Martin, collector 30 cr., Andreas Petri sen. 1 fl., Andreas Petri jun. 50 cr., Daniel Frank 50 cr., Mihail Steblea 10 cr., Simeon Campean 10 cr., Toma Micu 40 cr., Toma Campean 10 cr., Ștefan Zorca 10 cr., Sidopse Flinta 4 cr., Maței Balcesiu 10 cr., Ștefan Sandi 5 cr., Ioan Steblea 10 cr., Iacob Z. Micu 6 cr., Ion David 10 cr., Dumitru Persieni 4 cr., George Steblea 10 cr., George G. Micu 20 cr., George D. Micu 10 cr., Ioan N. Bozoea 10 cr., Ilie B. Micu 12 cr., Zachiu Petrican 12 cr., Ilie Potcoavă 10 cr., Nicolae Campeanu 10 cr., Ilie Lescoi 10 cr., Nechita Steblea 6 cr., Ioan I. Micu 10 cr., Petru B. Micu 20 cr., Nistor Potcoavă 10 cr., Chipereanu Potcoavă 20 cr., Iordache Curcubeta 6 cr., Gavril Potcoavă 5 cr., Vasile Belei 6 cr., Gavril Mei 10 cr., Zachiu Zorca 10 cr., George Inache 20 cr., Iacob Nistor 10 cr., Pavel Belei 12 cr., Toma Fuiorea 10 cr., Ion Istvan 10 cr., Ion Secui 5 cr., George G. Potcoavă 20 cr., Ilie Steblea 12 cr., Ilie Zachiu Micu 10 cr., Ana și Elena Steblea 24 cr., Bucura I. Potcoavă 24 cr., Elena N. Sandi

12 cr., Elena I. Lall 12 cr., Ecaterina A. Pascu 24 cr., Elena G. Steblea 18 cr., Gherghina I. Potcoavă 18 cr., Maria G. Steblea 12 cr., Iustina F. Micu 12 cr., Paraschiva T. Dragos 12 cr., cei mai mulți locuitori din comună însă au contribuit cu bucate, unii cîte 1 litru, alții bani 19 fl. 10cr. v. a.

Vlădeni, în 15 februarie 1878

Iacob Zorca, notar

Arhivele Statului Braşov, fond Prefectura judeţului Făgăraş, 1878, nr. 115; publicată în „Gazeta Transilvaniei” nr. 25 din 30 martie/11 aprilie 1878, p. 4.

**d) MĂSURILE LUATE DE GUVERNUL
DE LA BUDAPESTA PENTRU ÎNTĂRIREA FRONTIEREI
CU ROMÂNIA**

(MIRCEA GHERMAN)

**1877, Iunie, 27 BUCUREȘTI, VON ZWIEDINECK CĂTRE CONTELE IULIUS ANDRÁSSY
TRIMITE DOUĂ EXTRASE DIN RAPOARTE ALE VICECONSULULUI DIN PLOIEȘTI LA
ARESTAREA UNOR SUPUȘI AUSTRO-UNGARI BĂNUIȚI DE SPIONAJ.**

București, 27 iunie 1877

Ilustre Conte!

Am onoarea de a vă înainta în anexă, Excelenței Voastre, extrase din 2 rapoarte ale Viceconsulului Imperial și Regal din Ploiești referitoare la arestarea unor supuși austro-ungari de către autoritățile militare ruse sub bănuiala de spionaj. Deoarece aceștia nu posedau documente de călătorie reglementare a fost dispusă cu asentimentul consulatului general retrimiteră lor în patrie.

Primiți Excelență expresia respectului meu cel mai profund.

ZWIEDINECK

Mi-am permis în raportul nr. 17 din luna curentă a vă comunica respectuos că zilnic indivizi suspecți de spionaj sînt arestați de către autoritățile militare rusești; între aceștia se află de scurtă vreme trei cetățeni austro-ungari, respectiv negustorul Leib Landy din Brody, Croitorul Thomas Kresel din Boemia și agentul comercial Nywanoffsky din Galiția.

Domnul general Stein în calitate de comandant imperial rus al Pieții numitului cartier general, a stabilit împreună cu mine identitatea acestor persoane în baza documentelor găsite asupra lor, aplicînd lui Leib Landy, bănuît că ar fi desfăcut noaptea șuruburile căii ferate — în ciuda reclamației făcute de mine odată cu prezentarea adevăratului document de călătorie în original înmatriculat la consulat — un tratament din cele mai mizerabile cu toate că în realitate venind noaptea pe jos de la București de-a lungul căii ferate și fiind arestat de cazaci a fost imediat eliberat; Thomas Kresel și L. Nywanoffsky asupra cărora s-au găsit certificate [...] expediate de mai multă vreme — unul eliberat de consulatul cezaro-crăiesc din Rusciuc și celălalt de cel din Galați — precum și înscrisuri turcești cu diferite observații referitoare la armata rusă, nu au putut fi [inițial] eliberați, aceștia urmînd să fie duși la Chișinău pentru continuarea cercetărilor; urmare a intervenției mele pe lângă generalul von Stein am obținut ca cei doi indivizi să nu fie cercetați în continuare, ci să fie imediat trimiși peste graniță în imperiu, scop în care generalul von Stein mi-i va preda oficial, cu obligația din partea consulatului cezaro-crăiesc să-i transporte peste granița la Brașov predîndu-i autorităților de acolo contra dovadă de primire.

Toate cheltuielile de călătorie necesitate de cei 2 arestați precum și de personalul de escortă vor fi acoperite din bugetul de stat rus.

**Extras dintr-un raport al Vice Consulatului cezaro-crăiesc din Ploiești către agentul diplomatic și
Consul general cezaro-crăiesc din București din data
de 25 iunie 1877 nr. 21.**

Indivizii menționați în raportul meu nr. 20 au fost transportați în ziua de 22 l.c. în baza ordinelor de serviciu nr. 19 și 23 ale Generalului von Stein,

comandantul imperial rus al pieții, către punctul de graniță Timișul de Sus însoțit de un funcționar al acestui serviciu cezaro-crăiesc și a unui jandarm rus ; deasemenea supusul austro-ungar Iohan Reichel din Thiben [?] care circula pe aici cu documente false și arestat de autoritățile militare ruse fiind bănuț de spionaj, va fi transportat pe același drum către Timișul de Sus pentru a fi retrimis în patrie.

Arhivele Statului București, Microfilme Austria, rola 175 cadrele 1155--1158. Limba germană

132

1877, AUGUST, 9, VIENA. EXTRAS DE PRESĂ REFERITOR LA STAREA DE SPIRIT DIN TRANSILVANIA.

*Extras
din revista din
10 august 1877
Viena 9/8*

Viena 9/8

Primesc mereu scrisori din Transilvania, care pun întrebarea dacă la Viena nu se consideră că a venit în sfârșit vremea ca aceasta țară rău administrată de Ungaria să fie repusă în dreptul ei.

Mi se pare că în această problemă, în întreaga Transilvanie coace o anumită speranță.

Se crede acolo în general că dualismul și guvernarea ungurească și-au pierdut rațiunea și puterea, că influența Vienei și-ar putea ocupa din nou teren, sau că aceasta nu ar trebui să guverneze Transilvania prin intermediul Pestei.

Se indică deja cabinetului și curții vieneze [unele] intenții și se [exprimă] nedumerirea că realizarea acestora se lasă așteptată atât de mult.

O scrisoare de la Bariș îmi anunță printre altele că aristocrații maghiari din Transilvania și-au publicat brusc (în 19 luna trecută) poziția lor politică în ultimul număr al organului Ebrédés ce apare la Cluj, în scrisoarea menționată spunându-se printre altele :

„Este un fapt încontestabil că Transilvania se îndreaptă prin unirea cu Ungaria spre ruină.

Noi (maghiarii din Transilvania) ne-am jertfit situația noastră unei idei mărețe. Parlamentul ungar nu face aproape nimic pentru Transilvania. Nouă ni se dau resturi ca la cerșetori [iar] pentru Ungaria și Pesta se oprește partea leului“.

O scrisoare mai târzie de la Bariș spune „Românii sînt hotărîți să nu cedeze pînă ce afirmațiile conținute în rescripțele din iulie 1863 nu vor fi îndeplinite“.

Arhivele Statului București, Microfilme Austria, rola 175, cadrele 42 — 25. Limba germană.

1878, IANUARIE, 27, VIENA CANCELARIA IMPERIALĂ CĂTRE MINISTRUL DE INTERNE MAGHIAR TRANSMITE DOUĂ RAPOARTE REFERITOR LA MĂSURI LUATE DE ROMÂNIA LA GRANIȚA CU TRANSILVANIA

Domnului

Ministrul Regal Maghiar

de interne — 559

Viena, 27 ianuarie 1878

Am onoarea de a comunica Excelenței Voastre, în anexă, un raport al Consulului General Cezaro-crăiesc din București din 15 ianuarie a.c. nr. 9 I.B., referitor la diferite măsuri de apărare la granița transilvăneană, spre înaltă luare la cunoștință și avizare.

Comunicarea cuprinsă a d-lui Ministru Regal Maghiar de Interne, referitoare la măsuri de rechiziționare în localitățile românești de graniță este identică cu un raport comunicat spre luare la cunoștință Ministerului Imperial de Război sub nr. 236 Pres. al Comandamentului militar cezaro-crăiesc din Sibiu și se bazează pe un anunț al postului de jandarmerie din Zedenpatak din 4 iunie a.c. către Comandamentul de jandarmerie din Miercurea Ciuc, că după exprimările unui vameș astfel de măsuri ar fi luate în unele localități românești de la Gura Humorului din apropierea trecătorii Bekeș.

Consulului general

Cezaro-crăiesc București — 633

Viena, 27 ianuarie 1878.

După informațiile primite de la Ministerul Regal Maghiar de Interne și autoritățile militare din Transilvania, în mai multe localități românești situate la Gura Humorului în apropierea trecătorii Bekeș, ar fi apărut funcționari civili princiari care ar fi vizitat toate casele și anexele aparținătoare [acestora], pentru a stabili după cum se presupune acolo, cît din fiecare casă ar fi afectat trupelor și [efectivelor] cailor.

Aceste mișcări sînt puse în legătură cu zvonurile că în scurtă vreme trei corpuri de armată ruse ar urma să ocupe granița transilvăneană.

Deoarece mișcări asemănătoare apar menționate și în copia raportului Vice Consulului cezaro-crăiesc din Ploiești din 15 luna curentă nr. 9, pare vital necesar de a se afla dacă în numitele sectoare de graniță au loc într-adevăr pregătiri pentru aducerea unor mai mari corpuri de trupă.

Raportul comunicat Ministerului Imperial de Război spre luare la cunoștință de către Comandamentul militar din Sibiu sub nr. 417 Pres., că după o comunicare din 24. I. a comandamentului posturilor de jandarmerie din Zedenpatak către comandamentul de jandarmerie din M. Ciuc, mai nou în localitățile românești de graniță se întrevăd evacuări pentru încartiruire militare.

Mai departe guvernul român ar fi dispus ca toți bărbații până la 60 de ani să fie imediat mobilizați sub arme.

Arhivele Statului București. Microfilme Austria rola 175 cadrele 1155—1158.
Limba germană.

134

**1878, MARTIE, 31, BUDAPESTA. TISZA KÁLMÁN CĂTRE CONTELE IULIUS ANDRÁSSY.
DESPRE MIȘCĂRILE DE TRUPE DIN ROMÂNIA.**

Excelența voastră!

După un raport sosit din partea comisarului regal din comitatul Szöreny, trupe rusești ar ocupa trecătorile ce duc din Principatele Unite spre Transilvania [aflindu-se] la o distanță de câteva ore de graniță, astfel că pătrunderea acestora ar putea deveni în scurt timp posibilă.

Mai departe, între români ar domni mare îngrijorare unii nedorind altceva decât ca Ungaria să-i ia sub protecția ei în sfârșit concentrarea trupelor române în apropierea Orșovei ar avea loc pe motivul de a putea, în cazul că armata rusă ar avea să dezarmeze cu forța trupele române, acestea din urmă ar avea să treacă pe teritoriul unghuresc.

*Consider indicat a face cunoscut acestă comunicare Excelenței Voastre.
Primiți Excelența [...]*

Budapesta, 31 martie, 1878

TISZA KÁLMÁN

Arhivele Statului București. Microfilme Austria rola 175 Cadrul 1 202. Limba germană

135

**1878, APRILIE, 8, BRAȘOV. PREFECTUL COMITATULUI BRAȘOV CĂTRE KÁLMÁN TISZA
RAPORT DESPRE SITUAȚIA LA GRANIȚA CU ROMÂNIA**

TRADUCERE

asupra unui raport confidențial al prefectului comitatului Brașov și Făgăraș către președintele de consiliu maghiar, din data de 8 APRILIE 1878.

După rapoarte oficiale și informații particulare, armata română compusă din infanterie, cavalerie și artilerie ar fi masiv concentrată în apropierea trecătorilor sudice de graniță ale Transilvaniei, respectiv la Timiș și mai ales la Bran și Turnu Roșu. Acest fapt stârnește mișcări în rîndurile acelei părți a populației comitatului Brașov și Făgăraș, care locuiește în apropierea numitelor trecători.

Cele mai noi știri răspîndite prin jurnale, care iau potrivit românilor în considerare și eventualitatea că în cazul în care rușii ar încerca să dezarmeze

armata română aceasta ar trece granița ungurească, au amplificat temerile și neliniștesc populația; anume pentru că este de temut [împrejurarea] că bolile contagioase ce bîntuie în țara vecină ar putea fi și ele aduse și împrăștiate aici, dar și pe motivul uriașelor greutăți și a împrejurărilor neprevăzute ce s-ar ivi în această situație punînd în pericol securitatea vieții și a proprietății și în sfîrșit din cauza scumpirii care s-ar produce odată cu venirea armatei străine. De altfel alimentele au deja un preț ridicat.

Nu pot să nu menționez concepția greșită — din păcate răspîndită în rîndurile părții românești a populației rurale; aceștia cred că scopul concentrării armatei române este un atac împotriva Ungariei și din acest motiv au avut loc mai multe acte ostile acesteia.

Sînt convins că și dacă armata română ar fi dezarmată de noi la graniță, permiterea accesului ei aici ar fi în orice caz periculoasă și ar atrage urmări politice penibile.

Arhivele Statului București, Microfilme Austria, Rola 175, cadrele 1219—1 220. Limba germană.

136

1878, APRILIE, 12, BUDAPESTA. TISZA KÁLMÁN CĂTRE CONTELE IULIUS ANDRÁSSY
DESPRE PREGĂTIRI MILITARE ALE ARMATEI ROMÂNE

Exelența Voastră!

După un raport sosit de la Comandamentul jandarmeriei Regale Maghiare din Cluj, o parte a armatei române avînd peste 180 de tunuri a fost cantonată în tabără în localitatea Podgori (?) situată între riurile Dîmbovița și Argeș, astfel de tabere urmînd a fi organizate de-a lungul graniței transilvănene în județele Ialomița, Dîmbovița, Argeș și Olt. Mai departe, așa cum se afirmă, locuitorii din așezările românești de la poalele Carpaților vor ceda în baza dispozițiilor guvernului lor recolta de vară, urmînd ca 40. 000 clăi de fîn să fie rechiziționate pentru Pilești și zona înconjurătoare, unde zilnic sosește cavalerie și artilerie.

Consider indicat a face comunicare Exelenței Voastre asupra celor de mai sus.

Primiți Exelența [...]

Budapesta, 12 aprilie, 1878

TISZA KÁLMÁN

Arhivele Statului București, microfilme Austria Rola 175 cadrele 1 223—1 224. Limba germană.

137

1878, MAI, 8, BUDAPESTA. TISZA KÁLMÁN CĂTRE CONTELE IULIUS ANDRÁSSY
NOTĂ INFORMATIVĂ ASUPRA SITUAȚIEI LA GRANIȚA MOLDOVENEASCĂ.

Excelența Voastră!

După un raport oficial sosit, pe teritoriul moldovenesc mai precis pe porțiunea de graniță aflată în fața [....] Soosmező au fost întreprinse recunoașteri și luate note de către un căpitan rus.

Primiți Excelență [....]

Budapesta, 8 mai, 1878

TISZA KÁLMÁN

Arhivele Statului București, microfilme Austria, Rola 175 cadrul 1 225. Limba germană.

138

1878, MAI, 9, BUDAPESTA. TISZA KÁLMÁN CĂTRE CONTELE IULIUS ANDRÁSSY.
NOTĂ INFORMATIVĂ DESPRE MIȘCĂRI DE TRUPE ÎN ROMÂNIA.

Excelența voastră!

După un anunț telegrafic sosit din partea OBERGESPAN-ului comitatului Brașov, corpul rusesc cu un efectiv de 1260 oameni ce staționa la Rîmnic, s-a îndreptat către localitatea Bistrița situată la 4 ore de granița noastră, unde se află o mănăstire și mai multe case țărănești, unde urmează să se organizeze o tabără și unde s-au adus diferite materiale de război cu 1000 de care.

Simburele armatei române este amplasat de-a lungul râului Olt în Slatina, Craiova, Calafat și Turnu Severin și se află peste tot și și artileria necesară. În Tîrguszil, [...], la 3 ore de Bistrița nu se află nici o unitate militară. Pe distanța de la Argeș la Kevis sînt semne că armata română are intenția — presată de ruși — de a trece în Ungaria. Aparenta tensiune ce domnește între români și ruși este considerată în România ca o mască, pentru a înșela Austro-Ungaria, această presupunere este considerată întemeiată și din mai multe alte părți. Între românii transilvăneni animozitatea împotriva Rusiei este în scădere. Este extinsă impresia [noastră] că pentru asigurarea granițelor și liniștirea vulcanului ar fi necesară concentrarea unei impunătoare forțe de război în părțile transilvănene.

Primiți Excelență [...]

Budapesta, 9 mai, 1878

TISZA KÁLMÁN

Arhivele Statului București, Microfilme Austria, rola 175, cadrele 1 228—1 229. Limba germană.

139

1878, MAI, 11, BUDAPESTA. TISZA KÁLMÁN CĂTRE CONTELE IULIUS ANDRÁSSY.
NOTĂ INFORMATIVĂ DESPRE MIȘCĂRI DE TRUPE ȘI O ȘEDINȚĂ SECRETĂ A
CAMERELOR ROMÂNE

Excelența voastră!

Urmare scrisorilor oficiale din 5 și 9 luna curentă, nr. 409 și 413, am onoarea de a comunica excelenței voastre, în baza unor rapoarte oficiale, următoarele, asupra mișcării armatei române către granița noastră:

Corpurile de armată sînt amplasate în următoarele localități:

<i>a) în Focșani și Roman</i>	<i>11 500</i>
<i>b) București, Belgrad, Ismail.....</i>	<i>15 000</i>
<i>c) Predeal și împrejurimi</i>	<i>20 000</i>
<i>d) Giurgiu (Giurgevo)</i>	<i>60 000</i>

Total: 106 500

care sînt sporite prin adaosuri permanente. În Iași și împrejurimi se efectuează lucrări de fortificații.

Mai departe se informează că, Camerele române au ținut înaintea de dizolvarea lor o ședință secretă în care s-a hotărît ca, la o eventuală apariție a unor tulburări interne, membrii Adunării Legiuitoare să se îndrepte spre Craiova peste Transilvania prin pasul Bran. Această măsură a fost folosită pentru a scăpa de mașinațiile rusești plănuite împotriva reprezentanților popoului român și pentru a pune siguranța personală în afară de pericol.

Arhivele Statului București, Microfilme Austria, Rola 175, Cadrele 1 230—1 231. Limba germană.

140

1878, MAI, 15, BUDAPESTA. TISZA KÁLMÁN CĂTRE CONTELE IULIUS ANDRÁSSY.
NOTĂ INFORMATIVĂ DESPRE SITUAȚIA MILITARĂ LA GRANIȚĂ (BRAN)

Excelența voastră!

După o telegramă oficială primită de mine, în 10 luna curentă, un caporal român împreună cu doi civili — probabil ingineri — au apărut în apropierea pasului Bran, fără a trece granița.

Se întărește prin aceasta impresia că concentrarea armatei române este o măsură orientată împotriva Ungariei.

În Pitești se află un număr considerabil de [unități de] infanterie și cavalerie, între această localitate și București se găsește o baterie. În Ploiești sînt trupe puține, de acolo pînă la Timiș nu este semnalată nici o unitate.

Am onoarea Excelență [. . .]

Budapesta, 15 mai, 1878

TISZA KÁLMÁN

Arhivele Statului București, Microfilme Austria, Rola 175 cadrul 1 232. Limba germană

141

1878, MAI, 16, BUDAPESTA. TISZA KÁLMÁN CĂTRE CONTELE IULIUS ANDRÁSSY. NOTĂ INFORMATIVĂ DESPRE PREZENȚA UNOR OFIȚERI RUȘI ȘI ROMÂNI LA GRANIȚA CU ROMÂNIA.

Excelența voastră !

După un raport oficial sosit, un general rus și mai mulți ofițeri de comandament [superiori], însoțit de conducătorul român, a vizitat în zilele de 8,9 și 10 luna curentă trecătorile de graniță de la Ghimeș și Uz observînd întinderea lor cu privire specială asupra șoselelor ce conduc spre interiorul țării, după care aceștia și-au continuat drumul în direcția Oituz.

Primiți Excelență [. . .]

Budapesta, 16 mai, 1878

TISZA KÁLMÁN

Arhivele Statului București. Microfilme Austria, Rola 175, cadrul 1 227. Limba germană

142

1878, MAI, 16, BUDAPESTA. TISZA KÁLMÁN CĂTRE CONTELE IULIUS ANDRÁSSY. NOTĂ INFORMATIVĂ DESPRE MIȘCĂRI SEMNALATE LA GRANIȚĂ.

Excelența voastră !

Pe baza unui raport oficial am onoarea să comunic Excelenței Voastre că pe ziua de 9 a lunii crte. seara la ora 9 un ofițer rus de comandament însoțit de subprefectul de Bacău a apărut la comandantul postului de graniță român din imediata apropiere a Biroului CONSUMAZ Ciuc-Ghimeș regal maghiar, și au încercat în ziua următoare, adică pe 10 mai să treacă granița. Deoarece nu era cunoscut dacă era singur sau urma să treacă cu numeroși însoțitori, paza a

fost întărită, la care trecerea a eșuat. Numiții s-au urcat pe un deal apropiat și au privit împrejurimile; după spusa ofițerului român, la graniță aceștia s-ar fi exprimat că poziția de la Soosmező ar fi mult mai prielnică decât cea de la Glimeș-Ciuc.

Primiți Excelență [...]

Budapesta, 16 mai, 1878.

TISZA KÁLMÁN

Arhivele Statului București, Microfilme Austria, rola 175 cadrul 1 233. Limba germană

143

1878, MAI, 17, BUDAPESTA. TISZA KÁLMÁN CĂTRE CONTELE IULIUS ANDRÁSSY TRIMITE UN RAPORT AL PREFECTULUI DIN SIBIU DESPRE SITUAȚIA ARMATEI ROMÂNE.

Excelența voastră!

Am onoarea de a vă remite o copie după un raport al Obergespan-ului comitatului Sibiu din 15 ale lunii curente, asupra stării [situării] armatei române concentrate la Turnu Severin [...]

Primiți Excelență [...]

Budapesta, 17 mai, 1878

TISZA KÁLMÁN

C O P I E

Raportul prefectului județului Sibiu, din 15 mai a.c., sub nr. 323, către ministerul maghiar regal de interne.

Cu privire la înaltul Dvs. ordin, adresat mie, din 6 luna și anul curent, sub nr. 402 — doresc să raportez cu onoare, că în conformitate cu raportul primit de la trimisul meu, în mica țară valahă, armata română este concentrată lângă Dunăre, la Turnu Severin, pe toată linia de la Turnul Roșu în jos, la Curtea de Argeș și în marea cazarmă Bistrița situată la 3 ore de mers, de la Rîmnic spre București, pentru paza arsenalului militar sînt plasate mici posturi locale, cu puțini oameni — dealtfel la Bistrița este magazia principală a armatei române, unde există echipament arme și haine în cantități mari și circa 1 000 căruțe pentru transport se țin pregătite.

Pentru plasarea trupelor române în apropierea graniței noastre, în cazarmele Fedelischi și Zerachinești au fost trimiși ofițeri superiori și medici, dar aceștia, înainte cu câteva zile, pe cale telegrafică au fost rechemati la Turnu Severin.

Părerea, în mica țară valahă, cu privire la guvernul nostru este în general bună și se discută deschis că odată cu schimbarea politicii nu mai au de ce se teme de ruși și speră că în scurt timp scapă de acești jefuitori, expresie care se folosește în mod generalizat.

Armată însă, pe linia București există numai la 3 mile de Pitești, la Leurdeni și acolo o companie mică.

Conform cu raportul trimisului, epidemia animalelor este pe sfârșite în așa măsură, încât au fost lăsate care cu boi, pînă în apropierea graniței noastre la Riu Vadului.

FREDERIC WÄCHTER

Arhivele Statului București. Microfilme Austria, rola 175, cadrele 1 234 – 1 235. Limba germană și maghiară.

144

1878, MAI, 20, BUDAPESTA. TISZA KÁLMÁN CĂTRE CONTELE IULIUS ANDRÁSSY.
NOTĂ INFORMATIVĂ DESPRE MIȘCĂRILE DE TRUPE LA GRANIȚĂ.

Excelența voastră!

După un raport al primarului din Kezdy-Vásárhely trimis mie de Obergespanul comitatului Trei Scaune, bazat pe spusele locuitorilor români de acolo întorși acasă, trupele rusești aflătoare în Principate sînt în permanentă mișcare prin care se apropie mai mult de granița noastră; astfel infanteriei staționate de mai multă vreme în Voinești nu departe de Soosmező [i s-a adăugat] o trupă de cazaci care tocmai se afla în marș înapoi către Rusia și căreia i s-a ordonat să se întoarcă din nou. Din spusele aceluiași este de înțeles că au ordin de a înainta către Ocna și Gorzafalva și anume ca avangardă a unei trupe ce se află în marș înapoi [venind] parte din Rusia, parte din Brăila și ar fi apărut în 15 luna curentă în cele două localități amintite, încartiruindu-se.

Neîndoielnic că aceste împrejurări au urmări din cele mai mari asupra circulației generale și că îi păgubesc pe acei cetățeni care din anumite motive vor să meargă în România deoarece și siguranța persoanei ca și a proprietății este periclitată; așa s-a ivit cazul că cazacii au vrut să schimbe caii a 2 locuitori din Kezdi Vasárhely care se aflau în călătorie de afaceri la Adjud [pe alții mai răi], călătorii reușind să se sustragă acestui act de violență prin fugă, desigur călătoria întrerupându-se, scopul acestora a rămas neatins.

Primiți Excelență [.]

Budapesta, 20 mai, 1878.

TISZA KÁLMÁN

Arhivele Statului București, Microfilme Austria, Rola 175. Cadrele 1 236 – 1 237. Limba germană.

145

1878, MAI, 22. BUDAPESTA. TISZA KÁLMÁN CĂTRE CONTELE IULIUS ANDRÁSSY.
NOTĂ INFORMATIVĂ DESPRE MIȘCĂRI DE TRUPE ROMÂNEȘTI LA GRANIȚĂ.

Excelența voastră !

După un anunț telegrafic al OBGSP comitatului Brașov, după informații de încredere primite de el, armata română s-ar apropia de granița noastră. În [ziua de] 18 luna curentă au intrat în Cîmpulung 3 regimente de infanterie, luna trecută au venit în localitatea Rucăr situată la 3 mile de pasul Bran 2 generali, au amenajat acolo o locuință pentru prințul care este așteptat din zi în zi.

*Șoseaua ce duce de la localitatea numită către granița noastră este amenajată. Am onoarea Excelență [...]
Budapesta, 22 mai, 1878.*

TISZA KÁLMÁN

Arhivele Statului București, Microfilme Austria, Rola 174, codul 1 238. Limba germană

146

1878, MAI, 28. BUCUREȘTI. VON ZAVIEDINEK CĂTRE CONTELE IULIUS ANDRÁSSY.
NOTĂ INFORMATIVĂ DESPRE MIȘCĂRILE MILITARE DIN ROMÂNIA

București, 28 mai 1878

Ilustre conte !

După cum am avut onoarea de a vă raporta telegrafic în ziua de 26 a acestei luni, concentrarea [efectivului] de 10000 de militari ruși în Galați, Buzău și [același efectiv] în Tecuci, nu se confirmă în nici un fel.

Listele de evidență ale forțelor de luptă rusești din România întocmite de dl. Maniga pe baza rapoartelor atent controlate ale serviciului de externe și ale mai multor confidenți, nu indică nici pentru săptămîna trecută vreo sporire a forțelor.

Din Turnu Severin mi s-a raportat că prințul Carol a fost însoțit la inspecția trupelor de acolo de doi ofițeri englezi și anume de maiorul Ross of Bladenburg din garda Goldstram și de căpitanul de geniu William Gill. Ambii se află de cîteva săptămîni în România, unde prezența lor nu a rămas neobservată și necunoscută autorităților militare rusești.

Din Ploiești și Focșani ni se anunță că în ultimele zile au fost văzuți pe șoselele către Predeal și Ocna ofițeri ruși despre care se presupune că cercetau zona pentru informații.

Desigur că acum în mai mult de un an de ocupație a României, cartierul general rus a avut din belșug ocazia să-și procure cele mai complete informații

asupra localităților acestei țări și de aceea nu pot aprecia acele informații altă vreme cît nu spun altceva decît că militarii ruși în uniformă au fost văzuți pe șoselele ce duc către pasurile noastre.

Din Giurgiu dl. Viceconsul Neumann raportează în ziua de 16 a lunii curente că un vas rusesc venind de la Odesa a descărcat la Rusciuc 4 tunuri grele de poziție și 2000 de proiectile.

Dl. Maniga va controla personal la Rusciuc această informație a cărei importanță el o pune la îndoială.

Primiți Excelență [...]

ZWIEDINECK

Arhivele Statului București. Microfilme Austria, Rola 175. Cadrele 1242—1243. Limba germană.

147

1878, MAI, 31, BUDAPESTA. SECRETARUL DE STAT CĂTRE CONTELE IULIUS ANDRÁSSY. NOTĂ INFORMATIVĂ DESPRE MIȘCĂRI DE TRUPE RUSEȘTI ÎN ROMÂNIA.

Excelența voastră!

După un raport telegrafic al OBERGESPAN-ului Comitatului Brașov, în ziua de 28 a lunii curente, au intrat în Cîmpulung 3 divizii care și-au continuat apoi drumul spre Tîrgoviște.

Aceste mișcări de trupe sînt motivate cu scopuri sanitare, pentru că așa cum se afirmă, în armata rusă bîntuie holera.

Moralul bateriilor este bun; uniforme soldaților arată rău: o parte a acestora sînt desculți, îngrijirea este rea și au apărut cazuri cînd trupa este condusă cu forța.

Am onoarea Excelență [...]

Budapesta, 31 mai, 1878

pt. ministru
ss (indescifrabil) secretar de Stat.

Arhivele Statului București, Microfilme Austria, Rola 175, cadrul 1246. Limba germană.

148

1878, IUNIE, 3. BUDAPESTA. TISZA KÁLMÁN CĂTRE CONTELE IULIUS ANDRÁSSY. NOTĂ INFORMATIVĂ DESPRE PREZENȚA UNOR OFİTERI RUȘI LA GRANIȚA CU ROMÂNIA.

Excelența voastră!

După o comunicare sosită din partea comisarului regal al comitatului SZÖRENY, mai mulți ofițeri ruși aparținînd după aparențe corpului de geniu, s-au îndreptat în 21 luna curentă către granița noastră prin Valea Gura Baia, aflată în România.

Expediția, al cărui scop nu este cunoscut, se compunea din 15 persoane călări.

*Primiți Excelență [...]
Budapesta, 3 iunie, 1878*

TISZA KÁLMÁN

Arhivele Statului București. Microfilm Austria, Rola 17 cadrul 1241. Limba germană.

149

1878, Iunie, 3, BUDAPESTA. TISZA KÁLMÁN CĂTRE CONTELE IULIUS ANDRÁSSY. NOTĂ INFORMATIVĂ DESPRE MIȘCĂRI DE TRUPE RUSEȘTI ÎN ROMÂNIA.

Excelența voastră !

După un anunț telegrafic al OBERGESPAN-ului comitatului Brașov, masive forțe de luptă rusești sînt îndreptate către Focșani în direcția pasului Oituz.

*Am onoarea Excelență [...]
Budapesta, 25 mai 1878*

TISZA KÁLMÁN

Arhivele Statului București. Microfilme Austria, Rola 175, cadrul 1240. Limba germană.

150

1878, Iunie, 11, CERNĂUȚI. PAULI PENTRU PREȘEDINTELE PREZIDIULUI IMPERIAL ȘI REGAL AL BUCOVINEI CĂTRE MINISTRUL DE INTERNE. COPIE ADRESĂ CU INFORMAȚII DESPRE MIȘCĂRI DE TRUPE RUSEȘTI ÎN BASARABIA

Excelența voastră !

În anexă la raportul meu din 3 și 5/6 a lunii curente numerele 395 și 397 Pr. am onoarea de a aduce înaltei [Voastre] cunoștințe, că după note obținute, în ziua de 7/6, 5 regimente de infanterie ale armatei imperiale rusești au intrat în Lipcani (Basarabia); și că numărul trupelor rusești concentrate în apropierea granițelor austriece (Hotin) s-ar ridica deja la peste 15 000 de oameni. Oficial se afirmă că înaintarea trupelor sus-amintite au scopul ocupării graniței austriece, ceea ce normal este de natură a crea neliniște și îngrijorare, populației de aici.

*Primiți excelență [...]
Cernăuți, 11 iunie 1878*

*Pentru președintele landului
PAULI*

Arhivele Statului București. Microfilme Austria, Rola 175, Cadrele 1248. Limba germană.

151

1878, Iunie, 17, BUCUREȘTI. VON ZWIEDINECK CĂTRE CONTELE IULIUS ANDRÁSSY, DESPRE VERIFICAREA ȘTIRILOR TRANSMISE, PRIVIND MIȘCĂRILE DE TRUPE.

București, 17 iunie 1878
 2079
 I. B. 878

Ilustre Conte!

Cu referire expresă asupra adresei din 6 a lunii crte nr. 1707 am onoarea de a vă prezenta extrasul unui raport al viceconsulului Imperial și Regal din Focșani din 15 luna curentă, din care reiese că acolo nu este cunoscută înaintarea masivă a unităților ruse către pasul Oituz.

Deoarece nici rapoartele sigure, deseori prea pesimiste, ale viceconsulului Imperial și Regal din Roman nu fac nici o mențiune asupra acestei înaintări, cum moșterilor din zona Bacău și Ocna aflași acolo nu li s-a comunicat nimic de genul acesta din partea oamenilor lor, cred îndreptățit faptul de a mă îndoi asupra veridicității raportului Obergespanului comitatului Brașov din 24 luna trecută către comandamentul militar din Sibiu asupra acestei chestiuni.

Nu mai pușin însărcinez și vice consulatul Imperial și Regal din Roman cu cercetarea în continuare a chestiunii.

Primiți Excelență [...]

ZWIEDINECK

Arhivele Statului București, Microfilme Austria, rola 19, cadrele 1258—1259. Limba germană.

152

1878, Iunie, 17, BUCUREȘTI. VON ZWIEDNECK, CĂTRE CANCELARIA MILITARĂ A MAIESTĂȚII SALE APOSTOLICE, REGALE ȘI IMPERIALE. TRIMITE UN EXTRAS DIN RAPORTUL CONSULATULUI AUSTRO-UNGAR DIN FOCȘANI.

Extras dintr-un raport al viceconsulatului Imperial și Regal din Focșani către Consulatul General Imperial și Regal din București, din data de 15 iunie 1878.

No. 488

Informațiile obținute la fața locului vorbesc în modul cel mai sigur [despre faptul] că în perioada dintre 20—24 luna trecută ca și pînă acum, pe șoseaua de bifurcație de la Adjud către pasul Oituz nu au înaintat nici un fel de trupe rusești. Nu s-a putut stabili dacă aceasta este situația și în cazul șoselei de bifurcație [ce duce] de la Bacău la Ocna Oituz, deoarece distanța este prea mare și intră în raza de serviciu a viceconsulului Imperial și Regal din Bacău.

În luna mai a.c. au avut loc mișcări de trupe rusești în zona amintită, în Tecuci un proaspăt intrat regiment de cazaci de circa 700 de oameni, a fost dizlocat de acolo în detașamente de cca. 150 de oameni către Mărășești, Adjud și Focșani; în Mărășești a pătruns o jumătate de batalion din corpul de geniu, probabil sapeur și a bivuat acolo pe râul Siret; — mai departe, din batalionul aflat în bivuac la Focșani, 2 companii au pornit către Mărășești și de acolo ar fi fost transportate mai departe cu bacul; în sfârșit au fost transportate și trupe românești de completare [rezerve] și în final la Mărășești și Focșani sînt în prezent descărcate cantități masive de provizii, probabil Zwieback [pesmeși] în lăzi, în parte cu bacul în parte cu boi și mișcarea transporturilor rusești în această zonă este masivă.

Aceste mișcări militare care nu au omis nimic în pregătirea lor și care nu sînt bătătoare la ochi numai prin ele însele ci și pentru că ofițerii ruși brăzdează linia și împrejurimile de la Focșani, Mărășești și Adjud pînă în munți și în sus către Oituz și par a o studia planificat, care mișcări ar putea fi puse în legătură cu vremea în care a avut loc începutul deplasării în discuție.

Arhivele Statului București, Microfilme Austria, Rola 175, cadrele 1260 — 1261. Limba germană.

153

1878, Iunie, 22, FĂGĂRAȘ — SUBPREFECTUL DIN FĂGĂRAȘ RAPORTEAZĂ PREFECTULUI DIN BRAȘOV DESPRE ȘTIRILE ÎN LEGĂTURĂ CU ÎNFIINȚAREA UNEI AGENȚII DE INFORMAȚII RUSEȘTI ÎN UNGARIA ȘI TRANSILVANIA

Stimate domnule prefect,

Azi m-a vizitat domnul colonel Mayer și mi-a arătat o notă a comandamentului suprem imperial regal din Sibiu, referitoare la întemeierea unei agenții de informații a rușilor în Ungaria și Transilvania, condusă din București.

Colonelului i s-a cerut să urmărească activitatea în Transilvania a acestei agenții și și-a manifestat dorința să audă și părerea mea în această chestiune.

La cererea mea el mi-a arătat un extras din nota respectivă care cuprinde toată acțiunea. Vă trimit anexat acest extras cu rugămintea să mi-l restituiți.

Intrucît pînă acum nu am primit nici o comunicare oficială găsesc necesar să vă raportez, înainte de luarea măsurilor cuvenite, despre această chestiune și să vă comunic acțiunile ce intenționez să le întreprind;

1) să chem pretorii, afară de cel din Bran, sau să mă duc eu la ei, și să discut cu ei confidențial despre măsurile ce se impun;

2) să iau legătura cu comisarul fiscal ca să trimită patrile militare vamale în munți ca să observe mișcărilor de acolo; voi trimite și eu niște oameni de încredere în comunele din apropierea munților;

3) găsesc necesar să discut și cu comandanții posturilor de jandarmi din județ despre măsurile cuvenite;

4) la Breaza, unde avem oficiul vamal și pe unde se poate intra ușor din România, mă voi deplasa personal și voi vorbi cu comandantul de jandarmi despre această problemă.

Dacă va trebui să stimulez cu ceva pe oamenii trimiși din comună, sînt dispus să-i premiez în vederea atingerii scopului.

Dacă Dv. stîntești de acord cu propunerile mele, vă rog să mă înștiințați cît mai curînd sau să-mi dați alte instrucțiuni. În caz că Dv. găsiți necesar să-mi dați și alte instrucțiuni, eventual verbal, atunci să-mi telegrafiați mîine și voi pleca la Brașov.

Rămîn cu profundă stimă al Dv.

GRĂMOIU DANIEL

Făgăraș, 22 iunie, 1878

Arhivele Statului Brașov, fond Prefectura județului Făgăraș, 1878, nr. 17. orig. l. maghiară.

154

**1878, IULIE, 4, BUDAPESTA. TISZA KÁLMÁN CĂTRE MINISTERUL DE EXTERNE.
NOTĂ INFORMATIVĂ DESPRE APROVIZIONĂRI ALE ARMATEI ROMÂNE**

După un raport oficial sosit, în Cîmpulung ar fi ajuns 1400—1600 care încărcate cu grîne și 150—160 cu sare, încărcătura lor fiind descărcată aici în magazine; în apropiere sînt construite [organizate] bucătării de campanie. Aceste provizii sînt destinate după probabilități armatei române.

Primiți [...]

Budapesta, 4 iulie, 1878

TISZA KÁLMÁN

Arhivele Statului București, microfilme Austria, Rola 175 cadrul 1263. Limba germană.

155

**1878, IULIE, 6, BRAȘOV. IULIU SZENTIVÁNYI CĂTRE ZWIEDNIECK. TRANSMITE
TELEGRAMA REFERITOARE LA MIȘCĂRILE DE TRUPE RUSEȘTI.**

Cavalerului Von Zwiedinek

București — 2079

6 iunie 1878

După un raport al Comandamentului militar Imperial și Regal Sibiu comunicat nouă spre luare la cunoștință de Ministerul de Război Imperial și Regal, Obergespan-ul Comitatului Brașov a primit în 24 după amiaza luna trecută, următoarea telegramă:

„În 24 mai 3h 25m după amiază mi s-a comunicat că unități ruse sînt dirijate în masă către pasul Oituz, fapt despre care a fost încunoștințat imediat ministrul președinte Tisza Kálmán“.

OBERGESPAN SZENTIVÁNYI

Arhivele Statului București. Microfilme Austria, Rola 175 cadrele 1244—1245. Limba germană.

156

1878, IULIE, 10, BUDAPESTA. TISZA KÁLMÁN CĂTRE CONTELE IULIUS ANDRÁSSY
NOTĂ INFORMATIVĂ CU PRIVIRE LA MĂSURILE LUATE LA GRANIȚA CU ROMÂNIA.

Excelența voastră!

Cu referire la adresa din 16 luna curentă nr. 1869 I.B. în care se arată că după părerea consulului general din București, pentru împiedicarea ieșirilor [pătrunderilor] agenților ruși în Transilvania, cel mai bine ar fi dacă la un sever control al pașapoartelor la granița transilvăneană, s-ar pretinde ca documentele de călătorie ale celor ce vor să treacă în Ungaria să poarte viza celei mai apropiate autorități consulare Imperiale și Regale, am onoarea de a comunica Excelenței voastre că prin adresa din 22 iunie anul trecut nr. 555 adresată Excelenței voastre m-am exprimat tocmai în acest sens și că am dispus introducerea vizei obligatorii, fapt la care am primit avizul Excelenței voastre cu adresa din 29 iunie 1877 nr. I 10154 că consulatul general Imperial și Regal București a fost deocamdată încunoștiințat de aceasta. Deoarece însă nu mi-a parvenit nici o altă comunicare din partea Excelenței voastre în această problemă, am presupus că nu fi considerat oportună la data respectivă introducerea amintitei măsuri. Ținând seama de împrejurările actuale am solicitat autorităților comitatelor plasate la graniță să ia măsurile necesare pentru ca în cazul că în baza unor comunicări ofițeri ruși în civil ar avea intenția de a trece granița pentru a studia lucrările de fortificație și celelalte pregătiri de război, astfel de persoane să fie controlate în modul cel mai sever la trecerea lor și că dacă ar apărea o bănuială întemeiată că ar fi ofițeri ruși sau spioni să fie opriți din călătorie chiar dacă stnt dotați cu pașapoarte și certificate de călătorie și de a-mi întocmi de îndată raport asupra unor astfel de cazuri.

Primiți Excelență [...]

Budapesta, 10 iulie, 1878.

TISZA KÁLMÁN

Arhivele Statului București, Microfilm Austria. Rola 175, cadrele 1256—1257. Limba germană

157

1878, SEPTEMBRIE, 3, BUDAPESTA. SECRETARUL DE STAT CĂTRE MINISTERUL
DE EXTERNE. NOTĂ INFORMATIVĂ REFERITOARE LA ȘTIRI PRIMITE DE LA
GRANIȚĂ.

După un raport sosit din partea Comandamentului Jandarmeriei regale din Cluj, doi ofițeri români au vizitat de curînd granița Bucegi și Piatra Craiului, unde după opinia lor guvernul român intenționează să construiască mai multe pichete de grăniceri.

Mai departe, după știri demne de încredere, în Rucăr ar fi intrat 700 de pioneri a căror misiune este de a construi șoseaua dintre Rucăr și Crucea în apropierea punctului de graniță Bran.

Primiți Excelență [...]

Budapesta, 3 Septembrie, 1878

pentru ministru (ss) indescifrabil secretar de stat

Arhivele Statului București. Microfilme Austria, Rola 175, cadrul 1 264. Limba germană.

158

1878, SEPTEMBRIE, 20, BUDAPESTA. TISZA KÁLMÁN CĂTRE CONTELE IULIUS ANDRÁSSY. NOTĂ INFORMATIVĂ DESPRE ȘTIRI PRIMITE DE LA GRANIȚĂ

Excelența voastră:

După raportul întocmit de comandamentul jandarmeriei regale maghiare din Cluj, 2 ofițeri ruși de rang superior au efectuat de curînd o inspecție exactă făcînd și schițe în regiunea situată pe partea moldovenească a râului Bistrița; aceștia au întrebat cît de mari sînt fortificațiile ridicate în pasul Bicăz și ce forțe militare ar fi necesare pentru a le cucerii.

Primiți Excelență]...[

Budapesta, 20 septembrie, 1878

TISZA KÁLMÁN

Arhivele Statului București. Microfilme Austria, Rola 175, cadrul 1 265. Limba germană.

**e) CONSECINȚE ALE LUPTEI ROMÂNILOR
TRANSILVĂNENI
PENTRU ELIBERAREA NAȚIONALĂ**

(MIRCEA GHERMAN — LUANA POPA)

**1877, MAI, 18, BRAȘOV. SUBPREFECTUL JUD. BRAȘOV CĂTRE PRIMARUL ORAȘULUI
BRAȘOV. DISPOZIȚIE PRIVIND CONTROLUL PUBLICAȚIILOR BRAȘOVENE.**

No 2932/877

De la subprefectul județului Brașov

Către onorabilul domnul Primar

L o c o

Conform paragrafului 3. a legii presei, și în baza dispoziției comune al ministerelor de interne și de justiție no. 13448 din 22 aprilie 1872, pe întregul teritoriu al procuraturii regale de Sibiu, este obligatoriu de a trimite din toate tipăriturile periodice câte un exemplar cu semnătura redactorilor responsabili precum și a editorului la procuratura regală din Sibiu. Totuși, conform adresei procuraturii, cotidienele care apar în Brașov, Kronstadter Zeitung, Gazetta Transilvaniei și Cocoșu' roșu deși sînt trimise de editor, nu poartă semnăturile redactorilor responsabili.

Prin prezenta somez pe onorabilul domn primar, să ordone la acești editori și redactori să se conformeze serios dispoziției acestor legi, precum și să mi se raporteze cît mai curînd executarea prezentei.

Brașov la 18 mai 1877

ROLL GYULA
Subprefect

Arhiva Mureșenilor nr. 5 352. Limba maghiară.

1877, IULIE 17, SIBIU. JUDECĂTORIA DE INSTRUCTIE SIBIU CĂTRE IACOB MUREȘIANU, CITAȚIE LA INTEROGATORIU.

Nr. 20/1877 Probleme de presă

C i t a Ț i e

Prin prezenta Dvs. sunteți îndrumat, datorită Nr. 44 și 47 din Gazeta Transilvaniei, în contravenția circumscrisă de paragraful 65 din Codul Penal și atribuită unei greșeli de tipar, să vă prezentați personal pentru ascultare în

24 Iulie, Marți dimineața la ora 10, la Sibiu la subscrisul judecător de instrucție, altfel veți fi adus sub escortă.

Sibiu 17 Iulie 1877

Judecătoria de Instrucție în probleme
de presă la judecătoria de plasă regală

(ss) Indescifrabil
[Primit] 21 Iulie 1877

Stimatului Domn Iacob Mureșianu, redactor, al Gazetei Transilvania Brașov

Arhiva Mureșenilor Nr. 5344 l. maghiară

161

1877, IULIE, 20, VILCELE, IACOB MUREȘIANU CĂTRE IULIU SZENTIVÁNY, COMUNICĂ
PREDAREA PROVIZORIE A REDACȚIEI GAZETEI TRANSILVANIEI FIULUI SĂU DR.
AUREL MUREȘIANU, DIN MOTIVE DE SĂNĂTATE.

Ilustrisime Domnule Comite Suprem !

Vin cu toată stima a vă face prin aceasta arătare că fiind bolnav și nevoit
a mă supune unei stricte cure medicale la băile din Előpatak [Vilcele] pentru
un timp mai îndelungat, am predat interimistic redacția foaiei „Gazeta Transil-
vaniei” fiului meu, d-lui Doctor în drept Aurel Mureșianu, care este în prezent
cu domiciliul în Brașov.

Rugîndu-vă ca să aveți bunăvoința a lua această arătare la cunoștință stînt
cu profundă stimă,

Al Ilustrității Voastre prea plecat
IACOB MUREȘIANU,
redactor și editor al „Gazetei Transilvaniei”

Előpatak (Vilcele) 20 iulie, 1877

Arhiva Mureșenilor nr. 6 440. Limba maghiară.

162

1877, OCTOMBRIE, 22, SIBIU. ACT DE ACUZARE Nr. 3 333/1877 A PROCURATURII DIN
SIBIU CONTRA LUI IACOB MUREȘIANU ÎNAINȚAT TRIBUNALULUI DIN SIBIU

Onorat tribunal regal, ca judecătorie de presă !

Pe baza ordinului ministerial nr. 1498 din 14 mai 1871 paragraf 15 am
înaintat acuzația penală sub nr. 2466/1877 Kugy. din 16 iulie contra periodiceului
Gazeta Transilvaniei din Brașov, ca urmare la denunțul meu din 21 iunie a
anului curent.

Am inițiat aceasta pentru conținutul articolului apărut în nr. 44 anexa
nr. 1 în rubrica „România” sub forma de scrisoare datată din București, alini-

atul 4, precum și pentru comunicatul apărut în nr. 47 anexa 2, în scrisoarea datată din 30 iunie din Brașov aliniatul 4, pe care domnul judecător de instrucție a examinat cauza, și mi-a comunicat rezultatul pe care bază formulez rechizitoriul.

În cursul interogatoriului redactorul responsabil Mureșianu Iacob și-a luat asupra sa răspunderea pentru articolele incriminate, dar nu a numit pe autorii acestora. Acuzația mea o bazez pe următoarele:

1. Pe cele comunicate în cotidianul respectiv din 21 iunie a.c. nr. 44, anexat sub nr. 1. la denunțul meu, cele apărute în rubrica „România” scrisoarea datată din București aliniatul 4, de la cuvintele „se punem însă” ptnă la cuvintele „vecinica pomenire”.

2. Precum și contra comunicărilor din același imprimat periodic editat la 1 iulie sub nr. 47, anexa nr. 2, scrisoarea datată din Brașov la 30 iunie, aliniatul 4, comunicările cu începuturi cu cuvintele „ori câte de mult” și ptnă la textul „din Carpați și Balcani”.

Conținutul ambelor comunicări se încadrează în paragraful 65 al codului penal, starea faptică fiind tulburarea liniștii publice. Întrucât conform procedurii de presă din anul 1852 paragraful 33, locuitorul Mureșianu Iacob din Brașov redactorul responsabil și proprietar este responsabil pentru ambele articole incriminate, pe redactorul numit îl chem în judecată ca inculpat conform articolului nr. 65 din codul penal pentru crima de tulburarea liniștii publice, solicitându-vă stabilirea termenului de dezbatere în fața curții juraților. Citarea martorilor și experților nu este necesară.

Sibiu la 22 octombrie 1877

PROCUROR REGAL
Indescifrabil

Rezoluție
9182—1877

Pentru acest proces a fost fixată data de 12.II.1878 dimineața ora 8, dată la care atât acuzatul cât și acuzatorul se vor prezenta în fața Tribunalului ca judecător de presă, primul va fi acuzat după regulamentele justiției de presă (paragraf 36 și 37) din 14 Mai 1871.

Sibiu 1878, 7 ian.

TRIBUNALUL REGAL
Președintele judecătorei de presă
(ss) Indescifrabil

163

1877, OCTOMBRIE, 23, SIBIU. ACT DE ACUZARE Nr. 3 334/1877 AL LUI IACOB MUREȘIANU ȘI GHEORGHE BARIȘ ÎNAINȚAT TRIBUNALULUI DIN SIBIU

Numărul 3334/877

Onorat Tribunal regal, judecător în presă!

În baza paragrafului 15 al ordinului 1498 din 14 mai 1871 a intentat un proces împotriva revistei periodice „Gazeta Transilvaniei” pentru articolele publicate în nr. 24 a.c. „Cristos a înviat”, mai departe în nr. 39 a.c. articolul „Spre folosul românilor răniți”, la fel în nr. 40 a.c. pentru articolele „Brașov în 6 iunie St. n.” și „Rezelul” și „Solnoc Dăbâca” care contravin paragraf. 69 al codului penal referitor la tulburarea liniștei publice și pentru pedepsirea contravențiilor conținute în paragraful 300 și 302, pe Iacob Mureșianu editor, domiciliat în Brașov și pe publicistul G. Barișiu domiciliat în Zărnești respectiv Brașov și împotriva celorlalți anonimi, domnul judecător efectuând ancheta și comunicându-mi rezultatele scrisoarea mea de acuzare și acuzația propriu-zisă le formulez în următoarele:

— Iacob Mureșianu, editor fiind ascultat în timpul anchetei și-a asumat toată răspunderea pentru articolele instigatoare și nu i-a numit pe autorii anonimi, nici după atenționări repetate. Cu privire la articolul „Spre folosul românilor răniți” publicat în nr. 39 fiind interogată G. Barișiu domiciliat în Brașov recunoaște că el este autorul articolului și el l-a trimis spre a fi publicat și își asumă răspunderea.

Acuzația mi-o întemeiez:

1° — pe întregul conținut al articolului „Cristos a înviat” publicat în nr. 24 a.c., la care anexez și traducerea în maghiară.

2° — pe întregul conținut al articolelor „Spre folosul românilor răniți” și „Brașov în 2 iunie St. n.” publicate în nr. 39 a.c. al aceleiași reviste.

3° — pe întregul conținut al articolelor „Brașov în 6 iunie St. n.”, „Rezelul” și „Solnoc-Dăbâca” publicate în nr. 40 a.c. al aceleiași reviste.

Conținutul tuturor acestor publicații contravine paragrafului 69 al codului penal cu privire la tulburarea liniștei publice. În punctele 2° și 3° sînt cuprinse afirmații care contravin paragrafului 300 și 302 al codului penal. În baza paragrafului 33 din 1852 cu privire la presă: pe Iacob Mureșianu editor și proprietar domiciliat în Brașov fiind răspunzător pentru articolele instigatoare, iar pe G. Barișiu, negustor, domiciliat în Brașov, pentru articolul publicat în nr. 39 „Spre folosul românilor răniți” îi dau în judecată pe baza paragrafului 65 cu privire la tulburarea liniștei publice și paragrafului 300 și 302 al codului penal și cer fixarea datei procesului. Citația martorilor și experților nu e necesară.

Sibiu 23 octombrie 1877

Procuratura regală

procuror general
(s.s.) indescifrabil

Rezoluție

Data procesului pentru această acuzație se fixează pe ziua de 26 februarie 1878 ora 8 dimineața zi pentru care acuzatorul și acuzații sînt citați la Tribunalul regal, judecător în presă, cei din urmă acuzați în virtutea dispozițiilor juridice 36 și 37 sînt convocați la Sibiu.

Sibiu 7 ianuarie 1878. Tribunalul regal judecător în presă.

Arhiva Mureșenilor nr. 5345 .Limba maghiară.

164

<1878, IANUARIE, 31.> IACOB MUREȘIANU CĂTRE JUDECĂTORIA SIBIU. CERERE DE AMÎNARE A PROCESULUI.

Către

Onor. judecători de ocol regal !

Pe baza citației no 20, chestiuni de presă, din 17 a lunii și anului curent, mînuită [înînțată] abia numai de azi, iau curajul de a aduce la cunoștința onorabilei judecătorii de ocol regal, cum în prezent cu scopul de repararea sănătății mele sunt sub cură și tratament medical în Vilcele, precum și conform certificatului medical anexat sub f. cura începută fără periclitarea vieții mele nu pot să o întrerup înainte de cinci săptămîni.

Fără de aceasta cu respect rog pe onorabila Judecătorie de ocol regal, ca audierea mea în chestiunea de presă să fie amînată pînă la însănătoșirea mea.

Retnoind cererea mea cu respect cuvenit, semnez

Vilcele

devotat supus
M.J.

Judecătoriei de ocol regal Sibiu

Cerere a lui Mureșianu Iacob directorul în pensie a liceului romano-catolic din Brașov.

Arhiva Mureșenilor .Nr. 6 349. Limba maghiară.

165

1878, IANUARIE, 27, BRAȘOV. CERTIFICAT MEDICAL A LUI IACOB MUREȘIANU, DEPUȘ ÎN PROCESUL DE PRESĂ.

Certificat medical,

Subsemnatul certifică cu aceasta că D-l Iacob Mureșianu, editorul Gazetei Transilvaniei în vîrstă de 66 de ani suferă de extenuare, bătrînețe, care a fost cauzată de următoarele: slăbirea corpului (înaintată), slăbirea sistemului

nervos, a aparatului sanguin ca și prin scăderea puterii auzului, slăbirea memoriei și prin suprasolicitarea efortului mintal.

După consultarea mea din toamna anului 1876, aceste lucruri s-au agravat, și din toamna anului 1877, D-l Iacob Mureșianu este nevoit să renunțe la activitatea sa.

Subsemnatul, declar că din cauza celor mai sus amintite, D-l Iacob Mureșianu nu este în stare să facă o călătorie și nici să ia parte la o ședință judiciară.

Brașov, 26 ian. 1878

Dr. MICHAEL ZIMMERMAN

Pe baza consultației efectuate astăzi, certificatul completat din punct de vedere al conținutului, s-a dovedit a fi corect.

Brașov, 27 ian. 1878

Dr. TARTLER

medic primar al județului Brașov

Arhiva Mureșenilor nr. 5 348. Limba germană.

166

**1878, FEBRUARIE, 1, SIBIU. TRIBUNALUL DIN SIBIU CĂTRE IACOB MUREȘIANU
COMUNICĂ HOTĂRÎREA TRIBUNALULUI DE A AMÎNA PROCESUL**

Nr. 282/878

În privința procesului de presă inițiat contra lui Mureșianu Iacob din Brașov cu delictul de tulburarea liniștei publice și de instigație, dezbateră în fața juraților stabilită pentru 12 februarie din anul curent orele 9 se amîna din cauza bolii inculpatului pe termen nelimitat pe baza cererii numitului din 31 ianuarie a anului curent înreg. sub nr. 860/878.

Prin prezenta se comunică aceasta cu părțile interesate precum și primarului orașului Sibiu, ca să se comunice și la jurați.

Din ședința ținută la 1 februarie a Tribunalului din Sibiu ca judecătorie în chestiuni de presă.

Președinte (s.s.) indescifrabil

Notar LĂZĂR

Onor.

Iacob Mureșianu Brașov

Arhiva Mureșenilor F.N. Limba maghiară.

167

1878, MAI, 6, BHAȘOV. CERTIFICAT MEDICAL A LUI IACOB MUREȘIANU, DEPUȘ ÎN PROCESUL DE PRESĂ.

Certificat medical

În legătură cu cele constatate de mine despre D-l Iacob Mureșianu, redactor și editor al „Gazetei Transilvaniei”, din 26.I.1878 certific încă o dată că diagnosticul dat de mine în legătură cu [slăbirea generală], nu s-a îmbunătățit, din contră, s-a agravat ducând până acolo, încît D-lui Iacob Mureșianu, la cea mai mică enervare poate să i se agraveze starea sau chiar să i se pericliteze viața.

Deși D-l Iacob Mureșianu poate să mai facă mișcare și să execute treburi care necesită forță fizică, totuși declar că din cauza vlăguirii fizice și a lipsei de concentrare psihică ca și a formei epileptice a bolii sale, în prezent nu e în stare de a face o călătorie și să participe la o înfățișare judiciară.

Brașov, 6 mai 1878

Dr. MICHAEL ZIMMERMAN

După consultația făcută de mine, certific cele spuse mai sus.

Brașov, 6 mai 1878

Dr. TARTLER

Arhiva Mureșenilor nr. 5 348. Limba germană.

168

2 1878, OCTOMBRIE, SIBIU. TRIBUNALUL DIN SIBIU CLASEAZĂ PROCESUL DE PRESĂ AL LUI IACOB MUREȘIANU ȘI FIXEAZĂ TERMEN PENTRU PROCESUL LUI GIL BARIȘIU

Nr. 2772—1878

K. ü

Onorată Procuratură Regală cit și Presă Judiciară

Împotriva lui Iacob Mureșianu și a complicelui lui pentru tulburarea liniștei publice, cazul procesului de presă cu toate documentele lui Iacob Mureșianu împreună cu certificatul medical și împreună cu procesul verbal, prin prezenta am onoarea să vă înaintez următoarele:

1. Conform părerii și certificatului medical întocmit pe data de 27 septembrie a.c. s-a stabilit că Mureșianu Iacob suferă de alienație, demență mintală. Deci acuzația formulată împotriva de procuratura regală sub nr. 9181/1877 oct. o consider încetată și totodată cer suspendarea cercetărilor.

2. Totodată cer ca împotriva celui de-al doilea acuzat Barișiu Gh., termenul de judecată stabilit de curtea de jurași să fie afișat precum că Barișiu Gh. în prezent locuiește în Sibiul Mare.

Sibiul Mare, 1878 octombrie 14

Procuror regal

Prin tribunalul regal din Sibiu — prin declarația procuraturii regale împotriva lui Iacob Mureșianu și în urma scrisorii de acuzare nr. 9181—1877 bf., din cauza tulburării liniștei publice și intrigarea populației, salvîrșită prin presă, retrage acuzația și întrerupe procesul.

Iar împotriva lui George Barițiu, pentru fixarea datei procesului în fața Corpului Juraților, toate actele vor fi predate stimatului președinte al Onorabilului tribunal regal.

— hotărâre de la ședința tribunalului regal sibian, ca judecător în procesele presei.

la 25 oct. 1878

Tribunalul regal Sibiu

președinte, notar

NOTA: Pentru elucidarea bolii de care a suferit Jacob Mureșianu, am apelat la un specialist punându-i la dispoziție toate documentele procesului precum și corespondența dintre Sevastia Mureșianu și fiul său Aurel Mureșianu din anii 1875, 1876 și 1877 în care se fac referiri la simptomele și bola lui Iacob Mureșianu (Arhiva Mureșenilor nr. 4220, 4245—4247, 4254, 4334). În baza acestei medicul neuro-psihiatru dr. Adrian Seceleanu a stabilit următorul diagnostic:

„Din documentele care fac referiri la afecțiunea psihică de care suferea Iacob Mureșianu (scrisoarea soției, cele două certificate medicale semnate de medicul curant, dr. Zimmermann și autentificat de medicul șef dr. Tartler precum și din ordonanța Procuraturii regale din 14.X. 1878 prin care este scos de sub urmărire penală ca suferind de „alienație mentală” pe baza unui al treilea certificat (care nu s-a păstrat) putem deduce că:

— simptomele descrise în documente: oboseală, extenuare fizică și psihică, lipsă de concentrare psihică, slăbirea memoriei, dureri de cap, insomnii, lipsa pozei de mîncare, constituie corolarul afecțiunii pe care astăzi o denumim „Neurastenii”, afecțiune necunoscută la acea dată de medicul curant. Întrucît apare în uzografia psihiatrică după publicarea celor două cărți ale lui Beard—S.U.A. în anii 1880 și 1887.

— cauzele acestei afecțiuni pot fi prezumate ca fiind multiplele tensionări psihice prin care a trecut Iacob Mureșianu în perioada 1870—1875 și a efortului intens depus pentru scoaterea „Gazetei Transilvaniei” în lipsă de colaboratori.

— la aceasta este posibil să se adauge o cauză organică inerentă vîrstei, probabil procesul de arterioscleroză cerebrală care a fragilizat sistemul nervos central. Aceasta ar explica unele simptome cum sînt: amețeli, unele tulburări de memorie, paroxisme epileptiforme, scăderea auzului, etc., precum și retragerea ulterioară din activitatea publică.

— termenul de alienație mentală cronică ce apare în ordonanța procuraturii, luat probabil din codul penal al vremii nu corespunde stării reale a bolnavului, certificatele, în succesiunea lor atestînd o agravare din „comlezență” a diagnosticului în vederea scoaterii de sub urmărire penală.

— în următorii zece ani de viață Iacob Mureșianu a continuat să ducă în cadrul familiei o viață normală, cu activitate fizică (grădinarit) și intelectuală (lectură, muzică, corespondență etc.) care nu ne lasă să bănuim o de structurare a vieții psihice așa cum înțelegem astăzi prin termenul de alienație mentală. De fapt sub acest termen mai mult juridic, se cuprindea la acea dată aproape întreaga patologie psihiatrică.”

Mai este de reținut faptul că simptomele descrise s-au produs în anii 1875 și 1876 iar la 19 V 1877 Sevastia Mureșianu scria: „[Iacob] de cînd a luat medicamentul acela s-a făcut bine, lucrează, cîntă, mîncă și doarme bine” (Arhiva Mureșenilor Nr. 4251).

Arhiva Mureșenilor, nr. 5351, orig.

169

1880, DECEMBRIE, 26, BUCUREȘTI. F. LACHMANN AGENT CONFIDENȚIAL CĂTRE CANCELARIA IMPERIALĂ DIN VIENA, NOTĂ INFORMATIVĂ REFERITOR LA ATITUDINEA DEPUTATULUI KOSSOVIC DIN BUCOVINA.

București, 26 decembrie 1880

Înalt preailustre !

„România Literară” citează din numărul 13/25 l.c. o comunicare a [publicației] „Neue freie Presse” pe care această foaie a primit-o de la corespondentul ei din Rădăuți și care are ca obiect alegerea deputatului Kossovic. Numita foaie se amuză [pe seama] organului vienez și o și afirmă. [...]

Abaterea ar sta în aceea că acest funcționar a făcut o declarație oficială în limba română în loc să se folosească, cum era normal, de idiomul German. Ca urmare a acestui fapt „Neue freie Presse” pune întrebarea „dacă domnul Kossovic este judecător imperial și regal sau funcționar al Înălțimii Sale Principelui României”, la care „România literară” (editată de un român transilvănean) replică următoarele:

„Răspunsul domnului Kossovic este în acest caz foarte simplu și ușor [de dat], noi, din partea noastră îi aducem felicitările cele mai calde pentru atitudinea sa românească și ne vedem astfel îndreptățiți în speranța că nefericita Bucovină nu este încă pierdută pentru românism. Diferite știri pe care le primim din Bucovina ne semnalizează că în sfrșit în această răpită bijuterie a vechii Moldove a apărut o regenerare românească, care ne îndreptățește la mari speranțe privind viitorul, când va sosi momentul ca frații noștri din cealaltă parte a Moldovei să scuture jugul sub care zac acum.

Între alte societăți naționale, s-a constituit în această situație și un Club al femeilor române ce urmărește ca scop să introducă în toate familiile permanente limba română, care ca urmare a decăderii naționale a fost înlocuită la clasele sociale înalte cu limba germană. Acest club cuprinde deja numeroși membri ai celor mai bune familii.

Dacă s-ar dori a se cunoaște amintitele observații și a se reda cu această ocazie exprimările depășind măsura din literatura cotidiană ce apare aici, s-ar putea obține la fiecare sfârșit de lună o colecție în care începând de la oficiosul înalt „Românul” pînă la foile curente obișnuite — în care categorie le încadrez pe toate — se fac cele mai îndrăznețe și revendicative observații la adresa Austro-Ungariei. Cîtă vreme problema dunăreană nu ajunsese în stadiul de azi tonul era într-o oarecare măsură mai moderat. După aceea însă „l'Independence roumaine” a declarat o luptă formală cu Marile Puteri și după ce a orientat opinia publică, împotriva noastră mai mult decît oricare alt organ, din păcate cu un succes deloc neglijabil exploatat astăzi cu succes.

Boerescu pare a ne fi favorabil în opiniile sale, fapt care însă nu modifică situația deoarece și așa situația lui este nesigură la o remaniere a cabinetului Brătianu a cărui popularitate este asigurată pentru o vreme în urma atentatului și care va găsi omul potrivit pentru a corespunde intențiilor lui de politică externă[...]

Arhivele Statului București, Microfilme Austria rola 19 cadrele 1131 — 1133. Limba germană.

170

1881, Iunie, 20, BUCUREȘTI, CORNEL STADLER CĂTRE ERNEST VON TESCHENBERG TRANSMITE DATE ȘI APRECIERI DESPRE ROMÂNII TRANSILVĂNENI DIN BUCUREȘTI CARE DUC ACTIVITATE ÎN CAUZA NAȚIONALĂ.

Ilustre baron !

Referitor la misiunea confidențială încredințată mie de Excelența Voastră cu prilejul ultimei prezențe aici, îmi permit a vă face primul raport în această problemă.

Motivul pentru care nu am trimis un astfel de raport cu curierul trecut este că nu am informații particulare ci unele generale care după părerea mea sînt utile atît Excelenței Voastre cît și Ministerului cezaro-crăiesc.

Propaganda românească în Transilvania și Banat este un fapt care nu mai poate fi tăgăduit. Am obținut știri care dovedesc că aceasta a trecut deja de pe tărîmul literar pe cel al agitației politice. De asemenea nu poate exista nici un dubiu asupra sprijinului moral din partea guvernului român sau cel puțin din partea unor personalități influente.

M-am străduit în primul rînd să stabilesc care sînt agitatorii activi și sprijinitorii lor și în ce constă activitatea lor.

În primul rînd jurnalistul Bobeanu. Acesta este originar din Brașov, de 25—26 ani, și-a susținut anul trecut examenul de avocat cu succes la Universitatea din București, a lucrat înainte la redacția ziarului „Românul” și a funcționat și ca secretar al președintelui Camerei C.A. Rosetti. Este alături de redactorul șef Bassarabescu colaborator principal al foii „Poporul”. Bobeanu se află în legături intime cu fiica numitului domn Rosetti, de la care primește un sprijin material lunar.

Bobeanu este folosit de către partidul agitator ca și curier secret. El aduce corespondența de la și la Sinaia, unde s-ar afla un birou secret de corespondență. Pînă în prezent nu am putut obține nimic precis asupra acestuia.

În al doilea rînd Partenie Cosma, fiul unui cumnat al mitropolitului Miron Roman din Sibiu, originar din Lippa [Lipova] din Banat, în vîrstă de 35—40 de ani, în prezent angajat la „Timpul” cu 200 de franci lunar, obține totuși 8 napoleoni de aur din partea guvernului sub titlul „pentru traduceri”. Partenie Cosma a absolvit în Germania filosofia; el a adus guvernului român servicii în timpul războiului ruso-turc, trebuind să deschidă la Zimnicea și Siștov circumscripția pentru ca activitatea sa să nu bată la ochi [...]

În al treilea rînd jurnalistul și profesorul de română Ion Scipio Bădescu, originar din comitatul Cluj, și-a început studiile la Cluj și le-a încheiat la Beiuș și Oradea, a locuit întîi la Iași unde a întemeiat o foaie și apoi de acolo acum 8 ani [a venit] la București. Bădescu stăpînește bine limba maghiară și a fost chiar colaborator o vreme la „Pesti Napló” sub numele de Bagayay.

[...]

Există o poezie scrisă de el „Tricolorul Român” în care numește ca granițe ale României Nistrul, Dunărea și Tisa. Această poezie este indicată spre lectură în școlile regimentale și ar fi fost tipărită după cum afirmă autorul sub egida cunoscutului fost prim ministru Maiorescu.

Activitatea lui Bădescu ar fi pînă în prezent mai mult una literară. În plus are deja o funcție de stat în învățămînt.

În al patrulea rînd un anume Frîncu originar din Șapte-Sate de la Brașov, 35—40 de ani, ani la rînd colaborator principal al „Românului” are acum un magazin comercial în Predeal.

După impresia mea acest magazin este doar o acoperire pentru scopuri agitatorice, pentru că Frîncu este sprijinit de partidul său cu bani și a locuit în vremea conferințelor secrete la I. Brătianu și Rosetti. Acest individ ar fi de pămînt la graniță.

Un agitator principal este Manole Diamandi care trăiește în Brașov și are acolo un magazin comercial sub firma Manolle I. et fiul.

Manolle Diamandi este născut brașovean, în vîrstă de 48 ani, bogat și cu o prezență elegantă. Deține două frumoase case în Brașov și legăturile sale comerciale par a fi întinse. Este un bărbat dotat, cu un renume bun și cu influență în rîndul românilor și sașilor din Transilvania. Dușmănia sa față de Ungaria este cunoscută. Același intră și iese de la Brătianu (oricînd) pe care l-a vizitat și la moșia lui de la Pitești. A fost conducătorul delegației pe care I. Brătianu a primit-o după atentat.

Manolle Diamandi este periculos și ar merita să fie supravegheat. Bănuît de agitație este și Ioan Slavici din Vilagos [Șiria] comitatul Arad, 36—38 ani, din 1874 în România publicist, scriitor și profesor la „Elena Doamna”; deține circa 40 000 de franci avere și este prieten intim al d-lui Maiorescu. Cu toate acestea a fost redactor la „Timpul”. Tendința sa este „eliberarea Românilor din Transilvania și Banat”.

Un om care sprijină cu bani agitația este bogatul farmacist Ciurea, aflător de 16—18 ani aici, naturalizat român, din Abrud din Transilvania, în vîrstă de aproximativ 36 de ani.

El a dat de exemplu numitului Bădescu 1 000 de franci pentru tipărirea poeziilor sale „patriotice”. Nu face nici un secret din tendințele sale dușmănoase împotriva Austro-Ungariei.

Mai numesc pe avocatul G. Zehan din D. Szent Marton [Sînmărtin] comitatul Tîrnava Mică. El s-ar fi exprimat că un număr de emisari s-ar deplasa către Nagy Enyed în comitatul Alba de jos. Ce este adevărat în asta nu am putut stabili pînă acum. Dacă acești oameni și-au ales Nagy Enyed [Aiud] ca centru al agitației lor, aceasta ar trebui explicat pe motive geografice, pentru că acest tîrg este desigur centrul punctelor românești principale din Transilvania, Blaj, Sibiu, Karlsburg, [Cluj], Deva, Abrud ș.a.m.d.

Dacă aceasta s-ar adevăra atunci avocatul G. Zehan care locuiește în prezent la Nagy Enyed [Aiud] este cel mai probabil un intermediar.

Acum vre-o 14 zile a avut loc la dl. Laureanu, director al „României Libere”, o adunare a circa 40 de români transilvăneni studenți, jurnaliști și actori. Adunarea a fost secretă iar rezultatul nu a devenit cunoscut. Să fie aceasta în legătură cu trimiterea emisarilor?

Poate fi luat ca o certitudine că guvernul român, dacă nu este direct amestecat, este în cunoștință de cauză. La numita universitate studiază 80—100 de studenți transilvăneni care sînt din belșug stipendiați. De asemenea se găsesc foști cetățeni austro-ungari de naționalitatea română în toate funcțiile publice, mai ales în învățămînt. Alte informații dovedesc că guvernul trebuie să știe de aceasta. Astfel „Românul” este trimis peste graniță cu titlul schimbat în „Unul pentru altul” și se oprește de exemplu la Mehadia.

Nu voi înceta să urmăresc în continuare aceste [fapte] și să informez în legătură cu ele.

Aștept o părere a Excelenței Voastre pentru a fi instruit asupra direcției în care acțiunea mea să se orienteze în permanență.

Primiți [...]

STADLER

171

1881, Iunie, 26, VIENA. CANCELARIA IMPERIALĂ CĂTRE TISZA KÁLMÁN, REFERITOR LA RELAȚII PRIVIND PE LOUIS VÁNDORY.

Viena, 26 iunie 1881

Excelența voastră!

Nu am neglijat să acord cea mai deplină atenție [problemelor] pe care am avut onoarea a le discuta cu Excelența Voastră cu ocazia ultimei mele prezențe la Budapesta.

Ca prim rezultat al străduințelor mele referitoare la acestea, îmi permit a vă aduce Înaltei D-voastră științe în anexă unele notițe obținute în această aceeași problemă.

Acestea în parte din informații ale, probabil la Budapesta mai bine cunoscutului Vándory, mi-au fost remise cu [indicația de] rezervă, ca [din] sursă nu tocmai sigură.

Primiți Excelență [. . .]

Arhivele Statului București, Microfilme Austria rola 19 Cadrele 1219- - 1220, limba germană

172

1881 Iulie, 2, VIENA. CANCELARIA IMPERIALĂ CĂTRE VON SALZBERG ȘI TISZA KÁLMÁN REFERITOR LA CERCETĂRI ASUPRA CÎNTECELOR LUI ION SCIPIO BĂDESCU.

1. *Baron Salzberg*
București — 2272

2. *Ministrului — președinte*
regal maghiar

Viena, 2 iulie 1881

1

Urmare a unei note a d-lui Ministru regal maghiar de interne, binevoiți a obține informații pe cale confidențială dacă în școli și așezămintele militare [românești] s-a dispus învățarea numitelor cîntece.

2

Mulțumindu-vă pentru primirea notei din 22 luna curentă nr. 498 res, am onoarea de a comunica Excelenței Voastre că am dat cu această ocazie dispoziție Însărcinatlui cu Afaceri din București să obțină informații pe cale confidențială dacă în școli și așezămintele militare s-a dispus învățarea cîntecelor române în discuție.

Arhivele Statului București, Microfilme Austria rola 19 Cadrele 1186—1187. Limba germană

173

1881, IULIE, 13, BUCUREȘTI. VON SALZBERG CĂTRE BARONUL HAYMERLE DESPRE
BROȘURA DE CÎNTECE PATRIOTICE A POETULUI IOAN SCIPIO BĂDESCU.

București, 13 iulie 1881

Confidențial

Înalt preailustre baron!

Informațiile strînse pe cale condensațională [ca urmare] a înaltei dispoziții din 2 luna curentă, nr. 2054 I.B., au dat următorul rezultat.

Cîntecul aflat în discuție există întradevăr în România. El a fost publicat cu prilejul festivităților de încoronare ce au avut loc la 10 mai anul acesta într-o broșură cuprinzînd și alte poezii scrise de pana unui anume domn Bădescu.

Această broșură, care astăzi este epuizată, a fost împărțită într-o ediție de 2000 exemplare la toate școlile și așezămintele de educație militară iar cele două cîntece nr. 8 și 10 sînt obligatoriu date spre exercițiu.

Împărțirea [broșurii] a fost dispusă de ministrul cultelor. După cum îmi spunea omul meu de încredere, domnul Bădescu este transilvănean și a absolvit studiile sale la Cluj și Budapesta și purta atunci numele Baday, o vreme a fost colaborator al publicației „Pesti Naplo” în ultimul din cele 2 [orașe]. În anul următor a fost la București, unde rezidează de mai mulți ani, lucrînd la aproape toate foile de opoziție și poate fi considerat ca unul din principalii susținători ai planurilor panromânești.

Poeziile sale susmenționate au obligat „Timpul”, unde era angajat să-l concedieze. Domnul Brătianu a acționat în consecință (din partea lui), l-a numit inspector școlar pentru districtele Ilfov și Vlașca și i-a acordat medalia „Bene merenti”.

Îmi permit să vă remit susmenționata broșură cu traducerea franceză a strofelor cîntecelor nr. 8 și 10 privitoare la planurile panromânești.

Primiți Excelență [. . .]

SELZBERG

Arhivele Statului București. Microfilme Austria rola 19 cadrele 1193--1196. Limba germană.

174

1881, IULIE, 19, BUCUREȘTI. KORNEL STADLER CĂTRE ERNST VON TESCHENBERG
DESPRE EXPOZIȚIA ROMÂNEASCĂ DE LA SIBIU.

București, 19 iulie 1881

Ilustre baron!

În raportul meu din 20 iunie 1880 nr. 1 am făcut mențiunea despre o adunare secretă care a avut loc la dl. Laureanu, redactor al „României libere” și al cărei scop [atunci] îmi era necunoscut.

Nu am încetat să cercetez asupra acestei probleme și sînt în măsură a face Excelenței Voastre comunicare [asupra ei].

Această adunare nu a rămas singura și astfel de adunări se țin la dl. Laureanu sub numele de „jours fixes”.

Ceea ce s-a discutat în cadrul acestora a fost în orice caz după cum presupun în legătură cu agitația românească din Transilvania, dacă nu și în altă direcție. S-a discutat despre participarea la expoziția industrială și agrară proiectată [să aibă loc la Sibiu] de către Asociațiunea transilvană pentru literatură și cultura poporului român. Această expoziție al cărei iz ca de altfel și tendințele organizatorilor ei sînt evidente, nu a fost aprobată de guvernul regal maghiar, deoarece societatea de mai sus nu este îndreptățită conform statutelor să organizeze expoziții.

De asemenea [totuși] ea urmează să fie ținută de alți organizatori și după cum se presupune în alte condiții, în 13/27 august a.c. la Sibiu.

„România Liberă”, publică alaltăieri chemarea noului comitet de organizare a expoziției către români — [chemare] pe care îmi permit să o anexez în traducere împreună cu pagina de ziar respectivă.

Această chemare este suficient de cuprinzătoare. Ea vorbește despre amărăciunea ce și-a făcut loc în inima fiecărui patriot prin interzicerea expoziției, pentru înlăturarea ei, noul comitet însărcinîndu-se să înceapă din nou activitatea, despre lipsa de sprijin acolo unde ea era în mod îndreptățit așteptată, chiar despre piedici în inițiativele culturale ș.a.m.d.

În introducerea de cîteva rînduri pe care foaia o adaugă, sînt puși fașă în fașă „românii liberi” și „românii din provinciile subjugate”.

Expoziția plănuită [fiind] finalizată, apărînd unele împrejurări neplăcute, oamenii de partid nu vor lăsa probabil să treacă ocazia demonstrațiilor, iar urările strînselor legături între agitatori se vor face probabil simțite.

Primiți Excelență asigurarea distinsei mele considerațiuni.

STADLER

P.S.

Ieri a sosit aici colonelul italian Lanza și s-a instalat la Misiunea italiană. El ar avea misiunea (secretă?) de a inspecta așezămintele militare românești.

STADLER

Arhivele Statului București, Microfilme Austria rola 19 cadrele 1250—1254. Limba germană.

175

1881, IULIE, 20, BUCUREȘTI. STADLER CĂTRE VON TESCHENBERG DESPRE TRANSPORTUL DE ARME DIN ROMÂNIA ÎN TRANSILVANIA.

București, 20 iulie 1881

Înalt preailustre baron!

Mi-a sosit comunicarea confidențială că alaltăieri 18 iulie, 60 de lăzi cu puști militare care s-au aflat cîndva în folosința armatei române, au fost încărcate aici pe tren pentru a fi duse pînă la stația Comarnic pe linia Ploiești—

Predeal și de aci cu căruțele ocolind serviciile vamale regale maghiare [să fie trecute] peste graniță în Transilvania.

Se bănuiește că acestea ar urma să fie descărcate întâi în clădirea unei minăstiri în ruină la Bugești în apropierea graniței. Cu toate că nu am putut să mă conving personal asupra acestei informații și [cu toate că] nu-am putut acorda încredere decât pentru că mi-as fost făcută la modul cel mai sigur, am considerat oportun a vă pune în cunoștință pentru orice împrejurare și am dat trimis astăzi la prinz însărcinatului cu afaceri Imperial și Regal baronul Von Salzberg o telegramă referitoare la acestea, cu rugămintea de a o da la cifrat întrucît eu nu sînt în posesia unui cod de cifru. Baronul Von Salzberg a telegrafiat sub numele lui, scopul fiind în acest fel atins. Sînt unele îndoieli întemeiate împotriva acestei știri pentru că este greu de crezut că 60 de lăzi mari să poată fi trecute peste graniță fără piedici, pe căi lăturalnice și mai greu că, partida agitatorică să considere că a sosit acum momentul de a se trece la o acțiune armată. Cu toate acestea ceva este cu siguranță de crezut; Ieri a avut loc o adunare la ministrul Rosetti la care au participat Manolle Diamandi din Brașov și falsul comerciant Frincu din Predeal. Aceste două persoane nu au venit fără motiv deosebit la București și nu afacerile au fost [cele] care i-au adunat împreună cu alții la conferință la ministru — ocazia despre care a venit vorba trebuie să le pară acestora în orice caz foarte importantă, pentru că mitropolitul care voia să li facă după amiază între 4 și 6 o vizită nu a fost primit.

Cineva mi-a spus că se va duce la Comarnic pentru a se convinge de situația lăzilor în discuție și sper să mai pot raporta asupra acestora.

Primiți Excelență [. . .]

STADLER

Arhiva Statului București. Microfilme Austria rola 19 cadrele 1245 — 1248. Limba germană.

176

1881, IULIE, 20, BUCUREȘTI, TELEGRAMĂ, VON SALZBERG CĂTRE CANCELARIA IMPERIULUI DESPRE TRANSPORTUL DE ARME ÎN TRANSILVANIA.

E vorba că ieri au plecat 60 lăzi cu puști de aici la Comarnic via Predeal pe calea ferată, pentru a fi depozitate la mănăstirea Budești lângă graniță de unde să fie transportate încetul cu încetul pe drumuri secrete în Transilvania.

Arhivele statului București, Microfilme Austria, rola 19 cadrul 1249. Limba germană.

177

1881, IULIE, 21, VIENA. CĂTRE MINISTRUL PREZIDENT ȘI INTERIM AL MIN. DE INTERNE MAGHIARE [TISZA KÁLMÁN]. COMUNICARE REFERITOR LA O ÎNCERCARE DE TRECELE A UNOR ARME DIN ROMÂNIA ÎN TRANSILVANIA.

*Domnului ministru prezident regal maghiar a.i.
al ministerului de interne —2413*

Viena, 21 iulie 1881

După o telegramă a însărcinatului cu afaceri Imperial și Regal la București ar fi fost predate în data de 19 luna curentă 60 lăzi cu arme pe linia Comarnic—Predeal, pentru a fi depuse în clădirea Mănăstirii Budești din apropierea graniței și pentru a fi treptat trecute în Transilvania pe căi lăturale.

Nu voi omite a aduce la cunoștință Excelenței Voastre cele ce eventual vor mai apărea [în această problemă].

Arhivele Statului București, Microfilme Austria Rola 19 Cadrul 1244. Limba germană

178

1881, IULIE, 22, VIENA. CANCELARIA IMPERIALĂ CĂTRE TISZA KÁLMÁN ȘI VON SALZBERG, DISPOZIȚIE CĂTRE ÎNSĂRCINATUL CU AFACERI AL LEGAȚIEI IMPERIALE ȘI REGALE DIN BUCUREȘTI COMUNICATĂ ȘI MINISTRULUI REGAL MAGHIAR CU PRIVIRE LA CÎNTECELE LUI ION SCPIO BĂDESCU.

Nr. 2272 881
I.B.

1- Domnului Însărcinat cu Afaceri al Legației Imperiale și Regale din București, Salzberg 2442.

2. Domnul Ministru — Președinte Regal Maghiar a.i. al Ministerului de Interne, Viena 22 iulie 1881

1.

Poeziile lui S. Bădescu înainte de D-voastră cu raportul din 13 luna curentă nr. 80 I.B. cuprind într-adevăr în cîntecele „Tricolorul Român” și „Marș regal” astfel de aluzii ce trec departe peste granița românească.

Nu este vorba în fond de mai mult sau mai puțin fantezia autorului sau de faptul că atitudinea lui l-a putut aduce în România pînă la [funcția de] inspector școlar, ci de împrejurarea că prin darea spre învățare a acestor cîntece în școlile românești și așezămintele militare ca și prin acordarea autorului a medaliei „Bene merenti”; s-a dat aprobarea oficială.

O asemenea atitudine este greu de acordat cu [intenția de] cultivare a unor bune raporturi.

Nu este desigur nimic anormal atunci cînd de către un guvern străin se susține că în atari așezăminte tineretul nu ar fi eronat educat — cu aprobarea autorităților — cu privire la relațiile internaționale existente; dar în această situație produse ce sînt în stare numai să deruteze tineretul — cum este cazul celor două cîntece în discuție — nu au dreptul de a găsi întrebuițare în școli.

Binevoii Excelența Voastră a aduce la cunoștința autorității competente de acolo această situație și de a exprima speranța noastră că aceasta va fi să găsească mijloacele care să nu mai facă necesară o continuare a unor astfel de neplăcute demersuri.

Binevoii a ne aduce la cunoștință răspunsul acestui demers.

2.

Cu referire la adresa din 2 luna curentă nr. 2134 I.B., am onoarea de a comunica Excelenței Voastre o copie a informațiilor referitoare la cîntecele „Tricolorul Român” și „Marș regal” furnizate nouă de Însărcinatul cu Afaceri chezaro — crăiesc din București, precum și o copie a dispoziției trimise de noi d-lui von Salzberg.

Arhivele Statului București. Microfilme Austria rola 19 cadrele 1190—1192. Limba germană.

179

1881, IULIE, 25, VIENA CĂTRE TISZA KÁLMÁN, TRANSMITE NOTA INFORMATIVĂ PRIMITĂ DE LA LACHMANN DIN BUCUREȘTI DESPRE ÎNTRUNIRI POLITICE ALE ROMÂNILOR TRANSILVANIEI.

Excelenței sale președintelui de Consiliu Ungar

25 iulie 1881

Am onoarea de a vă remite o copie a unui înscris sosit dintr-o parte confidențială din București din 19 iulie a.c.

[omunicat] Tisza

*București, 19 iulie 1881
(Lachmann:)*

Numita colonie a românilor transilvăneni a fost pusă într-o acțiune marcantă de sosirea protectorului ei brașovean D. Manoli. Scopul călătoriei sale bucureștene este o întâlnire cu Brătianu care însă era așteptat abia ieri. Din momentul prezenței lui D., ce datează deja de mai multe zile, acest lucru face obiectul atenției deosebite a compatrioților săi apropiați și ai tovarășilor săi de idei. D. este cunoscut ca președinte al Camerei de comerț din Brașov.

I-am făcut acestuia o vizită cu intenția de a afla cîte ceva asupra situației din Transilvania. Am întâlnit la el numeroși transilvăneni ce analizau o temă politică.

Diamandi nu a făcut nici o rezervă și a intrat într-o verbală oglindire a stării Transilvaniei și în special a românilor de acolo, a căror apartenență la Ungaria a numit-o insuportabilă punînd în vedere în mare măsură ca singur

mijloc de îndreptare o *Revoluție*. *Aprecierile celor prezenți, referitoare la aceasta mi-au confirmat cu atât mai mult aspirațiile acestora care repetat au fost obiectul diferitelor articole de presă.*

Că de această dată Diamandi plănuiește împreună cu Brătianu importante întreprinderi, îndreptățește stăruința pe care el a exprimat-o în mod deosebit și care se poate explica prin faptul că regreta din tot sufletul că nu l-a întâlnit pe ministru, trebuind ca urmare să-și prelungească șederea.

Arhivele Statului București. Microfilme Austria rola 19 cadrele 1262—1264. Limba germană.

180

1881, IULIE, 29, BUDAPESTA. TISZA KÁLMÁN CĂTRE BARONUL HAYMERLE. REFERITOR LA INTRODUCEREA DE ARME DIN ROMÂNIA.

Excelența voastră!

Cu referire la adresa din 21 l. c. numărul 2311 am onoarea de a comunica Excelenței Voastre că am întreprins cele necesare pentru a împiedica introducerea armelor din România, în același timp am onoarea de a solicita Excelenței Voastre ordonarea confirmării cercetărilor în această chestiune și de a binevoi să mă încunoștințeze asupra rezultatului [acestora].

Primiți Excelență [...]

Budapesta, 29 iulie 1881

TISZA KÁLMÁN

Arhivele Statului București. Microfilme Austria rola 19 cadrul 1260. Limba germană.

181

1881, IULIE, 30, BUCUREȘTI, VON SALZBERG CĂTRE BARONUL VON HAYMERLE. COMUNICĂ ÎNTERVEDEREA CU MINISTRUL STĂTESCU ÎN PROBLEMA CÎNTECELOR POETULUI IOAN SCIPIO BĂDESCU

București, 30 iulie 1881

Înalt prea stimată baron!

După ce domnul ministru de externe a lipsit din București, am putut abia ieri seara să îndeplinesc misiunea comunicată mie cu înaltul ordin nr. 2272 I.B. din 22 luna curentă.

Domnul Stătescu m-a întâmpinat în modul cel mai cordial și și-a exprimat regretul de a fi informat [tocmai] prin mine de utilizarea în numitele școli a cîntecelor domnului Bădescu, complet necunoscute lui.

El mi-a promis că va cere informații asupra acestui fapt și că îmi va comunica rezultatul acestora.

Presa fiind liberă, el nu ar putea împiedica vînzarea acestor cîntece, dar dl. Stătescu m-a rugat să dau guvernului Imperial și Regal asigurarea că guver-

nului regal [român] i-ar fi prea scumpă menținerea bunelor legături dintre Austro-Ungaria și România pentru a nu acționa în vederea înlăturării tuturor [forțelor] ce ar fi de natură a le tulbura.

Domnul Stătescu care trebuie să fi considerat învinuirile aduse de mine ca bazate pe erori, și-a luat și măsurile de rigoare pentru ca amintita anchetă să stagneze și nu am avut la el impresia de a fi doritor să afle imediat rezultatele acesteia.

Deoarece am temeuri să presupun că rezultatul informațiilor ce le va lua domnul Stătescu va fi unul negativ, am găsit deja căi de a mă [putea] afla în stăpânirea unei dovezi materiale incontestabile și am speranța de a o obține.

Nu voi întârzia de a vă aduce de îndată la înalta cunoștință a Excelenței Voastre răspunsul domnului Stătescu privind această problemă.

Primiți Excelență [. . .]

SALZBERG

Arhivele Statului București. Microfilme Austria rola 19 cadrele 1213—1216. Limba germană

182

1881, AUGUST, 9, BUDAPESTA. TISZA KÁLMÁN CĂTRE HEINRICH VON HAYMERLE. COMUNICĂ RIDICAREA AUTORIZAȚIEI ZIARULUI „ROMÂNIA LIBERĂ” ÎN UNGARIA

Excelența voastră!

Cu referire la înscrisul cerut din 12 iulie a.c. referitor la notițele politice provenite din București, am onoarea de a comunica Excelenței Voastre că ziarului „România Liberă”, care apare la București, i s-a ridicat permisiunea pentru teritoriul coroanei maghiare, datorită atitudinii sale dușmănoase față de Ungaria.

Primiți Excelență [. . .]

Budapesta, 9 august 1881.

TISZA KÁLMÁN

Arhivele Statului București. Microfilme Austria, rola 19 Cadrul 1266. Limba germană.

183

1881, AUGUST, 10, BUDAPESTA. TISZA KÁLMÁN CĂTRE MINISTERUL DE EXTERNE (BIROUL DE INFORMAȚII) DIN VIENA. DESPRE RAPORTUL PRIVIND DIFUZAREA CÎNTECELOR LUI I.S. BĂDESCU.

Referitor la adresa din 4 luna curentă nr. 2442 I.B. comunicînd raportul legației imperiale și regale din București referitor la învășarea cîntecelor lui Bădescu în școli, ne onorăm a le restitui în anexă după luare la cunoștință ministerului Imperial și Regal.

Budapesta 10 august 1881

TISZA KÁLMÁN

Arhivele Statului București. Microfilme Austria Rola 19 cadrul 1218. Limba germană.

184

1881, DECEMBRIE, 7, BUCUREȘTI, LADISLAU HOYOS CĂTRE KALNOKY. DESPRE TIPĂRIREA UNEI PROCLAMAȚII CĂTRE ROMÂNII ȘI SAȘII TRANSILVĂNENI

București, 7 decembrie 1881

Secret

Ilustre Conte

DL. Luis Vandory ale cărui știri nu se adevăresc întoldeauna crede să fi aflat dintr-o sursă sigură că într-o anumită tipografie ar fi fost tipărite circa 50.000 de exemplare ale unei proclamații către populația românească și săsească din Transilvania și Banat și în care aceste comunități sînt îndemnate la revoluție împotriva conducătorilor și la alipirea la România.

Această proclamație nu poartă nici o semnătură dur ar urma să o capete pe cea a regelui Carol cînd va sosi vremea potrivită.

Nu am întîrziat să ordon verificarea informației dată fiind importanța ei.

Primiți excelență [. . .]

HOYOS

Arhivele Statului București. Microfilme Austria, rola 9 cadrele 1306 – 1307. Limba germană.

185

1881, NOIEMBRIE, 13, VIENA. MINISTERUL CESARO-CRĂIESC TRANSMITE COMUNICAREA CĂTRE GUVERNUL MAGHIAR A DISPOZIȚIEI DE INTERZICERE A REVISTEI „RĂZBOIUL” PENTRU PUBLICAREA UNUI ARTICOL REFERITOR LA DISCURSUL REGELUI CAROL ȘI RELAȚIILE ROMÂNŌ-AUSTRO-UNGARE.

Din oficiu

*Onor Biroului literar pentru luare la cunoștință
3301/1881*

Ministerul de interne comunică la referatul 66001—119 MI potrivit căruia a fost retras debitul de poștă [răspîndirea] pentru Cislaitania [demarcație convențională pentru teritoriul austro-ungar pînă la rîul Leitha — n.n] pe seama revistei Răzbelul care apare la București și prin care ministrul maghiar de Interne este solicitat pentru o decizie asemănătoare pentru țările ungare. Motivul pentru această măsură a fost dat de articolul publicat în Nr. 410 al revistei din 4 aug. a.c. sub titlul: „Rege român sau prefect nemșec”, care comentînd toastul regelui României față de Arhiducele Eugeniu prin ieșiri dușmănoase împotriva prea înaltei dinastii ca și împotriva Austro-Ungariei, constituie starea de fapt pentru crima de lessmajestate și pentru tulburarea liniștii publice. După traducerea prezentată de prezidiul țării din Cernăuși articolul conține printre altele, următoarele:

„Regele Carol îndrăznește să spună că dinastia Austro-Ungară în ultima vreme a copleșit România cu multe binefaceri și avantaje.

Cum și când?

Dacă scormonim trecutul în toate detaliile nu vom descoperi din partea Austro-Ungariei și dinastiei sale nici o dovadă a simpatiei sau a încrederii, și nici măcar o dovadă de dreptate. Ea [Austro-Ungaria] ne-a vătămat ... și ne-a dovedit că dorința sa cea mai fierbinte merge pînă la a voii să ne înhame la carul descendenților sălbatici ai lui Atila și al avariției austriece.

Cînd oare am beneficiat de avantaje? Acum cînd Austro-Ungaria se străduiește să ne fure Dunărea și să se facă spăpîină pe agricultura și pe comerțul nostru? Acum, cînd împușcă soldații noștri lipsiți de apărare și ne insultă ofițerii? Acum cînd îi lipsește pe frații noștri de tot ce poate fi mai scump și drag unui popor?

Regele Carol încheie toastul cu cuvintele că pe viitor el se va sprijini cel mai mult pe prietenia dinastiei austro-ungare.

Aceste cuvinte sînt criminale deoarece ele dovedesc că regele Carol I nu mai este în concordanță cu sentimentele și interesele poporului român. Regele Carol I uită că România este o parte a confederației naturale la Dunăre și în Balcani și că atîta timp cît suspină atîtea milioane de români sub jugul Austro-Ungariei este imposibilă o împăcare a intereselor între noi și tiranii fraților noștri“.

Comunicat prin ministerul Cezaro-Crăiesc din
Viena

13 noiembrie 1881

Arhivele statului București. Microfilme Austria, Rola, 19, Cadrele 1283—1285. Limba germană.

186

1881, DECEMBRIE, 15, VIENA. CANCELARIA IMPERIALĂ CĂTRE TISZA KÁLMÁN REFERITOR LA O PROCLAMAȚIE ADRESATĂ POPULAȚIEI TRANSILVANIEI ȘI BANATULUI.

Viena, 15 Dec. 1881

Secret

Alăturat am onoarea de a comunica respectuos spre înaltă luare la cunoștință o copie a unui raport al trimisului imperial și regal la București din data de 7 luna trecută nr. 119 E., care are ca obiect afirmativa tipărire a unei proclamații adresate populației românești și sășești a Transilvaniei ca și către germanii și strbii din Banat.

În ce-l privește pe onoratul domn Louis Vandory îmi permit să mă refer la adresa mea din 26 iunie a.c. nr. 2057 I.B.

ss. Indescifrabil.

Arhivele Statului București. Microfilme Austria, rola 19 cadrele 1304—1305. Limba germană.

1883, IULIE, 25, BUCUREȘTI. LACHMANN CĂTRE VON SALZBERG. NOTA INFORMATIVĂ
PRIVIND HĂRȚILE „DACIEI MARI”.

Redacția Bukarester Zeitung

București 25 iulie 1883

Înălțimea voastră,

Cu privire la folosirea hărților Daciei Mari în instituțiile de învățămînt îmi permit să observ că într-adevăr de la un timp încoace și îndeosebi de la ultimul protest al D-lui Conte Hoyos, s-a redus folosirea demonstrativă a lor. Într-o măsură oarecare, dar nu se poate afirma în nici un caz că s-a oprit cu desăvîrșire.

Acolo unde guvernul are un interes direct să cultive aspirațiile naționale, aceste hărți se folosesc ca și mai înainte. Acestea sînt îndeosebi școlile normale care se consideră preparandii de învățători ale-căror elevi se pregătesc ca învățători sătești. În orașele mai mari se păstrează numai aparențele dar nimic mai mult. Pentru a vă convinge de aceasta este suficientă o ocazie și ar fi prea mult atribuit tendințelor partidei de guvernămînt dacă s-ar admite că personalități hotărîtoare ar fi renunțat pur și simplu că prin astfel de materiale didactice să abzică de la planurile de viitor. Altfel harta Gorjan ca și harta Zamphiroglu formează ca înainte mijlocul pentru a fixa deja la copil gîndul la o viitoare împărțire a Daciei. Cînd aceste opere au apărut, cu puțin în urmă, din oficiu s-a avut grijă cu ele să fie introduse în toate școlile, fără excepție. Dacă Gorjan și alții mai tirziu, la insistențele guvernului au scos alte tiraje, acestea se află în cea mai mare parte nevîndute la editor, harta propriu-zisă, după cum a fost făcută, cu intenție, nu numai că nu a fost înlocuită, dar va mai exista mult timp, deoarece școlile comunale și altele sînt așa de puțin dotate, încît folosesc mijloacele existente pentru alte lucruri decît să-și procure hărți noi care nu convin învățătorilor lor, iar dacă cu timpul se va ivi într-adevăr necesitatea, atunci se va găsi un al doilea Gorjan sau Zamphiroglu care cu o nouă operă, va urma tendința predecesorilor. Cît de puțin serioase sînt însă chiar lămuririle date de către guvern în privința hărților, rezultă suficient din faptul că s-a pus să se confecționeze o mare hartă de perete alcătuită din harta generală a lui Scheda pentru scopul anume de a fi introdusă la toate școlile mai înalte, din oficiu. Colile singulare vin gata de la Institutul geografic din Viena, se alcătuiesc aici, granițele dacice se colorează, se adaugă o foaie de titlu „Dacia 1883” și astfel sînt predate instituțiilor de învățămînt. Această cea mai nouă hartă, se află în sala de ședințe a Consiliului superior al învățămîntului și deoarece din cauza prețului, 250 fr. este inaccesibilă pentru particulari sau instituții de învățămînt mai mici, fără a cere un sacrificiu mai deosebit, Ministerul învățămîntului din fondurile statului, alocă partea sa. De astfel și în toate instituțiile de învățămînt militar, nu există decît hărți dacice. Este de neînchipuit că românii vor renunța vreodată la această tactică, deoarece altfîmînd cît și oficial se urmărește același țel. Acest lucru îl dovedește din nou în ultima vreme cuvîntarea lui

Tocilescu către micii dorobanți de 14 ani. Eu consider complet fără șanse de reușită să se lupte împotriva acestei situații, dimpotrivă, ar duce numai într-acolo ca să întărească în fiecare în parte intențiile de viitor și mai mult.

Primiți, vă rog [...]

LACHMANN

Arhivele Statului București. Microfilme Austria Rola 175. Cadrele 410—411. În limba germană.

188

1883, OCTOMBRIE, 22, BUCUREȘTI. LACHMANN CĂTRE CANCELARIA IMPERIALĂ DIN VIENA. NOTĂ INFORMATIVĂ REFERITOR LA HARTA DACIEI AUTORIZATĂ ÎN ȘCOLI.

N O T Ă

București, 22 octombrie 1883

Întrucît harta lui Laureanu întocmită sumar nu a mai corespuns cerințelor celor mai înalte așezăminte de învățămînt, Ministerul învățămîntului a dispus întocmirea unei noi mari hărți cu care acțiune a fost însărcinată o așa numită instituție geografică și care a rezolvat misiunea colaționînd cele 20 de pagini necesare din atlasul Scheda și colorînd [aparte] granițele panromâne. La marginea inferioară a fost tipărit ca titlu „Dacia 1883” și harta astfel întocmită a fost trimisă celui mai înalt Consiliu de învățămînt.

Acesta a hotărît introducerea succesivă [a acesteia] în așezămintele de învățămînt mai înalte, deoarece astăzi o astfel de hartă costă încă 250 de franci.

Treptat aceasta va înlocui harta lui Laureanu, care în prezent este de găsit în toate școlile mai bine dotate și la toate autoritățile civile și militare, în timp ce în școlile generale sînt folosite hărțile mai ieftine ale lui Gorjan sau Zamphi-roglu, care urmează de fapt aceleași tendințe.

Arhivele statului București, Microfilme Austria rola 19 cadrul 419. Limba germană.

II SELECȚIUNI DIN PRESA VREMII

Articolele din Gazeta Transilvaniei fiind în majoritate nesemnate, s-au identificat unii autori prin ciorne aflate în Arhiva Mureșenilor, particularități stilistice sau alte date și au fost trecuți între semnele < > (M. Gherman).

Versiunea românească a articolelor din Kronstadter Zeitung: G. Nussbächer.

Braşov, 22 Ianuarie st. n. 1876

LA CHESTIUNEA ORIENTALĂ

Sub acest nume general, înţelege diplomaţia europeană păcatele sale proprii de un timp încoace, cam de 200 ani, — stagnaţiunea ginţilor de rasă veche slavă, romană şi elină, în civilizaţiune, suferinţele lor trupeşti şi sufleteşti, şi în fine, întregul galimachi politic stabilit la Bosfor şi pe peninsula Balcanică după uzurparea acestor ţări frumoase, şi binecuvîntate de o climă dulce şi fertilă.

Au fost multe ocaziuni, de care Europa s-ar fi putut folosi, spre a restaura popoarele creştine înrudite după origine în celelalte familii etnografice şi politice europene în drepturile lor, şi de a reduce supremaţia musulmană la acel minimum, care după gialuziele puterilor europene între sine şi neînţelegerile creştinilor supremaţi laolaltă se înfăţişa de necesitatea pentru evitarea unei certe între descendenţi.

Spre ruşinea ei, Europa a privit secole întregi, cu deplină indiferenţă, convulsiunile popoarelor slave, romane şi cline fără de a se îndura a le sări în ajutor. Grecii, Romanii şi Serbii, apoi micul Muntenegru în fine — îşi creară propriile forţe o soartă mai suportabilă; cea dintii chiar deplina suveranitate.

În momentele acestea, Turcia este ruinată materialmente prin administraţiunea sa financiară cea rea; justiţia nu a fost în Turcia pentru populaţiile vechi indigene niciodată, — au fost însă legi draconice şi arbitul violenţei asiatice în contra lor totdeauna, învăţămîntul public o satiră, etc., etc. (paradon! nu pretindeţi de la noi să zicem: Tout comme chez nous).

În această situaţie tristă, herţegovinenii şi bosniacii s-au determinat a da un răspuns la demonstraţiunea din Budapesta cu ocaziunea încoronării împăratului Austriei ca rege al Ungariei — şi a zice turcului cu arma în mînă: ori autonomia, ori ne ducem dincolo, unde rudeniile noastre cosangvine în Croaţia şi în Dalmaţia au o soartă mai de suferit. Decurgerea acestei lupte am împărtaşit-o şi noi cititorilor noştri în fazele ei cele mai de moment, şi de aici încolo.

De astă dată însă diplomaţia europeană se părea, că voieşte a se curăţi de epitetul „matrona sbîrcita” şi se prepară la o acţiune solidară mai decisivă.

În frunte stătu la început Austro-Ungaria. Austria, cu ocaziunea stabilirii ordinei de stat în Europa la congresul din Viena 1815, a fost cumplit păcălit. Diplomaţia ei, ce nu ştia pe atunci a studia timpul şi istoria decît

din punct de vedere al legitimității în sensul dinastic, — procura casei noastre domnitoare teritoriul destul de extins, — însă pe statul austriac — îl lăsară cu un picior în Italia, cu unul în Rusia (Polonia) cu capul și o mână în Germania, cu altă mână în orient. De aici, urma apoi, ca toate zdruncinările acelei ordini de stat, de multe ori încercară din partea popoarelor nemulțumite, pentru că au fost divizate, — a pus pe Austria în mișcare, văzîndu-se amenințată. — Apoi, prezidiul în Germania, ca manifestațiune de onoare pentru casa domnitoare — încă n-a procurat Austriei nici un folos, dar i-a costat mult. Așa, imperiul austriac a fost silit a fi poliția Europei pe spezele și datorile sale se pot numi cu drept: datorii europene.

În maniera acelei ordini de stat, s-a întîmplat în Europa, de atunci (1815) încoace un șir de strămutări politice, care făcură rupturi mari în menționatul tratat. Astăzi, prin acele strămutări sancționate de toate puterile și popoarele, acel tratat nu mai există și în locul lui a venit principiul severanității popoarelor, recunoscut chiar și de Austria în Italia, în Germania, în Belgia, în Grecia și în timpul mai recent în Spania.

Prin acest principiu însă Austria, după compunerea sa veche, a venit a fi în multe părți ale sale în contradicție faptică cu popoarele și puterile constituite în puterea lui, pentru că numai maghiarii și ceho-slavii sînt popoare întregi înăuntru ei, toate celelalte sînt fracțiuni de popoare, care au focarele lor naționale și culturale afară de granițele imperiului, — și sînt ținute laolaltă mai mult prin alipirea către casa domnitoare decît prin legăminte și interese vitale naționale ori culturale. Această anomalie în compunerea Austriei a născut apoi alta și mai mare. S-a stabilit doctrina despre elemente austriace așa numite „sigure” și elemente „suspecte”. Nemții și maghiarii au trecut de la 1815 încoace de elemente sigure (Ritt, Polizeivölker) de cînd însă s-au întîmplat transformările relațiilor politice ale Austriei față de cealaltă Germania, se certau ceho-slavii cu germanii austrieci pentru această pozițiune favorită.

Dacă naționalitățile favorite numite (staatenhaltende) în imperiu ar fi fost mai numeroase și cu mult mai culte, ar fi putut fi mai îndurătoare și mai echitabile față de așa numitele elemente suspecte numite: (Staatsfeindliche, inamice statului). Ele nu s-ar fi temut așa mult de acestea din urmă. Spre calamitatea Austriei însă aceste elemente au fost după număr relativ mici, însă după cultură diferite. Așa se întîmplă, că germanii au fost și sînt cu fracțiunile menționate mai echitabile mai blînzi, maghiarii mai intoleranți, mai severi.

Casa domnitoare totdeauna a intenționat a aplană și înblînzi urmările acestei anomalii fundamentale a imperiului ei, însă de a le evita cu totul n-a avut succes, deoarece ele au fost și sînt, cum am zice, morburii acute ale corpului. Cînd cineva este născut ghebos, în zadar se ostenește și cel mai bun medic a-l face să stea drept.

Pe de altă parte, este un remarcabil joc al sorții, ca afară de italienii lombarzi și venețieni, tocmai popoarele suspecte au fost acelea, care nu au intenționat sciziuni, nu s-au aliat cu inamicii statului, cînd au fost „indispușe”, ci au ajutat a îndrepta pe cele „sigure” la ordine.

După cele zise, nu este lucru de mirare, ba nici de inculpare, dacă ministrul afacerilor externe austriac — după cum asigura unele jurnale străine

ar fi luat inițiativa în rezolvarea cauzei orientale cu rezervațiunea mentală de a procura imperiului provinciile turcești răsculate și locuite de croato-sirbi. Prin anexarea lor, Croația și Dalmația ar deveni un centru, un focar național pentru croato-sirbii austrieci. Ei ar deveni un popor austro-ungar nou, cu punctul de gravitațiune în imperiu și prin urmare — nefiind bărbații lui de stat — ar putea să guste toate beneficiile suveranității; iar greutățile ei numai în parte, adică pe cât nu duc din aceste greutăți celelalte popoare confederate sub un monarh comun. Așa, imperiul austriac, avînd o pierdere de teritoriu după principiul suveranității naționale, — ar fi îndeajuns dezdăunat însă după același principiu.

<IACOB MUREȘIANU>

„Gazeta Transilvaniei“ nr. 2 din 20/8 ianuarie 1876.

2

NEUTRALITATEA

„Pозиțiune creată României prin tratatul de la Paris ne asigură binefacerile neutralității“ — Carol I în cuvîntul său de tron de la 20 iunie (2 iulie 1876).

V-am promis zilele trecute că-mi voi permite a vă comunica modesta mea opinie despre natura neutralității, ale cărei legi s-au decis România și guvernul său a le împlini cu toată rigoarea în fața acestei conflagrațiuni. O fac aceasta cu atît mai virtos după ce avui ocazia să aud în această chestiune opinii foarte diferite; voi avea însă dinaintea ochilor mai mult cele două extreme, dintre care una este, ca România nu trebuie să se decidă pentru neutralitate, ci pur și simplu pentru intrare în acțiune prin trecerea cu armata sa peste Dunăre, spre a combate alături cu serbii și cu bulgarii, iar cealaltă, că era cu totul de prisos a declara neutralitate în fața Europei, care n-a întrebat și nu va întreba pe România, prin urmare, că aceasta în momentul dat nici nu va fi în stare să o țină și să o apere.

Aceia care au așteptat ca România să intre în acțiune cu brațul înarmat, adică să alerge cu oastea sa în ajutorul slavilor meridionali, sînt orbiți de ura veche tradițională contra tot ce este turc și mahomed, împinși de simpatiile ce au mai ales către bulgari, cu care poate că sînt și înrudiți prin căsătorii, ori bulgari romanizați, le lipsesc însă chiar și noțiunile elementare în politica, nu știu calcula nimic și nu cunosc ori că nu voiesc să cunoască adevăratele interese ale țării. Aceia din contra, care nu pricep, de ce România proclamă pentru teritoriul său neutralitate strictă, sînt din clasa veche, crescuți în servitute, dedați cu înțepăturile de iatagan turcesc, cu ghioldurile și cu biciul căzăcesc, cu înjunghieturile din anii 1854-1855 ale austrieilor pe pe la București, Iași, Craiova, Focșani și Ploiești, etc.; oameni demni de compătimire.

Care este adevărata cauză, nu pretextul, ci cauza justificabilă pentru totdeauna, în prezent și în viitor, că sirbii și muntenegrenii s-au sculat asupra turcilor cu scopul declarat pe față de a răsturna dominațiunea lor?

Sub acea tiranie gem toate populațiile creștine de sub imperiul sultanului, sînt reținute cu brațul de fier în calea progresului în civilizațiune, ba sînt reduse la acel grad al servituții, încît nici că-și pot cîștiga idei despre civilizațiunea popoarelor creștine. Acele populațiuni aduse la exterema disperare s-au sculat în alte tipuri, s-au sculat o parte din ele și în anul trecut, cu armele în mîini ca să scuture jugul apăsător și omoritor. Au luptat eroic un an întreg, cerînd însă neconținut ajutor de la frații lor de aceeași limbă și religiune, ca și de la toată lumea creștină. A sărit la mijloc diplomația, însă cum? Că se cernea toată ziua, dar să nu se frămînte niciodată; pentru că toate condițiile de împăciuire formulate de ea erau de natură, ca să nu poată fi acceptate de niciuna din părțile combatante. Turcul zicea către puterile europene: Nu sufăr să vă amestecați în afacerile mele interne, precum nu suferiți nici voi în statele voastre intervențiune străină. Eu am spus aceste țări cu sabia, și sînt prea decis a le ține tot cu sabia. Drepturi voi arunca la ghiauri atîtea cite suferă Coranul și interesele mele naționale și în fine cite voi vrea eu ca domn absolut din grația lui Allah. Acest limbaj al turcilor este un minunat argument ad hominem, pe care dinșii au tot dreptul ca să-l frece în toate zilele sub nasul tuturor puterilor europene, pentru că toate bine cred în dreptul sabiei și se provoacă la el, toate fac apel la credințele lor, la interesele lor naționale politice, la care sacrifică totul, pînă și umanitatea, și în fine toate se laudă că domină peste altele „din grația lui Dumnezeu“. În cazul de față joacă rolul principal interesele politico-naționale ale dualiștilor nemți și unguri din imperiul nostru, interesul și onoarea Rusiei angajată tare mai ales de la 1772 încoace prin torrente de sînge vărsat și prin tratate diverse, iar alături de aceste, interesul de negociator al Angliei, care nu se mai satură a subjugă și cuceri, prin toate părțile lumii, în Europa, Asia, Africa, America și Australia, împilînd și sărăcind peste tot pe unde ajung corăbiile și tunurile sale. acea Anglia, prototip al egoismului celui mai scîrnăv, care la sine această pretinde libertate fără margini, iar peste alte popoare aruncă jugul împilator.

— La acestea, slavii meridionali răspunseră: „Dacă turcii se laudă că ne-au ocupat cu dreptul sabiei, cu aceasta ei recunosc fără voia lor dreptul nostru natural de a scutura jugul lor tot cu sabia. În ochii noștri, după modul nostru de a vedea lucrurile omenеști, dreptul sabiei este identic, e tot una cu dreptul bandiților, de care trebuie să te aperi cu armele. Străbunii și părinții noștri departe de a recunoaște dreptul sabiei turcești în patria noastră, din contra, cu au protestat în toate secolele, care cum au putut, și mai ales cu armele, afară numai de cei renegați, care s-au identificat cu turcii subjugatorii. Deci noi încă ne opunem la sabie „sabie cu sabia“. Așa vorbesc slavii meridionali. Acest limbaj ținut turcilor este iarăși un excelent argument ad hominem; peste aceasta și s-ar părea că slavii meridionali l-au copiat din vorbă în vorbă de la unguri, de cînd cu „Verwicklungs-theorie“ enunțată în anul 1861 de Schmerling, care le zicea lor: „Voi ați luptat în anul 1848; noi v-am spus pe voi cu sabia și cu aceasta am cîștigat dreptul de a vă spolia de toate libertățile voastre politice. Dar iată, noi sîntem generoși, vă iertăm pentru cele mai multe fapte și consecințe ale rebeliunii voastre; și fiindcă vă iertăm, vă și restituim din grația noastră atîtea drepturi, cite sînt compatibile cu interesele noastre naționale nemțești și politice austriece, sau — după împrejurări, poporul nemțesc. „Adică Schmerling vorbea înainte cu 15 ani precum

vorbesc astăzi turcii. Dar ce răspundeau maghiarii la acea teorie a pierderii de drepturi cu sabia? Ei răspundeau cum răspund astăzi slavii meridionali. „Dacă voi austriecii vă provocați la dreptul sabiei, noi ne rezervăm dreptul de a conspira și lupta oricînd și oricum vom putea, pînă cînd vom scăpa de voi tot cu sabia”.

Din toate acestea, la România modernă nu se poate aplica nici un cuvînt. Turcii n-au subjugat niciodată țările românești cu sabia, ci numai le-a călcat drepturile, ajutați fiind de unii domni trădători, ori și numai compromiși prin federațiunile încheiate cu regii Ungariei, dar acele drepturi li s-au restabilit și sancționat prin tratatul solemn și convențiunea încheiată de către șapte puteri mari europene. Nici un turc nu se afla domiciliat pe teritoriul României, și nici un pașă turcesc nu trece Dunărea cu arma în mînă, iar pentru prevaricanții și bandiții turci sînt prea de ajuns gloanțele grănicerilor care returnau din ei pe fiecare an pe la diverse trecători ale Dunării. Nu cumva s-au sculat macedo-românii cu arme în contra tiraniei turcești? Nu cumva ei cer ajutorul fraților daco-români? Nimic din acestea; căci atunci poate că chestiunea ar lua o altă formă și alt răspuns.

Dar de ce să nu ajute daco-românii pur și simplu pe slavii meridionali cu titlul comunei religii? La întrebarea aceasta să răspundă mai întîi Rusia, Grecia liberă, toate popoarele de confesiune grecească din imperiul turcesc [...]

Nu sîntem inițiați de loc în nici un secret al guvernului actual din București, judecăm lucrurile numai după cum le știm de mai înainte și după cum vedem desfășurîndu-se astăzi evenimentele la vederea lumii întregi; punem însă mare temei pe următorul pasaj al cuvîntului de tron: „În cit timp vom împlini legile acestei neutralități, în cit timp vom oferi Europei spectacolul unui popor lucrînd în pace la reformele și îmbunătățirile sale dinăuntru, avem tot dreptul de a ne aștepta, că pericolele externe se vor opri la hotarele noastre”.

După noi aceste cuvinte înseamnă, că în ziua în care România ar fi intrat în acțiune, războiul universal era, cum zic nemții “fix und fertig”. De aceea amicitia celor trei împărați era să fie spartă, cabalele diplomației spulberate în treizeci și două de vînturi ale rozei, toate resturile tratatului de la Paris de la 1856 și convențiunea de la 1858 sancționată în favoarea României pusă pe simcea sabiei, armata Austriacă cu piciorul peste frontierele României, armata rusească în Galiția sau în Moldova sau în amîndouă; flotei britanice i se dă ocaziune ca să intre cu permisiunea, sau poate cerută de turci, în marea Neagră spre a se măsura cu cea rusească, nouă și acum formidabilă. În această situațiune întrebăm noi, ce ajutor eficace mai poate da România slavilor meridionali, cînd patria sa era să fie călcată de călărimea austriacă și rusească. Atunci însă niciuna din puterile chiar astăzi.

De altminteri, un război universal cu toată neutralitatea României, mai este încă foarte posibil și probabil. Această eventualitate o avu înaintea ochilor săi România cu neutralitatea sa.

Așadar, neutralitatea României are după a noastră părere următorul înțeles: Rămîn neutră, adică, deși sultanul mă ține de vasala sa și de obligată a-i merge în ajutor în contra inamicilor săi, eu însă mă țin și sînt

independentă în acțiunea mea; nu-l voi ataca dar nici ajutor nu-i voi da; nu voi suferi ca să treacă cineva, fie acela oricine, peste teritoriul meu, nici ca amic nici ca inamic al turcilor, căci mă voi opune cu armele în mână, înă voi bate ca să-l țin departe de frontierele mele; cu atât mai puțin voi tolera ca doi inamici să prefacă patria mea, cum se întâmplase de atâtea ori în trecut, în teatrul Bellonei cu căciula de foc, iar dacă părți de oaste combatante ar fi învinse și în fuga lor de scăpare ar tinde spre teritoriul meu, le voi dezarma și în acea stare le voi proteja ca să le fie încă viața asigurată pînă la încheierea păcii.

Vi se par ușoare problemele acestea ale neutralității? Sînt din cele mai grele. Întrebați numai pe Elveția și Belgia, ce le-a costat în cazuri analoage neutralitatea lor și ce bătălii crincene a trebuit să țină de ex.: Elveția în contra lui Napoleon I, care călcase peste toate drepturile neutralității. Așadar, un stat care în timp de conflagrațiuni războinice are curajul de a se declara neutru și încă fără niciun confederat, trebuie să dispună de o armată nu numai numeroasă, nu numai bine disciplinată, ci și de la comandant pînă la cel din urmă soldat, inspirată de un înalt patriotism și pătrunsă de sentimentul onoarei naționale. Cînd principele Carol I a pronunțat cuvîntul neutralitate, a trebuit să știe ce poate să aștepte de la armata țării, iar miniștrii săi își vor fi adus bine aminte de iutea și neașteptata lovire de la Costan-gaglia în iulie 1863 cu polonii revoluționari care voiau să treacă cu brațul înarmat prin Basarabia în Polonia rusească. În fine, pesimiștii românilor față cu acea declarație de neutralitate n-au încotro, ei caută să recunoască extraordinarele progrese, pe care le-au făcut românii în școala lui Marte în scurta perioadă de 16 ani. Cînd noi le-am zis în primăvara trecută că principele Carol I e decis mai bine a muri cu sabia scoasă în mijlocul ostașilor săi pe cîmpul de onoare, decît să mai sufere ca patria sa România să se prefacă în teatru de luptă al oștirilor străine, am știut cel puțin atât, că acest domn își cunoaște oastea sa și ea pe dînsul. Cuvîntul de tron a justificat speranțele noastre. Atît am așteptat, atît s-a și împlinit.

<GHEORGHE BARÎȚ>

„Gazeta Transilvaniei“ nr. 51, Brașov 16/4 iulie 1876.

3

Brașov, 18/6 august, 1876

Interesul pentru cele ce se petrec în Turcia este și la noi în țară destul de mare și viu. Presa transilvăneană în special a constatat, că pe cînd înăuntrul țării nu se întâmplă mai nimic ce ar merita o mai mare atențiune și în timp ce afacerile interne ale statului iau un mers foarte încet, toate privirile sînt ațintite asupra evenimentelor din Peninsula Balcanică.

Speranțele și temerile, simpatiile și antipatiile popoarelor austro-ungare combat și ele în rînd cu soldații sîrbi și cu basibuzucii turci la malurile Drinei și ale Moravei. Fiecare simte că pe cîmpul de luptă sîrbo-turc se va decide

ceva ce va avea o mare și puternică influență asupra dezvoltării lucrurilor în interiorul monarhiei austro-ungare.

Și trebuie oare să o mai spunem, că astăzi se combat în Turcia toate acele principii, care sînt decisive și în viața de stat austro-ungară, principiul de supremație și de libertate națională?

Să nu ne facem iluziuni. Acum trebuie să considerăm de o mare nefericire pentru cauza cea dreaptă și sfîntă a popoarelor orientale, de care ne ținem și noi, dacă s-ar împlini dorințele supremațiștilor, dacă ar succeda Turciei a face să îngenunche Serbia din nou înaintea sălbaticului musulam, dacă stindardele semilunei ar filfii din nou de pe zidurile sirbe. Nu poate fi nici un dubiu că acea dorință malițioasă provine numai din neîmpăcata ură către tot ce nu este de făptura și asemănarea supremațiștilor, din reaua tendință de sugrumare a vieții individuale la popoarele, care prin vitregimea soartei gem încă sub asupririle unei dominațiuni străine intereselor și aspirațiilor lor.

Acum vedem cît de bine au caracterizat miniștrii englezi excepționala situațiune a monarhiei noastre dualiste în fața întîmplărilor orientale. Astăzi trebuie să constatăm cu plăcere, că în urma agitațiunilor continue în sinul poporului englez pentru cauza creștină în orient, a făcut guvernul englez declarațiuni categorice în parlament, din care se vede, că Anglia nu voiește nicidecum răul popoarelor creștine, că din contra, ea ține de sfînta și legala luptă a lor pentru libertate și naționalitate. Să nu creadă nimenea, zise ministrul Disraeli, că guvernul englez ar fi atît de nesimțitor pentru postulatele dreptății și ale umanității, încît să voiască înapoi susținerea statului turcesc. Politica engleză tinde la susținerea proprie a Angliei și a intereselor ei, dar nicidecum la susținerea Turciei.

Toată lumea cultă s-a declarat în favoarea cauzei luptătorilor pentru emanciparea națională și din toate semnele se poate deduce, că puterile europene nu vor concede ca să i se ia Serbiei ceva din pămîntul ce l-a dominat sau din drepturile de care s-a bucurat pînă acum, fie apoi rezultatul campaniei oricare ar fi. [...] Însă cu toate că Rusia nu face nici un pas spre a satisface speranțele Serbiei, sărind cu arma în mînă în ajutorul ei, cu toate că domnește o tăcere profundă în cabinetele marilor puteri, iar contele de Andrássy are voia și timpul a călători la Bayreuth în Bavaria, spre a asista la spectacolele teatrale aranjate de vestitul compozitor german Wagner în onoarea împăratului Germaniei, situațiunea militară a Serbiei încă nu este atît de disperată, încît să nu aibă a alege decît între capitulațiune sau noi dezastre. „Murim mai bine în luptă cu toții, decît să capitulăm pe vechiul nostru pămînt“. Aceasta este astăzi ferma deciziune a luptătorilor pentru liberarea națională.

< IACOB MUREȘIANU >

Braşov, 4 noiembrie c. n. 1876

Munţii şi văile noastre au îmbrăcat haina albă, acum şi au intrat cu rapiditate din toamnă în mediul de iarnă, cu nea de 1/3 de metru, dar încă tot nu ştim la ce să ne aşteptăm; ne vor aduce zilele, ba orele viitoare pacea sau războiul? Se poate că în timp ce scriem acestea să fie deja trasă fatala soartă. Vom afla chiar încă prea iute ce s-a tras, astăzi ne vom mai da încă silinţa a ne orienta după putinţă în negura care pare a se fi aşezat din nou asupra acţiunilor diplomatice.

Brava armata sîrbă singerează în lupte crîncene necontenite cu un inamic nu numai superior în bravură militară, dar mult mai mare la număr. Faimele cele mai întristătoare sînt răspîndite pentru momentul asupra situaţiunii militare a armatei sîrbe. Unele ştiri constată luarea fortăreţei Djunis de către turci, altele vorbesc chiar şi de luarea cu asalt a Alexinatz-ului, ba chiar şi a Deligradului. Din toate însă rezultă că armata sîrbă a avut a suferi un nou dezastru, că oştirca mult mai numeroasă turcească a spart inelul fortificaţiilor îndărătul cărora se credeau sîrbii un moment neinvincibili. Aceasta odată constatată, deşi nu putem da nici un crezămînt ştirilor venite de la turci despre luarea Alexinatz-ului şi cu atît mai puţin despre cucerirea Deligradului, trebuie totuşi să recunoaştem, că situaţiunea sîrbilor a devenit foarte gravă şi cu atît mai gravă cu cît, afară de puţinii voluntari ruşi nu le mai sare nimenea în ajutor. Rusia însă i-a promis Serbiei ajutor direct şi mult mai mare, sîrbii au tot aşteptat şi nu este de mirare dacă în faţa inamicului învingător şi a temporizării guvernului rus, creşte tot mai mult în Belgrad o iritaţiune contra Rusiei, pînă aici necunoscută.

Rusia este direct angajată în războiul sîrbo-turc chiar şi prin ajutoarele mascate ce le oferă neîncetat sîrbilor.

Însă nu mai poate fi îndoială nici despre aceea, că Rusia a promis Serbiei ajutor pe faţă cu armele sale caucaziene. Acest ajutor este, cel care-l aşteptau de luni întregi sîrbii şi care li s-a promis din partea rusă. Considerente serioase în privinţa aceasta a trebuit să aibă cabinetul rus, atunci cînd s-a decis a face un ultimatum Porţii, punînd un termen de 48 ore pentru primirea armistiţiului necondiţionat de 6 săptămîni.

Un moment ne-am legănat chiar în speranţă de pace, crezînd că se va adevăra ştirea răspîndită de către Agenţia Reuter, că adică sultanul ar fi şi primit armistiţiul cerut de Rusia. Nu s-a adevărit însă, şi ne este cu totul necunoscut răspunsul ce l-a dat Poarta la ultimatumul rusesc; că oare a primit propoziţiunea lui Ignatieff sau că a lăsat să treacă termenul fatal de 48 ore fără a-i da nici un răspuns. Mai probabil e că Poarta a dat un răspuns nu negativ însă cu atîtea clauze cite i-ar ajunge Rusiei de a rupe imediat relaţiunile diplomatice cu Constantinopolul. Va face asta? Niciodată nu a fost pentru Rusia ocaziune mai bună de a-şi trage socoteala cu turcii ca tocmai acum. Germania se declară neutră căci nu voieşte a se strica nicidecum cu Rusia, Austro-Ungaria era şi va rămîne neutră de frica Rusiei şi a Germa-

niei, Franța nu se mișcă, ea stă la pîndă și privește în prima linie la Germania; Anglia însăși pare a se fi împăcat cu ideea căderii împărăției musulmane — cine va zice deci că-i lipsește Rusiei buna ocaziune la un război cu turcii?

Prin cele de mai sus am anticipat un scurt tablou despre noul stadiu, în care se afla situațiunea pe cimpul de război. Pentru completarea revistei mai înregistrăm aici știrile mai de moment din interior și din afară.

— Camera Ungariei se va întruni din nou în 11 noiembrie și în primele sale ședințe va lua în discuțiune bugetul anului viitor, pentru că anul nou să găsească guvernul cu bugetul votat și sancționat.

— În numărul precedent am notificat că răspunsul principelui Auresperg la interpelațiunea ce i s-a adresat în cauza orientală, a iritat în mare măsură spiritele deputaților austriei fideli constituțiunei. Acum mai adăugăm, că pentru evitarea crizei ministeriale dl. prim ministru Auersperg s-a grăbit a-și explica cuvintele zicînd, că aluziunea despre „Manifestațiuni de război” nu se referă la cameră. Cu toate acestea însă, la propunerea deputatului Herbst, s-a pus chestiunea orientală la ordinea zilei la ședința din 4 nov. la care obiect s-au înscris 33 oratori.

— Deputații cehi au declarat într-o adresă către senatul imperial, că nu vor lua parte la lucrările acestui corp legiuitor.

— Știrile de pe cimpul de război sînt nefavorabile pentru armatele sirbe. Se afirmă deja, firește de către turci și turcofili, că ar fi căzut deja în mîinile turcilor și Alexinatii și Deligradul și că sîrbii s-ar fi retras și din Cru-sevatiu.

— Pierderile turcilor la Djunis se urcă la 10 mii, iar ale sirbilor, care au fost mai bine acoperiți, numai la 4 mii morți și răniți.

<IACOB MUREȘIANU >

„Gazeta Transilvaniei” nr. 83, Brașov, 5 noiembrie/24 octombrie 1876.

5

DE ANUL NOU

Anul ce trecu, a pus în agitațiune continuă și chiar febrilă pe toate poarele Europei și cu atît mai vîrtos pe ale acestei monarhii, în care se află și partea națiunii noastre românești în număr de trei milioane. Toate chestiunile de viață cite s-au pus ordinea zilei în anul expirat, ne ating și pe noi în cel mai strîns înțeles al cuvîntului, prin urmare ele ne obligă, ca să ne interesăm de ele și să le studiem foarte serios. Toate bunurile din lume, chiar pîinea, pe care o cerem de la Dumnezeu depinde în parte esențială de dezlegarea cunoscutelor chestiuni, oricum se vor numi ele, interne, externe, dualism, finanțe, banca, vama, libertate, despotism, dreptate, tiranie, sau chestiuni orientale, slavo-turcești, sau — conflagrațiune europeană, în care să fie angajată averea și viața milioanei de români. La pericolele, cărora eram expuși, se mai adaugă în momentele de față unul suprem, care pune în joc chiar existența statului României. Noua constituțiune turcească are în sine nu numai simburile unui război ruso-turc ci și al unui crîncen turco-

român, cărui asemenea nu s-au mai văzut din partea României de la Ștefan cel Mare pînă în ziua de astăzi. Sultanul își arogă dreptul nemaiauzit, de a da și națiunii românești numele de otoman, de supuși otomani. Camerele, principele Carol, guvernul său, națiunea întreagă consideră acea faptă a sultanului Abdul-Hamid și a vizirului său curată călcare a tuturor drepturilor țării, însoțită de insulta cea mai dureroasă, care se poate întîmpla unui popor ajuns la conștiința demnității sale și care se știe stima pe sine însuși. În acest punct nu este permisă nici cea mai mică concesie.

România nu va putea scoate în cimpul singelui mai mulți ca optzeci de mii ostași bine instruiți, dar acea oaste mică știe pentru ce are să se bată și în care cumpănă să-și arunce baionetele sale. Sînt cîțiva ani de cînd Poarta otomană și bărbații săi de stat afla plăcere satanică, ca să-și bată joc de România, de drepturile și de toate interesele locuitorilor ei. Astăzi acei turci vin ca să nege României însăși existența ei națională și politică; ei pretind ca domnul țării ales cu drept ereditar, să ia titlul de „chef” (guvernator, emir, bei,) iar națiunea să renunțe la dreptul său suveran de legislațiune, apoi să trimită deputați și senatori la parlamentul central din Constantinopol, alături cu turcii, cu arabii, cu bosnienii și arnăuții, cu herberii, cu negrii, cu cabilii, cu drusii, curdii, nozairii și țiganii, scurt, cu toți semi-sălbaticii Asiei și ai Africii.

Așa stăm cu începutul anului 1877: flăcările Bellonei au început să se prelingă pe acoperișurile caselor noastre dincoace de munți. Mulțime nenumărată de locuitori ai Transilvaniei, încă și din Ungaria, împinși de amara lor soartă de aici, s-au strămutat cu locuința în diverse regiuni ale României. Starea lor actuală nicidecum nu poate să fie indiferentă pentru noi cei rămași aici. Sînt sute de tineri ieșiți prin școli, însă nicăieri aplicați în patria lor, prin urmare emigrații, care astăzi se află înrolați în liniile armatei românești.

În această situațiune critică este datoria fiecărui român patriot, care știe carte mai multă sau mai puțină, ca să se afle în curentul evenimentelor, să nu pătească cumva ca fetele din evanghelie, din ale căror candelă lipsea untdelemnul, prin urmare lipsea lumina și domina întunericul. Iată însă, că tocmai așa o pățiră confrății noștri din Ungaria și Banat. Un milion și șase sute de mii de români ajunseră, ca să nu aibă niciun ziar politic în limba noastră și așa să le caute a citi în alte limbi legion de fabule și calomnii infame aruncate asupra numelui românesc, să fie supuși la pericolul de a trage mulțime de informațiuni false, evenimente explicate pe dos, sofisme și neadevăruri scandaloase, de care avem exemplu pe fiecare zi.

Am dori să aflăm de la mină competentă, care au putut să fie cauzele acestei dezolațiuni în care a ajuns publicul românesc din Ungaria, pentru că oricîte cauze ni s-au comunicat pînă acum în această materie, nu ne satisfac de loc. Popoare mici de cîte 2—3 zeci de mii de suflete au cîte 3—4 ziare politice în limba lor; iar 16 sute de mii de români să nu aibă niciunul? Românii din Ungaria și Banat stau în respect material mai bine decît ardelenii.

Această stagnațiune a românilor din Ungaria impune celor din Transilvania datoria îndoită de a nu se retrage și ei tocmai acum, în momentele supreme, de la postul lor, ci a persevera pînă la capăt. Cel puțin noi sîntem

decizi pentru aceasta, și depinde numai de la îmbrățișarea publicului cititor ca să dăm „Gazetei” întindere mult mai mare decât este aceasta de acum, ceea ce se poate, îndată ce numărul abonaților va ajunge la cel de înaintea cu 12 ani.

◁ IACOB MUREȘIANU ▷

„Gazeta Transilvaniei”, nr. 101, Brașov. 30 decembrie/11 ianuarie 1876/1877.

6

ÎN CAUZA NOASTRĂ

Purtarea cea pacifică, serioasă și demnă a frunțașilor poporului nostru și chiar a acestuia, poziția strict defensivă luată și observată cu rigoare de apărătorii lui, este cu totul nesuferită în ochii impilatorilor. Sint mai bine de 12 ani, de când se făcură diverse încercări la epoci diverse, spre a se duce pe unele părți ale lui din calea competenței. Atentate spre a-l desbina și a-l desface în atomi, încă nu au lipsit niciodată; dar cele mai periculoase tentații au venit asupra noastră în timpuri precum sint și acestea, de criză supremă. Vă mai aduceți aminte de conversația cea memorabilă de înaintea cu 6 ani: „Pe terenul religios sint nu numai desbinați, ci învrăjmășiți cumsecade rămine ca să fie sfișiati și pe terenul național-politic. Început bun s-a făcut, și continuarea ne costă numai bagatela de 9 000 florini”.

În acele timpuri, mari rele ni s-au făcut, dar scopul fierbinte dorit tot nu s-a ajuns. Se cerea, se mai cer și astăzi argumente, probe (dovezi) autentice, că acest popor nu ar fi matur pentru libertate, prin urmare nici pentru drepturi constituționale și cu atât mai puțin pentru cele naționale, ci că trebuie să i se dea „educațiune”, specială, prin „mînă liberă”, adică prin mînă de fier. Neputîndu-se da probele cerute, recuseră la arma calomniei, care mai ales de un an încoace se minuieste cu perseverență și cerbicie disperată. În fine începură a simula frică de barbaria, de sălbăticia, de vendeta românească. Spre acest scop ei inventară convențiile [convenții] secrete, conspirații, comploturi, alergături la România la Rusia, în fine trădare de patrie. Presa lor dă semnalul, ca la comandă, ca după vreo parolă de zi [cuvînt de ordine], sau cum se numește lozinca. Aici trebuie să fie un program comun, în sensul căruia operează toți. Cu acel program în mînă, dinșii au conspirat din nou asupra românilor.

Este și o oareșcare metodă în această furoare, căci abia înceta unul, cînd și începe un al doilea sau al zecelea; însă niciodată ca în anul acesta ce trecu. Anul întreg avurăm a face necurmal cu denunțatori și spioni, în Cluj în Blaj, Alba Iulia, Brașov, Turda, Deva, Munții Apuseni, Făgăraș, Budapesta, apele minerale, București, scurt, peste tot. Ziarelor de la Cluj li se intendară procese de presă, dar aceasta nu folosi nimic față cu cele din Ungaria. Noi din parte-ne încă am semnalat în cursul verii și pînă în zilele trecute citeva infamii de acele; își scot însă capetele ca și hidra și ca meduza cu păr de șerpi; ei șuieră și sisie ca și aspidelle. Nu vād nimic, nu aud nimic rău din partea românilor, cu toate acestea șerpilor șuieră, ca și cum s-ar teme

să nu li se sfarme capetele veninoase. Un bun psiholog un ager cunoscător de oameni ar sta să jure, că această persecuțiune permanentă asupra românilor este pur și simplu efectul muștrării de conștiință, care se simte încărcată de crime cumplite, de fractricid ca a lui Cain.

Se pare, că în momentele de față rolul denunțării ajunse ca să-l joace și execute cei din stînga extremă, adică antiaustrieii, roșii. Aceia, excentrici, precum sînt în toate, așa și față cu românii se lasă a fi purtați pe aripile fan-teziei lor. Ei își fundară un nou ziar intitulat „Közvélemény” (opiniunea publică), sub redacția deputatului Bela Lukács din Transilvania, apoi îndată în numărul de probă din 24 decembrie a.tr. deteră națiunii maghiare ca gr-atulațiune [felicitare] de Crăciun unele știri din Transilvania, pe care noi le producem în următoarele: Din Transilvania sîntem informați despre lucruri foarte serioase. Valahii de acolo manifestă ură mare asupra maghiarilor, dar mai mult asupra clasei proprietarilor. Dintre proprietarii, care locuiesc răs-pîndiți pe la sate, foarte mulți se simt nesiguri între țărani români și s-au mutat pe la cetăți. Mai mulți au ieșit [plecat] în Ungaria. Cel, care cunoaște rebeliunea lui Horia și evenimentele din a. 1848 cite au decurs în Transilvania, va pricepe bine, că clasa proprietarilor maghiari din Ardeal va fi învățat minte din singeroasele experiențe și că nu poate să aștepte, ca să-l mai ajungă vre-o catastrofă nouă. Poate fi, ca amara experiență din trecut adaugă mult, că pe lingă unele simptome, care se arată în prezent, frica proprietarilor maghiari să crească și mai tare și să-și facă spaima de fantome (remképek); de altă parte însă este adevărat, că se află oameni care agită (tulbură, irită) pe valahii din Ardeal; este adevărat, că agitația se manifestă prin diverse amenințări. Acești agitatori (ezék a bujtogatok) explică armarea Rusiei și a României în sensul acela, că ura și antipatia în contra maghiarilor și a ideii de stat maghiar să o facă și mai intensivă la poporul românesc, care nu știe să distingă, și pe care s-au dedat a-l agita cu aceea, ca să aștepte ajutor de la muscali și de la București în contra maghiarilor. Situația din Transilvania merită cea mai serioasă atențiune; de aceea noi (adică revoluționarii ungureni) atragem atențiunea guvernului, ca să privegheze și să prevadă acum, pînă cînd calamitatea nu este așa mare și pericol încă nu este. Priveghere aprigă și măsuri energice luîndu-se acum, sîntem convinși, că vor putea sugruma pericolul în embrion“.

Această denunțare perfidă a partidei revoluționare fu îndoită în nr. din 1 ianuarie, apoi reprodusă într-un mare număr de ziare, dintre care cîteva deteră denunțătorilor toată dreptatea. Numai „Tageblatt” din Sibiu reflecta, că ei încă se află la un loc cu românii, în comunicare de toate zilele, dar din toate cite spune „Közvélemény” nu vād și nu știu nimic. Altele din contră, precum este cea armenească din Cluj, scrisă ungurește, se laudă cit le e gura, că numai să cuteze valahii a se mai scula vre-odată asupra maghiarilor, căci aceștia au să-i extermine într-o singură zi! Măi, da ce mai curaj! „Lau-dă-te gură, că iacă pumnul”, răspunde românul la guralivi de aceștia.

Dar să lăsăm humoristica în chestiuni atît de grave, și în această situație politică a patriei și a noastră, pe care denunțătorii și spionii de profesie voiesc a o prezenta publicului european ca periclitată prin poporul românesc, să ne mai întrebăm odată pe noi înșine, dacă mai merită acei agitatori, ca să ne mai ocupăm de ei, sau să o rupem cu dinșii odată pentru totdeauna, ca

și cum nici n-ar exista. Cind cugeți la scumpul timp ce-l pierdem intru apărarea de mușcăturile lor îți vine să îi închini aceluia, căruia îi servesc ei și să nu te mai ocupi în veci de mișeliile lor; îndată însă ce reflectăm la împrejurarea, că minciunile și calomniile lor sînt citite și gustate cu multă plăcere în regiunile superioare, nu mai putem ezita nimic în decizia noastră, și sentința lui Goethe ne stă dinainte: Minciunile se repetă neîncetat, de aceea trebuie să repetăm și adevărul necurmat. Și cum nu? Cînd agenții provocatori plătiți se încercau să provoace repetarea cunoscutului cîntec românesc din secolul trecut în jargonul ardelenesc: Horia bea la făgădău, domni fug făr' de hinteu. Horia șade pe butuci, domnii fug fără de papuci etc.

Agitatorii (bujtogatok), ori cînd se încaieră de noi, ne plesnesc în față, că profesăm și astăzi tot ideile noastre din anii 1848 și 1863/4. Nimic mai adevărat decît această afirmație nimic însă mai fals, decît acele fantezii, pe care le substituie acei agitatori ideilor noastre.

Încît pentru relațiunile noastre cu popoarele conlocuitoare în Transilvania, numai departe, chiar în luna trecută, declarărăm sus și tare, că noi nu venim să ne certăm cu ele; noi luptăm numai contra demagogilor, amăgitori de popoare, tirani mici, care falsifică instituții și legi, se străduiesc să împiedice civilizația cea adevărată, să omoare libertatea, încearcă să extermine limba noastră națională, prin urmare pe noi înșine. Relativ la proprietarii de moșii, chiar și în vara trecută am invitat cu numele pe cîțiva magnați, ca să arunce dînșii la mijloc autoritatea și patriotismul lor, spre a înfrunța și înfrîna pe demagogii agitatori ce seamănă ură și răzbunare între diversele clase ale locuitorilor; iar mai decurînd le-am spus, că nu se poate altminterea, trebuie să domine solidaritate între proprietarul mare și între cei mici; căci acei mari, care se încearcă să înghită pe cei mici (de exemplu prin procese urbaniale), își taie singuri arborele de sub picioare.

Știm și noi, am și reflectat altădată, că de ani 50 încoace nobilimea de cîteva ori fugise de la sate pe la cetăți cu familiile lor; Dar pe atunci ei știau foarte bine pentru ce fug: iar astăzi, pentru ce să-i mustre conștiința? De cumva îi inustră și astăzi, românii sînt de vină? se tem tare de muscali? Apoi dar pentru ce suferă pe presa lor, ca să irite, să înțepe, să muște, să înverșuneze pe „ursul de la nord”? Foarte bine a zis dn. Jos. Zeyk mai dăunezi în „Kelet” că presa maghiară se mai află încă tot numai în etatea copilăriei.

Demagogii și renegații se involbură [agită], își adună tot restul curajului, îndeamnă guvernul, ca să ia măsuri teroriste în contra poporului român, „să-l extermine într-o singură zi”, cum vrea “M. Polgár”, bunăoară cum s-au încercat pașalii turcești în Bulgaria. Să aștepte acei patroni iarăși odată pentru totdeauna ca poporul român își bate joc de amenințările lor, nu duce frică de nici o măsură teroristă, din contră, toate măsurile teroriste le ia de aceea ce sînt ele în adevăr: documente ale disperării agresorilor.

Observați numai, cum acești oameni perfizi se prind pe ei înșiși în cursele aruncate altora, ei zic:

„Valahii sînt foarte nemulțumiți cu soarta lor prezentă, de aceea se ocupă cu planuri de revoluție și așteaptă ajutor de la muscali și de la România”. Așa? Dar ei maghiari sînt astăzi mulțumiți cu soarta lor? Nici 10%. Filipicile vehemente din „Pesti Napló”. „Ébrédés” și mai multe altele confirmă

pe deplin afirmația noastră. Proprietarii? Sînt ruinați, zice „Ébredés” cu tot dreptul. Vă mai invităm din nou, ca să întrebați cîte o mie de secui pe fiecare zi, și ve-ți lua de la ei răspunsul în adevăr desperate: „Să vie oricine. neamț, muscal, valah, turc, tătar, că mai rău nu ne poate merge”. Așa vorbesc secuii în gura mare, și mulți dintre ei laudă absolutismul austriac. Apoi dar ce așteptați voi de la Români? Ca să vă sărute varga de fier? Amar vă înșelați.

Ideia statului unguresc? Dar acea idee pe care v-o faceți despre un stat unguresc, așa cum și-l închipuiau ei, este falsă de sus pînă jos, de aceea ea nici că se va realiza în etern [vreodată]. Cu totul alta este ideia cea justă salvatoare a statului unguresc; iar pentru ca să o cunoască și ei, le dăm sfatul patriotic și ideal, ca să meargă cîteva luni de zile în prelegeri la baronul Helfert în Viena.

<IACOB MUREȘIANU>

„Gazeta Transilvaniei”, XL, nr. 1. Brașov, 16/4 ianuarie 1877.

7

BRAȘOV, 3—15 IANUARIE 1877

Anul vechi l-am încheiat și în anul nou am intrat. Ne aflăm deci într-un punct de timp, care cere nu numai de la individ, ci și de la un popor conștient de ceea ce este și ce vrea să fie, ca să-și revadă socotelile anului expirat, să-și facă bilanțul între habet și debet, pentru ca să fie în curat cu ceea ce are și ce-i lipsește, ce are să dea și ce să capete, să știe ce duce cu sine peste pragul anului nou. Stînd lucrul așa, să aruncăm și noi o fugitivă reprivire peste răvașul anului 1876, ca să vedem cu ce reminiscențe și sub ce auspicii intră poporul român de dincoace de Bucegi și Retezat în anul 1877.

Întregul an expirat l-am petrecut sub aripile părintești ale unui guvern, care, pe lângă aceea că e maghiar și constituțional, mai este încă și liberal. Socoteala ce avem să prezentăm noi acestui guvern la schimbarea anului este în sine simplă, însă cu toate acestea așa de gravă, încît nici tirania cea mai crasă n-ar putea să capete de la un popor o socoteală mai gravă. Noi am dat lui tot fructul ostenețelor noastre, i-am plătit dare de casă, dare de pămînt, dare de cap, dare de cîștig personal, dare pentru respirarea aerului și călcarea pămîntului, i-am dat mii de brațe armate, flămînzi și goi ne-am lăsat, numai ca să-i dăm lui pîinea de toate zilele și el în schimb pentru toate acestea nu numai că nu ne-a dat nici cît e negru sub unghie, ci prin legi și firmanuri s-a încercat și se încearcă a ne despuia pînă și de dreptul de a fi și de a trăi ca români.

Va să zică, socoteala este precum am zis și mai sus cît de poate de simplă; ea nu conține altceva decît aceea că am dat și iarăși am dat fără să fi primit vreo rebonificare; însă chiar pentru aceia este totodată și gravă deoarece guvernamentalul maghiar, chiar și de ar mai trăi nu un deceniu, cît a trăit, ci un secol întreg, totuși nu va fi în stare să-și răfuiească socoteala ce o are cu noi. Prin urmare nici nu putem avea speranța de a căpăta vre-o dată înapoi pe cale amicală ceea ce am dat ungurului, însă avem garanția în puterile noastre

de viață că atunci, cînd va veni la împărțea moștenirea ungurească, noi vom fi cei dinții care cu ajutorul dreptății și al adevărului vom scoate din masă partea ce ni se cuvine.

Nu sîntem nici pesimiști nici poltroni mici la suflet ca să nu așteptăm cu siguranță ziua răfuelei socotelilor. Și se poate întîmpla, ca ea să sosească mai înainte de așteptarea noastră, însă nu și mai înainte de pregătirea noastră. Orizontul politic al Europei este așa de greu încărcat de nori de furtună, încît de astăzi pînă mîine nu se știe dacă nu vor începe fulgerele și tunetele armelor de foc să descarce furtuna de gloanțe asupra cîmpiilor Europei Orientale. De la rezultatele unei asemenea furtuni va depinde mult și soarta noastră viitoare, însă mai mult decît de la aceia depinde ea în primul rînd de la noi înșine, de la perseverența noastră în lupta de existență de astăzi și de la rezoluțiunea și abnegația noastră în lupta decisivă de mîine. După acest preludiv încheiem de astă dată aceste rînduri cu speranța că în curînd ni se va da ocazia de a vorbi și mai lămurit la acest obiect, căci, deși reminiscențele trecutului sînt dureroase pentru noi, totuși auspiciile sub care intrăm în anul nou și mergem spre viitor sînt animatoare, sînt pline de cele mai frumoase speranțe. Poftim deci cititorilor noștri și peste tot, poporului român un an nou fericit și un viitor strălucit!

<IACOB MUREȘIANU>

„Gazeta Transilvaniei“, XL, nr. 1, Brașov 16/4 ianuarie 1877.

8

ROMÂNIA

București, 11 ianuarie (30 decembrie).

Fu cunoscut pe acest popor al capitalei de ani, de 40 adică în a doua generație. L-am văzut agitat de valurile politice în iarna din 1837/8, cînd Consulul Rusesc Baronul Rukman încercase a viri în constituția de atunci a țării cu ajutorul baionetelor un [paragraf] prin care țara era să devină guvernămint rusesc. L-am văzut în decembrie 1842 la alegerea lui George Bibescu, cînd noaptea întregă nimeni n-a închis ochii. Am asistat la revoluția nesîngeroasă din 9/12 iunie 1848; am văzut miile de oameni alergînd înaintea lui Suleiman Pașa, și tot așa mai tîrziu în castrele lui Omer-Pașa cu minile goale, fără a considera intru nimic catastrofa ce era să urmeze în următoarele minute. Am însoțit pe cei exilați și expatriați cu gloata la Brașov, Sibiu, Cernăuți, Viena, Drezda, Paris; am stat luni întregi cu ei și am participat la suferințele lor pentru patrie și națiune. Am fost martor la suprema criză provocată prin delăturarea voinței europene și alegerea unui singur domn în ambele principate în an 1859. În fine catastrofa și toate evenimentele din 1866 ne sînt tuturor proaspete în memorie, căci ele au fost decisive asupra vieții noastre politice și naționale. Dar toate acele furtuni și valuri politice din trecut nu se pot asemăna cu cele pornite acum, de la 15/27 decembrie încoace. Cel care cunoaște pe acest popor numai din timpul normale și din proza vieții cotidiene, nu-și poate crede ochilor săi de ceea ce vede astăzi. „Toate ni s-au zis că sîntem:

daci, slavi, goți, amestecătura de sclavi ai Romei, numai turci, numai otomani nu ne-a insultat nimeni pînă acum". Turcii maimuțăresc pe maghiari, ei culează să ne schimbe numele ca cu atît mai ușor să ne poată răpi totul, țara, limba, religia, mai pe urmă să introducă cu Alcoranul lor și poligamia. Să ne răpească nevestele și fetele spre a le îngropa în haremurile lor. Constituție otomană? auziți batjocură. „Alcoranul și constituția!" Pentru ca să auziți manifestări de acestea patriotice, nu aveți că mergeți în cluburi, în care se adună oamenii cei mai de frunte ai țării, ci descindeți în popor; mergeți în piețele și localurile în care se află așa numita plebe, clasa numită aici a mitocanilor (suburbani). Apropiați-vă dacă puteți pe necunoscute (incognito) de grupele junimei pentru ca să cunoașteți de ce spirit e dominată, și atunci îmi veți da dreptate, dacă vă voi spune că așa înverșunat nu am văzut niciodată pe poporul acesta și că răposatul Ioan Eliade, care-și cunoștea perfect națiunea sa avusese mare dreptate zicînd că românul e în stare să sufere mult, dar să nu cuteze a-i deseca răbdarea și a-l împinge la extrem.

Abstracțiune făcînd pentru un moment de insulta turcească aici nu dă nimeni un baraboî pe constituția lui Midhat-Pașa. Lasă că noi ne cunoaștem prea de aproape cu turcii cei mari și știm din moși de strămoși ce le plătește parola dată, le cunoaștem și dogmele religioase și maximele de stat, dar chiar în Europa cîte constituții nu s-au dat popoarelor de voie de nevoie și apoi iar s-au casat! Franța de la 1790 pînă la 1848 avuse 9 (nouă) constituții dintre care cîteva s-au înecat în bălți de sînge, altele au căzut sub ghilotină și unele s-au exilat la Sf. Elena ori la Caena. Era la dvs. în Austria? frumoasa constituție din aprilie 1848 fu împușcată de Windisgräetz împrejurul Vienii. Cea din decembrie 1849 o înceară în 1851 în Dunăre odată cu Republica Franceză care se îneca în Sena. Constituția ungurească o duseră cazacii de la Siria (Vilagos) în desagii lor ca jucăria la copii în țările de la Volga. Diploma voastră din octombrie 1860 o mîncară vircolacii ca pe luna plină. Patenta din 26 februarie 1861 o tăiară cu sabia în două Koniggratz, precum zic turcii că tăiasă Mohamed luna. Se făcu dualismul vostru. Va mai dura și acela cît cioara în par? Midhat-Pașa cumula ce e drept, cele mai multe drepturi fundamentale culese din cele mai bune constituții europene; este însă foarte justă întrebarea, dacă crede el însuși în posibilitatea de a le realiza fără crunte vărsări de sînge.

Cu aceste voiam să vă arăt că românii nu se vor lăsa cu viața odată să mai fie batjocoriți de către turci cu atît mai puțin se vor supune voinței lor în nici o privință mai mult.

Ați observat în „Monitoriul" că în Arsenalul nostru de la Tîrgoviște s-a sistat lucrările și că acela se prefăcu în depozit de muniție; dară cu atît mai mult se lucra în arsenalul din București, unde sînt aduse și concentrate acum și companiile de muncitori ocupați mai înainte la Tîrgoviște. Vedeți dar, că se întîmplă tocmai contrariu de ceea ce propagaseră ziarele inamice. Nu ne tragem la muniți; nu vom apăra pe linia Dunării și pe cîmpia capitalei între riurile Dimbovița Sabar și Argeș sau unde va voi Marte și Belona. Un lucru iarăși să nu pierdem din vedere. Acea linie strategică lungă și anevoie de apărăt adunării de astădată pentru armata română este mult scurțată, nu ca mai demult. De la Negotin în sus turcii nu pot trece Dunărea în Oltenia pînă nu ar ocupa mai întîi Serbia, ceea ce cred că nu se va întîmpla decît murind toți sirbii. În Moldova turcii trecînd peste puțin ar da față cu rușii care stau la

Prut. Așa, teatrul vărsărilor de sînge între turci și români rămîne mărginit cel puțin la început în Muntenia dincoace de Olt sau în Bulgaria.

Protestul României în contra artic. 1, 7 și 8 ai constituției turcești, care încalcă autonomia ca drept de stat a României după tratatul de la Paris, s-a discutat în Consiliul Miniștrilor turci, care după „Polit. Cor.” a și decis a trimite României interpretarea oficială a acelor articole așa încît să se înlătore orice scrupul despre relația de drept de stat a României față de Turcia, și Poarta speră ca, cu această satisfacție să poată considera acest caz intervenit ca și delăturat. Într-aceea junimea universitară Română s-a și rezolvat a cere de la Ministrul de Război al României instructori în mînuirea armelor, pentru cazul cînd protestul națiunii române ar trebui să fie susținut cu arma. Această atitudine luată cu toată rezoluțiunea pentru patrie și națiune face onoare bravei junimi din România.

<GHEORGHE BARÎT>

„Gazeta Transilvaniei”, XL, nr. 1, Brașov 16/4 ianuarie 1877.

9

NOI ÎN FAȚA EVENIMENTELOR

De un an și jumătate de zile este pusă la ordinea zilei spaima Europei chestiunea orientală, și tot de atîta timp diplomația europeană face fel de fel de experimente pentru rezolvarea ei fără mare vărsare de sînge și dacă s-ar putea și fără periclitarea echilibrului european și a hartei europene. Însă în loc ca această diplomație să descurce și să simplifice chestiunea, ea a încurcat-o, a complicat-o așa de tare încît astăzi ne vedem în fața a 20 de corpuri de armată rusești mobilizate și conglomerate în spatele României de unde ca un munte de foc amenință, a copleși în orice moment cu lava sa cele mai mănoase cîmpii ale Orientului.

Dacă această situație este neliniștitoare pentru Europa întreagă, apoi pentru poporul Român este fără îndoială penibilă și funestă, pentru că pe cînd Europa are de a apăra la Gurile Dunării numai interese politice, comerciale sau de altă natură secundară, pe atunci națiunea română are de a-și apăra existența, viitorul său. Căci mărturisim fără nici un cuget rezervat, că dacă viitorul poporului român este amenințat de vreun pericol, apoi acel pericol este și rămîne slavismul, de care este înconjurat aproape de toate părțile, ca un ostrov fructifer în mijlocul valurilor mării. Constituția ungurească sau cea turcească, care fac pe hirtie din români, unguri și otomani, precum și toate încordările acestor două elemente asiatice înrudite, de a maghiariza sau turci pe români, sînt față cu pericolul din partea slavismului numai flori la ureche.

Însă cu toate acestea cum vine oare, de poporul român în genere manifestă astăzi mai multă simpatie pentru slavi, decît pentru turci sau unguri? Răspunsul este pe cît de simplu, pe atît de natural: pentru că atît turcii, cît și ungurii de la venirea lor în Europa și pînă astăzi nu s-au recomandat poporului român decît prin brutalități, prin injurie și inumanitate, prin violență și alen-

tate îndreptate contra individualității, contra existenței naționale. Și dacă totuși nu ne-au exterminat, nu ne-au dat de cap, încă și astăzi se mai văd îndemnați a ne contesta cele mai cardinale drepturi și libertăți nu numai naționale, ci chiar și individuale omenești, apoi aceasta n-avem să mulțumim lor, ci tenacității și puterii de viață a poporului român.

Va să zică, experiența de aproape 1000 de ani ne-a învățat, că de la unguri și turci nu numai că nu putem să așteptăm nici un bine, ci neconținut trebuie să stăm în poziție de apărare contra atacurilor, ce ei le îndreaptă împotriva noastră. Apoi de o asemenea situație de luptă continuă pentru drept, libertate și existență trebuie să se sature și să-și iasă din calm chiar și cel mai inteligent popor, și dacă nu mai mult, să binecuvînteze cel puțin acele mișcări, care tind a elibera popoare din jugul sclaviei și a le reda libertății.

Prin aceasta însă nu zicem, că noi am fi gata a ne arunca în brațele slavismului, adică în gura crocodilului; departe de noi asemenea idee, ci vrem numai să constatăm, că precum individul, așa și o națiune întreagă, voind a scăpa de un rău existent, poate să-și caute azil chiar și acolo, unde prevede sau chiar știe că poate să întîmpine un pericol și mai mare. Totodată vrem să facem atenți mai virtos pe domii unguri, ca cel puțin acum în ora a unsprezecea să caute a se împăca nu numai cu nemții din Viena, ci și cu noi, cu care au interese comune. Căci să nu cugete domni unguri, că nu s-ar putea întîmpla chiar și aceea, ca mișcarea slavismului să fie astăzi chiar avantajoasă pentru noi, căci dacă poporul român a scăpat de nenumărate ori prin capitulațiuni de vandalismul cotorpitor al turcilor și al altor hoarde barbare, va ști și astăzi prin convențiuni să scape integru și intact și de pornirea sclavilor pentru eliberarea fraților din Turcia, și așa în tot cazul ar fi mai înțelept, dacă domnii unguri ne-ar avea de amici, căci ori și cît de superbi pot fi domni unguri, totuși poporul român încă are conștiința, că este compact în număr de opt milioane și ocupă un teritoriu, care în interesul Europei nu se poate lua din mâinile românilor.

< IACOB MUREȘIANU >

„Gazeta Transilvaniei“, XL, nr. 18, Brașov, 18/6 martie 1877.

10

„TRANSILVANIA PÎNĂ LA MUREȘ“

De sub Timpa, martie 1977.

„Gazeta“ a declarat în primele zile ale acestui an, că nu voiește a se certa cu națiunile conlocuitoare, pentru că dînsa și cu dînsa toți românii transilvăneni știu, că nu ele poartă vina dacă elementul nostru latin din acest unghi al Europei este insultat de ziaristica lor, și mai virtos de ziaristica maghiară. Românii transilvăneni, care de zece ani încoace sufăr cele mai cumplite persecuțiuni din partea regimurilor perindate în Budapesta pînă acum, îndeosebi știu, că nu maghiarii ca națiune, ca popor genetic, poartă vina, dacă în castele legislative și guvernamentale se făuresc legi asupraitoare în contra lor, ci că această apariție tristă își are izvorul ei în o clică de demagogi brutali, cărora

le-au succes a seduce poporul maghiar de a inventa idei politice distructive pentru stat și apăsătoare pentru elementele nemaghiare ale patriei.

Chemarea noastră nu poate fi de a lămuri pe acei demagogi, nici n-ar fi posibil, ci sîntem de părere, că orice încercare în această direcție va produce efectul contrar. Cu stupiditate, cu superstiții suple în tînerete, cu interese de supremație de rasă, cu dorința de a sta singuri la masa unde se împart beneficiile, care o patrie le poate oferi cetățenilor ei, luptă și zeei fără succes.

Pentru aceea nu ne certăm cu acei demagogi, ci lăsăm lucrurilor firescul lor curs.

Dacă totuși apucăm condeiul, spre a-i lovi peste degete, o facem numai cu respectul la micuța parte a națiunii maghiare, care este mai puțin infectată de utopiile școlii de la Debrețin, și la cea mare, care nu le pricep ideile, le ține de salutare pentru maghiari și pentru aceea le susține; — apoi cu respectul la celelalte popoare austro-ungare.

Dar să revenim la obiect, la „Transilvania pînă la Mureș“.

De cînd unele ziare mari europene și în urma lor chiar și cele maghiare au publicat unele propozițiuni politice relative la rezolvarea chestiunii orientale, în care se cuprinde și incorporarea Transilvaniei pînă la Mureș, un regat neolatin nou, adică la România Liberă, demagogii maghiari au început cu furie mai fierbinte decît pînă acum a striga după poliția ministerului unguresc în contra românilor transilvăneni. „Kelet“ care trece în ochii publicului ca organ al demagogilor puși la ieseala visteriei publice, în Nr. 51, se înțelege de sine, că o face în contra funcționarilor publici de naționalitate română.

Pentru cite toate pot deveni nefericiții oficiali publici de origine română responsabili?

Ne aducem aminte, că românii transilvăneni, funcționari inclusiv, au fost făcuți responsabili pentru catastrofele de la Vilagos și Jibou, pentru curatela administrativă-austriacă, pentru mergerea în senatul Imperial întregit (weiteren Reichsrath) deși între delegațiile prezente și între acel senat în esență este numai acea deosebire ca între mîță și pisică (Mietz und Katz); românii transilvăneni sînt astăzi responsabili pentru chestiunea orientală, pentru că în Ungaria locuiesc mai mulți slavi decît maghiari, pentru atitudinea rușilor față de „liberalismul turcesc“ în Bosnia și Bulgaria și țineți minte oameni buni că mine (după cum se vor dezvolta treburile) vom fi responsabili ori pentru deputație la Collegno și binecuvîntările primite de la Mufti, ori pentru concesiile făcute de Ministerul Tisza Cislaitaniei.

Cum ar fi deci posibil, să nu fim noi responsabili și pentru „ideia“ emigrațiunii maghiare de odinioară, emisă acum în a doua ediție cu etichetă rusească. Zicem „ideia“ emigrațiunii maghiare, pentru că românii nu au uitat de oferta făcută lui Alexandru Ioan I. din partea acelei emigrațiuni în preț pentru oarecare servicii pretinse de dînsa.

Transilvania pînă la Mureș României. Românii încîntați de acea idee ori promisiune! Ce absurdități! Dacă „Gazeta“ a reproduș iacă așa în trecut între altele și această știre a făcut-o numai cu scopul de a informa pe publicul ei cititor despre cele ce se vorbesc în lumea largă, nu însă pentru că este încîntată de dînsa.

Ce folos ar avea România prin incorporarea Transilvaniei pînă la Mureș? Nici cît este negrul sub unghie. Iată de ce: Transilvania pînă la Mureș este

'ocuită cam de 50 000 români, 200 000 sași (germani) și cam 250 000 secui (maghiari), prin urmare elementul latin în această parte a Transilvaniei este paralizat prin elemente etorogene mai mult decât pe deplin, deoarece ambele aceste popoare au fost favorizate de stat tocmai în acel grad în care românii au fost asupriți, prin urmare au putut deveni mai bine organizate și în parte mai avute.

Mai pune și constatarea: că aceste elemente după cum arată trecutul și prezentul lor, nu manifestă multă simpatie pentru români și sînt deprinse cu supremația de rasă peste dinși. Chiar și încercările românilor conlocuitori cu ele de a deveni egal îndreptățiți în folosirea limbii în afacerile municipale li se pîrură ca niscăi pretenți ilegite și ilegale.

Consider apoi că România are instituții liberale, croite nu pentru un stat poliglot ci pentru un stat omogen ce este, și vei afla: că România prin aciuirea sașilor și secuilor s-ar preface din stat pur național în stat poliglot, deoarece aceste popoare sași și secui, nu sînt populații volante pe care comerțul le duce, ci sînt fracțiuni pămîntene ca și noi români.

Apoi întrebă, ar voi poate România ca stat latin și liberal a imita pe turci cu „Otomanii” lor slavi, greci și macedo-români, ori pe maghiari cu „nemzetegysegl” lor? atunci constituția română ar deveni o ficțiune ca cea turcească și cea maghiară; un obiect de ris pentru lumea civilizată din afară și obiect de plîns pentru cei ce suferă greu sub asemenea ficțiuni.

Apoi în timpul modern lumea este deprinsă a vedea formîndu-se state pe principiul de naționalitate, nu viceversa state naționale prefăcîndu-se în state poliglotte, eterogene. Și toluși cu primirea ofertei „Transilvaniei pînă la Mureș” să vină acea ofertă din partea maghiară ori rusă — România ar deveni stat intrucitva poliglot, eterogen iar totalul românilor transilvăneni care locuiesc compact și în număr de 2 milioane și mai bine în partea dreaptă a Mureșului pînă la poalele Panonice ale Munților Apuseni transilvăneni, și care totalitate intrucitva ar putea salva României caracterul de stat național român, și i-arpermite a asigura elementelor eterogene germane și maghiare cu cea mai deplină munificență și splendoare viață națională în regiunile lor etnografice precum și administrație națională perfectă, fără a se teme că-i vor crește peste cap, cum se tem astăzi turcii și maghiarii, și doresc a îmbăta lumea cu „otomani” botezați și cu maghiari de „romanajku”, ar rămîne la Ungaria ca obiect de experimente maghiarizatoare.

Transilvania întreagă este pentru Austro-Ungaria o fortăreață către sud-est pentru România ar fi fortăreață către nord-vest pînă la Mureș, nu ar plăti nici pentru Austro-Ungaria nici pentru România o ceapă degerată.

Mureșul ori Tisa ca graniță între două state ar fi precuțetate pentru conflicte internaționale în toată ziua și în toată țara.

Cîteast demagogii de la „Kelet” acestora și vor vedea pentru ce Cuza Vodă a respins emigrației lor propunerea în mod categoric, abstrăgîndu-se de la bunele relații de vecinătate cu Austria; și de înțelepciunea de stat a bărbaților politici români care după cum vedem sînt prudenți față de orice politică aventuroasă.

< IACOB MUREȘIANU >

„TRANSILVANIA PÎNĂ LA MUREȘ“

De sub Timpa, martie 1977.

Prin aceste argumente cugetăm a fi arătat părții oneste a maghiarilor că pentru o minte omenească sănătoasă este cu greu a presupune de la românii bucureșteni să facă „gheschafturi“ de incorporare la Vințiul de Jos, ori în alte locuri ale Transilvaniei.

Afară de acestea ei, ca toată lumea, au citit în jurnale plingerile din parlamentul Budapesta privind violarea secretelor epistolare în Ungaria și vor fi învățat ceva din ele.

Acum să ne întoarcem la românii transilvăneni. Să vedem intrucit vor fi ei încântați de ideea „Transilvania pînă la Mureș“.

Românii Transilvăneni desbinați de confrății lordin jurul munților ardeleni prin comunicații rele și prin constelații de natură politică, sînt cu atît mai mult legați laolaltă prin instituții culturale prin înrudiri familiale și chiar prin suferințe comune. Ei nu mai sub cele mai cumplite dureri sufletești ar suporta o sfîșiere a unora de alții. Ei iubesc această provincie ca elvețienii țara lor. Toate încercările de a-i uni cu românii din Ungaria (cum se exprima pe la 1867 Arhiepiscopul Haynald în parlament) au aflat la românii transilvăneni dispreț și o află pînă astăzi. Deviza lor față de Ungaria a fost totdeauna: autonomie pentru Transilvania, drepturi naționale române în Transilvania și apoi vom vorbi mai încolo. După cum cunoaștem noi spiritul cel uman al poporului român din Transilvania el ar apăra autonomia Transilvaniei și față de România, nu atît cu respect la interesele proprii cît acelea nu ar fi periclitare ci în interesul popoarelor conlocuitoare și în interesul progreselor economice ale Transilvaniei. Poporul român nu ar cădea în greșosul fanatism ori delir național în care au căzut maghiarii transilvăneni în 1848 și în 1865 pentru care atunci nu existau interese economice transilvănene ci cugetă că fiind odată uniți cu confrății lor din Ungaria, pentru ei va curge numai lapte și miere. Au curs și mai curge pentru ei dar vedem că astăzi chiar ei se înspăimîntă de urmările funeste ale acelei rătăcirii.

Este adevăr incontestabil că românii transilvăneni suferă sub terorismul lingvistic maghiar mai greu decît au suferit Schlesvig-Holsteinezii sub jugul Danez, acele două elemente sînt ambele de origină germană și cu limba aproape comună, mai mult decît alsacienii germani sub jugul francez, deoarece chiar provincia vestfalică care este de mult timp prusiană conservă pentru sine legile impuse lor de dominația franceză de odinioară, se află mulțumiți cu ele; mai mult decît au suferit lombardo-venețienii sub domnirea austriacă, acea domnire nu s-a încercat a face din ei „germani“, ci s-ar fi mulțumit a-i vedea italieni și austrieci buni, — și totuși românii transilvăneni nu au făcut nici un pas în dreapta ori în stînga de a se trage de sub acest terorism lingvistic cumplit, decît numai la Augustul lor împărat și rege.

Atîta demnitate în suferință, atîta lealitate către monarh și patrie, ar fi convins pe oricine despre patriotismul nostru, numai pe matadorii școlii de la Debrețin nu, ei voiesc pieirea noastră națională cu tot prețul, înmulțirea

elementului lor prin prozeliti din sinul nostru și domnire exclusivă sub pretext, că ei sînt elementul conservator în stat; fără denunțările și asupririle lor, zice ei, statul n-ar putea exista. Pentru aceea ei în lipsă de „trădători” de patrie adevărați, inventează imagini.

Dacă acest procedeu afurisit nu va fi răzbunat de nemesis, și școala de la Debretin nu va fi chemată la ordine, apoi nu vă mirați, dacă cineva ar aluneca a presupune, că nu este providență și dreptate în Austria.

Dar nu numai malițioasă este purtarea demagogilor, ci este și comică. Am văzut că totodată ne calomniază de „dacoromani” în sensul lor și de „instrumente” ale camarilei vieneze.

Cum poate fi cineva și „daco-roman” și „instrument” al camarilei vieneze? Cine este camarila vieneză? noi vedem curtea imperială înconjurată toată de maghiari, de colo sus, de la E. S. comitele Andrassy pînă jos la demoisella Ferencz. Să fi intrat în demnitarii supremi ai înaltei curți imperiale spiritul „dacoromănesc”? Nu credem!. Spiritul unui Rudolf II, care a încheiat cunoscutul tratat cu Mihail Eroul, principe suveran în România, prin care tratat el fu instituit de guvernator general al Transilvaniei, și care tratat fu rupt pe șesul Turzii, a încetat cu moartea acelui împărat. Spiritul lui Iosif al II-lea, care a voit a fericii „Dacia” a murit cu el. Din aceea fericire a rămas numai biata Bucovină spre document: cum poate a se preface în contrariu un cuget bun, prin politici și administratori săi [...].

Noi românii transilvăneni știm, că nu cade în competența noastră de a rezolva chestiunea orientală. Dacă M. Sale Împăratului și regelui nostru în înțelegere cu prea înalții săi aliați, și în fine: Europei întregi îi va conveni, la creca aici pe malul Pontului euxin și la Carpați un organism latin compact, mai puternic de cum este, îl vor creca; Cu „Transilvania pînă la Mureș” însă ne dați pace, că nu se entuziasmează nimeni pentru dînsa.

< IACOB MUREȘIANU

„Gazeta Transilvaniei”, XL, nr. 23, Brașov, 5 aprilie/24 martie 1877.

12

„CRISTOS A ÎNVIAT”

Cu aceste cuvinte se salută astăzi în luminata zi a „Învierii” tot sufletul românesc atît cel pătruns și convins de doctrinele lui Galilleu, cît și cel ce crede încă, că soarele apune în mare și că pămîntul este așezat pe apă, atît bătrînul albit și gîrbovit de suferințele vieții, de greutatea anilor, cît și junele viguros și plin de speranță și fragedul prunc, care abia a învățat de la mamă-sa să facă semnul crucii; cu aceste cuvinte se salută astăzi boierul și țăranul, bogatul care înnoată în prisos și săracul ziler, care abia poate să numească al său oul roșu al Paștelor, semnul bucuriei și al veseliei; cu aceste cuvinte venim deci și noi a saluta pe cititorii noștri.

.....

Națiunea română încă a fost insultată și maltratată, crucificată și dezmembrată, și este chiar și pînă astăzi adăpată cu oțet, fiere și venin, însă cu toate acestea, fiii ei cu credință fermă în animele lor, în butul impilorilor

seculari strigă „Cristos a Înviat!” În zadar se mai încearcă dar cruzii impilatori a mai susține la putere nedreptatea, fără-de-legea și imorala, căci aceste fiice ale infernului nu mai pot sta față cu adevărul și dreptatea.

Pierdut a fost poporul român și s-a aflat, mort a fost și a înviat. El însuși a frânt catenele [lanțurile] sclaviei și cu scump sîngele său și-a răscumpărat libertatea cită are, și-a salvat simțul și conștiința românească și și-a cîștigat demnitatea. Și cu toate că lupta lui cu nedreptatea, cu volnicia și violențele impilatorilor nu s-a curmat încă cu desăvîrșire, totuși astăzi cînd se vede ajuns la lumină, la conștiința de sine și la viață, nu mai poartă frică, că rezultatul final nu va să iasă în favorul său.

Dept aceea poporul român serbind Paștele Învierii salvatorului și al reînvierii naturii, nu va întrelăsa să serbeze și paștele redeșteptării simțului și a-l conștiinței sale românești, și apoi conștient de sine, de forțele și vitalitatea sa va năzui să ajungă și acel moment, în care să poată serba și marea sărbătoare a reconstituirii, a unității sale.

Impilatorii noștri recunosc ei înșiși, că dinșii astăzi nu se mai pot bucura în ziua învierii, de luminata sărbătoare a Paștelor, deoarece moralitatea maghiarului s-a stricat, ei și-au pierdut încrederea în ei înșiși, au devenit mici de suflet, și au ajuns de a se țirgiu asupra existenței, a sorții și a viitorului lor; ei nu mai de la nemți mai așteaptă vre-o fericire. (*Közvélemény*“ nr. 91 a.c.). Dacă deci cei ce secole de ani au dominat asupra noastră, care ne-au stors de tot sucul de viață pînă veniseră a ne atăca și măduva, plîng și se tînguiesc, că în sînul lor nu mai este virtute, nu mai este tărie și credință, deoarece se vād obligați a intra în serviciul altor păcătoși impilatori de popoare numai ca să se mai poată susține la putere și ca nedreptatea comisă de ei să nu se răzbune în capul lor, dacă, zicem, ei înșiși au ajuns a se înspăimînta de umbra proprie, de starea în care au ajuns, apoi atunci cu atît mai vîrtos trebuie să ne bucurăm noi și să sperăm, că astăzi, cînd lumina și nedreptatea au început să triumfe chiar și în acele părți, unde tirania și nedreptatea își făcuseră cel mai puternic cuib, nu mai poate să fie departe momentul, în care să ne fie dat a serba și Paștele deplinei libertăți, Paștele reconstituirii naționale.

Tari în această credință, tari în conștiința națională și în puterea de viață a poporului român, dorim cititorilor noștri sărbători fericite și îi salutăm cu „Cristos a Înviat!”.

<IACOB MUREȘIANU

„Gazeta Transilvaniei“, XL, nr. 24, Brașov, 8 aprilie/27 martie 1877.

13

Brașov, 2/14 aprilie

— Alte știri din alte surse se grăbesc a anunța, că Turcia ar fi răspuns la ultimatul rusesc, însă răspunsul este în toată privința nemulțumitor; ea protestează contra oricărui amestec în afacerile sale interne, însă nu este neînclinată a trimite un reprezentant special la Petersburg; despre pacea cu Muntenegru nu face mențiuni nici prin un cuvînt, de unde se vede, că

Turcia încă nu mai crede în posibilitatea menținerii păcii, ci voințe numai să silască Prusia la începerea războiului. „Tageblatt” din Viena află deja, că Turcia e hotărâtă, că îndată ce armata rusească ar trece peste Prut, să treacă și trupele sale Dunărea în România, ca să facă din câmpiile mănoase ale româniei cîmp de război, și din România însăși țară de jaf pentru bazbuzuci. De așa ceva însă România nu se teme; ea a înfundat Dunărea cu turci atunci, cînd era dezbinată în două și cînd turcii insuflaseră frică Europei întregi.

< IACOB MUREȘIANU >

„Gazeta Transilvaniei“, XL, nr. 25, Brașov, 15/3 aprilie 1877.

14

Brașov, 21 aprilie st. n.

Situația este încă neschimbată. Război n-avem încă, pentru că **tunurile** n-au început a bubui; dar nici pace nu avem, deoarece pămîntul de la Prut și Dunărea de Jos geme sub greutatea armatelor **concentrate** acolo. Va să zică, nici pace, nici război, ci nesiguranță, frică, spaimă, confuzie: cum e mai rău. Însă n-avem să ne mirăm de această tortură îndelungată, pentru că e vorba nici mai mult nici mai puțin, decît de rezolvarea „chestiunii **orientale**“, adică a acelei chestiuni, care de un lung șir de ani formează spaima Europei. Dacă considerăm că Orientul este acel vîrtej al continentului european, unde se concentrează și se bat în capele cele mai însemnate interese ale tuturor puterilor europene; dacă considerăm, că prin tulburarea acestui vîrtej se poate produce o tulburare peste tot întinsul Europei, și că consecințele pot să fie funeste pentru state și națiuni întregi, căci focul ce se va aprinde astăzi sau mâine la Dunărea de jos, se poate prea ușor întinde cel puțin peste trei părți ale lumii, să ducă la dizolvare și ruină totală state vechi și să producă pe ruinele lor altele noi, — apoi n-avem să ne mirăm cînd vedem ezitarea și lunga târăgănare din partea celor ce vor să aprindă Orientul, ci în liniște să așteptăm dezvoltarea lucrurilor de pe o zi pe alta, căci mari lucruri se pregătesc, mari evenimente ne așteaptă, și să nu uităm, că viitorul poporului român, consolidarea lui la Dunărea de Jos și în Carpați încă va depinde mult de la rezultatul focului oriental. Să fim deci sobri și pregătiți a întâmpina cu rezoluțiune și tărie în conștiința noastră română orice eventualitate, orice lovitură și să știm să ne folosim de orice avantaj. Și ca să putem face aceasta, trebuie să ținem cont despre tot ce se petrece în jur de noi.

Monarhia austro-ungară este încă nerezolută ea nu știe încă la care parte să se alăture. S-ar alătura bucuros la Prusia, dacă ar ști că la împărțea v-a căpăta provinciile de la Dunărea de jos; ar sprijini pe Rusia, dacă ar ști că în cazul triumfului armatelor rusești va putea să scape cu pielea curată. Pentru aceia vedem, că pe cînd în Viena se serbează jubileul de 50 ani de serviciu al Arhiducelui Albrecht, la care a luat parte și un reprezentant al împăratului rusec, principele Metersky, pe atunci domnii din Pesta se certau și se sfădeau, că pentru ce dl. Tisza n-a primit în mod oficial pe adjunctul sultanului, Tahir Beiy, care a adus din Constantinopol cărțile furate

de turci din biblioteca lui Matei Corvin, și pe care cărți sultanul Abdul-Hamid le donează astăzi Universității pestane. Pentru aceia vedem mai departe, că pe cînd unele jurnale inspirate scriu, că îndată ce Rusia va trece în România, atunci și trupele austro-maghiare vor ocupa nu numai Bosnia, ci chiar și Serbia, — pe atunci altele amenință pe muscali cu o expediție de honvezi, ce se zice că s-ar fi îndreptat către confinele [granițele] Bucovinei și ale Galiziei.

Ba ce e și mai mult, [...] „Pester Lloyd“, care dealtmieri trece și de organ al contelui Andrassy, vine a da sfat Austriei, că zău n-ar face rău, dacă în sensul articolului 8 al tratatului din Paris ar ocupa România spre a o apăra de invazia muscalească. „În discuția asupra războiului ruso-turc — zice numitul ziar — am uitat cu totul de poziția României. Guvernul acestei țărișoare a devenit perplex în fața criticei situații. Ieri ne comunica în mod oficial, că România e hotărîtă aș apăra neutralitatea și interesele naționale, iar astăzi ni se spune, că aceiași Românie voiește să meargă în război alături cu Rusia. Libertățile autonome ale acestei țărișoare, în urma situației sale favorabile, au fost totdeauna respectate, afară de timpul protectoratului rusesc de la 1829—1857. Tratatul de la 19 august 1858 a făcut pe România aproape cu totul independentă de Rusia și Turcia, pentru că se zicea, că această țară are să formeze un zid apărător contra Rusiei. . . Acum însă se vede, că această țărișoară, care în timp de pace este un cuib de dezordine, care întru nimic nu promovează scopurile politice, economice și de cultură ale Europei [...] în timp de război nici nu se mai bagă în seamă, ca și cînd n-ar exista. . . Și cu toate acestea trupele principiului Carol, care sînt dedate la învingeri și care se zice că sînt prevăzute chiar cu arme, au să împiedice pe turci de a trece peste dunăre. . . Europei puțin îi pasă de ceea ce va face România, însă pentru Austria această este o chestiune vitală. . . Dacă există deci în statul austriac o partidă, care voiește să facă vreo „preumblare militară“, atunci recomandăm pe România, cu toate că în altă parte am putea să facem cuceriri mai prețioase, însă aici avem de a ne apăra securitatea noastră, avem de apăra Dunărea, care este un fluviu nemțesc, fluviu austro-maghiar.“

Atragem atenția foilor din capitala României asupra acestui articol al organului dl. Andrassy, căci noi voind a răspunde la această birfeală [...] așa, precum merită și precum am dori să-i răspundem, ne temem să nu ne aprindem paic în cap [...].

<IACOB MUREȘIANU>

„Gazeta Transilvaniei“, XL, nr. 27, Brașov, 22/10 aprilie 1877.

15

Brașov, 25 aprilie st. n.

Camera Ungariei, care altmieri se poate numi și aparatul puterii dl. Tisza, si-a reînceput activitatea în 21 l.c. adică în preseara începerii războiului ruso-turc. Atît din gura dl. Tisza, cît și din enunțurile altor organe oficiale și oficioase știind, că părinții patriei maghiare se vor ocupa mai înainte de

toate de legile noii împăcări dualiste. Aceste legi, în împrejurări normale, ar duce o luptă înverșunată între părțile parlamentului unguresc, care luptă, sprijinită și de opinia publică din țară, ar putea să pună capăt domniei dl. Tisza, însă astăzi, când cazacii muscali se plimbă pa la frontierele monarhiei, opoziția parlamentară va fi mai puțin vehementă în atacurile sale, iar mameleucii mai supuși și mai ascultători ca orșicind altă dată, și așa legile despre noua împăcare se vor strecura și dl. Tisza va rămîne la putere. Însă prin rămînerea d-sale la putere nu mai că Ungaria nu este ferită, ci e chiar expusă pericolului de a se amesteca și dînsa în război și atunci mare minune ar fi, dacă ar rămîne neforfecată.

Dar afară de discuția asupra legilor dualiste se vor mai ivi în parlamentul unguresc și interpelări referitoare peste tot [în general] 'a cauza orientală, apoi deputatul Max Falk și redactor al [...] „Pester-Lloyd“, organ al contelui Andrassy, va întreba pe dl. Tisza, ce are de gînd, și cînd cugetă să ocupe România cu honvesi, ca să o apere, vezi doamne, să nu cadă în mîna muscalului. Însă atîta înțelepciune totuși putem presupune dl. Tisza, încît la o asemenea interpellare să rămînă, că honvezi abia vor fi deajuns pentru apărarea patriei proprii [...]

— Despre atitudinea Austriei față de războiul ruso-turc numai încape astăzi nici o îndoială, ea va rămîne neutră și va privi cum bat muscalii pe turci, însă în momentul cînd va vedea, că aceia voiesc să pună mina pe Dunăre, care după părerea organelor oficiale și neoficiale din monarhia noastră este fluviul austro-ungar, atunci și dînsa va scoate sabia din teacă; cel puțin „Pester-Lloyd“ așa ne spune, zicînd, că deși simpatiile ungarilor sînt pentru turci, totuși afară de bunăvoința nu pot să le ofere nimic; ungurii doresc turcilor cel mai fericit succes în lupta pentru existență, și se vor simți foarte mulțumiți, dacă va succede turcilor să învingă pe inamicul de moarte, însă cu toate acestea ei nu vor să se pună în calea Rusiei, pînă cînd acesta va respecta interesele speciale ale Austro-Ungariei.

— Cam tot această atitudine o va observa deocamdată și Anglia. O știre de la Constantinopol zice, că noul ambasador englez la curtea turcească, Lordul Layard ar fi declarat marelui vizir, că răspunsul Turciei l-a protocolul puterilor europene pare a fi fost compus cu scopul de a provoca războiul; însă din cauza cruzimilor comise în Bulgaria, guvernul englez nu poate să sprijine Turcia, căci atunci țara întreagă ar fi contra sa. Anglia va intra în acțiune numai cînd va vedea, că muscalii se apropie de Constantinopol.

— Turcii au început a da deja semne de răz bunare față de creștini. Asupra consulatului rusesc din Cars, Asia Mică, s-a făcut un atac, care însă nu a luat dimensiuni mari. Agentul diplomatic rus din Constantinopol a primit instrucțiuni pentru părăsirea capitalei turcești, ceea ce se va întîmpla îndată după predarea circularei lui Gorceacoff în mîinile marelui vizir. Sudii ruși din Turcia au început a pleca cu grămada, căci știu că îndată după începerea războiului turcii îi vor beli de vii. Cei ce vor mai rămîne în Turcia se vor bucura de scutul consulului german.

— O știre din București, 24 aprilie, spune că 30 mii ruși au trecut Prutul, din care 15 mii au ajuns deja pînă la Barboși. România a mobilizat nu numai toată armata stabilă, cea teritorială și rezervele, ci și milițiile și gloatele s-au garda civilă. Trupele românești s-au concentrat în România mică și

anune la Calafat, unde români au vreo 70 de tunuri Krupp. „N. Fr. Presse“ din Viena observă cu ironie, că această concentrare a trupelor române nu va împiedica pe turci de a trece Dunărea și de a alunga pe dorobanții și călărașii români pînă în Transilvania. Noi nu contestăm, că așa ceva nu s-ar putea întimpla, ba credem că tot între marginile posibilității rămînem și atunci, cînd admitem, că dorobanții și călărașii români pot porni către Transilvania și fără să fie alungați de turci. La Craiova încă sînt concentrați 20 mii soldați români. O știre din Londra, 23 aprilie spune, că subsecretarul de stat Bourke a declarat în Parlament, că mai multe despărțăminte de oaste rusească au trecut pe teritoriul român. Marele vizir a invitat pe Domnitorul României să se pună în înțelegere cu dînsul pentru apărarea teritoriului contra Rusiei. Această invitație, ca întîrziată, nu merită nici răspuns. — Alegerile la senat sînt aproape încheiate; pînă acum 28 din 33 birouri sînt ale Partidului Național Liberal. — Mîine în 26 aprilie se va deschide sesiunea extraordinară a camerilor.

<IACOB MUREȘIANU>

Gazeta Transilvaniei, XI., nr. 28, Brașov, 26/14 aprilie 1877.

16

ÎN FAȚA SITUAȚIEI CĂTRE PUBLICUL NOSTRU BINEVOITOR

Sortile se aruncă din nou asupra imperiului otoman, totodată însă asupra României și chiar a întregii noastre națiuni. Aci să nu-și facă nimeni din noi iluzii despre noi. Este prea adevărat că și soarta altor popoare din jur sînt aruncate; noi însă zicem: mă doare de toată lumea, iar de mine mi se rupe inima. Pentru alte popoare are cine veghea cu miile noi avem să sperăm după Dumnezeu numai în noi. Din campania ruso-turcă de la 1828/9 elementul românesc a scăpat binișor; după războiul oriental de la 1853/5 românii înconjurați de pericole înmiite ieșiră mult mai bine decît speraseră ei înșiși. Astăzi toate tratatele și convențiile sînt supuse din nou pe tăișul sabiei, rupte în bucăți încît afară de români nimeni nu mai ține la ele. Noi în acest respect să nu ne mai facem iluzii. Cea din urmă carte a Sibilei este [cît] pe aci să se arunce în foc.

În această situație de pericol suprem ni se pare că este imposibil ca orice român care știe ceva carte să rămînă indiferent în fața marilor evenimente și să nu voiască a se informa cît se poate de exact despre cursul lor. În favoarea presupunerii noastre avem dovada convingătoare din România, unde între altele, cîteva ziare ies în fiecare zi în cite 2 mii pînă la 6 mii de exemplare și sînt ca răpite din mină în mină.

Noi, cu durere profundă o spunem în urma presiunii seculare sub care a gemut și mai geme poporul nostru că încă nu-i putem promite ziare cotidiene. Ceea ce sîntem în stare de a-i oferi în aceste zile mari, din prea modestele noastre mijloace vor fi: știri din cîmpul singelui și din România cît se poate mai bine alese, interesante, adevărate. Poziția noastră în apropierea cîmpului de luptă și neconținuta comunicare în care se află Brașovul ca pia-

ță comercială cu celelalte piețe ale României ne facilitează informații mult mai sigure decât spre exemplu serviciul telegrafului care dă aceste știri precipitate și false ale ziarelor străine, care se desmint ele însăse, adesea în aceeași foaie, amestind capetele oamenilor. Precum pînă aici, cu atît mai virtos în această epocă fatală ne vom strădui să respingem și să confruntăm calomniile care cad după un plan sistematic asupra numelui românesc, cu scopul de a ne compromite, înnegri și a face [demon] de ură națiunea noastră în ochii Europei civilizată. Articolele de fond (Leader, Premier) precum și corespondență din partea noastră vor ocupa ca și pînă aici locul lor în ziarul acesta.

Pentru doritorii de a se prenumăra [abona] la „Gazeta Transilvaniei” de aici înainte deschidem abonamentul nou de la 1/13 mai a.c. pe cinci luni adică pînă la 30 septembrie v. cu 4 fl. 16.cr. sau pe 8 luni pînă la 31 decembrie v. cu 6 fl. 66 cr. Cel mai comod abonament este prin poștă. Numai adresele să fie scrise cît se poate mai răspicat și ultima poștă arătată exact.

< IACOB MUREȘIANU >

Gazeta Transilvaniei, XI, nr. 30, Brașov, 3 mai /21 aprilie 1877.

17

FIGURILE RUSEȘTI. FURILE PRESEI MAGHIARE.

Pe cînd publicasem în numerele 55 și 57 din a.tr. articolele noastre intitulate „Frica de Rusia” n-au lipsit a ilustra teza noastră și cu exemple istorice, pe care bărbații conducători ai poporului maghiar le au dinaintea ochilor, din care apoi se explică și mai bine acea frică ce a intrat în oasele lor. Mărturisim însă că înainte cu 10 luni tot nu eram în stare să ne facem o idee destul de clară de spaima și frica ce se manifestă în toată presa maghiară acum, de cînd lumea întreagă este informată că Împăratul Rusiei a declarat sultanului război, și că armatele rusești trec neîncetat prin România la Dunăre cu scopul de a străbate în teritoriul turcesc.

Ne-ar fi însă și mai puțin explicabil acea furie sălbatică cu care presa maghiară întreagă (vre-o 50 de ziare politice) se aruncă mai virtos asupra națiunii românești, asupra guvernului și a domnitorului Carol I., dacă nu am cunoaște așa de bine ura și urgia seculară ce coleăie în acești oameni la auzul numelui românesc. Și astăzi de unde aceste furii? Din cauză că România nu a năvălit nebunește ca să scoată pentru toată Europa și primul rînd pentru poporul maghiar castanele coapte, cu baionetele care din spuza cea înfocată rusească.

A număra injurăturile, calomniile și sofismele cele mai întortochiate cîte aruncă acea presă asupra românilor ar însemna precum am observat și altă dată a scrie un volum, a copia un vocabular întreg. Este adevărată abnegare de sine a le citi și tortură de spirit a te ocupa de ele. Din păcate însă este totodată un mare punct de onoare pentru noi a nu le trece cu vederea ci a le trînti îndărăt în fața calomnitorilor. Dar cu care din ei să stai de vorbă mai întîi și încă așa încît să nu-ți pierzi cumpătul, să nu alu-

neci și tu în expresii brutale folosite la ei? Să încerce ori cine cunoaște limba maghiară a citi măcar odată cinci ziare maghiare în aceeași zi, și punem rămășag că după ce va fi terminat v-a sta să jure că a fost de a vizitat pe bolnavii de lingoare.

Pe lângă insulte și calomnii o legiune întreagă de știri contradictorii în același număr, pe aceiași coloană, aberații, aiureli, fantezii, paroxisme ca de friguri tifice. Frica cea mare îi face să nu aibă răbdare nici 12 ore spre a vedea dacă cutare faimă scornită foarte adesea din răutate din speculă sau și numai din stupiditate se adevărește sau nu.

Presă maghiară și peste tot cea dualistă maghiară pledează contra românilor din falsă premiză că puterile Europei ar fi garantat neutralitatea României. Nu este adevărat. Puterile Europei au garantat în a. 1856 integritatea imperiului otoman și pe lângă aceasta „autonomia principatelor unite Moldova și Țara Românească“. Articolul 27 al acelui tratat nu se poate aplica la neutralitate; în acela sînt prevăzute numai cazuri de revoluții interne și de războaie civile în România, nu de neutralitate. Dar și atît încă Europa garantase sub condiții rîspicate că cei suspecti în familia popoarelor europene să adopte civilizația și cultura europeană să dea supușilor libertăți și drepturi europene. Publiciștii maghiari confundă aici sau din spaimă sau din răutate neutralitatea cu autonomia; aceasla însă sînt două concepte care diferă în esența lor. Nici atîta n-au învățat ei la Universitatea din Pesta? sînt mulțime de țări, provincii, state autonome nu însă neutre, din contră țări neutre din nefericire sînt foarte puține. Să spunem însă ceea ce nu este, că vreun articol al tratatelor de la Paris s-ar putea suci și explica în sensul neutralității disputate; atunci întrebăm noi toți oamenii imparțiali: pentru ce nu au făcut acest lucru cele 6 puteri adunate în conferința de la Constantinopol?

Mai mult, abia sînt două săptămîni de cînd miniștrii Angliei anunțară în fața lumii că ei nu vîd în tratatele de la Paris nici o garanție pentru neutralitatea României.

Și pentru că puterile nu s-au ocupat de neutralitatea României aceeași ziare și anume cele ministeriale, ungurești cu „Lloyd“ în frunte, își bătă joc de România, și nu este o lună de cînd ei promiteau invazia austro-ungară. Vezi bine așa; căci adică este cunoscut de toată lumea europeană, că precum în conferințele de la Viena din 1853/4 și 1855, apoi în congresul de la Paris 1856 și conferința tot de la Paris 1858, Austria s-a opus din toate puterile nu numai la neutralitate, dar chiar și la asigurarea autonomiei principatelor românești, așa și la conferința de dăunezi în cîințelegeră secretă cu Poarta otomană au aflat pretexte de a nu se vorbi despre neutralitate. — Este lucru văzut, cu ochi și cu sprincene, că diplomația austro-ungară ține aci la politica sa tradițională, deși de astădată rău mascată. Și dacă noi nu avem dreptate în punctul acesta, cum s-a întîmplat, că din armata austriacă nu se vede concentrat pînă în momentele de față nici un singur corp în Transilvania și în Bucovina? 6 luni au stat 2—3 sute de mii oaste rusească mobilizată și concentrată pe teritoriul dintre Odesa, Chișinău și Prut, adică pînă la frontierele Bucovinei, cum de nu a înaintat nimeni nici măcar un batalion de honvezi de pe pusele Ungariei la marginile Transil-

vaniei spre Bucovina? Credeți voi, că românii sint așa de tâmpiți, ca să nu vadă jocul din dosul cortinelor? Este un secret public ceea ce voiește astă dată partida militară de la Viena, care în cele din urmă tot e mai tare decît Tisza cu toată semînția lui.

Dealtmînterea, în cîteva luni evenimentele din Bosnia și Dalmația vor arunca lumină și peste aceste planuri.

(Va urma)

Gazeta Transilvaniei, XI, nr. 30, Brașov, 3 mai/21 aprilie 1877.

18

FIGURILE RUSEȘTI. FURILE PRESEI MAGHIARE

(Capăt)

Neutralitate? Tot ce este adevărat pînă astăzi în această chestiune se reduce la atîta, că România, guvernul și poporul, au dorit, cu cerut și cer neîncetat asigurarea neutralității sale prin tratate solemne, prin învoirea unanimă a Europei întregi, care avea să se oblige, că va lua aceea neutralitate sub protecțiunea sa și o va susține în caz de necesitate cu armele. Această ar fi neutralitatea efectivă, reală. Sub această unică condiție, anunțase în vara trecută și corespondentul nostru de la București, că principiile Carol I, era prea decis a susține cele dintîi atacuri ale unei invazii chiar cu pericolul vieții sale și a 10—15 mii de ostași; dar apoi restul să-l împlinească Europa, iar nu să sufere, că un stat cu oarecare putere, care ar dispune de 800—1 milion de soldați, să subjuge România și să o trateze ca țară cucerită, despre care se poate telegrafia un comandant ca Paskievits în 1849 de la Șiria (Vilagos): „Ungaria joacă la picioarele M. tale“.

Neutralitate? Chiar așa, cum se simte România părăsită de puterile cele mari, ea e și astăzi prea decisă „a conta numai pe sine“, „cu orice preț, cu orice sacrificiu a feri ca România să nu devină teatrul războiului“, „a salva țara și instituțiunile ei“. — „cît pentru Mine (adauge Domnul) fiți siguri, că îmi voi împlini datoria...“. „Și întru plinirea acestei sfinte datorii, fie bine încredințată țara Mea că, în capul tinerei și bravei noastre armate voi ști a plăti cu persoana Mea“. — Acest limbaj al cuvîntului de tron este limpede și răspicat, el a vorbit și pătruns prin toate arterele națiunii. Decis Domnul a muri pe cîmpul de onoare, care patriot cu oasele întregi va rămîne ca să nu-l imite? În acest limbaj nu a vorbit nici Elveția cînd pe la începutul acestui secol armatele Austriei, Rusiei, Franței călcînd neutralitatea, străbătură pe teritoriul ei și-l prefăcură în teatru de război. Ce a făcut atunci Elveția? Ea a protestat la toate puterile și s-a retras deoparte. Cu Napoleon s-a bătut; dar atunci au apărut-o alte puteri.

Presa maghiară însă face românilor o crimă din aceea, că la provocarea generalilor turci n-au primit trupe turcești, ca să oprească pe ruși la Prut. Așa? Dar cînd a venit aceea provocare? În ziua, în care rușii erau în marș

spre Iași, Cahul etc. Și de la cine a venit provocarea? De la un Pașă turcesc. Și ce este un pașă ca Edhem ori ca Abdul Kerim? general ca toți generalii. Apoi încă Alexandru Ion a refuzat a primi scrisori și note de la însuși marele vizir. Voi ziceți „Vasal”. Dar unde stă scris, că acest vasal ar fi obligat să dea ajutor armat „suzeranului” său mai ales atunci, când acele puteri care garantaseră integritatea imperiului turcesc și se obligară ca din călcarea ei să facă cazum belli, se trag la oparte și o lasă de capul ei? Acei generali turci trebuiau să știe, dacă nu mai mult, măcar atât. că România este stat constituțional, în care domnitorul voind a purta cu cineva război, care să ceară soldați și bani de la țară prin corpurile reprezentative ale țării. Ce ar zice maghiarii, când monarhul s-ar încurca în vreun război, fără a întreba măcar pe delegați? Ar urla ca lupii în pădure. Poarta otomană a știut bine încă de la memorabila declarație din toată trecută a împăratului Alexandru II pronunțată la Moscova, că dacă nu va face pe voia Rusiei, și acum putem spune, pe voia Europei, va fi atacate iarăși de către armata rusească. Poarta otomană a văzut de atâtea luni acea armată mobilizată și înaintată pînă la Prut, cum de n-a avut timp să se înțeleagă cu și guvernatorul României? Așa dar perfidia este una din partea turcilor, nu din a românilor.

Presa [...] din B.-Pesta și Viena, insulta trupele românești, care se concentraseră la Calafat, zicînd „că la prima lovitură de tun vor lua-o la fugă și nu se vor opri pînă în Transilvania, adică precum fugiseră honvezi unguri de la șanșurile romane dinaintea Sirbilor s-au la Cluj dinaintea lui Urban, s-au secuii la M.-Oșorhei, la S.-Szt.-Gheorghe etc. în an 1849. Apoi dacă soldații români sînt așa de imbecili, atunci de ce ajutor putea să le fie turcilor? Acum însă iese la lumină, că trupele românești s-au retras de la Calafat numai în urma invitației și a sfatului serios dat Cabinetului din București de către Cabinetele din Viena și Berlin.

Dacă magnații țării se vaită, spun și mărturisesc în fața lumii, că după trecerea deabia 10 ani de la dualism, la guvernul central din B.-Pesta nu a mai rămas nici un bărbat de stat om de doamne-ajută, de autoritate, de caracter ferm, ardelean născut, care să cunoască nevoile țării noastre, să aibă curajul și de a le notifica și de a cere înlăturarea lor, apoi ce să zicem noi românii despre modul cum sîntem reprezentați? și dacă pe magnații acestei țări îi apucă abia după 10 ani un dor așa fierbinte de ea, apoi cît poate să fie de intensiv dorul nostru, acesta o simțim numai noi. Încît pentru purtarea de deputaților noștri duși acolo din Transilvania, nouă ne este oarecum și greu a-i descrie așa, precum îi descrie ziarul magnaților transilvăneni și „Közvelemény” nr. 100, organul fostului ministru br. Simonyi. După acele ziare cei mai mulți dintre ei trăiesc din grația guvernului, care numai atunci fac gură mare, cînd li se permite. În chestiunile cele mai importante joacă rol mulțime de interese personale și locale. Rotunjirea districtelor și perspectivele că cutare sau celălalt oraș va fi reședință, sperarea de bănci filiale, de școli făcute din venitul statului și altele ca acestea țin multe guri amuțite. Legăturile de sînge cumnățiile, camaraderiile au aceeași influență. Cu alte cuvinte mai românești: Corb la corb nu-și scoate ochii.

Din toate acestea, ca și din alte nenumărate manifestări făcute în anii din urmă, se cunoaște clar, că aceia, care își dăcuseră drepturile patriei lor pe cîte un castron de linte, acum că se văd parte stînd cu mîinile încrucișate și capul plecat dinaintea ungurenilor, parte dați pe ușă afară ca niște slugoi străini, au început a suferi și ei de dorul țării lor, în care odinioară erau domni adevărați.

Gazeta Transilvaniei, XL, nr. 31, Brașov, 6 mai/24 aprilie 1877.

19

*Articol din „Kronstädter Zeitung“ prin care se resping .
atacurile presei maghiare turcofile la adresa României.*

CU PRIVIRE LA CRONICA ZILEI

Convenția încheiată între România și Rusia, a stîrnit o indignare enormă în lumea politică turcofilă. Îndeosebi jurnalistica maghiară din capitală aruncă cu virtuozitatea-i cunoscută insulte la adresa României.

Iată-i cum strigă ca din gură de șarpe cînd un popor este confruntat cu întrebarea: a fi sau a nu fi, nefiind onorat cu nici un răspuns din partea celor, care sînt chemați la sfat și faptă, pune însuși mîna pentru salvarea sa, și — chiar dacă prin înlăturarea formelor prescrise, însă de mult putrezite și prin înlăturarea unor instituții feudale — folosește acele mijloace și căi, care pe cît se poate prevedea sînt cele mai potrivite pentru asigurarea viitorului acestei țărișoare în curs de dezvoltare culturală.

Nu ne trece prin minte, să dorim să scuzăm procedeul guvernului român, îndeosebi în măsura în care convenția atunci cînd s-a aplecat la protecția Europei, fiind deja un fapt împlinit, a cuprins o îndrăzneță inducere în eroare. Tot așa după cum departe de noi să declarăm justificată intervenția Rusiei cu tunurile, cu toate că dorim armelor rusești victoria în interesul creerii unor situații definitive. Noi vrem numai să constatăm, că ei nu au vreun drept să se agite despre o „trădare“ a guvernului român, acei „drepti“ care au făcut atîtea înșelăciuni cu legea naționalităților, acei care chiar acum cu reimpărțirea circumscripțiilor electorale au demonstrat aîtt de strălucit „dreptatea“ lor și „respectarea cu sfințenie“ a drepturilor altora..

Kronstädter Zeitung, 4 mai 1877.

20

INDEPENDENȚA STATULUI ROMÂN

pretinsă în rezoluția bine și cu mare precauție formulată a parlamentului român, este astăzi unul din cele mai principale obiecte, ce se discută în toată presa europeană. Vocile, se înțelege, sînt cît se poate de diferite, unele sînt cu totul inamice, altele mai indiferente, cele mai puține însă amicale dezvolt-

țării independente a statului român. Deoarece bine știm, că în politică decid interesele, nu simpatiile dintre popoare și, pe cînd vedem pe înșiși bărbații de stat ai României ducînd astăzi o politică de interes în adevăratul înțeles al cuvîntului, — nu ne putem mira nicidecum de recea și calculata rezervă, cu care întîmpină presa europeană votul camerei române din 11 l.c.

Dintre toate marile puteri, cite sînt direct sau indirect interesate în soluționarea încurcăturilor orientale, este astăzi poate singură Germania, care ar putea la timpul său arunca un vot decisiv favorabil în cumpăna destinelor statului român. E dar de cel mai mare interes a cunoaște opinia politicianilor competenți din Berlin relativ la votul camerelor române. În privința aceasta scrie foaia partidei domnitoare prusiene „Național-Zeitung“ din Berlin următoarele:

„Declarația de independență a României veni a fi decisă în 11 mai de către cameră și, după cum se poate vedea, principele Carol nu va refuza a da acelei declarații sancțiunea sa. Această procedură are o însemnătate mult diferită de încercarea analoagă ce o făcu Serbia în toamna trecută. Tocmai după experiențele făcute cu Serbia, Guvernul și Camerele Române s-ar fi ferit desigur de a întreprinde un asemenea pas dacă la puterile, care cu un interes la pozițiunea țării, ar fi fost terenul tot atît de puțin pregătit și examinat, cum a fost la proclamarea regelui Milan.

Principele Carol și miniștrii săi nu sînt dominați de grabă și pasiunile acelea oarbe, care erau atunci cultivate în Serbia. Pe lîngă aceasta odată izbucnit a împins pe România în poziția, care o provoca la rupere. În 9 mai sultanul e subscris, după cum se anunță, o Iradă, care exprimă destituirea principelui Carol. După ce Poarta nu a putut da principatului amenințat acel scut de care ar fi avut nevoie, ca să se poată opune invaziei rusești, după ce însuși turcii porniră mai întîi ofensiva contra teritoriului românesc, după ce Poarta la toate cererile României nu a dat nici un răspuns s-au a răspuns în mod ofensator, după ce în fine s-a pășit chiar la destituirea principelui Carol, — după toate acestea, răspunsul cel mai nimerit la greșelile și ofensele turcilor a fost negreșit acela, ce l-a dat acum camera românească. Adevărat, că România n-a primit răspuns nici la tînguirile sale adresate puterilor garante. Prin aceasta însă România a fost eliberată de datoria de a lua de directiv sfaturile marilor puteri, și a putut, ba a trebuit să urmeze numai și numai propriei sale decizii libere, cum s-a dezvoltat în fața realității amenințătoare. România va deveni de azi încolo în soluționarea încurcăturilor [de] pendente, un factor însemnat, poate nu atît prin propria sa greutate, cît prin valoarea ce-i vor da-o marile puteri. Încît se vor arăta în apus sau și în Petersburg primitori pentru ideea, care a atins-o camera românească, punîndu-i independența solemn pe bazele „misiunii istorice“, — aceasta va depinde de la reușita acestor încurcături orientale, de la greutatea puterilor, care au fost mișcate în acest război și care se vor mai pune încă în joc“.

<Dr. AUREL MUREȘIANU>

21

Ziarul „Kronstädter Zeitung“ anunță proclamarea independenței de stat a României.

TELEGRAMĂ ORIGINALĂ A ZIARULUI „KRONSTÄDTER ZEITUNG“

București 21 Mai. Azi, camera a proclamat independența României. Același lucru se va întâmpla în această noapte și în senat. Tributul de pînă acum, de 900.000 franci, se va întrebuița pentru scopuri de război.

București 22 mai. Camera și senatul au adoptat în unanimitate ordinea de zi prin care se proclamă independența și se apelează în acest sens la dreptatea puterilor garantate. Ministrul de externe a declarat că națiunea este liberă și independentă, însă pentru recunoașterea independenței, cauza ei trebuie prezentată în fața Europei.

Kronstädter Zeitung, 23 Mai 1877.

22

CALOMNIE INFAMĂ, LA ADRESA ARMATEI ROMÂNEȘTI

Ziarele maghiare, astădată în fruntea lor „Ebredeș“ (Deșteptarea) din Cluj, organ al aristocrației maghiare din Transilvania, după alte insulte fără număr, au publicat în 20 și 21 mai despre armata României, că din 120 de mii chemați sub arme, aproape jumătate au dezertat ca niște poltroni mizerabili, că comandanții se văd siliți să împuște sute de dezertori, din care cauză de la trupele românești se poate spera cu atît mai puțin, că abia 30 de mii au puști, însă și acelea de sisteme foarte diferite, aci nu au și tunuri numai cîteva. Aceleași ziare vorbind despre bombardările de la Calafat, vor a ști, că acolo ar fi rămas morți 240 de soldați români (altele zic numai 110), iar dintre ofițeri colonelul Lahovari, 1 maior, 3 căpitani, 5 locotenenți, 2 sublocotenenți, iar generalul George Manu, fostul primar al capitalei, rănit greu. Nimic din toate acestea.

Lăsăm la o parte fabulele de la Calafat și semnalăm cu atît mai virtos numai celelalte infamii, că redactorul susnumitului ziar încă a fost ofițer ungar și ar trebui să știe ce merită calomniatori. Armata română își are „Monitorul oastei“, în care se publică regulat tot ce se ține de dînsa, și precum și orice caz de dezertare, încît de acolo le poate vedea oricine și a face comparație cu dezertările din alte armate. Nicăieri nu sînt mai puține ca în România. Dar știți cine dezertează astăzi din oastea românească? Dezertează (deși nu în sensul strict militar) acea mulțime de tineri, mai ales secui din Transilvania, evrei din Galiția și Ungaria, nemții din țările Cislaitane fugiți și ascunși în România din fața recrutărilor din patria lor. Mai mulți din ei sînt duși în România ca copii de cîte 12—15 ani, care cu familia, care peste plai, pe Vama cucului, care strecurați pe Dunăre și scoși pe țărmul românesc. Pe aceste clase de tineri le numesc în România ciini de două case, căci

cind consulatul Austriac îi reclamă ca pe refractari și fugari, ei aleargă la protecția locală, sau și la alta străină, iar când autoritățile îl consideră de român și îi cheamă să tragă la sorti, ei protestează și se dau de sudiți austro-ungari și strigă cu obrăznicie: „Bin ein österretchischer Staatsbürger“, ori „Tyisza mágyarvágym“, ca slovacii născuți din tată slovac și mamă nemțoaică, iar evreii Galițieni: „Wai mir, Gewalt, protestir, Namen Seiner Majestat“. Dealtminteri autoritățile României n-au nici-o încredere în aceste prășile de oameni; totuși în garda locală ar putea face serviciul, pînă cînd fii patriei își varsă singele la Dunăre. În adevăr din acești refractari și doșiți sînt foarte mulți. Consulatele cunosc această blestemăție foarte bine, dar aristocrații Transilvăneni n-au nici măcar în București un corespondent și onest, și om demn de a intra pe la consulate; iar dacă îl au, atunci infamiile publicate în ziarele lor se pot considera ca ostilitate (vrăsmășie) declarată pe față contra românilor. Într-aceea nu noi sîntem competenți a face pe ad-vocații oastei românești, de aceea curmăm orice explicație ulterioară. Le vor da desigur tunurile Krupp și puștile Peabody.

Gazeta Transilvaniei, XL, nr. 37, Brașov, 27/15 mai 1877.

23

„SPRE FOLOSUL ROMÂNILOR RĂNIȚI“

Sub acest titlu ziarul ministerial „Kelet“ (Orientul) din Cluj nr. 116 din 24 mai publică un articol de fond îndreptat cu toată furia unui tiran brutal, lipsit de sentimentele umanității, contra femeilor române care ar cuteza să contribuie cu bani și cu scame pentru soldații răniți din armata Română.

Auzi Europă civilizată, auziți popoare [...] din toată lumea și veți da verdictul asupra acestui atentat criminal comis contra umanității.

Societăți de ale Crucii Roșii vin la România, nu numai din St. Petersburg, ci și din Viena, Berlin, Elveția, Franța ca să curețe și să lege rănile soldaților loviți de arme turcești și ale soldaților turci sfărîmați de arme românești. Ofițeri și ostași voluntari, bravi și eroi, de la Italia și Franța, aleargă la România, ca să-și verse singele contra tiraniei asiatice și pentru independența fraților de aceeași origină, locuitorii între Istru și Carpați. Eroul Garibaldi, răzbunătorul nemuritor al libertății, zice românilor în epistola sa către colonelul Dunca: Uniți-vă toate popoarele și dați peste Bosfor în Asia pe cei tirani incorigibili. — Dar ce e mai mult? Diplomația Europei întregi fără excepție de cea austro-ungurească — a recunoscut prin acte publice, prin protocoale luate în conferința diplomatică, că tirania turcească nu mai poate fi suferită și că trebuie să se caute mijloace colective și coercitive contra ei. Față cu aceste fapte și evenimente complice vin ziarele ministeriale ungurești și cutează a scrie în fața Europei unele ca acestea.

Apelurile date către femeile române din Transilvania, Ungaria Bucovina spre a concura și dinsele cu ajutor pentru soldații răniți din oastea românească, sînt venite în țară pe furiș de la Craiova, București și din alte părți ale României, prin urmare ele sînt simptome de complot, favorat de un stat

străin (Külállam). Noi maghiarii nu credem, că femeile române vor lucra contra opiniei publice, contra voinței și politicii noastre, nu credem că femeile române vor remunera pe un popor pentru felonia și rebeliunea sa, și nu se vor compromite pe sine glorificând faptele călcătorilor de credință; Pentru că bărbații de stat ai României necredincioși, călători de jurămint au ridicat pumnalul asupra amicului (asupra turcilor) contra voinței poporului și au nimicit viitorul țării. Noi maghiarii văzându-ne statul nostru periclitat nu putem suferi asemenea lucruri ci le condamnăm și urmărim cu toate semnele disprețului nostru. Noi nu putem suferi vindecarea acelor soldați care vor fi răniți pentru [aceasta], căci ei iar [pot] să aducă în pericol chiar existența noastră, a maghiarilor. Nu putem suferi a lor vindecare, pentru ca să reinvie iar și să-și ridice din nou săbiile contra existenței noastre contra patriei și a intereselor ei. Să vindece și să ajute aceea care sînt capabili de a se entuziasma pentru cnota rusească; care știu să poarte lanț de robi pe picioarele lor, care nu văd adevăratele scopuri ale acestei campanii de bandiți.

Iată, cum știu să scrie publiciștii maghiari în chestiuni umanitare recomandate în termeni așa de sublimi de către Isus Hristos în Evanghelia sa, mai ales prin parabola despre omul căzut în tilhărie. A se adresa către sexul femeiesc delicat și simțitor în limbajul brutal și fanatic din care am dat aici cîteva exemple înseamnă a teroriza și a voi să facă, ca femeilor noastre să le cadă lucrul din mînă. Ei se încearcă să le încurce cu sofisticării absurde în labirintul politicii. Aceasta însă e treaba noastră a bărbaților. Femeile au cu totul altceva de lucru, să facă bărbătește la scame, să taie la triangle și comprese, feșe și bandaje, să coasă și să împletească, să fiarbă și să spele, apoi în loc de a le pása cîtuși de puțin de aceste amenințări fanatice să le pese mai presus de toate de judecata imparțială și dreaptă a Europei creștine și civilizate care pe noi Români din acest imperiu ne-ar înfura cu stigmatul de trădător al singelui nostru dacă nu am sări în ajutorul fraților noștri de aceeași orifine, națiune, limbă, religie nici măcar cu cîte 3 coți de pînă, care se pun pe fața morților cînd îi așează în sicriu. Aceasta este opinia publică pe care sîntem datori cu toți a o respecta, iar nici decum și niciodată opinia cea falsificată și elementului nostru în veci ostile, recomandată de publiciștii maghiari.

Ei își arogă dreptul de a reprezenta opinia publică și voința țării, a patriei, ei minoritate cutează a vorbi în numele patriei întregi, în numele colectiv al tuturor locuitorilor țării. Trebuie să spunem acestor oameni fanatici că în chestiuni umanitare ca și alte multe opinia, voința și politica preponderentei majorității a locuitorilor și anume a românilor diferă cu totul de ale lor. Noi urmăm doctrinele creștine, ei se închină al coranului. Noi aspirăm la civilizație, dreapta noastră ereditate; ei aspiră la barbaria din Caucaz, din Turchestan și Dachestan. Noi nu cunoaștem nici un interes comun a-l patriei noastre nici al monarhiei față de domnia trucească; ei își identifică chiar și naționalitatea lor genetică cu cea turcească. Ei laudă țeapa și furcile turcești, hoțiile și cruziile la basbuzuci și cherchizi; noi ca și Europa întregă le condamnăm și urîm din tot sufletul nostru. Ei acuză pe bărbații de stat ai României de felonie și trădare, căci își apără țara de barbari sălbateci; noi din contra i-am fi acuzat de trădare și poltronire dacă ar fi stat cu mîinile în sîn; iar astăzi le gratulăm și îi felicităm.

Cauza comună pe care o face România și de această dată cu Rusia, nu va jena pe nici un român; ea este justificată pe deplin în fața istoriei. Tirania rusească despre care fabulează zierele maghiare, comparată cu cea ungurească și polonă din toate perioadele istoriei, nu are cauză de a se acoperi cu frunză de finic, ceea ce vom și documenta în decursul evenimentelor.

Așa dar femeile noastre vor merge înainte cu pași siguri pe calea ce le arată inima lor, voința națională și exemplu Europei luminate, disprețuind orice metehne ale tiraniei și egoismului ucigător de patrie.

G. BARIȚIU

Gazeta Transilvaniei, XL, nr. 39, Brașov, 3 iunie/22 mai 1877.

24

Brașov, în 2 iunie st. n.

Cu toate că situația externă în războiul de la granițele monarhiei noastre austro-maghiare, preocupă în cea mai mare măsură organele noastre de stat totuși ele n-au dat uitării nici chestiunea împăcării dualiste. În câteva cuvinte vom preciza deci și noi stadiul în care se află această chestiune. Cum că proiectele de legi despre împăcare n-au ajuns încă nici pînă astăzi în discuția camerei, nu ne poate cuprinde nici o mirare, căci evenimentele de la Dunărea de jos și din Asia mică le-au cam tăiat domnilor dualiști pofta de a se împăca mai mult pe socoteala altora, decît pe a lor proprie; ne mirăm însă cînd vedem că această împăcare care pentru ungurii noștri este o chestiune de viață, a devenit pentru ei de o importanță secundară, căci astăzi ei fantazează numai de softale turcești și pentru salvarea Turciei vor să sacrifice chiar și înfrățirea cu neamțul, care nu vrea a se anima pentru barbaria turcească; ne mirăm mai departe cînd vedem că faimoasa împăcare care se considera ca fapte împlinite nu numai că nu are sorți de a se realiza, ci se crede că se va alege pulbere și cenușă din ea.

Ce e drept comisiile camerei ungurești emise pentru pertractarea prealabilă a legilor de împăcare și-au încheiat lucrările, însă nemții pe de altă parte nu se prea grăbesc, de unde se vede că ei umblă cu cugete rezervate. Pe cînd ungurii făcură pe guvernul lor să declare la protocol că la caz cînd Banca Națională Austriacă n-ar voi să înființeze societatea bancară dualistă pe baza și în sensul stipulărilor făcute cu guvernul austriac, atunci guvernul maghiar își va ține de datorință a se adresa către alte persoane pentru formularea societății bancare austro-maghiare; pe atunci conducătorul clubului [de orientare] stînga din senatul imperial deputatul Dumba a declarat în fața alegătorilor săi din Aspang în Austria de Jos că nici un austriac adevărat nu va putea să voteze proiectele de împăcare în forma lor de acum. El nici nu poate să creadă, că se va face împăcarea, și este de părere, că dualismul va rămîne într-o stare provizorie pînă se va regula din nou s-au se va casa. Cu privire la chestiunea băncii zise, că dînsul nu e de părere, ca austriacul să împartă cu ungurul avantajele Băncii Naționale. Cum ca chestiunea s-a cam complicat se vede și de acolo, că miniștri maghiari Tisza și Szell umblă iarăși a colinda pe la ușile nemților din Viena.

Precum zisei însă mai sus, domnii unguri nu se îngrijesc atît de pielea lor, cît de pielea turcilor. Ei strigă în gura mare, că războiul început de Rusia este război de bandiți, că Guvernul din București este perfid și mizerabil, fiindcă s-a aliat cu muscalii, că ei nu vor suferi la confinele [granițele] lor un stat român independent, că nu vor permite rușilor să treacă peste Olt, ca să nu poată trece apoi nici peste Dunăre; dar văzînd că lucrurile începute merg înainte și se săvîrșesc și fără voia lor, au mai ciulit puțin din urechi și acum vor a se arăta tari și puternici față de poporul român de sub hegemonia lor. Pe comerciantul librar din Oravița cu numele Tăranul l-au dat pe mina justiției ca trădător de patrie, fiindcă au aflat la dînsul de vînzarea harta Daciei modernă, adusă din România cu știrea și învoirea autorităților maghiare de la vamă. Comitetul Româncelor din Brașov, cel al doamnelor române din Sibiu și din alte locuri înființate pentru adunare de ajutoare în favoarea soldaților români răniți, le-au desființat pe motiv, că sînt incompatibile cu atitudinea neutrală a monarhiei; apoi spionajul între români se cultivă cu atîta zel, încît s-a descoperit deja, că în Săcele lîngă Brașov se află o societate de conjurați în frunte cu preotul Alexe Verzea, care procură arme pentru popor, mai cu seamă lănci, pe care le ascunde în altarul bisericii, și cîte toate de acestea, care sînt menite să agite și să irite spiritele cele mai pașnice.

Ca comentariu la cele premise [de mai înainte], înregistrăm aci un act, o manifestare a Românilor din Bucovina, care umple de bucurie pe fiecare român. Ziarul „Osten“ din Viena în nr. său de la 27 mai ne spune, că 300 de notabili români din Bucovina, între care nume frumuse ale țării, au ținut o adunare, unde s-a primit cu umanitate următoarea declarație: „În momentul cînd venim a saluta cu cordialitate frățescă România liberă și independentă, ne grăbim, totodată a aranja în toate bisericile țării noastre un serviciu divin solemn, spre a implora binecuvîntarea Cerului asupra scumpei Românii. Asemenea ne vom îngriji, ca să se formeze reuniuni și comitete pentru ajutorarea răniților români. Să trăiască România! să trăiască armata română! — Cernăuți în 24 mai 1877“. Cînd asemenea manifestări pornesc chiar din sînul românilor din Bucovina, atunci să știe domnii unguri și turci, că viitorul poporului român este asigurat.

* * *

Independența României este astăzi aprobată și susținută de toată presa europeană, — afară de cea turco-maghiară, însă nici aceasta nu toată, căci „corespondența ungară“ a contelui Bethlen reproduce cuvintele lui Kossuth, „că înființarea unui regat român independent și neutru ar fi foarte de dorit în interesul Ungariei“, și apoi adaugă, „că atacurile ziarelor ungurești contra României nu sînt nici decît justificate și fac rău imens Ungariei, înstrăinîndu-i simpatiile aliatei sale naturale în Orient“. „Presse“ din Viena încă zice, „că un stat independent de naționalitate latină în Orient este un zid tare între slavii de nord și sud și consolidarea lui e chiar în interesul Austriei“. Numai puțin favorabil se exprimă și ziarele Franceze, Engleze și Germane, dar pe toate le întrece „Fanfulla“ italiană, care zice: „România și-a proclamat independența! Să vedem acum onorabile Melegari,

nu i-a apărut oare noaptea trecută în vis împăratul Traian, luîndu-te de mîină și conducîndu-te sus pe glorioasa spirală a coloanei sale și arătîndu-ți în fundul orizontului pe descendenți legionarilor săi, care așteaptă salutarea și îmbrățișarea patriei mame?... Nu uita deci, că istoria are datoriile ei și sîngele drepturile lui". [...]

<IACOB MUREȘIANU>

Gazeta Transilvaniei. XI., 39, Brașov, 3 iunie/22 mai 1877.

25

Brașov, 6 iunie st. n.

Domnul prim ministru și totodată Ministru al Afacerilor Interne Coloman Tisza a mai săvîrșit un act nu numai de înaltă politică, ci și de înalt patriotism și de mare grijă pentru prezentul și viitorul statului maghiar. O cucoană oficioasă din Pesta ne spune, că numitul domn ministru, avînd în vedere rapoartele false, scorniturile încornorate ale spionilor săi din Transilvania, după care pe aici, în părțile învecinate cu România, lumea ar fi foarte îngrijorată pentru securitatea persoanei și a averii din cauza războiului din apropiere, s-a apucat și a adresat către argații săi supremi din comitate o circulară importantă, prin care îi roagă confidențial, să liniștească spiritele cetățenilor îngrijorați, să-i lumineze și asigure, că guvernul nu va întrelăsa nici pe viitor, ca și pînă acum în a urmări cu atenție complicațiile din Orient, precum și atitudinea României și orice eventualități posibile, însă deocamdată nu vede necesitatea, ca să recurgă la măsuri extraordinare.

Ce spirite voiește domnul ministru să liniștească prin această circulară, nu putem ști; și anume nu putem ști mai întîi din cauză, că nu știm și nu presupunem să existe între locuitorii Transilvaniei vecinași cu România vreo mare îngrijorare de securitatea averii și persoanei, mai ales dacă avem în vedere și împrejurarea, că locuitorii Transilvăneni mărginași cu România sînt jnr împrejur români, care, lucru firesc nu se pot teme de România; apoi secuii nu pot încă fi neliniștiți în acest respect, fiindcă îi vedem și astăzi cum trec cu grămada în România, ca să-și cîștige pîinea de toate zilele; secuii știu, că din partea României ei niciodată n-au avut de suferit vreun atac asupra averii sau persoanei, din contră România le-a fost totodată ca o mamă bună, care le-a dat mîină de ajutor la nevoi și năcaz. Cum că apoi locuitorii sași încă nu sînt deloc îngrijorați de securitatea averii și persoanei lor din cauza evenimentelor din România se poate vedea în ficcare zi din ziarele lor.

Pentru aceia nu înțelegem temerile domnului Tisza; nu le înțelegem nici atunci, cînd am admite, că spionii domniei sale le-au informat despre niscăi conjurații românești, ca cea din Săcele, care ar fi în legătură cu România, — pentru că nu numai domnul Tisza, ci toată lumea știe, că nici poporul din Transilvania n-a dat pînă acum nici mai mic semn de ostilitate față de statul maghiar. Domnul Tisza a făcut deci, după părerea noastră, un lucru imprudent, care este merit mai mult să slîrnească decît să potolească îngrijorarea. [...]

Ziarele maghiare sînt iarăși pline de știri referitoare la mobilizarea armatei austro-maghiare. „Ellenor“ publică o corespondență din Viena, fabricată la Pesta, că, cîte trei baterii de fiecare regiment de artilerie au primit avizul, de a sta gata, căci ordinul de mobilizare poate să sosească în fiecare moment. „Deutsche Ztg“ din Viena știe mai mult în această privință. Ea zice, că forurile competente au și declarat mobilizarea unei părți a armatei, care se va concentra în Transilvania și Banat. Acest zgomot de mobilizare este de bunăseamă înscenată cu intenția, de a trage un fir cu miere prin gura unguirilor, ca cel puțin pînă atunci să tacă, pînă cînd își vor linge buzele de această miere.

Însă nici noi nu negăm, că Austria nu se pregătește, sau că nu este chiar pregătită pentru eventualitatea unei mobilizări. Ba din contră știm că în zilele acestea toate strîmtorile, toate pasurile și potecile către România au fost cercetate de ofițeri înalți din statul major, însă pentru aceea nu ne vine a crede de zice o telegramă de la Ploiești, că acolo s-au construit de 1 milion de florini bărăci pentru honvezii maghiari. Dar mai sînt încă și alte 99 de cauze, care ne fac să nu dăm credință scorniturilor maghiare, și cea dintîi este, că domnii unguri nu prea dispun de milioane de bani, ca să facă bărăci de honvezi în Ploiești, fiindcă Rothschild nu mai vrea să le dea.

O mobilizare parțială a armatei regulate se poate face, însă cum că cei 16 honvezi cu garnizoana în Brașov nu vor vedea Ploiești, despre aceasta garantăm.

Deputații Cehi din dieta Boemă au adresat președintelui comiteului slav din Moscova o adresă, în care spun, că a sosit momentul, în care slavii au să ducă primul rol în istoria universală. „Poporul rus, ca un erou tinăr plin de entuziasm nobil și fără gînd la folos propriu, a început lupta pentru creștinătate, pentru umanitate și libertatea fraților săi subjugăți. Și el a făcut acest pas tocmai la timp, pentru că Europa a îmbătrînit și nu mai este în stare a se însufleși pentru cultură și umanitate“. Această adresă este semnată de Dr. Rieger, corifeul Cehilor, contra căruia, precum și contra consoșilor lui sa început investigare criminală, atribuindu-li-se crima de trădare de patrie.

Foile oficioase din Viena, cum e „Presse“ și „Fremdenblatt“ continuă să poarte un limbaj moderat și binevoitor față de România, totodată nu încetează de a asigura, că nu cele ce se întîmplă în România, cît mai mult cele ce se petrec în Serbia pot fi de natură să producă neliniște și îngrijorare domnului de Andrassy. Interesant e ceea ce scrie „Fremdenblatt“, după ce constată aceasta „În ce privește România, zice numita foaie apoi cele ce se întîmplă astăzi acolo în împrejurările extraordinare impuse acestei țări, vin mai puțin în considerare, ca cele ce vor să fie acolo schimbate și consolidate în formă, în care au fost schimbate. Aceasta este o întrebare, a cărei soluțiune nu poate fi și nu va fi unilaterală. Atît independența acestui stat cît și întinderea eventuală a frontierelor sale este supusă sancțiunii Europene și este afară de orice îndoială, că această sancțiune tocmai așa nu se va putea ocoli, precum nu se va întîmpla, ca interesul specific austriac să

intre în conflict cu interesele celorlalte puteri europene, fie în această cauză sau în chestiunea navigației dunărene." Expectoratiunea aceasta a foi ministerului de externe este remarcabilă nu atât pentru ceea ce vrea să afirme cât mai mult pentru ceea ce nu spune.

<IACOB MUREȘIANU>

Gazeta Transilvaniei, XL, nr. 40, Brașov, 7 iunie/26 mai 1877.

26

RĂZBOIUL

Sintem încă nevoiți a vorbi și a scrie despre război, fără a putea înregistra vreun act însemnat, vre-o luptă singeroasă săvârșită pe malurile Dunării. Zicem dinadins luptă singeroasă, căci fără de luptă pe viață sau moarte fără vărsare de riuri de sînge nu se va putea frînge tirania și barbaria, ce de secole de ani sa încuibat în orientul Europei, și nu se va putea lupta libertatea popoarelor, care gem și sînt aproape a-și da sufletul sub nelegiuirile și făr-de-le-gile acestei crunte tiranii, care insultă umanitatea și dreptatea, și se revoltă contra adevărului și a luminei. Însă fie siguri amicii libertății popoarelor, că de astă dată nu va mai rămîne nesfărîmată aceste tiranie și barbarie, chiar și dacă aderenții ei europeni sau asiatici er voi s-o mai susțină. Dreptatea și libertatea nu au numai să triumfe, ci triumful are să fie răzbunător. Zilele cele mai de aproape ne vor justifica cuvintele noastre și totodată vor astupa gura acelor care au încă curajul de a timbra de bandiți și rebeli, de poltroni și perfizi mizerabili pe luptătorii pentru libertatea popoarelor și apoi pe de altă parte o glorifică pînă la nerușinare pe tirani și barbari, recunoscîndu-i de frați de sînge și de fapte.

Nu negăm, că astăzi domnește la Dunărea de jos o liniște enigmatică, însă aceasta este numai liniștea înainte de furtună. O știre electrică din Constantinopol de la 9 iunie vestește deja o încercare a rușilor de a trece Dunărea între Șistova și Nicopole care încercare a rămas însă fără rezultat din cauza focului viu al bateriilor turcești. Noi credem, că rușii au putut face o asemenea încercare, însă de bună seamă ea n-a fost serioasă, ci numai o simplă alarmare pentru turci. Atîta minte au rușii, ca să nu forțeze trecerea peste Dunăre tocmai pe la acele locuri, unde turcii au cele mai tari pozițiuni, ci ei vor simula trecerea pe la Șistov și în adevăr vor trece pe la Turnu-Măgurele, pe la gura Oltului, sau pe la alt loc favorabil.

Armata română a luat pozițiune de la Calafat pînă la Turnu Măgurele, din care cauză comandamentul turcesc de la Vidin, Osman-pașa s-a văzut necesitat [nevoit] a ridica castre la Florentin între Vidin și gura riului Timoc. Aceste castre n-au avut însă lungă viață, deoarece trupele turcești de acolo fură alungate de români și anume de o baterie, de regimentul de infanterie Nr. 1 și de un escadron de cavalerie, care luaseră pozițiuni pe înălțimile de la Vrata sub comanda colonelului Vlădescu. Marele jurnal englez „Times” încă constată aceasta împrejurare.

În zilele trecute turcii de la Vidin mai făcură o încercare de a bombardă Calafatul, îndreptîndu-și toate forțele asupra bateriei române „Independența”;

dar și de astădată sau convins că românii nu se sperie ci știu să răspundă la moment și să înceteze numai dacă înainte încetează turcii., Așa s-a întîmplat și cu această ocazie că turcii s-au văzut siliți să ceară iertare, deoarece Vidinul se aprinsese în mai multe locuri. Bombardarea Vidinului din Calafat v-a urma însă numai după ce trupele rusești vor fi trecut Dunărea.

Dar cîmpul de război se întinde mai departe de la Dunărea de jos căci sărmana semilună este atacată din trei părți. În Asia mică oștirea rusă învingătoare nu se oprește nici înaintea riurilor, nici a munților și pădurilor abia penetrabile, și înfine nici înaintea fortătețelor, unde tirania turcească se credea neinvincibilă. Ardahanul nu mai este al turcilor cavaleria lui Musa-pașa nu mai există, apoi o știre mai recentă ne spune că și Carsul, pe care ungurii îl [asiguraseră] prin jurnalele lor pe vreo trei luni, încă a mai căzut în mîinile rușilor, care stau acum înaintea capitalei Armeniei, ce poartă numele de Erzerum. Și ce fac turcii în asemenea strîmtoare? ei își ajută cît pot cu minciuna! nu vreau să creadă că forturile lor nu mai sînt ale lor, nu vor să audă că cavaleria lor în număr de 4000 este nimicită ci se consolează cu aceea că Muktar-pașa, care n-a putut apăra Adahanul va nimici pe ruși la Erzerum, unde s-a retras de silă bucuros cu sfărîmăturile oștirii sale și unde se aștepta o luptă mare, decisivă.

Însă pe cînd bieții turci se văzură așa de rău persecutați de soartă în Asia mică și la Dunăre pe atunci aflară cu cale de a întreprinde atacuri înfricoșate asupra Muntenegrului și a fabrica victorii strălucite chiar și din cele mai cumplite dezastre, pe care le-ar suferi din partea luptătorilor fii ai muntenegrenilor. Pentru aceea știrile turcești susțin că muntenegrii sînt bătuți cu desăvîrșire atît din partea de către Albania cît și din partea de către Hertegovina și că oștirea turcă nu numai ar fi deblocat fortul Nicsici, ci ar fi intrat chiar pe pămîntul Muntenegrului. O știre de la Ragusa ne spune însă că în 6 iunie turcii au fost bătuți cumplit și urmăriți de către muntenegreni. Judecînd noi însă după alte știri mai puțin parțiale trebuie să admitem că deocamdată nici o parte nu se poate lăuda cu vreun mare triumf căci pe cînd turcii au fost bătuți de către Albania pe atunci muntenegrenii au pierdut o bătălie, deși mai mică, pe lîngă strîmtorile Duga, însă această pierdere a Muntenegrenilor n-a deschis încă turcilor calea către Nicsici. În curînd se va lămuri și aici situația.

<Dr. AUREL MUREȘIANU>

Gateza Transilvaniei, XI., Brașov, nr. 42, 14/2 iunie 1877.

27

ROMÂNIA, București, 5/17 iunie

Să nu puneți nici un preț pe scornelile ziarelor străine despre operațiunile privind locul și timpul trecerii armatelor peste Dunăre, căci sînt numai vorbe în vînt. Totul e, cum trebuie să fie: cel mai strict secret și oricare ar cuteza să-l descopere ar păți-o ca spionul Fried. Kraut, prins, judecat și împușcat la Ploiești, nici corespondenții străini, aflația la turci în Bulgaria, nu scriu nimic pozitiv; diferența e numai, că turcii îi îndoapă cu minciuni,

spre a se concentra atenția lumii spre diși, cind din contră rușii nu le spun nimic, nici albă nici neagră, și țin față de ei la oarecare distanță respectoasă, ba mi se pare că pe unii îi vor și depărta cu totul, că au piele de bivoli pe fața lor. Românii, știți dumneavoastră, le spun multe verzi și uscate, și cu toate acestea nu le-au spus nimic pe lume din ceea ce voiesc ei să știe.

Ei umplură lumea cu faima, că miliția noastră teritorială se va trimite acasă, iar armata noastră de linie, cită are să fie ținută pe picior de bătaie se va reduce numai la 45 mii. Nu știu nimic; dar acest lucru se poate întîmpla prea ușor. Ceea ce putem ști totuși foarte sigur, este că un corp de 45 mii de ostași aleși, floarea junimii noastre, bine îmbrăcată și mai bine hrănită ar fi o putere și un ajutor foarte respectabil de la mica Românie. Ce vreți? În războiul oriental al Crimeei, statul cel gigantic al Angliei niciodată nu avusese mai mult de 65 mii de soldați, dar aleși unul ca unul plătiți și hrăniți foarte bine, ca nicăieri în alte state. Micul Piemont participase la aceeași campanie numai cu 15 mii de ostași italieni ai săi bine aleși; iar puterile confederate i-au fost foarte recunoscătoare pentru acel ajutor; totodată oastea italiană cîștiga mult în prestigiul său că se bătu alături cu armatele unor puteri de întîi rang contra alteia din cele mai mari, și astfel i se recunosc dreptul de a participa în minia [ciuda] Austriei la Congresul de la Paris prin genialul său reprezentant Conte Cavour, care apoi știu să pregătească și să cîștige spiritele în favoarea Italiei. Ziarele austro-ungare încep a sălta de bucurie, înainte de a li se face muzica zicînd că Rusia nu suferă ca oastea română să treacă Dunărea, mai ales din cauză că acea trecere să nu-i sară în nas domnului Andrassy. Tisza etc. consortes. Nici această eventualitate nu e dată la toabă; nu știm, n-am auzit. Un lucru însă poate să-l vadă și orbul: 45 mii de ostași români cu puștile întinse, cu tunurile căscînd gurile de foc de la gura Oltului (Turnu Măgurele) pînă sus la Severin vor ține 40—50 de mii de turci ca primiți pe malul drept al Dunării de la Nicopole pînă dincolo de Vidin, ca să nu poată participa nici un batalion la operațiunile cele mari ale grosului armatei turcești contra Rusiei. Această specie de ajutor indirect pe care l-ar da România armatei rusești v-a avea în ochii celor ce cunosc alte campanii din trecut o valoare cu atît mai mare cu cît este știut că altă dată cînd România nu avea armată pînă cînd oastea rusească ajungea către București turcii trecînd Dunărea pe la Calafat se fortificau în acea poziție minunată, de unde apoi ocupînd Craiova și toată Oltenia o devastau cu focul și cu fier, ajungeau pînă la Olt și amenințau pe ruși în coaste, în aripa dreaptă. Ca să mai poată opera turcii în Oltenia fie și numai ca în 1854, cînd ocupaseră Calafatul, ar trebui să afirme mai întîi corpul românesc de 45 mii, ei toată armata românească, pentru că în acel caz restul rezervelor și miliția teritorială ar fi chemate iarăși sub stîndardele lor; iar pînă atunci s-ar cruța multe milioane pentru tezaurul țării căci dvs. știți că trupele noastre ne costă în fiecare zi cel puțin 200 mii de franci.

Să presupunem însă că turcii strîmtorați de ruși ar renunța definitiv la planul de a trece Dunărea și a se bate cu românii, chiar și în acest caz corpul românesc va fi de mare folos pentru ruși, care n-au uitat nici decum purtarea Austriei din anul 1854 și atît vă pot asigura că ei au ad notam toată purtarea ungarilor dvs. În acest caz oastea noastră ar avea de aface cu „honvezii”. Ei, bine, ofițerii noștri roagă de mult pe Dumnezeu, ca să se dea ocazia de a

face cunoștință față la față, piept la piept, cu domnișorii voștri care se laudă că vor veni ca să ne învețe a fugi mîncînd pămîntul din înaintea căciuluiilor roșii. Doamne adu-i în munții noștri ca să-i vedem și noi, să le facem aici quartire pentru eternitate și să le cînte preoții noștrii veșnica pomenire. [...]]

◁ IACOB MUREȘIANU ▷

Gazeta Transilvaniei XL, Brașov, nr. 44, 21/9 iunie 1877.

28

Brașov, 30 iunie 1877

În camera maghiară s-a discutat în vreo trei ședințe din urmă o petiție a comitatului Somogy, care cere de la guvern ca să împiedice Rusia să spargă integritatea Turciei și să formeze state slave la granițele Austro-Ungariei. Această petiție a dat din nou ocazie camerei maghiare de a-și spune durerea și nevoia în chestiunea orientală. Unii deputați nu voiau să admită nici cea mai mică știrbire a imperiului turcesc, alții din contră ziceau că nu consideră ca dogmă teoria integrității Turciei, ba deputatul Kallay fostul consul general în Belgrad, despre care acum se zice că e destinat de comisar civil pentru Bosnia și Herțegovina, s-a făcut chiar apărătorul civilizației rusești. Din toată discuția s-a văzut că ungurii se împacă cu încetul și cu ideea distrugerii imperiului turcesc și că ei însiși par a se bucura că la timpul sau încă vor căpăta o părțică cu corpul dulcelui frate al lor.

Cu ocazia acestei discuții domnul Tisza a accentuat din nou scopul politicii externe a monarhiei austriece zicînd că această politică tinde a localiza războiul, a susține bunele relații cu puterile europene și a păstra monarhiei libertatea de acțiune pentru orice caz, ca ea să poată împiedica asemenea transformări care se opun intereselor sale vitale. Domnul Tisza declara apoi că în consiliul de miniștri ce s-a ținut de curînd n-a fost vorba nici de mobilizare nici de ocuparea vreunei provincii. Se zice că pentru acestea declarații domnul Tisza ar fi primit felicitare chiar din partea Domnitorului.

În fruntea ziarului „Românul” de la 12/24 iunie găsim un articol despre unguri care ne îndeamnă a face un mic extras din el și pe seama publicului nostru cititor, pentru ca prin acest articol scris cu o delicatețe și eleganță proprie românului, se arată absurditatea piramidală, nebunia de legat ce o comit ungurii atunci cînd vin a se întrepune cu o încăpăținare asiatică pentru conservarea dominației turcești, combătînd și insultînd pe cei ce tind la distrugerea acestei dominații și la eliberarea popoarelor din robia ei; iar pe de altă parte acest articol vrea să deschidă ochii ungarilor ca să nu-și lege soarta de a Turciei, pentru ca să nu ajungă și dinșii pe urma acesteia. Firul roșu ideea conducătoare a acestui articol se manifestă în următoarele pasaje: „Ori cît de mult dorim noi românii din România liberă să dăm mai puțin cauză de neînțelegere vecinilor noștri unguri, totuși ei neîncetat ne fac să recunoaștem întrînsi pe inamici noștri cei mai neîmpăcați. . Ungurii se leapădă astăzi de tot trecutul lor, mai mult s-au mai puțin civilizat, și se agață de legenda asiatică, visînd o dominare a orientului în înfrățire cu turcii.

Însă ași lega soarta de a Turciei nu este negreștit astăzi altceva decît a reclama și pentru sine o parte din ștreangul care mai curînd sau mai tîrziu o va sugruma.. Dacă Ungaria n-ar fi cooperat oarecum în trecut la lupta ce occidentul o susține de secole cu mahomedanismul oriental atunci astăzi nimeni n-ar aștepta de la maghiari ceva mai mult decît se așteaptă de la turci.. Și nu numai limbajul necumpătat al ziarelor ci chiar faptele autorităților maghiare dovedesc că ungurii combat de moarte tot ce se împotrivesște elementului turcesc... Oprirea femeilor române din Ardeal de a forma comitete pentru ajutorarea răniților din armata română dovedește o așa completă lipsă de cel mai rudimentar bun simț omenesc încît trebuie să admitem că națiunea maghiară se află deocamdată sub un fel de amețeală bolnăvicioasă care dacă ar ține mult ar reduce pe poporul maghiar într-o stare de descompunere socială ca a turcilor. Către sfîrșit „Românul” exprimă speranța ca după ce sălbaticia turcească va fi distrusă și popoarele creștine eliberate, ochii ungurilor se vor deschide și dinși încă vor întinde mîna de înfrățire popoarelor de la Dunărea de jos din Carpați și Balcani. Din străinătate nu avem nimic momentan afară de știrile de război care se pot vedea la alt loc. Chiar și în Franța, s-a mai așezat puțin agitația în urma dizolvării camerei; însă în curînd va începe agitația electorală care va fi și mai mare, căci de la cameră, ce se va alege acum, va depinde consolidarea Republicii pentru viitor, s-au răsturnarea ei.

Gazeta Transilvaniei, XL, nr. 47, Brașov, 1 iulie/19 iunie 1877.

29

Articol din „Kronstädter Zeitung” despre ajutoarele românilor ardeleni pentru soldații răniți în războiul pentru independența de stat a României.

Membrii societății de „Cruce Roșie” din București s-au deplasat la 22 iunie pe cîmpul de luptă pentru îngrijirea răniților. Între ambulanțele care le duceau cu sine, cea a „doamnelor române transilvănene” a atras în mod deosebit atenția. De la interdicția cunoscută pentru formarea de comitete s-au găsit în aproape toate orașele Transilvaniei doamne române care au publicat în ziare apeluri publice. Eforturile lor sînt încununate de succese frumoase, deoarece deja pînă acum din Brașov, Făgăraș, Abrud, Alba Iulia, Hațeg și alte regiuni locuite de români au fost trimise sume de bani și cantități masive de șarpie și materiale de pansament către președintele societății de „Cruce Roșie” din București, principele Dimitrie Ghica.

Kronstdater Zeitung, 6 iulie 1877.

ACȚIUNEA ARMATEI ROMÂNE

Brașov, 14 iulie a.e.

A fost scris în stele că armata română să ia parte activă la gigantica luptă ce s-a încins pe malurile dunărene. Libertatea și independența țării, onoarea și prestigiul națiunii cer tributul lor de sânge. Nu este dat momentul de a mai întreba de cauzele care au adus lucrul la atîta [în stadiul acesta], astăzi toată atenția, toată cugetarea și simțirea românească se concentrează numai în singurul cuvînt: acțiune.

Ora intrării în acțiune a armatei române a sunat. Domnitorul României energicul și eroicul principe Carol I. de Hohenzollern Sigmaringen a plecat alaltăieri la oaste, în tabăra de lângă Dunăre unde îl așteptau cu dor bravii căpitani și oșteni ai țării, care tremurau de nerăbdarea de a se arunca în luptă cu inamicul secular și de a spăla cu sângele lui, rugina de pe platoșul strămoșesc.

Privirile întregii Europe sînt ațintite astăzi asupra armatei române și a șefului ei suprem. Ce așteaptă Europa de la români? să nu treacă Dunărea ci să stea pironiți pe loc? Există vreun interes european care ar pretinde de la români să stea nemișcați pe malul stîng al Dunării? Nimic din toate acestea.

Altceva, cu totul altceva așteaptă lumea de la principele Carol și de la oștenii săi. Europa voințește să se convingă despre aceia că a meritat oare acea țară care se numește România solicitudinea ei, că este ea oare demnă de a fi susținută și luată în scut și pe viitor?

De cînd există istoria puterea de viață a unui stat s-a manifestat totdeauna prin tăria brațelor sale armate. Un stat care nu știe a se apăra, care nu poate lupta cu energie pentru libertatea și independența sa, nu merită să mai trăiască.

Cum dar tocmai România un stat cu 5 milioane locuitori ar putea să facă excepție de la această regulă?

Uitați-vă la toți aceia care sînt inamici dezvoltării neamului românesc. Nu vedeți cît de neliniștiți sînt, cum tremură de frică ca nu cumva românii intrînd în acțiune să probeze înaintea lumii brațul lor valoros?

Reaua voință a contrariilor săi nu indică ea oare României calea pe care are să propășească?

Dar nu acești inamici care-și varsă veninul pe hîrtie sînt astăzi contra cărora are să se apere armata română. Pentru aceștia îngrijește impunătoarea falangă a jurnalisticii române. Cu nizamii și bazbuzucii lui Osman-pașa se va socoti astăzi principele Carol și statul său major. Cine pe de altă parte să dea garanție armatei române că ea rămînînd în acțiune va fi lăsată în pace de sălbaticii musulmani? Astăzi nu mai poate fi iertată nici cea mai mică șovăială dacă nu se vor grăbi Românii să lovească pe Osman-pașa în cap, poate să li se întîmple ca mai tîrziu să-i lovească el pe ei. Războiul nu e un joc de copii. El și atunci cînd succesul se înclină pe o parte, trece prin faze și peripeții destul de periculoase.

Armata română formează aripa dreaptă a oștirii aliate ruse și ocupă o parte a țărmului dunărean de cea mai importantă însemnătate strategică. Nici nu s-ar putea dar, sub asemenea împrejurări, admite posibilitatea unei neacțiuni decât numai atunci când această neacțiune ar fi cerută de considerațiuni curat militare ce se pot naște în decursul războiului. Dacă cooperarea românilor ar fi indiferentă pentru Rusia, armata română nu ar ține ocupate opzițiile în care se află. Și odată ce ajutorul românilor a fost binevenit împăratului Alexandru cum s-ar putea crede că fiind Ioan Brătianu și Mihail Kogălniceanu la guvern Rusia să nu fi încheiat o alianță cu România fie în orice formă pretinsă de interesele diplomatice?

Românii trebuie să intre în acțiune pentru ca să accelereze un război care le-a impus și le impune neconținut cele mai mari jertfe, trebuie să se bată în fine, pentru onoarea stindardului românesc care de 200 de ani plin de umilire și de jaf nu a mai filfiit victorios pe malurile dunărene.

Momentul nu mai este departe, după a noastră părere, dacă nu va interveni ceva ca totul extraordinar în care lumea să fie iarăși surprinsă de un fapt împlinit al trecerii armatei române. Nu mult și Dunărea cu țărmul ei va fi din nou înroșită de sângele barbarului musulman. Mulți turci vor trebui să piară, mult sânge nobil românesc va curge, pînă se va șterge de rugină paloșul oștilor de la Călugăreni „pentru ca să luccască cu vechea-i splendoare”. Însă românul a știut și știe să înfrunte moartea întotdeauna.

Înainte dar cu Dumnezeu! Bravi români! Dorințele cele mai bune și fierbinți ale fraților voștri de dincoace de Carpați vă acompaniază. Dea cerul să se îplinească profeția bardului național și înaintea stindardelor voastre învingătoare să cadă „vulturul prădălnic din tristele Balcanuri”.

„Să cînte libertatea pe maluri dunărene”.

<Dr. AUREL MUREȘIANU>

Gazeta Transilvaniei, XI., nr. 51, Brașov, 15/3 iulie 1877.

31

SULTANUL ÎN STRIMTOARE

Brașov, în 28 iulie 1877.

Astăzi iarnă, cînd se adunase în Stambul, Marele Consiliu de Stat, chemat de sultan spre a delibera asupra pretențiilor formulate de către Conferința diplomatică europeană, toată lumea a fost surprinsă de modalitatea bruscă cu care turcii au respins toate propunerile ce li s-au făcut. Atunci cei mai mulți își ziceau că Turcia nu lucră de capul ei, că la spatele ei trebuie să stea vreuna sau mai multe din Marile Puteri care subscriseseră protocolul faimoasei conferințe. Și de la cine ar fi putut veni această încurajare pentru turci, dacă nu de la Anglia și de la Austro-Ungaria? În tabăra turcofililor noștri mai cu seamă domnea o mare satisfacție asupra refuzului ce l-a întâmpinat conferința. Era dar natural ca sub asemenea împrejurări oamenii lesne crezători vedeau în toate demonstrațiile turcofile cîte au avut

loc înainte și după declararea războiului, un semn că Austro-Ungaria va sări în ajutorul turcilor. Tot în sensul acesta s-au înțeles și enunțurile cabinetului și ale presei engleze.

Și acum unde au ajuns cu speranțele acestea frumoase? Turcia se află în cea mai mare strîmtoare. Oștirile rusești au trecut Balcanii și amenință însăși capitala Împărăției musulmane cu foc și sabie. Mare este îngrijorarea, frica și confuzia ce domnesc astăzi între turci, dar mai mare ca toate acestea e dezamăgirea care a trezit capetele înfocate ale musulmanilor, arătîndu-le prăpastia ce-i amenință cu pieirea.

În disperarea ei înalta Poartă se mai reculege încă odată și bate la ușile cabinetului englez și austriac. Nici un răspuns. Domnii au alte treburi de ale lor, nu se pot ocupa mai mult cu plîngerile sultanului. „În ajutorul tău nu putem veni dar dacă va trebui vom ocupa Constantinopolul pentru ca să ne asigurăm interesele noastre proprii“ îi răspunde englezul scurt și limpede. Dar Austro-Ungaria ce răspuns a dat sultanului?

Într-un moment de suprem pericol Abdul-Hamid a trimis un sol la Viena, alegîndu-și o persoană care credea să fie din cele mai bune văzute de către guvernul Austro-Ungar, pe faimosul general Klapka. Este adevărat că deși acest general nu avea dreptul de a aștepta o îmbrățișare tocmai de la cercurile înalte din Viena, dar poate spera cel puțin că Ministrul de Externe Contele Andrassy îl va întîmpina ca pe unul care se bucură de o mare reputație la maghiari. Și apoi ce este contele de Andrassy însuși dacă nu maghiar din creștet pînă în tălpi?

Așa dar a plecat generalul Klapka cu cele mai bune speranțe și însoțit de manifestările de simpatie ale presei maghiare la Viena. Ajuns aici pe dată s-a dus la Andrassy Gyula de la care spera totul. Cît de mare a trebuit să fie însă surprinderea trimisului turcesc cînd a aflat toate ușile ministerului încuiate, și cînd i s-a anunțat că ministrul Casei Imperiale și de Externe, Contele de Andrassy, nu se află în măsură de a-i încuviința audiența cerută?

Decepțiile sînt mari cîteodată în lumea noastră și generalul Klapka poate că nicideată n-a sperat aceasta mai mult ca tocmai acum. A trebuit să-l frapeze purtarea ungurului Andrassy cu atît mai mult cu cît el se credea că posedă un plan care era trimis de providență pentru a salva Turcia și a ferici Austro-Ungaria. Ziarele maghiare zic că acest plan pretindea intervenția Austriei în favoarea zdruncinatei împărății turcești și promitea Austro-Ungariei drept recompensă una sau poate și două provincii turcești din cele mai frumoase. Klapka văzînd fiasco-ul pe care l-a suferit misiunea sa la cabinet s-a dus nu înapoi la Constantinopol ci la Budapesta, pentru ca să mai încerce încă odată a însuflați opinia publică a maghiarilor în favoarea Turciei.

Oricare ar fi însă rezoluția mitingului din Budapesta, convocat de Generalul Klapka, pentru a asculta opiniile sale despre situația prezentă a Turciei, această împărăție va rămîne tot izolată, tot părăsită și huiduită din toate părțile ca și pînă acum. Nimeni, nimeni nu-i va veni în ajutor?

Înalta Poartă se vede împinsă în alternativa ca sau să se împace cu Rusia independent de voința celorlalte puteri, sau să lichideze. A face pace cu unul,

care îți voiește pieirea chiar și cu o zi mai înainte dacă se poate, e greu lucru. Apoi puterile celelalte nu mai că nu intervin pentru Turcia dar ele nici aceea nu-i vor concede ca să facă pace de capul ci.

Așa turcilor nu le mai rămâne altceva decât să se lupte pînă la sfîrșit, cînd Alah va decide asupra soartei lor. Bine că se aude de preparative de război ale Angliei, de trimiterea flotei sale la Gallipoli, dar toate aceste măsuri nu sînt luate pentru Turcia, ci numai în interesul specific englez și cel mult cu scop de a împune rușilor și a-i împiedica a merge prea departe. Unde vor duce însă interesele acestea specifice ale Angliei și Austro-Ungariei?

Cînd un corp este în descompunere și începe a se lăți mirosul de cadavru, corbii se adună din toate părțile. Anglia va ocupa Galiopoli și poate Constantinopoli, Austro-Ungaria va trece în Bosnia și Hertegovina, Italia va ochii asupra Albaniei și așa mai departe.. Lichidarea Imperiului Otoman se va începe în curînd. Cine știe cît singe va mai trebui să curgă, cîtă mizerie va mai veni pe capul generației prezente pînă se va sfîrși această lichidare?

<Dr. AUREL MUREȘIANU>

Gazeta Transilvaniei, XL, nr. 55, Brașov, 29/17 iulie 1877.

32

PRESA ELENĂ DESPRE ARMATA ROMÂNĂ

Cu toate că presa elenă liberă n-a încetat de a scrie articole filo-române de la începutul luptei și mult mai înainte, acum însă sîntem foarte veseli pentru că organul democrat din Grecia „Rhigas” reproducînd mai multe articole după „L'Independance Belge”, „Românul”, „Reforma” etc. comentează:

„...Sîntem foarte veseli și felicităm din inimă România pentru că a dezmințit opinia defavorabilă ce inamicii ei o răspîndiseră prin presa străină contra armatei române”. „Sîntem legați prin aceasta de patria lui Decebal și a lui Mihai Bravul printr-o scriere întreagă de martiruri și speranțele unui viitor apropiat? Simpatizăm cu un popor care a suferit același jug ca și noi, al cărui singe de atîtea ori s-a amestecat cu singele părinților noștri pe cîmpul gloriei, cu care avem mai multe interese comune și în mijlocul cărora multe mii dintre ai noștri trăiesc ca în a doua lor patrie; cu mare bucurie raportăm tot ceea ce demonstrează că acest popor frate este plin de viață, și în consecință demn de emisiunea care prin poziția sa geografică i se rezervă la renașterea viitoare a orientului”.

Și după ce reproduce un articol plin de bunăvoință în privința armatei române urmează astfel: „Ca să dăm cititorilor noștri o idee exactă a opiniei ce domnește astăzi în Europa despre România, adăugăm la cele de mai sus despre armata Română și opinia unui bărbat serios asupra poporului român: „Românul înainte de toate are un caracter dulce, este onest și plin de încredere, nu se irită, este ospitalier și prudent, binefăcător și curat, amabil și binevoitor față de străin. Cele mai principale talente ale sale sînt spiritul pozitiv și perspicacitatea accentuată.

Cu ușurință învață cele mai dificile limbi străine. Adeseori se întâmplă la băieți de 3—5 ani să vorbească atâtea limbi cîtîani numără. Românul deși se aclimatizează lesne în țări străine, își iubește însă patria cu devotament și suferă mult de dorul ei cînd se găsește departe de ea. În fața străinilor românul exclamă cu mîndrie: Dîmboviță apă dulce, cine bea nu se mai duce. Asemenea și cîntecul 'lui Georgescu: „Rătăcesc pe căi străine...”

„Și în adevăr mulți străini s-au convins despre adevărul acestei zicători revenind de trei și de patru ori în România. Românului, afară de iubirea-i către patrie, nu-i lipsește nici curajul, nici bărbăția, fiind tare iubitor al regelui și disciplinei; de aceea devine soldat brav și folositor”. Acestea la publicăm pentru ca și poporul elen să cunoască mai bine pe aceea cu care va să coopereze și va să lupte împreună în viitor pe cîmpul progresului spre renașterea mai grabnică și mai radicală a Orientului.

Credem că atît presa liberă și independentă din România Dunăreană cît și cea transcarpatină va publica acest articol al ziarului „Rhigas” spre o mai strînsă legătură a ambelor națiuni.

<TH. A. PASCHIDES>

Gazeta Transilvaniei, XI., nr. 62. Brașov, 23/11 august 1877.

33

LA SITUAȚIUNE

Brașov, 3 octombrie, n.a.

„Nimic nou totul este liniștit”. Aceasta e după o telegramă mai nou oficială din Gorni-Studen situația momentană pe cîmpul de război. Constatăm dar și noi numai ce se constată din toate părțile că Mehmed Ali a fost bătut serios la riul Jantra și trecem la afacerile noastre interne.

În fruntea evenimentelor interioare trebuie să înregistrăm relațiile ziarelor asupra complotului care a fost descoperit zilele acestea și care va avea drept scop nici mai mult nici mai puțin decît formarea unei legiuni ungurești în secuime cu intenții ca aceasta să treacă în Moldova, să distrugă drumurile de fier de acolo și să dea mîna cu bazbuzucii de la Silistra. Un comunicat chiar a lui „Pester Lloyd” spune că capul conjurației turco-secuiești ar fi însuși generalul Klapka. Acesta declară a fi nevinovat, dar lumea nu-l crede. Destul că toată monarhia este agitată astăzi de știrile senzaționale produse prin confiscările de arme și muniție la gara din Brașov. În orașul nostru nu se mai vorbește de altceva. Simbăta trecută a mai plecat încă o companie la Sz.t.-György ca „asistență pentru susținerea ordinii” punîndu-se la dispoziție prefectului Pócsa. Ieri dimineață în sfîrșit a mai plecat în secuime un batalion de infanterie cu colonelul Seculics în frunte cu 45 care [blindate] în toată graba. Afară de aceasta au pornit acolo și 2 excadroane de husari. Este interesant că după cum scrie „Közvélemény” guvernul din București a fost acela care a descoperit mai întîi conjurația plănuită avîzînd despre aceasta ministerul de externe din Viena. Abia de la Domnul Andrássy

a aflat ministerul din Buda-Pesta ce se întâmplă la noi în patrie și apoi a luat măsuri de a împiedica complotul. Doi Comisari ministeriali și procurorul regelui se afla în Háromszék spre a face investigarea. Chiar jurnalele externe în frunte cu „Times” se ocupă serios de afacerea Legiunii ungurești. Regretăm că spațiul nu ne permite de astădată a reproduce părerile diferitelor ziare, dar mai toate condamnă încercarea temerară de a aduce ajutor turcilor pe calea aceasta. Ziarul oficios vienez „Fremdenblatt” zice între altele că planul acela ar fi fost în stare să nască conflictele și frecările cele mai înfruntătoare, „pentru că nu se poate crede că românii din Transilvania ar fi primit liniștiți și resemnați la intrarea legiunii ungurești în România”. Ziarul vienez care ne aruncă într-o oală cu secuii, se teme că s-ar fi născut conflicte între noi și între secui în cazul acela dar uită că și în România se mai află români care ar fi putut să dea o lecție destul de bună nebunilor care ar fi încercat să le atace teritoriul. Obrăznicia ziarelor maghiare din Cluj merge încă mult mai departe, decît fariseismul oficioșilor de la „Fremdenblatt”; ele se încearcă să facă responsabili pe români pentru puștile care s-au expedit lui Horwát Ignácz la Kézdi-Wásárhely. „Sinteți mai turci decît turcii”. aceasta a fost simbul răspunsului ce l-a dat ministrul Tisza interelanților din dieta ungariei. Domnul Tisza află, cu drept, că turcomania pînă la extrem a conaționalilor săi nu este nicidecum motivată. Dealtmieri domnul Tisza nu a spus nimic nou. Politica externă a monarhiei noastre, zise el, va rămîne neschimbată, scopul ei va fi de a împiedica în Orient tot ce n-ar corespunde intereselor austro-ungară. Sfătuiește pe Maghiari de a nu tot striga după război, ca să n-o pățească ca francezii în 1870 și ca rușii acum. În privința Serbiei, zise el, guvernul nu a luat nici un angajament; o lasă de capul ei, numai a rugat pe Turcia ca pînă ce Sirbii vor persevera în pace să nu intre pe teritoriul sîrbesc, aceiași promisiune a dobîndit-o și de la Rusia.

Asemenea au promis ambele state beligerante a nu scufunda torpile în Dunăre înainte de a însemna locul respectiv. Alianța celor trei împărății, zise în fine Tisza, nu ne impune nici o îndatorire; scopul acestei alianțe a fost de la 1873 încoace susținerea păcii și acum tinde la localizarea războiului.

Răspunsul acesta a fost luat la cunoștință din partea majorității, interelanții Apponyi, Simonyi, Iranyi însă s-au declarat nemulțumiți cu el, pentru că guvernul ar merge mină în mină cu Rusia. „Dl. Tisza a învins și de astă dată, dar învingerea lui este ca lui Pyrrus scrie „Pesti Naplo”, și ziarele opoziționiste atacă pe ministru-președinte foarte aspru mai ales pentru cuvintele „sinteți mai turci decît turcii”. Tisza a cheltuit și cu ocazia aceasta mult din popularitatea sa, puțin a mai rămas.

CĂDEREA PLEVNEI

Brașov, 12 decembrie n.

Peste tot rotogolul pământului pe unde ajunge sîrmele telegrafului s-a răspindit marea veste că „Plevna a căzut“. Ea va merge din gură în gură și va străbate chiar pînă în cea mai neînsemnată colibă a țăranului. În tot locul unde bate o inimă românească va aduce numai bucurie și veselie, căci Plevna a căzut prin concursul valoroaselor brațe ale oștirii române, care în frunte cu marele său comandant a învins toate pericolele și a purtat victorios stindardul român pe cîmpiile udate de sînge ale nefericitei Bulgarii.

Plevna a căzut? Acest cuib teribil unde s-a concentrat floarea oștirii otomane, adopostindu-se îndărătul fortificațiilor uriașe a redutelor și șanțurilor, adăpate cu sînge de mii de bravi, care a devenit astfel cheia operațiunilor militare în Bulgaria, a trebuit să cadă prin foc și sabie. Numai așa a putut lua sfîrșit drama înfricoșată care de luni aproape se petrece în valea dureroasă a Vidului și a Griviței. Numai rănit în luptă s-a putut preda leul Plevnei eroicul Osman-pașa, demn urmaș al bătăioșilor musulmani, care secole întregi au fost spaima Europei.

Prin foc și sabie? Descendenții acelor eroi Români care, cînd toată lumea tremura înaintea semilunei, erau singurul zid apărător al creștinătății în Orient, strănepoții lui Ștefan Cel Mare și Mihai Bravul au fost chemați de providență a lua parte la înfăptuirea aceasta gigantică care a dat lovitură de moarte dominației turcești în Europa.

Dar cu cît a fost de tragic sfîrșitul viteazului beliduce musulman cu atît mai mare și mai strălucită este gloria ce se revarsă asupra biruitoarelor, asupra oștirii Române și a marelui ei comandant. După 8 zile de bombardare continuă în care timp 600 de guri de tun își vărsau focul pustiitor asupra Plevnei, s-a făcut asaltul general.

Nu mai puțin decît 3 redute au luat trupele române cu asalt la Opanez. Mult sînge vitejesc a trebuit să mai curgă aici, mulți voinici vor fi închis ochii pentru totdeauna. Ei nu au mai avut bucuria să vadă filfiind stindardul pe zidurile Plevnei, pentru a căruia onoare și victorie s-au luptat, dar cu toate acestea sînt fericiți, căci au întîmpinat moartea cea mai dulce — moartea pentru patrie.

Ochii ni se umplu de lacrimi, cînd ne gîndim la atîta sînge vărsat, la suferințele bravilor, care au fost răniți pe cîmpul glorios. Nu, sîngele acesta nobil nu s-a vărsat în zadar, fiecare picătură din el va duce roduri însutite și înmiite și va forma chitul, care va lega de aci încolo de nedespărțit chiar pe clementele de viață ale poporului de la Dunăre căruia providența ia încredințat primul rol între popoarele Orientului.

Nu vom mai tulbura aceste momente de bucurie, reflectînd la insinuarile dușmanilor neamului nostru. Le va fi, credem, de ajuns a citi, că 7000 turci ai Porții suzerane, care au fost făcuți prizonieri de către trupele Române, au defilat înaintea Domnitorului României, Șeful comandant al Ar-

matei reunite Româno-Ruse, care a luat Plevna. Astăzi, cînd serbăm capitularea silită și necondiționată a lui Osman-pașa, deviza este numai iertare.

La București, în toată România entuziasmul e la culme. S-ar fi putut altfel după o victorie măreață ca aceasta? Și ar fi fost cu puțință ca flacăra puternică a entuziasmului să nu cuprindă și inimile noastre ale românilor din Austro-Ungaria?

Participînd din tot sufletul nostru la bucuria generală a fraților noștri, din România, le trimitem frățește și călduroasele noastre felicitări și dorim ca să se îplinească speranța viteazului lor Domn și din ruinele singeroase ale Plevnei să răsără mult iubită pace, să se realizeze independența României, recunoscută de întreaga Europă!

<Dr. AUREL MUREȘIANU>

TELEGRAMELE „GAZETEI TRANSILVANIEI“

București, 10 decembrie (miezul nopții).

Osman-pașa a capitulat astăzi după o luptă singeroasă. Plevna a căzut în mîinile armatei reunite Ruso-Române. Bucureștii au iluminat.

București, 11 decembrie (ora 10 ore 45 minute noaptea). Raportul Generalului Cernat dă următoarele amănunte despre partea luată de români: trupele noastre au luat cu asalt 3 redute la Opanez, luptîndu-se cu mare curaj. Românii au făcut 7000 prizoneri, care au defilat cu numeroase tunuri înaintea Domnitorului. Generalul Cernat ocupă în Plevna localul lui Osman-pașa, care este rănit și prizoner. Entuziasmul este general. S-au luat numeroase arme și muniții.

Budapesta, 11 decembrie (8 ore seara).

Erumperea oastei turcești din Plevna spre Vidin nu are succes. Osman-pașa a capitulat, după ce a fost el însuși rănit în luptă.

Ora ultimă

București 12 decembrie, (11 ore 10 m.a.m.)

Osman-pașa a și făcut o încercare să iasă din Plevna de partea dinspre Vidin, însă a fost respins. După o luptă crîncenă turcii bătuți cu desăvîrșire s-au predat fără condiții.

Generalul Cernat cu statul major șade în localul lui Osman. Vitejia Românilor a fost admirabilă. La București entuziasmul e la culme. Se fac iluminări și festivități pompoase.

Amănuntele luării Plevnei nu sînt încă cunoscute.

35

Articol din „Kronstädter Zeitung“, despre serbările de la Braşov, prilejuite de căderea Plevnei.

SERBAREA PLEVNEI LA BRAŞOV

În cinstea cuceririi Plevnei, marţi seara (11 decembrie) de pe înălţimile din jurul Braşovului au fost declanşate împuşcături de bucurie şi rachete.

După cum relatează „Gazeta Transilvaniei“, întregul Schei a fost în picioare, cuprins de entuziasm pentru succesele de arme ale fraţilor români de dincolo de Carpaţi. Acest cartier a şi fost luminat festiv. Cu băuturi şi toasturi entuziaste un mare număr de intelectuali români a sărbătorit evenimentul fericit în aşa numitul „cartier general de la Griviţa“, fondat de curind, în mod asemănător ca şi „cartierul general de la Versailles“. întemeiat de saşi în anul 1871.

Kronstädter Zeitung, 14 decembrie 1877.

36

CONTELE DE ANDRÁSSY

Braşov, 24 decembrie v.

Fiecare om are slăbiciunile sale şi cu atât mai mult un diplomat - un mare diplomat. Şi cine mai este astăzi în dubiu despre aceea, că ministrul nostru de externe este un mare diplomat? Adevărat, că Andrassy n-a trecut printr-o şcoală de diplomaţie, dar tocmai pentru aceea este mai simţitor de tot ce atinge persoana şi poziţia sa. Ambianţa lui de a ajunge prim-ministru al imperiului a fost atât de mare, încît toate rugăminţile chiar ale lui „tata“ Deak, ca să rămînă în patria sa, nu l-au putut reţine de a merge la Viena. Turco-maghiarii din Budapesta, care erau gata a-l depune în seara aceea turbulentă, cînd au spart ferestrele ministrului Tisza, au caracterizat în cuvîntările lor extravaganta ambiţie a Contelui Andrassy, zicînd, că dînsul vrea să fie şi este chiar un Metternich al Austro-Ungariei.

Şi în adevăr, ministrul nostru de externe are slăbiciunea şi mulţi sînt de părere că şi capacitatea de a juca rolul lui Metternich. Încît corespunde această atitudine cu interesele adevărate sau închipuite ale maghiarilor nu voim a cerceta mai departe, ajungă pentru acum a constata din nou că conaţionalii lui Andrassy în majoritatea lor absolută sînt foarte nemulţumiţi cu el, cu politica sa. Maghiarii condamnă de la început orice politică, care nu este îndreptată direct contra Rusiei, şi numai ideea că o înţelegere între Cabinetul Austro-Ungar şi Rus ar fi posibilă, face să se tulbure tot singele în vinele adevăratului maghiar. După părerea acestor rău voitori, Andrassy trebuia să evite orice pas, care s-ar fi putut tălmăci, în defavoarea Turciei, şi în favoarea politicii ruseşti. Dar din contră Andrassy n-a făcut nimic pentru Turcia şi cei ce-l acuză astăzi zic, că a făcut pînă acum tot numai pe voia

Rusiei. Dacă a încheiat tratatul comercial cu România a lovit în drepturile suverane ale Turciei și a spart gheața pentru planurile rusești, dacă s-a interpus pentru îmbunătățirea soartei creștinilor în Orient, adresându-se cu un program de reforme la înalta Poartă, a deșteptat numai simțul de independență al popoarelor slave din imperiul turcesc și a închinat astfel cauza panslavismului.

În aceeași măsură, în care imputările de felul acesta se înmulțeau și în care nemulțumirea turcofililor cu direcția luată de Andrassy creștea, se înălțarea poziția contelui în loc să slăbească. Interesant fenomen? De câte ori se răspindea fama despre retragerea acestui ministru, monarhul însuși căuta ocazia de a-l distinge într-un chip oarecare și a-i dovedi astfel înaintea lumii înalta sa încredere. Ambiția ofensată a contelui a aflat în aceste semne de înaltă grație și recunoștință prea destulă satisfacție. Cu toate acestea opoziția turcofilă n-a încetat a combate politica ministrului de externe și de a îndrepta săgeți tot mai ascuțite chiar și contra persoanei lui, pînă ce într-o zi masele așflăte de agitații extremi turco-maghiari strigară pe străzile capitalei Ungariei „Jos cu Andrassy“!

Tare trebuie, că a mîhnit aceasta, pe mîndrul conte, care după Deak era cel mai adorat între maghiari; trebuia să-l întristeze cu atît mai mult, cu cît afrontul acela a venit într-un moment din cele mai grave, cînd ministrul are mai mare lipsă de tot concursul cetățenilor, spre a putea purta cîrma statului cu siguranță și cu succes, a venit de la însuși conaționalii săi. Dar nobilul conte avu din nou rara fericire de a primi curînd după aceasta o nouă strălucită satisfacție. Monarhul nostru, care poate că a observat pe fruntea încrețită a primului său consilier durerea, de care era torturat, a voit a demonstra din nou printr-un semn exterior, că este pe deplin mulțumit cu activitatea politică a contelui Andrassy și i-a conferit însemnul lînei de aur (toison d'or, goldenes Vliess), cea mai mare distincție în Austro-Ungaria, pe care o au numai arhiducii, 8 principii și vreo 5 magnați.

Înalta recunoștință a Majestății Sale dovedită prin acel semn a venit cum se spune spontan și a aflat pe ministru în cabinetul său lucrînd la dezlegarea celei mai grele situații în care s-a aflat monarhia de la începutul războiului, care trebuie să ia poziție față cu pacea viitoare. Înaltul favor al grațiosului împărat îl va încuraja, nu puține însă vor fi momentele, în care, străbătînd pînă la urechile sale strigătele de ură și dispreț ale acelor, care odinioară l-au adorat ca pe un om providențial, i se va tulbura inima și pînă îi va tremura în mînă. Atunci în asemenea momente dl. de Andrassy nu numai odată își va aduce aminte de cuvintele dojenitoare ale lui Deak, care îl conjura, să nu părăsească postul său din Ungaria, zicîndu-i: Iulie, iubite Iulie! rămii în țara ta, căci aici îți este locul, aici ești ca un stejar mîndru, a cărei rădăcină este adîncă și tare, dacă te vei duce însă în Viena vei fi ca un brad frumos, pe care îl scot din pămîntul său, spre a-l înfrumuseța și a-l împodobi cu nuci aurite și stegulețe de toate culorile, iar după ce l-au admirat cu toții, îl aruncă într-un colț, unde este condamnat a sta pînă ce va deveni pradă focului.

<<Dr. AUREL MUREȘIANU >

PROCESE DE PRESĂ ALE „GAZETEI TRANSILVANIEI“

Avem două procese de presă. Contra editorului și fostului redactor a acestui ziar Dl. Iacob Mureșianu au fost îndreptate două acuzații ale procurorului din Sibiu pentru crima de conturbare a liniștii publice. Tribunalul din Sibiu a hotărât pentru pertractarea primului proces înaintea juriului, ziua de 12 februarie iar pentru pertractarea celui de al doilea ziua de 26 februarie st. n 1878. Acuzarea care se referă la primul proces sună așa: Acuzarea procurorului reg. din Sibiu prezentată Tribunalului reg. din Sibiu ca Tribunal de presă, în 24 octombrie 1877 sub nr. crim. 9182 din an. tr. împreună cu toate actele de instrucție contra redactorului Iacob Mureșianu din Brașov pentru crima de conturbare a liniștii publice comisă pe calea presei.

Onorabil Tribunal Regesc ca Judecătorie de Presă! În sensul ordonanței Ministeriale din 14 mai 1871 nr. 1498, am făcut în 16 iulie a.c. nr. 2466 arătare criminală contra ziarului periodic „Gazeta Transilvaniei“, ce apare în Brașov pentru cele cuprinse în aliniatul al 4-lea al unei corespondențe date din București și publicată în nr. 44 din 21 iunie a.c. sub rubrica „România“ mai departe pentru cele publicate în aliniatul al IV-lea al comunicatului apărut în nr. 47 din 1 iulie a.c. și datat în Brașov 30 iunie în urma cărei arătări Judecătorul de Instrucție în cauze de presă încheind instrucția și comunicînd-o cu mine, am onoarea a o așterne aici și a-mi dezvolta acuzarea după cum urmează:

La instrucție D. Redactor Responsabil Iacob Mureșianu a luat asupra sa responsabilitate pentru articolele incriminate și n-a voit să numescă pe autorii lor. Acuzația mea o bazez 1. pe cele cuprinse în aliniatul al IV-lea al corespondenței date din București și publicată în numitul ziar periodic nr. 44 din 31 iunie a.c. sub rubrica „România“ și anume pe acea parte ce începe cu „Să punem însă“ și se extinde pînă la „veșnica pomenire“. 2. pe cele cuprinse în aliniatul al IV-lea al comunicatului publicat în același ziar periodic nr. 46 din 1 iulie a.c. și datat din Brașov 30 iulie și anume partea ce începe cu „Oricit de mult“ și se extinde pînă la „Din Carpați în Balcani“.

Cuprinsul ambelor comunicate formează substratul crimei de conturbarea liniștii prevăzută în paragraful 65 al codului penal. Apoi în sensul paragrafului 33 al procedurii de presă din 1852 Iacob Mureșianu ca redactor răspunzător și proprietar este responsabil pentru ambele articole incriminate, de aceea îndrept contra lui această acuzație pentru crima calificată în paragraful 65 al codului penal și rog a se desemna termenul de pertractare înaintea curții de jurați. Martori și experți nu se cer. Sibiu 22 octombrie 1877.

Desi Ianoș in.p. Procuror Reg.

Rezoluția Tribunalului: Pentru pertractarea acestei acuzații înaintea Curții de Jurați se desemnează ziua de 12 februarie 1878 la ora 8 dimineața la care termen are a se înfățișa înaintea acestui tribunal ca judecătorie cri-

minală atît acuzatorul public cît și acuzatul și anume primul sub greutatea consecințelor de drept precizate în paragrafele 36 și 37 a ordonanței din 1871 referitoare la procedura judecătoreii de presă.

Dat în Sibiu la 7 ianuarie 1878. Președintele Tribunalului Reg. ca Judecătorie de Presă.

SCHEDIUS m.p.

Gazeta Transilvaniei, XLI, nr. 2 Brașov, 8/20 ianuarie 1878.

38

LA SITUAȚIUNE.

Brașov, 23 ianuarie 1878.

Lucrurile se încurcă din zi ce merge. Anul acesta care s-a inaugurat la noi cu procesul Miletici promitea a fi cît mai interesant pentru actori numai puțin ca pentru spectatori. În timp ce miniștrii Tisza și Szell se aflau la Viena spre a rezolva multe socoteli pe care le are Ungaria și spre a face astfel posibilă realizarea noii împăcări dualiste între nemți și unguri, nemulțumiții reprezentanți ai țării ungurești din Budapesta se adunară spre a se sfătui cum să răstoarne mai curînd și mai sigur guvernul, Cabinetul Tisza care și-a pierdut toată popularitatea la „adevărații” turco-maghiari. Aceasta a contribuit mult la lățirea știrii în capitala Ungariei că ambele ministere Austro-Ungare și-ar fi dat demisia. S-a constatat însă că așa departe încă nu a ajuns lucrul, dar domnii Tisza și Szell nici n-au putut duce de la Viena, după însăși mărturisirea oficioșilor maghiari, alt rezultat mai favorabil pentru ei, decît prospectul că poate în cel mai apropiat timp se vor vedea siliți a se elibera de greaua sarcină ce îi apasă dîndu-și demisia, căci nu prea e speranța ca Parlamentul Austriac să primească toate condițiile noului pact. Dar cel unguresc?

Cu condițiile împăcării ar mai merge cum ar mai merge, dar acum sînt condițiile de pace între beligeranți care ne fac cea mai mare bătaie de cap. Contele Andrassy și-a luat un avînt de a protesta contra unei păci separate între Rusia și Turcia, dar a rămas deocamdată la atîta, adică la avînt și oficioșii Austro-Ungari se întrec în asigurări că Dl. Andrassy nu a voit nicidecum să supere pe colegul său Gorciakov și că departe să fie orice bănuială că s-ar fi înțeles s-au că ar voi să se înțeleagă cu Anglia contra Rusiei. Ceea ce ar dori contele Andrassy din toată inima ar fi numai să afle, dacă se poate cu o oră mai înainte adevăratele condiții de pace ale Rusiei. Adrianopole este în mina Rușilor, convorbirile asupra condițiilor armistițiului au început între ruși și turci și în curînd vom afla adevăratele pretenții ale rușilor, zicem adevărate deoarece tot ce s-a scris pînă acum despre aceste condiții este mai mult invenție. Cabinetele își pipăie pulsul unul altuia prin intermediul presei oficioase și neoficioase. Asta e tot.

Turcofilii noștri ar vrea ca România să scape numai cu independența din vâlmășagul în care au băgat-o împrejurările critice; la toți le-ar da câte ceva numai românul să nu capete nimic. Dorința aceasta a lor nu se va împlini. [...]

<Dr. AUREL MUREȘIANU >

Gazeta Transilvaniei, XLI, nr. 3, Brașov, 12/24 ianuarie 1878.

39

ROMÂNIA ÎNTRE DOUĂ CURENTE

Brașov, 27 februarie 1878

Ce zicea numai domnul Gladstone dăunăzi în parlamentul din Londra? „Eu consider o Românie liberă, cu o existență națională independentă ca cel mai bun și cel mai tare zid de apărare contra veleităților de întindere ce domnesc în Rusia“. Domnul Gladstone a zis mult, foarte mult cu aceste puține cuvinte. A constatat existența unui puternic partid la curtea din Petersburg, care vrea cu tot dinadinsul întinderi teritoriale, le voiește pe contul micului stat român și prin urmare trebuie să fie un inamic natural al consolidării acestuia, așa cum o dorește dl. Gladstone pentru că România „devenind o Belgie a orientului, o patrie a libertății va fi numai o piedică pentru măriri dinastice, pentru întinderi teritoriale“.

Dl. Gladstone a mai exprimat cum știm grave bănuieli contra Austriei, că va continua și de aici în colo în privința României politica greșită de mai înainte, care făcea să vadă în unirea principatelor o periclitare a intereselor sale, pe cînd în adevăr această unire a fost după convingerea lui cea mai înțeleaptă măsură luată de Europa în scopul de a rezolva afacerile imperiului turcesc. Cu toate că dl. Gladstone nu se teme că Austria va lucra contra independenței României, ci are în vedere mai mult opoziția ce o va face unei constituirii autonome a Bulgariei, totuși constată prin aserțiunea de mai sus că există și în Austro-Ungaria un curent puternic, inamic dezvoltării statului român de la Dunăre.

România care a fost un adevărat zid de apărare în orient cum a spus șeful opoziției engleze și care voiește a fi o Belgie a orientului se află dar față cu aceste curente puternice, care din diferite părți tind a zădărnici silințele extraordinare ce le-a făcut țara și poporul român spre a scăpa, din critica situație ce i-au creat-o evenimentele, cu teritoriul neștirbit, cu libertatea și independența națională recunoscută de Europa. Încă pînă astăzi nu s-a rezolvat nici într-un fel fatala chestiune a retrocedării Basarabiei române, încă guvernul rusesc susține nedreapta și neloiala sa pretenție și poate că nici nu va renunța la diusa, decît numai dacă va fi silit, rămînînd în minoritate la viitorul congres. Zgomotele cele mai alarmante se răspîndesc din București. „Wiener Tageblatt“ aduce mai întîi o telegramă din București în care se zice că deoarece principele Carol s-ar fi convins că nu poate conta pe nici un sprijin din partea marilor puteri în chestiunea retrocedării Basa-

rabiei, ar fi declarat miniștrilor săi că va abdica de la tronul României fiindcă nu poate suferi ca în istorie numele său să stea în legătură cu o ciuntire a teritoriului român.

Acum vine „Politische Correspondenz” și vorbește din nou de eventualitatea abdicării principelui Carol în cazul în care Rusia n-ar voi să renunțe la retrocedarea Basarabiei. În cercuri rusești adaugă acel ziar, se crede că eventualul candidat la tron va fi Grigore Sturza.

Aceste știri străine se lăcesc negreșit cu rea tendință, cu scopul de a irita, a aduce confuzii în spiritele din România, de-a deconcerta și dezbină pe români, pentru ca aceia care lucrează neîncetat contra libertății și consolidării interne a acestei țări să poată pescui în [apă] tulbure.

România trece din nou printr-o criză mare și încă mai mare și mai periculoasă decât a fost la începerea războiului. Fac rău acele partide care prin atitudinea lor creează numai dificultăți guvernului în momentele critice de față fără a le folosi lor sau țării cu nimic. Să bage bine de seamă conservatorii ca nu cumva de agitațiile lor să profite numai aceia care după cum a zis ministrul Kogălniceanu au pregătit patriei române poate de mult prăbușirea în prăpastie.

Gazeta Transilvaniei, XL.I, nr. 13, Brașov, 16/27.II.1878. Art. Nesemnat.

40

ROMÂNIA ȘI AUSTRO-UNGARIA

Brașov, 2 martie 1878

Cînd a fost dat pe față complotul ungaro-secuiesc, cînd frații noștri de peste Carpați aflară de atentatul ce se plănuia în secret contra patriei lor, toată presa română striga: aceasta este mulțumirea voastră pentru atitudinea loială pe care am avut-o întotdeauna față de voi și care v-a ferit monarhia de mari încercături? Ziarele maghiare începînd de la cele mai opoziționale pînă sus la cele guvernamentale, răspunseră prin a scuza complotul și a înfiera pe români din nou de falși și trădători ai intereselor Europene, de oameni venali, care s-au făcut vasalii Rusiei și acum conspiră împreună cu ea contra Austro-Ungariei.

Nici o jumătate de an nu a trecut de atunci și astăzi trebuie să-și zică chiar și cei mai fanatici dintre maghiari, că nedrepte și nefondate au fost toate învinuirile lor îndreptate contra românilor. În fața declarațiilor sincere și loiale pe care le-a făcut guvernul Român în zilele din urmă în cameră și în senat, trebuie să se rușineze orice ungar căruia pasiunea nu i-a înăbușit de tot simțul adevărului. Oricine va citi discursurile ministrului — președinte, Brătianu și a ministrului de externe Kogălniceanu, ținute în ședința de luni a senatului, trebuie să-și zică că în împrejurările creiate de războiul ruso-turc politica guvernului român nu a putut fi mai loială mai cu cruțare față de interesele Europei și ale Austro-Ungariei în special, decât a fost. Din respect pentru monarhia noastră guvernul a renunțat la proclamarea Domnitorului de rege, a rămas surd la propunerile de a se da Vidinul României. Putea el să facă mai mult?

A făcut și mai mult. Și-a ținut angajamentele nu numai față de Austro-Ungaria dar față de Europa întreagă, a apărut cu fermitate interesele pe care le are aceasta la Gurile Dunării; și astăzi ministrul de externe a putut declara că România n-a fost niciodată mai bine privită în opinia Europei ca acum și Domnul Ion Brătianu a putut să adauge că toți agenții puterilor străine l-au asigurat că Europa are deplină încredere în guvernul Român.

Din expunerile dl. Ion Brătianu aflăm că trei luni a stăruit Rusia pe lângă dînsul ca să subscrie convenția și numai cînd a văzut că nu se poate altfel, cînd a văzut că Europa tace și rușii au trecut, a subscris-o. Mai departe aflăm că Rusia a voit să facă tratatul de alianță cu românii dar aceștia nu au vrut. „N-am voit tratat, zise dl. Brătianu pentru că n-am voit să mă fac vasalul nimănui, n-am voit să las țara în voia oricui ar fi”. Rușii înainte de Plevna au oferit românilor Dobrogea, după Plevna le dă nu numai independența, nu numai Dobrogea ci cît vor vrea din Bulgaria, chiar toate cetățile. Și pentru toate aceste daruri dl. Brătianu nu a avut nici măcar un cuvînt de mulțumire, la toate a răspuns cu un refuz rece.

Acesta să fie oare Brătianu pe care ziarele din Viena și Budapesta îl descriau ca pe unul din cei mai periculoși miniștri agitatori, ca pe un turburător de pace în Orient, care visează numai la mărirea teritoriale la cuceriri pe care speră să le facă în Orient cu ajutorul Rusiei? Acum tocmai cînd era timpul ca să-și realizeze visurile, cînd Rusia îi oferea teritoriul cu prisosință dl. Brătianu, capul atît de temut și suspectat al rușilor dovedește că este unul din cei mai loiali, cei mai conservatori miniștri în Europa.

Fără de a ne face apărătorii guvernului român trebuie să recunoaștem că atitudinea sa este în adevăr astfel ca să ne însuflească cu seamă nouă austro-ungurilor cea mai mare încredere. Noi avem cel mai mare interes ca România să devină un zid apărător în Orient și aceia care agită neconținut contra consolidării acestui stat, lucrează contra adevăratelor interese ale monarhiei noastre. Astăzi se vede ce-a fost și ce este România pentru noi. Singură ea, fidelă santinelă a Europei la Dunăre mai ține sus cu tărie și rezoluție admirabilă, stindardul găurit și sfîrtecat al intereselor Europene.

„Vom merge acolo unde va merge Germania și Austro-Ungaria și toate puterile, ne vom adresa acolo unde se adresează toate puterile, la Congres”, zise dl. Kogălniceanu. Așa este guvernul român a declarat-o destul de sincer și fără șovăire. România va sta și va cădea cu puterile semnatare ale tratatului de la Paris cu Europa. Să sperăm în interesul nostru și al tuturor popoarelor, în interesul libertății și al civilizației orientului, că Europa se va afla cel puțin în stare de a se interpune cu toată forța pentru apărarea intereselor sale la Dunăre, să sperăm că vocea României va fi ascultată la Congresul viitor.

Dar noi austro-ungarii care sîntem mai de aproape interesați nu ne putem mulțumi cu simpla speranță. Guvernul nostru trebuie să se poarte față de România tot cu aceeași sinceritate și loialitate care o întîmpină de la guvernul Român. Conte de Andrassy nu trebuie să uite nici un moment că în această monarhie trăiesc 3 milioane de români și prin urmare Austro-Ungaria este cu atît mai mult avizată la o bună vecinătate și amicitie cu micul stat Român. Încrederea și amicitia României o va avea Austro-Ungaria numai atunci

cînd va susține și proteja naționalitatea română atît înăuntru cît și în afară. „Am declarat zise dl. Brătianu și la Petersburg și la Viena și pretutindeni că oricine va atinge naționalitatea noastră e inamicul nostru, oricine o susține e amic“.

<Dr. AUREL MUREȘIANU>

Gazeta Transilvaniei, XI.1, nr. 14, Brașov, 19 febr./3 martie 1878.

41

LA PROCESELE POLITICE

Brașov, 6 martie 1878

Văzînd numeroasele procese politice intentate de un timp incoace în țările coroanei ungare și riguroasa cenzură căreia sînt supuse mai cu seamă cărțile de școală nemaghiare, am crede că trăim încă în epoca lui Seldnitzky și Bach, dacă nu am citi în mai fiecare zi cîte o cuvîntare lungă parlamentară de a lui Simonyi și Tisza.

Cel mai nemulțumitor lucru este de a voi să capacitezi pe un ministru maghiar. Dacă nu am vedea înainte zădărnicia unor asemenea silințe am zice către onorabilul Tisza Kalmán: „Nu este bine a urma față de naționalitățile nemaghiare o metodă atît de absolutistă, este dăunător pentru dezvoltarea în pace a patriei, dacă guvernul caută cu luminarea ocazia de a face lumea să creadă că în sinul popoarelor nemaghiare se află o mulțime de conspiratori, de inamici ai statului maghiar“. Oricîte dovezi am aduce dar pentru aceste aserțiuni n-ar ajuta nimic. Dl. Tisza și-a ales odată această cale și nu putem aștepta ca să se mai abată de la ea. Departate de noi de a nu recunoaște că interesele de viață ale unui stat trebuie apărute de orice guvern cu energie și conștiinciozitate contra inamicilor externi și interni. Dar va recunoaște oricine că de la un punct oarecare poate să fie mare deosebire în modul cum se înțeleg aceste interese. Dl. Tisza le înțelege într-un fel și noi în alt fel și cutezăm a susține că Dl. Tisza pentru aceasta nu este mai bun patriot ca noi.

Din punctul de vedere maghiar poate să fie considerată drept folositoare activitatea febrilă ce o dezvoltă procurorii statului, spre exemplu în descoperirea de „comploturi daco-românești“, care în creierul domniilor lor au luat deja o extindere periculoasă, după noi însă fenomenul acesta e cu atît mai întristător cu cît el este de natură a documenta numai o slăbiciune a guvernului. Tocmai din această cauză ar trebui să se evite orice pas precipitat în intentarea proceselor de turburare a liniștii publice și de les — Majestate.

Cu cît acuzația ce se ridică contra unui cetățean este mai gravă și poate avea urmări mai triste pentru el, cu atît mai riguros și mai conștiincios trebuie să fie faptul pe care se bazează. Cînd un om vine a fi înfierat de tulburător, de conspirator contra intereselor statului cînd i se impută o asemenea crimă teribilă cauza trebuie să fie foarte serioasă. Cu mare părere de rău trebuie să mărturisim însă că în special față de noi Românii nu s-a observat

cu destulă acuratețe exigența aceasta de neînlăturat într-un stat constituțional. Unii români au fost dați în judecată și învinuiți că au conspirat contra patriei, cu toate că după cum s-a dovedit mai târziu ei s-au gândit la toate numai la aceasta nu. Cu satisfacție deosebită patriotică putem să constatăm că nu toate silințele pe care și le-au dat pînă acum unii procurori care, nu știm dacă în urma vreunei instrucții sau din prea mare zel pentru serviciu, că și-au propus de a da cu orice preț de urma oare cărei conspirații românești, nu a intervenit pînă acum nici un caz ca un român din Transilvania sau Ungaria să fi fost condamnat pentru vreo crimă comisă contra statului. Dar cu cît se dovedește mai mult lealitatea românului cu atît trebuie să se simtă mai tare rigoarea urmăririi judecătorești.

Avem un caz înaintea noastră. Este procesul intentat librarului român din Oravița care s-a terminat zilele trecute cu achitarea inculpatului. Nouă luni de zile a fost ținut acest comerciant urmărit de soartă în arest preventiv, pentru ca după a noua lună tribunalul să-l declare nevinovat din cauză că lipsesc toate dovezile crimei, de care era acuzat. Și pentru ce a trebuit el să stea închis atîta timp?

Țăranu avu nefericirea de a căpăta printr-un librar din București cîteva exemplare ale unei hărți intitulate „Țările Române sau Dacia modernă”. El neavînd nici o intenție rea le-a expus în galantarul său. Aici a dat poliția peste ele și librarul a fost arestat îndată și transportat în închisoarea din Budapesta.

N-am văzut acea hartă nu putem ști prin urmare dacă este adevărat că marginile țărilor locuite de români sînt însemnate cu culoarea albastru, galben, roșie, dar chiar așa să fie chiar dacă această hartă ar conține idei inamice statului maghiar nu putea fi justificată nicidecum aspra procedură la care a fost supus librarul român din Oravița. Singură împrejurarea că Țăranu a expus harta după ce a primit-o în toată ordinea prin poștă și vamă și a prevăzut-o cu ștampilă sa în la gantarul său, era de ajuns spre a-l absolvi de orice presupunere că ar fi voit să conspire în secret.

Înțelegem că Procurorul a trebuit să se indigneze asupra numirii „Dacia modernă”, înțelegem mai cu seamă indignarea ce a trebuit să o simtă văzînd că pe hartă, în ținutul Maramureșului, figurează și „Debretinul”, cetate curat ungurească și locul de alegere al ministrului Tisza, dar toate aceste momente nu erau de ajuns spre a motiva grava acuzație de înaltă trădare îndreptată contra lui Țăranu.

Se vede însă că procurorul Bakos nu a pus atîta pondere pe hartă însăși cît pe împrejurarea că Țăranu a vîndut exemplare dintr-însa la doi preoți și doi învățători ceea ce a făcut cum zice el ca agitația să devină periculoasă. De cînd preoții și învățătorii noștri au devenit subiect atît de periculoase pentru statul maghiar încît o simplă hartă în mîna lor să fie în stare a amenința existența acestuia?

Agitațiile sistematice ale presei maghiare contra românilor calomniile rafinate adresate contra inteligenței lor își aduseră fructul. Dacă ziarele maghiare ațîță neconținut contra noastră, dacă publică romane întregi despre pretensele „conventicole secrete române” care de fapt existau numai în

creierii exaltaților corespondenți ai lui „Kelett” nu ne putem mira că s-a putut întâmpla ca un brav comerciant cu trecut nepătat, pesle aceasta atât de familie, să fie ținut închis aproape un an pentru că a avut nesocotința de a expune și a vinde o hartă de care nici n-a știut că este interzisă.

<IACOB MUREȘIANU>

Gazeta Transilvaniei, XI.1. nr. 15, Brașov, 23 febr./7 martie 1878.

42

PACEA

Brașov, 9 martie 1878

„Pacea s-a semnat!” Mii de telegrame, corespondențe, articole, vestese lumii acest fapt. S-ar crede că știrea că un război atât de crincen ca acela dintre Rusia și Turcia s-a sfârșit, ar fi trebuit să producă bucuria cea mai mare tuturor popoarelor civilizate ale Europei. Din nenorocire nu este așa. Puțini au fost cei care s-au bucurat, cei mai mulți au primit această veste cu un simț de neîncredere, de neplăcere. De aici vine că toți se întreabă: Ce va urma după pace?

După pace naturalmente n-ar trebui să urmeze decît numai o liniștită dezvoltare a lucrurilor. Întrebarea aceea dar, nu ar avea loc dacă ar domni convingerea în Europa că pacea Ruso-turcă, care s-a semnat la 3 Martie în micul oraș creștinesc San Ștefano, situat în depărtare cam de o milă de Constantinopol, conține o soluție multumitoare a mult încrutei chestiuni orientale. Cu asemenea speranțe frumoase nu se mai amăgește însă nimeni. Chestiunea orientală este abia la începutul soluționării sale și multă apă va mai curge pe Dunăre în jos pînă ce va prinde rădăcină noua ordine a lucrurilor în peninsula Balcanică. Dar un fapt este incontestabil: pacea încheiată între Rusia și Turcia inaugurează noua ordine. De la ziua semnării acestei păci se va data regenerarea Orientului European.

Statele Europene cu Franța în frunte luaseră în 1856 cauza orientului în mîna lor și pe baza comunității de interese ce le aveau în orient stabiliseră principiul comunei proceduri la rezolvarea destinelor popoarelor de la Dunăre și Balcani. De la 1870 încoace principiul acesta numai în formă s-a mai păstrat pînă astăzi, în fapt el nu mai există.

Rusia ajutată de Germania a luat singură în mînă rezolvarea testamentului turcesc. Ea, puterea cea mai interesată în orient s-a făcut executorul testamentar al împărăției musulmane. Țarul tuturor rușilor a luat asupra sa împărțeala și românul zice foarte nimerit că „cine împarte, parte-și face”. Rusia ar fi răsturnat toate experiențele filosofiei omenești dacă nu s-ar fi silit ca la facerea păcii să-și asigure sie-și cît mai multe rezultate, dacă nu și-ar fi căutat de interesele sale proprii înainte de a se gîndi la interesele altor state.

Iată dar în puține cuvinte cauza neliniștei ce domnește în Europa, cu toate că s-a anunțat semnarea păcii, iată explicarea întrebării că ce va fi

după aceasta. Vor fi mulțumite marile puteri garante cu aranjamentul dintre rus și turc? Nu a uitat Rusia cuinva la semnarea păcii cu totul de interesele Europei?

Oricît de mult ar fi neglijat Rusia pe una sau pe alta din marile puteri față de care nu și-a luat poate nici un angajament, căreia nu avea a-i mulțumi nimic, nu ar fi pus pe nimenea în uimire, toți ar fi aflat naturală această procedură. Dar un mic stat există pe fața pămîntului, de care Rusia nu trebuia să uite nicidecum, căruia îi datora în grad însemnat succesele repurtate pe cîmpul de luptă, de la care nu a avut decît numai bine și care niciodată nu ar fi putut să-i facă vreu rău, acest stat era România.

Rușii au ignorat pe aliații lor, căroră le datoresc cea mai mare recunoștință la semnarea păcii și dacă credem știrile răspîndite, voiesc chiar a le călca în picioare interesele lor vitale. Această crudă procedură ni-l arată pe rus în toată goliciunea lui, adeverește toate temerile ce existau în privința tendințelor Rusiei în orient. Pacea s-a semnat dar ea nu mulțumește decît pe ruși. O astfel de pace nu poate fi durabilă.

<Dr. AUREL MUREȘIANU>

Gazeta Transilvaniei, XLI, nr. 16. Brașov. 26/10 martie 1878.

43

EI CÎNTĂ, EI DESCÎNTĂ

Brașov, 13 Martie 1878

În fine maghiarii au venit la cunoștință. Ei văd că au comis o mare nedreptate față de români și în special față de românii din Transilvania și le pare rău de ce au făcut. O neînțelegere oarbă a adus cu sine că Maghiarul se taxeze rău, să disprețuiască pe Român ca pe un laș și trădător. Dar mulțumită cerului astăzi a dispărut orice bănuială de felul acesta și maghiarii s-au convins că s-au înșelat că românii nu erau așa precum o fatală mistificare îi făcea să apară.

Da, maghiarii au greșit mult contra compatrioților lor și acum văd că este o datorie a face bine ce au stricat, și aceasta cît mai curînd pînă cînd încă nu va fi prea tîrziu.

Cum? Ce s-a întîmplat? vor întreba cititori noștri surprinși. Să se fi schimbat oare maghiarii peste noapte deodată atît de mult, încît să recunoască că românii merită să fie tratați de către dinșii ca frați, că este timpul suprem ca națiunea maghiară să întindă mina de împăcare românilor din aceste țări? Din nefericire nu putem să împărtășim cititorilor noștri o veste atît de îmbucurătoare. Ceea ce le putem spune este însă cu toate acestea de mare valoare pentru relațiile dintre maghiari și români.

Maghiarii au descoperit într-adevăr că a fost o mare eroare din partea lor de a ne ține de muscali pe cînd noi eram români verzi ca stejarul. Ziarele lor recunosc pe față această greșală dar, cu mare părere de rău trebuie să o spunem, încă nu au cîștigat atîta încredere în noi ca să creadă că această schim-

bare la față s-ar fi produs printre noi înșine. Dacă astăzi nu mai sîntem muscali înaintea lor, aceasta nu e nicidecum meritul nostru, ci este după părerea compatrioților maghiari — să nu vă speriați — tot numai meritul moscovitului, căci dacă acesta nu s-ar fi purtat atît de rău cu frații noștri de peste Carpați, noi, după logica ziarelor maghiare anevoie am fi încetat de a rămâne cu trup și cu suflet muscali.

Nu voim să glumim într-o chestiune atît de delicată care atinge coarda cea mai fină a patriotismului nostru. Dar să citească oricine negru pe alb și se va convinge că așa este cum zicem noi. Guvernamentalul „Pester Lloyd“ ziarul cel mai citit în Ungaria, aduce în numărul său din 10 martie a.c. o notiță scrisă în tonul unui comunicat, unică și picantă în felul ei, care sună cuvînt cu cuvînt așa: „Românii din Transilvania sînt după cum ni se scrie în urma evenimentelor celor mai noi din orient cu totul altfel dispuși. Comportarea Rusiei față de România a nimicit cu desăvîrșire entuziasmul românilor transilvăneni pentru puterea nordică. Pe cînd încă anul trecut se serba fiecare victorie rusească cu muzică și cu banchete, nimeni nu se mai gîndește acum la acestea. Chiar și Exaltadosii (excentricii) dintre românii de acolo vorbesc acum cu minie și ură despre aceea că conaționali lor au fost înșelați de către Rusia și alipirea la ideia de stat ungar începe iarăși a prinde rădăcini“.

Acestea le citim într-un ziar care pretinde a fi serios și despre care se zice că primește inspirații directe de la Ministrul nostru de externe. Va să zică după „Pester Lloyd“ românii din Transilvania fără excepție au fost entuziasmați pentru Rusia, și numai pentru Rusia și-a serbat toate victoriile rusești. Din expunerile celui ziar rezulta mai departe că dacă nu ar fi intervenit incidentul cu Basarabia românii ar continua a fi cei mai entuziaști ruși. Pe ce se bazează această părere a ziarului guvernamental, de unde și-a tras informația? poate să aducă o singură dovadă pentru aserțiunea sa?

Dacă a domnit și domnește vreun entuziasm între români, atunci el n-a fost produs de succesele armelor rusești ci numai prin vitejia admirabilă a armatei române. Maghiarii s-au putut entuziasma pentru turci, cum nu s-ar fi entuziasmat dar românii vîzînd faptele glorioase ale fraților lor de dincolo de Carpați? Entuziasmul românilor pentru ruși a existat în faptă numai în coloanele ziarelor maghiare, acestea și-au dat toată silința să-i facă pe români ruși, pentru că nu simpatizau cu turcii. Tot ce nu era turc, era înaintea lor o unealtă a moscovitului. Maghiarii uitară că chestiunea Orientului nu este numai o chestiune de putere a ursului nordic ci că ea este în primul rînd o chestiune a libertății și existenței naționale a popoarelor creștine orientale. A le entuziasma pentru cauza dreaptă a popoarelor din Orient nu înseamnă încă nicidecum a fi rus.

Dacă am putut fi considerați drept ruși, nu este vina noastră ci a maghiarilor care vedeau în tot românul un instrument servil al moscovitului. Ei cîntă, ei descîntă. Ei ne suspectau de simpatii rusești și tot ei trebuie să constate acum că nu sîntem ruși. Așa este, adevărat zic, nu sîntem și nu voim să fim ruși întocmai așa precum nu voim să ne facem maghiari. Sîntem și vom rămâne în patria aceasta pentru toate timpurile — români.

< IACOB MUREȘIANU >

MAGHIARI ȘI ROMÂNII

Brașov, 6 aprilie 1878

„Nu e destul să avem conștiința dreptului nostru, trebuie să convingem despre acest drept și pe ceilalți, trebuie să facem pe marile puteri să înțeleagă că e și în interesul lor a recunoaște dreptul nostru”, a zis ministrul-președinte Brătianu în ajunul plecării sale la Viena. Scopul călătoriei sale este destul de bine caracterizat prin aceste cuvinte. Dl. Brătianu a voit să dovedească ministrul Andrassy că interesele ungare pretind categoric că monarhia noastră să se interpună cu toată influența și puterea sa pentru apărarea drepturilor și integrității României în contra pericolului ce o amenință din partea Rusiei. I-a reușit aceasta? A fost oare nevoie a face explicații multe contelui Andrassy spre a-l aduce acolo [încît] să recunoască că într-adevăr coincid interesele române cu cele austro-ungare în punctul existenței libere și nealterate a statului român de la Dunăre?

În cazul de față dl. Brătianu nu a avut nevoie de multă elocință, pentru că evenimentele timpului din urmă au pregătit îndeajuns terenul pe care trebuie să se săvîrșească cu necesitate o apropiere între Austro-Ungaria și România. Dl. Andrassy care este lăudat că a știut să inaugureze o politică amicală popoarelor Orientului, nu a putut să-i fie decît binevenită vizita dl. Brătianu. Dacă România necesită în momentele critice de față sprijinul puterilor și în deosebi pe acela al Austro-Ungariei, atunci interesele acesteia pretind în egală măsură ca România intradevăr să nu fie lipsită de acel sprijin. Iată dar pentru ce călătoria dl. Brătianu are o dublă importanță. În împrejurările de față s-a putut deasemenea prevedea că dînsul va fi bine primit la Viena și știrea ce o aduce ziarele de acolo, că misiunea lui ar fi avut un frumos succes sîntem foarte îndreptățiți a o crede.

„România merită în primul rînd simpatia și sprijinul puterilor europene fie acestea întrunite în congres, care anevoie se va mai aduna, fie pășind fiecare separat pentru apărarea intereselor sale; merită recunoștința Europei, căci deși e o putere mică, ea se arată acuma mare”, a zis deunăzi ziarul oficios „Fremdenblatt”. Și care stat trebuie să fie mai mulțumitor, mai recunoșcător pentru loiala atitudine a României, dacă nu Austro-Ungaria? Este necesar a nu pierde din vedere că România are un drept la sprijinul Marilor Puteri și în special la acela al Austro-Ungariei, de asemenea credem că nu putem destul accentua comunitatea ce există între interesele austriece, ungare și române în orient, cînd vedem că călătoria dl. Brătianu și vizita dl. Ghica și Sturza la Budapesta s-a explicat mai cu seamă de către compatrioții noștri maghiari într-un mod care nu corespunde pe deplin situației reale create de evenimentele cele mai recente.

După cum vor vedea cititorii noștri mai jos „Partidul Liber Independent” al Camerei Ungare a adresat către ministrul-președinte o interpellare prin care cere ca guvernul Austro-Ungar să sprijine România în chestiunea Basarabiei, să nu lase ca integritatea teritoriului ei să fie violată de ruși. Pasul acesta al partidului opozițional e îmbucurător din toate punctele de vedere și n-am avea nimic de obiectat dacă cu ocazia acelei interpelări nu s-ar fi vorbit și scris unele cuvinte care stau în contradicție cu starea faptică

a lucrurilor. Interpelatorul, dl. baron Banhidy, recunoaște pe deoparte că interesele vitale ale României coincid cu interesele de căpetenie ale monarhiei noastre, pe de altă parte însă nu se poate opri a descrie lucrul astfel, ca și când România s-ar afla într-o situație atât de disperată încât numai de la Ungaria ar mai putea aștepta ajutor și scăpare. „Națiunea română recunoaște a spus el că România și Ungaria sînt amenințate de un inamic comun, că românii pot aștepta numai de la noi ungurii vreun bine, că sînt avizați de noi”.

Examinînd lucrul în mod serios ar fi foarte greu să spunem că oare România e mai mult avizată la Ungaria sau Ungaria la România. După a noastră părere cumpăna intereselor care ar trebui să lege laolaltă aceste țări este egală în amîndouă părțile. Nu înțelegem dar pe ce s-ar baza maghiarii voind a juca rolul de protectori ai României. Nu știm ce a vorbit baronul Bánhidly cu domnii Ghica și Sturza la banchetul dat de generalul Türr în onoarea lor, dar nu credem că bărbații de stat români ar fi implorat protecția maghiară pentru România. Dacă cumva vor fi cerut însă alianța Ungariei contra unui inamic comun, țara le-ar datora numai recunoștință. După strălucitele succese militare repurtate pe cîmpul de luptă, după ce toate puterile Europei o recunoscără demnă de sprijinul lor, România nu are nevoie să vină să se închine înaintea mai marilor politici din Budapesta.

Maghiarii ar trebui să mai lase din slăbiciunea ce o au de a juca pe marele [protector]. Ungaria singură încă nu este o putere mare. Numai Austro-Ungaria cu toate popoarele sale poate să ofere României scutul acela puternic pe care românii sînt în drept a-l aștepta de la toate puterile garante. Între popoarele monarhiei se află însă și trei milioane de români, aceștia locuiesc mai toți în Transilvania și Ungaria și am crede că această împrejurare avizează în deosebi pe Ungaria la o bună înțelegere cu statul vecin român.

Dacă maghiarii ar distinge mai bine și ar judeca mai drept, și ar zice: o alianță durabilă cu românii nu putem încheia atîta timp cît locuitorii români din Transilvania și Ungaria vor fi lipsiți de drepturile lor naționale prin însăși legile aduse de noi. Ziarul partidului Liberal Independent, „Közvélemény” care pledează în termeni foarte călduroși pentru dreapta cauză a României ar fi fost scutit de o concluzie fals logică dacă ar fi judecat lucrul cu mintea rece și nepreocupată. Adevărat că și românii din Transilvania, Ungaria și fosta graniță militară, recunosc că maghiarii și românii au interese comune, adevărat că ei văd într-o alianță maghiaro-română granița cea mai puternică a existenței Ungariei și României, dar ei înțeleg sub alianță o frățescă înțelegere reciprocă pe baza unei egale îndreptățiri. Ziarul opozițional voiește însă să venim ca niște păcătoși și să cerem iertare de la națiunea maghiară. Pentru ce? Așa își închipuie partidul „Liberal Independent” alianța cu românii? „Közvélemény” pretinde ceva cam mult cînd așteaptă de la noi ca, pentru că maghiarii simt necesitatea unei alianțe cu România, noi românii din Transilvania și Ungaria să sărutăm varga cu care ne-au bătut.

<Dr. AUREL MUREȘIANU>

LA SITUAȚIUNE

Brașov, 8 iunie 1878

Cîteva zile ne despart numai de termenul la care Congresul va avea să se întrunească. Invitațiile s-au predat Cabinetelor în 3 l.c. Guvernul german invită puterile semnatare ale tratatelor din 1856 și 1871 de a se aduna pentru ziua de 13 iunie c. la un congres în Berlin „spre a discuta determinările păcii preliminare care s-a încheiat la San Stefano între Rusia și Turcia, presupunînd totodată că toate puterile vor fi de acord a consimți libera discuție asupra cuprinsului integral al păcii de la San Stefano“. Toate puterile au primit invitația Cabinetului german și dacă în acest scurt timp nu se va întîmpla nimic extraordinar, congresul va ține joia viitoare prima sa ședință. Pe cînd scriem acestea miniștrii plenipotențieri ai statelor europene își împachetează geamantanele spre a întreprinde călătoria la Berlin, în metropola noii împărății germane. Aici se vor aduna dar toți cîți s-au combătut pînă acum exacerbat, cu note diplomatice, cu intrigi de tot felul, aici își vor da mîna cei care se războiau în modul cel mai înfricoșat. Ce vor aduce ei de la masa cea verde a areopagului european?

Sînt puțin favorabile auspiciile sub care se întrunește marele congres european. În toate părțile unde ne îndreptăm ochii vedem dificultăți. Nemulțumirea popoarelor crește în aceeași măsură în care se măresc jertfele ce li se impun. Ce bine ar fi fost dacă congresul și-ar fi pus de problemă a înlăturare măcar unele din cauzele principale ale acestei nemulțumiri? Din nenorocire încă nu am ajuns cu civilizația noastră alit de departe ca un areopag european să se ocupe ex professo de binele și fericirea popoarelor. Cercul activității viitorului congres este mult mai restrîns, el va avea a se ocupa numai și numai cu tratatul de pace de la San Stefano.

Și totuși cine va cuteza a susține că popoarele europene nu se interesează de acest tratat în același grad ca de afacerile lor interne? Apoi nu trebuie să uităm că aici se tratează totodată și soarta și viitorul popoarelor Orientului european. Congresului i se impune dar cu necesitate rezolvarea unei mici particule a acelei gigantice probleme a civilizației europene. Între toate popoarele orientale români ai așteaptă cu maimare neliniște votul congresului care va decide asupra soartei Basarabiei. Sînt speranțe că această decizie va ieși în favoarea României dar sînt tot atîtea semne care ne însuflă cea mai mare îngrijorare. Dl. Ion Brătianu a declarat mai alaltăieri în cameră că guvernul român se va adresa la congres cu rugămintea ca să nu decidă nimic despre România fără ca să fie chemat să ia parte la consultație și dezbateri și un reprezentat al acesteia. În orice caz, zise ministrul-președinte român, noi vom sta neclintîți pe lingă dreptul nostru.

Împrejurarea că congresul se adună tocmai într-un moment cînd în Berlin se pregătește poate una din cele mai înfricoșate reacțiuni, ar trebui să ne descurajeze, dacă nu ne-am gîndi puțin mai departe la interesele cele mari ale Europei, pe lingă care chestiunea atentatelor contra împăratului

Wilhelm este cu totul secundară. Să sperăm că la acest congres va fi reprezentată într-adevăr Europa, vor fi apărute într-adevăr interesele europene. În cazul acesta trebuie să iasă învingătoare dreapta cauză română. Așa să fie?

<Dr. AUREL MUREȘIANU>

Gazeta Transilvaniei, XLI, nr. 42, Brașov, 28 mai/9iunie 1878.

46

PACEA DE LA BERLIN

Brașov, 20 iulie 1878

Congresul și-a sfârșit opera sa. „În numele atotputernicului Dumnezeu au stipulat și adoptat plenipotențiarilor celor șapte mari puteri semnatare ale tratatului de la Paris din 30 martie 1856, cele 64 de articole ale păcii de la Berlin.

Grație politicii de pace și de bună mijlocire a Germaniei, mulțumită principelui cancelar Bismark care „cu aceeași mină solidă a semnat pacea de la Viena, alianța ofensivă și defensivă cu Germania de sud, preliminariile de la Versailles și pacea de la Frankfurt“, reprezentanții marilor puteri au terminat opera care țintește la o „loială și durabilă înțelegere între statele europene“.

Drept este ceea ce zice organul bismarkian că ziua de 13 iulie în care s-a semnat tratatul de la Berlin va avea în toate timpurile o importanță istorică universală, va însemna pentru istoria prezentului și a viitorului încetarea unei epoci de cultură și începerea unei noi ere. Da, neștearsă va rămîne în istorie ziua în care Europa „adunată pentru prima oară sub stindardul împărăției germane“ a inaugurat prin stipulările tratatului de la Berlin marea operă a împărțirii imperiului otoman.

Înainte de vreme chestiunea orientală era discutată și tratată din punct de vedere mai idealist. S-a prevăzut de mult ceea ce acum a devenit realitate, căderea împărăției otomane, ștergerea ei din lista statelor cu vitalitate și cu un viitor, dar domnea încă părerea pe cît de liberală și dreaptă, pe atît de naturală și corespunzătoare împrejurărilor, că atunci cînd va sosi acea neînlăturabilă catastrofă, cînd dominația musulmană va înceta, adevărații moștenitori ai marelui imperiu turcesc vor fi popoarele creștine care locuiesc în peninsula balcanică și care pe baza afinității de rasă, a principiului de naționalitate sînt chemate de la natură a substitui împărăției Sultanilor o confederație de state creștine independente, setoase de a păși cu energie pe calea progresului și a civilizației.

Oricum ar argumenta unii sau alții, moștenitorii legitimi ai Turciei sînt și vor rămîne popoarele creștine orientale, ereditatea lor este după drept, însă este încă departe momentul în care vor putea intra în posesia ei. Europa de astăzi n-are sens pentru frumosul ideal al unei confederații orientale. Oamenii de stat care conduc în prezent destinele statelor europene

sînt mult mai realiști mult mai însuflețiți de spiritul comercial al epocii prezente ca să se fi putut înfierbînta pentru această idee grandioasă. Statele europene conduse de politica de pace și de mediere a cancelarului german au pășit pe o cale cu totul contrarie adevăratelor interese și dreptelor aspirații ale popoarelor creștine, ele nu mai pot aștepta pînă aceste popoare vor ajunge la maturitate prin dezvoltarea lor gradată interioară ci, nerăbdătoare de a vedea odată și Orientul european fericit după modelul fericitorilor de țară și de popoare din Europa centrală au pășit la sechestrarea moștenirii turcești la împărțirea ei între ele.

Diplomații au știut să afle îndată pentru acest mod de a proceda, care în viața privată ar întîmpina o calificare foarte nefavorabilă, un cuvînt nevinovat ca „pacificare, administrare, retrocesiune“. Austro-Ungaria va pacifica Bosnia și Herțegovina, Anglia va administra Ciprul cu consimțămîntul tacit al Congresului, Rusia va relua Basarabia română, nu este acesta un frumos început al rezolvării moștenirii turcești? Adevărații moștenitori România Serbia, Muntenegrul, Grecia pot fi ei oare mulțumiți cu această rezolvare?

Dar li s-a dat și lor ce e drept ceva. Înainte de toate li s-a dat independența, însă pentru ca să se poată bucura de ea pe deplin, i s-a dat numai cu condiția dacă vor acorda drepturi civile și politice evreilor. Această condiție e un trist adevăr, ea lovește mai mult pe români. Solicitudinea congresului a fost deosebit de mare pentru România, el s-a îngrijit și de afacerile ei interne. Areopagul european dă cu o mîină și ia cu zece. În momentul în care declară independența statului Român îi pune o condiție care violează constituția, dreptul suveran al poporului român.

Tratatul de la Berlin este o capodoperă a contradicțiilor. El creează pe de o parte statul bulgar pe baza principiului de naționalitate pe care s-a bazat toată politica lui Bismarck și Gorceakov pînă acum, pe de altă parte calcă în picioare acest principiu. Se poate ca un asemenea tratat să inaugureze o pace îndelungată? Este cu puțință oare să se numească mulțumitoare și durabilă o rezolvare a chestiunii orientale ce nedreptățește mai mult tocmai acele două popoare care prin numărul lor, prin cultura și facultățile lor superioare sînt în prima linie chemate la moștenirea imperiului musulman, pe români și pe greci?

<Dr. AUREL MUREȘIANU >

I N D I C E

I. INDICE ONOMASTIC, TOPONIMIC ȘI DE PUBLICAȚII DIN CAPITOLUL „STUDII” (p. 11—120).

Notă : Cifrele indică numărul de pagină.

A

Abdul Hamid al II-lea pag. 56, 105.
Abrud, loc., 93, 117.
Abrudan, Paul, 50, 74, 84, 85, 92, 100, 102.
Adâniloie, Nichita, 33, 83, 97, 109.
Adjud, loc., 106.
Aiud (Nagy Enyed) loc. 115
Aiser, Corneliu, 84.
Aiser, George, 84.
Aiser, Maria, 84.
„Albina”, 119.
„Albina Daciei” 104.
Alba, comitat, 18.
Alba Iulia, loc., 58, 93, 96, 120.
Alecsandri, Vasile, 80.
Alessi, A. P. 33, 61.
Alexandru II, țarul Rusiei, 35, 36, 55.
„Allgemeine Zeitung” 94.
Altstädter, Iohann, Dr. 88, 93.
Andrássy, Iulius, ministru de externe al
Austriei, 36, 42, 43, 54, 85, 99, 100, 105,
106, 108, 109, 110.
Arad, loc., 78.
Ardeal, ținut, 20, 98, 112.
„Astra” 115.
„Augsburger Allgemeine Zeitung” 65.
Axente, Sever, Ioan, 48, 106.

B

Babeș, Vicențiu, 119.
Bacalbașa, Constantin, 24.
Baciu, loc., 117.
Bădescu, Scipio, Ion, 113, 114.
Baiulescu, Bartolomeu, 74, 83.
Baiulescu, Elena, 83.
Baiulescu, Maria, 82.
Bălăceanu, Ioan, B. agent diplomatic al
României la Viena, 85.
Băltescu, Mircea, 33, 45, 50, 102, 112.
Banat, ținut, 19, 112, 114, 115, 118.
Barac, Iosif, 73, 83.
Barbu, Sever, 58.

Barițiu, Gheorghe, 41, 42, 44, 49, 50, 59, 73,
74, 77, 83, 89, 101, 102, 103, 112.
Barițiu, Maria, 83.
Beaconsfield vezi Disraeli
Beclean, loc., 84, 86.
Beldi, Karl, 88, 94.
Beldiman, Alexandru, 24.
Bender, loc., 95.
Berceanu, 85.
Berg, conte, 104.
Berhzoldsheim, colonel austriac, 64.
Berindei, Dan, 33, 35, 36, 38, 40, 55.
Berlin, loc. în Germania, 57, 69, 108, 109.
Bianu, Vasile, 59.
Bicsad, loc., 106.
Bismark, Otto, Eduard, Leopold, von,
cancelarul Germaniei, 34, 35, 40, 57.
Bistrița, loc., 18.
Bistrița, județ, 86.
Blrseanu, Andrei, 82.
Blrseanu, Catinca, 82.
Blaiu, Alexandru, 84.
Blaj, loc., 59, 99, 112.
Bobeanu, 114.
Boboc, Ioan, 75.
Boer, M. 110.
Bologa, Valeriu, L., 33, 50, 74, 76, 88, 97,
102.
Borbola, Dezideriu, 104.
Borzea Gheorghe, 84.
Bosnia, ținut, 35, 36, 37, 45, 90.
Bozdoc, Ioan, 79.
Bran, loc., 84.
Brașov, județ, 76, 77, 82, 84, 86.
Brașov, loc., 18, 33, 41, 43, 44, 48, 49, 59,
60, 62, 63, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80,
82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 91, 92, 93, 95,
96, 97, 99, 100, 101, 105, 106, 111, 114,
115, 116, 117, 118, 119, 120.
Brăila, loc., 39, 69, 88.
Brătianu, I. C., 36, 38, 43, 45, 54, 63, 98,
109, 115.
Breaza, loc., 84, 86.
Brediceanu, familie, 19.
Brețcu, loc., 106.

București, loc., 15, 18, 20, 38, 39, 52, 53, 54, 58, 59, 60, 62, 66, 67, 69, 75, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 85, 86, 88, 91, 93, 94, 95, 106, 107, 108, 110, 113, 114, 115, 116, 118, 119.

Bucovina, ținut, 18, 19, 49, 110, 113.

Budapesta, loc. în Ungaria, 45, 51, 60, 65, 75, 76, 79, 83, 85, 89, 90, 91, 93, 98, 99, 103, 105, 106, 108, 109, 110, 117, 118.

Buțtea, loc., 95.

„Bukarester Zeitung“, 116.

„Bukaresti hiradó“, 118.

„Bund“, 65.

Burbea, M. Ioan, 74.

C

Calafat, loc., 39, 48.

Călărași, loc., 93.

Cantemir, Dimitrie, 14.

Caprera, loc. în Italia, 70.

Carp, Petre, P., 37.

Caracal, loc., 64.

Caramanlis, primministru al Greciei, 17.

Caransebeș, loc., 61.

Carpați, munți, 12, 13, 18, 19, 33, 41, 42, 46, 52, 53, 58, 59, 60, 73, 74, 78, 86, 89, 92, 97, 99, 100, 101, 103, 105, 110, 114, 115, 119, 120.

Carol I, regele României, 35, 37, 38, 40, 51, 118.

Catargiu, Lascăr, 35, 42.

Cața, loc., 84.

Ceașescu, Nicolae, 12, 18, 20, 26, 27, 29.

Cernatu, loc., 117.

Chișinău, loc., 38.

Circa, Nicolae, 88.

Ciuc, județ, 86.

Ciurcu, Theodor, Nicolae, 74, 76, 77, 83.

Ciurcu, Maria N., 83.

Ciurea, 115.

Cîmpeni, loc., 117.

Cîmpeanu, Nicolae, 87.

Cluj, loc., 18, 86, 103, 104.

„Cocoșul Roșu“, 48, 100.

Colțea, spital în București, 94.

Comarnic, loc., 118.

Comșa, Ioan, 82.

Constantinescu, Miron, 96.

Constantinopol, loc. în Imp. Otoman, 36, 45, 56, 88.

Copoiu, Nicolae, 17.

Copony, Eduard, Dr., 88, 93, 94.

Cosma, Partenie, 109, 114.

Covasna, loc. 106.

Crainic, 107.

Craiova, loc., 78, 94, 95.

Crăciun, Gheorghe, 87.

Crimeea, ținut în Rusia, 14, 34, 36.

Crisbav, loc., 117.

Croația, ținut, 44.

Csernatony, Ludovic, 107.

Csutak, colonel maghiar, 105.

Cuciulata, loc., 84, 87.

Cupșa, I. 35.

„Curierul“, 113.

Custoza, loc. în Italia, 61.

Cuza, Alexandru, I. 14.

D

„The Daily Telegraph“, 40.

„The Daily News“, 40, 69.

Dăișoara, loc., 84.

Danielopol, Ioan, 58, 60.

Danielopol, Smaranda, 58, 60.

Debains, Fred, reprezentantul Franței la București, 38, 107, 108.

Decazes, Louis, Charles, Elie, Amanien, duce, ministru de externe al Franței, 38.

Dejean, Ioan, 84.

Dengbih, lord, 104.

Densușeanu, Aron, 73, 74, 83.

Derby, Eduard, Henry, Smith, Stanley, conte, ministru de externe al Angliei, 36.

Deva, loc., 103, 104.

Diamandi, Gheorghe, 87.

Diamandi, Manole, 44, 74, 76, 77, 78, 80, 81, 83, 84, 92, 114, 115, 118.

Diculescu, Vladimir, 35, 52, 79, 98, 99, 100.

Dima, Gheorghe, 80, 83.

Dima, Maria, 83.

Dima, Zoe, 83.

Disraeli Benjamin, lord Beaconsfield, 37.

„Il Diritto“, 70.

Dirste, loc., 84.

Dobrogea, ținut, 65, 88.

„Il Dover“, 70.

Drăguș, loc., 84.

Dreschler, 116.

Dumbrăvița, loc., 87.

Dunăre, fluviu, 11, 12, 15, 16, 17, 39, 40, 48, 52, 54, 56, 60, 63, 64, 68, 70, 109.

Durlea, Ion, 84.

E

„Ébredés“, 48.

Eisenburger, Eduard, 96.

Elliot, Henry, 45.

Enciovici, Dimitrie, 74.

Engels, Frederic, 13.

„Epoca“, 61.

Equevilley, Victor, d', 104.

Etres, Maria, 84.

Eugenlu, arhiduce austriac 118

F

- Fabricius, Iosef, Wilhelm, Dr., 88, 93, 94, 95.
 Făgăraș, județ, 81, 85, .
 Făgăraș, loc., 18, 58, 75, 76, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 93, 100, 105, 106.
 Falk, Max, 48.
 „Familia“, 107.
 Feldioara, loc., 93, 106.
 Filipescu, Iulian, 74.
 Filincu, Teofil, 60, 85, 114, 118.
 Florescu, Ion, 61.
 Francisc- Iosif, Împăratul Austro-Ungariei, 35, 36, 46, 106.
 Frank, Daniel, 93.

G

- Gabrea, 117.
 Galați, loc., 84, 95.
 Gane, Constantin, 37, 38, 109.
 Garcea, Nicolae, 84, 88.
 Garibaldi, Giuseppe, 18, 70, 104.
 „Gazetta de la Capitale“, 70.
 „Gazeta Transilvaniei“, 18, 33, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 63, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 74, 75, 76, 77, 79, 80, 81, 82, 84, 85, 88, 91, 92, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 111, 112, 116, 118, 119, 120.
 Gămulea, Vasile, 87.
 Georgescu, Elena, 19.
 Georgescu, R., 116.
 Georgescu, Titu, 22, 25.
 Gherla, loc., 58.
 Gherman, Mircea, 41, 49, 65, 101, 102.
 Ghica, Dimitrie, 75, 80, 81, 93, 94.
 Ghica, Grigore, 113.
 Ghica, Ion, 37.
 Ghimbav, loc., 84.
 Ghițău, Teodor, 88.
 Giulești, loc., 62.
 Giurgiu, loc., 88, 95.
 Goldiș, Vasile, 78.
 Göllner, Carl, 90.
 Gorceakov, Alexandru, cancelar al Rusiei, 36, 38, 51, 57, 107.
 Gorj, loc., 95.
 Gorjan, August, general, 110.
 Gött, Iohann, 76.
 Grama, Vicențiu, 84.
 Grid, loc., 84.
 Grivița, loc. în Bulgaria, 55, 56, 63, 65, 66, 67, 69, 88, 92, 99, 117, 120.
 Groza, Ilie, 61.
 Groza, Moise, 19, 58, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 119.
 Gusbeth, Eduard, 93, 94, 95.

H

- Hațeg, ținut, 93.
 „Havas“, 54, 68.
 Hălchiu, loc., 95.
 Helfy, Ignátz, 107.
 Herlea, Nicolae, 59.
 „Hermannstädter Zeitung“, 92.
 Hertegovina, ținut, 35, 36, 37, 45, 90.
 Hintz, Carl, Robert, Dr. 93, 95.
 „Hirnök“, 75.
 Hirseni, loc., 87.
 Hlrșova, loc., 88.
 Homorod, loc., 106.
 „Hon“, 75.
 Hosu-Loghin, Francisc, 103, 104.
 Hoyos, Ladislau, conte, reprezentant al Austriei la București 110, 113, 118.
 Hunedoara, Ioan de, 18.

I

- Iași, loc., 113.
 „L'Independence Belge“, 68.
 Indioara, loc., 106.
 Ioanițu, Livia, 61.
 Ioan, Radu, 83.
 Iokaj, Mauriciu, 107.
 Ionescu, Nicolae, 36, 37.
 Iorga, Nicolae, 12, 16, 17, 33, 35.
 Iosif, Ștefan, 83...

J

- Jivcov, Teodor, 17.
 Johnston, Buttler, 104, 107.
 Jorinini, baron, diplomat rus, 107, 108.

K

- Kaas, Isidor, 107.
 „Kelet“, 75, 76, 103.
 Kepp, Richard, 92.
 Kertsch, Christian, 95.
 Klapka, Georg, general maghiar, 104, 105, 107.
 Kogălniceanu, Mihail, 15, 28, 36, 37, 54, 85, 107, 108, 109, 112.
 Kostaki, Dimitriu, 88.
 Kossovic, deputat din Bucovina, 113.
 Kossuth, Lajos, 49.
 Kroner, Michael, 88, 96.
 „Kronstädter, Zeitung“, 48, 90, 91, 92, 93, 94, 100.
 Krupp, 48.

L

Lacea, George, 83.
 Lachmann, Frederic, 65, 66, 67, 110, 113, 115, 116, 117, 119.
 Lapedatu, Ion, 83, 84, 104.
 Laurean, August, D., 60, 115.
 Laurian, August, Treboniu, 60, 70, 110.
 Lazăr, Gheorghe, 59.
 Lazăr, Mihai, 59.
 Lemberg, loc. în Polonia, 61.
 Lenin, V. I., 27.
 Lengheru, Ioan, 74, 80, 83.
 Lietschken, 116.
 Lisa, loc., 84.
 Livadia- loc în Rusia 15, 36, 63, 91.
 Loghin, Leonida, 56.
 Londra, loc. în Anglia, 60, 69.
 Lucacs, Bella, 107.
 Lugoș, loc., 98.

M

Maciu, Vasile, 33, 35, 37.
 „Magyar Polgár“, 75.
 Mahmudia, loc., 88.
 Maior, Liviu, 85, 86, 87, 98, 100.
 Manole, Ioan, 78, 83.
 Manole, Maria, 83.
 Manoliu, Vasile, 88.
 Manolescu, Radu, 89.
 Maramureș, ținut, 18, 110.
 Marinescu, D. 116.
 Marx, Karl, 13, 22.
 Mazar, Pașa, 36.
 Măcelariu, Iuditha, 19.
 Mărășești, loc., 120.
 Mărăști, loc., 120.
 Mărgineanu, Simion, 41.
 Micu, Alexandru, 84.
 Midhat Pașa, 45, 104, 107.
 Mihai Viteazul, 13, 18.
 Milia, Dumitru, 86.
 Minca, G. 104, 106, 107.
 Mîndrescu, Simion, 119.
 Mediaș, loc., 96.
 Moroianu, Ioan, 83.
 Moldova, ținut, 12, 13, 20, 72, 73, 89, 113.
 „Monitorul oficial“, 68.
 „The Morning Post“ 40.
 Moșoiu, Mărgărit, 58, 60.
 Moșolu, Tache, 58, 60.
 Moldovan, Dumitru, 106.
 Muntenia, ținut, 20.
 Muntenegru, ținut, în Imp. Otoman, 36.
 Munteanu, Gheorghe, 87.
 Munteanu, Ion, 87.
 Munteanu, Radu, 87.
 Mureș, rlu, 46.
 Mureș Turda, județ, 86.

Mureșianu, Andrei, 43.
 Mureșianu, Aurel, 19, 41, 43, 44, 50, 51, 53, 54, 56, 57, 58, 61, 62, 63, 67, 68, 101, 111, 112, 116, 117, 119.
 Mureșianu, Iacob sen., 19, 41, 42, 43, 45, 46, 48, 49, 54, 58, 61, 62, 63, 66, 73, 74, 101, 102, 103, 105, 116.
 Mureșianu, Groza, Elena, 61, 63, 66.
 Mureșianu, Sevestia, 61, 74, 82, 83.

N

„National Zeitung“, 69.
 Neagoe, Ioan, 74, 83.
 Neagu, Constantin, 116.
 Negruțiu, Fekete, Ion, 103, 104.
 Negulici, Dumitru, 87.
 Netea, Vasile, 33, 50, 51, 70, 73, 76, 78, 85, 100, 111, 112.
 Nica, Constantin, Gh., 88.
 Nicolae, mare duce al Rusiei, 15, 40.
 Nicolau, Teodor, 83.
 Nicopole, loc. în Bulgaria, 39, 54, 63, 65.
 Nistor, Mamina, 87.
 Nițu, George, 87.
 „Norddeutsch Allgemeine Zeitung“ 69.
 „Neue Freie Presse“ 48, 69, 113.

O

Obreja, loc., 61.
 Odesa, loc. în Rusia, 88.
 Ohaba, loc., 84.
 Oltuz, loc., 122.
 Oltenia, ținut, 15.
 Oltenița, loc., 39.
 Olteanu, Radu, 87.
 Olteanu, Vasile, 79.
 Oravița, loc., 110.
 Oradea, loc., 104.
 Orghidan, frații, 83.
 „L'Orient“, 67, 68.
 Orza, Alexandru, 87.
 „Osten“, 49.

P

Pachides, Th. A. 69.
 Paris, loc. în Franța, 34, 36, 42.
 Pascu, Ștefan, 73, 88, 96.
 Pavel, Gheorghe, 87.
 Păcățean, Teodor, 109, 111.
 „Peabody“, 48.
 Persianu George, 74.
 „Pester Lloyd“, 48.
 Petri, Andreas, senior, 93.
 Petri, Andreas, junior, 93.
 Petersburg, St., loc. în Rusia, 40.
 Petric, Ioan, 74, 83.
 Philipp, Maja, 96.

Platter, conte, 104.
 Plevna, loc. în Bulgaria, 19, 40, 54, 55, 56,
 59, 63, 64, 66, 68, 85, 88, 92, 98, 120.
 Pleșa, Ioan, 86.
 Ploiești, loc., 15, 85, 87, 93, 99, 118.,
 „Politische Correspondenz“, 69.
 Poiana, Mărului, loc., 83, 84.
 Pop, George, B. 74.
 Pop, Ioan, B. 83.
 Pop, George de Băsești, 109.
 Pop, Maxim, 19, 33, 61.
 Pop, Maxim, 19, 33, v1.
 Popa, Radu, Damaschin, 85.
 Popa, Lisseanu, G. 119, 120.,
 Popasu, Constantin, 83.
 Popeea, Radu, 117.
 Popeea, Victor, 117.
 Popescu, Anastasia, 75, 81, 82, 84.
 Popovici, Ioan, 84, 85.
 Predeal, loc., 89, 114, 118.
 „Pressa“, 68.
 „Die Presse“, 88.
 Pușcariu, Sextil, 33, 44, 47, 52, 53, 58, 59,
 60, 61, 68, 82, 85, 98, 99, 107.

R

Radenița, loc. în Bulgaria, 55.
 Radu, Măriuca, 33, 45, 50, 87, 102.
 Rahova, loc. în Bulgaria, 19, 55, 92, 120.
 Rădăuți, loc., 113.
 Rădulescu, Ioan, Iliade, 17.
 „Rhigas“, 68.
 „Reforma“, 68, 70.
 Rheindt, Iohann, 45.
 Reichstadt, loc. în Boemia, 36, 43, 45.
 Reni, loc., 39.
 Rîșor, loc., 84.
 Rîșnov, loc., 84.
 Rinea, George, 87.
 Rinea, Iacob, 87.
 Roma, loc. în Italia, 69.
 Roman, Ioan, 84.
 Roman Zinca, 81, 82, 84.
 Roman, Visarion, 104.
 Romanul, Miron, 44.
 „Românul“, 49, 68, 115.
 „România liberă“, 46, 60, 68, 113, 115.
 Rosetti, C. A. 36, 37, 38, 39, 45, 107, 115,
 117, 118.
 Rosetti, Maria, 81.
 Rosetti, Radu, 33, 38, 39, 40, 55, 69, 70,
 108.
 Rotaru, Octavian, 86.
 Rusciuk, loc. în Bulgaria, 105.
 Rupea, loc., 81, 83, 84.

S

Saftu, Vasile, 83.
 Salysbury, Robert, Arthur, Talbot, Cecil,
 lord, ambasador al Angliei la Constan-
 tinopol, 45, 109.
 Sasu, Ion, 87.
 Satulung (Săcele), loc., 88, 117.
 Săcele, loc., 84, 87, 88, 95, 105.
 Scheianu, 115.
 Schei, cartier în Brașov, 75, 92.
 „Schiesche Zeitung“, 65.
 Schliek, Rudolf, 113.
 Schmidt Aloisius, Friedrich, Dr., 93, 95.
 Seton-Watson, R. W., 33, 35, 44.
 Severin, județ, 86.
 Sibiu, județ, 86.
 Sibiu, loc., 18, 19, 36, 41, 43, 48, 62, 73,
 78, 85, 89, 92, 100, 101, 102, 103, 106,
 111, 112, 115, 119.
 „Siebenbürgisch Deutsches Tageblatt“, 89,
 90, 92, 93.
 Silea, Ioan, 87.
 Siliștră, loc., 106.
 Simon (Bran), loc., 84, 87.
 Simony, Ernestin, 107.
 Sinaia, loc., 114.
 Siret, loc., 106.
 Siriu, munte, 61.
 Siștov, loc. în Bulgaria, 54, 114.
 Siltken, 76.
 Sîmbăta de Jos, loc., 84.
 Sînpetru, loc., 84.
 Slăniceanu, G., colonel, 63, 110.
 Slavici, Ion, 115.
 Smlrdan, loc. în Bulgaria, 19, 56, 92, 120.
 Solnoc-Dăbîca, comitat, 49, 101, 102.
 Stadler, Cornel, consul al Austriei la Bucu-
 rești, 114, 115, 118, .
 Stanciu, 85.
 Stănescu, frații, 83, 84.
 Stănescu, Hareti, 75, 79, 83, 84.
 Sterie, Constantin, 74.
 Stinghe, Bucur, 87.
 Stinghe, Ioan, 74.
 Stinghe, Nicolae, 83.
 Stinghe, Sterie, 83.
 Stoianov, Z. 17.
 Straussenburg, Arz de, 104.
 Sturdza, D. A., 37.
 Stupini, loc., 84, 87.
 Suceava, loc., 19, 95.
 Suciu, Ștefan, 50.
 Sulina, loc., 88.
 Szabo, Alexander, 76, 116.
 Szentivanyi, Gyula, 76.

Ș

Șaguna, Andrei, 111.
 Șecan Gheorghe, 87.

Șercaia, loc., 87.
 Șercăiia, loc., 83, 84.
 Șinca Veche, loc., 84.
 Șinca Nouă, loc., 84, 87.
 Ștefan cel Mare, 13.

T

„Tageblatt“, 48.
 Tartler, Dr. 102.
 Târlungeni, loc., 84.
 Teclu, Iacob, 83.
 „Telegraful Român“, 20, 44, 83.
 „The Times“, 38, 39, 40, 70.
 Timiș, loc., 19, 81, 84.
 Timișul de Sus, loc., 85, 99.
 „Timpul“, 38.
 Tîrgul Secuiesc, loc., 106.
 Tîrgoviște, loc., 65.
 Tîrnava Mare, județ, 86.
 Tisza, Kalman, primministru al Ungariei,
 48, 75, 85, 93, 105, 106, 107, 108, 109, 110,
 111, 114, 115.
 Titulescu, Nicolae, 94.
 Transilvania, ținut, 12, 13, 14, 19, 34, 43,
 44, 45, 46, 51, 52, 58, 59, 61, 73, 75, 76,
 78, 79, 81, 83, 84, 85, 89, 91, 92, 93, 96,
 98, 99, 104, 105, 108, 109, 110, 111, 112,
 114, 115, 116, 118.
 „Transilvania“ 74.
 Trefort, August, ministru maghiar, 111.
 Trei Scaune, loc., 86, 106.
 „Tribuna“, 78.
 „Tribuna poporului“ 78.
 Toderița, 84.
 Tohanul Vechi, loc., 84.
 Tomoșoiu, Nicolae, 87.
 Turcheș, loc., 84, 117.

Ț

Țăranul, 110.
 Țara Bihorului, ținut, 12.
 Țara Bistriței, ținut, 12.
 Țara Birsei, ținut, 12, 19, 88, 106, 116,
 117.
 Țara Hațegului, ținut, 12, 19.
 Țara Românească, ținut, 12, 13, 73, 89.

U

Ucea, loc., 87.
 Ucrain, Constantin, 56.

Ugron, Gábor, 104, 106.
 Urzică, Nicolae, 87.

V

Vad, loc., 84.
 Vaida Recea, loc., 84.
 Vandory, Louis, 118.
 Văcărescu, T. C. 15, 16.
 Veneția, loc., 87.
 Veneția de Jos, loc., 84.
 Vernescu, G. H., 37.
 Verona, loc. în Italia, 61.
 Versa, loc. în Italia, 61.
 Verzea Alexe, 105, 117.
 Vidin, loc. în Bulgaria, 56, 63.
 Viena, loc. în Austria, 40, 41, 44, 46, 48, 53,
 59, 60, 61, 62, 69, 85, 88, 93, 94, 98, 104,
 105, 106, 107, 108, 109, 110, 113, 114,
 115, 116, 117, 118.
 Viștea, loc., 85.
 Virceorova, loc., 98.
 Virgolici, Teodor, 80.
 Vlad Țepeș, 13.
 Vladimirescu, Tudor, 13.
 Vlădeni, loc., 82, 84, 87, 93.
 Vlașca, loc., 95.
 Voivodenii Mari, loc., 83, 84.
 Voinescu, 66.
 Vulcan, Matei, 58.

Z

Zamphirolu, M., 110.
 Zarand, ținut, 105.
 Zărnești, loc., 59.
 Zehan, G. 115.
 Zlatna, loc., 117.
 Ziemmerman, Michael, Dr. 102.
 Zimnicea, loc., 114.
 Zizin, loc., 117.
 Zwiedinek, von, consul al Austriei la Bucu-
 rești, 110.

W

Wilhelm I, împăratul Germaniei, 35.
 Wolf, Frederic, 103.
 Wolf, Karl, 90, 99.
 Wellesly, colonel englez, 64.

II. INDICE ONOMASTIC ȘI TOPONIMIC DIN CAPITOLUL „DOCUMENTE“ (p. 130—313).

Nota : Cifrele indică numărul de ordine al documentului.

În indice nu sînt cuprinse listele de subscripție de la nr. 108—130.

A

Adjud, loc., 144, 152.
Ahmed-pașa, 34.
Aiud (Nagy Enyed), loc., 170.
Alba-Iulia, loc., 68.
Alba de Jos, comitat, 170.
Alecsandri, Vasile, 90.
Alexandru II, țarul Rusiei, 5, 9, 12, 36, 45, 54, 55, 72.
Andrássy, Iuliu, ministru de externe al Austriei, 10, 12, 131, 134, 136, 137, 139, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 151, 156, 158.
Anghelescu, colonel, 43, 49, 51, 631.
Arad, loc., 103.
Arad, comitat, 170.
Arges, rlu, 1, 136, 138, .
Aspremont, Lynden d' ministru de externe al Belgiei, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 10, 11.

B

Baboianu, Nicolae, 89.
Bacău, loc., 67, 142, 151, 152.
Beaconsfield, vezi Disraeli.
Baiulescu, Bartolomeu, 84.
Banat, ținut, 170, 184, 186.
Barbu, Sever, 68.
Barițiu, Gheorghe, 24, 32, 67, 83, 89, 132, 163, 168.
Baroți (Barozzi), colonel, 20, 50.
Basarabia, ținut, 150.
Bassarabescu, I. A., 170.
Batum, loc. Imp. Otoman, 4.
Bădescu, Ion, Scipio, 170, 172, 173, 178, 181, 183.
Bechet, loc., 1, 37, 157.
Beiuș, loc., 170.
Belgrad, loc. Serbia, 2, 10, 25.
Belogragic, loc. Bulgaria, 73.
Bekeș, pas, 133.
Bertoldsheim, colonel austriac, 50.

Bicaz, pas, 158.
Biela, loc. Bulgaria, 58.
Bistrița, loc. în jud. Vilcea, 138, 143.
Bistrița, rlu, 158.
Birzești, loc., 144.
Bladenburg, Ross, of, maior englez, 146.
Blumăna, cartier în Brașov, 37.
Boboc, 100.
Bobeanu, 170.
Boemia, ținut, 131.
Borănescu, colonel, 47, 51;
Borzafalva, vezi Birzești.
Bosnia, ținut, 10.
Boteanu, colonel, 30.
Bran, pas, 135, 139, 140, 145, .
Bran, loc., 153.
Brașov, loc., 13, 14, 16, 17, 18, 19, 22, 23, 32, 48, 67, 75, 79, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 93, 95, 97, 98, 99, 102, 104, 105, 106, 131, 135, 138, 145, 147, 149, 151, 153, 155, 159, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 170, 179.
Brăila, loc., 1, 80, 81, 144.
Brătianu, căpitan, 20.
Brătianu, I. C., 1, 25, 169, 170, 173, 179, 181.
Brezna, loc. în jud. Brașov, 94.
Brennenberg, 106.
Breslenița, loc. Bulgaria, 43, 44.
Brislau, loc. în Bulgaria, 58.
Brody, loc. în Galiția, 131.
Bucegi, munți, 157.
Bucov, fort, loc. în Bulgaria, 47, 49, 51, 53, 54, 55, 56, 59, 63.
Bucovina, ținut, 83, 150, 169.
București, loc., 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 20, 21, 22, 25, 26, 27, 36, 48, 54, 58, 71, 72, 74, 75, 76, 78, 80, 81, 83, 92, 96, 97, 100, 101, 103, 131, 139, 140, 143, 146, 151, 152, 153, 155, 156, 162, 169, 170, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188.

Budapesta, (Pesta)loc. în Ungaria, 12, 70, 78, 87, 95, 102, 105, 134, 132, 136, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 147, 148, 149, 171, 173, 179, 180, 182, 183.
 Budișteanu, 52.
 Bugești, loc., 175, 176, 177.
 Burbea, I. M., 84.
 Buzău, loc., 146.

C

Carpați, munți, 42.
 Calafat, loc., 1, 29, 36, 74, 75, 138.
 Cantili, colonel, 34, 47, 51.
 Caracal, loc., 26, 27, 28, 29, 30, 31, 33.
 Carafa, M., 90.
 Carol I, regele României, 2, 3, 5, 6, 8, 10, 11, 21, 22, 27, 29, 30, 41, 43, 45, 50, 54, 55, 57, 59, 60, 62, 65, 71, 146, 184, 185.
 Călărași, loc., 12.
 Călugăreni, loc., 27.
 Cernat, general, 55, 57, 71, 72.
 Cernăuți, loc., 150, 185.
 Chișinău, loc., 36, 131.
 Christy, A., 14, 17.
 Cislaitania, denumire convențională pentru teritoriul austro-ungar situat la est de râul Leitha, 185.
 Ciupereni, loc., 73.
 Ciurcu, Nicolae, 84, 87, 88, 89.
 Ciurea, 170.
 Cîmpeanu, Nicolae, 82.
 Cîmpulung (Muscel), loc., 145, 147, 154.
 Cîlniclu, 81.
 Cluj (Karlsburg), loc., 136, 157, 158, 170, 173.
 Comarnic, loc., 175, 176, 177.
 Comăneanu, maior, 63.
 Corabia, loc., 41.
 Comșa, Ioan, 101.
 Constantinopol, loc. în Imp. Otoman, 4, 40.
 Cosma, Partenie, 170.
 Courcel, de la legația Belgiei din Constantinopol, 4.
 Craiova, loc., 25, 26, 138, 139.
 Crăcana, căpitan, 16.
 Crucea, loc., 157.
 Csell, Vilhelm, 105.
 Culcer, ofițer, 52.
 Curtea de Argeș, loc., 143.
 Custozza, loc. în Italia, 29.

D

Davila, Carol, 49, 56, 60.
 Debains, Fred, reprezentantul Franței la București, 12.
 Decazes Louis, Charles, Elie, Amanien, duce, ministrul de externe al Franței, 12.
 Densușeanu, Aron, 84, 89.

Deva, loc., 170.
 Dicio Sînmărtin, loc., 170.
 Dima, Gheorghe, 90.
 Dîmbovița, rlu, 136.
 Dobrogea, ținut, 10.
 Donizetti, Gaetano, 90.
 Dunărea, fluviu, 5, 6, 7, 10, 11, 27, 28, 30, 33, 34, 37, 38, 39, 41, 42, 58, 73, 143, 185.

E

Előpatak, vezi Vilcele.
 Erzerum, loc. în Imp. Otoman, 4.
 Eugeniu, arhiduce austriac, 185.

F

Făgăraș, 69, 91, 93, 100, 101, 107, 135, 153.
 Fedelisch, loc., 143.
 Filipescu, Iulian, 84.
 „Fisch et Ausländer“, firmă, 103, 104.
 Flămlnda, loc., 33.
 Flechtenmacher, F., 90.
 Florescu, ministru de război, 15, 21, 22, 37.
 Focșani, loc., 67, 139, 146, 149, 151, 152.
 Fotea, lt. colonel, 63.
 Frank, L., 90.
 Franța, 2.
 Franz Iosif, 12.
 Frîncu, Teofil, 72, 78, 170, 175.

G

Gade, W. Niels, 90.
 Galați, loc., 25, 131, 146.
 Galiția, ținut în Austro-Ungaria, 131.
 Gămulea, Vasile, 106.
 Germania, 2, 6, 21, 170.
 Geneva, 55, 87, 95.
 Ghica, Dimitrie, 83, 87, 88, 97, 100.
 Ghimeș, pas, 142, 147.
 Giesel, 97, 98, 99.
 Gill, William, căpitan englez, 146.
 Giulești, loc., 22.
 Giurgiu, 5, 9, 139, 146.
 Gorceacov Alexandru, cancelar al Rusiei, 5, 6, 8, 12.
 Gorjan, August, general, 187, 188.
 Gorni-Dubnic, loc., 62.
 Gorni-Etropol, loc., 64, 66.
 Gorni-Studen, loc., 55.
 Gött, Iohann, 85, 86, 87, 97, 98, 99, 104, 105.
 Gramoiu, Daniel, 101, 107, 153.
 Gramont, colonel, 14.
 Grigore Ivan, lt. colonel, 63.
 Grivița, 42, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 58, 61, 63, 79.

Groza, Moise, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 52, 54, 55, 57, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81.
 Gura-Baia, vale, 148.
 Gura Humorului, loc., 133.
 Gurko, general rus, 10, 62.

H

Hartel, sublocotenent, 49.
 Hasan-paşa, 34.
 Haymerle, Heinrich von, baron, ministru de externe al Austriei, 173, 180, 181, 182.
 Hedwig, I, 90.
 Herthu, căpitan, 54, 58, 63.
 Hesna, Henric de, 5.
 Hertegovina, ținut, 10.
 Hooricka, Frederic, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11.
 Hotin, loc., 150.
 Hoyos, Ladislau, conte, reprezentant al Austriei la București, 184, 187.
 Huber, 94.

I

Ialomița, județ, 136.
 Iași, loc., 25, 29, 77, 139, 170.
 Ignat, 30, 52.
 Ilfov, județ, 173.
 Ionciovici, Dimitrie, 84, 89.
 Iorgu, 52.
 Iscreu, rlu în Bulgaria, 62.
 Islaz, loc., 29.
 Ismail, loc., 139.
 Iuga, C. J., 24.

J

Jantra, rlu în Bulgaria, 58.
 Jiu, rlu, 36, 37.
 Johnstone, Butler, 12.
 Jomini, baron, 12.

K

Kálnoky, Gustav, Siegmund, conte, om de stat austriac, 184.
 Kars, loc. în Imp. Otoman, 4.
 Karlsburg, vezi Cluj.
 Kaschau, loc. în Slovacia, 12.
 Kevis, loc., 138.
 Knorring, diplomat rus, 12.
 Kogălniceanu, Mihail, 2, 3, 8, 11, 12.
 Kossovic, deputat din Bucovina, 169.
 Kressel, Thomas, 131.
 Krupp, 50, 54.
 Krüdner, general rus, 34, 36, 37, 38, 47, 54.

L

Lachmann, Frederic, 49, 51, 53, 54, 55, 56, 58, 63, 76, 79, 169, 79, 187, 188.
 Lahovari, căpitan, 21.
 Landy, Leib, 131.
 Lanza, colonel italian, 174.
 Lapedat Ioan, 84, 89.
 Lascarev, general rus, 43, 55, 58.
 Laurian, A. T., 170, 174, 188.
 Lázár, 166.
 Lecca, maior, 49, 54.
 Lehnhardt, 16.
 Leitha, rlu, în Austria, 185.
 Lenger, Ioan, 84, 89.
 Leon, maior, 63.
 Leurdeni, loc., 143.
 Liegnitz, maior, 55.
 Lipcani, loc., 150.
 Lippa (Lipova) loc., 170.
 Litsken Iosef, 87, 99.
 Livadia, loc. în Rusia, 25.
 Lom-Polanca, loc în Bulgaria, 73.
 Lovcea, loc. în Bulgaria, 46, 47.
 Ludovic, prinț, 5.
 Lupan, 81.
 Lupu, general, 50.

M

Maiorescu, Titu, 170.
 Maniga, viceconsul austriac în România, 146.
 Manole, Diamandi, 84, 87, 88, 89, 95, 97, 102, 170, 175, 179.
 Manu, Gh., general, 8, 26, 27, 31, 33, 34, 36, 39.
 divizia ~ 38, 45.
 Marsalski, pirnț rus, 51.
 Mavry, maior, 49, 63.
 Mayer, colonel, austriac, 153.
 Măgurele, loc., 33.
 Mărășești, loc., 152.
 Mecka, loc. în Bulgaria, 53.
 Mehadia, loc. 170.
 Mehmet-Ali, 58.
 Mendelssohn-Bartholdy, Felix, 90.
 Mezzetti, Pietro, 90.
 Midhat-paşa, 12.
 Miercurea-Ciuc, loc., 133.
 Mihai Viteazul, 27, 89.
 Mihalcea, 78.
 Milan I Obrenovici, prințul Serbiei, 6, 10, 12.
 Milia, Dumitru, 94.
 Mîndrescu, Simion, 81.
 Moldova, ținut, 20, 21, 23, 83, 169.
 Molnar, Antal, 94.
 Muntenegru, ținut în Imp. Otoman, 4, 38.
 Muselim Kiöi, loc. în Bulgaria, 53.

Mureșianu, Aurel, 23, 27, 28, 41, 48, 52, 57, 59, 60, 64, 76, 78, 79, 80, 81, 161.
 familia ~ 35.
 Mureșianu Elena (căsăt. Groza), 19, 20, 23, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 33, 34, 36, 37, 40, 42, 43, 44, 46, 48, 52, 57, 60, 61, 62, 64, 65, 66, 73, 74, 75, 79, 80.
 Mureșianu, Iacob, sen., 14, 15, 16, 18, 20, 21, 22, 25, 32, 45, 48, 77, 89, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168.
 Mureșianu, Iacob, jun., 19, 59, 65.
 Mureșianu, Sevastia, 13, 17, 19.
 Mureșianu, Traian, 19.

N

Nagy-Enyed, loc. vezi Aiud.
 Nathalie, prințesa Serbiei, 10.
 Nazava, loc. în Bulgaria, 58.
 Nazır-Mokela, loc. în Bulgaria, 73.
 Neagoe, Ioan, 84, 89.
 Neamț, 27.
 Neumann, viceconsul al Austriei, 146.
 Neumann, S., 103.
 Nicolae, mare duce, 2, 3, 6, 8, 9, 10, 33, 36, 38, 41, 45, 47, 55, 57, 58, 66.
 Nicolae, țarul Rusiei, 12.
 Nicolau, Constantin, 89.
 Nicopole, loc. în Bulgaria, 5, 7, 8, 9, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 50, 58.
 Nițiu, George, 82.
 Nywanoffsky, 131.

O

Ocna, loc. 144, 146, 151, 152.
 Odesa, loc. în Rusia, 146.
 Oituz, pas, 141, 149, 151, 152, 155.
 Olt, riu, 1, 6, 10, 138.
 Olt, defileu, 12.
 Olt, județ, 136.
 Oltenia, ținut, 5.
 Oltenița, loc., 1.
 Opancez, loc. în Bulgaria, 47, 55, 71.
 Oradea, loc., 170.
 Orșova, loc., 12, 134.
 Osma, riu, 58.
 Osman-pașa, 57, 58, 59, 61, 62, 64, 66, 70, 71.

P

Papazoglu, sublocotenent, 63.
 Paris, loc. 2.
 Pauli, lociitor al președintelui Prez. Bucovinei, 150.
 Pelișat, loc., în Bulgaria, 40.
 Perșinaru, G., 84.
 Pesta, vezi Budapesta.
 Petersburg, loc. în Rusia, 1, 10, 11, 12, 50, 72.
 Cabinetul din ~ , 2, 3.

Petric, Ioan, 84, 89.
 Petrovanu, locotenent-colonel, 49.
 Piatra Craiului, munte, 157.
 Pitești, loc., 136, 139, 143, 170.
 Pitt, William, 12.
 Plevna, loc. în Bulgaria, 10, 12, 34, 36, 37, 38, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 55, 57, 58, 59, 62, 63, 64, 66, 71, 72.
 Plevnița, redută, în Bulgaria, 63.
 Ploiești, loc., 3, 92, 96, 106, 131, 140, 146, 175.
 Podgori, loc., 136.
 Poiana, loc., 8, 29, 30.
 Popa Lisseanu, G., 80, 81.
 Popasu, Constantin, 89.
 Popescu, Alexandru, Candiano, maior, 54.
 Popescu, Anastasia, 100, 107.
 Popovici, 61.
 Popovici, Ioan, 89.
 Popp, George, B., 84, 89.
 Poradim, loc. în Bulgaria, 43, 55.
 Predeal, loc., 12, 139, 146, 170, 175, 176, 177.
 Pruncu, căpitan, 49, 54.
 Pyrgos, loc., 58.

R

Radezki, general rus, 34, 58.
 Radișevo, loc. în Bulgaria, 47, 51, 53, 57, 58.
 Rahova, loc. în Bulgaria, 37, 55, 58.
 Rădăuți, loc., 169.
 Reickel, Johann, 131.
 Reinberger, J., 90.
 Reni, loc., 1.
 Ribna, loc., în Bulgaria, 55, 58.
 Ristici, Iovan, primministru al Serbiei, 10, 12.
 Riben, loc. în Bulgaria, 43.
 Rîmnic, loc., 138, 143.
 Rîu-Vad, loc. 143.
 Roll, Julius, 99, 159.
 Roman, loc., 139, 151.
 Romanul, Miron, 170.
 Roman, Zinca, 100.
 Rosetti, C. A., 1, 170, 175.
 Rucăr, loc. 12, 145, 157.
 Rusciuk, loc. în Bulgaria, 5, 10, 36, 131, 146

S

Sabar, loc., 22.
 Salzberg, von, baron, reprezentant al Austriei la București, 172, 173, 175, 176, 178, 181, 187.
 Schiller, 19.
 Schvitzer, Karl, căpitan austriac, 18.
 Sibiu, loc., 16, 18, 19, 83, 91, 133, 143, 151, 153, 155, 159, 160, 162, 163, 164, 166, 168, 170, 174.

Silistra, loc., 10, 12.
 Simon, loc., 82.
 Sinaia, loc., 22, 79, 170.
 Siret, riu, 152.
 Skoleff, general rus, 51, 53.
 Slatina, loc., 138.
 Slavici, Ioan, 170.
 Slăniceanu, colonel, 25, 50, 58.
 Sofia, loc. în Bulgaria, 41, 43, 55, 59, 62, 64, 66.
 Solingen, loc. în Germania, 103.
 Solnoc-Dăblca, comitat, 163.
 Soosmezđ, loc. 137, 141, 144.
 Soukoum-Kale, loc. în Rusia, 4.
 Stadler, Cornel, consul al Austriei la București, 170, 174, 175.
 Stăbles, general, 21.
 Stănescu, D., 84.
 Stănescu, Haretti, 89.
 Stătescu, Eugeniu, ministru, 181.
 Stein, von, general rus, 131.
 Sierie, C., 84.
 Tinghe, I., 84.
 Tolipin, general rus, 39.
 Strevoiu, N., 89.
 Strimbu, 85.
 Strukoff, general rus, 47.
 Sturm, György, 94.
 Sturza, prinț, 8.
 Suceava, loc., 12.
 Suleiman-Pașa, 38, 58.
 Szabó, Alexandru, 87, 88.
 Szent, Marton, vezi Dicio Sînmărtin.
 Szentiványi, Gyula (Iulius), 85, 86, 87, 102, 104, 155, 161.
 Szöreny, comitat, 134, 148.

S

Șipca, pas, 58.
 Șistov, loc. în Bulgaria, 5, 6, 37, 170.
 Șoimănescu, căpitan, 34.
 Ștefan cel Mare, 27, 89.

T

Tartler, 165, 167.
 Tcherkaski, prinț rus, 5.
 Tecuci, loc., 146, 152.
 Teschenberg, Ernest, von, 170, 174, 175.
 Thiben, loc., 131.
 Timiș, pas, 135, 140.
 Timișul de Sus, loc., 131.
 Timok, vale, 5.
 Tisza, Kálmán, Primministru al Ungariei, 12, 134, 135, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 148, 149, 154, 155, 156, 172, 177, 178, 179, 180, 182, 183, 186.
 Tîrgoviște, loc., 147.
 Tîrgu-Jiu, loc., 12, 138.

Tîrnava Mică, comitat, 170.
 Tîrnovo, loc., în Bulgaria, 5, 36.
 Tocilescu, Grigore, 187.
 Traian, împărat roman, 68, 69.
 Transilvania, ținut, 12, 22, 83, 132, 133, 134, 135, 139, 153, 156, 158, 170, 171, 174, 175, 176, 177, 179, 184, 186.
 Trebizonda, loc. în Imp. Otoman, 4.
 Trei-Scaune, comitat, 144.
 Tretenik, loc., în Bulgaria, 43.
 Turnu-Măgurele, loc., 8, 29, 31, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 41, 43.
 Turnu-Roșu, pas, 135, 143.
 Turnu-Severin, loc., 138, 143, 146.
 Turtucaia, loc., 10.

Ț

Țețu, maior, 81.

U

Uz, pas, 141.

V

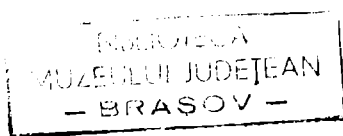
Valahia mică (Oltenia), 3.
 Valahia mare, (Țara Românească), 12.
 Vándory, Louis, 170, 184, 186.
 Verbița, loc. în Bulgaria, 49, 50, 55, 56, 60, 61, 62, 63, 64, 73.
 Verzea, maior, 81.
 Vid, riu în Bulgaria, 42, 55, 58, 61, 62, 64.
 Vidin, loc. în Bulgaria, 1, 38, 58, 64, 70, 73, 74, 75.
 Viena, loc. în Austria, 8, 10, 12, 16, 19, 61, 91, 103, 132, 169, 171, 172, 177, 178, 179, 183, 185, 186, 187, 188.
 ~ cancelaria imperială, 133, 152, 176.
 Vlcele, (Előpatak), 40, 42, 161, 164.
 Vlașca, județ, 173.
 Vlădeni, loc., 82.
 Vlădescu, colonel, 14.
 Vgoridi, prinț, 8.
 Voinescu, locotenent-colonel, 49, 54, 55.
 Voinești, loc., 144.
 Vulcan, Matei, 69.

W

Wachter, Frederic, prefect, 143.
 Wellesly, colonel englez, 47.

Z

Zamfiroglu (Zamfirolu), 187, 188.
 Zărnești, loc., 24, 82, 101, 143, 163, .
 Zehan, G., 170.
 Zimmermann, general rus, 10.
 Zimmermann, Michael, 165, 167.
 Zimnicea, loc., 33, 36, 37, 58, 170.
 Zotov, general rus, 43.
 Zwiedinek, von, consul al Austriei la București, 91, 96, 131, 146, 151, 152, 155.

Responsabil de carte : MIRCEA GHERMAN
Tehnoredactarea : IOAN BENTEȚA

Dată la cules în iunie 1977. Bun de tipar : oct.
1977. Hîrtie velină de 70 gr. mp. Format :
16/70 x 100. Coli tipo : 25. Planșe : 30. Tiraj : 800.
Apărut : 1977

Tipar executat la Întrepr. poligrafică Brașov
sub comanda 1113.

INV.
1982

INV.
2012

